ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
1
VENDREDI
1er AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.281 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.281

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՅԱՌԱՋ» 61

«Յառաջ» Ֆրանսայի եւ ընդհանրապէս Արեւմտեան Եւրոպայի հայ զանգուածներուն ազդային, մասնաւոր եւ ընկերային կեանքի պլլատուր ազդակներէն մին է, 61 տարիէ ի վեր : Ունի 61 տարիներու հունձք մը, առատ բերք մը :

«Յառաջ» ճամբայ ելաւ անապատներէն նոդոպրած բռնմութիւններուն հետ, որբերուն հետ, գաղթականներուն հետ : Ճամբայ ելաւ զրկոց չհասած ժողովուրդի մը հետ, ճամբայ բանալու եւ պահպանելու անոր որոնումներուն ազդակը, պահպանելու անոր կարիքներուն, տենչերուն, վերածելու համար բռնմութիւններըը կազմակերպուած համայնքի մը :

Միշտ յառաջապահ դիրքերու վրայ, քալեց իր ժողովուրդին հետ, հանդրուան առ հանդրուան : Բաժնեց անոր տխրութիւններն ու ուրախութիւնները : Ապրեցաւ այն բոլոր դժուարութիւնները որ հայ մամուլը կրնար ունենալ այդ օրերուն :

«Յառաջ» իր ամէնօրեայ խօսքով պահպարակեց, պատրաստեց հանրային կարծիք : Եղաւ բեմ հայ գրականութեան եւ խմբական չարժումներուն : Գրական սեղանդ մը կազմաւորուեցաւ, Ֆրանսայի մէջ : Այդ սերունդէն չատեր իրենց առաջին քայլը առին այս թերթին էջերէն :

«Յառաջ» եղաւ համահայկական բեմ ուր հրապարակ եկան բռնմաթիւ գործիչներ : Այս թերթը եղաւ ապրիւր մը որմէ պատեցան Սփիւռքի բոլոր թերթերը, հայ կեանքի բռնմաթիւ ելոյթները զազուելի · զազութ տարածելով, ծանօթացնելով :

Թերթին ուղղութիւնը տուաւ իր հիմնադիրը : Գաղափարախօս թերթ մը որ սակայն ամէն բանէ առաջ պայքարեցաւ ժողովուրդին ընդհանրական չահերը նկատի առնելով, ճշմարտութիւնները պաշտպանելով, ազգային իրաւունքները հետապնդելով : Եղաւ հաւատարմակեցուած, չինարար եւ հանդուրժող, բայց եղաւ նաեւ թշնամին հարուածող երբ ոմանք, անհատ թէ կազմակերպութիւն, չփոթեցին նպատակ եւ միջոց, նախընտրեցին հաւատարմականը հաւաքականին : Այս դիմագիծին անվեղ պահպանումը, հակառակ հազար - ու մէկ դժուարութիւններու, խոչընդոտներու, հակառակ տաք ու պաղ օրերու, ինքնին արժանիք մըն է, զազանիքը նաեւ իր յարատեւութեան, կենսունակութեան, չաղոդութեան եւ մանաւանդ զատ ընդունելութեան ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ :

Այսօր, հանդրուանի մը առջեւ չէ «Յառաջ» : Հայ կեանքը կը չարունակուի : «Յառաջ» կը չարունակէ իր առաքելութիւնը : Երիտասարդ ընթերցողներ կուգան երէցները փոխարինելու : Նոր աշխատակիցներ կուգան հինգերուն սիւնակը զրաւելու : 61 տարի առաջ բացուած ակօսը կը հարստանայ նոր ուժերով, թարմ միքերով, խոստումնալից զրիչներով եւ մանաւանդ վճռական կամքով :

«Յառաջ», Ֆրանսահայ զազութի տարբերն ու պատմութիւնը ունի : Կը նոյնանայ հայ Ֆրանսահայ զազութի ճակատագրին հետ : Անոր սիրան է, անոր պատիւը : 61 տարի այս զազութը զուրգուրաց իր թերթին վրայ : Այսուհետեւ ալ պիտի չարունակէ զուրգուրալ քանի ան կը մնայ իր հպարտութիւնը :

Կ. Ց.

ՅԱԿՈԲ ՋՈՒԼՖԱՅԵԱՆ, ՎԱՉԳԷՆ ՍԻՍԼԵԱՆ ԵՒ ԳԷՈՐԳ ԿԻՒԶԷԼԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Մեր առաջած վերջին տեղեկութիւններուն համաձայն, Յակոբ Ջուլֆայեան, Վազգէն Սիսլեան եւ Գէորգ Կիւզէլեան Պէյրութ կը մեկնին, երեքշաբթի, Օգոստոս 5-ին, ժամը առաւօտեան 10·30-ին :

Կը յուսանք որ նոր անակնկալներ չեն պատահիր եւ մեր երեք հայ երիտասարդները, որոնք 1981 Սեպտեմբեր 24-էն 1986 Յուլիս 21 լրիւ կատարեցին այն պատիժը, որու դատապարտուած էին 1984, Յունուար 31-ին, կը վերադառնեն բնականոն կեանք մը, իրենց հարազատներուն մօտ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ
ԳՕՒՐԳԷՆ ՓԱՀԼԵՒԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Յուլիս 27-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ երեւանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է նախկին նախարար Գուրգէն Արտաշէսի Փահլեւանեան : Ծնած էր 1908-ին՝ Կարս : 1931-ին Երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկի Ջրա - թեքնիքի լսարանը աւարտելէ եւք պաշտօնավարած է Ջրամատակարարման վարչութեան մէջ, ապա 1940-ին նշանակուած Հարաստանի Ջրամատակարարման ժողովրդական կոմիսարի տեղակալ : Բ. Աշխարհամարտէն եւք եղած է Համայնական Տնտեսութեան նախարար : 1950-ին ընտրուած է կուսակցութեան Օրջոնիկիձէի շրջանի Ա. քարտուղար, իսկ 1954-ին Երեւանի շրջանի Ա. քարտուղար : 1961 - 1981 վարած է վիճակագրական վարչութեան պետի պաշտօնը : Պարգեւատրուած է զանազան շքանշաններով :

ՃԱՏՐԱԿ
ԳԱՍՊԱՐՈՎ - ԳԱՐԲՈՎ

Շորեքշաբթի օրուան հանդիպումը ընդհատուեցաւ եւ յետաձգուեցաւ Հինգշաբթի, ժամը 18-ին : Ստեղծուած կացութիւնը ի նպաստ Գասպարովի էր :

ՓՈՒԹՊՈԼ
ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՑՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» - «ՆԵՖԹՉԻ»
ՀԱԻԱՍՍՐ

Յուլիս 30-ի մրցումներու արդիւնքներն են. -

Դինեպր - Շերնոմորեց	1 - 0
Սպարտակ - Դինամօ Մ·	2 - 2
Շախտեոր - Ժալգիրիս	3 - 1
Մետալիստ - Չէնիթ	1 - 0
Դինամօ Թ· - Տորպեդօ Ռ·	2 - 1
Արարատ - Նեֆթչի	0 - 0

Այս խաղերէն եւք դասաւորման պլուսը կը պահուին Շախտեոր եւ Չէնիթ 22-ական կէտերով, որոնց կը հետեւին Տորպեդօ Մ·, Նեֆթչի եւ Դինեպր 21-ական, Դինամօ Թ· եւ Դինամօ Մ· 20-ական, Դինամօ Կ· եւ Մետալիստ 17-ական, Դինամօ Մինսկ եւ Արարատ 16-ական, Կայրաթ 14 եւ Տորպեդօ Ռ· 13 կէտերով :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

Պէյրութի հարաւային արուարձաններն մէջ, սիւննի երիտասարդ Լիբանանցի մը, 24 տարեկան, հրացանազարկ եղաւ, առջի օր, չին Ամալ չարժումի վճիռով : Ըստ Ամալի, ահարեկիչ մըն էր, որ «խոստովանած» է եղեր իսրայէլեան հետախուզին, թէ 3 ամիս առաջ, լիբանանեան ուժերը գինքը երենց չարքերը առած են ոճրափորձ մը կատարել տալու համար : Ամալ «դատը» տեսած է ու գատապարտած երիտասարդը : Գնդակահարումը կատարուած է 3000 հոգիի ներկայութեան, մեծ թէ պզտիկ :

Ժ· Պ· Ռեմոն, Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը Մարթիա գնաց, ուր չատ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ : Յայտարարեց թէ ուրիշ Պաղեր ալ պիտի արտաքսուին Ֆրանսայէն : Մինչեւ Հինգշաբթի, անոնց թիւը չորսի հասած էր արդէն :

Օհանեանեան Թրքահայ ընկերութիւնը (Թրքիշ Էրմայնզ) երեք էտպիւս ապրպրած է, որոնք պիտի յանձնուին 1988 Մարտին, Ապրիլին եւ Մայիսին :

Թղթատարական Սակերու զդալի յաւելում մը կը կատարուի Օգոստոս 1-էն, մանաւանդ թերթերու առաքման համար : Ընդհ· ձեւով յաւելումը 3,7 առ հարիւր է, բայց սովորական արագութեամբ նամակներու զրաշմանուղիը կը մնայ նոյնը՝ 2 Ֆ· 20, «զանգազ առաքումի» զրաշմանուղիը 1,80էն կ'անցնի 1,90–ի : Ծանրը, առկայ, մամուլին կը վերաբերի, քանի որ յաւելումը 17,4 առ հարիւր է, ինչ որ նոր բեռն մըն է հայ մամուլին, մանաւանդ «Յառաջ»ի համար, որու սպառման 90%-ը բաժանորդագրութեամբ է, այսինքն՝ թղթատարի միջոցաւ :

Միացեալ - Նաւհանգներուն հանրապետական խորհրդարանական մը օրինագիծ մը պատրաստած է, ընկելու համար Սահմանադրութեան 22-րդ բարեփոխումը եւ թոյլ տալու որ Ռեկըն անգամ մը եւս (երրորդ) նախագահութեան թեկնածու ըլլայ : Ռեկըն 75 տարեկան է, եւ վերջերս Մայամի ողջունուած է «Զորս տարի եւս!» բացագանչութիւններով : Ռեկըն քանիցս դէմ արտայայտուած է այդ 22րդ բարեփոխումին (վաւերացուած 1951-ին, իբրեւ հետեւանք Ռոզվելթի չորս վերընտրութիւններուն), բայց ոչ իրեն համար, այլ՝ իր յաջորդներուն :

Ֆրանսայի Ճարտարութիւնը իր հաւանութիւնը տուաւ Սի· Ժի· Ի (Ֆրանսական, ելեկտրականութեան Ընկերութիւնը) եւ Ի· Թի· Թի (ամերիկեան, հեռաձայնային) Ընկերութիւններու համաձայնութեան : Ասիկա թոյլ կուտայ որ կազմուի հաղորդակցութեանց աշխարհի երկրորդ խումբը, ամերիկեան Ա· Թի· Թի-ի եաին : Նոր ընկերութեան բաժնեթուղթերու 37% պիտի պատկանի Ի Թ Թ-ի եւ 60%-ը՝ Սի-Ժի-Ի-ի : Ի Թ Թ 9,8 միլիառ տոլարի առուծախի տարեկան պիւտճէ մը ունի, 145 հազար հոգիի անձնակազմով :

ԵՐԵՒՄԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ - ՅՈՒԼԻՍ 20 / 28)

ԽՈՐՀ· ՀԱՆԴԷՍԸ՝
ՀԱՅԵՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Վոսբոսի Իստորիի» (Պատմութեան Հարցեր) հանդէսը տեղ տուած է «Օսմանեան կայսրութեան Հայերու 1915 - 1916-ի ողբերգութիւնը պուժուական պատմագրութեան լուսաբանութեամբ» տեսութեան : Հեղինակներն են Զ· Կիրակոսեան, Ալեքսանդր Միհրանեան (գիտութեան ակադեմիայի համաչխարհային տնտեսութեան ու միջազգային յարաբերութիւններու հիմնարկի աշխատակից) եւ պատմական գիտութիւններու թեկնածու Արման Կիրակոսեան : Հոն կ'ըսուի· - «Օսմանեան կայսրութեան հայ բնակչութեան 1915 - 1916-ի զանգուածային տեղահանութիւնն ու բնաջնջումը 20-րդ դարու պատմութեան ամէնէն մռայլ էջերէն մէկն է» : Ինչպէս կը գրէ «Պրաւդա», աշխարհակալութեան պատճառած ցեղասպանութեան մեծագոյն արարքն էր 70 տարի առաջ հայ բնակչութեան նկատմամբ Օսմանեան Պետութեան գործադրած հաշուեյարդարը : Օսմանեան լուծի տակ արեւմտեան Հայաստանի բնակչութիւնը հարիւրամեակներով հալածանքի ենթարկուած էր· հալածանքը, անցեալ դարու վերջաւորութեան զանգուածային բնաջնջումի հանգամանք առաց : 1894 - 1896-ի ջարդերը 300 հազարէ աւելի կեանք խլեցին, իսկ 1909-ին անոնց աւելցան քանի մը տասնեակ հազար զոհեր եւս :

Հայերու պատմական հայրենիքին մէջ, ուր անոնք ապրած էին հազարամեակներ ամբողջ, հայկական անկախ պետութեան կազմաւորումը խոչընդոտելու համար եւ օգտուելով Ա· աշխարհամարտի պայմաններէն, երիտթուրքերը իրականացուցին հայ բնակչութիւնը ոչնչացնելու ծրագիրը : Աւտր հետեւանք, կատարեցաւ աւելի քան 1,5 միլիոն Հայ, իսկ հարիւր հազարաւորներ քշուած իրենց հողէն, վերտածուեցան գաղթականներու :

«Օսմանեան կայսրութեան Հայերու վիճակը, նաեւ զանոնք բնաջնջելու օսմանեան քաղաքականութիւնը զրաւած են ինչպէս մեր երկրի, այնպէս ալ արտասահմանի քանի մը սերունդի պատմաբաններու ուշադրութիւնը» կ'ըսուի գրութեան մէջ : Հոն յետոյ կը լիշուի արեւմուտքի մէջ այս մասին լոյս տեսած հրատարակութիւնները, ինչպէս ամերիկեան ազգային արխիւներու փաստաթուղթերը : Յօդուածին մէջ կը չեշտուի այն համոզումը, թէ արեւմտեան պատմաբաններու թրքահայերու ցեղասպանութեան ուսումնասիրութիւնը Հայերու ցեղասպանութեան, արդիւնք է օսմանեան կայսրութեան ամերիկացի քարոզիչներու ընթացքին : Այդ մեկնաբանութիւնները կը մխին ազատագրել հայ ժողովուրդի ազգ· ազատագրական պայքարի բնոյթը, անոր ուսումնասիրութիւնները : Անոնք որպէս պաշտպանութիւն երիտթուրքերու, կը պաշտպանեն այն թէզը, որու համաձայն իրենց ուսումնասիրութեան կեցուածքին պատճառով Հայերը նկատուեցան Ռուսաստանի գործակալներ եւ Օսմանեան կայսրութեան թշնամիներ : Թրքամէտ մեկնաբանութեան համաձայն Հայերու ցեղասպանութիւնը գործադրուեցաւ որպէս պատասխան թրքահայերու յայտնի օժանդակութեան ռուս բանակին : Այսպէսով կ'անտեսուին նոյնիսկ նոյնինքն ամերիկացի դիւանագէտներու վկայութիւնները :

×

ՉԻՒԱՆԻ ՀԵՏ

140 տարի առաջ կարծես ծնած է Սաեփան Բենկոյենցի կրասեր որդի՝ Սերով-

(Շար·ը Դ· էջ)

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒ ՔՐՈՆԻԿ

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Յուլիս 19

Մեր առած որոշումները, մեր ըրած գործերը, անոնց յաջող կամ ձախող արդիւնքները մեր անձերէն հեռու չեն: Մեծ չափով՝ մենք այդ գործերն ու արդիւնքներն ենք: Մենք մեր իսկ ինքնութիւնը կը սահմանենք մեր ըրած գործերով, ու կը մտածենք մեր կեանքին մասին իբր ուրոշումներու ընտրութիւններու, արարքներու չարք մը: Անտեղի ոչինչ կայ հոս: «Բնական» կը թուի այսպէս մտածել ինքնութեան մասին:

Սակայն զրագէտները, զօրաւոր երեւակայութեամբ օժտուած հազուագիւտ պատմաբանները ու հոգեբանները կուգան մեզի յիշեցնելու ուրիշ ճշմարտութիւն մը, որ քիչ մը խորթ կը թուի իրականին, այսինքն՝ իրականացուածին խնկարկուներուն: Անոնք կը նշեն որ մեր ինքնութիւնը նաեւ մեր չընարածն է, մեր չըրածը, մեր մերժա՛ծը: Այն արարքը՝ զոր յաւէտ յետաձգեցինք, այն ախորժակն ու փափաքը՝ զոր յապեցնելէ խուսափեցանք, վախնալով յապեցումի հրապոյրէն, - այս մերժումներն ու անկատար մնացած կրելիութիւնները ու իզձերը չեն անհետանար անպայման: Չեն կորսուիր: Մեզի կ'ընկերանան մեր կեանքի ընթացքին, մաս կը կազմեն մեզի, յաճախ՝ նոյնքա՛ն անբակտելի մաս, որքան մեր իրագործած երազներն ու որոշումները:

Պատանութեան տարիներուս ինքնամփոփ էի, երկչոտ, անկատարէն խուսափող: Մինչ տարեկիցներս, պատանիի յախուռնութեամբ ու անհամբերութեամբ, կը փորձէին իրականացնել այդ տարիքին յատուկ, հզօր իզձերը, ես կը սպասէի: Բոլորովին կրաւորական բան մը չէ նման սպասում անպայման, - կարելի է սիրաբանիլ կեանքի փորձութիւններուն հետ, դարպասել զանոնք, արտօնել՝ որ անոնք դարպասեն ձեզ, դիտել ու սորվիլ: Եւ իրօք այդ փորձառութիւնները եկան զրան զիս, ու երբ չատ ուշացան, ես պատի, զոտյ դիրենք: Նոյնիսկ կրնամ ըսել երկարաձգուած ու յետաձգուած համոյքին յատուկ ըմբոշխնումով, մտածումի՛ալ զգայարանքով ունեցայ այդ յապաղած փորձառութիւնները:

Բայց եւ այնպէս, պէտք է ըսել որ նըման բնաւորութիւն, - որ կեանքի կոպիտ ու զգլխիչ իրականութիւնները, հաւասարապէս, նախ զրքերու, մաքի ու երեւակայութեան մէջ կը փորձէ, ապա՝ կեանքին մէջ, - կը քաջալերէ մերժելը: Մերժելը այնքան ալ դժուար չէ, թէեւ անկասկած մարդ կայ, մարդ կայ: Որկրամոլութեան հակում ունեցող մը, ինծի նման, չատ յատակօրէն կը տեսնէ ու կը զգայ այդ: Վարանելու, մանաւանդ մերժելու կարողութիւնս կը լքէ զիս, այս մարզին ու մի քանի ուրիշներու մէջ: Սակայն ընդհանրապէս եղած եմ ու կը մնամ մերժող, եւ քանի որ ամէն մերժում առաձգական չէ, չես կրնար ես առնել ամէն մերժում կամ վերապահել ամէն լքուած արահետ՝ ապա 42 տարեկանին մարդ կը տեսնէ, յատակօրէն սա ճշմարտութիւնը, - ամէն անձ իր կեանքը կը կերտէ ոչ միայն իրագործելով ու ընելով, այլ նաեւ չընելով ու մերժելով: Մերժումը կրնայ ունենալ դրական արդիւնքներ: Չընելը երբեմն առաքինութիւն մըն է, ընելը՝ փոքր ոճիր մը, զգայնութեան կամ բարոյական սկզբունքին դէմ: Հարցը, սակայն, նիչ տալը չէ, լաւն ու դէշը կշռելը չէ: Հրամայականը՝ մերժուածին, չըրուածին, չկատարուածին հակակարեւորութիւնն ու ներգործականութիւնը ընդունիլն է: Հարցը՝ ոչն-ուժով զգալ ու ընդունիլն է՝ որ «ոչ»ը նոյնքա՛ն բնաւորիչ է ինքնութեան, որքան՝ «այո՛»ն: Քրիստոնէութիւնը այս բոլորը շատ լաւ հասկցած է, իսր հոգեբանական համաութեամբ, սակայն ամէն ինչ «փորձութիւն» պիտակին տակ դնելով, քիչ մը չատ կ'աճապարէ, յաճախ խուճապահար կը դիմէ բարոյականութեանց դատաստանին: Նոյնն է պարագան՝ ընկերային կեանքի մէջ, ուր այս մէկը ընելը պարտականութիւն կը նկատուի, այդ միւսը մերժելը՝ խոհեմութիւն, եւ ուր երկու արժեւորումներն ալ աւելի ընկերութեա՛ն չահերն է որ կը պաշտպանեն, քան անձին կարելիութիւններու իրագործման հարցը: Ի վերջոյ ամէն ընկերութիւն ստիպուած է վախնալ մարդ արարածին անհատնում կարելիութիւններէն, - անոր մարմինը, լեզուն ու միտքը անսպառ կ'արտադրեն կարելիութիւն, իզձ ու փափաք, եւ ատոնց ներկայացուցած փորձութիւնները կը սպառնան ընկերութեան կառոյցին: (Լեզուին հանճարն է որ կ'ըսէ իրականութիւնը, - Ան - սպառը՝ սպառն - ալիք է):

Միայն անձերու պարագային չէ որ այս երեւոյթը ընորոշիչ դեր կը խաղայ ինքնութեան կազմաւորման մէջ: Հաւաքականութիւննե՛րն ալ (ազգեր՝ օրինակ) իրենք - զիրենք կը դանեն «փորձութիւն - ներու» դէմ - յանդիման, որոշումներու առջեւ՝ որոնք ընդունելու կամ մերժելու պատասխանատուութիւնը ամբողջ ապագայ հանդրուան մը ընտրել ալ կ'ենթադրէ:

Անձի պարագային, հոգեբանները կ'բսեն մեզի, արդիւնածն ու մերժուածը չեն կորչիր: Կ'անցնին անոնց փոխարկուած չափմարանը՝ ենթագիտակցութեան մէջ, ուրկէ յաճախ կը ժայթքին դուրս, մեր երազներուն, կցկտուր խօսքերուն, սոսկումներուն եւ անորամաբանական արարքներուն մէջ: Մենք կ'երազենք, ամէն բանէ աւելի՝ մերժուած փափաքներու, արդիւնած իզձերու, կորսուած յոյսերու, վիժած ծրագիրներու մասին: Անկատա՛ր են արուեստի յաճախանքը, ինչպէս՝ երազի: Անկատարը չի մոռցուիր: Այս կամ այն ձեւով՝ յաւէտ կը վերաեղծուի, միշտ մնալով անկատար:

Ժողովուրդներու պատմութիւնը, անոնց հաւաքական կեանքն ալ հաւասարապէս ունի իր անգիտակիցը: Հայութեան նման ճնշուած, նաեւ ինքնա - ճնշող հաւաքականութիւնն մը պարագային՝ յատկապէ՛ս հարուստ է անգիտակիցին տարածքը: Մայրայեզ պարագաներու, ազգի մը արուեստա՛լ, պատմութի՛ւնն ալ կը վերածուին անպատանելիօրէն կորսուածի փրնտռտուքի, անդարձօրէն մերժուած կարելիութեան վերակենդանացման փորձի: Երեւի միշտ ալ այսպէս եղած ենք իբր ժողովուրդ, - մեր իրական պատմութիւնը դիւրին մոռցած ենք, կ'անգիտանանք մեր կատարածներու իրողութիւնը: Սակայն նման չարալէզներուն, որոնք իրենց լեզուներով, Լեզո՛ով կը փորձեն վերակենդանացնել մահացած դեղեցկութիւնը, կը փորձեն անթառամ պահել ոչ թէ յիշատակը, այլ մարմինը ըզձալիին, - ահա նման անոնց, մեր զրագէտներուն մեծամասնութիւնը, ու մեր քաղաքական առաջնորդներուն փագանդը, անիսիր, կը լռին մեռեալը: Դիակը չթաղել՝ կը համարին մեռեալը ողջ պահել: Կը չփոթեն չմոռնալը՝ կենդանի պահելու հետ: Չմոռնալը դիրենք ազատ կ'արձակէ, կարծես, նորը ստեղծելու պարտականութենէն:

*Յիշելուն հակառակորդը չեմ ես: Ընդհակառակն: Սակայն հինը կ'ուզեմ յիշել, որպէս սերմը նորին: Կորուսեալի հաւաքական յիշողութիւնը սերմն է, որ կը բեղմնաւորէ նոր պայմաններու, պարագաներու, պահանջներու եւ պարտաղրանքներու աշխարհը, իսկ հաւաքական կամքը այն «Սուրբ Հոգին» է որ կ'ամբողջացնէ նիւթի ու ոգիի միացեալ կերպարանափոխութիւնը, եւ նորին ծնունդը: Երբ յիշողութիւնը կը տեւականացնէ անհետ կորուսեալին այլեւս - ճնշիչ ներկայութիւնը, ան սերմ չէ, այլ զմռսում: Առողջ յիշողութիւնը կա՛մ մղիչ ուժ է եւ սերմ, դիտակիցի աշխարհին մէջ, կամ պարարտանիւթ, անձնական թէ հաւաքական անդիտակիցին մէջ: Այն ինչ որ Հայութիւնը ռէալփոլիթիքին մէջ կորսնցուց՝ թող վերադառնայ իբր արուեստ, եթէ կարելի է: Այն ինչ որ մեր առաջնորդները մերժեցին եւ կորսնցուցին իբր կարելիութիւն, ազգանք, թաղենք, ոկարելիութիւն, ազգանք, թաղենք, սպանք, ընդունի՛նք, գոնէ մեր հաւաքական դիտակցութեամբ: Գիտենք արդէն, - ա՛յս է հոգեբանութեան գլխաւոր պատգամը, որ անդիտակիցը երբեք չընդունիր նման կորուստ, գոնէ երբեք չի համակերպիր անոր: Գիտակիցը՝ եթէ ոչ համակերպիլ, գոնէ՝ ընդունիլ պէտք է դիտնայ: Երբ անձն ու հաւաքականութիւնը կ'ընդունին մերժուած կարելիութեան, կորսուած առիթին անզարմ մեկնումը, երբ կը դադրին յարալէզութենէն եւ կ'արձակեն որ յիշողութիւնն ու անդիտակիցը կատարեն իրենց առողջ դերերը, ահա ա՛յն ատեն կրնայ ծնիլ նորը:

ՎՐԷԺ... ԾԱՌԵՐԷՆ

Վաղ առաւօտ էր, երբ գիւղին մէջ լսուեցաւ կոլտնտեսական Մնացականի Սահակեանի ազազակը, որուն խառնուեցաւ ընտանիքի անդամներու ողբը: Քունէ արթընցած գրացիները տագնապով դուրս թափեցան տուներէն. դեռ բանէ անտեղեակ մարդիկ կը հարցնէին իրարու:

- Ի՞նչ պատահած է:

- Ծառերը կարեր են...

- Ո՞վ, ո՞ւր...

Հեռուհեռէ համազիւղացիները լեցուեցան Մնացականի բակը ու կարկամեցան իրենց առջեւ բացուած տեսարանէն. բարբարոսին կացինը դեռին տապալած էր դեղձի, խնձորի, տանձի, սալորի ծաղկած չիտուն աւելի ծառեր:

Բայց ո՞վ էր այդ չարագործը, որ ձեռք բարձրացուցեր էր չամառ աշխատանքով ու քրտինքով աճեցուած ծառ ու ծաղիկին վրայ:

Էջմիածնի չրջանի Այգեշատ գիւղի նախկին բնակիչ (նախկին կ'ըսենք, որովհետեւ վերջին տարիներուն արձանագրուած էր Զուարթնոց թաղամասի Մայիսեան փողոցի 42 թիւ տունը), 36-ամեայ Երեմ Աբշականի լքելով կոլտնտեսութեան մեքենատարի աշխատանքը, «հեչա - վաստակ» կը փնտռէ չրջանի տարբեր ձեռնարկներուն մէջ: Բայց ոչ մէկ տեղ բոյն կը դնէ: Չեռքը անցած դըրամը ցրուած է հովերուն, կինն ու չորս երախաները թողլով իր տարեց ծնողքին խնամքին:

Ինչպէս պարզուեցաւ յետագային, «ուտող - խմող» Երեմը յաճախակի դիւղ դալով, աչք դրած է դրացի Մնացականի աճեցուցած պարարտ ճուտերուն:

Տանտէրերը նկատած են, որ անոնք օրէ օր կը պակսին:

- Կ'երեւի ազուէսն է, - ենթադրած է միամիտ Ազգուշ տատը:

- Ազուէսը ի՞նչպէս կը մտնէ կղպուած հաւարանը - առարկած է Մնացականի պատը ու որոշած՝ դիշեր մը պահուըտիլ, բռնել «ագուէս»ը: Բայց չորքոտանիի փոխարէն, դիշերով բակ մտած է երկոտանի դրացին: 60-ամեայ Մնացական Սահակեանը երկոտանի երեմը փակած է հաւնոցին մէջ ու կանչած դրացիները: Օրէնքի ալ չէ դիմած այլեւս, բաւարարուած է ճաապզը հանդրայինի պարտաւի ենթարկելով: «Մեղք է, փոքր երախաներ ունի: Այսքանն ալ հերիք է, դուցէ խելքը դլուխը գայ» մտածած է ան:

Այդ պատահած է անցեալ տարուան աշնան: Բայց Երեմ ապերախտ դտնուած, ու չէ մարսած վիրաւորանքը: Որոշած է վրէժ լուծել ... անմեղ ծառերէ:

Էջմիածին չրջանի դատարանի արտակարգ նիստ տեղի ունեցաւ Այգեշատի մէջ: Մշակոյթի Տան դահլիճը հաւաքուած համազիւղացիները զայրացած էին, նաեւ վշտացած ու վիրաւորուած, թէ ինչպէս տարիներ չարունակ իրենց չրջապատին մէջ հանդուրժած են Երեմ Աբշականին, որու արարքը աւելին է, քան սովորական չարագործութիւնը: Ի՞նչպէս կրնայ մարդ ազոցը մօտեցնել պղտորուած ծառին ու դեռին տապալել: Այդ պահուն բնաւ մտքէն չէ՞ անցած որ ինք մարդ կը կոչուի...:

Համազիւղացիները կը դատապարտէին դայն ու կարեցութեամբ կը նայէին մարդկային դէմքը կորսնցուցած այդ արարածին անչափահաս չորս երախաներուն ու կնոջ: Դատարանը նոյնպէս նկատի առաւ այս հանդամանքը եւ բաւականացաւ նախատեսուած պատիժին նուազագոյն չափով: Երեմ Աբշականի դատապարտուեցաւ երկու տարի բանտարկութեան ու պարտադրուեցաւ հատուցանել պատճառած նիւթական վնասը:

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԴԷՄՔԸ

—×—

Բ.

Թէ երբեմն որքան ցնցող ու ապաւորիչ կրնայ ըլլալ մարզկային դէմք մը, ստիկա յաճախ կը նշմարեմ չարժանկարի ժապաւէններու վրայ: Դէմք մը միայն ինքնատիպ ու անսովոր, միայն չատ ոգեղ կամ միայն չատ պեղեցիկ պիծեր ունենալով չէ, որ ցնցող ու ապաւորիչ կը պատնայ: Կարդ մը դէմքերու վրայ չես պիտեր ինչ մը կայ, որ կը բռնէ քեզ, չարժման կ'անցընէ յուզական աչխարհդ: Իսկ եթէ տակիա չարժանկարի ժապաւէնի մը մէջ է, այդ դէմքը, նայած թէ բարի կամ չար անձնաւորութիւն մը կը ներկայացընէ, կը համայէ քեզ կամ կը զրգռէ տեսութեան ամբողջ զգացումներդ, կատարելապէս նոյնանալով իր մարմնաւորած անձին հետ: Եթէ չարժանկարի լաւ ու պիտակից հանդիսատես մըն ես, այդ դէմքին տէրը կամ տիրուհին անդամ մըն ալ ուրիչ դերի մը մէջ պիտել պիտի չուտես, որովհետեւ այդ պարագային կարծես թէ «սուտ» մը երեւան պիտի եկէ, այն սուտը թէ դերակատարը նոյնացած էր իր մարմնաւորած տիպարին հետ: Այն սուտը՝ թէ դերակատարին դէմքը իր ներկայացուցած տիպարին դէմքն էր իսկապէս:

Իրական կեանքի մէջ ալ դէմքեր կան, որոնք չանկարծ կը ապաւորեն եւ անմոռանալի կը մնան: Մէկու մը համար կարեւոր յատկութիւն է միայն իր դէմքով իսկ ապաւորել առաջին ակնարկին: Ամէն օր հարիւրաւոր, հազարաւոր նոր դէմքերու հետ դէմ յանդիման կու գանք, ամէն օր տասնեակներով նոր դէմքերու հետ կը ծանօթանանք, կարճատեւ հանդիպումներ կ'ունենանք: Քանի մը օր վերջ կը մոռնանք այդ դէմքերը, կամ դիմացինները կը մոռնան մեր դէմքը:

Ամբողջ կեանքիս մէջ միշտ մտածեցի որ մէկու մը հետ մէկ անգամ ծանօթացած ըլլալը չի նչանակեր անպայման յիշել, ճանչցած դառնել: Սովորական ու բնական երեւոյթ մըն է այս եւ այդ իսկ պատճառաւ, այդպիսի մէկու մը հետ երկրորդ հանդիպումի մը ընթացքին, չտեսու նման, իսկ աւելին նախապատրաստութիւնս միշտ եղաւ հետեւեալը.

– Չիս չէք յիշեր ապահովապար, ես այսինչն եմ:

Նոյնիսկ եթէ դիմացինը պատասխանէ թէ «այո, այո կը յիշեմ», կրնայ պատահիլ որ չէ յիշած եւ պարզապէս քաղաքավարօրէն այնպէս կը ձեւացնէ, թէ չ մոռցած ձեր դէմքը: Մինչդեռ ասիկա ոչ մէկ կապ ունի քաղաքավարութեան կամ անկրթութեան հետ:

Բայց դէմքեր կան, որոնք իսկապէս անմոռանալի են: Միայն անգամ մը տեսած ըլլալը կը բաւէ որ այլեւս չմոռնաք անոնց տէրը: Մեր յիշողութեան մէջ անոնց ձգած դրոշմը կապ չունի իրենց անձնաւորութեան միւս յատկութիւններուն հետ: Թերեւս ալ այդ դէմքին տէրը չատ անկարեւոր, անարժէք ու հասարակ անձ մըն է: Թերեւս ոչ մէկ կերպով արժանի է յիշուելու: Բայց այս պարագային դէմքը կ'անջատուի անձէն, ինքնուրոյն դոյութիւն եւ արժէք կը ստանայ եւ կը քանդակուի մեր մաքին մէջ:

Ցաճախ ես ինծի կը հարցնեմ թէ ո՞րին կու գայ դէմքի մը այդ ցնցող ու ապաւորող յատկութիւնը: Ըստ երեւոյթին, մարդկային բոլոր դէմքերը չափազանց նմանելու էին իրարու, քանի որ կազմուած են դէմքին վրայ նոյն տեղերը պրաւող բաղադրիչ նոյն տարրերէն. աչք, քիթ, բերան, ճակատ, մազ, կզակ, ականջ, եւայլն: Ատոնց իւրայատուկ ձեւերը եւ մէկզմէկու նկատմամբ համեմատութիւնները արդէն բաւարար եղած են որ սրեւէ դէմք չնմանի ուրիշ դէմքի մը: Կարծես թէ բնութիւնը յատուկ ճիգ մը վատնած է առեղծելու համար դէմքերու այս անսպառ ճոխութիւնը: Տակաւին ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել զանազան դիրքերու առանձնայատկութիւնները. դիտելիք կարմրամորթի մը, չինացիի մը, սեւամորթի մը դէմքը եւ հարց տալէ ետք թէ անոր դէմքին վրայ ի՞նչն է որ անմիջապէս կ'ազազակէ այս կամ այն դեղին պատկանելութիւնը: Պիտի կարենա՞ք անմիջապէս դտնել այդ առանձնայատկութիւնը: Թերեւս պիտի չկարենաք, համոզուելու համար որ մէկ անգամէն պիտի լսէք թէ կատակ որ մէկ անգամէն պիտի լսէք թէ այս մարդը կարմրամորթ է, այս մարդը չինացի:

Իրականութեան մէջ բնութիւնը մեծ

ՀՈԳԻ ՐՏԻՔ

ԼԻՈՆ ..

Յուլիս 24-ին հողին յանձնեցինք մեր ընկերներէն մէկին ալ՝ Շաւարշ Խաչատուրեան: Ան ծնած էր Կարին, 1915-ի դէպումի օրերուն: Ինք ալ չտեսաւ նըորան առաջին բովէն անցած էր, ճամբան՝ ամէն տեսակի թրքական չարչարանքներ: Ծնողազուրկ եւ թափառական, մէկ վայրէն միւսը դեղերէկ եաք, կը հասնի այս ափերուն վրայ: Իր թախտակիցներուն նման ապրուստը կը հանի գործատան դժուարին աշխատանքով: Կ'ամուսնանայ կը կազմէ հայկական օճախ մը:

Թաղման արարողութիւնը կատարուեցաւ տեղւոյս Ս. Յակոբ Եկեղեցին, շրջապատուած հարազատներով եւ իր ընտանիք յարգողներով:

Շաւարշ Խաչատուրեան առաջին օրէն ժամ կը կազմէր Հ. Յ. Դ. տեղական կազմին եւ տասնեակ տարիներ կը ծառայէր իր նուիրուած գաղափարին: Վերջին շրջանին անողոք հիւանդութիւնը քայքայած էր առողջութիւնը ու տառապալից վիճակ մը ունեցաւ:

Սիրելի ընկե՛ր, այս քանի մը տողերը քեզի՝ որպէս յարգանքի խօսք, գաղափարիդ ընկերներուդ կողմէ:

Հողը թեթեւ ըլլայ վրադ...:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Ոեւէ մը չի վատնած մարզոյ դէմքերը իրարմէ տարբեր տեղծելու համար: Հանճարին է որ մեծ ճիգ պիտի պահանջէր: Եթէ բնութիւնը ուզէր որ մարզոյ դէմքերը զատորոշին նմանէին իրարու, ան ատեն է որ զործը պիտի ժուժարանար: Եթէ քիչ մը գծելու յատկութիւն ունենք, կրնաք անձամբ փորձել: Դէմք մը գծեցէք, յետոյ անոր չափազանց նմանող երկրորդ դէմք մը գծել փորձեցէք: Դիւրին չէ: Դիւրին է առաջին դէմք մը գծելը, դիւրին է երկրորդ դէմք մըն ալ գծելը, բայց չատ ժուժար է երկու իրարանման դէմք գծելը:

Բոլոր նկարիչները դիմանկար չեն կրնար գծել: Մարդու մը դիմանկարը չի նկել, նոյնիսկ մարդու մը ծաղրանկարը նկել, ամէնուն տրուած չէ: Կը հիանանք, որ ցնցող նմանութիւն մը կը գտնենք դէմքին ու գծագրուածին մէջ եւ: Ապրա՞նք նմանեցում» կ'ըսենք: Պիտի հիանա՞նք, եթէ այդքան դիւրին ըլլար ստեղծել:

Ռ. Հ.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Թէքէեան կեդրոնին մէջ պատմաբան Մ. Գասուբճեան Յունիս 29-ին դասախօսած է «Հայ ժողովուրդի ծագումի»ին մասին: Ան լայն բացատրութիւններով ներկայացուցած է Հայերու ծագումը ու խօսած նաեւ հայերէնի հնդեւրոպական ծագումով լեզու մը ըլլալու իրողութեան մասին:

×

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Թէքէեան Մշակութային Միութեան «Նայիրի» պարախումբը մասնակցած է Տրամբոավիլի Ֆոլքլորի փառատօնին: Փառատօնը տեղի ունեցած է Յուլիս 4 - 14, ու ասկէ քան 30 երկիրներէ 1000-է աւելի արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: «Նայիրի»ի ելոյթէն առաջ հանդիսավարը պատմականը ըրած է պարախումբին նաեւ խօսած հայ ժողովուրդին ու անոր պատմութեան մասին:

×

ՄԵՍԵԶՈՒՍԵՑԻ մէջ Յունիս 13-ին կատարած է Հ. Յ. Դ.ի երրորդ տարեկան սեմինարը, Միացեալ - Նահանգներու եւ Գանատայի երիտասարդականի անդամներուն մասնակցութեամբ: Երկու շաբթուան ծրագիրը կ'ընդգրկէր 28 նիւթերու մասին 33 դասախօսութիւն, կլոր սեղան, վիճաբանական ասուլիսներ: Խօսողները արտայայտուած են Հ. Յ. Դ.ի երիտասարդական միութիւններուն, կառոյցին, անցեալին, իրագործումներուն, մամուլին ու մշակութային եւ պատմական այլ նիւթերու մասին:

×

ՖՐԻԶՆՈՑԻ Համազգայինի վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 12-ին, 400 հանդիսականներու ներկայութեան: Աշակերտական երգչախումբին երգերէն, պարերէ, արուեստագիտութիւններէ բազկացած յայտագրի աւարտին կատարուած է վկայականներու եւ մրցանակներու բաշխում: Փակման խօսքը արտասանած է հոգաբարձութեան առենապետը, ու բուած, թէ վարժարանը իր գոյութեան 9 տարիներու ընթացքին հասած է նախանձելի յառաջդիմութիւններու, եւ աշակերտները յաջողութիւններ կ'արձանագրեն հանրային վարժարաններու մէջ:

×

ԳԱԼԻՖՈՐՆԻԱՑԻ «Շ. եւ Լ. Մերտին - եան» հայ աւետարանական վարժարանի մանկապարտէզի եւ Զ. դասարանի հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 21-ին, 350 հրաւիրեալներու ներկայութեան: Նախ մանկապարտէզի տղաքը երգեր, պարեր ու խաղ մը ներկայացուցած են: Ապա հոգաբարձութեան տեղապահ Ս. Թաշճեան խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնած է ծնողքներու, ուսուցչական կազմին: Յաջորդած են աւարտական դասարանի աշակերտական ելոյթները - ուղերձներ, արտասանութիւն - որմէ եաք մանկապարտէզի 42, նախակրթարանի 10 աւարտականները ստացած են իրենց վկայականները:

×

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ Համազգային Հայ Մշակութային ընկերակցութեան շրջանային պատգամաւորական Գ. ժողովը տեղի ունեցած է Յուլիս 13-ին, կլէնտէյլի Հայ կեդրոնին մէջ: Մասնակցած են կեդր. վարչութեան Արեւմտեան - Ամերիկայի ներկայացուցիչը ու մասնաճիւղերու 18 պատգամաւորներ: Դիւանի ընտրութենէն եաք կեդր. վարչութեան անդամ Ե. Գոնեալեան զեկուցած է «Համազգայինի» մասնաճիւղերու դերծունէութեան, կեդր. վարչութեան յուսալի նպատակներուն մասին: Ապա քննուած են շրջանային վարչութեան տեղապիրները: Զբաղելէ եաք ներքին կազմակերպչական հարցերով ու կրթական նոր ծրագիրներով, կատարուած է նոր շրջանային վարչութեան ընտրութիւն:

×

ԳՈՐՏՈՊԱՑԻ Ս. Գէորգ Եկեղեցիին մէջ Յունիս 15-ին, «Հայրերու Օր»ուան առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է բոլոր հայրերու յիշատակին: Յունիս 20-ին, «Անդրանիկ» ակումբին մէջ ոգեկոչուած է օրը: Կոկիկ յայտագիր մը պատրաստուած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի սրճարանի կողմէ, որուն երգած են ու հայկական պարեր պարած: «Հայրերու Օր»ը աւարտած է թէյասեղանով մը ու «Օրուան Հօր» ընտրութեամբ: Եղած են նուիրատուութիւններ:

×

ԱՅՆՃԱՐԻ Ազգ. Ցառաջ Գ. Կիւլպէնկեան վարժարանի աշակերտները իրենց աշխատանքները հանրութեան ներկայացուցած են տարեվերջի ցուցահանդէսով մը: Ցուցահանդէսին բացումը կատարուած է Յունիս 22-ին, վարժարանի սրբահին մէջ: Ներկաները մեծ հետաքրքրութեամբ դիտած ու դնահատած են արդոց նկարները, մանրանկարները, տախտակի, գաճի գործերը, եւ աղջիկներու ձեռագործները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ
Ա. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ

Գրողներու Միութեան 9-րդ համագումարին, ծանօթ գրողներու, մշակութային գործիչներու հետ մասնակցելու հրաւիրուած էր նաեւ քերթողուհի Ա. Կիրակոսեան: Երեւան գտնուած օրերուն ան հանդիպումներ ունեցած է 163-րդ եւ 165-րդ վարժարաններու ուսանողութեան հետ: Նոյն շրջանին պետականօրէն պատրաստուած է Ազիսա Կիրակոսեանի ծննդեան 50-ամեակը: Ան սիրելի հայ առաջին բանաստեղծուհին է, որ կ'արժանանայ քիչերու վերապահուած այս պատիւին: Այս առիթով Երեւանի 163 միջնակարգ դպրոցի 5-րդ դասարանի Բ. բաժինը կոչուած է իր անունով:

×

ՀԱՅԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Յորենի, վարսակի, գարիի հնագոյն տեսակներ, որոնցմէ մեր նախնիները հայ կը թխէին, ինչպէս նաեւ ներկայիս մշակուող հացազգի բազմաթիւ տեսակներ, հայ հողագործի կենցաղի եւ աշխատանքի զործածութեան այլ իրեր, որոնք կ'արձանչուին Հայաստանի հողագործութեան, աճեցուող հացահատիկի տեսակներու հետ կը կազմեն «Հացատուն» նոր թանգարանի ցուցահանդէսը: Թանգարան, որ բացուած է Հայաստանի հացահատիկի կեդրոններէն մէկուն՝ Սիսիանի մէջ:

Թանգարանը կը գտնուի բազալտէ, ազգային ճարտարապետութեան ոճով կառուցուած ղեղեցկատես չէնքի մը մէջ: «Հացատուն»ի ցուցահանդէսին գործօն մասնակցութիւն բերած է բնակչութիւնը: Սիսիանի եւ միւս շրջաններու պիղերէն չատ մը բնակիչներ թանգարանին բազմաթիւ ցուցանմոյշներ նուիրած են. իսկ ցուցադարաններու ձեւաւորման օգնած են զպրոցականներ:

Հացի թանգարանը կոչուած է ոչ միայն այցելուներուն ծանօթացնելու Հայաստանի հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը հողագործութեան եւ հացամշակումի պատմութիւնը, այլ նաեւ ամբողջացնելու երկրագունդի ամենահին մանրապիտութիւններէն մէկուն հեղինակութիւնը, երիտասարդութեան մէջ սէր արթնցնելու հողագործի դժուարին աշխատանքին նկատմամբ, անոնց օգնելու մասնագիտական կողմնորոշումի գործին մէջ:

«Հացատուն»ը ունի յարմարաւէտ վաճառասրահ - սրճարան՝ գործող փուռով եւ թոնիրով: Այստեղ կարելի է ճաշակել ազգային հացատեսակներ, որոնք թխուած են ժողովրդական աւանդական սովորութիւններու համաձայն:

Հիմա երակներուս մէջ կարծես կը հոսի արիւն մը որ եռացած է եւ կ'այրէ մարմնիս ամէն կողմը: Թողուլ եւ հեռանալ: Այդ է որ պէտք է ընեմ: Ոչինչ հարցնել, ոչինչ տեսնել, ապասել ու համակերպիլ կեանքի դնացքին: Այո, այո, այդ է որ պէտք է ընեմ: Ես հոս գործ չունիմ, իմ տեղս հիւանդանոցի անկողինն է, իմ աշխարհս կը սկսի ու կը վերջանայ անոնցմէ դրան առջեւ:

Մէկ վայրկեանի մէջ կը թողում այդ պատռելի տունը եւ ես դիս կը գտնեմ անդորին մէջ: Հոս ամէն ինչ կարգին է, հոս ամէն ինչ խաղաղ է: Ահաւասիկ ապրելի էրկնային ճառագայթները զարձած պարել սկսեր են նրբանցքին մէջ, զուարթ խաղեր սարքելով առաստաղին վրայ: Հաճելի մթնոլորտ մը կը հասնի քովիկէն, Տիկին Ալիսին կողմէն, որ Սիրուկին հետ կը խօսի մեղմօրէն ժպտելով: Աբրահամին ալ աչքերը բացեր է եւ պարբերաբար կը միջամտէ խօսակցութեան: Սիրուհին կը խաղայ, արիւնը կը վերադառնայ իր բնականոն ջերմութեան: Հիմա ուրիշ պաղարիւն, հարց կուտամ ես ինծի թէ ինչո՞ւ այդքան տխմար եմ երբեմն, ինչո՞ւ այդքան դիւրագրգռած: Ի վերջոյ ես չե՞մ որ կը խօսեցնեմ Սաթենիկը, Յակոբը, ես չե՞մ որ այդպէս պազ ու անհագրդ կը նատեցնեմ Ռուբիկը: Ես անոնց խօսիլ ու ընել կուտամ այն ինչ որ կը կարծեմ, կ'ենթադրեմ թէ կ'ըսեն ու կ'ընեն: Ես զանոնք կը ստեղծեմ ուզածիս պէս, անոնց մարմին կուտամ ներաշխարհ մը որ մտքի եկող մութ թելադրութիւններէ առաջնորդուած: Եւ այդ թելադրութիւններուն մէջ տիրական է վախի ազդեցութիւնը: Վախի ազդեցութիւնը, այո: Վախի զգացում մը կայ մէջս, որ ինծի չազուել կուտայ նոր Սաթենիկ մը, նոր Յակոբ կամ Ռուբիկ մը: Վախի զգացումս է որ անոնց խօսեցնել կուտայ սարսափազդու նախադասութիւններ, կասկածելի միտքեր: Իրականութեան մէջ գոյութիւն չունին այդ խօսակցութիւնները: Ջուր տեղ է որ կը տանջեմ հոգիս ծայրայեղ ու անիրական դպայնութեամբ մը: Ա՛հ, ձերբազատիլ այդ մէն տեսակ վախէ եւ դէպքերը տեսնել այնպէս ինչպէս որ են, այնպէս ինչպէս որ եղած են հինէն ի վեր: Ո՞ւրկէ առեղծեցի քիչ առաջուան կեղծ տեսարանին - րը: Ռուբիկ հոն նստած է ահաւասիկ, իր սեղանին պլուխը: Ձիշդ է որ պլուխը հակած է դասերուն վրայ, բայց պարբերաբար կը վերցնէ գայն ու կը թաղուի երազանքի մէջ: Իր երազանքին մէջ, ես ալ կամ: Բառեր կը հարցնէ ինծի. «Բազում ի՞նչ ըսել է, մեծ հայրիկ», «վամեռ ի՞նչ ըսել է, մեծ հայրիկ»: Մերթ ալ ամէն ինչ կը թողու եւ Լուսնա փառքը կը վերյիշէ: Ցետոյ կը լսէ որ հայրը դուռը բացաւ ու ներս մտաւ: Գլուխը դարձեալ կը հակէ դասերուն վրայ, աշխատիլ կը ձեւացնէ: Յակոբ ուղղակի խօսհանոյ կ'երթայ, կը համբուրէ Սաթենիկը, որ մնացած է կերակուրներու բուրմունքներէ եւ չոգիներէ կազմուած մշուշի մը մէջ:

- Ի՞նչ ըրիր, հոգիս, այսօր կը հարցնէ: Հայրիկին պացի՞ը:

- Գացի, բայց մի հարցներ Յակոբ, այնպիսի չանցանք մը գործեր եմ որ...

- Ցանցա՞նք, ի՞նչ չանցանք:

Սաթենիկին դէմքին վրայ տխուր ժպիտ մը կայ:

- Ի՞նչպէս պատահեր է, չեմ դիտեր: Մոռցեր եմ հայրիկին պատմելու Սուրբնին հետ համաձայնութիւնդ: Ծանուիլը ծախելու որոշումդ...:

- Մոռցե՞ր ես: Դո՞ւն:

- Այո: Ասուած իմ, որքան նեղուեցայ: Մեզմ հայրս կասկածեցաւ, գաղտնի պահած էի կարծեց: Ի՞նչպէս ըրի այդ բանը:

- Մի նեղուիր, հոգիս: Վաղը իրիկուն ես հիւանդանոց կուգամ, հետը ազուր մը կը խօսիմ: Իր ալ կարծիքը կը չօշափեմ, սիրտը կը հանդստանայ...:

Սաթենիկ համբոյր մը կուտայ Յակոբին եւ յետոյ կը վերադառնայ իր աշխատանքին: Յակոբ խոհանոցէն կը հեռանայ:

Այո, ճանչցայ: Իմ իրական զաւակներս ասոնք են: Այս խօսակցութիւնը այն մէկն է որուն կը սպասէի: Սաթենիկին դէմքը ան պահուն այն է զոր կը տեսնեմ ամէն օր: Այս տունը իմ տունս է:

... Եւ կը զգամ որ պիտի լամ: Ասուած իմ, ինչո՞ւ այդքան զգայուն եմ, ինչո՞ւ այդքան կը սիրեմ հարազատներս:

Արամիկին բժիշկը կրկին եկաւ ու քընննդ պզտիկը: Ես վստահ եմ որ Արամիկ յատուկ ուշադրութեան արժանացած է այս հիւանդանոցին մէջ, որովհետեւ ցանցառ կը պատահի որ այս ժամուն բժիշկ մը սենեակ մտնէ ու հիւանդը քննէ: Քիչ առաջ եկաւ, հետն ունենալով հիւանդապահուհի մը: Եւ սակայն չատ արագ քննեց Արամիկը: Նոյնիսկ պիտի ըսեմ որ չքննեց:

- Աքանչելի, բաւ ժպտելով: Այս փոքրիկ պարոնը չատ չուտ առքի պիտի ելլէ:

- Ե՞րբ պիտի ելլէ, տոքթ. հարցուց Տիկին Ալիս չեչտուած դոհունակութեամբ:

- Չատ չուտ, չատ չուտ, պատասխանեց բժիշկը: Վաղը թերեւս կ'ըսեմ թէ երբ կրնայ ելլել: Քիչ մըն ալ համբերութիւն: Այո՞:

- Այո, տոքթէօր:

(Շար. 74)

(Շար. Ա. էջէն)

րէն, որ յետագային պիտի կոչուէր Ա-չուղ Ջիւանի: Հոն տեղի ունեցած է ազ-նակատարութիւնը Ջիւանիի ծնունդի ու արուեստի ոգեկոչումին: Գիւղին մօտա-կայ բարձրադիր մարզադեղին վրայ հիմնադրուած է օրուան հերոսի յուշա-քարը: Խօսք առած է վերատեսչի կոմիտա-սի Ախալքալաքի շրջկոմի Ա. քարտուղար Ս. Սահեանեան: Խօսած են նաեւ գրական դէմքեր, որոնք իրենց հիացումը արտա-յայտած են Ջիւանիի մասին: Ապա երգի-ծուհած են գեղարուեստական ինքնագործ խումբեր, երգիչներ:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ԲԱՔՈՒԻ ՄԷՋ

Գեղանկարչութեան, գծանկարչութեան քանդակագործութեան 30-է աւելի ստեղ-ծագործութիւններ ներկայացուած են Բաքու բացուած հայկական ցուցահան-դէսին: Հոն, տեղ գտած են վերջին 15 տարուան ընթացքին հայ վարպետներու կատարած որոնումներն ու ձեռքբերում-ները: Ցուցադրուած են Ս. Մուրատեան-ի, Գ. Գիւրջեանի, Ս. Սաֆարեանի, Վ. Յայիկեանի, ինչպէս նաեւ երիտասարդ սերունդի գործեր, Ֆ. Միրզոյեանէ, Գ. Բազդասարեանէ, Կ. Մկրտչեանէ:

×

ԶՐԱՑԻՆ ՏՕՆ

Հրապարակի կիրճին ջրավազանին մէջ կատարուած է լողալու մրցումներ, երե-ւանի արդիւնաբերական ձեռնարկու-թիւններու բանուորներու մէջեւ: 50 մեթր տարածութեան վրայ լաւագոյն արդիւնքը ձեռք ձգած են Անահիտ Մարեան, Աւետիս Մարտեան: Անոնց յանձնուած են պատ-ուոյ դիրեր եւ մրցանակներ: «Լողի չա-փաթի»ի ընթացքին տեղի ունեցած են մրց-ումներ, մարզաձեւի զանգուածային ու-սուցում եւն.: Եզրափակիչ մրցումներու մասնակցած են 400-է աւելի բանուորներ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասա-րանները, ... մանկապարտէզի, նախա-կրըթարանի եւ երկրորդականի բաժին-ներով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնա-շարժի սպասարկութիւն:

Ամէն դիտակից հայ ծնող՝ պատաս-խանատու է իր զաւակին հայեցի կըր-թութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապա-հովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դաղութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր եր-կար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՁՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Շաւիւղ. - Պ. Շմաւոն Պալեան 200 Ֆ.:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՋ ՄԱՐՄՆԻ
Բ. ՅԱՆԿ

Պ. Մխայէլ Յակոբեան	3·000
Պ. Ժաք Ալվազեան	1·000
Պ. Վարդան Մուսիկեան	1·000
Տիկին Ազատի Թորոսեան	1·000
Պ. Նուբար Կէնճեան	1·000
Տիկին Ֆ. Շիրեան	1·000
Պ. Կ. Եաղըճեան	1·000

Պ. Պ. Լ. Շահնէքիլեան, Ժ. Զօրայեան, Ժ. Աւաքելեան 500-ական Ֆ.:

Պ. Պ. Մ. Յովակիմեան, Լ. Նագաչեան, Տիկին Զ. Գարիպեան 300-ական Ֆ., Պ. Ս. Փափազեան, Պ. Ա. Ներսէսեան 250-ական Ֆ., Տիկին Ս. Փորլիէ, Օր. Ա. Ոզբերեան, Օր. Ս. Նազարեան 200-ական:

Պ. Պ. Վ. Գալայճեան, Ա. Գազանճեան, Ժ. Գուլումճեան, Տիկին Ժ. Պլայ 100-ական Ֆ., Պ. Ս. Ձօչկուրեան 50 Ֆ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԱՐԱՐ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

Մահազդ	300	(355,80)
Հոգեհանգիստ	200	(237,20)
Շնորհակալիք	200	(237,20)
Հարսնիք, նշանտուք	200	(237,20)
Ծննդեան	200	(237,20)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս վաճառքի մէջ ընդհ. դումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անդամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

NICE

GRANDE FETE CHAMPETRE

organisée par
les ASSOCIATIONS ARMENIENNES de NICE - COTE D'AZUR

DIMANCHE 3 AOUT

au Centre de Loisirs de SCLOS de CONTES

11H MESSE EN PLEIN AIR
officiant R. P. Daron DJEREDJIAN

PARKING ASSURÉ pour 200 voitures

CHAISES ET TABLES POUR 600 PERSONNES

ԿՈՉ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Ինչպէս դիտէք անցեալ տարուան Օդոստոսին, մեծ հաճոյքով եւ անհուն խանդաղատանքով 13 լիբանահայ չքաւոր երախաներ բերել տուինք Պլֆոնթէյնի մեր կայանը:

Մէկ ամիս յետոյ, հեռու լիբանանեան հուր ու սուրէն, հոգեպէս թէ մարմնապէս կազդուրուած եւ կայտառացած, անոնք վերադարձան իրենց բոյները:

Երախտագիտութեամբ յիշենք որ այս առթիւ մեր դաղութը իր զանգուածային մասնակցութիւնը բերաւ հոգալով այս 13 երախաներու օդանաւով երթեւեկի ծախքը:

Այս տարի եւս ծրագրած ենք 20 չքաւոր լիբանահայ երախաներ կրկին երջանկացնել, որպէսզի այս մատաղ հոգիները կարենան, դէթ մէկ ամիս, մոռնալ աօրեայ դարձած ռմբակոծումներն ու սպանութիւնները:

Սրդ, կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր դաղութի անսակարկ առատաձեռնութեան, որպէսզի այս տղոց օդանաւային երթեւեկի ծախքերը ապահովենք: Կեցութեան եւ այլ յարակից ծախքերը կը ստանձնէ կազմակերպութիւնս:

Ձեր նուիրատուութիւնները հաճեցէք ուղղարկել.-

Conseil d'Administration
de la CBAF
17, rue Bleue — 75009 PARIS

Կանխաւ շնորհակալութիւն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ
ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուվիլ, Վիլիէ լը Պել, Օլնէ սու Պուա, Սրվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մոնֆերմէյ, Վիլբիէնթ, Տրանսի եւ Ռոմֆնվիլ:

Վարժարանը ունի դիշերօթիկի բաժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար - հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց թաղին թղթատարի գրասենեակին միջոցաւ, չծանրաբեռնելու համար «*Ցառաջ*»ի վարչութեան աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային, կարելի է, անշուշտ, դիմել թերթիս վարչութեան, մեկնումի քառակնեկ 5 - 6 օր առաջ, տալով *երկու* հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 Ֆ.ի դրոշմաթուղթ Ֆրանսայի համար եւ կամ՝ 30 Ֆ. արտասահմանի, բացի՝ Իտալիայէն, ուր թղթատարական անկանոնութեանց եւ յապաղումներու պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ չընդունիլ:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «*ՑԱՌԱՋ*»Ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օսման (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հանդիսաւոր «Յիսնամեակ»ը՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille. tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ գեղ «Ցառաջ»ի բաժանորդներուն"

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
2-3
SAMEDI-DIMANCHE
2-3 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՆԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.282
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.282

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՆԱՅՄԱՆ օրինագիծը վերջնական վաւերացուեցաւ Ապր. Ժոզպէնի եւ Վերակոյսին կողմէ: Նոյնիսկ, քիչ մը աւելի «ազատական» ալ դարձաւ, քանի որ օտար ընկերութիւններու մասնակցութեան սահմանափակումը, որ սկիզբը 15% էր, 20% բարձրացաւ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՅԱՆ նոր պաւիլիոնի մասին կը խօսէր, Ուրբաթ առաւօտ: Նախորդ իրիկունը, Ֆոնթընէ – ոու – Ռուայլ մէջ, ոստիկան մը կրակ բացած է կռնակէն, փախուստի երիտասարդի մը վրայ, որ մոթոյով փղոյկ մը կ'անցնէր, արգիլուած ուղղութեամբ: Ըստ ոստիկանութեան, ենթական 2–3 տարի է կը փընտռուէր, որպէս գող, գլխաւորաբար ոչ տարիքի կիներու պայուսակները գողնալով, եւ զրպանն ալ գոհարեղէն եւ արտարդամ գտնուած է: Ընտանիքը հաստատած չէ եւ կը պնդէ որ տղան պարկեշտ աշխատաւոր մըն էր եւ ոչ մէկ գործ ունեցած էր, յարդ, ոստիկանութեան հետ:

ՊԱՔԵՐՈՒ արտադրումը կը չարունակուի եւ հինգերորդ մըն ալ նոյն ճաշատարին ենթարկուեցաւ, համաձայն «ոստիկան ոսիպողական ձեւակերպութեան», որ կը գործադրուի, երբ անմխիթարին վտանգ մը հաստատուած է: Այսպէս ենթական արարքի մը պատրաստ է:

ՔԱՒՔՈՒՒՒ ՏԻՒ ՏԷՎԼՈՓԸՄԱՆԻ Բերթօնին մէկ նոր գլուխը բացուեցաւ Հինգշաբթի օր: Գործակցութեան նախկին նախարարը բողոք ներկայացուց դատարանին առջեւ իր զրպաւենեակին պեսին՝ Շալէյի դէմ, զոր կը մեղադրէ գեղարուեստներով, իր ատորագրութիւնը կեղծած ըլլալու յանցանքով եւայլն, եւն.: Շարունակելի:

ՔԻՒՐՏ «անջատողականներու» խմբակը կը կրէ Թուրք մամուլը, Սզերզի մէկ գիրքը մանելով գինեայ յարձակում գործած է վերջացիներու վրայ ու սպաննած երեք հոգի: Անոնք ուրիշ գիրքէ մըն ալ երկու հոգի առեւանգած ու տարած են իրան: Դէպքին ընթացքին հինգ հոգի ալ վիրաւորուած են:

ԻՐԱՔի Թրքական եւ պարսկական սահմանին մօտ պեղումներու ընթացքին յայտնաբերուած է վիմագործարան մը, որ կը կարծուի թէ կը պատկանի Ք. Ա. 2000-ական թուականներուն: Աւորական հրաբխային մեսցած այս «գործատան» մէջ գտնուած են 300 պղինձէ դանակ, թուրեր ու նետաձայրեր. գտնուած է նաեւ անոնց ամբարուած մթերանոցը:

ԱՈՐՉԲԴԱՁԻՆ ԼՐԱԳՐՈՂ ՄԸ, անցեալ Յունիսին, 15 տարի բանտարկութեան պատապարտուած է Մոսկուայի գինուորական դատարանին կողմէ, լրտեսութեան համար, ի նպաստ արեւմտեան - Գերմանիոյ: Իլիա Սուսլով խմբագիր էր մամուլի նովոսթ գործակալութեան մէջ: Ըստ Տըուդ Թերթին, Իլիա Սուսլով ինքզինքը կը ներկայացնէր երբեմն որպէս տղան Մ.Ք.Ջ.Լ.Ի Սուսլովի, երբեմն ալ՝ եղբօր - պատկէր, ինչ որ որոշ կապեր կը պիւրա-ցընէր:

ԹՈՒՐՔ ՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ԷՕԶԱԼ ԴԻՊՈՒՀ Է ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵՆԷՆ

«ԱՂԱՒՆԻՆԵՐՈՎ ՀԱԳՈՒՍՏԸ ԲԱՆԻ ՉԾԱՌԱՅԵՑ» ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷ «ԹԷՐՃԻՒՄԱՆ»

Այլեւս յստակ է, էօզալ գոհ չէ մնացած Մոսկուայի դեկավարներուն ըրած ընդունելութենէն: Սիրտը, ալ աւելի կոտրած է, բանի ջաւիֆ չէր խնայած, որպէսզի ամէն ինչ լաւ անցնի: Խորհած էր նոյնիսկ խորհրդանշական հագուստ մը հագցնել կնոջը, աղաւնիներով զարդարուն: Բանի չծառայեց այդ հագուստն ալ, կը հաստատէ «*Թէրճիւման*» Յուլիս 31-ի իր թղթակցութեան խորագրով: Ինչ անցած - դարձած է, որ այսքան պաղ ըլլայ մըթնոլորտը: Եթէ «*Թէրճիւման*»ի լրատուութիւնը լրագրական բնոյթ ունի առաւելաբար, «*ձումհուրիյէթ*», պարզ է աւելի խոր վերլուծում մը կը կատարէ: Այս գործին մէջ, կասկած չկայ, Պուլկարները դեր ունին: Երա՞նի թէ, մենք ալ դեր ունեցած ըլլայինք, գոնէ ֆիչիկ մը...

×

«ԹԷՐՃԻՒՄԱՆ». - *Ռուսերը թարգմանութեան մէջ զրաքննութեան ենթարկած են վարչապետ էօզալի ուղերձին այն մասերը, ուր կը խօսուէր պուլկար իշխանութեան ծագումով Թուրքերու վրայ բանեցուցած ճնշումին, կեղեքումին մասին:*

Իրրեւ պատճառաբանութիւն այս զրաքննութեան անոնք ըսած են. - «Թարգմանութիւնը մենք մեզի համար ըրինք. չենք կրնար ընդունիլ որ հոս ըսուին խօսքեր, որոնք նեղ կացութեան կը մատնեն մեր ամէնէն կարեւոր դաշնակիցներէն մին»:

Պուլկար իրենց բարեկամները վշտացընելէ խուսափող Ռուսերու միակ նուրբ վարուելակերպը մնացած է «ճոխ ճաշացուցակ»ը առատ սեւ ձկնկիթով, վոտքայով եւայլն:

Թուրք պատուիրակութեան դէմերը հետեւեալ կերպով մեկնաբանած են ռուսական զրաքննութիւնը: «Կը սպասուէր որ Ռիժկով զոհէ նրբազգաստութեամբ մը անդրադառնար հարցին. անոնք այնպէս վարուեցան, որ իբր թէ տեղեակ չէին պուլկարական կեղեքումին: Իրենց կեցուածքը յուսախաբութիւն պատճառեց բոլորիս, գլխաւորաբար մեր վարչապետին»:

Նոյն դէմերը խօսելով նաեւ Կորբաչովի Մոսկուայէն բացակայելուն մասին, ըսած են. - «Ճիշդ է, որ այս անգամուն որպէս պատճառաբանութիւն ցոյց տրուեցաւ Կորբաչովի Մոսկուայէն դուրս պատյտի մը ձեռնարկած ըլլալու պարագան, սակայն, քանի որ յայտագիրը իրենք պատրաստած էին, կարելի էր աւելի առաջ նկատի առնել այս»:

Դիտուած է որ տեսակցութիւններու ընթացքին էօզալ սրտնեղ երեւոյթ մը ունի ու կը դժկամակի պատասխանելու լրագրողներու հարցումներուն: Նոյնպէս՝ Սրտաքին նախարար Հալէֆօղլու:

Իսկ ինք, էօզալ խօսելով իր այս այցելութեան մասին, ըսած է, թէ Կորբաչովի հետ տեսակցած չըլլալով հանդերձ գոհ է այցելութեան արդիւնքէն: Ան ըսած է խորհրդային դէմքերու, թէ ինչպէս նախորդները, իր կառավարութիւնը եւս կարեւոր կը նկատէ բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ մշակել Մոսկուայի հետ: «Անցեալի մէջ տարբեր յիշատակներ ու կանխակալ կարծիքներ կրնան պատնէշ դնել, սակայն մենք յայտնեցինք թէ իրապաշտ ենք ու կ'ուզենք այս ծիրին մէջ զարգացնել մեր յարաբերութիւնները: Անոնք ալ ունին բարեկամական ու բարի զրացնութեան փափաք: Նոյնիսկ եթէ հարցեր ունինք մեր միջեւ, կարելի չէ ապահել, որ մէկ չփումով մը բոլորը հարթուին»:

Ապա ան խօսած է Կորբաչովի հետ տեսակցութիւն մը չունենալուն մասին, ու այնպէս թուած է, թէ չուզեր չեչտել, կամ կարեւորութիւն տալ այս հարցին: Ան պատճառաբանած է. - «Ըսուեցաւ թէ մինչեւ չարթնայ վերջ Մոսկուայէ դուրս կը պառնայ, Վլատիվոստոկ, որ բաւական հեռու է հոսկէ: Օդանաւով ութ ժամ կը տեւէ ճամբորդութիւնը: Իմ հոն երթալս ալ դժուար էր: Այս կէտը ես դիտումնաւոր կարզադրութիւն մը չեմ նկատեր: Դուք ազատ էք ձեր ուզած ձեւով մեկնաբանելու»:

Էօզալ ապա պատասխանած է լրագրողներու հարցումներուն, թէ ի՞նչ պատասխանած է Ռիժկով պուլկարական կեղեքումներու մասին, էօզալ ըսած է. - «Հիմա չեմ ուզեր այդ մանրամասնութիւններուն մասին խօսիլ: Եթէ հարցը պիտի կարդադրուի, պէտք է անձայն անշշուկ կարդադրուի: Ձենք ուզեր քարոզչութեան նիւթ դարձնել այս բոլորը»:

Իսկ պատասխանելով այլ հարցումի մը, էօզալ յայտնած է, թէ Ռիժկովի հետ չէ բացած նիւթը Հայերու ցեղասպանութեան մասին Սրտհրդային մամուլի մէջ պարբերաբար յայտնուող պնդումներուն: «Այս հարցը աւելի առաջ եւս դանազան մակարդակներու վրայ փոխանցեցինք իրենց» ըսելով բաւականացած է ան:

Որպէս պատասխան կամ հակազդեցութիւն իրենց ցոյց տրուած վերապահութեան, էօզալ ջնջած է պտոյտ մը, իսկ տիկին էօզալ դլխու ցաւ պատրուակելով չէ մասնակցած յատկապէս կազմակերպուած շրջապտոյտի մը:

×

«ՃՈՒՄՀՈՒՐԻՅԷԹ». - Յուլիս 30. -

Սրտհ. Միութիւն - Թուրքիա փոխյարաբերութիւններու դաշտին մէջ ցուրտ հով մը փչել սկսած էր, երբ անցեալ Սեպտեմբերին Սրտհրդային Սրտաքին նախարար Շեվարտնաձէ Նիւ - Եորքի մէջ անպատասխան թողած էր Վ. Հալէֆօղլուի հանդիպում մը ունենալու կըրկնակ առաջարկները: Երկու Սրտաքին նախարարները ՄԱԿ-ի ընդհ. ժողովին մասնակցելու համար հոն կը գտնուէին, ու առաջին անգամ ըլլալով կը խախտէր երկկողմանի հանդիպումի մը ուանդութիւնը: Շեվարտնաձէի Նիւ - Եորքէն մեկնելէն եռք բարձրաստիճան Թուրք պաշտօնեայ մը, որ երկար տարեն պաշտօնավարած էր նաեւ Մոսկուա, պատասխանելով այս մասին հարցումի մը, մատնակոտ, պատասխանած էր. - «կարծեմ պուլկարական հարցն է»:

Շեվարտնաձէի ժամադրութիւն մը մերժելէն 10 ամիս եռք խորհ. - Թուրք յարաբերութեան մէջ այլ սովորութիւն մըն ալ խանգարուեցաւ: Այս անգամուն ալ վարչապետ էօզալ չընդունուեցաւ Մ. Կորբաչովի կողմէ: Հալէֆօղլուի ցոյց տրուած «ցուրտ վերաբերում»ը այս անդամուն ալ կրկնուեցաւ Մոսկուայի մէջ: Մինչդեռ ցարդ Մոսկուա այցելող Թուրք վարչապետներ, ինչպէս՝ 1978-ին Պիւլէնթ Էճեվիթ, ջերմ ընդունելութեան արժանացած էին:

Թուրք պաշտօնական անձնաւորութիւններ ալ կ'ընդունին, թէ Կորբաչովի մերժումը քաղաքական տեսանկիւնէ լուրջ համեմատութիւններու պիտի հասցնէ խորհ. - Թուրք յարաբերութիւններու «անորոշութիւն»ը: Բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը կ'ըսէ, թէ եթէ մինչեւ վերջին պահը փոփոխութիւն մը չըլլայ, եւ էօզալ առանց Կորբաչովի հետ տեսակցութիւն ունենալու վերադառնայ, իր այցելութեան տեսակէտէն չատ անհամ արդիւնք մը պիտի ըլլայ այս:

Կորբաչով մինչ կ'ընդունի Մոսկուա այցելող բոլոր վարչապետները, այս կարգին նաեւ Յունաստանի վարչապետը Ա. Փափանդրէուն, ինչո՞ւ անտեսեց էօզալը: Ի՞նչ պատճառներ թաքնուած կան այս կեցուածքին տակն, որ վտանգաւոր նեղ կացութեան պիտի առաջնորդէ երկու երկիրներու փոխ - յարաբերութիւնները:

Դառնալով վերջին տարիներու խորհ. - Թուրք յարաբերութիւններուն, կրնանք հետեւեալ հաստատութիւնները թուել. -

Ա. - Առաջին հերթին, Սրտհ. Միութեան այս կեցուածքը կը թուի թէ փոխ - յարաբերութիւններու վրայ, Սեպտեմբեր 12-էն եռքն անմիջական ազդեցութեան արդիւնքն է: Յայտնի կ'ըլլայ, թէ Մոսկուայի կողմէ արձանագրուած են տեղին, ու հիմա երկար ժամանակ եռք, Թուրք պատուիրակութեան կը հակադնեն, թէ Սեպտեմբեր 12-էն եռք Թուրք դեկավարներու պարբերաբար Սրտհրդային Միութեան ուղղուած ամբաստանութիւնները անհանդուրժողութիւն պատճառած են:

Բ. - Սրտհ. անձնաւորութիւններ այն կարծիքը նկրչնչած են նաեւ, թէ պաղ վերաբերումին պատճառներէն մէկն է

(Շար.ը Դ. էջ)

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Զինուոր Կ. Բարսեղեան որ կը գտնուէր արեւմտեան ռազմաճակատներէն մէկուն վրայ, վիրաւորուած է եւ փոխադրուած Թեհրանի «Ընտանիք» զինուորական հիւանդանոցը:

Կ. Բարսեղեան արտաքնակ է ու 23 տարեկան. 19 ամիսէ ի վեր կը գտնուի զինուորական ծառայութեան մէջ:

ՃԱՏՐԱԿ

ԳԱՍՊԱՐՈՎ - ԳԱՐԲՈՎ

Զորեքշաբթի օրուան երկրորդ հանդիպումը ընդհատուած էր, ինչպէս գրեցինք մեր նախորդ թիւով, եւ յետաձգուած Հինգշաբթիի: Մասնագէտները կը հաստատէին, թէ կացութիւնը Գասպարովի ի նպաստ էր: Այս երկրորդ հանդիպումէն եռք, երկու ախոյեանները հաւասար դիրքի վրայ են 1 - 1:

ԻՏԷԱԼԻ ՁԳՈՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՀՐԱՉ ՃԱՐԴԱՐԵԱՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՓՃԵԱՆ

Ափիւնքի արտասովոր պայմանները իւրաքանչիւր զրոյի օժտել են իսկապէս անկրկնելի մի ճակատագրով, որն անրաժանելիօրէն կապուել ու մերուել է նրանց առեղծագործութեանը: Որքան որ ընդհանուր էին ազգային ողբերգութեան ծանրը հետեւանքները տարագիր Հայերի համար, նոյնքան եզակի եւ անկրկնելի էր ափիւնքահայ իւրաքանչիւր մասունրականի ճակատագիրը: Օտար միջավայրը, օտար քաղաքակրթութիւնը ոչ միայն անծանօթ, չիւրացուած ապրելակերպ ու մտածելակերպ էին առաջարկում, այլեւ պահանջում էին մտային ուժերի, հոգեւոր կարողութիւնների անվերջ բացայայտում: Դաժան քննութեան էին ենթարկւում ոչ միայն ազգային նկարագիրը, այլեւ բարոյական, հոգեւոր կարողութիւնները:

Ափիւնքահայ գրականութեան հիմնադիր սերնդի ներկայացուցիչների մէջ ամենահետաքրքիր կենսագրութիւնը, թերեւս, Հրաչ Ճարդարեանինն է:

Գրողի կենսագրութիւնը կազմում է ոչ միայն կեանքի հետաքրքիր եւ, ինչու ոչ, նաեւ անհետաքրքիր փաստերի շարանից: Նրա ճակատագիրն ըմբռնելու, երբեմն էլ վերծանելու համար չափազանց կարեւոր է ծանօթանալ այն միջավայրին, որի մէջ ապագայ գրողի դեռեւս «անբարբառ» հոգին օրէցօր հարստանում է պեղեկիով, ճշմարիտով եւ բարիով: Այդպիսի միջավայրում է սկսուել Հրաչ Ճարդարեանի կենսագրութիւնը: Ծնօղքը տանք իրեն՝ գրողին: Իր նամակներից մէկում (1981, Յունիս 13), նա գրում է. - «Ծնած եմ Նախճաւանի քազաքը՝ Խարբերդ, 1898, Յունուար 16-ին: Յետոյ հետեւած հօրս աստանդական կեանքին: Խարբերդէն ելլելէ վերջ, տարի մը մօտաւորապէս մնացինք Իզմիր, ուր Ռ. Ջ. (Ռուբէն Ճարդարեան՝ Հրաչ Ճարդարեանի հայրը - Ա. Թ.) տեղւոյն ազգային վարժարանին տեսչութիւնը ստանձնեց... Մօտաւորապէս տարի մը վերջ, նախագղալով մօտալուտ փոթորկի մը պայթիւնը, փոխադրուեցանք Ֆիլիբէ (Պուլկարիա): Ազատութեան հռչակումին՝ Ֆիլիբէէն վերադարձանք Պոլիս: Այդ չրջանին ես կը յաճախէի կեդրոնական վարժարանը: Շատ քիչերու տրուած մեծաշնորհ: Ահա մէկ քանի պերճախօս անուն ուսուցչական կազմէն. - Ռ. Ճարդարեան, Հրանտ (Մելքոն Կիւրճեան), Դուրեան Սրբազան, Ե. Անդրէասեան (գրաբարի մոլեգնած սիրահար), Կուրտիկեան, Ռ. Սեւակ (Զուիցերիայէն նոր վերադարձած)՝ դեղեցկագէմ եւ մեծասէս հրապուրիչ, որուն սիրահարեցան մէկ անգամէն Պոլսոյ դեղեցկուհի Հայուհիները: Կը վերյիշեմ յաւէտ անմոռանալի դէպք մը: Ֆիլիբէի եկեղեցիին առջեւ տարածուած մեծածաւալ բակը: Ամպիոն մը, Ռ. Ճարդարեան եւ ... խրոխտ դէմքով անծանօթ մը: Երբ հայրս իր բացման խօսքը վերջացուց, յայտնեց թէ՝ Պարոյրը ոչ այլ ոք էր, եթէ ոչ հայ ժողովրդի պաշտելի հերոսը՝ Անդրանիկը: Բացառիկ յայտնութիւն մը: Խելայեղ ծափահարութեան մը փոթորիկը փրթաւ մոլեգնօրէն, որ չէր ուզեր դադրիլ: Մարդիկ մէկ բոպէէն միւսը, կերպարանափոխուած, մագնիսացած էին: Նոր հոգի մը կը թեւածէր իրենց էութեան մէջ:

Կեդրոնականի տարիներն էին, իրենց ուսուցչական բացառիկ կազմովը, որ նպաստեցին նկարագրիս կազմաւորութեանը: Երբ Փարիզ անցանք՝ յաճախեցի Լիսէ Սէն-Լուի, ուրկէ առաջայ պաքալօրէայի վկայականս: Անկէ յետոյ հետեւեցայ կանոնաւորապէս Սորպոնի դրականութեան դասընթացքին, իբր ազատ ունկնդիր: Կը պահեմ այս առթիւ ստացած վկայականիր մը»:

Ինքնակենսագրական այս գրուագները առաւել քան համոզիչ ցոյց են տալիս այն մթնոլորտը, որն, ինչպէս ինքը՝ գրողն է ասում, «նպաստեցին նկարագրիս կազմաւորմանը»: Այդ մթնոլորտի մէջ ծընուած մասունրականներից մի քանիսը կարողացան փրկուել Ապրիլի 24-ի «անվերադարձ մեկնումի դիշեր»ից: Դրանցից մէկն էր նահատակ մասունրական Ռուբէն Ճարդարեանի որդին՝ Հրաչ Ճարդարեանը, որը գուցէ դեռ չատ երիտասարդ էր այդ զարհուրանքի մասնակիցներից մէկը համարուելու, բայց արդէն բաւական հասուն էր՝ կենդանի վկայի, անմիջական ականատեսի իրաւունքի համար: Եթէ այս փաստերին աւելացնենք, որ Հրաչ Ճարդարեանը սովորել է նաեւ Ներսիսեան դպրոցում եւ Գէորգեան ճեմարանում, ապա պատկերն աւելի ամրագրւած կը դառնայ: Իսկապէս բացառիկ բախտ է՝ նշանաւոր գրողի ընտանիքում ծնունդով, նրա արժանաւոր որդին լինելով, միաժամանակ տեսնել, լսել, աշակերտել դարասկզբի հայ մշակոյթի զրեթէ բոլոր մեծերին: Ազնուական ծնունդը կրթւում, յղկւում եւ հարստանում էր մաքի եւ արուեստի, ազգային բարձրաթռիչք ոգու մը անկրկնելի մթնոլորտում: Ի տարբերութիւն ափիւնքահայ գրողների մեծագոյն մասի, որոնք գաղթօճախներում միայն կարողացան կանոնաւոր կրթութիւն ստանալ եւ հազորդակցուել մեծ մշակոյթներին, Հրաչ Ճարդարեանը դրականութեան էր մտնում՝ իր մէջ ունենալով դարասկզբի եւ նախապատերազմեան ազգային ոգու կազմաւորման եւ բարձրագոյն դրսեւորման եթէ ոչ մասնակցի, ապա ամենամօտիկ վկայի իրաւունքը, իր հետ նոր կազմաւորուող գրականութիւն էր բերում այդ տարիների մնայուն եւ արժէքաւոր նուաուածքները: Ահա թէ ինչու Հրաչ Ճարդարեանի առեղծագործական կենսագրութիւնը (ինչպէս եւ գրականութիւնը) արմատապէս տարբերւում է ափիւնքահայ գրականութեան հիմնադրումը միաժամանակ գրական ուսումնառութիւն էր (բառիս ուղղակի իմաստով) եւ գրողների մեծ մասն էլ թիկուն՝ վազ հասունացած, բայց պատանեկութիւնից նոր դուրս եկած երիտասարդներ էին, ապա Հրաչ Ճարդարեանը իր հետ բերում էր արեւմտահայ եւ արեւելահայ, ռուս եւ համաշխարհային գրականութեան հրաշալի իմացութիւն, տիպար մասունրականի կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն, կազմաւորուած ճաշակ եւ կայուն աշխարհայեացք: Եւ, չնայած, ի տարբերութիւն իր մի չարք սերնդակիցների, նա իր ճակատագրով էր ապրել քսաներորդ դարի մեր ազգային զարթօնքը, ազգային ողբերգութիւնը եւ դրան յաջորդող ծանր տարիները, նրա գրական էջերը չեն կրում յուսալքութեան, կեանքի դաժան անակնկալների անողոք կնիքը, հայեացքների եւ կողմնորոշումների վայրիվերումները, որոնցով լի են Թուշանեանի եւ Թահնուրի էջերը: Եւ բնական է, որ Ճարդարեանի լուսագոյն երկը՝ «Մեր Կեանքը» վէպը, ափիւնքահայ արձակի բնորոշ արտադրանքը լինելով, միաժամանակ իր վիպական - ոճական առանձնայատկութիւններով նկատելիօրէն առանձնանում է նոյն տարիների ափիւնքահայ վէպերից: Եւ պատճառը միայն այն չէ, որ թւում է, թէ հասուն եւ վաստակաշատ վիպասանի գործ եւ կարդում, այլ հեղինակի կենսափորձի, ապրած կեանքի իւրատեսակ հանրագումարը եւ վերլուծումը, խորասկուած իմաստների վերաիմաստաւորման այն յուսահատ փորձը, որը, թերեւս, միակն էր ափիւնքահայ արձակի այդ տարիների համապատկերի մէջ եւ որը դասական ողբերգութեան ինչ - ինչ չէշտեր էր հազորդում վէպին:

«Մեր Կեանքը» լոյս է տեսել 1934ին: Մինչ այդ լոյս էին տեսել Շահան Շահնուրի «Նահանջը Առանց Երգի» (1929), Վազգէն Թուշանեանի «Ամրան Գիշերները» (1930) եւ Զարեհ Ոսրուկեան «Փորձը» (1929): Հրաչ Ճարդարեանի վէպը Նիկողոս Սարաֆեանի «Խարիսխէն Հեռու»ի (1932) հետ գալիս էր փակելու այն չըզթան, որ սկսուեց որպէս ազգային «Նահանջի» յուսահատ ապտնապ եւ հասնելով իր աւարտին՝ հնչեց որպէս «Նահանջի» պատճառներից մէկի՝ օտարութեան ընդունման եւ յաղթահարման առաջարկ:

Հրաչ Ճարդարեանի վէպը առանձնանում է նաեւ իր տեսակէտով. այն կարելի է անուանել «ընտանեկան վէպ», սակայն առանց մէկ զործող անձի՝ ընտանիք առանց հօր: Աստ Օտեանի եւ Շիրվանզադէի վէպերի մը արտասովոր խառնուրդով՝ նոր իրականութեան մէջ ծնուած մի երկ ես կարդում: Ահա, թերեւս, հիմնական եւ առաջին տարբերութիւնը ափիւնքահայ միւս վէպերից՝ ազգային - ընկերային նոր կեցուածքի զնուումը աւանդական չըջանակի մէջ:

Ֆրանսահայ արձակը իր առեղծման մէջ զնում էր իւրատեսակ ապահերոսացման ճանապարհով. վէպերն աւելի շատ նկարագրում էին անցեալով «զինուած» բնաւորութիւնների տարրալուծումը, քան նոր զիմագծերի ձեռքբերումը: Հրաչ Ճարդարեանի վէպն իսկապէս առանձնանում է իր նկատելի զաւակնութեամբ: Ինչպէս արդէն ասացինք, Հրաչ Ճարդարեան մի չարք հանգամանքների բերումով կարողացաւ աւելի սթափ վերաբերուել հայ եւ համաշխարհային զաւական ժառանգութեանը: «Մեր Կեանքը» իսկապէս զժուար կը լինէր առեղծել, եթէ հեղինակը չունենար արեւմտահայ արձակի, ինչպէս Շիրվանզադէի, Սունդուկեանի, անգամ Պատկանեանի փորձը: Բաւական է յիշել միայն Մարտիրոս պէյ Դաւթեան ընտանիքի նկարագրութիւնները: Փարիզեան այս հայ պուրժուաները որքա՞ն նման, որքա՞ն հոգեհարազատ են ալիմհաններին, զամբախովներին ու փորտուզին աւազներին, հումորի եւ կրոզեաքի ինչպիսի՛ բռնկումներ կան, որ այդպիսի փայլ չէին ունենայ, եթէ չլինէր պոլսահայ երկիւծաբանութեան զպրոցի արժանաւոր չարունակութիւնը: Եւ Ֆրանսուհի երգեցիկը որքա՞ն նման է Զօհրապի եւ Երուխանի զժբախտ հայուհիներին: Ի դէպ, սա բաւական հետաքրքիր կէտ է ափիւնքի արձակի մէջ: Թուում է, թէ իր զրական նախատիպն ունի Նենկէթը, սակայն մի արտաքին նմանութեամբ՝ հայի եւ ֆրանսուհու յարաբերութիւն: Նենկէթը եւ Փէկոն միեւնոյն ազգի զաւհեր են, մինչդեռ Էլիզ - Երգեցիկը ասես կամովին ընդունել է հայի զժբախտ ճակատագիրը եւ լոյս աշխարհ բերել այդ զժբախտութեան զաւակին՝ փոքրիկ Տըրդատին: Գրիգոր Պըլտեանն այսպէս է գրում այդ հերոսի մասին. «Եւ երեխան, օտարութեան երեխան, կը բերուի տուն, կը մտնէ տան հին, աւանդական կլիմային մէջ, անհրաժեշտութեան մը պէս: Այս մուտքը օտարութեան մէջ ծնածին, օտարէն ծնածին, նշանն է պատմողին ինչպէս մեր գերադոյն դիտակցութեան՝ ընդունող վերջապէս օտարը իրրեւ լինելութեան պարտադիր ու այլ եղր»: Այո, պարտադիրը, սակայն մի կարեւոր նրբերանգով. փոքրիկ Տրդատը միայն օտարութեան ծնունդը չէ, այլեւ ապօրինի վայելքների արդասիքը, իսկ նրա որբութիւնն էլ հետեւանք է այն բանի, որ հարազատ հայրը ուշիմ աչակերտի պէս աերաել է նոր միջավայրի կանոնները: Այնպէս որ օտարութիւնը, դառնալով պարտադիր, իր հետ բերել է նաեւ ազգային կեցութեան մի նոր վիճակ: Այդ պարտադրականութիւնը չպէտք է դիտել որպէս մի կրաւորական վիճակ, որտեղ օտարութիւնը բացարձակ յաղթող է: Այդ «եղրը» որքան անխուսափելի, որքան պարտադիր, նոյնքան էլ միակն ու հիմնականն էր ազգային նկարագրի հարատացման եւ հոգեւոր դոյութեան չարունակման համար: Այս ճշմարտութիւնը, որը ազգերգական գոյներով բացայայտուեց Ֆրանսահայ արձակում, յատագոյում Զ. Ոսրուկեան յաջորդ վէպերի նիւթը պիտի դառնար եւ դար անդնդի մինչեւ Ափիւնքի զրական նոր սերնդին:

Հրաչ Ճարդարեանը յայտնի է ոչ միայն իր վէպերով ու պատմուածքներով, այլեւ ափիւնքահայ մամուլում տարածուած բազմաթիւ հրապարակախօսական կրքոտ էջերով եւ զրականագիտական նուրբ ու խորազնին յօդուածներով, իսկ նրա «Ժամանակ եւ Խորհուրդք Իւր» (1955 թ., 1 հ., Փարիզ) գիրքը փիլիսոփայական, բարոյախօսական, զրականագիտական եւ արուեստաբանական խորհրդածութիւններ են: Մաքի այդ բիւրեղացումների մէջ

ԱՊԱԳԱՅԱՊԱՁՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՎԱՂՈՐԴԱՅՆ ՅԵՂԱՁՐՋՈՒԿԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

———×———

Վէնետիկի «Կրասոլ» պալատան մէջ սկսած է Ապագայապաչտութեան ցուցահանդէս մը, որ պիտի չարունակուի մին. չեւ Հոկտեմբեր 12:

Դարասկիզբին այլեւս Իտալիա նոյնը չէ. էլ՛ Լամարթինի կողմէ «Մեռելոցի հողը» կոչուած երկիրը: Հիւսիսի մասը կ՛ապրի ճարտարարուեստական յեղաչրջում մը, որ իրեն հետ կը բերէ արմատական վերիվայրումներ եւ ընկերային տագնապներ: Կան վաւերական պրոլետարական արժէքաւոր գործ, սակայն ասոնց չի հետեւիր գեղարուեստի կեանքը: Հոս ու հոն ցանուցիր տագնապներ կան, ինչպէս ցոյց կուտան Պալլայի, Քարրայի եւ Պոչիոնիի գործերը: Սակայն ամէն բան ցրուած է, ոչ յստակ, ու արբհարաններու խօսակցութեան մը մակարդակէն անդին չանցնիր: Կախարդական ցոլիկի մը հպումը պէտք էր...

Այդ կ՛ըլլայ, երբ Մարինէթթի փետր. 20-ի «Ֆիկարօ»ի առաջին էջին վրայ կը հրատարակէ ապագայապաչտութեան առաջին մանիֆէստը. ռումբի մը ազդեցութիւնը կը գործէ ան: Հոն կը կարդանք. «Կը յայտարարենք, թէ աշխարհի չքեղութեան աւելցած է նոր գեղեցկութիւն մը. արագութեան գեղեցկութիւնը: Մոնչող ինքնաշարժ մը, որ կը թուի թէ կը սուրայ գնդակներու վրայէն, աւելի գեղեցիկ է, քան Սամոթրակէի յաղթանակը»: Ու աւելի անդին, «Կրակի տակ թանդարանները ... պարպեցէ՛ք վէնետիկի ջրանցքները ... ապաններեցէ՛ք լուսի լոյսը»:

«Քաղքենիութիւնը պիտի կործանենք» ըսողներու նման կը յայտնի Մարինէթթի ու իր բարեկամները: Հակառակ անոր որ կը չափազանցեն քիչ մը, և հանրու-

---

մենք տեսնում ենք նրբաճաշակ, հմուտ արուեստագէտին եւ մտածողին: Գրականն - փիլիսոփայական այս տեսակը, որը ժամանակի ընթացքում զարձաւ Ֆրանսայի մտածողների եւ զրողների մեծ նաչնորհը, պահանջում է ոչ միայն կեանքի հարուստ փորձ, բարոյական ամուր ուսում եւ կայուն աւանդներ, արուեստի ու զրականութեան հարուստ դիտելիքներ, այլեւ բնածին արուեստագէտի արտահայտիչ եւ ազնուական նկարագիր, առանց որոնց նոյնիսկ խելօք միտքը զրկուում է անկրկնելի ու թաքուն հմայքից, երբեմն նոյնիսկ վերածուում տաղտկալի ճշմարտութեան:

Բաւական է, որ Հրաչ Ճարդարեանի խորհրդածութիւններն օրհնատպէս կապուած են նրա արձակին եւ այն աստիճան որ երբեմն նրա վէպերի խոսացութիւնն ասես լինեն: Ահա զրանցից մէկը, որը կարող է Հրաչ Ճարդարեանի առեղծագործութեան բանալին դառնալ. «Ամրողջ կեանքս անցուցի գիտելով Զարը, զայն մանուկի, տառապելով, որ չի չքանար կեանքէն սպառ - սպառ...

Եթէ այդ տառապանքին հետ, հակառակ բեւեռումով չըլլար իսկապէս զգալի զարգացում, կ՛անցընէի՞ կեանքս Զարի մեքենային անթիւ ու անհամար պըտուտակները գնդելով...»:

Իսկապէս, Զարը Հր. Ճարդարեանի վէպերում հզօր եւ միահեծան է, իսկ բարու պերում հզօր եւ միահեծան է, իսկ բարու-պարում հզօր եւ միահեծան է, իսկ բարու-պարում հզօր եւ միահեծան է, իսկ բարու-պար

ՆԱՄԱԿ

ՀՅԳՏՂԱՎՈՑ

Ֆ. Օ. Ս.

Ա. Հ.

—×—

ԿԱՐՃ

ՍՏԵՓԱՆ ԶՎԱՅԳ

Վառնդ Ալիքի Ղազարոսյանին

Ես ոչ մի անգամ չեմ տեսել Վառնդին, բայց նրա մասին այնքան շատ եմ լսել, որ ինձ համար նա ոչ թե միայն ընկեր է, այլև՝ քույր, մայր, հարազատ մարդ, որի հետ ես կարող եմ ամեն ինչ կիսել, ամեն ինչ ասել, ամեն ինչ խոստովանել։ Ես գիտեմ, որ նա էլ ինձ նույնքան է սիրում, որքան ես նրան։ Ես գիտեմ, որ նա ինձ հետ միասին ապրում է իմ հայրենիքի ցավերով, իմ ժողովրդի վշտերով, իմ ժողովրդի հույսերով։ Ես գիտեմ, որ նա ինձ հետ միասին ապրում է Հայաստանի ամեն մի ծակ-ծուկը, ամեն մի քարն ու ծառը, ամեն մի գետակն ու ձորը, ամեն մի լեռն ու սարը։ Ես գիտեմ, որ նա ինձ հետ միասին ապրում է Հայաստանի ամեն մի գյուղի, ամեն մի քաղաքի կյանքը, ամեն մի մարդու կյանքը։ Ես գիտեմ, որ նա ինձ հետ միասին ապրում է Հայաստանի ամեն մի գյուղի, ամեն մի քաղաքի կյանքը, ամեն մի մարդու կյանքը։ Ես գիտեմ, որ նա ինձ հետ միասին ապրում է Հայաստանի ամեն մի գյուղի, ամեն մի քաղաքի կյանքը, ամեն մի մարդու կյանքը։

(Շար· Ա· Էջէն)

Սեպտեմբեր 12-էն ետք Թուրքիոյ պետութեան եւ քաղաքական դեմքի վրայ մեծ ձեռքով Միացեալ - Նահանգներու : կը թուի թէ կրեմլին այն տեսակէտը ունի, թէ Միացեալ - Նահանգները - Թուրքիա յարաբերութիւնները չատ առաջ գացած են, «փոխադարձ վստահութեան» սահմանները անցած, - ինչ որ հիմնական ըմբռնումն է խորհ· - Թուրքք յարաբերութիւններուն - , ու Խորհ· Միութեան համար «դրգռիչ» հանգամանք ստացած :

Գ· – Կարելի է որպէս պատճառ ցոյց տալ նաեւ «քննադատական այն կեցուածքը որ ունեցած է Իօզալ վարչապետ նկատմամբ, հանդէպ Խորհ· Միութեան : Խորհ· Միութիւն անհանդիստ կ'ըլլայ Իօզալի ոճէն, երբ, ինչպէս անցեալները, օրինակ կ'ըսէր, թէ «արեւելեան պլոքի երկիրներու մէջ մարդիկ մարդամեքենաներու կը նմանին· չեն ժպտիր» : Անոնք այն տպաւորութիւնը կրած են, որ Իօզալ խորհ· - Թուրք փոխյարաբերութիւններու մարդին մէջ «չի վարուիր Թուրք պետական նրբամիտ դէմքի մը նման» : Խորհ· դիւանագէտներ չեն թաքցներ, թէ Իօզալը համեմատելով նախկին վարչապետներու, Տէմիրէլի եւ Էճեվիթի հետ, «նոյնքան նախանձախընդիր չեն կրնար դառնալ» :

Դ· – Ուրիշ տպաւորութիւն մըն ալ այն է, որ Իօզալի «արտասահմանի Թուրքեր»ու մասին արտայայտութիւնները նոյն ձեւով չեն ընկալուիր Խորհ· Միութեան մէջ : Թուրքիոյ Հանրապետութեան այս Թուրքերու հարցին մէջ աւանդական պիծէն չեզոքով, անոնց «ընկերային հետաքրքրութիւն» մը ցոյց տալու պարագան ու «Միջին Ասիոյ Թուրքերով մօտէն չհաղորդուած ենք· որքան զօրանանք, այնքան պիտի աւելնայ մեր չհաղորդութիւնը : Առաջ չէինք կրնար հետաքրքրուիլ Պուլկարիոյ մեր ցեղակիցներով· նայեցէ՛ք, հիմա կրնանք»ի նման արտայայտութիւնները կը վրդովին Մոսկուան :

Ե· – Այլ կէտ մըն ալ Թուրքիոյ բռնած դիրքն է Պուլկարիոյ Թուրք փոքրամասնութեան ենթարկուած ճնշումներուն դէմ : Խորհրդային շրջանակները այն կարծիքն ունին, որ Թուրքիա չէ կրցած լուծել այն կէտը ուր «պէտք է կանգ առնէր» : Խորհ· Միութիւն Պուլկարիոյ ներքին գործերուն միջամտութիւն կը նկատէ միջազգային յատուկ յանձնաժողովի մը կազմութեան պարագային, Թուրքիոյ ծայր տուած քարոզչութիւնը· այս ձեռնարկներն ալ կրնայ մեկնաբանել որպէս ամերիկեան պատրաստութեամբ բնականութեի մը առաջին արարը, որուն օր մըն ալ պիտի ուզուին իր երկրի Թուրքերուն եւ մահմետականներուն : Թուրքիա որքան ալ արդարացի ըլլայ իր տեսակէտին մէջ, Մոսկուայի կողմէ միշտ կրնայ տարբեր ձեւով ընկալուիլ կատարուած քարոզչութիւնը : Խորհրդային շրջանակներ մտահոգ են, որ հարցը կրնայ «արեւելեան – արեւմտեան» խնդրի մը վերածուիլ : Արդարեւ Կրեմլինի տեսակցութիւնները **ներչն եառ** Թուրք պատասխանատուութիւնը այն տպաւորութիւնը կրեց թէ Խորհ· Միութիւն իրատես կը նկատէ Պուլկարիան :

Ամէն պարագայի մէջ այսօր կրնանք ըսել, որ խորհ· – Թուրք յարաբերութիւնները, Իօզալի վարչապետութեան շրջանին չատ աւելի յեւաղխած են, քան 1960 – 70ական թուականներուն, Տէմիրէլի եւ Էճեվիթի օրով :

Իօզալի այցելութիւնը վերջացած չէ· թէեւ տակաւ, սակայն միշտ հետանոտնութիւն մը զգուելի ունի, որ վերջին պահուն կորպաչով ընդունի պինք : Սակայն, եթէ նոյնիսկ վերջին պահուն ժամադրութիւն մը տրուի, սկիզբի վերապահ կեցուածքին ձգած տպաւորութիւնը դիւրին դիւրին պիտի չսրբուի երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութիւններէն :

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Կարօ Օշականի *կակծալի մահուան առթիւ*, Տիկին Ա· Գեւոնեան 100 Ֆ· կը նուիրէ Մխիթարեաններու Օժանդակ Ֆոնտին (Սիքամ), (ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԻԼՅԼ· - ՍԷՆ - ԹՈՒԼԷՈՒԻ Սուրբ Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխանակ ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները· - ենովֆ Ղազարեանի մահուան առթիւ՝ Տիկին Հռիփսիմէ Ղազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ղազարեան, Տիկին Նուարդ Պէկլէրեան, Տիկին Զուարթ Աւետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աղբրանիկ եւ Վարդուհի Վարպետեան կը նուիրեն 600 Ֆ· Եկեղեցւոյ, 100 Ֆ· Դպրոցին, 100 Ֆ· Երզ - չեհուսիքին, Անդրանիկ, Մուրատ եւ Լեւոն Վարպետեան եղբայրներ եւ իրենց զաւակները 300 Ֆ·, Տէր - Կարապետեան ընտանիք 100 Ֆ· Կապոյտ Խաչին, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սարգիսեան 100 Ֆ· Եկեղեցւոյ, 100 Ֆ· Համազգային դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Վահան Յակոբեան 100 Ֆ· Եկեղեցւոյ, 100 Ֆ· Կապոյտ Խաչին, Փօլ Կիրակոսեան 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գասպարեան 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տօնիք 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Մխիթար Զէօրտուքեան 50 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Տէր - Կարապետեան 100 Ֆ· :

×

Հանգուցեալ՝ Տիգրանուհի Սուլեանի *մահուան առթիւ Մարսէյլի Ս· Յակոբ Եկեղեցին* չնորհակալութեամբ ստացած է· - Խմասեան - Քէչիչեֆ - Բերզիքեան ընտանիքներէն 250 Ֆ· :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրըթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով :

Դիւերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Ինքնաշարժի սպասարկութիւն :

Ամէն պիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան :

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դաղութային կեանքը եւ ապագան :

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան :

Դիմել· - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն· - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը չարունակուին· Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները :

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուվիլ, Վիլիէ լը Պել, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի կարկան, Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլիէնթ, Տրանսի եւ Ռօմէնվիլ :

Վարժարանը ունի դիւերօթիկի բաժին :

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5 :
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72 :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար - հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց թղթակի թղթատարի գրասենեակին միջոցաւ, չծանրաբեռնելու համար «Յառաջ»ի վարչութեան աշխատանքը :

Անկարելիութեան պարագային, կարելի է, անշուշտ, դիմել թերթիս վարչութեան, մեկնումի թուականէն 5 - 6 օր առաջ, տալով *երկու* հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 Ֆ·ի դրոշմաթուղթ Ցրանսայի համար եւ կամ՝ 30 Ֆ· արտասահմանի, բացի՝ Իտալիայէն, ուր թղթատարական ամենանուազ ծանրաբեռնութեան պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ չընդունիլ :

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՑԱՌԱՋ»Ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչէ Սեւրան - Լիվրի կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ :

EN EXCLUSIVITÉ

OPTIMA TOURS, spécialiste des voyages en ARMÉNIE depuis 17 ans

Vous propose

VOLS DIRECTS **PARIS ➤ EREVAN** **EREVAN ➤ PARIS**

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 3 au 19 Septembre	7.580 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI

ՇԱՀԱՆ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՒԱՆՑ ԵՐԳԻ ԳԻՆ՝ 70 ՖՐ.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ ,, 60 ՖՐ.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ ,, 60 ՖՐ.

ARMEN LUBIN

LES LOGIS PROVISOIRES

Prix : 48 Frs.

Դիմել՝ « ՑԱՌԱՋ »

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
5
MARDI
5 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.283 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.283

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿԱՒՄԱԿԱՑՈՒԹԵԱՆ պատասխանատուներէն՝ Լիոնէլ Ժոսփէն յայտարարեց թէ իր կուսակցութիւնը պետական Գանձին տրամադրութեան տակ կը դնէ այն գումարները զորս իրացուցած է։ Ասիկա հետեւանքն է Մոնտէ Հըրատարակած յայտնութիւններուն, որոնք կը հաստատէին թէ նախկին նախարար՝ նաեւ, կուսակցական իր անդամավճարներն ալ հանրային դրամով վճարած է։ Գրասենեակի պետին, փախստական Շաֆֆէի հետ հաւաքական հաշիւ մը բացած էին դրամատունը, որու ամբողջ դրամը տրամադրուած էր հանրային Գանձէն։ Ժոսփէն կ'ուզէ փրկել կուսակցութեան պատիւը։ Նուէրի չատ կը փորձէ իր ալ տեսիլքը» հետաքրքրել, բայց բանական դժուար գործ է։ Տարօրինակ է տակայն, որ Լուի Մերմազի նման անաչառ քննող մէկը, Ժոսփէնի կեցուածքը չունի եւ կը ջանայ պաշտպանել Նուէրին, յայտարարելով թէ աւելի վատատարանի յանցանագործ ունի քան՝ ամբաստանողին, ակնարկելով թէ Նուէրի արժանի է բարեկամական արտայայտութիւններու, ընկերային իր բարեկամներուն կողմէ։ Իր պատճառն այն է որ Շալիէ ժամ առաջ ձերբակալուի։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ հրատարակով ջնջեց հեռատեսիլի այն երեք պայմանագրութիւնները, զորս նախորդ կառավարութիւնը չնորհած էր անոնական ճեռնարկներու։ Այս որոշումը կը վերաբերի 5-րդ կայանին, որու տէր նշանակուած էր իտալացի՝ Սիլվիո Պերլուսկոնի եւ 6-րդին։ Մինչեւ որ հրամայական կը գործադրուի, այսինքն՝ 1987 Յունուար, բան չի փոխուիր ներկայ կացութեան մէջ։

ՅԱՂԱՄԱԿԱՆ ՃԻՀԱՏԸ կը հերքէ որ պահէ դիր դրկած ըլլայ Պապին, ապատպրուած իր պատանդին՝ հայր Ժենքոնի միջոցաւ, ոչ ալ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին, կամ՝ Ռեակընի։ - «Երբեք չենք բանակցած եւ չենք ալ բանակցիր ոճրագործ - մարդասպան Ռեակընի հետ։ Մինչ թշնամի ենք Մեծ Սատանային (Ռեակընի) եւ հեռը երբեք չփնտռեմ մէկը ձանձրացնելու համար, միաժամանակ, կը հերքէ Ռեակընը, որ ազօթէ ամերիկացի պատանդներուն համար, որոնք իր քովն են։ Կը սպառնայ մեռցնել պատանդները, եթէ Ամերիկա ընթացք չտայ իր պահանջներուն՝ «որոնք ծանօթ են» կ'ըսէ։ Կը կարծուի թէ այդ պահանջները կը վերաբերին 17 բանտարկեալներու, դատապարտուած Քուէյթի, կարգ մը ոճրախորհներէ եղաք, 1983-ին։ Այս պահանջն է, զոր փոխանցած էր պատուէլի Ուէյթը, ուրիշ պատանդ մը, որ ազատ արձակուեցաւ 1985, Սեպտեմբեր 18-ին։

ՔՍԱՏՅԻ դնդակահարել տուած է մէկ ամերիկացի եւ երկու անգլիացի պատանդներ, զորս պահած էին լիբանանցի առեւանգողներէն։ Այս յայտնութիւնը կատարեց ամերիկացի հանրապետական խորհրդարանական մը Քոնկրէսին մէջ, յայտնելով թէ Քասաֆի ուզած է նոյնը ընել միւս չորս ամերիկացի պատանդներուն համար ալ, մէկն ըլլալով հայր Ժենքո, բայց ձէհատը մերժեր է։ Ամերիկացին չի պիտեր ճշդութիւն թէ քանի՞ վճարեցաւ, որ Լիպանի մէջ Ամերիկայի դեսպանն էր։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒԼԻՒՍ 29 / 31)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ «ԱՐԱՐԱՏ»Ի 300ՐԴ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԵՒ ԿԱՐԳ ՄԸ ՅՈՒՅԱՆԻՇԵՐ

Յուլիս 24-ին, «Արարատ» պարտութեան մատնելով Դոնեցկի «Շախտեոր»ը, խորհրդային ախոյենութեան տարեգրութեան մէջ արձանագրեց իր 300-րդ յաղթանակը։ Ի դէպ, բարձրագոյն լիկայի մէջ այս յուցանիշը տասներորդն է։ Առաջին յաղթանակը Երեւանցիները տօնեցին 1949 Ապրիլ 24-ին, երբ 2 - 1 արդիւնքով պարտութեան մատնեցին Մոսկուայի Ռօուն։ Ախոյենութեան 314-րդ խաղին՝ 1969 Մայիս 18-ին, «Արարատ» 2 - 0 արդիւնքով յաղթելով Դոնի Ռոստովի ԲՄԱ, տօնեց իր 100-րդ յաղթանակը։ 200րդ յաղթանակը արձանագրուեցաւ, երբ 1976 Նոյեմբեր 13-ին, «Արարատ» պարտութեան մատնեց (1 - 0) Մոսկուայի «Տորպեդօ»ն։ Ախիկա Երեւանցիներու 554-րդ խաղն էր։ Եւ ահա, տասը տարի ետք, Յուլիս 24-ին, «Արարատ» կը տօնէր իր 300-րդ յաղթանակը, ախոյենութեան 871-րդ հանդիպումին։

«Արարատ» ախոյենութեան հանդիպումներուն ամէնէն չատ յաղթած է ԲԿՄԱ։ Մեր մարզիկները 14 տարբեր հաշիւներով եւ ամէնէն չատ՝ 102 անգամ՝ 1 - 0 արդիւնքով յաղթանակներ տարած են։ Անոնք 47 յաղթանակ արձանագրած են մեծ տարբերութեամբ։ 1967-ին եւ 1972-ին 5 - 0 արդիւնքով յաղթած են Մոսկուայի «Տորպեդօ»ի, իսկ Պաքուի «Նեֆթչի»ն (1981) եւ Օդեսայի «Չերնոմորեց»ը (1982) պարտութեան մատնած են 6 - 1 արդիւնքով։

×

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԱԲԱՆԱԿԱՆ ՔԱՐՏԷՍ

Մինչեւ 1988 Յունուար։ Միութեան մէջ պէտք է հրատարակուի երկրի երկրաչարժարանական նոր քարտէսը։ Ապագայ քարտէսի կովկասի եւ Անդրկովկասի մասը յանձնուած է Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի երկրաչարժագիտական հիմնարկին։ Փոխ տնօրէն Ս. Նազարէթեան ըսած է, թէ պատասխանատու պարտականութիւն է այս, բայց հիմնարկը փորձառու է այս ուղղութեամբ։ «Հիմնադիր ակադեմիկոս Արմէն Նազարովի նախագծած սարքերը կ'ապահովեն երկրաչարժական երեւոյթներ որոշելու ճշգրտութիւն, կ'օգնեն ուսումնասիրել եւ մշակելու տարերկրեայ «մըրրիկ»ներու նախանշանները, յայտնած է Ս. Նազարէթեան։

×

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կիեւի մէջ (Ուկրանիոյ մայրաքաղաքը) կատարուած է Է. Սադոյեանի սրինգի եւ լարային նուագախումբի համերգի առաջին ունկնդրութիւնը։ Համերգը տեղի ունեցած է 12րդ դարու Իրիլովեան եկեղեցիին մէջ, որ այսօր կը գործածուի որպէս թանգարան եւ համերգի սրահ։ Գործին կատարումը կիեւցի ունկնդիրներու կողմէ ընդունուած է ջերմօրէն։

×

ԵՐԿՐԱԲՆԱԳԷՏԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկ· պիտութիւններու ակադեմիայի երկրաֆիզիքի բաժնի գիտաշխատող Յասմիկ Վարդանեան երկար տարիներ ուսումնասիրած է երկրի մանթագիտական դաշտի կառոյցը։ Յատկապէս զբաղած է Շիրակի հարթավայրի եւ Սեւանի աւազանի հողաշերտերու ուսումնասիրութեամբ։ Ան այսպէսով ճշդրիտ տուեալներ տրամադրած է չրջանի երկրաբանական տարիքին մասին, բոլոր անոնց, որոնք օգտակար հանածոներ կ'որոնեն չրջանին մէջ։

×

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԾԱՌՈՒԿԻ

Աւանդութիւն դարձած է Կալինինոյի, Մոսփանասեանի եւ Վրաստանի Դմանիս եւ Բոլնիս չրջաններու երիտասարդութեան հանդիպումը «Բարեկամութեան ըզրօսայդի»ին մէջ, որ հիմնադրած են մրրցակից չրջաններու երիտասարդները։ Այս անգամ անոնք հիմնադրեցին խաղաղութեան ծառուղի մը, որպէս յիշատակ «խաղաղութեան տարուան»։ Ելոյթ ունեցան չորս չրջաններու գեղարուեստական սիրող խումբերը։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՊՈՑ ՀԵԿՏԱՐՆԵՐԸ

Արդիւնարերութեան գլխաւոր ճիւղը դարձած է ներկայիս լճակի ձկնարուծութիւնը, որու չրային տարածքը կը հասնի չուրջ 3000 հեկտարի։ Ընթացիկ տարուան առաջին կիսամեակին թնակչութեան մատակարարուած է 1036 Թոն ձկնեղէն։ Յատկապէս զբաղած է Շիրակի հարթավայրի եւ Սեւանի աւազանի հողաշերտերու ուսումնասիրութեամբ։ Ան այսպէսով ճշդրիտ տուեալներ տրամադրած է չրջանի երկրաբանական տարիքին մասին, բոլոր անոնց, որոնք օգտակար հանածոներ կ'որոնեն չրջանին մէջ։

×

ԻՆՔՆԱՇԽԱՏ ՍԱՐՔԵՐ

Զանգեզուրի պղինձ - մոլիպտենի միաւորին մէջ, որ մեծագոյնն է այդ ճիւղին, պղպի կերպով աւելցած է արտադրողականութիւնը ինքնաշխատ սարքերու շնորհիւ։ Այս մարզին մէջ հանքագործներուն օգնած են Հայաստանի գիտութիւններու Ակադեմիայի հաշուողական կեդրոնի գիտնականները։

×

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՎԱՆԸ ՓԻԻՐՏԵՐՈՒՆ ԿՈՒՏԱՆ ՈՒ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ... ԹՈՒՐՔԸ

Հեռատեսիլի ամերիկեան ժապաւէն մըն է, որ աղմուկ կը հանէ։ Պատրաստողը՝ Ցրաւասցի մը, որ համարձակեր է, վանի մասին խօսած ատեն, ըսել թէ «Թուրբերու գրաւման տակ գտնուող Փիւրտիստանը կը կազմէ»։

Թուրբերը կատղեր են։

Մենք ի՞նչ ըսենք...

×

«Ինչպէս յայտնի է, Կիրակի գիշերները Թուրքիոյ հեռատեսիլէն կը ցուցադրուի ամերիկեան «Հեռագօութիւն» ընդհանուր խորագրեալ ժապաւէն մը, որուն խօսնակն է ականաւոր դերասան Ճէյմս Գօպուրն։ Արդ, Հիւրրիյէթի այսօրուան թիւին մէջ կը կարդանք որ այս ժապաւէնին Թուրքիոյ վերաբերեալ մասին մէջ Թուրքիոյ Արեւելքը ցոյց տրուած է որպէս «Փիւրտիստան»։ Ցայտագրին մէջ կը բացատրուի որ այս հողամասերուն բնակիչները Փիւրտ են եւ պայքար կը մղեն իրենց անկախութեան համար։

«Ժապաւէնը պատրաստուած է Ֆրանսական ծագում ունեցող Էմանիւէլ Պրուէնի կողմէ։ 20 վայրկեան տեւողութեամբ այս մասին մէջ տեղ տրուած է Նէմրութ լերան, վանի եւ Տիյարպաքըրի տեսարաններուն եւ ըսուած է որ այս հողամասերը «Թուրքերու գրաւման տակ գտնուող Փիւրտիստանը կը կազմեն»։

«Այս դէպքը ցասում պատճառեց Ամերիկայի Թուրքերուն, որոնք զրպարտութեամբ ժապաւէնը դիտեցին ամերիկեան Փի - Պի - Էս հեռատեսիլի կայանէն։

Ժապաւէնին մէջ ըսուած է հետեւեալը։ «Թուրքերը, Հայերը բնաջնջելու համար, օգտուեցան Քիւրտերէն, որոնց անկախութիւն խոստացան։ Բայց, աւելի վերջ, Մուսթաֆա Քէմալ սպաննել տուաւ աւելի քան 50·000 Փիւրտեր։

Ժապաւէնին մէջ չատ դէշ տեսարաններ ցոյց տրուած են Տիյարպաքըրէն։ Հոն կայ նաեւ աքլորամարտի տեսարան մը որու համար կ'ըսուի։

«Ահաւասիկ Քիւրտերը այսպէս է որ քով քովի կու գան։ Ոտիկանութիւնը աչք կը գոցէ աքլորամարտին, որ արգիլուած է, բայց իրրեւ կաշառք կը տառնայ հաւաքուած դրամին կէսը։ Աքլորամարտի մը ընթացքին ամէն մարդ կը խօսի Քիւրտիստանի անկախութեան մասին»։

Շարժանկարիչները աւելի վերջ իրենց ճանչցած Քիւրտերուն օգնութեամբ զաղտնաբար Իրաք գացած են եւ հոն տեսարաններ արձանագրած են Պարզանիի ուժերուն մղած պայքարներէն։

Ինչպէս կը յիշուի, Պուլկարիա եւս անցեալ օր քրտական հարց մը մէջտեղ նետած էր։ Այժմ, կը գրէ Հիւրրիյէթ, Ամերիկացիներն ալ Պուլկարներու պէս կը խօսին։

ՃԱՏՐԱԿ

ԳԱՍՊԱՐՈՎ - ԳԱՐԲՈՎ

Ուրբաթ օրուան հանդիպումն ալ երկու ախոյեաններուն միջեւ հաւասար արդիւնքով վերջ գտաւ։

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

August von HAXTHAUSEN

Transkaukasia. Reiseerinnerungen und gesammelte Notizen*

Գրեց՝ Ա. ՊԵՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոհթէօր)

Հաքսթաուզէնի «Անդրկովկաս»ը վերատպաւորակուեցաւ Արեւմտեան - Գերմանիոյ լաւագոյն հրատարակիչատուներէն Օլմս-ի կողմէ: Այս գիրքը առնուօք, 1856-ին, երկու հատորով Լայփցիկի մէջ հրատարակուած էր: Այժմ, մէկ հատորով մը (հատ. Ա. 339 էջ, հատ. Բ. 300 էջ), լաւ որակի թուղթի վրայ եւ հոյակապ սեւ - ճերմակ քարէօզով մը, կրկին գերմաներէն լեզուով ու կոթողական տառերով լոյս կը տեսնէ:

×

Ռուսաստանի նախ Պարսկաստանի, ապա Օսմանեան կայսրութեան դէմ յաջորդաբար տարած յաղթանակներու գլխաւոր արդիւնքը այն եղած էր որ Կովկասի ժողովուրդները, ի մէջ այլոց Հայերը մահմետական գարաւոր բռնակալ լուծէն ձերբազատելով, առաջին անգամ ըլլալով արեւմտեան քրիստոնեայ ակրութիւններու կարգուսարքի եւ օրինաց ենթակայ կ'ըլլային: Ռուսաստանի հմայքը այն - քան զօրաւոր եղած էր որ, ոչ թէ միայն Պարսկահայաստանէն, այլ նաեւ երբ Օսմանեան Պետութիւնը 1829-ին, եւս պարտեցաւ, 100·000-ի չափ թրքահայեր ալ նախընտրեցին իրենց գարաւոր հայրենի հողը լքել ու Կովկասի մէջ ցարա - կան կառավարութեան հովանաւորութեան տակ ապաստան փնտռել: Վերոյիշեալ գիրքը գրուած է եւ կը պատկերացնէ ուրեմն Ռուսաստանի Կովկասը գրաւելէ յետոյ մինչեւ Ղրիմի պատերազմի (1854 - 1856) նախօրեակը այդ չքնաղ ժողովուրդներու կացութիւնը ու իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնները:

Հաքսթաուզէն ըլլալով հնախոյզ մը, բազմաթիւ ճամբորդութիւններ կատարած է: Կովկասի մէջ կատարած իր պիտահետազօտական պրպտումներն ու վերկայութիւնները անցեալ գարու երկրորդ քառորդին գրուած լաւագոյններէն կարելի է նկատել:

Արեւմտեան - Եւրոպացին բազմաթիւ ճամբորդներ, առեւտրականներ, պետականներ ու միսիոնարներ գարերէ ի վեր Կովկասի եւ Արեւմտահայաստանի մասին հետաքրքրութիւն ցոյց տուած ու իրենց տպաւորութիւնները գրի առած են: Այս հատորները անտարակոյս այսօր մեծ արժէք կը ներկայացնեն, որոնք մեզ տեղեակ կը պահեն մեր նախնիներուն հայրենի հողին վրայ վարած ընկերային կեանքին, մշակութային ու անտեսական գործունէութեան: Մէկ խօսքով այս հրատարակութիւնները ժողովուրդի մը անցեալը ներկային չզթայող լաւագոյն ապացոյցները, փաստերն են: Իսկ երբ մանաւանդ նկատի առնենք թէ հեղինակը պետական եւ չէզոք անձ մըն է, ինչպէս Հաքսթաուզէնի պարագան, բնականաբար այդ ժամանակ այդ գրքին արժէքը կը կրկնապատկուի:

Հաքսթաուզէնի Կովկասի տպաւորութիւնները կը զուգադիպին անցեալ գարու 40-ական թուականներուն, երբ «Վէրք Հայաստանի»ի անմահ հեղինակ՝ Խաչատուր Աբովեան հայրենիքի զաւակներուն ուսում եւ պետութիւն ջամբելու հայրենանուէր գործունէութեամբ կը զբաղէր եւ մեծ հայրենասէր երջանկայիշատակ Ներսէս Աբգեպիսկոպոս Աշտարակեցի ալ էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն էր որուն նկարով ալ կը սկսին Հաքսթաուզէնի ճամբորդական տպաւորութիւնները:

Այդ ժամանակները Կովկասի հիւսիս - արեւելքը բնակուած էր մեծ մասամբ Չէչքէնիներէ, որոնք մինչեւ 60-ական թուականներուն ակիզբը իրենց կիսանկախ գոյութիւնը պահեցին: Իսկ աւելի հարաւը բնակուած էր բազմաթիւ ցեղերէ, որոնք առանց իրարու հետ ձուլուելու, բայց հաւաքաբար կ'ապրէին: Այս առթիւ Հաքսթաուզէնի առած 1838-ի մարդահամարին ցուցակը խիստ հետաքրքրական է: Ան հարաւային Կովկասի ժողովուրդներու ընդհանուր թիւը 1·400·000 կը հաշուէ: Աւար մեծամասնութիւնը Թաթարներ կամ Սիւննի մահմետականներ կը ներկայացնէն: Անոնցմէ յետոյ կուգան կարգաւ Վրացիները, Հայերը, Յոյները, Ալթապիներ, Օսէթիներ, Չէչէնները, եւ Մինկրէլիներ: Այս տեղացի բնակիչներէն զատ ոչ նուազ կարեւոր գերմանական գաղութ մը նմանապէս Անդրկովկասի մէջ ԺԹ. դարու սկիզբէն հաստատուած էր որ նմանապէս Հաքսթաուզէնի ուշադրութեան առարկայ եղած է:

Ռուսաստանի Կովկասը գրաւելու համար կատարած արշաւանքը լինչ հակազդեցութիւն թողած էր բնիկ մահմետական - կաններուն վրայ: Հեղինակը կը յիշէ թէ Կովկաս մահմետականներուն կողմէ կը նկատուէր «Սրբազան պատերազմ» մը իսլամ կրօնքը պահելու համար, եւ քրիստոնեայ ակրութեան մը կողմէ անոր գրաւումը «պիտի նշանակէր իսկական կրօնքին (այսինքն մահմետականութեան Ա. Պ.) անկումը եւ չարին յաղթանակը» (տե՛ս Նախաբան, էջեր՝ 8 - 9): Գրքին մէջ բան բաւականի տեղ արուած է Անդրկովկասի ժողովուրդներուն իրարու հետ ունեցած կրօնական վէճերուն եւ հակամարտութիւններուն, որոնք ինչպէս պիտենք, անցեալ գարու վերջերը եւ նաեւ ներկայ գարուս սկիզբը հետեւալի զէնք մը եղան ցարական իշխանութիւններուն ձեռքը երբ մէկզմէկու դէմ թշնամացնել ծրագրեցին:

Գրքին թէ Ա. հատորին, եւ թէ Բ. հատորին մէջ, Հայոց Կովկասի մէջ ունեցած դերին, եւ ուրիշ ժողովուրդներու հետ ունեցած յարաբերութիւններուն մասին լայն տեղ արուած է ժողովրդական հէքեաթներու նկարագրութիւններով: Հաքսթաուզէն Վրաստանի անցեալի պատմութեան մասին գրելով, Հայերուն առնոնց քաղաքական, մշակութային եւ ընկերային կեանքի զարգացումին մէջ ունեցած դերին մասին եւս կ'անդրադառնայ (տե՛ս էջեր՝ 100 - 101):

Հեղինակը հայ եւ վրացի եկեղեցիներու բիւզանդական Օրթոտոքս Եկեղեցիին հետ ունեցած անցեալի յարաբերութիւնները ուսումնասիրած ըլլալով հետաքրքրական բաղդատութիւններ եւ վերլուծումներ կը կատարէ (տե՛ս Բ. հատոր, էջեր՝ 238 - 239):

Ծագումով հայ աշուղներու մասին խօսելով իրօք հետաքրքրական է իմանալ թէ, անոնք հարաւային Կովկասի մէջ թաթարերէն կ'երգեն որ երկրին մէջ ամէնէն տարածուած լեզուն է, (տե՛ս Ա. հատոր, էջեր՝ 312 - 313):

×

Արժէքաւոր գիրք մըն է որ չատոնց ապատած եւ անգտանելի եղած ըլլալով, վերահրատարակութիւնը վաստհարար մեծ պակաս մը կը լրացնէ: Տարակոյս չկայ թէ ներկայիս, երբ հայ ժողովուրդի անցեալի պատմութեան ճանաչման մեծ գարկ կը արուի եւ բազմաթիւ հետազոտութիւններ ու գրադարաններ բացուած են, այսօրինակ գրքեր միշտ գրական ընդունելութեան եւ վերահրատարակութեան համար, քաջալերանքի արժանի են:

* Hildesheim (R. F. A.) Georg Olms Verlag, 1985, DM 132 (425 Francs).

ՀԱՅ ՏՈՒՆ - ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՄԸ SABLES D'OLONNE

Արձակուրդներու առեն, ու այսուհետեւ, այլ պատեհութիւններու բերմամբ, վանակ նահանգի Les Sables d'Olonne *քաղաքէն անցնողները իրենց պարապայ մէկ քանի ժամերը կրնան յատկացնել Հայ Տուն - Թանգարանի մը այցելութեան:*

Ծնողաց յիշատակը յարգելու, իր հօր հանգիպ երախտապարտութիւն յայտնելու խիստ դժուար եւ մնայուն ձեռնարկ մը ընտրած է Յակոբիկ Խանզատեան, ի մաի ունենալով նաեւ մեր ազգը աւելի ծանօթացնելու պահանջը:

Իր հայրը՝ զօրավար Զաւրիկ Խանզատեան, մեր համայնքներուն ծանօթ անձնաւորութիւն մը եղած է:

Աւարտած է Պրէսթի ծովային սպայից վարժարանը, նաեւ Ջրապրպէտի մանհայթաուկ վկայականով:

Առաջին բարեկամներն եղած են իր ուսուցիչները, որոնք, ու ապա, պետական վերին անձնաւորութիւններ դնահատելով քարտիապէտի իր հմտութիւնը պատկած են Միջերկրականի չատ մը երկիրներու քարտէսներու հրատարակութեան:

Ու չնորհիւ անոնց է որ հնարաւորութիւն ունեցեր է լոյս ընծայել, տարիներով իր փայփայած՝ իր սրտին խօսող գործը՝ լայնածաւալ էջեր պարունակող Հայաստանի Քարտէսներու Հաւաքածոն, իր պատգամն է եկող հայ սերունդներուն, որ չմոռնան:

Չեռնարկը կը կրէ Վանտէի պատերազմներու թանգարան անունը, հատատատուած է. -

72, rue Napoléon, Les Sables d'Olonne

ծովեզերեայ քաղաքին մէջ, պատմական մեծ տան մը՝ սեփականութիւնը Յակոբիկ Խանզատեանի՝ նուէր Սապլը տ'Օլօն քաղաքին:

Վանտէական կռիւները (Ատլանտեանի մէջին մասի ծովեզերեայ նահանգ) տեղի ունեցած են 1789-ի Ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան օրերուն, տեւած են 1793-էն 1832 թուականները՝ ամէնէն արիւնալիցները առաջին երկու տարիներու ընթացքին 1793 - 1795:

Վերջերս հրատարակուած պատմական հատոր մը զանոնք կը կոչէ Վանտէի միջփրանսական գեղապատերազմ անունով եւ նիւթը գործաւ ձայնասփիւռի երեկոյթի մը:

Թանգարանին նախաձեռնութիւնն ու ի կատար ածելը տառնձնողն է՝ խանգատեան Աշխարհագիտական Հիմնարկը:

Գաղափարին եւ իրագործումին համար հինգ տարի միտնտաբար աշխատած են Յակոբիկ Խանզատեան եւ Daniel Louradour՝ *որ սինեմաներու պարպարանքի մասնագէտներէն է:*

Թէեւ ծովեզերեայ քաղաքի մը ընտրութիւնը դիպուած մըն է, սակայն ծովային սպայի մը յիշատակին անպակաս հաճելի պարագայ մը:

Միւս յատկանշական կողմն է այն, որ Սապլը տ'օլօն քաղաքը, չնորհիւ ծովին հաղորդակցութեան, երբեք ըմբոստանըէն զբաւուած չէ, ու այսօր ան է որ առաջինը եւ միակը կը հովանաւորէ չքնաղ մը անցեալին վերաբերեալ ամբողջական պատմութիւնը՝ դէպքերու, դէմքերու, փաստաթուղթերու ճոխ համախմբումով, բոլոր գործօն անձերը իւրացնելով:

Անցած Ապրիլ 26-ին, Թանգարանին բացումը կատարեց Խանգատեան *ընտանիքին մօտիկ բարեկամ՝ Ծերակոյտի նախորդ նախագահ Կասթոն Մոնէրվիլ, քաղաքի մեծամեծներէն չքնաղատառուած բազմաթիւ տեղացիներու ներկայութեան:*

Իր զրուցախօսութեան մէջ նախագահը ծանրացաւ անչուշտ իր ողբացեալ բարեկամին Ֆրանսայի մատուցած ծառայութիւններուն վրայ ու չէշտեց անոր հայկական ծագումն ու անցեալը:

Մի էջ օրուընէ կէս պիչեր տեւող, արահներու այցելութեան առեն, ապա հիւրասիրութիւններու ընթացքին, ձայնասփիւռի մասնագէտներէն հիւրաբար ներկայ՝ Օրիորդ Ալին Թազօրեան, մեծ

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՐԵՐ ՔԱՆՆ

——×——

ՔԱՆՆ. - («Յառաջ»). -

Թիվօլի բացօթեայ պարահրապարակին մէջ, Քանի՝ քաղաքապետարանին դէմ. չամպիման, Շաբաթ, Յուլիս 26, ժամը 21·30-ին բացումը կատարուեցաւ մինչեւ ուշ երեկոյ տեւող ազգային պարերու յատկացութեան:

Սիրայօժար տրամադրուած քաղաքապետարանի մէջ, Քանի՝ քաղաքապետարանին դէմ. չամպիման, Շաբաթ, Յուլիս 26, ժամը 21·30-ին բացումը կատարուեցաւ մինչեւ ուշ երեկոյ տեւող ազգային պարերու յատկացութեան:

Սիրայօժար տրամադրուած քաղաքապետարանի պերճախօսութեամբ հմտալի բացատրութիւններ տուաւ:

Թանգարանը ունի հետեւեալ բաժինները. -

- Գեանաչարկը՝ ուր մոմակերտուած են պատմական դէմքեր:

Հանրապետական դինուորներուն նզովք նետող վհուկներ: Տեղւոյն մէջ բանտարկուած Տիկին լա Ռոշֆուքօ, յետոյ հանդատահարուած:

1793 թուին հանր. բանակի պետ զօր. Պուլար:

Զօրամարներու վրան մը՝ ուր կան Հոչ, Մառսօ եւ Քլէպէր:

Ժաքոպէններու ժողովի մը մէջ ճառ կարդացող Տանթոն եւ Պաւէր:

Նանթ քաղաքի ժողովրդասպան՝ Քարիէ:

Նկուղին խորը՝ քաղաքի տեսարանները, ծով, բերդ, եկեղեցի եւ աշտարակ, դմայլելիօրէն կերտուած:

- Առաջին յարկ:

Զախին՝ ընդարձակ սրահ մը. առայժմ այդ պատմական օրերու փաստաթուղթերու, պատկերներու դրութիւններու, յեղափոխական թռուցիկներու յատկացուած, բոլորն ալ Յակոբիկ Խանզատեանի կողմէ հաւաքուած նիւթեր:

Գովը աջին, աւելի փոքր սենեակ մը, ամբողջովին Զաւրիկ Խանզատեանի զօրծերը պարունակող, ուսոի ՀԱՅԱՍՏԱՆի նուիրած աշխատութիւնները:

- Երկրորդ յարկ: Չեղունի յարկ:

Սանդուխին գլուխը՝ «Լա Մառիլ ժանը հոչակ հանած թնդանօթին յար եւ նման օրինակը, զոր տեղացիները (Վանտէի) կը տեսէին իրենց պաշտպան սրբութիւնը:

Հոս տիրապետողն է պատմական դէպքերու հետ առընչութիւն ունեցող այլ անձնաւորութիւններ՝ La Rochejaquelein, Elbée, Cathelineau, Stofflet, Charette, Abbé Bernier, Lescure et Madame, յետոյ Madame de la Rochejaquelein.

Պատկերացուած է, պատարագի արարողութեան տեսարան եւ կղզիի մը ցամաքահանում, այս բոլորը, մոմատարաթով նկուղի եւ ձեղունի զարդարանքները գործն են Յակոբիկի օգնականին:

Այս Տունը, 18րդ դարուն կառուցուած, յեղափոխութեան առեն ծառայած է նշանաւոր ծովային Commandant Guinébի բնակարան:

Զմոռնանք նաեւ յիշելու այժմ իրը ընթերցասրահ - գրադարան ծառայող ընդարձակ սրահը, որ Տուն - Թանգարանին շուրջ մը կարեւորութիւններ կրնայ ընծայել, մեր ազգային մշակոյթի ճանաչողութեան ի նպաստ:

Աչնոր պարտնակութիւնը մեզի համար աւելի մեծ կրնայ ըլլալ:

Յակոբիկ եւ Ժաքլին Խանզատեան, Լուռելեան, մեկուսի, բազմապիսի գոհունակութիւններով երկու արդար ցանկութիւններով երկու արդար ցանկութիւններ կը մղեն յուզիչ խորհրդածութիւններու:

Տուած են իրենց հօր հանդէպ, սիրոյ, յարգանքի եւ երախտապիտութեան վկայութիւն մը, իսկ անոր զուգընթաց եւ անբաժան կուտան ապագային, իրենց բազմական հայու՝ գաղափարակութեամբ եւ ըմբռնումով:

ՎԱՉԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՎԱՆՈՒՀԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԾՈՒՄԸ

Ք. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Վանի հայկական թագավորության վերածումը Ուրարտուի նահանգի, որ տևեց մոտ 300 տարի, ամենամռայլ էջերից մեկն է Վանի պատմության մեջ: Ուրարտուի տիրապետությունը հայ ժողովրդի համար նշանակում էր ոչ միայն ազգային անկախության կորուստ, այլև ծանր հարկեր, անդադար պատերազմներ, հազարավոր մարդկանց գերություն, ավերված ու հրկիզված քաղաքներ ու գյուղեր: Ուրարտուի տիրապետության տարիներին Վանի թագավորությունը ենթարկվում էր ասորեստանյան արշավանքների, որոնք ուղղված էին Ուրարտուի դեմ: Ասորեստանյան արձանագրությունները հաճախ հիշատակում են Վանի թագավորությունը, որի մասին տեղեկություններ ենք ստանում նաև հունական պատմիչներից:

Վանի թագավորության ամենաբարձր շրջանը եղել է Ք. ա. VIII դարի առաջին կեսը, երբ Սարդուր Բ թագավորի օրոք Վանի թագավորությունը ընդգրկել է Ուրարտուի գրեթե ամբողջ տարածքը: Ուրարտուի թագավորները Վանում կառուցել են հզոր ամրոցներ, ինչպես Թոփրաք-Կալեն, Ադամ-Կալեն, Ավարդան-Կալեն, Ռուսա-Կալեն, Ռուսա-Ուրդուն, Ռուսա-Ասագարտան, Ռուսա-Ալթին, Ռուսա-Ալթինի-Ուրդուն, Ռուսա-Ալթինի-Ասագարտան, Ռուսա-Ալթինի-Կալեն

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԴ· ՅԱՆԿ

	Ֆր· Ֆ·
Հաւաքրա Գարակէօզեան եւ Թուրի Հայկ· Կոմիտէ	10·000
Տէր եւ Տիկին Շաւլ Քէհեան	10·000
Տէր եւ Տիկին Ճարխկեան (Վարդան Գասխկեանի յիշատակին)	1·000
Տէր եւ Տիկին Սրապեան	500
Գումար՝	21·500
Նախորդ գումար՝	801·760
Ընդհ· գումար՝	823·260
Ոմն՝ Ա· Տոլար	5·000

ԿԱՉՈՑՏ ԽԱՉ

ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ ԵԿՈՂ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՆԿ

Տիկին Կուտայեան եւ Անահեան 500 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Սերժ Քենթիբեան 300 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Զարուհեան 250, Օր· Ժապլին Օգանեան 350 Ֆ·, Պ· Տաւրոս Գրնդունի 300 Ֆ·, Հայկանոյշ Մարտիրոսեան 200 Ֆ·, Տիկին Նուարդ Էլիազարեան 200 Ֆ·, Տիկին Մեսրոպ Պահարեան 200 Ֆ·:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը չբնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները· - Փափարիճեանի մահուան առիթով՝ Տիկին Ագաուհի Տիրատուրեան 100 Ֆ·, Տիկին Անթառամ Գարեգինեանի հոգեհանգստեան առիթով՝ Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ղազարեան 100, Պ· Ժորժ Գազազեանի մահուան առիթով՝ Հայկ Մարգարեան 30 ֆրանք, Պ· Փափարիճեանի մահուան քառասունքին առիթով՝ Տիկին Ագաուհի Տիրատուրեան 100 Ֆ·, Պ· Դաքգալեան 200 Ֆ·, Մայրերու Օրուն առիթով՝ Տէր եւ Տիկին Պապաեան 100, Ժորժ Փափազեանի հոգեհանգստեան առիթով՝ Պ· Գրիգոր Տուրնեան 50, Կիրակիի պատարագի առիթով՝ Տիկին Ալանեան 50 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Ալանեան 50 Ֆ·:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Դիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դաղութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել· - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն· - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

-Հ. Բ. Ը. Մ.-

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ

ՋՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ՝ ԼՕԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի բերմամբ, Հ· Բ· Ը· Մ իւթեան Զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան Գրասենեակը՝ Լօզան՝ փակ պիտի մնայ Ուրբաթ, Օգոստոս 1-էն մինչեւ երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 1 :

ԴԻՒԱՆ
ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՑ

×

Հ· Բ· Ը· Մ· - ՓԱՐԻԶ

Յարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի նկատի ունենալ թէ ամառնային արձակուրդներու առթիւ Հ· Բ· Ը· Մ իւթեան Փարիզի գրասենեակն ու Ալէք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնը փակ են ամբողջ Օգոստոս ամիսը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օսմոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս ֆիլմ մը՝ «Արիւնապարսը»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6–րդ, 5–րդ եւ 4–րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուվիլ, Վիլիէ լը Պել, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլլիէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի դիշերօթիկի բաժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի Կառականի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար - հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց թաղին թղթատարի գրասենեակին միջոցաւ, չծանրաբեռնելու համար «Յառաջ»ի վարչութեան աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային, կարելի է, անշուշտ, դիմել թերթիս վարչութեան, մեկնումի քառակնեայ 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 Ֆ·ի դրոշմաթուղթ Ֆրանսայի համար եւ կամ՝ 30 Ֆ· արտասահմանի, բացի՝ Իտալիայէն, ուր թղթատարական անկանոնութեանց եւ յապաղումներու պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ չընդունիլ:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս· ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15–ԻՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր անդամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ, Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայրը·-
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայս 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին համար արուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւատու անդամներէն, որ անձնապէս Ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ· Բ· Ը· Միութեան ընդհանուր անօրէնին կամ զանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին·-
Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1·- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:

2·- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր հաշուեքննութեան:

3·- Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական Վարչական Ժողովի:

4·- Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:

5·- Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

6·- Գինահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ· ՎԱՐՉ· ԺՈՂՈՎԻ
Պ· ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ — Ա· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր — Ատենապետ
1986, Մայիս 8
Սետլ Պրուճ, Ն· Ճ·

ԾԱՆՕԹ·- Կը խնդրուի իրաւատու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անմասնակից ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին, իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւատու անդամներ:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ
ՄԵԾ ԿԱԼԱ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
THEATRE DE PARIS

voyages en arménie
vols directs
Paris - Erévan - Paris
DEPARTS :
03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE
RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :
Lic. A. 1037

Levon BAGHDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	SEVAN VOYAGES	VOCA TOURS
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	10, ave. du Prado
75001 PARIS	69003 LYON	13006 MARSEILLE
Tél. 42 - 61 - 51 - 13	Tél. 78 - 60 - 13 - 66	Tél. 91 - 37 - 58 - 58

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
6
MERCREDI
6 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.284 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.284

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊՈՒՐԳ - ՀԱՄՈՒՏ

ՊԱՅԹՈՒՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԸ

2 ՄԵՌԵԱԼ (ՀԱՅ)
28 ՎԻՐԱՒՈՐ (12Ը՝ ՀԱՅ)

Մինչ սուրիական ուժերը կը տարածէին Պէյրութի հարաւը չեզի չըջանները, արեւելեան Պէյրութի հայկական թաղը՝ Պուրճ - Համուտ, ոճրափորձ մը կը կատարուէր: Երեքշաբթի առաւօտ, Պէյրութէն ուղղակի կրցանք հետեւիլ ահռելի մարտնաւութիւնները առնել: Ռումբը պայթած է երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10·35-ին, Նահրի գօտիին մէջ, Պուրճ - Համուտի արեւմտեան մուտքին: Երկյարկանի չինքի մը պատերէն մէկուն առջեւ դրուած ճամպրուկի մը մէջ էր ռումբը, որ քառ մանուպէնաներու 7 քիլօ թէ - էն - թէ-ի ուժ ունէր: Շէնքին, որ մեծ մասը քար ու քանդ է եղած, տակը կը գտնուէր հին սրճարան մը, ուր կը յաճախին ղևսաւորաբար հանգստեան կոչուած տարեց անձեր: Զոհերու մէջ երեք մեռեալ կայ, երկուքն ալ Հայ, իսկ 28 վիրաւորներուն մէջ ալ՝ 12 Հայ:

×

Նարաւային արուարձաններու սուրիական «խաղաղեցումը» կը յաջորդէ ամբողջական ռմբակոծումի մը Պէյրութի հարաւային արուարձաններուն: Ռումբերը կ'իյնան Պուրճ - Պարաժնէհի պատսպարանի մը վրայ, ուր կը գտնուին Շաթիլայի եւ Պուրճ - Պարաժնէհի պատսպարանի կայանները: Սկիզբը Հէզպոլլան ընդդիմացած էր սուրիական ներդրումին, առարկելով թէ հարաւը համատարած խաղաղ է, յետոյ տեղի տրուած է, երբ ապահովութիւն տրուած է իրեն որ իր «բերդը» Պիր ալ Ապերի թաղը դեռ կը մնայ: Նոյն առեն, նախարարական առաջարկած է որ 6 հոգինոց կոմիսէ մը կազմուի, որ մնայուն չփման մէջ ըլլայ նախագահ Ճեմայէլի եւ Որդրդարանի նախագահ Հոսէյն Հիւսէյնիի հետ, լիբանանեան տագնապին կարգադրութիւն մը ծրագրելու համար: Նպատակ Պէյրութի դէմ եղած է այս առաջարկին որ վերջ պիտի տար Ամին Ճեմայէլի «քաղաքական կղզիացման»:

Գալով պատանդներու հարցին, Իրանէն հասած են կարդ մը լուրեր, ըստ որոնց «Ֆրանսա պէտք է աւելի անկեղծ եւ պարկեշտ դիրք մը բռնէ Իրանի նկատմամբ», բսած է Ռաֆսանճանի, Որդրդարանին նախագահը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ

ԻՆՉՈՒ ՀԱԼԷՖՕՂԼՈՒ ՉԷ ՈՒԶԱԾ «ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԸԼԼԱԼ»

Ծանօթ է որ Թուրբերը դառնացած են խորհրդային պաղ ընդունելութենէն: Ցանցառ ալ կը փնտռուի, բայց էօզալ կը պաշտպանէ իր դիրքը, մինչ արտաքին նախարարն ալ կը բացատրէ, թէ ինչո՞ւ ան չէ ուզած «ազգային հերոս» դառնալ···:

Թուրք մամուլին մէջ կը շարունակուին արձագանգները, վարչապետ Էօզալի Որդրդային Միութիւն այցելութեան: Ինչպէս ծանօթ է, հակառակ էօզալի վախքին կարելի չէր եղած տեսակցութիւն մը Մ. Կորբաչովի հետ: Այս «անյաջողութեան» համար պատասխանատու մը, քաւութեան նոխազ մը կը փնտռուի: Մամուլը արտաքին նախարար Վ. Հալէֆօղլուի բեռնաթափ կը ջանայ մեղքը: Իսկ այս վերջինս քիչ մը զառնութեամբ, քիչ մըն ալ զայրոյթով տուած է հետեւեալ բացատրութիւնը «Միլլիյէթ»ի թղթակիցներուն (Օգոստոս 4, Երկուշաբթի).

«Նախ ըսեմ որ վարչապետը Որդր. Միութիւն այցելեց որպէս հիւրը՝ Ռիժկովի: Ան վստահ յայտնած էր նախապէս Կորբաչովի հետ ալ տեսակցութիւն մը ունենալու: Որդր. արտաքին նախարարութիւնն ալ «կը նայինք» պատասխանած էր: Գացինք: Հոն տեղեկացանք, որ Կորբաչով պարտաղրուած է նախատեսուածէն աւելի կանուխ Թուլականի մը կատարել չրջապտոյտ մը: «Լա՛ւ» ըսինք, ու շարունակեցինք մեր չփումները: Մեր այցելութեան վերջնական մօտ ըսին, թէ կարելի էր տեսակցութիւն մը, եթէ մնայինք մինչեւ Երկուշաբթի: Ցարդելի վարչապետն ալ, բաւ, թէ չի կրնար աւելի երկարել իր այցելութիւնը, քանի որ պինուորական Որդրուդի ժողով ունի. ուզեց որ իր բարեմաղթութիւնները հաղորդեն Կորբաչովի ու բաժնուեցանք. եղածը այս է: Ի՞նչ ընէինք այլեւս. դուրս չէկեցնելով ձգէինք ու ե՞ա դառնայինք: Մենք ալ պիտեինք տեղանին զարնել ու ձգել, հեռանալ: Այդ պարագային թէ՛ բուս ազգային հերոս կը դառնայինք, սակայն այդ հերոսութիւնը քանի մը օր կը տեւէր: Արտաքին յարաբերութիւններու մէջ պէտք է չատ ուշադիր ըլլալ ու հարցերը մեղմութեամբ կարգադրել: Կրնաս դուրը քաշել ու դառնալ տեղէ մը, սակայն երբ պէտք ըլլայ կրկին վերադառնալ հոն, չատ դժուար կ'ըլլայ նախկին յարդանքը յուսալ»:

Վերադարձին, մամուլի տուլիսի մը ընթացքին էօզալ ըսած է. «տեսակցութիւններու ընթացքին մեզի ցոյց տրուած մօտիկութիւնը նշան է, թէ մեզի հանդէպ դիտումնաւոր կեցուածք մը գոյութիւն չունի: Կամքէ անկախ պատճառներով տեղի չունեցաւ տեսակցութիւնը, դոհ կ'ըլլայինք եթէ ունենար»: Ապա լրագրողի մը այն հարցումին, թէ ե՞րբ տեղեակ դարձած է Կորբաչովի հետ տեսակցութեան մը անկարելիութեան, էօզալ պատասխանած է. «Հոն երթալէ ետք. սակայն կը կարծեմ, որ եթէ նոյնիսկ աւելի առաջ տեղեակ ըլլայի, չէի ջնջեր այցելութիւնս»:

×

Ինչպէս ծանօթ է էօզալ քանիցս կրկնած է, թէ մօտէն կը չահագրգռուի «դուրսի Թուրքեր»ու վիճակով, եւ թէ այս հետաքրքրութիւնը պիտի աւելնայ այնքան, որքան գօրանայ Թուրքիա ու այս մասին ան ցոյց տուած է Պուլկարիոյ օրինակը: Մինչդեռ երբ այցելած է Ուզբեկիստան, իր արտայայտութիւնները թողած են այն տպաւորութիւնը, թէ «դուրսի Թուրքեր»ուն հանդէպ իր չահագրգռութեան սահմանները բաւական նեղցուցած է ան: Շատ ուշադիր եղած էթօսակցութիւններու ընթացքին. իր հետաքրքրութիւնը սահմանուած է միայն «մարդկային» չափանիշով:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓԷՅ - ՅՈՒԼԻՒՍ 29 / 31)

ՆԱԽԱՆԻՒԹԻ ՏՆՏԵՍՈՒՄ

Տարեկան աւելի քան 10 հազար ռուբլիի մեռաղի անտեսում կը կատարուի լուսաթեքնիքական գործարանին կողմէ. այս անտեսումը կ'ըլլայ չնորհիւ արտադրամասի պետ Ռուբէն Բրուտեանի նորարար առաջարկութեան: Ստեղծուած է յատուկ արտադրամաս մը, ուր թափօնները կ'օգտագործուին ու կը վերածուին լիարժէք արտադրանքի:

×

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՁԱՄԲԱՐ

«Էլեկտրոն» գործարանի միջոցներով կառուցուած ճամբարը, որ կը գտնուի Ղափանի անտառապատ լեռնալանջերուն վրայ, ընդունեց առաջին հանգստացողները. ձեռնարկութեան բանուոր - ծառայողներու հարիւրէ աւելի երախաներն են անոնք: Շրջանին մէջ գտալի աչխատանք կատարուած է տղոց ամառնային հանգիստի կազմակերպութեան համար:

×

ՄԱՄՆԱԳԻՏԱՑԱԾ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Երեւանի եւ եւրոպական քաղաքներու միջեւ վերջերս հաստատուած օդային ուղղակի դիծերու հաստատումով աւելցած է պահանջը թեքնիք պատրաստութեամբ մասնագէտներու: Այնպէս որ ըստեղծուած են ուսումնարաններ, ուր կը պատրաստուին էլեկտրոնային հաշուիչ մեքենաներու, ռատիոմեքանիքի մասնագէտներ ու օդանաւաթիչներ (հոթէս): Ներկայիս 300 երիտասարդներ կ'աչխատին Հայաստանի օդակայանները: Իսկ այն երիտասարդները որոնք կը փափաքին մասնագիտութիւն ստանալ, կրնան ընտրել 200 տեսակէն մէկը: Գլխաւոր տեղը կը գրաւեն մեքենաչինութիւնը, էլեկտրոնային հաշուիչ թեքնիքը, ռատիոթեքնիքը, թեթեւ արդիւնաբերութեան ճիւղերը: 47 հազար պատանիներ ու աղջիկներ մասնագիտութեան կը սիրանան այս ուսումնարաններուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍի հարաւը, Ակրոտիրիի անգլիական կայանին դէմ գործուած ոճրագործին տէր եղած է լիբիամիա կազմակերպութիւն մը, Պէյրութի մէջ: Կիպրոսի օր կատարուած ահաբեկչական արարքին հետեւանքով, երկու հոգի թեթեւօրէն վիրաւորուած էին: «Ան Նահր»ի ղբրկուած համարին մէջ, վերոյիշեալ կազմակերպութիւնը կ'ըսէ ի մէջ այլոց· - «Այս գործողութիւնը մասնակցութիւնն մըն է Կիպրոսի բարեկամ ժողովուրդին ազատագրութեան, պատասխան մը՝ բրիտանական, սիոնական եւ ամերիկեան ՆՄՕ-ին եւ Պաղեստինի, Լիբանանի, Լիբիոյ եւ Եգիպտոսի մեր ազգին նահատակներուն վրէժը»:

ՇՈՒԼՑ - ՇՎԱՐՏՆԱՅԷ հանդիպում մը նախատեսուած է Սեպ· 19ին եւ 20ին, Ուաչինկթընի մէջ: Միացեալ - Նահանգներու արտաքին Նախարարութեան բանբերը հղած է որ որեւէ թուական չէ նշուած Ռեկըն - Կորբաչով տեսակցութեան համար, որ նախատեսուած է այս տարուան վերջաւորութեան, ամերիկեան ընտրութիւններէն (Նոյեմբեր) յետոյ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձեռքակալուած ահաբեկիչ կինը, որ «ուղեղը» կը կարծուի Զիմմընի անօրէններէն մէկուն սպանութեան գործողութեան (Յունիս 9) կը մերժէ խօսիլ: Ամէնէն փնտռըուած ահաբեկիչներէն մէկն էր կարմիր Բանակ Ֆրաքսիոն:

ՔԱՐԻՂ ԱՐՏԱՇՈՂ երկիրներու կազմակերպութիւնը (ՕՓԷՓ) երեւութական

ՃԱՏՐԱԿ
ԳԱՍՊԱՐՈՎ - ԳԱՐԲՈՎ

Երկուշաբթի, Օգոստոս 4-ի հանդիպումը լրնդհատուեցաւ գիշերը եւ բսած անցլիացի մեծ վարպետի մը (Նայճըլ Շորթ)·- «Յաղթանակ մըն է Գարբովի համար»:

Այդ յաղթական դիրքին վրայ է, որ խաղը յետաձգուեցաւ: Փոխ - վրէժի հանդիպումի երեք խաղերէն հաք, երկու մրցակիցները 1,5ական կէտով հաւասար դիրքի վրայ են: Երկուշաբթի օրուան խաղը պիտի չարունակուէր երեքշաբթի: Գարբով իր 41-րդ հարուածը պահարանի մէջ դրած էր:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ 21 ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ BELLEFONTAINE ԺԱՄԱՆԵՑԻՆ

Կապոյտ Ապի Շրջ· Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ Պելֆոնթէնի Օգափոխութեան կայանը ժամանած են 21 լիբանահայ մանուկներ, իրենց ընկերակցող օրիորդին հետ (Երկուշաբթի, Օգս· 4-ին):

Կապոյտ Ապի կայանի աւարտին, նախքան Պէյրութ վերադառնալը, տղաքը չարթի մը Փարիզ պիտի մնան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵԾ ԾՈՎԱՆԿԱՐԻԶԸ ԾՈՒՌ ՀԱՅՏԵԼԻՔԻ ՄԷՋ

(«ՆԵՊԵԼԵԱՑ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻՆ ՄԷՋ
Յ. ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ՄԱՍԻՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ ՅՕԴՈՒԱԾԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Աչքաբհատչակ ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկիի մասին պարբերական մամուլի էջերուն մէջ վերջերս հրապարակուած են չարք մը յօդուածներ, պատմուածքներ, ակնարկներ, ալպոմներ՝ ընդարձակ առաջաբաններով (ռուսերէն, հայերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն), մասնագիտական դասագիրքերու առանձին գլուխներ, որոնց հեղինակները իրարաքանչիւրը իր ձեւով կը ներկայացնէ մեծ նկարիչին կեանքը, գործունէութիւնը, թողած ժառանգութիւնը: Անոնց մէջ կան, ի հարկէ, նոր, օգտակար եւ ուշագրաւ նկատներ. սակայն ցաւալի է, որ կան այնպիսիները, որոնց հեղինակները միակողմանի, իսկ երբեմն նաեւ խեղաթիւրուած կը ներկայացնեն մեծահամբաւ արուեստագէտը:

Այդպէս է, օրինակ, «Նեպելեայ» չաբաթաթերթի այս տարուան Փետրուարի թիւերէն մէկուն մէջ հրապարակուած Ա. Իւանովի ու Ս. Տարասովի «Այվազովսկի՝ Թուրքիոյ մէջ» յօդուածը: Ցենովի Թրքական «Ձումհուրիյէք» թերթի վկայութիւններուն, 1983-ին Պոլիս լոյս տեսած Բ. Թուղլաճըի (*) «Այվազովսկի՝ Թուրքիոյ մէջ» թրքերէն ալպոմ - գրքի, Պուրսա քաղաքի պատկերասրահի տնօրէն Ի. Էյլէրի եւ ուրիշներու կարծիքներուն վրայ Ա. Իւանով եւ Ս. Տարասով Յովհ. Այվազովսկին կը ներկայացնեն ծուռ հայելիի մէջ:

Այսպէս, օրինակ, միանգամայն սխալ է այն միտքը, թէ՝ Հայաստանի մէջ կան «Այվազովսկիի բաւական չատ այնպիսի պատկերներ», որոնք «Ձումհուրիյէք» թերթին համաձայն՝ «արժէքաւոր են ... որպէս Օսմանեան կայսրութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան կարեւոր ապրիւրներ»: Բայց թէ ի՞նչ պատկերներու մասին է խօսքը, Իւանով եւ Տարասով չեն նշեր, քանի որ իրականութեան մէջ Այվազովսկին չունի նման պատկերներ:

Ինչպէս յայտնի է, բացի կենցաղային բնոյթով փոքրածաւալ քանի մը նկարներէ, էթիւտներէ եւ գծանկարներէ, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ եւ Տրապիզոնի բնանկարներէ, որոնք յօդուածագիրները կը նկատեն «Թրքական թեմատիկայի» գործեր, Հայաստանի թանգարանները պահուած են մեծածաւալ ստեղծագործութիւններ, որոնք կը ներկայացնեն քրիստոնեայ ժողովուրդներու ցեղասպանութիւնը Թուրքիոյ մէջ եւ ռուսական զէնքի մեծ յաղթանակները Թրքական նաւատորմին հանդէպ: Այդպէս է, օրինակ, «Կիպրոս կղզին» նկարը (1867), որ կը ներկայացնէ յոյն ապստամբներու ընտանիքներու՝ անօդնական կիներու, երախաներու եւ ծերունիներու փախուստը Թուրք զարդարապետներու հալածանքէն»:

Թուրքիոյ վերիվայրութիւնէն յուսահատ կիպրոս կղզին ազատագրութեան պատերազմը, Յոյներու եւ քրիստոնեայ միւս ժողովուրդներու ապստամբութիւնները Թրքական բանակութեան դէմ այնքան մօտ ու հարազատ էին Յովհ. Այվազովսկիի սրտին, որ տարիներ յետոյ նկարիչը կրկին կ'անդրադառնայ այդ թեմային: 1887, Մարտ 8-ին ան կը գրէ Մ. Տրէտյակովի. - «Այժմ ես զբաղած եմ Կիպրոս կղզիի ապստամբութեան թեմայով նկարներով, աւարտած եմ մեծը, որ կը ներկայացնէ Կիպրոս կղզիի Արկադիա վանքի պաշտումը եւ Թրքական բարբարոսութեան բոլոր սարսափները ցուցադրած եմ այդ նկարին մէջ այնպիսի ուժով, որ աւելին հնարաւոր չէ: Նկարած եմ երկու պատկեր եւս Կիպրոսի ապրատամբութեան թեմաներով: Մէկը կը ներկայացնէ թէ ինչպէս մեր մարտանաւը կ'ընդունի զժբախտ Յոյները, իսկ միւսը (գիշերը)՝ թէ ինչպէս յունական չոգենաւը ափ կ'իջեցնէ հայրենասէր մարտիկները: Այդ նկարներու բնանիւթը ամբողջապէս գունանկարչական է եւ իմ հոգուս մօտ է»: Եթէ «Թրքական բարբարոսութեան բոլոր սարսափները», որոնք, ճշմարտացիօրէն նկարուած են Այվազովսկիի ստեղծագործութիւններուն մէջ, կ'ուրախացնեն Թուրք հեղինակները իրենց «արժէքաւոր ... Օսմանեան կայսրութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան կարեւոր ապրիւրներ», ապա Մոսկուայի չաբաթաթերթին վերոյիշեալ յօդուածի հեղինակները սառնասրտօրէն կը վկայակոչեն Թրքական «Ձումհուրիյէք» թերթի ամօթալի դովասանքը, հանդէս չբերելով որոշակի վերաբերում:

Յայտնի է, որ 1890-ական թուականներու կէսերուն, երբ սուլթան Ապտիւլ Համիտը կը կազմակերպէ եւ Յոյներու ջարդը եւ կ'ոչնչացնէ աւելի քան 300 հազար անմեղ մարդիկ, Այվազովսկի խորապէս կը վրդովի ու կը նկարէ այդ թեմայով չուրջ տասը պատկեր. մասնաւորապէս հանրայայտ եռապատկերը՝ «Հայերու ջարդը՝ Տրապիզոն - 1895», «Հայերը կը լեցնեն նաւերը», «Կենդանի Հայերը Թուրքերը կը թաղեն Մարմարա ծովը» եւ ուրիշներ, որոնք կ'արտայայտեն թրքական բռնապետութեան էութիւնը: «Ա-յո՛, վեհափառ տէր, - կը գրէ Այվազովսկի, 1896, Սեպտեմբեր 16-ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Խրիմեան Հայրիկին, - խորին ցաւով վշտացած է սիրտս անբռնաբարուած Հայոց չլսուած, չտեսնուած կատարածով: Ձեր վեհափառութիւնն այդտեղ, մենք այստեղ եւ ամէնքն իրենց տեղեր, կուլանք ու կ'ողբանք մեր թշուառ, կորսուեան մասնուած Հայոց վրայ եւ կը խնդրենք աստուածային զթութիւն»: Նկարիչը կը խոստանայ «նկարել կարմիր գոյնով Հայոց կոտորածի պատկեր, արեան գետեր եւ լեռներ, եւ վշտահար Հայոց Հայրիկը աւերակներու վրայ»: Այդ բոլոր պատկերները Այվազովսկի ժամանակին կը ցուցադրէ Օսեսա (1897 Նոյեմբեր), Մոսկուա (1898, Մարտ) Պետերբուրգ եւ այլուր, համաշխարհային հասարակութեան աչքին առջեւ բարձրացնելով Թրքական Պետութեան դէմ բողոքի իր հզօր ձայնը:

Թուրքիոյ, Թրքական բարբարոսութիւններու բոլոր սարսափներուն» հանդէպ ունեցած իր վերաբերումը Յովհ. Այվազովսկի կ'արտայայտէ նաեւ ծովային մարտեր ներկայացնող պատմութիւններու մէջ: 18 - 19-րդ դարու ռուս - Թրքական պատերազմներու անցքերու թեմաներով Այվազովսկիի ստեղծագործութիւնները, յատկապէս «Չեսմեհի ճակատամարտը» (1848), «Սինոպի ճակատամարտը» (1853), «Թրքական նաւու պայթումը» (1900) եւ չատ ուրիշներ ակնառու եւ համոզիչ կերպով ցոյց կուտան Թուրք զրաւողներու դէմ ռուսական ռազմածովային նաւատորմին յաղթանակը, կը փառաբանեն ռուսական զէնքի հզօր ուժը: Օրինակ, «Չեսմեհի ճակատամարտը» պատմաւոն մէջ Այվազովսկի մեծ հայրենասիրութեամբ ու զեղարուեստական համոզիչ միջոցներով ցոյց կուտայ, թէ ինչպէս 1770 Յունիսին Միջերկրականի մէջ ռուսական նաւատորմը կ'ոչնչացնէ Թրքական ամբողջ տորմիլը: «Պատիւ համառուսական նաւատորմին, - կը գրէ Ծովակալ Սպիրիդով, այդ ժամանակ, - 25-ի լոյս եւ 26-ի գիշերը պրոհեցինք թշնամի ռազմական նաւատորմին վրայ, ջարդեցինք, փշրեցինք, խորտակեցինք, հրդեհեցինք, մոխիր դարձուցինք, երկինք թռուցինք, իսկ մենք մնացինք ամբողջ արշիպելագոսին վրայ... սիրապետողը»: Դժուար թէ այսօր ռուսական թեմայով նկարուած այս պատկերներով հպարտանան Թուրքիոյ մէջ:

Առանց սուզելու Չանքին Թուրք կեղծարարներու հազորդումները, Ա. Իւանով եւ Ս. Տարասով կը գրեն թէ Այվազովսկի Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտին, 1857-ին կաւ նուիրած է: Իրականին մէջ նկարիչը ոչինչ նուիրած է սուլթանին: Ան կը պատմէ. - «Անգամ մը երեկոյեան, Սարգիս Պալեանի տունը եղած ժամանակ (Պոլիս) սուտարաթուղթի վրայ նկարեցի ոչ մեծ նկար մը եւ իրեն նուիրեցի որպէս յիշատակ: Այդ գծանկարը Սարգիս էֆէնտիին յետոյ կը նուիրէ սուլթան Ա. Մէճիտին, որ իր հերթին կը նուիրէ եղբօրը, Ա. Ազիզին, որ նկարչութեան կրքոտ սիրահար էր»:

Սխալ է նաեւ այն հաղորդումը թէ, իբրեւ թէ 1880-ին Պոլիս կազմակերպուած ցուցահանդէսի նկարները այնպիսի արտաւորութիւն թողած են, որ սուլթանը վճռած է պարգեւատրել Այվազովսկին: Նախ, 1880-ին Թուրքիոյ մայրաքաղաքը Այվազովսկիի ստեղծագործութիւններու ցուցահանդէս չէ եղած: Երկրորդ, ճիշդ չէ, որ 1880-ին «նկարիչը երկու պատկեր նուիրած է սուլթանին»: Յովհ. Այվազովսկիի ցուցահանդէսը Պոլիս, բացուած 1888 Հոկտեմբերին: (Ի դէպ, ռուսական «Նովոյէ Վրէմեա» թերթը 1888-ի Հոկտեմբերի թիւերէն մէկուն մէջ տպագրած է Պոլիսէն ստացուած յօդուած մը, ուր կ'ըսուած է, թէ «Այվազովսկիի այստեղ բացուած ցուցահանդէսի հիմնական այցելուները Հայերն են եւ օտարազգիները»): Այդ մասին 1888 Սեպտեմբեր 29-ին Պոլսոյ հայ անուանի գործիչ Յարութիւն Տատեանին հայերէն գրած նամակին մէջ Յովհաննէս Այվազեան (այսպէս ստորագրած է) կը գրէ. - «...Որպէսզի մուտքի համար ժողովուած գրամին կէսը ապրուստ ձեռնարկութեան գործածուի: Բացի ատկէ երկու պատկեր կը նուիրեմ Հայոց բարեգործական ընկերութեանց եւ մէկ մէկ պատկեր Թուրքերու, Ռուսերու եւ Յոյներու»: Ինչպէս կը տեսնենք Այվազովսկի պատկերներ նուիրած է ոչ թէ սուլթանին, այլ միայն բարեգործական ընկերութիւններու, մասնաւորապէս «Թրքական զեղարուեստական հիմնարկին», որ կը յանձնուի Պոլսոյ նկարչական դպրոցին: Եւ ահա այդ արարքի համար «սուլթանը, - կը գրէ Այվազովսկի 1889 Մայիսին, - հարկ համարած է դիս պարգեւատրելու, բայց թէ ո՞վ ներկայացուցած է, ես մինչեւ հիմա չեմ գիտեր: ... Իմա՛ կ'ամչնամ, անյարմար կը զգամ եւ ... երբեք չեմ կրեր պայն»: Ահա, ա՛յս է իրողութիւնը: Աւելորդ չենք համարիր յիշեցնել, որ Յովհ. Այվազովսկի միշտ ջանացած է «զինք հեռու պահել պալատէն, յատկապէս սուլթանէն», ինչպէս խորհուրդ կուտայ նաեւ իր քրոջ որդիին՝ Լեւոն Մադիրեանին, 1888 Սեպտեմբերին Պոլիս ցուցահանդէս բանալու համար մայրաքաղաք մեկնելուն առթիւ:

Պարզապէս կեղծիք է հեղինակներու վկայակոչած խմին էյլէրի բանաւոր խօսքը այն մասին, թէ, իբր թէ, «Թուրքիոյ մէջ Այվազովսկի փառք եւ յայն ճանաչում նուաճած է տակաւին իր կենդանութեան շրջանին»: Սակայն, ինչպէս ցոյց կուտայ Պոլիս 1983-ին հրատարակուած Այվազովսկիի վերաբերող գրականութեան ցուցակը, հանճարեղ նկարիչին մասին Թուրք մամուլը, անոր կենդանութեան օրով, մահէն առք եւ մինչեւ 1980-ական թուականներու սկիզբները ոչ մէկ յօդուած, նոյնիսկ որեւէ հաղորդագրութիւն չէ հրատարակած: Այդ մասին կը վկայեն նոյնինքն էրենք, Թուրք հեղինակները: Բարս Թուղլաճըն, օրինակ, 1983-ին կը գրէ. - «1845-ին Պոլիս այցելութենէն ընկերած մինչեւ այսօր անցած է 137 տարի: Ափսոս, որ այդ երկար ժամանակաշրջանին ... այս մեծ արուեստագէտին մասին Թուրքիա լոյս տեսած որեւէ յօդուած կամ գիրք չենք տեսներ» (Բ. Թուղլաճը, «Յովհ. Այվազովսկի՝ Թուրքիոյ մէջ», 1983, Պոլիս, էջ 6, Թրքերէն):

Ափսոս, որ «Այվազովսկի Թուրքիոյ մէջ» յօդուածին խորհրդային հեղինակները ոչ մէկ խօսք գրած են հինէն ի վեր հոս ապրող հայրենակից Հայերու հետ Այվազովսկիի ունեցած սերտ չփումներուն եւ օգտակար գործունէութեան մասին: Միայն Պոլսոյ մէջ 1870 - 1880-ական թուականներուն կ'ապրէին աւելի քան 200 հազար Հայ: Պոլիս գտնուած ժամանակ նկարիչը մօտէն չփուած է տեղի հայրենակիցներու հետ, հիւրընկալուած անոնց կողմէ, այցելած է հայկական դէպրացները, եկեղեցի, պատրիարքարան եւ ազգային մշակութային միւս հիմնարկները, մտանակցած հայ մշակոյթի այդ մեծագոյն օճախը յուզող հարցերու լուծումին: Մինչդեռ Ա. Իւանով եւ Ս. Տարասով կը գրեն, թէ «Թուրքիա եղած ժամանակ Այվազովսկին չփուած կ'ունենայ տեղացի նկարիչներու հետ» եւ նոյնիսկ ամբողջ պարբերութիւն մը մէջբերած են Այվազովսկիէն, առանց ապրիւրը ցոյց տալու, եւ չեն ալ նշեր, թէ տեղացի ո՞ր նկարիչներու հետ կապ ունեցած է: Իրականութեան մէջ Այվազովսկիի խօսքը, որ յօդուածի հեղինակներուն վկայութեամբ, Թրքական պատկերասրահի տնօրէն Ի. Էյլէրը կը համարի «կարեւոր նաեւ ժամանակակից Թուրք նկարիչներու համար», քաղուած է, Յովհ. Այվազովսկիի՝ 1874 Հոկտեմբերին, Պոլիս, Հայ նշանաւոր հարուստ Սարգիս Պալեանի տունը Հայերու կողմէ իր պատուին կազմակերպուած հանդիսաւոր ընդունելութեան ժամանակ պատրաստած ճառէն:

Անտեսելով այս, եւ բազմաթիւ այլ փաստեր, Ա. Իւանով եւ Ս. Տարասով յանդած են սխալ, եթէ չըսենք հակապատմական եղրակացութեան, թէ իբր Այվազովսկի «անկեղծօրէն սիրած է իրեն օտար այդ երկիրը՝ Թուրքիան ... եւ նոր հարուստ պատմութիւններ»: «Թուրքիոյ հարուստ պատմութեան» նկատմամբ ինչ սիրոյ մասին կարելի է խօսիլ, երբ մեծ հայրենասէր Այվազովսկի եւ ժամանակի միւս առաջաւոր մարդիկը չատ լաւ գիտէին, որ Օսմանեան կայսրութեան պատմութիւնը արեւելեան բարբարոսութեան եւ տեսութիւնքի պատմութիւն է, Թուրքիա ապրող քրիստոնեայ ժողովուրդներու ցեղասպանութիւններու պատմութիւն է, զրացի ժողովուրդներու, Ռուսաստանի եւ արեւելեան ժողովուրդներու դէմ ուղղուած աւազակային, արշաւական պատերազմներու պատմութիւն է: Մի՞թէ Ս. Իւանով եւ Ս. Տարասով չեն գիտեր, որ նկարիչը ոչ միայն իր ճեզարուեստական ստեղծագործութիւններով, այլեւ անձամբ մտանակցած է ռուս - Թրքական պատերազմներուն, յատկապէս 1850-ական թուականներուն տեղի ունեցած Խրիմի պատերազմական անցքերուն, իսկ Թրքական ռազմանաւերը այդ ժամանակ ուղիղ նշանառութեամբ ամբակոծած են նկարիչին առանձնատունը Թէոդոսիա:

Շարաթաթերթի յօդուածին մէկ անճշդութիւնն ալ պատմական կարգ մը անձերը, որոնք առաջին հայեացքով կը թուին մանր վրիպումներ, բայց վերը նշուած սխալներու չարքին հետ կը հասկնան, որ երկու հեղինակները ջանք չեն ունեցած խոր ուսումնասիրելու այն նիւթերը, որու մասին կը գրեն, ձեռքի տակ ունենալով միայն Թրքական լրագիրները, Թրքական պատկերասրահի տնօրէնին բանաւոր խօսքը եւ Թուրք հեղինակ Բ. Թուղլաճըի «Այվազովսկի՝ Թուրքիոյ մէջ» ալպոմ - գիրքը...:

ՄԻՆԱ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(*) ԽՄԲ. - «Յառաջ»ի. - Յօդուածագիրը «Բուրբ հեղինակ» կը կոչէ Բ. Թուղլաճըն, այն տպաւորութիւնը ըողոք, որ կ'անգիտանայ անոր հայ ըլլալու պարագան՝ - Բարսեղ Թուղլաճեան:

ՄԱՐԴՆԶՈՂ ԾՈՒՆԵՐԸ

Մարդը չատ կանուխ ժամանակներէ փորձած է չուներու ուժն ու յարձակուն նախուենները օգտագործել ռազմական նպատակներու:

Աբխատած կ'ըսէ թէ իր ապրանքները չուներու եւ գայլերու սեռերը միացնելով կը ջանայ չուներու վայրագութիւնը աւելցնել: Ասորական քանդակներ վրայ կը տեսնուի հսկայ գոմիս մը որ առիւծի սրտի կ'ելլէ. պատմութիւնը, կամ աւելի ճիշդը աւանդութիւնը ևս կը խօսի նման չուներ մը մասին, նուիրուած Մեծն Ալեքսանդրի, որ յաղորդաբար ըզպեռնած էր առիւծ մը եւ փիղ մը: Հռոմի կրկէսներուն մէջ յաճախ ներկայ կ'ըլլային կռիւներու, ուր դէմ - յանդիման կու-գային չուներ եւ արջեր, առիւծներ, կամ ցուլեր: Անգլիոյ մէջ 18-րդ դարէն սկսեալ մինչեւ 1835, երբ արգելք կը հանէին ցուլեր ու չուներ: Փարիզի մէջ այս վայրագ խաղերը տեղի կ'ունենային ներկայի Քոլոնէլ - Ֆաթիէն հրապարակին վրայ եւ արգիլուեցան միայն 1833-ին: Հին ըրջաններու, չուները տեղ կը գրաւէին նաեւ ռազմադաշտերու վրայ, գինուորներու կողքին: Աֆրիկեն ծանօթներէն էին Լիտիոյ, Կիլիկիոյ չուները: Սպարատացիներ եւս պատերազմի չուներ կը զործածէին ու այդ սովորութիւնը չարունակուած է ժամանակակից ըրջաններու մէջ ալ: Փիզար՝ Փերուի տիրակալը չուներ հաստատած էր, որպէսզի յարձակին կարմրամորթներու վրայ: Կ'ըսուէր, թէ զանոնք մարդկային միսով կը սնուցանէր: Բրիտանացիները երբ կը պատէին Աւստրալիան, յաճախ իրենց չուները բաց կը թողէին տեղացիներու վրայ: Իսկ Պոնափարթի քեռայրը՝ իր փոքրիկ քրոջը ամուսնութեան, Փիզարէն ներչնչուելով իր չուները կ'արձակէր Հայերէի ապրատամբ սեւամորթներուն վրայ:

Մի՛նչդարուն, բանակները չուներ կու-

ԱՄՈՒՆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ամուր՝ յաղթական

Արտրզային Միութեան բարձրաստիճան պատասխանատուներէն մէկը, արհամարհելու օրախնդիրը «Տրուդ»ի սըրտցաւոտ հարցազրոյցի մը մէջ կը խոստովանի, որ ալքոլամոլութեան դէմ պայքարը քիչ ըրական արդիւնքներ կ'ունենայ, սակայն կը բախի նաեւ դիմադրութեան:

Կ. Նկատի կուշ կ'ունենայ ապահովութեան ուժերու, որովհետեւ այս պայքարին մէջ կան ռասիկանական թերացումներ. «պէտք է խոստացնել պայքարը, սակայն նաեւ անհրաժեշտ է չմոռնալ օրինքը» կ'ըսէ ան:

«Ընկերային կարգուսարքը զգալապէս բարւոքած է երկրին մէջ, տարւոյն առաջին հինգ ամիսներուն ընթացքին, պակասած է ոճիրներու համեմատութիւնը» կ'ըսէ ան, բայց Վրաստանէ եւ Խմիռնիայ. պակասած են նաեւ աշխատանքի արտադրները:

Սակայն միւս կողմէ ան կը յիշէ նաեւ, թէ որոշ հանրապետութիւններու մէջ բանտարկեալներ կը չարաշահեն խմել գործառնութեան մէջ ու այս իրավիճակը կը քօղարկէ իրենց պետերուն կողմէ:

Ալքոլամոլութեան դէմ տարուան մը այս պայքարը դինովութեան դէպքերը հանրային վայրերէ փոխադրած են բնակարանները: Դիտուած է յաւելում մը ընտանեկան, ու զրպարներու միջեւ ուժգին բախումներու: Այս պատգամներուն է որ թեթեւու ընթերցողներու բազմաթիւ նամակներ կը բղխին ռասիկանութեան վերջութեան դէմ:

Այս պայքարը ունեցած է տակաւին այլ հետեւանքներ. ուշադրաւ յաւելում արձանագրած են գազանի զտարաններէն. ուղղած է «օ տը Քոլոնել»ի եւ որպէս վառելանիւթ գործածուած ալքոլի ապառումը: Ուկրանիոյ, Մոլտաւիոյ, Բելոռուսիոյ եւ Ղազախստանի մէջ «տնային ալքոլ»ի պատրաստութեան, ցրւումի եւ վաճառումի յանցանքով ձերբակալուածներու համեմատութիւնը 65%-ի հասած է 1985-ին: Պաշտօնական զտարաններէ զրուիններն ալ բազմապատկուած են:

ԳԱՂՈՒԹԸ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՒՐՄԻՈՅ (Պարեկաստան) «Ազատամարտ» կազմակերպութեան մասնաճիւղի երէց - ներու բաժնի զրական խմբակի նախաձեռնութեամբ Յունիս 12-ին սկսած են հայերէնի դասընթացքներ, չաբաթը երկու օր: Կը մասնակցին երեսուն հոգի: Նիւթերն են ընթերցանութիւն, ուղղագրութիւն, մեկնաբանութիւն, ձեւաբանութիւն եւ չարահիւսութիւն:

×

ՊՈՒՐԿԱԶԻ (Պուլկարիա) «Երեւան» Միութեան վարչութեան հրաւէրով Յունիս 12 եւ 13-ին Փլովտիւի կազմակերպութեան գործօն անդամները այցելած են Պուրիւազ, կազմակերպչական աշխատանքի փորձի փոխանակում կատարելու, եւ այցելելու քաղաքին տեսարժան վայրերը: Հիւրերը ներկայացուցած են Մ. Գարբիէլեանի «Վենետիկի փեսացուն» թատերախաղը ու զրական - գեղարուեստական ընդարձակ յայտագիր մը:

×

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, Յունիս 26-ին, վախճանած է Գեղամ Ա. քհնյ. Փաչեան: Ծնած էր 1894-ին Սուէտիոյ Համի Հապիպլի փիւղը: 1909 - 16 աշակերտած է Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանը, ապա որպէս ատենադպիր, միաբան եղած է Սրբոց Յակոբեանց վանքին: Ուսուցչական պաշտօններ վարած է Կիպրոս, Ֆրանսա եւ Դամասկոս: Քահանայ ձեռնադրուած է 1944-ին եւ 1946-ին Իրաք անցած, որպէս հոգեւոր հովիւ: 40 տարի ծառայած է Իրաքի Հայութեան:

LIVRES REÇUS

POESIES ET EXPRESSIONS
K. Farshian

— PARLEMENT EUROPEEN —

A PROPOS DU VOTE DE LA COMMISSION POLITIQUE

NDLR. - Nous venons de recevoir, avec prière d'insérer, le communiqué suivant de S. F. A. et du C. D. C. A. concernant le vote aberrant de la Commission Politique du Parlement Européen, le 26 juin dernier. Le communiqué est suivi du texte de la lettre adressée au président de la Commission du Règlement et des Pétitions.

×

COMMUNIQUÉ

LETTRE DE S. F. A. ET DU C. D. C. A. AU PRESIDENT DE LA COMMISSION DU REGLEMENT ET DES PETITIONS DU PARLEMENT EUROPEEN.

Le 26 juin 86, en se déclarant incompétente pour statuer sur le rapport du député belge, Mr. VANDEMEULEBROUCKE, «sur une solution politique à la question arménienne», la Commission Politique du Parlement Européen a scandalisé la communauté arménienne.

L'association Solidarité Franco-Arménienne et le Comité de Défense de la Cause Arménienne ont alors adressé en commun la lettre suivante à Mr. Guisseppe AMADEI, Président de la Commission du Règlement et des Pétitions du Parlement Européen.

Ces deux associations entendent ainsi protester contre les irrégularités qui ont entaché le vote et obtenir que la Commission des Règlements demande à la Commission Politique l'examen du rapport.
Paris, le 29 Juillet 1986

×

Monsieur Guisseppe AMADEI
Président de la Commission
du Règlement et des Pétitions
Parlement Européen
97113 rue Belliard
1040 BRUXELLES (Belgique)

Paris, le 11 Juillet 1986

Monsieur le Président,

C'est avec stupeur que nous avons pris connaissance du vote émis le 26 Juin dernier par la Commission Politique à propos du rapport de Monsieur Jacques VANDEMEULEBROUCKE «sur une solution politique de la question arménienne».

Il n'est pas d'exemple, à notre connaissance, de l'utilisation de l'article 84 pour fonder l'irrecevabilité d'un rapport lorsqu'il a déjà fait l'objet de ces discussions et qu'il arrive au terme d'une procédure où il doit être mis aux voix.

Ce précédent nous paraît dangereux; s'il était entériné, il pourrait désormais servir à n'importe quelle majorité conjoncturelle pour éluder tout débat de fond sur des questions embarassantes.

Garant des usages du Parlement et pour préserver le caractère profondément démocratique du fonctionnement de l'institution, vous aurez à cœur de statuer sur l'invalidité de cette manœuvre et rappeler la Commission Politique au respect de la lettre et de l'esprit de l'article 84.

Parlementaire attaché aux valeurs de l'Europe et de part la charge de votre fonction, engagé dans sa construction, vous serez sensible au fait que cette violation se soit produite sur une question qui concerne au premier chef les Droits de l'Homme, puisqu'il s'agit d'un génocide.

Exprimant l'indignation de la communauté arménienne, victime une nouvelle fois d'une conspiration du silence, nous, C. D. C. A. et S. F. A., vous demandons, qu'à l'occasion de la prochaine réunion de la Commission du Règlement et des Pétitions, vous rétablissiez le juste droit. Vous permettrez ainsi la reprise d'un débat espéré par notre communauté, nécessaire à la mémoire de l'Humanité, et conforme à la conception que se fait l'Europe de l'imprescribilité du génocide.

Gardant confiance, nous vous prions de croire, Monsieur le Président, à nos sentiments respectueux.

COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE — Jules MARDIROSSIAN, Président

SOLIDARITE FRANCO-ARMENIENNE — Michel APRAHAMIAN, Président

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՍՏԷՓԱՆ

Ան հիմա եթէ զիրք կը կարդայ, կամ կարդալ կը ձեւացնէ, պատճառը այդ է. բարիացայ որ չհանչցայ: Ահ, մինչդեռ եթէ գիտնայ որ միտքս ինչպէս անվերջ իր շուրջ կը պտրտի...

Ցանկարծ պոռչտուք մը կը ցնցէ գիս մտածումներուս մէջ: Աղիողորմ, չարաղուշակ պոռչտուք մը, ականջ ծակելու չափ սուր: Կին մըն էր, որ պոռայ ու լար ուզ, պատռելով հիւանդանոցին իրիկնային լռութիւնը: Ականջներս կը սրեմ: Տիկին Ալիսն ալ գլուխը կը վերցնէ, դիրքը անդին կը հրէ եւ զկալի դուռը կը նայի: Երկէ արձակուեցաւ այդ ողբալի ազդակը, լռութենէն հազար անգամ աւելի սոսկալի: Քովի՞ս անեծակէն, թէ յաջորդէն: Չհասկցայ: Հիւանդներէ՞ն մէկն էր, թէ ուրիշ մը: Սարսափահար պոռայ, յետոյ լռեց: Հիմա լռութիւն կը տիրէ ամբողջ հիւանդանոցին մէջ: Ոչ ոք տեղէն չարձագայ, ոչ ոք վազեց: Բայց վստահ եմ ամէն մարդ անգամ մը ցնցուեցաւ, եթէ հիւանդ է, չկուեցաւ անկողնին մէջ, եթէ հիւանդի ընկերացող է, աթոռը թողուց, ոտքի ելաւ: Եւ կը ջանայ հասկըցնել թէ ի՞նչ էր այդ, ո՞վ էր, ինչո՞ւ էր:

Քանի մը րոպէ հոգ ազդակը կը կըրկնուի: Այս անգամ կարճատեւ ազդակ մը չէ այդ, այլ կրկնուղ ողբ մը, լալագին, ապիտակի, սարսափազդու: Ոչինչ կը հասկնամ բառերէն: Միայն ձայնը կը նմանցնեմ կրկնուղ «վախ - վախ»երու, «վայ - վայ»երու: Կին մըն է որ կարծես մազերը կը փետէ, ինքզինք գետնէ - գետին կը նետէ, օգնութիւն կը կանչէ:

- Աստուած իմ, ի՞նչ է այս:

Տիկին Ալիս գիրքը նետած է Արամիկին անկողնին վրայ, կանգնած է եւ ինծի կը նայի:

-

- Չեմ գիտեր, կը պատասխանեմ:

Արամիկին մայրը կը շտապէ դէպի դուռ, նրբանցք կ'ելլէ: Հիմա ազմկալի իրարանցում մը ծայր տուած է նրբանցքին մէջ: Ու ես այս անգամ վստահ եմ որ պոռչտուքը տեղի կ'ունենայ քովի սենեակին մէջ: Ահ, յայտնի է, չար բան մը պատահեցաւ հոն: Դուրսէն ձայներ կը լսուին: Քանի մը նախադասութիւններ յստակ են.

- Հիւանդապահուհի կանչեցէք, բժիշկ չկա՞յ:

- Հիւանդապահուհին ներսն է:

- Վախ վախ:

- Ի՞նչ պիտի ընէ հիմա խեղճ կինը:

Յետոյ հիւանդապահուհին կը սաստէ դուրսը խօսողները.

- Հեռացէք, հեռացէք, ձեր սենեակները զացէք:

Ես գլուխս կը թաղեմ բարձիս մէջ եւ ոչինչ լսել կ'ուզեմ: Որովհետեւ արդէն կը տեսնեմ ամէն ինչ: Որովհետեւ նըրբանցքին ըսյսերը արդէն սկսան խաղալ առաստաղիս վրայ, գծելով կրկնապատկերը ահաւոր դէպքին, որ պատահած պէտք է ըլլայ քովի սենեակին մէջ: Հոն կին մը կը տեսնեմ, որ կուլայ ազիզորմ ճիչեր արձակելով, եւ փաթթուիլ կ'ուզէ մէկու մը, որ պառկած է անկողնին մէջ: Երկու հոգի կնոջ թեւերէն մատած են եւ կը ջանան զսպել զինքը, հանդարտութեան հրաւիրել: Բայց կինը չուզեր լսել, չի հանդարտիր, ինքզինք ձերբազատել կ'աշխատի քովինները թեւերէն, համբուրելու համար հոն պառկողը, որ քիչ առաջ մեռաւ անակնկալ կերպով: Ահ, որքա՜ն լաւ էր քիչ առաջ տակաւին հիւանդը, ինչպէ՞ս կը խօսէը: Որքան ախորժակով կերաւ իր իրիկնային ճաշը: Զկշտացաւ, պնակ մը եւս ուզեց միսով լուբիայէն, զոր չատ համով պատճ էր: Ցաւալին այդ երկրորդ պնակը, «անհանդիստ կ'ըլլաս» ըսին: Եւ ամէն ինչ լաւ կը քալէր, ամէն ինչ սքանչելի էր, կը պատրաստուէին քնանալու, առաւօտուն ողջունելու համար աւելի լաւ ու աւելի առողջ օր մը: Ցանկարծ ի՞նչ պատահեցաւ: Հիւանդը աչքերը բացաւ, բաներ մը ըսել ուզեց: Կինը, որ կ'ընկերանար, նախ չհասկցաւ: Բայց տեսաւ որ հիւանդը քրտնիլ սկսեր էր, անբնական բաներ կ'ընէր, երեսը կը պրկէր ահաւոր յաւերտ մէջ: Հիւանդապահ մը, շուտ հիւանդապահ մը պէտք է կանչէր: Եւ մինչեւ որ զանգակին կոխեց, մինչեւ որ հասկցաւ վտանգին լրջութիւնը, հիւանդը ինկած էր արդէն անկողնին մէջ: Ամէն ինչ վերջացած էր այսքան շուտ, այսքան անակնկալ, այսքան անխղճօրէն: Ուղղակի անհասկնալի: Անհասկնալի եւ անընդունելի: Այդ էր որ կը պոռար հիմա, կոպտօրէն թեւերը քաշելով քովիններուն ձեռքերէն, որպէսզի իրենց մեռնողին մարմնին վրայ եւ կուշտ ու կուռ համբուրէ զայն...:

Ահ, երանի թէ չտեսնէի, բայց կը տեսնեմ պատկերը: Ցաւակ է ան: Որովհետեւ առաջին անգամ չէ որ կը պարզուի այդ պատկերը մեր կեանքին մէջ: Երանի թէ այս դիչեր ինծի այդ ժպրախտութիւնը: Որքան խաղաղ իրիկուն մը սկսած էր քիչ առաջ, որքան հանդարտ էր հիւանդանոցը: Բնութեան ծուղակը հոս է ահաւասիկ: Եւ այս է որ դժբախտութեան մը դժբախտութիւնը կը կրկնապատկէ. որովհետեւ ամէն դժբախտութիւն կը յայտնուի ճիշդ այն պահուն երբ չի ըսպասուիր: Երբ ամէն ինչ զայն անհասկնալիօրէն դարձուցած է մոռցնել տուած է զայն: Որովհետեւ աղէտը խաղաղութեան մէջէն է որ պիտի պայթի, որպէսզի թէ՛ անպատրաստից ու անզէն ձերբակալէ մեզ, եւ թէ կրկնապատկէ մեր ցաւը:

(Շար. 77)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մանթոռու գիւղաքաղաքին մէջ (Վան նահանգ) Ֆրանսական Եկեղեցին, հայածէս հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարւի՝

ՎԱՐԴԱՆ ԳԱՍԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս երկուշաբթի, Օգոստոս 11, ժամը 15-ին, ձեռամբ Նիսի եւ շրջակայքի Հայոց հոգեւոր հովիւ՝

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԵՐԵՃԵԱՆԻ

Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն, ներկայ գտնուիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ Սաչի Շրջանային Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առած է հետեւեալ նուէրները՝ Կայանի Ցուլիս 13-ի այցելութեան օրուան ընթացքին. Օսմանճեան, Պարիկ Մութաֆկէեան, Տէր-ակէեան, Պաշլըկօլիւքեան 500ական Ֆ., Կազարեան 1000 Ֆ., Նուքուճիքեան, Սարդիսեան 200ական Ֆ., Սուրեան, Սերոբեան, Կապրիէլեան 1000ական Ֆ., Ժ. Պ. Ահնանեան 500, Տընիզ Բարսեղեան 2000, Ոմն, Սերապտարեան 600ական, Պօղոսեան 5000 Ֆ., Նեմլեան, Պալիքեան 500ական, Ալեքսանեան 200, Ասեռիսեան 1000 Ֆ., Համամճեան, Ժ. Փ. Պենար 500ական Ֆ., Անտոնեան 1000 Ֆ., Պէրպէրեան, Խոի Պեզոյեան, Մուրատեան, Փիլտը, Ճելալեան, Մովսէսեան, Թորիկեան 500ական, Ոմն՝ 200, Խտուար Թոպճոսեան 650, Խոճնճէ, Սիմոնեան, Մուսայեան, Ժապուրեան 500ական Ֆ., Աճէատուրեան 1000 Ֆ, Մերամէթճեան, Տանիէլ Զէյեան 500ական, Տէվոյեան, Վարդանեան 200ական, Տապաղեան, Մասուրեան 300ական, Սարաճեան, Դարբինեան 400ական, Զիլինկիրեան, Պետրոս Պէյքլեան, Լքս-ան-Փրովանսի Մշակութային Միութիւն 500ական, Մարտիրոսեան 5000 Ֆ., Ղազարեան 100, Տէր Սահակեան 300, Ալֆորվիլէն խումբ մը բարեկամներ 3000 Ֆ.:

(Ընդհանուր գումար՝ 39·350 Ֆ.)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Ազատանի Գուլումճեան իր տարաբախտ զաւկին՝ վրդ. Գուլումճեանի մահուան 8-րդ տարելիցին լ. յիշատակ, 400 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Գիւղերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դաստիարակչական կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

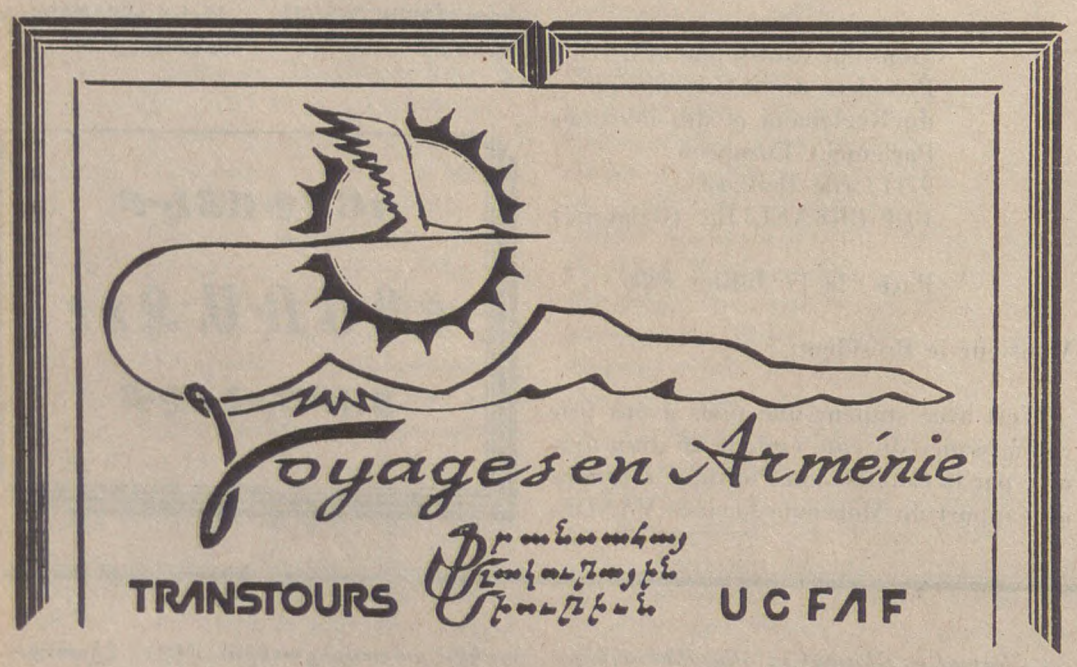
Դիմել՝ Վարժարանի Տնօրէնութեան
Հեռաձայն՝ 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շէմի

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

6 Septembre - 19 Septembre
Paris - Kiev - Erevan - Moscou - Paris **6910 + Visa**

2 Octobre - 16 Octobre
Paris - Moscou - Erevan **6170 + Visa**

Pour **MARSEILLE** s'adresser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta 13001 MARSEILLE

6 Septembre - 19 Septembre
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

TRANSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de 16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KARNIGUIAN, parlant arménien et français.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՆԻՍԻ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ

ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՀՈԳԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵԻ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՐԻ ՁԵՏԵՂՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի Տօնին, կիրակի, Օգոստոս 17, եկեղեցիս աւուրաւկոչութեան եւ Ուխտի օրուան 58րդ տարելիցի առթիւ՝

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Պատարագ

կը պատարագէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ ԳՈՒՍԱՆ Երգչախումբը
ղեկավարութեամբ՝ Տիկին Ժիւլիէթ Եըլմազեան-ի

Սկիզբ Պատարագի . . . . . ժամը 9·45
Մատաղօրհնէք . . . . . ժամը 11·45

Պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենան Հոգի օրհնութեան եւ Առաջին քարի զետեղման հանդիսութիւնները:

Ապա՝ Ուխտաւորի աւանդական սեղանը կը հրաւիրէ ձեզ բոլորդ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պատահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 3-ԻՆ

ՄԱՐՍԷյԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6–րդ, 5–րդ եւ 4–րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուվիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլփէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի դիւերօթիկի բաժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի վերամուտը՝ **երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 8-ին:**

Արձանագրութեանց համար կը խնդրուի այժմէն իսկ դիմել վարժարան:
Հեռաձայն՝ 43 – 78 – 92 – 91

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15–ԻՆ

ՀԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար - հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց թաղին թղթատարի գրասենեակին միջոցաւ, չծանրաբեռնելու համար «Յառաջ»ի վարչութեան աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային, կարելի է, անշուշտ, դիմել թերթիս վարչութեան, մեկնումի քառակնեայ 5 - 6 օր առաջ, տալով *երկու* հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 Ֆ.ի դրոշմաթուղթ Ֆրանսայի համար եւ կամ՝ 30 Ֆ. արտասահմանի, բացի՝ Իտալիայէն, ուր թղթատարական անկանոնութեանց եւ յապաղումներու պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ չընդունիլ:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՁԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵԻ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
7
JEUDI
7 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.285 Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.285

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒԼԻՍ 29 / 31)

ՅԱԿՈԲ ՋՈՒԼՖԱՅԵԱՆ,
ՎԱԶԳԷՆ ՍԻՍԼԵԱՆ
ԵՒ
ԳԷՈՐԳ ԿԻՒԶԷԼԵԱՆ
ՊԷՅՐՈՒԹ ԺԱՄԱՆԵՑԻՆ

ԱՍԱԼԱ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆԵՐ Է (?) ՀԱՅ ԴԱՏԸ «ՀԱՍԿՅՈՂ»...

Ժ. ՇԻՐԱՔԻ

Օգս· 1-ի մեր թիւով հաղորդած էինք թէ առաջ օրուան յաւելեալ բանտարկութենէ մը ետք, «Վան» գործողութեան (թրք· հիւպատոսարանի դրաւում, 1981, Սեպ· 24) երեք երիտասարդները Պէյրութ պիտի մեկնէին Երեքշաբթի օր: Արդարեւ, Յակոբ Ջուլֆայեան, Վազգէն Սիսլեան եւ Գէորգ Կիւզէլեան Պէյրութ մեկնեցան, Օգս· 5, Երեքշաբթի օր, ժամը 10·30-ին:

Միտքլ - Իսթ ընկերութեան կանոնաւոր պիծի օդանաւով է, որ երեք հայ երիտասարդները, քանի մը ժամ ետք հասած են Պէյրութ, ազատ: Այս ժամանակէն քանի մը վայրկեան ետք, ԱՍԱԼԱ-ն (Հայ Գաղտնի Բանակ) մամուլի Ֆրանսական Գործակալութեան հեռաձայնած է զեկոյց մը ուր «Շնորհակալութիւն» կը յայտնէ, «Պ· ժաք Շիրաքի կառավարութեան, որ կը հասկնայ մեր պայքարը եւ հայ ժողովուրդի դատը, ազատ արձակել տուած ըլլալով մեր երեք ընկերները երբ դեռ չէին լրացուցած այն անարդար պատիժը որու դիրենք դատապարտած էր նախագահ Միթերանի ընկերվարական - աջխառնվակալ կառավարութիւնը: Կը յայտանք որ Պ· Շիրաքի այս արարքը նախքան մըն է միւս դիմումներու ազատ արձակման, ի մասնաւորի հերոս՝ Վարուժան Կարապետեան եւ Սոնէր Նայիր» (Օրլիի ոճրափորձ, 1983, Յուլիս):

Ի դէպ, Յակոբ Ջուլֆայեան, Վազգէն Սիսլեան եւ Գէորգ Կիւզէլեան ոչ մէկէն ոչ մէկ «Նուէր» առացան, այլ ազատ արձակուեցան կատարած ըլլալով իրենց պատիժը՝ 7 տարի: Արդարեւ, բանտն էին 1981 Սեպ· 24-էն ի վեր եւ կը բաւէ նկատի առնել տարեկան զրեթէ լիքնաքերաբար զեղչուող երեք ամիսները, հաստատելու համար թէ, երբ Յուլիս 21-ին, ազատ կ'արձակուէին, կատարած էին իրենց ժամանակաշրջանը եւ որքան պիտենք, իրենք ալ նման որեւէ «Նուէր» չեն վաւերացած:

ԱՍԱԼԱ-ի այս զեկոյցին կ'անդրադառնար Քոթիտիէն տը Փարի Օգս· 6-ին, վերյիշեալ հաստատածներն ալ տալով: Նման արձագանգ չկար - զեկոյցին մասին - Մարթէնի եւ Լիպերասիոնի մէջ, որոնք միայն մեկնումին եւ ժամանումին կ'անդրադառնային: Չենք գիտեր թէ որքան վաւերական են զեկոյցի այդ հաստատածները, մանաւանդ լինչ կը վերաբերի Շիրաքի հայ դատի «պաշտպանի» հանդամանքին, որ չենք գիտեր թէ ի՞նչ տուեալի վրայ հիմնատրուած է: Ըստ մեր համեստ կարծիքին, Շիրաքի իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր վարած թրքանպաստ քաղաքականութիւնը (որ, ի դէպ, չենք ալ կըրնար պախարակել, քանի Ֆրանսայի նախարարապետ մը, պարզ է որ նախ իր երկրին շահերով մտահոգուի) այն տպաւորութիւնը կը թողու մեր վրայ, որ եթէ հայ դատը Շիրաքներու պէս քանի մը բարեկամ ալ ունենայ, այլեւս թշնամիի պէտք չըլլար...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆի մէջ, ռումբ մը պայթած է, առջի օր եւ մէկ հոդի մեռած է: Ըստ իշխանութեանց, պատասխանատուներն են Միջազգային ամբարտաւանութեան զորախումբերը»: Կարգ մը դէմքեր, այս պայռումը կը կապեն Շահին գահկալին՝ Ռեզա Փահլաւի (Ամերիկա կ'ապրի, իր «ազատ» կարգ մը յայտարարութիւններուն: Ան ըսած է, վերջերս, թէ կ'ուզէ առնարական միապետութիւն մը հաստատել իրանի մէջ, աւելցնելով·· «1986-ի վերջ, նախապատրաստական չրջանը եւ մեր դէմ - յեղափոխութեան կիրարկումը իրականութիւն կը դառնան»:

ԱՄԵՐԻԿԱՑի մը, ծագումով Սուրիացի, 62 տարեկան, անհետացած է քանի մը օրէ, Պէյրութի մէջ: Ըստ ամերիկեան դեսպանատան, Դամասկոս կ'երթար եւ դարձած կըսուած է:

ՆԱՒԿին ՆԱԽԱՐԱՐ ՆՈՒՉԻի դէմ «պատերազմի պահպանող ձեւակերպութեան» մը դիմաց Հանրապետութեան դատախազը: Ամերիկա թոյլ կուտայ որ քսան պատժապիրներ 687-րդ յօդուածին, հարցաքննութիւնը չարունակուի, եւ, ի հարկին, Նուչի ձերբակալի տակ առնուի: Ներկայիս, հանգամանքի տակ առնուի: Ներկայիս, հանգամանքի հետազոտումները կը վերաբերին այն անկանոնութեանց, զորս ընկերվարական նախկին նախարարը գործած է իր ընտրական չրջանին մէջ, բայց ոչ քաղաքական իր հանդամանքով: Եթէ այնպիսի գէպքեր երեւան հանուին, որ Նուչի ձերբակալի տակ առնուելը հարկ ըլլայ, այն ատեն կը ծագի երեսփոխանական անձեռնմխելիութեան հարցը, քանի որ Նուչի երեսփոխան է, բայց յիշենք թէ այդ հարցը կայ միայն նախաչրջանի ընթացքին: Արդ, Օգս· 20-ին, Ազգ· Ժողովի նիստերը կ'ընդհատուին:

ՈՒԼՐԻԽ ՊԼԱՆ, ճարտարարուեստի դերձանացի պիւտարաբը, որ անհետացած էր Յունիս 19-ին, Հոնֆլէօր (Նորմանտի) խորհրդաւոր պայմաններու մէջ, յանկարծ մկլթեղ եւաւ Սթրազպուրկ: Ամէն անակ ենթադրութիւն եղած էր, մինչեւ իսկ լրտեսական հարցեր ծագած էին, քանի որ ենթիական պիւտ մը ըրած էր: Կը կարծուէր որ կրնայ արեւելեան Գերմանիա անցած ըլլալ, բայց կամաւոր անհետացումն ալ չէր անտեսուած:

ԻՍՐԱԷԼ - ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ չբնփումները կը չարունակուին եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ հանդիպումի պիտի ունենան Օգս· 19-ին, Հելսինքի: Խոսակցութիւններն ու բանակցութիւնները նպատակ ունին հիւպատոսարաններ բանալու Մոսկուա եւ Երուսաղէմ: Խորհրդային արտաքին նախարարութեան բանները ճշգած է որ պէտք չէ թերի մեկնաբանութիւններ տալ այս չիւմներուն, Մոսկուայի դիրքը չէ փոխուած հրեայ գաղութեան նկատմամբ եւ դիւանագիտական յարաբերութիւններ առեղծելու հարց չի կրնար ըլլալ:

ՊԵՆՈՆ ծխախոտներու ժառանգորդը կրնայ ելեկտրական աթոռի դատապարտուիլ: Արդարեւ, այն վախով, որ կրնայ ժառանգադուրկ ըլլալ մօրը կողմէ եւ ղրկուիլ 10 միլիոն տոլարէ, սպաննած է մայրը, որդեգիր եղբայրը եւ փորձած է նաեւ քոյրը սպաննել: 1985, Յուլիս 9-ին, վերջ ոումբ պայթեցնել տուած էր բնտանիքը փոխադրող կառքին մէջ:

ՄՈՆԱՔՈՅԻ Քարոլին իշխանուհին երկրորդ զաւկի մը ծնունդ տուաւ, Կիրակի իրիկուն: Նորածինը՝ Շառլոթ, կոչուած է (եղեր) փայլուն ապագայի մը: Շատ պեղեցիկ պիտի ըլլայ եւ ժողովրդական: Այս բարեբաստիկ ծնունդը, եթէ կ'ուրախացնէ մայրը եւ չարաթաթերթերը, «փորձանք» կը բերէ հօրը դիմուն: Իտալացին, առենին, գերծ կացուցուեր է զինուորական ծառայութենէ, որովհետեւ անկարող նկատուեր է զաւակ ունենալու: Արդ, այս երկրորդ զաւակէն ետք, կը պարզուի որ թերի հաստատում մը եղած է եւ Իտալացիք կ'ուզեն որ Սթեֆանօ զինուորական ծառայութիւնը ընէ···:

ՏԷՐԵԱՆԱԿԱՆ ՔԵՐԹՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ԳԱՆՁԱՅԻ ՄԷՋ

Վրաստանի Բողդանովկա չրջանի Գանձա պիւղը տեղի ունեցած է տէրեանական քերթողութեան ուսանդական տօնախմբութիւնը: Հնօրեայ Ջաւախքի այս անկիւնը ծնած է մեծ քնարերգակը՝ Վահան Տէրեան: Բարձրադահ Աբուլի հայեացքին տակ, կապտորակ Փարուանայի ափին, ալպեան ծաղկաստաններու հէքեաթային դրկին մէջ մեծցած է ան: «Օդը լցուած էր Տէրեանով», ժամանակին այսպէս բնութագրուած է Վահան Տէրեանի մուտքը հայ դրականութիւն: Ժամանակի ու կեանքի ընթացքին հետ այդ յատուկ ներկայութիւնը աւելի հաստատուն դարձած է, քանի որ տէրեանական քնարի քաղցրալուր նուագները աւելի չատ սըրտեր դերած են, քերթողական արուեստի նոր հետեւորդներ ունեցած: Այս բոլորի մասին դարձեալ խօսուած է Գանձա տեղի ունեցած քերթողութեան տօնի ընթացքին: Տէրեանի տուն - թանգարանը այցելած են բազմահարիւր համակիրներ եւ դիտած անոր մասունքները: Տօնախմբութիւնը տեղի ունեցած է Գանձայի նորակառոյց մշակոյթի պալատին մէջ: Բացումը կատարած է Վրաստանի Բողդանովկա չրջանի Ա· քարտուղար Վասիլ Բուհոյեան: Ապա առնելով Հայաստանի Գրըդողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար Վահագն Դրիդորեան նչած է· «Երբ կը յղձնեմ, տարէք ինձ հեռու մեր Գանձան, եւ կը գտանեմ օրերն այն, որ անդարձ անցան···», խոր կարօտով, մեծ պատմունքով ժամանակին դրել է Վահան Տէրեանը, որն արդէն չուրջ վեցուկէս տասնամեակ ապրում է՝ յաւիտենապէս մերտած այս հողին ու ջրին, հայրենակիցների հոգուն ու գիտակցութեանը, գարձած այս հնօրեայ երկրամասի բնաւկիչների առօրեայի միշտ ներկայ, միշտ կենդանի մասնակիցը: Տէրեանն այստեղ է եւ մենք այսօր բոլոր կողմերից հաւաքուել ենք այստեղ՝ աւելի մօտիկից զգալու նրա սրտի թրթիռները, աւելի մօտիկից լսելու նրա արդար ձայնը, թաթախուելու այն նուագների ու գոյների մէջ, որ տեղից սկսուեց Վահան Տէրեանի ճանապարհը դէպի բանաստեղծական արուեստի գագաթները: Եւ գարմանալի ոչինչ չկայ, որ մենք այսօր Գանձա տեղով Տէրեան ենք լսում, Տէրեան տեսլով՝ Գանձա: Գանձան՝ Տէրեանինն է, Տէրեանը՝ Գանձայինը: Այո, այսօր մենք Տէրեանի մօտ ենք եկել, բայց այստեղից, եկել ենք Տէրեանի մօտից, որովհետեւ Տէրեանը չատ մեծ է, որպէսզի միայն իր ծննդավայրին ու հայրենակիցներին պատկանի: Իր ժողովրդի վշտերին ու փրկութեանը, յոյսերին ու վերածնութեանը Տէրեանն այնպիսի չռայլ տապանդով նուիրեց իր արուեստն ու կեանքը, որ այսօր ոչ միայն հայ դրականութիւնը, այլեւ մեր ժողովրդի հոգեւոր կեանքը անհնար է պատկերացնել առանց Տէրեանի պոէտական ու քաղաքացիական ներկայութեան»:

Ապա խօսք առած է վրաց «Մերանի» հրատարակչականի անօրէն Գուրամ Գվերդծիթելի եւ նչած· «Մեզի համար մեծ ուրախութիւն է, որ հայ քնարերգութեան ամէնէն ծանօթ ներկայացուցիչներէն մէկուն՝ Վահան Տէրեանի անունը եւս սերտօրէն չաղկապուած է հայ եւ վրաց ժողովուրդներու բարեկամութեան, մեր դարաւոր դրական կապերուն: Պատիւ կը համարինք ու հպարտօրէն կը նչենք, որ Վրաստանի մէջ լոյս տեսած է Տէրեանի բանաստեղծութիւններու անդրանիկ հատորն՝ «Մթնչաղի անուրջները», որ մեծ քնարերգակը անհուն սիրով ու պատասխանատուութեամբ ձեռնարկած էր Ռուսթաւելիի «Ընձեղնաւորի» թարգմանութեան: Թէպէտ անոր գործը անաւարտ մնաց, բայց Տէրեանի թացած ակօսը ծաղկեցաւ ու պտուղ տուաւ՝ ուրիշները չարունակեցին անոր գործը: Անցեալ տարի Վահան Տէրեանի հարիւրամեակի օրերուն վրաց դրականութիւնը հարբատացաւ անոր երկերու բարձրարուեստ թարգմանութեամբ: Եւ այդ, իսկապէս, մշակութային երեւոյթը նոր ձեւով մը կամրջեց մեր դրականութիւնները: Ներկայիս վրաց ընթերցողը իրենը կը համարի Տէրեանի բանաստեղծական աշխարհը»:

Տէրեանական քերթողութեան տօնին խօսք առած են նաեւ Ռուսա Բերուլաւա, Մելիքսէթ Մելքոնեան, Լուդվիկ Դուրեան, Ռոդալիա Կարեւա եւ այլն: Կարդացուած են Տէրեանէն եւ անոր նուիրուած բանաստեղծութիւններ:

ՀԱՏՐԱԿ

ԳԱՍՊԱՐՈՎ
ԿԸ ՅԱՂԹԻ

Համաշխարհային ախոյեանը՝ կարի գասպարով մէկ կէտով կը յաղթէ նախկին ախոյեան Գարրովի: Գասպարով այս յաղթանակը տարաւ Երեքշաբթի օր, նախորդ օրուան յետաձգուած 4-րդ խաղին, երբ Գարրով տեղի տուաւ, իր դիրքը անյոյս ըլլալով:

Գասպարով կը յաղթէ 2,5 կէտով, 1,5-ի դէմ: Յաջորդ խաղը տեղի կ'ունենար Չորեքշաբթի:

Մանպէհանեաներու համաձայն, Գասպարով յաղթանակի մեծ կարեւորութիւն մը կը տանցուցած էր 2-րդ խաղին, անհատակընալի սխալ մը գործելով երբ լաւագոյն դիրքի մէջ էր:

ՀԱՑԸ ԵՒ ՉԱՅՆ ՓՈԽԱՐԻՆՈՂՆԵՐԸ

Ա.

Մարդկութեան մեծագոյն յայտնագործութիւններէն մին ցորենն է: Հացը ամենակարեւոր աննպամաթերքն է մարդուն համար: Ոչինչ կրնայ փոխարինել հացը: Մեծ պիտնական Կլիմենա Արկադեւիչ Տիմիրեազեւ հացի թեման պիտի կը համարի մարդկային պայծառ մտքի ամենանշանակալից նուաճումներէն, անոր մեծագոյն յայտնագործութիւններէն մին, որ մեծ կարեւորութիւն ունեցած է մարդուն իմացական եւ ֆիզիքական ձեւաւորման մէջ:

Հացը կը պարունակէ մարդուն համար անհրաժեշտ բոլոր աննպամաթերքները՝ ածխաջրեր, ճարպեր, ածխաջրեր, այն ալ չափազանց դիւրամարս վիճակի մէջ: Ինչպէս ծանօթ է, այդ նիւթերու քանակութեամբ եւ դիւրամարսութեամբ ալ կ'որոշուի այս կամ այն աննպամաթերքի արժէքը: 100 կրամ ցորենի հացը կը պարունակէ 9 կրամ սպիտակուցներ, 0,5 կրամ ճարպեր, 1 կրամ չաքար, 46 կրամ օսլա: Արդէն հինգ հազար տարիէն ասկի է, որ մարդը ցորեն կը մշակէ:

Անշուշտ, մեզ համար հետաքրքրական է պարզել, թէ երկրագունդի որ չորքանը կը պատուի ցորենի հայրենիքը: Երկար ժամանակ պիտնականները կը վիճէին այս հարցին շուրջ, ցորենի հայրենիքը համարելով միջերկրածովեան երկիրները, Առաջաւոր Ասիան, Հիւսիսային Աֆրիկէն, Կովկասը, Միջին Ասիան, մինչեւ որ թնութիւնը ինք յիշեցուց, թէ ուր յառաջացած է փափուկ ցորենը, որ աչքի կը զարնէ հացի թեման հրաշալի յատկութիւններով: Պարզուեցաւ, որ փափուկ ցորենի հայրենիքը Հայաստանն է:

Բնութիւնը ի՞նչպէս կը յիշեցնէ, թէ ո՛րն է այս կամ այն բոյսի հայրենիքը: Երբ տուեալ բոյսը երկրագունդի որեւէ չորքանը ունի բազմաթիւ վայրի ազգակիցներ եւ բջիջաբանական ուսումնասիրութիւնները կը պարզեն, թէ անոնցմէ որոնք են անոր ծնողքները, ապա անվարան կարելի է եզրակացնել, որ տուեալ բոյսի հայրենիքը երկրագունդի նոյն այդ չորքանն է: Այդպէս պատահեցաւ նաեւ փափուկ ցորենի հետ: Մանրադիտին ուսումնասիրութիւնները հաստատեցին, որ ամբողջ երկրագունդի վրայ միայն Հայաստանի մէջ կողք-կողքի կ'աճին փափուկ ցորենի երկու ծնողքները՝ ուրարտական միահատիկ ցորենը եւ այծակնի տեզական տեսակներէն մէկը: Ասկէ զատ, աշխարհի մէջ տարածուած փափուկ ցորենի 130 տեսակներէն 118-ը կ'աճին Հայաստան: Անոնց մեծ մասը պահպանուած երեւանէն հարաւ - արեւելք գտնուող Շորուրյան դիւղի չրջակայքը, ուր ներկայիս հիմնուած է «Էրեբունի» արգելավայրը:

Ոչ միայն հայ, այլեւ օտար չատ մը գիտնականներ ուսումնասիրած են վայրի ցորենի այդ բնական բուսատեսակները: Երկու անգամ՝ 1928-ին եւ 1934-ին, Հայաստան այցելած է աշխարհահռչակ բուսաբոյծ, վայրի ցորեններու ծանօթ մասնագէտ, ակադեմական Նիկոլայ Վաւիլով, որ մանրադնին ուսումնասիրած է այդ վայրերը եւ «Սովհոզային Հայաստան» թերթի 1934 Յուլիս 26-ի թիւին մէջ հանդէս եկած հետաքրքրական եւ բնագրգիռ յօդուածով: Ան մասնաւորապէս կը գրէ. «Վայրի ցորենի տարածութեան յայտնաբերումով գիտական աշխարհը արդարեւ է միայն փրոֆ. Միքայէլ Թումանեանի եռանդուն, մեծ աշխատանքին: Ես համոզուած եմ, որ երբ այդ վայրի մասին իմանայ գիտական աշխարհը, ապա երկրագունդի գանագան մասերէն անընդհատ գիտական արշաւներ կու գան դէպի Շորուրյան՝ այդ չափազանց հետաքրքրական վայրը ուսումնասիրելու համար: Կասկածէ վեր է, որ տեսակներու ապրազանութեամբ Շորուրյան ամէնէն հետաքրքրական վայրն է ամբողջ աշխարհի մէջ: Ինձի վիճակուած է ուսումնասիրել բազմաթիւ երկիրներ, որոնք ընդունուած են իրրեւ հնագարեան երկրագործութեան երկիրներ, սակայն, կը կրկնեմ, Շորուրյանին ասկի հետաքրքրական եւ ասկի հարուստ վայր դժուար է գտնել: Հայաստանի մանանդէսները պէտք է բախտաւոր գան իրենք զիրենք, որ կը գտնուին բուսաբանութեան նման հարուստ օճախի մօտ»: Կը մնայ միայն ասկելցնել, որ այս կարծիքը կը բաժնեն աշխարհի բոլոր մեծ բուսաբանները, որոնք կը նշեն, որ փափուկ ցորենի հայրենիքը Հայաստանն է: Ցորենի միւս տեսակները, որոնց թիւը կը հասնի 22-ի, կը ծագին առաւելաբար Հայկական լեռնաշխարհի սահմանակից երկիրներէն, այդ կարգին՝ անոնցմէ երեքն ալ (Արարատեան, Վանի, կոնդիկ ցորենները) կը ծագին Հայաստանէն:

Այսօր ցորեն կը մշակուի ամբողջ աշխարհի մէջ: Մինչեւ Բ. Աշխարհամարտը Ջինաստան, Ճափոն եւ ընդհանրապէս արեւելա - ասիական երկիրներու մէջ ցորեն չէին մշակեր: Հոս ցորենը կը փոխարինէր րրինձը:

Ցորենը ցանքի տարածութեամբ աշխարհի մէջ կը դրաւէ առաջին տեղը, ներկայիս դրաւելով ասկի քան 250 միլիոն հեկտար տարածութիւն մը: Խորհ. Միութեան մէջ կը մշակուի 62 միլիոն հեկտար:

Սակայն չատ յաճախ մարդը կ'իյնայ այնպիսի վիճակի մը մէջ, որ ցորենի եւ ընդհանրապէս հացահատիկի մշակոյթներու բացակայութեան պատճառով կը ձգտի ցորենը փոխարինող գտնել: Հետաքրքրական է, թէ կ՞ո՞ն արդեօք այդպիսի բոյսեր:

Զեղմէ չատեր լսած են հացի ծառի մասին: Անիկա կ'աճի արեւադարձային երկիրներու մէջ: Լատիներէն կը կոչուի արթոկարպուս: Մեծ ծառ է 25 - 30 մ. բարձրութեամբ, մեծ բլթակաւոր տերեւներով եւ հսկայ պտուղներով, որոնք կ'ունենան մինչեւ 1 մեթր երկարութիւն եւ 50 սմ. լայնք: Անոնց կշիռքը կ'անցնի 18 - 20 քիլօն:

Ի՞նչպէս կ'օգտագործեն հացի ծառի պտուղները: Զանոնք սովորաբար կը կրթրատեն մանր չերտերով եւ չոգուկ փուռերու մէջ կը թխուեցնեն (ինչպէս սովորական հացի խմորը): Թխուած խմորանման այդ զանգուածն ալ կը գործածեն բլիթներ թխելու համար, խմորին նախօրօք աւելցնելով կոկոսի իւղ կամ կաթ, նարինջի հիւթ կամ այլ համեմներ: Բախտ ունեցած եմ ճաշակելու հացի ծառէն պատրաստուած բլիթներ: Անոնք, ի հարկէ, չատ հետաքրքրական նմանութիւն ունին սովորական ցորենէ պատրաստուած հացին հետ, սակայն, պէտք է խոստովանիլ, որ բաւական համեղ են: Երբ մենք 1982-ի ձմեռը կը ճամբորդէինք Հնդկաստան, Մալէզիա եւ Սինկափուր, ամէնուրեք հացի ծառի պտուղներու բերքահաւաք կը կատարուէին: Մեզի ըսին, որ այդ ծառերը սովորաբար կը պտղաբերին Նոյեմբերէն մինչեւ Օգոստոս:

Լ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԼԻՍԹ

Արծուային զիմապիծով, կեռ քիթով, ալեհեր, կորացած մարմնով, ծովագոյն նայուածքով ծերունին տեղ կը գրաւէ երկրորդ կարգի բաժանեակի մը մէջ. դիմացը երիտասարդ զոյգ մը կայ, ձեռք ձեռքի. կը համբուրուին անոնք բայց պատուհանին առջեւ: Զեն դիտեր, թէ կապայով սա ծերուկ կրօնաւորը, վանք մը տած քանի մը տարի առաջ, միշտ կենսական նայուածքներով, սակայն յոգնաբեկ, ուրիշ մէկը չէ, այլ՝ Ֆրանց Լիսթ, կենդանի առասպել. ան՝ որ ամբողջ Եւրոպայի մէջ մեծ վառքի արժանացած է որպէս հանճարեղ դաշնակահար ու աւելի քան 700 երկի հեղինակ:

Երեք օր եաք Պայրէօթի փառատօնը պիտի բացուի, առաջին անգամ ըլլալով, առանց իր հիմնադիրին՝ Ռիչար Վակների: Զինք պիտի փոխարինէ իր կինը՝ Քոզիմա: Լիսթ, Քոզիմայի հայրը, Լիւքսէմպուրկէն ճամբայ ելած է ներկայ ըլլալու «Թրիսթան եւ Իզոլտ»ի ներկայացումին. ան դլուխ գործոց մըն է, զոր հեղինակը տակաւին չէ յաջողած բեմադրել իր անձնական թատրոնին մէջ:

Հազիւ Պայրէօթ հասած Լիսթ անկողին կ'իյնայ. ասկայն վաղայաջորդ օրը, հակառակ բժիշկներու արգելքին, կ'ելլէ, ներկայ գտնուելու «Թրիսթան»ի բեմադրութեան: Ոչ մէկ պատճառ կրնայ իրեն արգիլել հոն ներկայ գտնուելու: Եւ որովհետեւ տեղ մը չէ վերապահուած իրեն համար, ոտքի կը մնայ ամբողջ տեւողութեան, աւելի քան չորս ժամ: Վերջաւորութեան, Լիսթ այլեւս ոտկայլուժ չունի: Յաջորդ օրը թոքատապ մը կը յայտնուի, ու բժիշկը կ'արգիլէ իրեն հանդատազօրեայ քունեակի բաժակը: Լիսթ կը հասկնայ, որ հասած է վախճանը: Արդարեւ երկու օր եաք իր աղջկան՝ Քոզիմայի թեւերուն մէջ կը մահանայ (1886, Յուլիս 31): Վերջին չունչին բառ մը կ'արտասանէ. Թրիսթան:

76 տարեկան է. հայրը սիրող երաժիշտ մըն էր. ջութակ ու կիթառ կը նուագէր. ասկայն եւ այնպէս ճախողած երաժիշտ մը, որ իր երազներու իրականացումը պիտի տեսնէ դաւկին մօտ: Հրաշք մանուկ մըն է ան. լոկ տարեկանին իր առաջին երաժշտահանդէսը այնպիսի յաջողութիւն մը կ'արձանագրէ, որ կը տիպարի երկրորդ մը եւս տալ: Հայրը կ'որոշէ մեկնիլ Վիէննա. Լիսթ Հունգարիայէն կը բաժնուի տասը տարեկանին. երեսուն տարի եաք մեկնի պիտի վերադառնայ հոն: Վիէննայի մէջ Սալիէրի եւ յատկապէս Զէրնի՝ յայտնի դաշնակահարը, որ դաշնակի վիէննական դպրոցին վերջին ներկայացուցիչն է ու Մոցարթի ժառանգորդը, կը զրաւին իրմով: 12 տարի Փարիզ կ'ապրի: Հայրը հոն տարած է դինք, այն յոյսով որ կրնայ երաժշտանոց մտցնել. այդ հաստատութիւնը կը զեկավարէ Քէրուպինի. ասկայն այս խտացին հակառակ Մեթերնիխի յանձնարարութեան, կը մերժէ դինք, պատրուակելով որ օտար է: Ի՞նչ փոյթ, ուրիչ ուսուցիչներ պիտի զրաւին իրմով, մինչեւ որ երիտասարդը իր կարգին սկսի դաս տալ: Իր աշակերտուհիներէն մէկն է 16ամեայ Քարոլին տը Սէն Քրիք, որուն հայրը նախարար է: Շուտով հովուերգութիւն մը ծայր կու տայ իրենց միջեւ, ասկայն աղջկան հայրը անմիջապէս վերջ կու տայ անոր:

Այս կապը երբեք պիտի չմոռնայ Լիսթ, այն աստիճան, որ քառասուն տարի եաք իր կտակով մատնի մը կը ձգէ նախկին աշակերտուհիին: Մորպէս ազդուած, ժամանակ մը Լիսթ չերեւիր հանրութեան մէջ. այնքան որ զայն նոյնիսկ մեռած կը կարծեն: Մինչդեռ ան, ճիշդ է որ մենակեացի կեանք կը վարէ, խորասուզուած է բարեպաշտ ընթերցումներու մէջ, ասկայն միւս կողմէ կ'աշխատի իր ապրուստը չահելու համար: Դասեր կու տար Ֆօպուր Սէն - Ժէրմէնի դահլիճներուն մէջ, ուր Ֆրանսայի ծանօթ անուններ կը յաճախէին: Բայց չափանակագոյն դանդուր մաղերով, աղնուականի հովերով, նուրբ, բարձր հասակով, ճկուն, երկար մատներով մեծապէս կը տպաւորէ իր ունկնդիրները: Այս դահլիճներուն մէջ ան կը հանդիպի Պէրլիոզի, Փականինիի, Շոփէնի: Ինքզինքը կը ձգէ լամպերբայլ հմայքին, որուն առաուածները կը կոչուին Հոմերոս, Աստուածաչունչ, Պզատան, Պայրըն, Հիւկօ, Լամարթին, Շաթօպրիան, ինչպէս նաեւ Պախ, Պէթհովէն, Հիւմէլ, Մոցարթ եւ Վէպէր: Կը լսէ դանոնք, օրական 4 - 5 ժամ դաշնակի վարժութիւններու առընթեր: Մէկ խօսքով՝ ոտքը գետինը չէ դպչեր:

Գալով կիներու. անոնք երբեմն իր կեանքէն կու գան ի՛անցնին որպէս անցորդակի ակրեր, եւ երբեմն ալբոմներ հիներ: Անոնց մէջ երկուքին մնայն, երկու ամուսնացած կիներու միջեւ կատոր պիտի ունենայ Լիսթ:

Առաջինը Ակու կոմտուհին է. Քէ Մուլթէի զահլիճը մը մէջ ծանօթացած է անոր, ուր կը յաճախեն նաեւ Պէրլիոզ, Տրլաքրուա, Հիւկօ եւ Լամարթին: Տասը տարի կը տեւէ իրենց յարաբերութիւնը, ու պատմական դեր մը կը խաղայ. կոմտուհին երեք զաւակներու մայր է արդէն, երբ կը հանդիպի Լիսթին: Գալթակղութիւնը այնքան մեծ է, որ «երջանիկ սրտահարներ»ը փլուելու կը փափչին. ամբողջ եօթը տարի միասին կը չրջին Եւրոպան: Կը մնան նշան, ուր Լիսթ կը յօրինէ իր պեղեցկագոյն էջերը. «Փէլլեաս»ներ, «Էթիւտ»ներ, ներչնչուած Լամարթինի, Տանթէի ընթերցումէն: Այս հովուերգութիւնէն երեք զաւակներ կը ծնին. մանչ մը, որ քանի տարեկանին կը մեռնի, ու երկու աղջիկներ: Անոնցմէ մէկն է Քոզիմա, որ յետագային Վակնէրի կինը պիտի ըլլայ:

Կը վերսկսի թափառականի կեանքը. Միլանօ, Վենետիկ, Պելժիա, Աւստրիա, Թուրքիա, Ֆրանսա, Ռուսիա: Սակայն Լիսթ հետզհետէ աւելի առանձին կը ձգէ իր կեանքի ընկերուհին, երաժշտահանդէսներ տալու համար: Թերթերը կը գրեն իր անձնախրնթաց յաջողութիւններուն մասին. ասկայն նաեւ արտառոցութիւններուն. եւ յատկապէս այն կռիւին, որ վիճել տուած է ան եւ զոր կարելի է վերածել սենեակի, կամ նոյնանեակի մը: Կայ տակաւին իր ապաստուորը, զոր գործի առած է, որպէսզի ածիլէ դինքն ու կապէ 360 փողկապները:

Ճիշդ է որ չատ կը չահի. ասկայն այնքան առատաձեռն է որ կը բաչխէ ամբողջ ունեցածը: 1844-ին կը խզուին. պատճառը Լիսթի մէկ սիրարկածն է: Կոմտուհին մխիթարութիւնը կը գտնէ զրականութեան մէջ: Շատ աւելի ուշ, Լիսթ դիպուածով թերթի մը մէջ պիտի կարդայ իր երեք զաւակներուն մօր մահուան լուրը:

Կիեւի մէջ կը ծագի Լիսթի կեանքի երկրորդ հովուերգութիւնը: 36 տարեկան է ինք, իսկ Քարոլին՝ 28: Լեհուհի մըն է ան, իշխանի մը կինը: Զոյգը կը հաստատուի Վայմար. Շիլլերի եւ Կէօթէի քաղաքը, զոր Լիսթ կ'ուզէ երաժշտական կեդրոնի մը վերածել: 12 տարի կ'ապրին վիլլայի մը մէջ: Հոն է որ Լիսթ երաժշտական նոր ձեւ մը կը յօրինէ. փոէմ սեմֆոնիք: Երեք դիրքերէ կը քաղէ իր ներչնչումը մեծ մասով. իր ժամապիրքէն, «Տանթէ»էն եւ «Ֆաուսթ»էն: Օր մը կ'որոշէ քանի մը չարթուան համար դադրեցնել իր ծննդավայրը: Հոն մտիկ կ'ընէ գիտնական նուագախումբեր, որոնց մէկղեկիները կան նուագախումբերը, որոնց մէկղեկիները յետոյ կը գործածէ իր նչանաւոր 15 «Ռափսոտի»ներուն մէջ:

Յետոյ տարեկանին կը հաստատուի Շէմառա, ուր կը յուսայ որ Պապը Քարոլինի ամուսնութիւնը չեղեալ պիտի նկատէ: Ի զուր: Սակայն երեք տարի եաք Քարոլինի ամուսինը կը մեռնի ու ազատ կ'ըլլայ ան: Ուշ է այլեւս. երկուքէն ոչ մին, ոչ ալ միւսը կը մտածէ իրենց յարաբերութիւնը օրինաւոր դարձնել: Արդէն Լիսթ հետզհետէ աւելի կը խորասուզուի խոհումներու մէջ: 1865 Ապրիլ 25-ին կը ստանայ չորս աստիճանները. ասկայն երբեք չի ձեռնադրուիր:

Փէշտ կը մեկնի պեկավարելու համար առաջին մեկնարանութիւնը իր «Վերջին դատաստանի առաստղը» գործին: Կը նրբեղեակութիւն առաջնորդէ ու կը նուագէ «Հոփմանի դաշնակին առջեւ ու կը նուագէ «Հոփմանի պատմութիւնները» խանդավառ ցոյցեր կատարող հազարաւոր ունկնդիրներու ներկայութեան: Ունի միշտ իր աչակերտները, որոնք կը պաչտան դինք, եւ որոնց ձրի դասեր կու տայ:

Թիվոլի, Հոոմի մօտ, կը տեղաւորուի վիլլա մ'Էսթէ, ուր չորս տեսնակնոց յարկաժին մը ունի հրաչալի տեսարանով Ս. Պետրոս տաճարին ու Վրաքաղաքին վրայ, որոնք պլուխ գործոցներու ներչնչարանը կ'ըլլան իրեն համար: Կրօնական հարիւրի չափ կտոր կը յօրինէ:

Ժամանակը կը յառաջանայ. մահերը կը բազմանան իրենց չուրջ. Պէրլիոզ, Հիները,

Գողտրիկ հաւկիթը

Ծանօթ է մանրավէպը. նաւորդը երբ ձեռ յաղթանակով կը վերադառնայ նոր աշխարհէն, վառաւոր ընդունելութեան կ'արժանանայ Սպանիոյ գահակալներուն՝ Ֆերտինանտ եւ Իզապէլլի կողմէ: Իր յաղթութիւնը սակայն նախանձ ու աւերութիւն կ'արթնցնէ շատերու մօտ: Օր մըն ալ պրատոականի մը հաշտեցողին վրայ Գոլոմպոս կը լսէ հետեւեալ կծու ակնարկութիւնը. «Ամերիկայի գիւտը դժուար բան չէր, բաւ էր որ մարդ մտածէր այդ մասին»: Նաւորդը այն ատեն հաւկիթ մը առնելով կ'առաջարկէ հրաւիրուածներուն, որ մէկ ծայրին վրայ կեցնեն զայն: Ոչ ոք կը յաջողի. այն ատեն Գոլոմպոս հաւկիթին մէկ ծայրը թեթեւակի կը կոտրէ ու կը կեցնէ զայն իր պնակին մէջ. ապա հանդարտութեամբ կը զարնայ չորքիններուն:

Պէտք էր մտածել:

Սակայն ինք առաջինը չէր, որ հաւկիթով մը ցոյց տուած էր հանճարը: Իրմէ առաջ Ֆիլիպօ Պրիւնէլէսքի գիմած էր նոյն միջոցին: Ցայտնի ուրիշ ճարտարապետներու հետ ան թեկնածու էր Ֆլորանսի մայր տաճարին հսկայ գմբէթը կառուցանելու գործին: Իր մրցակիցները կը ներկայացնէին յատակագիծեր, ուր կամարը կը յենուր սիւներու վրայ: Մինչդեռ ան, ծրագրած էր գմբէթը կառուցանել, առանց ներքին յենարաններու: Իր այս գաղափարը ցնորական թուեցաւ շրջանի գլխաւորներուն. այն ատեն դատավորները համոզելու համար ան առաւ հաւկիթ մը ու կոտրեց: Շահած էր մրցումը:

Թոսինի...: Ու օր մըն ալ, երբ Փէշտա կը գտնուի, կը լսէ Ռիշար Վահնէրի մահը: Վայօր ինք, վագր ես» բսելով կը դոհանայ: Հոմ վերջին անգամ կ'երթայ համբուրել Քարոլինը. «մնաս բարով» մը: Լիթին եօթը ամիս եւս պիտի մահանայ ան ալ:

Կէս փրանկիսեան, կէս գիկան. ահա՛ Ֆ. Լիսթը. դաշնակի աճպարար, հոյակապ յեղաստեղծ, մեծ վիրտուոզ, արդի աշխարհին մարդարէն, ջերմեռանդ քրիստոնեան. երաժշտութեան աշխարհին տիտանը, որուն գործերը տակաւին շատ քիչ նուճք են լսել խաւերու: Ան է որ Վահէրի նման, թերեւս անկէ աւելի, բացաւ 19-րդ դարու դռները բոլոր մեծերուն, ոչ միայն Շոթառւսի, Տրեյիւսիի, Ռավէլի եւ Սթրաւինսքիի, այլ նաեւ Պարթոքի եւ բոլոր անոնց, որոնք պիտի հիմնէին Վիէննայի երկրորդ դպրոցը. Շէօնպէրկ, Պէրկ եւ Վէպէրն:

Թ. Օ. Թ.

ԻՐԱՔԱՀԱՑ ԼՈՒՐԵՐ

- ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ -

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԱՅՑԸ ԻՐԱՔ

1984-ի ամառուան Իրաքի քրիստոնեայ համայնքներու պետերէն բաղկացած պատուիրակութիւն մը այցելեց Սրբազան Պապին ի Վատիկան եւ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Քարտուղարութեան կեդրոնը ի Ժընեւ: Այս առաքելութեան նպատակն էր՝ կրօնական գծով հայցելու վերջիչեալ քրիստոնեայ կեդրոններու աջակցութիւնը եւս, Իրաքի տարած յարատեւ խաղաղասիրական ոգոնումներու ի նպաստ: Պատուիրակութեան մաս կը կազմէր նաեւ Թեմիս բարեբնամ Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Ատոմ եպիսկ. Առաուռեանը:

Կայուածոց եւ Կրօնից Հարցերու նախարարութեան հրաւէրով, 11 - 19 Յունիս Պաղտատ ժամանեցին Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի ներկայացուցիչները, իրրեւ փոխադարձ այցելութիւն: Իրաք իրենց կեցութեան ընթացքին վերոյիշեալները հիւրը եղան Կալուածոց եւ Կրօնից Հարցերու նախարարութեան: Պատուիրակութեան անդամներն էին -

1.- Պրն. Նինան Քօչի - Վարիչ Տնօրէնը Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի միջազգային յարաբերութեանց (Ընդհատանէն):
2.- Տոքթ. Ղասան Բուպէյդ - Քարտուղար Մէջ - եկեղեցական Խորհուրդի, Մերձաւոր Արեւելքի Յանձնաժողովին (Լիբանանէն):
3.- Պրն. Տուէյն Լիփ - Ընդհ. Քարտուղարի օգնական, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Եկեղեցիներու Ազգ. Խորհուրդի:
4.- Տոքթ. Մայքլ Թրէնաքի - Արեւմտեան Գերմանիայէն:

Պատուիրակութեան անդամները Յունիս 13, Ուրբաթ առաւօտեան այցելեցին Առաջնորդարան եւ մասնակցեցան Ս. պատարագի արարողութեանց: Առաջնորդ Սրբազան Հայրը աւուր պատշաճի քարոզ մը տուաւ բնարան ընտրելով «Երանի խաղաղարարաց դի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին» Աւետարանի խօսքը: Քարոզի վերջաւորութեան Սրբազան Հայրը բարի գալուստ մաղթեց հիւրերուն թէ հայերէն եւ թէ անգլերէն լեզուներով:

Յետ պատարագի Առաջնորդ Սրբազան հիւրերը տարաւ Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ: Սեղանի վրայ խօսք առին Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան առենապետ՝ Տոքթ. Պօղոս Պօղոսեանը, ինչպէս նաեւ հիւրերու անունով Պրն. Նինան Քօչի: Ապա Սրբազան Հայրը յուշանուէրներ բաժնեց հիւրերուն: Մթնոլորտը մտերմիկ էր:

Յունիս 15, 1986

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳՈՐՏՈՊԱՑԻ թաղապետական «Լիպերթատոր Սան Մարթին» սրահին մէջ, Յունիս 13-ին, ներկայացուած է Մուչեղ Իշխանի «Մեռնիլը որքա՜ն դժուար է» թատերախաղը, Գալուստ Ձանըզկանի բեմադրութեամբ: Համազգայինի տեղւոյն մասնաճիւղին առենապետը՝ Սուրէն Թորոսեան, խօսած է Միութեան մեամեայ գործունէութեան մասին: Տոքթ. Եղիա Մանուկեան անդրադարձած է (սպաներէն) Համազգայինի աշխատանքներուն: Թատերախաղը ներկայացուցած է Վիէննէ Լոփէսի Համազգայինի «Ժորժ Սարպիսեան» թատերախումբը:

×

ՊՈԼՍՈՅ հայ երաժիշտ Յարութիւն Հանէսեանի նոր սալը հրապարակ եկած է Վիէննայի «Վիէնոլլա» ձեռնարկութենէն: Սենեկային նուագախումբի մեկնաբանութեամբ սալի վրայ առնուած են Հանէսեանի Ֆանթէզի քոնսերթանթ թիւ 1-ը, Փրելիւտը, Տիվերթիմենթօն (երկու հատուած), թիւ 2 Սուիթէն երկու հատուածներ եւ Պալլատ թիւ 1-ը:

Հօր եւ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան անդամներու ընկերակցութեամբ պատուիրակութիւնը այցելեց Մէկսան թաղի՝ պատմական նշանակութիւն ունեցող սբրբավայրը՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցին, ապա՝ զաղութին պատիւ բերող Ազգային ծերանոցը, կառուցուած մեծ բարերարութիւ, Հանդուցեալ Տիկին Ղէնճիկ Կարապետ Իսքէնտէրի անձնական ծախքով: Երկու վայրերու մէջ ալ հիւրերը մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան Առաջնորդ Սրբազան Հօր տուած բացատրութիւններուն: Հիւրերը դնահատանքով արտայայտուեցան իրենց այցելած հայկական վայրերու վայելչութեանց մասին:

Կէսօրին՝ ի պատիւ հիւրերուն, Ճաշի հրաւէր տրուեցաւ Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ: Սեղանի վրայ խօսք առին Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան առենապետ՝ Տոքթ. Պօղոս Պօղոսեանը, ինչպէս նաեւ հիւրերու անունով Պրն. Նինան Քօչի: Ապա Սրբազան Հայրը յուշանուէրներ բաժնեց հիւրերուն: Մթնոլորտը մտերմիկ էր:

Յունիս 15, 1986

ԳՈՐՏՈՊԱՑԻ

Հ.Մ.Ը.Մ.-Ի ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

ՓՈԽԱԴՐՈՂ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԸ

ԱՐԿԱԾԱՀԱՐ

Պրազիլիոյ եւ Արժանթինի սահմանին մօտերը, Յունիս 22-ի վաղ առաւօտեան, տեղի ունեցած է արկած մը, որու ընթացքին Գորտոպայի Հ.Մ.Ը.Մ.-ի մարզական պատուիրակութեան 44 անդամները փոխադրող հանրակառքը բախած է չոգեկառքի մը: Այս առթիւ Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը՝ «Արմենիա», Յունիս 24-ի իր թիւով կու տայ հետեւեալ մանրամասնութիւնները.

«Արկածը պատահեցաւ թիւ 14 մայրուղիի 127-րդ երկաթուղային խաչաձեւումին վրայ, որ գուրկ էր ապահովական միջոցներէ՝ պատնէշ եւայլն, երբ ինքնաշարժը կ'ուղղուէր դէպի Սանթա Ֆէ քաղաքը եւ կը պտուտէր Գոլոնիա Լիպերթատէն քանի մը քիլոմեթր հեռու, Մոնթէ Գասերոսի կլ Նարանխալ շրջանին մէջ: Դիմացէն եկողը երկաթուղային Ուրքիսա դծի թիւ 604 չոգեկառքն էր, որ 291 համբորդներ կը փոխադրէր Գորրիէնթէսէն Պուէնոս Այրէս: Ցայտնենք, թէ այս չոգեկառքին երկու վարորդները՝ Ֆելիքս Մաուրօ եւ Ռաուն Աքունիա կալանքի տակ առնուեցան:

«Արկածին որպէս հետեւանք վայրկենապէս մահացաւ ինքնաշարժի պրազիլցի վարորդը՝ Սէպաստիան Ախս Մորէս, իսկ Գորտոպայի հայ երիտասարդներէն վիրաւորուեցան 19 հոգի, որոնք փոխադրուեցան Փասօ տէ լոս Լիպրէս եւ Գուրուսու Գուաթիա քաղաքներու հիւանդանոցները: Մնացեալ 21 երիտասարդները մնացին անվնաս եւ փոխադրուեցան Գորրիէնթէսի նահանգապետութեան կողմէ տրամադրուած պանդոկ մը, ուր մնացին օր մը: Ապա անոնց միացան հիւանդանոցէն արձակուած անձերէն 9 հոգի: Այս ամբողջ խումբը Յունիս 23-ի կէսօրէ ետք ճամբայ ելաւ դէպի Գորտոպա: Միւս կողմէ, Փասօ տէ լոս Լիպրէսի հիւանդանոցը մնացին 8 հոգի, որոնց մէջ՝ Մարի Քիրկեան, որուն երկու սրունքները հարկ եղաւ անդամահատել»:

Ի դէպ, յայտնենք, որ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի պատուիրակութիւնը մասնակցած է Սան Փաւլոյի երիտասարդական չաբթուան, որ տեղի ունեցած է Յունիս 14 - 20: Համաամերիկեան մեծ - մասնաճիւղային խաղերուն մասնակցած են 300 մարզիկներ՝ Պուէնոս Այրէսէն, Մոնթեվիտէոյէն, Գորտոպայէն եւ Սան Փաւլոյի Գլուպ Ամերիկոյէն:

Պոչտուքը կը հետանայ ու կը տակաւնայ հետզհետէ: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

Ննջասրահին մէջ երկու հոգի կը մնան: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

Ննջասրահին մէջ երկու հոգի կը մնան: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

Ննջասրահին մէջ երկու հոգի կը մնան: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

Ննջասրահին մէջ երկու հոգի կը մնան: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

Ննջասրահին մէջ երկու հոգի կը մնան: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

Ննջասրահին մէջ երկու հոգի կը մնան: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

Ննջասրահին մէջ երկու հոգի կը մնան: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

Ննջասրահին մէջ երկու հոգի կը մնան: Ներքնոցքին մէջ երկու լոյսեր կը մարին: Ու խաղացող չուքերուն մէջ կը տեսնեմ երկու հոգի, որոնք կ'ին մը կը տանին թեւերէն անցած: Կը տանին վար, գինքը հետացնելու համար մահճէն թեկնածուներու այս յարկէն: Այդ կինը գործ չունի այլեւս վերը: «Եկուր, եկուր, հանդարտէ, վար եկուր, քիչ մուտ տանինք» կ'ըսեն անոր: Եւ վերը անկողինը ամբողջովին ծածկուած է բսպիսակ սաւանով մը: Ով գիտէ թէ գեռ օրքան երկար հոն պիտի մնայ սաւանին տակինը, մինչեւ որ երկու կոպիտ հիւանդապահներ, պատարակով մը գան ու առնեն տանին գայն:

(Շար. 78)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓՕ. - Տիկին Սիբազարդ Պեռիկեան 1400 Ֆ.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Ազահիա Թերզեան իր «Երեք ուսուցչուհին» Սոնա Տէր- Մարգարեան - Թնկրեանի թարմ յիշատակին 250 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈՒԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Պ. Կ. Թուլումճեան փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները կ'ընէ Տիկին Մարիամ Սաատէթեանի մահուան առթիւ. - Պէյրութի «Ազգ. Մշակոյթ» չարթաթներին 750 Ֆ., Հայ Նախկին Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեան 500 Ֆ., «Յառաջ»ին 400 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանը շնորհակալութեամբ առացած է փոխան ծաղիկի Այբի Տիկին Արշալոյս Պապուռեանի մահուան առթիւ, Տիկին Աչըքեանէ 100 Ֆ., Պ. Մանուկ Յովակիմեանէ 200, Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին ալ 500 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Կապի Իլեգեանէ (Մարսէյլ) նոյն առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է 5000 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յակոբեանէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Ծաչի Սեւրան - Լիվրի Կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները Եկեղեցւոյ պայծառութեան. -

Տիկին Մարի - Ժան Գազանճեան 300 Ֆ. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին:

Օտապաշեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Աբշալոյս Ղազերեան 100 եւ 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Արտաշէս Բակլաեան 100 եւ 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Շամուգեան 100, Օտապաշեան Ֆրայդել եւ իր ապրիկը 450 Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին:

Թաշճեանի թաղման առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Թովմաս Համամճեան 100, Տիկին Խաչատուրեան 100, Մինասեան եղբայրներ 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչ-ին, Արմենուհի Յովակիմեան բնտանիք 300, Տիկին Մարի Թաշճեան 1000, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Նալպանտեան 500, 500 Սահակ - Մեսրոպ երգչ-ին, Յովհաննէս եւ Կարօ Յովակիմեան 200 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, 200 «Յառաջ»ին, Զարեհ Միլտոնեան բնտանիք 200 Սահակ - Մեսրոպ երգչ-ին, 200 «Յառաջ»ին, Այբի Տիկին Մարի Թաշճեան 500 Սահակ - Մեսրոպ երգչ-ին, Տէր եւ Տիկին Ժակ Լուվէ 30 Ֆ.:

Խապիպեանի հոգեհանգստեան առթիւ. Տօքթ. եւ Տիկին Կարապետ Խապինճեան 300 Ֆ.:

Խաչերեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խաչերեան 100:

Սէմէրճեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Այբի Տիկին Սրբուհի Սէմէրճեան 100 Ֆ.:

Նահարեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Խոսրով Փափազեան 200, Տիկին Անայիս Կարապետեան 100, Տէր եւ Տիկին Բիշար Նահարեան եւ Տէր եւ Տիկին Արման Քափար, Տիկին Նուարդ Փափազեան 700, Տէր եւ Տիկին Ժակ Գասապալեան 250 Համազգային վարժարան - նին, Տէր եւ Տիկին Ժան-Լուի Գասապալեան, Տէր եւ Տիկին Կիւրեան եւ Տէր եւ Տիկին Միլազօ 300, 300 Համազգային վարժարանին:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ
ՄԵԾ ԿԱԼԱ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
THEATRE DE PARIS

ՇԱՀԱՆ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ — ԳԻՆ՝ 70 ՖՐ.

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ — " 60 ՖՐ.

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ — " 60 ՖՐ.

ARMEN LUBIN

LES LOGIS PROVISOIRES

Prix : 48 Frs.

Դիմել՝ « Ց Ա Ռ Ա Ջ »
Թղթատարի գին՝ 10 Ֆ. 30

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Դիշերօթիկ եւ կիսօրեայ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն դիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր պաղտութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5–րդ եւ 4–րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուվիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարիան, Կանյի, Մօնֆերմէյ, Վիլիէթթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի դիշերօթիկի բաժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille: tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՁԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
8
VENDREDI
8 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.286 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.286

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ <=> ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ - ՅՈՒԼԻՍ 29 / 31)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԱՆԱՅԻ դինուորական տեւանը 25 համավիթ արձակած է, առջի օր, քիւրա «անվտանգականներու» դէմ: 25 ուրիշներ ալ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտած են: Ֆիկառօ, Հինդչարթի օր դատապարտեալներու ներքեւ ալ կը հրատարակէր, ճշդելով թէ պատասխանատուները պիտի տարի առաջ եւ թէ «168 տղի մեռած էր քրտական ահաբեկչական արարքներու հետեւանքով»:

ՀԵՒԱՋԱՅԻՆ հիմնական ռակը, հատարար, դիզուի Հոկ· 1-էն, բայց տեղական հաղորդակցութեանց դինն ալ ճշդուի ալ թէ 20 վայրկեանի, այլ՝ 6 վայրկեանի վրայ, ինչ որ ծանր հարուած մըն է ատաթօսներուն: Ներկայիս հիմ ծառայող ռակը 77 սանթիմ է:

ԿՊՐՈՍի հիւսիսային թուրք չինծու Հանրապետութիւնը տպնապի մէջ է, իրեւ հետեւանք կառավարութեան մաս կազմող մէկ կուսակցութեան քաշուելուն: «Համայնական Ազատագրման կուսակցութիւնը» քաշուած է կառավարութենէն, Օգս· 5-ին: Կառավարութիւնը այժմ փոքրամանութեան մէջ կը մնայ: Կուսակցութեան այս դիրքը բողոքի արտայայտութիւն մըն է Էօզալի ներկայացուցած տնտեսական ծրագիրներուն դէմ:

ԱՇԵԱՏԱՆՔի նոր կարգադրութիւննե - րու հրամանագիրը առորագրելու տրաղիր է Հանրապետութեան նախագահը, ը յայտարարած է թէ նախատեսուածը՝ ջղ ճամբան է: Նոր կարգադրութիւնները կը վերաբերին աւելի ճկուն գործելու աշխատանք հայթայթելու պայմանները, թոյլ տալով գործատէրերուն առանձնափակ չրջանի համար կամ ժամանակաւոր, առժամեայ գործ տալ: Նպատակը յատակ է՝ աշխատանք ստեղծել եւ պայքարիլ գործազրկութեան դէմ:

ՊԻՒՏՃԻի պատուիրակ - նախարարը՝ Ալֆ Փիւիկ հրաժարեցաւ կառավարութեան բանրերի իր պաշտօնէն, որպէսզի աւելի ժամանակ ունենայ պիւտճէով ըզբաղիլու: Իր յաջորդը պիտի նշանակուի մինչեւ Օգս· 20, որ նախարարաց Խորհուրդի յաջորդ նիստի թուականն է:

ԼԻԲԱՆԱՆի կապոյտ սաղատարտաւորներու մաս կազմող Ֆրանսացիներուն մէկ մասին տեղը պիտի բռնեն Շուէտացիները: Ցարդ, Ֆրանսական բաժինը կը բազկանար 1600 հոգիէ, հատանարար 200-ը վոխարինուելն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ԳԵՐՄԱՆԻԱ. խուժող դպիականներու մեծ մասը համայնա - վարներ են, ինչ որ կը մտահոգէ ամանք: Մարզահամար մը ցոյց տուած է, որ միայն Ցուլիսին եկած 9170 հոգիներու մէկ կարեւոր համեմատութիւնը համայնավար կուսակցութեանց անդամներ են: Արեւմտեան - Պերլինի թղթակցական անդամ մը կ'ըսէ թէ յատակ նշան մը չը- կայ թէ դպիականներու այս խուժումը, որ մեծ մասով Արեւմտեան - Պերլինէն կանցնի, «վերէն» Մոսկուա ,որոշուած ըլլայ, բայց չատեր Մոսկուային անցնելով Արեւելեան - Պերլին կը հասնին նախքան Արեւմտեան - Պերլին զրկուիլը:

ՈՒԻԼԻԷՄ ՇՐՒՕՏԷՐ, որ 62 օր է արուեստական սրտով կ'ապրէր, մեռաւ: Արհիս կրկին խնդրոյ առարկայ կ'ընէ ժարվիէ 7-ի գործածութեան պարագան: Ցարդ արուեստական այս սրտերը կ'օգտագործուէին փոխանցման չրջանի մը համար միայն, երբ հիւանդը կը սպասէր սրտի փոխարկումի մը:

«ԲԱՆԵՐԵՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ»Ի ՆՈՐ ՀԱՏՈՐԸ

Երեւանի մէջ լոյս տեսած է Մատենադարանի պիտական պարբերական՝ «Բանբեր Մատենադարանի»ի նոր՝ 15-րդ հատորը: Հանդէսը կը բացուի ակադեմիայի Թղթակից անդամ եւ մատենադարանի տնօրէն Ս· Աբեղեանի յօդուածով, ուր կը խօսուի Մաշտոց Մատենադարանի 25-ամեայ արդիւնքներու մասին: Յօդուածագիրը կը նշէ, թէ մշակուած է յատուկ ծրագիր մը, որ կ'ընդգրկէ հայկական ընագրագիտութեան, պրիւրագիտութեան եւ մատենադրութեան բոլոր ճիւղերը: «Բանբեր»ի մէջ հրատարակուած են քանի մը ընագրեր, հայագիտական բնոյթի ուսումնասիրութիւններ, հաղորդումներ եւ ձեռագրացանկեր:

Սոֆիայի Կիրիլ եւ Մեթոդի ժողովրդական գրադարանի արեւելեան բաժնի դիւանին մէջ կը գտնուին օսմանեան կայսրութեան ԺԹ· - ԺԹ· դարերու հազարաւոր փաստաթուղթեր, որոնց մէկ մասը կը վերաբերի Վանի վիլայէթին: Պատմաբան Յ· Փափազեան գացած է Սոֆիա եւ ուսումնասիրած այդ նիւթերը: «Բանբեր»ի մէջ առորագրած իր յօդուածով ան արժեւորած է այդ նիւթերը իրրեւ ընկերային - անտեսական եւ քաղաքական կեանքի կարեւոր փաստաթուղթեր: Հրատարակուած են հետաքրքրական յօդուածներ հայ մեկնաբանական գրականութեան տեսական հիմերու (Փ· Անթափեան), Մովսէս Կաղանկատուացիի «Ազուանից պատմութիւն»ի ձեռագրերու (Ա· Յակոբեան), Թորոս Թոսլինի արուեստին մէջ «Ծննդեան» թեմայի (Լ· Զուզազեան) եւ այլ հարցերու մասին:

«Հրատարակումներ» բաժնին մէջ տպագրուած են նորայայտ նչխարներ Յովհան Ոսկեբերանի Սպմոսաց մեկնութենէն եւ Յովսաւի Սերաստացիի բժշկարանը: Տրուած են Լոնտոնի Ուելքոմ հիմնարկի գրադարանին մէջ գտնուող հայերէն ձեռագրերու եւ անհատներու մօտ եղած կարգ մը ձեռագիրներու ցանկերը:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ
ՄԱՐԶԱԿԱՆ - ՀԱՄԵՐԳԱՅԻՆ ՍՐԱՀԻ
ԿՈՊՐԼԷՆ - ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ

Մինեռնակաբերդի բարձունքին գտնուող մարզական - համերգի սրահի բեմին վարագոյրը պատրաստ է: 30 մեթր երկայնք եւ 11,5 մեթր բարձրութիւն ունեցող հրապոյ կոպրլէնն մըն է ան:

... Ահա կ'ինչնչ ան հանդարտ ու վեհաչուք, եւ բեմէն դէպի վեր երկարող ամբողջ տարածութիւնը կարծէք կը բռնկի բոսորագոյն բոցով: Վարագոյրը կ'ինչնչ անծայրք, անփոթ կը կենայ պատի նման ուղիղ ու նոր միայն ինք իր մէջ կը բանուին նոյ խորութիւններ, կ'ալեկոծի, կը ծրնոյ խորութիւններ, կ'ալեկոծի, կը ծրվայ ու կը ծաւալի բոցի անհանգիստ տարածութիւնը: Կարծէք երկինքն ու երկիրը եւ ծիրանի ծովը ճարակած կրակի երկունքին էլլայ, որմէ ծնաւ բոցամօրուս մեր վահագնը, բայց ահա կարմիրը կը փոխուի նոր զուգորդութեամբ մը՝ կոպրլէնի ամբողջ մթնոլորտը կը յագենայ դրօշներու խիտ յորձանքով· անոնք կ'երթան ալեկոծ, վարար, մինչեւ «դուրս կը յորդին» կոպրլէնի զոյգ եզերքէն՝ սրբելով եզրաթել ու չրջագիծ:

Բանուածքի կեդրոնը կ'երեւայ արեւու սկաւառակը՝ հուրէ լեզուակներով· արեւու մէջէն, ալացիկ ու թեթեւ դէպի մեզ կուգայ Հայաստանը խորհրդանշող Մայր-Հայուհին: Ա՛ձեռքը կը պահէ խաղողի ողկոյզը, մուրճ ու մանգաղ, ձախին՝ Հայաստանի պետական դինանշանը: Կերպարը ամբողջովին ոսկոյնած է լոյսով· լոյս կը բիւրեղ խաղողի հատիկները, մանգաղի չեղրը, հագուստի ծածանող ծալքերը: Այնպէս կը թուի, թէ արեւուն սկաւառակէն պոկուած, ժամանակի մէջէն կ'ընթանայ լոյս ու ջերմութիւն արձակող վոքրիկ «մոլորակ» մը:

Կոպրլէնի «կարմիր մթնոլորտ»ը աչ ու ձախ մտերուն մէջ կ'ընդհատի ոսկեհուռ ալիքով· ասիկա դասական վարագոյրի հատուած մըն է՝ հանդիսաւոր վեհութեամբ, բայց եւ ցորեկի խանարհ խոնարհով, մեր արուեստի ամբողջ ընթացքը դօտեւորած քարի զարգանախչով: Կոպրլէնը «չրջանակի մէջ կ'առնէ» խաղողի ու նուռերու ժապաւէնը, որ բորբոքուն, անհանգիստ կարմիրը կարծէք կ'ամփոփէ արդէն իսկ «չէջած» խաղող - լմնատուն ցորենագոյնով: Կոպրլէնն տեղափոխուած են Գեղարդի խաղողն ու նուռերը, եւ բանուածքի վրայ պահպանուած է քարի ուժն ու ամրութիւնը:

Իրագործուեցաւ Հայաստանի երկրորդ վարագոյրը, որուն հիմքը դարձեալ արուեստի տաղանդաւոր գործն է: Ինչպէս ծանօթ է, առաջինը տեղծեց Մարտիրոս Սարեան՝ 1923-ին· հոն հայկական լեռնաչխարհն է լերան մէջ սեպի պէս խրուած ծառերով, հեռուն ուրուագծուող տաճարով եւ տան կառուրին չուրջպար բռնած մարդկային չղթայով: Աւելի քան վաթսուն տարի եաք տեղծուեցաւ Գրիգոր Յանջեանի վարագոյրը, ուր ժողովուրդի ինքնահաստատման կամքը կայ, անոր մաքառումի արդասիքը: Ամէնէն դիպուկ անուանումը այս վարագոյրին կրնայ ըլլալ «Վերածնունդ»ը:

Ինչպէս վարագոյրի դազափարը, այնպէս ալ կոպրլէնն - վարագոյրը, ծնունդ առին մարզական - համերգային համագոյքին մէջ· հոն պատրաստուեցան դազոյքին մէջ· հոն հիւսուեցաւ 360 քառակուսիները, հոն հիւսուեցաւ 360 քառակուսի մեթրը: Իր չափերով Սարհ· Մխիթեան երկրորդ կոպրլէնն է այս, դիջելով միայն Տալլին գտնուող կոպրլէնի: Զայն բանած են 11 վարպետներ՝ աւելի քան տարի մը: Սակայն կոպրլէնի ծանօթ վարպետները այս անգամ բախեցան նոր հարցի մը: Անչուշտ, չատ աւելի դիւրին էր իրագործել սեպական էսքիզով բանուածքը, մինչդեռ հիմա անոնց կը թելադրէր Յանջեանի վրձինը: Եւ կատարեալ իրերատակացողութեամբ կոպրլէնի երեք վարպետները իրաւունք ունեցան որոշելու նեղկը թելով վերստեղծելու ընթացքը՝ հանդոյցներուն փոխանցելով ոչ թէ սոսկ պատկերը, այլեւ չարժումը, խորքը, հնութիւնը: Այսպէս, երեք վարպետները՝ Գրիգոր Յանջեանի առաջարկով, գործան կոպրլէնի համահեղինակներ, եւ եթէ յառաջիկայ համերգներուն որեւէ ունկնդիրի բախտ վիճակի բեմ բարձրանալ եւ մօտենալ վարագոյրին, անոր աչ անկիւնը կը կարդայ չորս հոգիի անունները՝ Գրիգոր Յանջեան, Կարօ Եղիազարեան, Յասմիկ Ղազարեան, Կառլէն Աւետիսեան:

Վարագոյրը, որ իրականացած է պետական պատուէրով, կը բարձրանայ Հայաստանի պետականութիւնը խորհրդանշող հանդիսաւոր առիթներով: Կոպրլէն - վարագոյրին համար գործածուած են թելի 90 երանգներ:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ ՋՆՋՈՒԱԾ ԵՆ

—×—

Ծանօթ է, որ Պարսկաստանի մէջ ամէն տարի, կրթական վերամուտի նախօրէին, տեղի կ'ունենան Հայ Մշակութային Ազդակցական Կազմակերպութեան նախաձեռնութեամբ համահայկական մարզական խաղեր: Տասը օր տեւող այդ խաղերուն կը մասնակցին բացի Թեհրանէն, նաեւ Նոր Ջուղայի, Թաւրիզի, Ուրմիոյ եւ այլ չրջաններու մարզական մխիթարիններու եւ ակումբներու մարզիկները: Եւ այս՝ քանի տարիէ ի վեր:

Արդ, Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Օգս· 2-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ այս տարի համահայկական այդ խաղերը ջնջուած են, իբրեւ հետեւանք՝ Իրանի մարմնակրթական հիմնարկին կատարուած դիմումներու անպատասխան մնալուն:

Այս առթիւ Հ· Մ· Ա· Կ·ի վոմմէ հրատարակուած Հաղորդագրութիւնը կ'ըսէ· -

«Նկատի ունենալով, որ Իրանի 20րդ Համահայկական մարզական խաղերի կապակցութեամբ աւելի քան երեք ամսից ի վեր մարմնակրթական հիմնարկին կատարուած դիմումները ցայժմ անպատասխան են մնացել, եւ միւս կողմից էլ հնարաւոր չէ խաղերի համար նախապէս ընշդուած թուականը (Օգս· 7 - 16) յետաձգել, քանի որ այն զուգադիպելու է դպրոցական վերաբացուելու ժամանակաշրջանին, եւ այնուհետեւ Մոհառամ սուգի ամսուան եւ ապա դպրոցների բացուելուն, հետեւաբար այս տարուայ Համահայկական մարզական խաղերը չեղեալ են յայտարարում»:

ՊՈՒՐՋ-ՀԱՄՈՒՏԻ ԶՈՀԵՐԸ

Չորեքչաբթի, Օգս· 6-ի թիւով, արձանագրած էինք այն ոճրափորձին որ գործուած էր Երկուչաբթի առաւօտ Պուրճ - Համուտ: Օգս· 8-ի Օռիան - լը - ժուռ օրաթերթը անդրադառնալով ահաբեկչական այս արարքին, կու տայ նաեւ զոհերու անունները: Երկու մեռեալներէն մէկուն անունն է՝ Սարգիս Հիճանեան: Վիրաւորներու մէջ կան հետեւեալ Հայերը· - Լեւոն Արթին Սապիճեան, Անդրանիկ Պանճեան, Ալեքս Տարքաշեան, Վահան Գասարճեան, Լեւոն Թահմազեան, Սարգիս Եփրեմ, Սարգիս Զակոյեան, Սամսոն Թաքաճեան, Պերճ Տաքոսեան, Զօհրապ Նաճարեան:

ՃԱՏՐԱԿ

ՏՐԴ ԽԱՂ

ԳԱՐԲՈՎ ԱԼ ԿԸ ՅԱՂԹԻ

Գարբով գարմանք պատճառած է Չորեքչաբթի օր, փայլուն հակազդեցութեամբ, որու չնորհիւ յաղթած է եւ 5-րդ խաղէն եաք, արդիւնքը հաւասարեցուցած՝ 2,5 կէտ իւրաքանչիւրին:

ՀԱՑԸ ԵՒ ՉԱՑՆ ՓՈԽԱՐԻՆՈՂՆԵՐԸ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Հացի ծառը չատ օգտակար բոյս է: Թահիթիի կղզիին մէջ անոր խցանաչերէն պատրաստեն բանուածքներ կը պատրաստեն: Արժէքաւոր փայտը լայն գործածութիւն գտած է շինարարութեան մէջ, կեղեւէն հրաշալի ներկեր կը սատանան: Որպէս թերթագրիներու ընտանիքի ներկայացուցիչ՝ առատ կաթնահիւթ կու տայ: Տեղացիները այդ կաթնահիւթը կը խառնեն կոկոսի իւղի հետ եւ կը սատանան աքանչելի օսլածէ: Կարգ մը երկիրներու մէջ մեծ, կաշւակերպ տերեւները կը գործածեն իբրեւ սփռոց, անուցմէ ափսէներ եւ նոյնիսկ գլխարկներ կը պատրաստեն:

Մեր անտառներուն եւ պուրակներուն մէջ յաճախ կը հանդիպինք «հացենի» կոչուող ծառի տեսակին: Սկիզբէն իսկ ըսենք, որ այս ծառատեսակը հացի հետ ոչ մէկ առընչութիւն ունի եւ այդ անուանումը պատահական է, հակառակ անոր որ հայ մտաւորականներու վկայութեամբ Հին Հայաստանի Հացենեաց գաւառին մէջ այս ծառի չորցած պտուղները կ'ապային եւ կը խառնէին ցորենի ալիւրի հետ: Այսպէսով հացին որակը բաւական կը լաւանար:

Մեր արտերուն մէջ ալ կարելի է հացը փոխարինող բոյսեր գտնել:

Տեսա՞ծ էք հարսնամատ կամ ջրաշուշան կոչուող բոյսը: Շատ գեղեցիկ բոյս է, աչքի կը գարնէ կլոր, ջուրի մակերեսին փռուած լայն տերեւներով եւ ճերմակ, մեծ ծաղիկներով: Եթէ փորձենք քաշելով դուրս հանել այս բոյսին տերեւները, ջուրէն կ'ելլէ ջրաշուշանի երկար, օձանման, կոճղարմատաձեւ սաորջրեայ ցօղունը: Եթէ աչնան այդ ցօղունները մաքրենք եւ մանր կտորներու վերածենք (մօտաւորապէս մէկ սանթիմեթր երկարութեամբ), ապա չորցնենք եւ ազանք, կը սատանանք ալիւրանման գանգուած մը: Սակայն քանի որ ջրաշուշանի սաորջրեայ ցօղունը մեծ քանակութեամբ դարապահեստներ կը պարունակէ, անհրաժեշտ է ալիւրը քանի մը անգամ լուալ ջուրի մէջ, թողլով որ ալիւրը նստի յատակը, եւ ջուրը թափել: Յատակը նստած թաց ալիւրը կը փռեն բարակ շերտով եւ կը չորցնեն: Սատացուած ալիւրը մխանդամայն պիտանի է խմոր պատրաստելու եւ հաց թխելու համար: Մնորը պէտք է թթուեցնել, որմէ ետք միայն կարելի է բլիթներ թխել:

Ալիւրը կարելի է պատրաստել նաեւ չատ ծանօթ այլ բոյսէ մը՝ կեռնէ կամ որձախոտէ: Լատիներէն այդ բոյսը կը կոչուի «տիֆա»: Կ'ապրի անոյշ ջուրերու, ճահիճներու ափին եւ արտաքին տեսքով եգեզը կը յիշեցնէ: Անոր գեղեցիկ ծաղկաբոյլերը, որոնք կլորաւուն խոզանակներու կը նմանին, կ'օգտագործուին ծաղկային վերապաշտպանութիւններու եւ յարդարումներու համար: Կեռնի կոճղարմատները եւս պիտանի են ալիւր պատրաստելու եւ հաց թխելու համար: Անոնք կը հասնին մինչեւ 60 սանթիմեթր երկարութեան եւ 2,5 սմ. հաստութեան: Կոճղարմատի չոր մասը կը պարունակէ 46 տոկոս օսլայ, 11 տոկոս շաքար եւ մինչեւ 24 տոկոս բուսպիտակուցի նիւթեր: Ալիւր պատրաստելու համար անհրաժեշտ է կեռնի կոճղարմատները կտրատել 0,5 - 1 սմ. երկարութեամբ, չորցնել վառարաններու մէջ եւ աղալ:

Մինչեւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւն Ռուսիոյ կարգ մը հեռաւոր շրջաններու մէջ, այդ կարգին նաեւ Եակուտիա, հացահատիկի մշակոյթներ չկային: Հացի փոխարէն եակուտիոյ ազգաբնակիչները անուռնի մէջ կ'օգտագործէին սոճիի կեղեւի եւ բունի փայտի միջեւ եղած փափուկ հիւսուածքը կամ ճահճային բոյսի մը կոճղարմատները: Եակուտիոյ դեռերու, լիճերու եւ ճահիճներու ափերուն կ'աճի եակուտական վայրի հացը կամ սուսակը: Անիկա 1 - 1,5 մեթր բարձրութեամբ բոյս մըն է, գծանման - ուղղաձիգ տերեւներու փունջերով: Բունը ուղիղ է, հովանոցաձեւ ծաղկաբոյլերով եւ ճերմակ - վարդագոյն ծաղիկներով: Սուսակը լատիներէն կը կոչուի բուսուժուս ումբելլատուս: Սքանչելի կերարոյս է: Տերեւներէն զամբիւղներ ու քթոցներ կը բանին: Հայ կը սատանան հատ առ հատ կոճղարմատներէն: Անոնց չոր մասերը կը պարունակեն 60 տոկոս օսլայ, 14 տոկոս սպիտակուցներ և 4 տոկոս ճարպեր: Տակաւին 1871-ին իրկուտսկեան քիմիագէտները, ուսումնասիրելով եակուտական «հաց»ը, եզրակացուցին, որ սուսակի արմատներէն սատացուած ալիւրը կը պարունակէ այն բոլորը, ինչ որ անհրաժեշտ է մարդու սնունդին համար:

Սուսակի մէկ քիլօ կոճղարմատներէն կը սատացուի 250 կրամ ալիւր: Անկէ կարելի է թխել հաց եւ բլիթներ: Ասկէ զատ, խարկած եւ ապացած կոճղարմատները սարքի հրաշալի սուրոգատ են: Սուսակը չատ տարածուած բոյս է, որուն կը հանդիպինք ոչ միայն Սիպերիա, այլեւ Մորտ. Միութեան հիւսիսային եւ միջին գօտիներուն մէջ, նոյնիսկ Լենինգրադի տարածքին, եւրոպական կարգ մը երկիրներ, այդ կարգին նաեւ Իտալիոյ լեռնային շրջանները: Զգոյշ պէտք է ըլլալ սուսակը «ցիկուտա» կոչուող խիստ թունաւոր բոյսի հետ չշփոթելու համար: Ցիկուտան բաւական կը նմանի սուսակի, որմէ կը տարբերի աւելի մանր, ճերմակ ծաղիկներով:

Իրապաուուկ «հաց» կարելի է սատանալ նաեւ վինջակոկոս կոչուող ջրային բոյսէ (լատիներէն՝ սրատպա նատանս): Կեչիի նման տերեւներ ունի, որոնք կը լողան ջուրի մակերեսին, քանի որ տերեւի կոթուններ անամէջ են, օդով լեցուած: Նուրբ, բարակ սաորջրեայ ցօղունը, որ ամրացած է ջրաւազանի յատակը, իր վրայ կը կրէ նուրբ, փետրաձեւ կանաչաւուն սրմատներ, որոնց չատերը սաորջրեայ տերեւներու տեղ կը դրսին: Մայրի վերջաւորութեան վերջերուն վարդակի կեդրոնը կը բացուին ճերմակ, դեղեցիկ ծաղիկները, առատ կամ իրկուն: Պատղը ունի 2-էն մինչեւ 5 սմ. երկայնք՝ 2 - 3 կեռ եղջերիկներով, որու պատճառաւ ալ յաճախ կը կոչուի սատանայի ընկոյզ, ջրային չապանակ, ջրային ընկոյզ կամ էիլիմ:

Այս ընկոյզները չատ համեղ են եւ անոգաբար, կը պարունակեն 3 տոկոս ճարպեր, 24 տոկոս սպիտակուցներ եւ 55 տոկոս օսլայ: Անոնցմէ մէկ կը պատրաստեն հում վիճակով կամ գետնախնձորի պէս կը խորովեն տաք մոխիրի մէջ:

«Հաց» կամ «ճաւար» կը պատրաստեն այս պտուղներէն: Սակայն այս հանգամանքն ալ այդ խիստ արժէքաւոր եւ օգտակար բոյսի ոչնչացման պատճառ կը դառնայ: Ամէն տարի Վոլգա գետի ափերուն մէջ, Ուկրանիա, Բելոռուսիա, Զապախիատան եւ այլ շրջաններ հարիւրաւոր թոներով էիլիմ կը մթերեն, բազմացումի կարելիութիւնները հասցնելով նուազագոյնի: Երկրագունդի չատ մը շրջաններու մէջ (Հնդկաստան, Զինաստան, Փաքիստան) էիլիմը բնակչութեան պիտաւոր սնունդն է: Հնդկաստանի Քաշմիր նահանգին մէջ 40 հազար հոգի տարուան ընթացքին հինգ ամիս չարունակ կը սնանի էիլիմի պատղներով: Սովի տարիներուն այս բոյսը կը փրկէ հազարաւոր մարդոց կեանքը: Էիլիմը նաեւ աքանչելի պեղ է փորաթոյնի դէմ: Հնդկաստանի մէջ Զիլիմը կը կոչուի «սինկարա»:

Այս բոլոր բոյսերը չափով մը կը փոխարինեն հացը, սակայն ոչ լիարժէք կերպով: Երբ մարդ մոլորած է անտառի մէջ, երբ ակամայ գտնուած է այնպիսի վայր մը՝ ուր հաց չկայ, կրնայ առժամեայ անանիլ նշուած բոյսերով: Սակայն, միայն առժամեայ կերպով, քանի որ՝ կրկնենք, երկար ժամանակով կամ բնդհանրապէս հացը լիարժէք փոխարինող անդամթերք տակաւին չէ գտնուած:

Լ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ՖՐԷՕՅՏ ԵՒ ՀՈԳԵՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ

1886, Ապրիլ 25-ին, հարիւր տարի առաջ, Տոքթ. Ս. Ֆրէօյտ կը բանար իր դարմանատունը՝ վիէննայի մէջ: Հոգեվերլուծումի իր մեթոդը Ի. դարու գիտութեան յեղաշրջական մէկ բայլ կը նըկատուի:

×

Վիէննայէն իր մեկնումէն անմիջապէս առաջ նայինեբը Ֆրէօյտի ատորագրել կուտային թուղթ մը, ուր կ'բսուէր, թէ յաւերաբերում ցոյց արուած էր իրեն: «Կրնամ արտաքին կերպով կէսթափօն յանձնարարել բոլորին» կը գրէ հեղնանքով 82 տարու ծերունին որ խորագրութեան մէջ մեռնելու համար կը հեռանայ Աւստրիայէն:

Ամբողջ 78 տարի յաջոնի բժիշկը բնակած է ու առած այս քաղաքը, ուր ծրնունդ առած է ու զարդացած իր դործը: Ու բոլոր այս տարիներուն ընթացքին անոր մէջ կուտակուած է սիրը աւստրիական մայրաքաղաքին հանդէպ, ուր իր բառերով. «Ապրիլը կատարեալ թշուառութիւն մըն է»: Երբ հիթլէրեան բրաուրիւնր դինքը կը ստիպէ հեռանալու, ան կը հառաչէ. «Մարդ սիրելէ չի դադրիր բանար ուրիչ ազատ կ'արձակուի»:

1860 Մարտին Ֆրէօյտ ընտանիքը կը հաստատուի Վիէննա: Զորս տարեկան անդրանիկ զաւկին համար խոր խզում մըն է այս, իր ապրելակերպին մէջ: Վերջացած են այլեւս Մորավիոյ բնութեան ծոցը կատարուած արշաւներ, վերջացած են իր կաթոդիկէ մանկատածութիւնին հետ եկեղեցի այցերը: Հրեայ դպրոցներու մեծամասնութեան նման ընտանիքը կը հաստատուի Դանուբի ջրանցքին եզրի ապարտ թաղերէն մէկուն մէջ: Իրենց չուրջ արեւելքցի հրեաներ կ'ապրին աւանդական կեանք մը, բաւական տարբեր այն ապրելակերպէն զոր կը վարէ աւելի «ձուլուած» Ֆրէօյտ ընտանիքը:

Նիւթական անճուկ պայմաններու պատճառով ընտանիքին հայրը չի յաջողիր իբեններր փրկել այդ «կէթթօ»էն: Ընտանիքը կը մեծնայ. ութ զաւակներու մէջ նախընտրելին կը մնայ Սիկմունտ. իր չափահասութեան չրջանին կը գրէ մայրական այս անձին սիրոյն մասին. «Երբ մարդ մօրը նախասիրած զաւակն է, ամբողջ կեանքի ընթացքին կը պահէ այս ամենաղօր զգացումը, յաջողութեան այս դրաւականը, որ հազուադէպ կերպով կը մնայ առանց առաջնորդելու»:

Աժալիա երիտասարդ է, խարտեաշ, նրբամարմին. վկայութիւններու համաձայն, գուարթ ու չատ դեղեցիկ. առեւտրական իր ամուսինր իրմէ 20 տարի մեծ է: Ընտանեկան լաչակ կատոյց մը, հոգեվերլուծումի հօր համար, որպէսզի հիմնաւորէ իր «Իդիպոսեան բարդոյթը»: Ամալիա բոլորովին անհատապար կերպով կը բաշխէ իր դորովը. ինչ որ ալ բլլան ընտանիքին բնակարանի պայմանները, որքան ալ խճողուած բլլան, Սիկմունտ - Շլոմօ միշտ պիտի ունենայ իր անձնական սենեակը: Երբ օրինակի համար միւս զաւակները մոմով կը լուսաւորուին, Սիկմունտ՝ անդրանիկը, կ'ունենայ իւղի իր ձրագը: Հակառակ այս յատուկ ուշադրութեան, պիտակները իր մանկութիւնն ու պատանութիւնը կը նկարագրէ որպէս չրջան մը՝ երկար ու դժուարին «սրմէ չարժեր քան մը յիշել»: Կէթթոյի բնակչութեան մասին Սիկմունտ 14 տարեկանին կը գրէ պատանեկան պոռթկումով. «պղտուած եմ այս խուժանէն» ու կ'երազէ վերածնուիլ մը, Դանուբի ջրանցքին միւս ափին:

1865-ին կը մտնէ Լէոփոլշթատի կրթարանը ուր կրօնական կրթութիւն կը սատանայ: Երրայերէնի իր ուսուցիչը անոր կը սորվեցնէ թէ յուդայականութիւնը մշակութային հարստութիւն մըն է: 17 տարեկանին Ս. Ֆրէօյտ կ'արձանագրուի բժշկական համալսարանը, հակառակ անոր որ կը խորչի արիւնէ: Շուտով կ'անդամակցի ուսանողական ազգասական ընկերակցութեան մը, Վ. Ատլէրի, Թ. Հէրցլի եւ Կ. Մալէրի հետ- բոլորն ալ հիացողներ գերմանական մշակոյթին:

1882-ի յեմբիջօրհ մը տուն մտնելով հոն կը տեսնէ իր մէկ քրոջը ընկերուհին՝ Մարթան, որ Համպուրգի ռաբպետապետին աղջիկն է: Սիկմունտ կը սիրահարի անոր: Ֆրէօյտի մահէն ետք նոյն Մարթան, որ դարձած է տիկին Ֆրէօյտ, պիտի ըսէ. «Որքան դժուար է ապրիլ առանց իրեն, 53 տարուան երջանիկ մուսնութենէ մը ետք: Իր մահով կեանքս կտրանցուցած է իր լիմասոը:

Հակառակ այդքան ծանօթ ըլլալուն, երիտասարդուհին ընտանիքն ալ համեստ պայմաններու տէր է, այնպէս որ Ֆրէօյտ ստիպուած կ'ըլլայ չորս երկար տարիներ սպասելու, կարենալ ամուսնանալու համար «գմբուխտ աչքերով իր փափկասուն փոքրիկ հրեշտակ»ին հետ:

1886, Ապրիլ 25-ին, պատիկի օրը, բժիշկ Ֆրէօյտ, երեսուն տարեկանին կը բանայ իր դարմանատունը: Սկիզբի չերջանր դժուարին է, եւ յաճախորդները՝ հազուադէպ: 1887-ին՝ Մարթա կ'ունենայ իր առաջին զաւակը՝ Մաթիլտը: Երկու տարի ետք կը ծնի մանչ մըն ալ:

×

Երկար տարիներ Ֆրէօյտի առօրեայ չրջապատութիւններուն կլխաւոր պատճառը կը հանդիսանայ ծխախոտի գնումը. 24 տարեկանէն ի վեր օրական 20 սիկառ կը ծխէ ան. տատնամեակներ ամբողջ յաճախորդները կը հանդուրժեն փրոֆ. ին սիկառի հոտին: Ան ուրիշ կիրք մըն ալ ունի. թղթախաղը:

Ֆրէօյտ խանդավառուած ծագումի հարցով, կը հաւաքէ հնադիտական բեկորներ. բայց զրականութենէն ան գրեթէ բնաւ չի հետաքրքրուիր իր ժամանակի արուեստով: Թէեւ չրջապատուած նոր դաղափարներու տէր արուեստագէտներով, անոր համակրանքը կ'ուղղուի միշտ դէպի դասականները: Կը սիրէ Ռամպրանթըն ու Թիցեանօն, անտարբեր է Շելի մը, կամ Գլիմթի մը հանդէպ: Ան դերիրապաշտները կը նկատէ կատարեալ խեղթեր, «բանիք 95%, ինչպէս անխուսն ալբոլը» կ'բսէ կճող սրամտութեամբ մը, զոր պիտի պահէ մինչեւ իր մահը:

1895-ին, կը ծնի Ֆրէօյտներու վեցերորդ եւ վերջին զաւակը՝ Աննան: Ծառատն տարեկանին, Ֆրանսերէն դրուած յօդուածի մը մէջ առաջին անգամ բլլալով կը գործածէ հոգեվերլուծում բառը: 1899-ին կը հրատարակէ «երազներու մեկնարանութիւն»ը. հիմնական գործ մը, որ անջնջելի կերպով գրոշմած է մեր չրջանը: Տասը տարուան ընթացքին 600 օրինակ կը ծախուի:

Երեք տարի ետք, իբեն մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ «արտակարգ փրոֆեսէօր»ի կոչումը: Յաջորդ տասնեակ ընթացքին կը տեղայէ չորեքշաբթիներու Հոգեբանական Ընկերութիւնը իր գործով հետաքրքրուած տարիչ բժիշկներու շուրջ, որոնցմէ մէկն է Ա. Ատլէր: Այս ընկերութիւնը, որ աւելի ուշ կը վերածուի Վիէննայի հոգեվերլուծական ընկերութեան, կը հաւաքուի կանոնաւոր կերպով, կ'ընդունի նոր անդամներ, որոնք կը սկսին կերարկել հոգեվերլուծումէ: 1909-ին խումբը կ'ունենայ իսկական սեռ առաջին անդամուհի մը՝ Մարկարէթ Հիլֆերտինկ: Դասախօսութիւններու նիւթերը չատ բազմազան են:

Դասախօսութենէն ետք սուրճ, կարկանդակ, սիկառէթներ եւ կարծիքներու փոխանակում: 19-րդ դարու վերջաւորութենէն մինչեւ Բ. Աչխարհամարտը տասնեակներով յաճախորդներ կը բարձրանան փողոն ի վեր, 19 թիւ չէնքին առջեւ սպասումի անցնելէ առաջ: Մարմնամարզական ակումբի անդամներ հոգեվերլուծումէն առ այս պատրոյտ հոգեվերլուծումէն առաջ միակ պարտաւորութիւնը չէ անոնց՝ երեսնց հոգիին տատապանքն ու հարցերը պարզելէ առաջ, պէտք է ձեւացնեն նաեւ Սիկմունտ կոչուածի մը մարզորդի ցուցափեղկը:

Ֆրէօյտի զարմանատունը լեցուն էր արեւելեան գորգերով ու հին արձանիկներով: Յաճախորդը կ'երկարէր հանդրնեներով: Յաճախորդը կ'երկարէր հանդրնեներով: Յատակին մէջ, անոր քով կը տատէ սեւանի մը վրայ, անոր քով կը փայտեայ վառարան մը եւ աւելի անդին ցուցափեղկ մը, յատկան եւ մերձաւոր արեւելեան երկու չատուածներու արձանիկներով: Եւ վերջապէս անոր եթին նիկնեռով: Եւ վերջապէս անոր եթին հանդիսատես բժիշկը՝ կաչեպատ բազկաթոռի մը մէջ նստած, ոտքերը երկարած աթոռակի մը, կը դիտէ պարմանուհան խորհրդաւոր բազմաթիւ իրերէն մէկը: Փրոֆ. ը ամերութիւն ունէր 55 վարիկան դրազելու յաճախորդի մը հետ ու հինդ վայրկեան ազատ ժամանակ ձդելու երիտ հիւանդներու մէջէն:

Անգամ մը յաջոնի անուն մը գտնայէ ետք, Ֆրէօյտ բազմաթիւ վիէննացի յաճախորդներ կ'ունենայ, նաեւ օտարներ,

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐԱԶՈՆԱ

Մեքսիքայի Ֆութպոլի համաշխարհա - յին մրցասեռնութեան աւարտականին յա - ղող օրն էր: Կալաթասարայ, Թոսպաղա փողոցին մէջ խումբ մը տղաք Ֆութպոլ կը խաղային: Տղոցմէ մէկը գնդակին ու - ժեղ հարուած մը աւուր, գնդակին հետ միասին ափ մը հող օդը հանելով: Գնդակը ամբողջ ուժովը գնաց ու զարնուելու պի - տոյք չունեցաւ ապակեայ դրան փովընտի կրկիներուն:

- Մարաոնա, պոռաց տղոցմէ մէ - կը:

«Մարաոնա» յորջորջուողը շատ լուրջ էր: Կրկին վազեց գնդակին հետեւէն եւ ա - նոր հանելու վրայ էր, երբ ես արդէն քալեցի ու անցայ: Այդ մէկուցին միտքէս հաշուեցի թէ քաղաքին մէջ, ամբողջ երկ - րին մէջ, կամ բովանդակ երկրագունդին վրայ սա պահուն քանի՞ հոգի արդեօք պիտակ մը կը հարուածէր լինքզինք քիչ մը նոյնացնելով Մարաոնային հետ:

×

Ընդհանրապէս կը կարծուի որ կուռ - քերը, ինչ մարզի ալ պատկանին, մեզ կը բարոյալքեն: Բացառիկ կարողութիւնով մը օժտուած, բացառիկ տաղանդով մը, կամ բացառիկ դեղեցկութեամբ մը ակ - նառոր դարձած մէկու մը կը նայինք եւ կը յուսահատինք, մենք անոր քով զգեղ չատ տակար, անտաղանդ ու տգեղ կը զըտ - նենք: Այսպէս կը կարծուի ընդհանրա - պէս: Բայց ես պիտի ըսեմ որ հակառակն ալ ճշմարիտ է: Մեր կեանքին մէջ անպայ - ման պիտի ունենանք յարաբերաբար յա - ջող եւ գոհացուցիչ իրագործումներու վայրկեաններ, որոնց ընթացքին մենք մեր մէջ գտնել պիտի կարծենք այդ բա - ցառիկ տաղանդաւորներէն եւ գեղեցիկնե - րէն մանրիկները...: Հայելիի մը դիմաց անցնելով լինքզինք Մարլըլին Մօնրօ մը կարծող երիտասարդ աղջիկէն մինչեւ այն դերասանը որ դանկոակը մը բռնելով կըր - նայ լինքզինք Լորընս Օլիվերի մօտեցնել, ճաւարակի անակնկալ խաղ մը չահելով լինքզինք կարի Գասպարովի նմանցնող ե - րիտասարդ չամմատխթէն, մինչեւ Թոս - պաղա փողոցի փոքրիկ տղեկը, որ լինք - զինք կը նոյնացնէ Մարատոնայի հետ, երեւակայութեան միշտ ճոխ եւ կենսատու նոյն խաղն է, որ մեր ներքին աշխարհը կը լուսաւորէ կուռքի մը պատկերէն ճա - ռագայթող լոյսերով:

Իմ պատանութեանս օրերուն, մեր ծա - նօթներուն մէջեւ շատ լաւ պարող երիտա - սարդ մը կար, որ իր ընկերներուն կոչմէ Ֆրէտ Աստէր կը յորջորջուէր: Ամերիկա - ցի ականաւոր պարողին հետ այդ նոյնա - յումը հաւանաբար կը զգուէր իր արժա - նապատուութիւնը: Եւ անտարակոյս միշտ քիչ մը աւելի ճիգ կը վատնէր արդարացը - նելու համար այդ նոյնացումը, միշտ կը չանար աւելի լաւ պարել, աւելի դեղե - ցիկ պարախաղեր առեղծել:

Ան հաւարակ վարժուած ենք նշանաւոր կուռքերու հետ համեմատել այս կամ այն անձը, որ ուշադրաւ կարողութիւն մը, տաղանդ մը կը ցուցադրէ: Լաւ նկարիչի մը համար «Ափիկա մեր Փիքասօն է» կ'ը - սենք չոյլօրէն: Եթէ նկարիչ մը քանի մը հատ յաջող ծովանկար գծէ. «ասիկա մեր Այվազովսքին է» պիտի ըսենք:

Երբ հանճարեղ մարդոց անուններուն հետ կը նոյնացնենք մեր ընկերութեան մէջ հասակ նետած այս կամ այն մարդը, ո՛չ մենք կ'անդրադառնանք, ոչ ալ նմանա - ցուողը, թէ վիրաւորական ու նուաստա - ցուցիչ բան մը կայ հանճարեղ մարդոց հետ համեմատուելու մէջ: Երկրորդ Ֆրէտ Աստէր մը, այս կամ այն ընկերութեան Փիքասօն կամ Այվազովսքին ըլլալը իրա - կանութեան մէջ խոչընդոտ մը, խո - չընդոտ յաջողութիւն մը չի կրնար դառնալ, որովհետեւ Ֆրէտ Աստէրը մէկ հատ է, չի կրկնուիր, կրկնուելու պարագային երկրորդը անարժէք հետեւակ մըն է, կապկող մը, կեղծող մը:

Ընկերութեան մէջ ամէն յառաջդիմու - թիւն կամ ստեղծագործութիւն կը կա - տարուի անոնց կողմէ, որոնք երբեք համբայ չեն ելլեր կուռքի մը նմանիլ կամ համբայ չեն ելլեր կուռքի մը նմանիլ կամ հաւատարիմ մնալ փափաքելով: Իրական տաղանդաւորը չտեսնել կը ձեւացնէ կուռ - քը, կարելի եղածին չափ կը հեռանայ որ - եւէ կուռքէ, նոյնիսկ անուղղակի կերպով կը տարածէ իրմէ առաջուան այս կամ այն կուռքը: Այսպէս է որ ի վերջոյ ան ալ նոր կուռք մը պիտի դառնայ: Եւ անկէ վերջ է, որ անոր ալ նմանակները փողոց պիտի իջնեն, ծովանկար մը գծելու հա - մար կամ Ֆութպոլ խազալու համար Թոս - պաղա փողոցին մէջ:

Ռ. Հ.

«ՈՋՆԻ»Ի ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

ՎԱՅՈՑ ՁՈՐ

Ի՞նչէն է մանուած բանջարանոցային կուլ - տուրաներէ մէջ, - հարցնում են մալիչկա - ցուն:

- Թէ որ ցանկապատ չեղաւ, ի՛նչ ասես կը մանի:

×

- Ո՞վ է վերցրել Տրովադան, - հարցնում է ուսուցչուհին:

- Դասարանում միայն Աշոտն էր, նա՛ վերցրած կը լինի, - պատասխանում է ա - շակերտներից մէկը:

×

Գնդեվազգին նախաճաշի համար երկու ձու է տանում, բայց երեկոյեան մէկը ան - վնաս ետ է բերում:

- Ինչո՞ւ երկուսն էլ չես կերել, - հար - ցնում է կինը:

- Մի ձուն միւսով չարդեցի՝ կերայ, բա էն մի՞սը ոնց չարդէի:

×

Այգեպանը գոռ է բռնում, ոտքերը կա - պում ու չոտպում է պիւղսովետ:

- Այ տղայ,-ասում է նախապահը,- ախր ձեռքերը չես կապել, ոտքերի կապը կը քանդի՛ կը փախչի:

- Որ իմ խելքը էլի կարել, նրա՛նն էլ էի կոթի, - հանգիստ պատասխանում է այգեպանը:

×

ՉԱՆԳԵՉՈՒՐ

- Ինչո՞ւ ես ուշանում. ճաշդ սառչում է:

- Վազում եմ, որ քրանեմ:

- Ինչո՞ւ:

- Պապիկն ասում է. «Առանց քրտինքի՝ հացը հարամ է»:

×

- Ինչո՞ւմն է կայանում աշխարհագրու - թիւնից իմ տգայի թոյլ լինելը:

- Ոչ մի քաղաքի տեղ չի խմանում:

- Բա նա պիւղից դուրս է եկե՞լ, որ քա - ղաքի տեղ իմանայ:

×

Պեատ կինոջը հարցնում են.

- Ախչի, էսօր ամուսինդ ինչո՞ւ էր շաշ - շաշ խօսում:

- Առաւօտր սխալուել, օղու տեղ մի բա - ժակ ջուր էր խմել:

×

Պետին տուն է գալիս լուսադէմին: Կինը դառնացած դիմում է նրան.

- Էս ո՞ւր էիր, ամբողջ գիշեր չեմ քու - նել:

- Կարծում ես ես քնե՞լ եմ:

×

Պետին երկու արկղ դատարկ շիշ չա - լակած դուրս է գալիս տնից:

- Էդ ո՞ւր, - հարցնում է հարեւանը:

- Կինս ասաց, «Իրերդ հաւաքիր, գնա՛»:

×

Գորիսեցի Սուրէնը առուի ափին նըս - տած լուցկու հատիկները մէկ մէկ վա - ռում ու նորից տուփի է դնում:

- Էդ ինչո՞վ ես զբաղուած, - հարցնում է ընկերը:

- Լուցկիս առուն էր ընկել, փորձում եմ տեսնեմ՝ ո՞րը չի փչացել:

×

Սուրէնն շատ ես ծխում, Թոքերդ կը փը - ճանան:

- Բա, հօ առողջ Թոքերս չեմ տանելու դերեզման:

×

Շաղաթցին հարբած քայլելիս դիպչում է դիմացից եկողին:

- Չես տեսնո՞ւմ մեծ մարմինս, - բղըն - գում է դիմացից եկողը:

- Ո՞նց չէ, տեսնում եմ, - պատասխա - նում է հարբածը, - աչքիս երկու մարդ երեւաց, ուզում էի մէջտեղից անցնել:

×

Շաղաթցի Սասունը գիշերով մտնում է կոլտնտեսութեան այգին, խնձոր հա - ւաքում, լցնում մի մեծ կողովի մէջ եւ տանում տուն: Համապետացի Սենեկը հետեւելով նրան, գալիս է ու ճանապար - հը կորում:

-Կարծեմ չալակիդ խնձոր է:

Հա, խնձոր է, վրդովուած ասում է նա:

Կարծեմ կոլխոզի այգուց ես գողացել:

Հա, գողացել եմ:

Կարծում եմ, դրա հալալ կէսը ինձ կը տաս, թէ չէ...

Ինչ կարծում ես, կարծիր, էդ մէկը կեանքում չկարծես, պատասխանում է Սասունը:

×

Սիսիան - Դարբաս աւտոբուսը լեփ - լե - ցուն էր: Իմ ընկեր Յովսէփին էր յենուել մի ծանրամարմին տիկնոջ: Յովսէփը չդի - մանալով տիկնոջ ծանրութեանը, հարցը - նում է.

- Տիկին, դուք ո՞ւր էք գնում:

- Քե՛զ ինչ, - պատասխանում է տիկինը:

- Բա չեմանամ՝ ո՞ւր եմ տանում, - նո - րից է հարցնում Յովսէփը:

×

Պետին տուն է գալիս լուսադէմին: Կինը դառնացած դիմում է նրան.

- Էս ո՞ւր էիր, ամբողջ գիշեր չեմ քու - նել:

- Կարծում ես ես քնե՞լ եմ:

×

Պետին երկու արկղ դատարկ շիշ չա - լակած դուրս է գալիս տնից:

- Էդ ո՞ւր, - հարցնում է հարեւանը:

- Կինս ասաց, «Իրերդ հաւաքիր, գնա՛»:

×

Գորիսեցի Սուրէնը առուի ափին նըս - տած լուցկու հատիկները մէկ մէկ վա - ռում ու նորից տուփի է դնում:

- Էդ ինչո՞վ ես զբաղուած, - հարցնում է ընկերը:

- Լուցկիս առուն էր ընկել, փորձում եմ տեսնեմ՝ ո՞րը չի փչացել:

×

Սուրէնն շատ ես ծխում, Թոքերդ կը փը - ճանան:

- Բա, հօ առողջ Թոքերս չեմ տանելու դերեզման:

×

Շաղաթցին հարբած քայլելիս դիպչում է դիմացից եկողին:

- Չես տեսնո՞ւմ մեծ մարմինս, - բղըն - գում է դիմացից եկողը:

- Ո՞նց չէ, տեսնում եմ, - պատասխա - նում է հարբածը, - աչքիս երկու մարդ երեւաց, ուզում էի մէջտեղից անցնել:

×

Շաղաթցի Սասունը գիշերով մտնում է կոլտնտեսութեան այգին, խնձոր հա - ւաքում, լցնում մի մեծ կողովի մէջ եւ տանում տուն: Համապետացի Սենեկը հետեւելով նրան, գալիս է ու ճանապար - հը կորում:

-Կարծեմ չալակիդ խնձոր է:

Հա, խնձոր է, վրդովուած ասում է նա:

Կարծեմ կոլխոզի այգուց ես գողացել:

Հա, գողացել եմ:

Կարծում եմ, դրա հալալ կէսը ինձ կը տաս, թէ չէ...

Ինչ կարծում ես, կարծիր, էդ մէկը կեանքում չկարծես, պատասխանում է Սասունը:

×

Սիսիան - Դարբաս աւտոբուսը լեփ - լե - ցուն էր: Իմ ընկեր Յովսէփին էր յենուել մի ծանրամարմին տիկնոջ: Յովսէփը չդի - մանալով տիկնոջ ծանրութեանը, հարցը - նում է.

- Տիկին, դուք ո՞ւր էք գնում:

- Քե՛զ ինչ, - պատասխանում է տիկինը:

- Բա չեմանամ՝ ո՞ւր եմ տանում, - նո - րից է հարցնում Յովսէփը:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

Տիկին Ալիս իր խնդուքը հեռվհեռէ կը զգէ, բաժակը, մէյտ բռնելով օդին մէջ: Երբ կը հանդարտի, քաղցը արտայայ - տութիւն մը կայ դէմքին վրայ:

- Ներեցէք, կ'ըսէ, ներեցէք: Շատ ա - ծօք ըլի: Բայց անակնկալի եկայ: Կար - ծած էի որ ձեզի համար էր: Ա՛հ, դուք շատ բարի էք: Շնորհակալ եմ: Ինձի չքաշեցաք, չէ՞:

- Հարկաւ, չքաշեցայ, կը պատասխա - նեմ: Մեր ցաւերը մեզի կը բաւեն, ու - րիշներուն համար գոնէ այսքան չյուզ - ւինք: Ներեցէք: Լաւ պիտի գայ:

- Պէտք չունիմ, բայց պիտի խմեմ:

Տիկին Ալիս մէկ ումպով կը պարպէ պատիը, գայն տեղը կը դնէ:

- Շնորհակալ եմ, կը կրկնէ: Բնաւ խըն - դալու արամադրութիւն չունէի:

Ուրիշ բան մըն ալ ըսել կ'ուզէ, յետոյ գանց կ'առնէ: Քովս այդպէս կանգնած, կը նայի աչքերուս մէջ:

- Ուրեմն ամուսինն էր, կ'ըսեմ: Քանի՞ տարեկան մարդ էր:

- Չեմ գիտեր, չկրցայ նայիլ, կը պա - տասխանէ Տիկին Ալիս, որուն աչքերը դարձեալ կը տխրին: Կոնակի վրայ պառ - կած էր, բերանը բաց: Ա՛հ, մարդ կը կտճ էր, բերանը բաց: Ա՛հ, մարդ կը սոսկայ...: Երանի թէ չերթայի...:

Նայէ, ըսել կը փափաքիմ: Նայէ, խօ - սինք քիչ մը: Երկուքս ալ մահուան մշուշին մէջէն անցանք պահ մը: Խօսինք տար - բեր բաներու մասին: Թեթեւցնենք գիշեր - ուան ծանրութիւնը:

Բայց չեմ համարձակիր: Որքան պիտի փափաքէի որ ինք նայէր, առանց որ ես դինքը հրաւիրէի այդպէս ընելու: Բայց Տիկին Ալիս չի նայիր, պահ մը կը սպա - սէ, լ վերջոյ կը հարցնէ.

- Բանի մը պէտք ունի՞ք, մի քաշուիք, ըսէք ինծի:

- Ոչինչ: Շնորհակալ եմ:

Անկողնիս ծածկոցը կը չոկէ, ճիշդ այն - պէս ինչպէս ամէն օր կ'ընէ Սաթենիկս, յետոյ թախծոտ նայուածքով մը կարծես գիշեր բարի մը կ'ըսէ ու կը հեռանայ քո - վէս:

- Ի՞նչ կ'ըլլայ, միւս կողմ դարձիր, ը - սած էր գիշեր մը վերջին, անկողնին մէջ, երբ երկուքս ալ կը ջանայինք քնա - նալ:

- Ինչո՞ւ հարցուցեր էի:

- Որովհետեւ կը խոկաս այս կողմիդ վրայ:

Նոր ամուսնացած էինք այն տարին: Ես չէի գիտեր թէ կը խոկայի: Բայց կը նա - խընդրէի աչ կողմիս վրայ պառկիլ: Զա - խիս վրայ հանգիստ չէի ըներ, սիրտս կը ցաւէր կարծես, խեղդուելու պէս կ'ըլլայ - լի: Ուստի միշտ կը նախընդրէի աչ կող - մը, որ նաեւ Վերժինին կողմն էր...:

Այդ գիշերուընէ վերջ մտածում մը չատ անգամ կրծեց միտքս, առանց որ կապ ունենայ խոկալու հարցին հետ: Կը խոր - հէի թէ ո՞ր կողմիս վրայ պառկած պիտի ըլլայի երբ մահը օր մը յանկարծ պիտի ձերբակալէր զիս: Աչի՞ս վրայ, թէ ձա - խիս: Այսպէս կը խորհէի, որովհետեւ ին - ձի երկար տարեն այնպէս թուեցաւ որ մարդ կամ աչին վրայ պառկած կ'ըլլայ, կամ ձախին: Մինչդեռ մարդիկ տհասա - րակ կը մեռնին կռնակի վրայ: Գոնէ այդ - պէս կը կարծեմ հիմա, երբ տարիներ ան - ցած են Վերժինին ապրարարութեան վր - րայէն: «Ա՛հ, մարդ կը սոսկայ, բաւած էր քիչ առաջ Տիկին Ալիս, կռնակի վրայ պառկած էր, բերանը բաց»: Կռնակի վր - րայ մեռած էր նաեւ ան որ երեք ամիս առաջ սենեակս բաժնած էր հոս: Սենեակ - կի ընկերներուս միակը, որ ինձմէ բաժ - նուեցաւ առանց մնաս բարով ըսելու: Ար - տաչէս անուն բարի մարդ մը: Առաւօ - տուն երբ աչքերս բացի, ձայն չտուի իր կողմէ: Գիշերուան ո՞ր ժամուն մեռաւ, երբեք չգիտցայ: Եկան վրան գոցեցին, տասը վայրկեան վերջ ալ տարին: Կռնա - կի վրայ պառկած էր նաեւ պատպարակին մէջ, երբ կը տանէին: Միշտ կռնակի վր - րայ: Հիմա այլեւս հարցը լուծուած է ինձի համար: Ես ալ այդպէս պիտի պի - տաւորեմ մահը: Կռնակս անկողնին, աչ - քերս՝ առաստաղին: Կէն մը պիտի վազ - քովի սենեակէն պիտի տեսնէ զիս: «Ա՛հ, մարդ կը սոսկայ, պիտի ըսէ վերադար - ձին ուրիշի մը, կռնակի վրայ պառկած էր»: Ո՞ւր պիտի ըլլայ այն տաեն Տիկին Ալիսը, այս համակրելի կինը: Պիտի լսէ՞ մահուանս լուրը, պիտի յիշէ՞ այս դի - շերը: Լաւ կին է, ես քնաւ չեմ վշտացած քիչ առաջուան իր խնդուքին համար: Ընդհակառակն, շատ գոհ եմ: Վատահ եմ, սիրեց հանդարտեցուցիչ առաջար - կելու զգայնութիւնս: Փաստը այն է, որ չմերժեց, խմեց զայն: Եւ սիրով քովս պիտի նայէր, եթէ նայէ ըսէի: Ուրիշ հարց մըն ալ կայ. անտարակոյս զղջայ այն արտայայտութեան համար, որ բեր - նէն խոյս տուած էր երբ ըսած էր. - «Ա՛հ, մարդ կը սոսկայ, կռնակի վրայ պառկած էր, բերանը բաց, երանի թէ չերթայի»: Այս տեսակ խօսք մը չըսուելը մէկու մը որուն կեանքը կ'անցնի կռնակի վրայ պառկած: Շատ եւ զղջայ: Բայց յայտնի չըրաւ: Եթէ յայտնի ընէր, երկրորդ սխալ մը զործած պիտի ըլլար: Ես յատակ նըշ - մարեցի այս մանրամասնութիւնը: Չեմ կրնար սխալած ըլլալ, Տիկին Ալիս լաւ կին մըն է: Եթէ այդպէս չըլլար, իր խըն - դուքը տարբեր իմաստ մը կ'ունենար, «ա՛հ, դուք շատ բարի էք» չէր ըսեր:

(Շար. 79)

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ
ՄԱՐՄՆԻ Գ. ՅԱՆԿ

	Ֆ. Ֆ.
Բարսեղեան	10·000
Երէմեան	6·000
Հարտճեան	3·000
Պօյաճեան	2·000
Շէյթլեան	1·500
Բագրամեան, Եափուճեան	1·000ական
Շանեան, Սարաֆեան, Արզումանօֆ, Յարությունեան, Ճիէրճեան, Սապոնճեան, Քիմիրեան, Տըլօմէնի, Աչըքեան	500ական
Ալթունեան, Գուլումճեան	400ական
Պետեան, Շահպազեան, Ալթունեան, Տոլպարքեան, Ինճէեան	300ական
Եագուպեան, Քէոէրեան, Պարոնեան, Պուրմայեան, Նազարեան, Ասլանեան, Մանուկեան	200ական
Մանուկեան	100
Գումար՝	32·800

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,

նախաձեռնութեամբ՝

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին

ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ

(գունաւոր)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար - հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց թաղին թղթատարի գրասենեակին միջոցաւ, չծանրաբեռնելու համար «Ծառաջ»ի վարչութեան աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային, կարելի է, անշուշտ, դիմել թերթիս վարչութեան, մեկնումի քառակուսի 5 - 6 օր առաջ, տալով *երկու* հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 Ֆ.ի դրոշմաթուղթ Ֆրանսայի համար եւ կամ՝ 30 Ֆ. արտասահմանի, բացի՝ Իտալիայէն, ուր թղթատարական աճկանոնութեանց եւ յապաղումներու պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ չընդունիլ:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՌԱՋ»Ի

— *RECHERCHE* —

MOURIER Jean - Jacques recherche : Monsieur TAKEMDJIAN Arsène, agé de 58 ans et qui a habité à Viroflay, ave. des Oiseaux de 1936 à 1957 environ.
Ecrire au Journal qui transmettra.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները եկեղեցւոյ պայծառութեան.-

Թագուհ Պապաեանի *մահուան առթիւ.* Այրի Տիկին Աբրաքսի Պապաեան 1000, 1000 Հ.Բ.Ը.Մ.ին, Տէր եւ Տիկին Փիլպէր Պապաեան 1000, Տէր եւ Տիկին Ժաւլիւ 1000, Տոքթ. Ալէն Պապաեան 500 Հ.Բ.Ը.Մ.ին, 500 Հ. Բ. Ը.Մ.ին գպրոցին, Տէր եւ Տիկին Զապացքեանեան 200, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Իմպէրթ 200, եկեղեցւոյ Տիկնանց Ցանձնախումբ 100, Տիկին Թուզլաճեան 250, 250 Հ. Բ. Ը. Մ.ին, Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Տէր-Մատիանեան 50, Զիֆթէեան ընտանիք 100, Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւն 100 եւ 100 «Ծառաջ»ին, Տիկին Ադնիւ Թէյէր 150, Տիկին Էլիզ Զրբաչեան 200 Հ. Բ. Ը. Մ.ին, Տիկին Մարի Գումբուեան Ֆուտա 100 ՍԻՐԱՄ-ին, Տիկին Սեդա Սարգիսեան 100 ՍԻՐԱՄ-ին, Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան 100 Հ. Բ. Ը. Մ.ի գպրոցին, Տիկին Մատլէն Խօքթիւզեան 100, 100 Հ. Բ. Ը. Մ.ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ը 300, Տէր եւ Տիկին Ճարըեան 200 ՍԻՐԱՄ-ին, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Միլտոնեան 200 Հայ Մշակոյթի Տան, Տէր եւ Տիկին Խավիկ Պիւթ 200, Տէր եւ Տիկին Կէոպիւրեան 200, Երուանդ Միքայէլեան 200, Թահթալեան ընտանիք 200, Կիրակոս Հէլվաճեան 200 եկեղեցւոյ գպրոցին, Տէր եւ Տիկին Պերճ Վարժապետեան 100, Տէր եւ Տիկին Անդրէ Սիսակեան 100 Հ. Բ. Ը. Մ. ին, Տէր եւ Տիկին Ժաք Շէյլէյքեան 100 եկեղեցւոյ գպրոցին, 100 Հ. Բ. Ը. Մ.ի գպրոցին, Տէր եւ Տիկին Ճոն Գարաճեան 150, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Մատիանեան 100, 100 Հ. Բ. Ը. Մ.ի գպրոցին:

Պէրնար Փափազեանի *պսակին առթիւ.* Տէր եւ Տիկին Ժաք Փափազեան 100:

Ժան Գլոտ Տիվարենեանի *պսակին առթիւ.* Ոմն 200:

Ժիւլիա Խաչիկեանի *պսակին առթիւ.* Խաչիկեան ընտանիք 500:

Ստեփանի Փափազեանի *մկրտութեան առթիւ.* Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան 100, 100 Համազգային գպրոցին:

Այնաճեանի *թաղման առթիւ.* Տիկին Անահիտ Տալաքիւիէեան 300:

Ֆիլիփ եւ Նուպար Փափազեան եղբայրներ 500, Ճէննկիզեան 100:

Թուլումճեանի *հոգեհանգստեան առթիւ.* Տէր եւ Տիկին Լուի Պիանքի 100, Տէր եւ Տիկին Աճեմեքեան 150, Տիկին Քէօսէեան 200:

Նահապետեանի *հոգեհանգստեան առթիւ.* Տէր եւ Տիկին Ցովհաննէս Նահապետեան 100 ԺԱՖ-ին, 50 Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան:

Տիկին Մարի - Ժան Գազանճեան 200 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին:

Մակարեանի *թաղման առթիւ.* Տիկին Եւա Զուքուրեան 100:

Վերամուտ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի վերամուտը՝ **երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 8-ին:**

Արձանագրութեանց համար կը խնդրուի այժմէն իսկ դիմել վարժարան:

Հեռաձայն՝ 43 - 78 - 92 - 91

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Լ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

Fête Champêtre
A SAINT-RAPHAEL
HOME ARMENIEN

VENDREDI 15 AOUT

10 h *Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN en la chapelle St Jean*

MARTEN YORGANTZ
animera l'après-midi

Bar — Spécialités arméniennes — Tombola

Tél : 94 - 95 - 00 - 30
— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարաններ, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն դիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր գաղութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել՝ - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն՝ - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6–րդ, 5–րդ եւ 4–րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Ատնուվիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆըռմէյ, Վիլիէնթ, Տրանսի եւ Թոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի դիշերօթիկի բաժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15–ԻՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԵԾ ԿԱՎԱ

ԹԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
THEATRE DE PARIS

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր անդամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ, Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայրը.-

Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայս 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին համար որուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւատու անդամներէն, որ անձնապէս Ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհանուր անօրէնին կամ գանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին.-

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1.- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:

2.- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր հաշուետուութեան:

3.- Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական վարչական Ժողովի:

4.- Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:

5.- Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

6.- Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ *Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ*
Ատենապետ
Ատենադպիր
1986, Մայիս 8
Սեղ. Պրուբ, Ն. Ձ.

ԾԱՆՕԹ.- կը խնդրուի իրաւասու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձնապէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին, իրենց փոխանորդագիրը ուղիղ իրաւասու անդամներ:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
9-10
SAMEDI-DIMANCHE
9-10 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.287 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.287

Անժամանցելիին

(Սեհրի Գաշնագրին Տարեդարձին Առթիւ)

1920-ը պատմական թուական մը կազմեց հայկական տարեգրութեանց մէջ, պատմական՝ իր դրական եւ ժխտական կողմերով:

Ու երբ այսօր, 55 տարի վերջ, յետադարձ ակնարկ մը կը նետենք մեր ժամանակակից պատմութեան այդ բախտորոշ թուականին վրայ, ցաւով կը հաստատենք, որ ժխտական դէպքերը չատ աւելի ծանր կը կշռեն քան դրականները:

1918-ի Զինադադարը խանդավառութեան ալիքներ բարձրացուցեր էր Համաթեան երկու հատուածներու հոգիներուն մէջ: Մինչ սահմանին միւս կողմը, Արարատի հովանիին տակ կեանքի կոչուած անկախ Հայաստանը կը չափանակը դարմանել իր ահաւոր վէրքերը, ազգին Մեծ Եղեռնէն հրաշքով փրկուած բեկորներ անապատներէն դէպի տուն կը վերադառնային՝ վերաշինելու համար իրենց աւերուած բոյները:

Մէկ կողմը ունէինք հայկական պետութիւն՝ ազգային բանակով, տիրական դրօշակով եւ ամէն բանով, միւս կողմը՝ Հայկական Լեգէոն, որ դրաւած էր ցանկալի Կիլիկիան, երդը վերածելով իրականութեան: Պահ մը մոռցեր էինք Մեծ Եղեռնը:

1919-ին ոգեւորութիւնը հասած էր իր բարձրագոյն աստիճանին: Դարաւոր դաւիճը ծունկի եկած էր յաղթական դաշնակիցներուն առջեւ, որոնք զրաւած էին Օսմանեան կայսրութեան կէսէն աւելին: Յոյները յաղթական կը յառաջանային Փոքր Ասիոյ մէջ: Պոլիսն ու Զմիւռնան կը դառնային հայկական մշակոյթի վառարանները:

Սակայն թշնամին մութին մէջ կը դաւը: Կը կազմակերպուէր՝ օժանդակութեամբ այն հզօր պետութեանց, որոնց դէմ կը կռուէր երէկ: «Միլլի» չարժումը կը սկսէր փորձանք դառնալ 1919 աշունէն սկսեալ: 1920-ի սկիզբը Մարաշ եւ Զէյթուն, յետոյ Ուրֆա, Այնթապ, հուսկ ուրեմն Հաճըն հերոսական կռիւներով նոր էջեր կ'արձանագրէին հայկական մարտիրոսութեան պատմագրքին մէջ:

Մինչ սահմանին այս կողմը 1920-ին գլուխ կ'ենթարկուէր Հայկական Լեգէոնը եւ Կիլիկիան «Հայկական Օջախի վերածելու յոյսերը հեռացէհեռ յօդս կը ցնդէին, յայնկոյս սահմանին Հայաստանի անկախութիւնը կը քանդուէր՝ հարուածի եւ հիւսիսի հարեւաններուն միացեալ ճնշումներով, դաշնակիցներու անդրաշխարհն առջեւ:

1920-ի միակ դրական երեւոյթն էր Սեւրի դաշնագրին առորագրութիւնը Օգոստոս 10-ին: Անոր պիտի յաջորդէր նախագահ Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը Հայաստանի սահմաններուն մասին, 1920, Նոյեմբեր 22-ին:

Սեւրը հանդիսաւորապէս կը նուիրագործէր «Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը»: Մեր մեկուկէս միլիոն նահատակներու հոգիները՝ կը խայտային անդենականներ մէջ: Մեր ուրախութեան չափ ու սահման չկար: Մոռցեր էինք 1919-ի «ծովէ ծով Հայաստան»ը, որուն չուրջ տ'ինքան ազմուկ յարուցեր էին ոամկավարներ՝ Ահարոնեանը «գաւաճան» որակելու աստիճան:

Սեւրը՝ Ուիլսընեան սահմաններով՝ լիուլի կը գոհացնէր մեր ազգային - քաղաքական բաղձանքներն ու պահանջները: Անիկա արդար պինդ էր ոչ միայն մեր պաշտելի մարտիրոսներու արեան, այլեւ բոլոր ճակատներու վրայ դաշնակիցներու կողքին կռուող մեր բիւրաւոր զինուորներու եւ կամաւորներու անգին զոհողութեանց:

1878-ին Պերլինի մէջ Արիմեան Հայրիկ «Թուղթէ չերեփ»ով ներկայացեր էր հսկայ կաթսային առջեւ եւ չէր կրցած բաժին առանալ հերիսայէն:

1920, Օգոստոսին Ալեռիս Ահարոնեան ճակատագրաց կը ներկայանար յաղթական պետութեանց արեւսպասին առջեւ, հաւատարազօր իրաւունքներով, ու կը առաջնար Հայութեան արդար բաժինը:

Սեւրը պաշտօնապէս կը սրբագործէր հայ բազմաչարչար ազգի անկորնչելի իրաւունքներու, - սեփական անկախ հայրենիք, յայսկոյս եւ յայնկոյս սահմանի իր պատմական հողերու միացումով:

Երբ Ուիլսըն կը գծէր Հայաստանի սահմանները, Հայութիւնը արդէն իսկ արմատախիլ էր եղած Թրքահայաստանէն: Սակայն ատիկա պատճառ մը չէր կազմած ճանչնալու Հայոց իրաւունքները Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի որոշ մասերուն վրայ:

Թուրքերու բռնագրաւած այդ հողերը պատմականօրէն եւ արդարօրէն կը պատկանին Հայերուն, նուիրագործուած աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող մեծ պետութեանց եւ Օսմանեան կառավարութեան պաշտօնական ներկայացուցիչներու ստորագրութեամբ, Օգոստոս 10, 1920ին:

Անժամանցելի է Սեւրի դաշնագիրը, միջազգային այդ մուրհակը, որ ուչ կամ նաբանական իր ոճը: Գլխքին հեղինակը մանրամասն կը վերլուծէ Ալ. Սպենդիարեան օփերայի բեմին վրայ Գալաչեանի կերտած կերպարները՝ Ամենիս (Վէրտիի «Այտա»), Փառանձեմ (Զուխաճեանի «Արշակ Բ.), Աշմատա (Սպենդիարեանի «Աշմատա») եւայլն: Գոհար Գալաչեան հանդէս եկած է Մոր. Միութեան լատինոյն թատրոններու եւ համերգի սրահներու մէջ, մեկնաբանելով բարդ դործեր. մասնակցած է փառատօներու: երգած է Միացեալ Նահանգներ, Քանատա, Ֆինլանտա, Յունաստան, Ռումանիա, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան եւ այլուր:

Օգոստոս 9 / 10, 1975

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԵՍԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 4)

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁ ՕԳՍԷՆ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐՎԷԿԻՈՅ ՄԷՋ

Նորվեկիոյ Սթաւանկէր քաղաքը տեղի ունեցած ծանրաբարձութեան մրցապայքարին մրցումներուն, խմբային դասաւորման մէջ առաջին հանդիսացած է Խորհ. Միութեան խումբը, որուն մաս կը կազմէին ծանօթ մարզիկներ՝ Եւրի Զախարեւիչ, Ալեքսանդր Գուեաչիւ, Անատոլի Խրապատի, Օգսէն Մկրտչեան: Էջմիածնեցի ծանրաբարձը հանդէս գալով 60 քիլօ ծանրութեան դասակարգին՝ ընդհանուր հաշուով՝ 280 քիլօ բարձրացուցած է:

×

ԵՐԳԱՀՈՒՀԻ ԳՈՀԱՐ ԳԱԼԱՉԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՐՔ ՄԸ

Երեւանի մէջ օփերայի հիմնադրութիւնը այն ժամանակուան երաժշտասէրներու համար իսկական յեղաշրջում մըն էր: Երիտասարդութիւնը յափշտակութեամբ: Արուեստի այդ աշխարհին ուելի մօտ լլլալու համար ամանք կը փորձէին ընդունուիլ երգչախումբի մէջ, մաս մը կը գոհանար լուռ դերասանի պաշտօնով, ուիշներ կը համաձայնէին կատարել բանուորի, սպասարկուդի աշխատանք... միայն թէ գտնուէին օփերայի մէջ: Վերջիններուն կարգին էր նաեւ Գոհար Գալաչեան, որուն կեանքին ու գործին նուիրուած վիրք մը գրած է Կառլոս Մարկոսեան: Ամէն օր օփերա տեսնելու եւ լսելու համար Գոհար Գալաչեան աշխատանքի կը կոչուի բեմի սարքերու բաժինը: Ամչկոտ, սակաւախօս ապչկան արտասուած բառերէն դժուար չէր կռահել, որ ան ձայն ունի: Շատեր կը փորձեն պինդ համոզել, որ երթայ երաժշտական իր ուսեալները քննել տայ: Ան կ'ամչնար ու կը մերժէր: Սակայն համոյսած օփերայով, ան ի վերջոյ կը դիմէ ուսումնարան ու կ'ընդունուի: 1947-ին կը մտնէ Կոմիտաս երաժշտանոց, ապա՝ օփերա: Արդէն քառասուն տարի է, որ Գոհար Գալաչեան իր արուեստը կը ցուցադրէ օփերայի բեմին: Երեւոյթ մը, որ ցոյց կու տայ արուեստագիտութեան արժանիքները: Ան ունի մեծ, զեղեցիկ ձայն, թեքնիք, կ'երգէ ամբողջ արտով, անկեղծ: Անոր յաջողութեան գաղտնիքներէն մին է մեկնաբանական իր ոճը: Գլխքին հեղինակը մանրամասն կը վերլուծէ Ալ. Սպենդիարեան օփերայի բեմին վրայ Գալաչեանի կերտած կերպարները՝ Ամենիս (Վէրտիի «Այտա»), Փառանձեմ (Զուխաճեանի «Արշակ Բ.), Աշմատա (Սպենդիարեանի «Աշմատա») եւայլն: Գոհար Գալաչեան հանդէս եկած է Մոր. Միութեան լատինոյն թատրոններու եւ համերգի սրահներու մէջ, մեկնաբանելով բարդ դործեր. մասնակցած է փառատօներու: երգած է Միացեալ Նահանգներ, Քանատա, Ֆինլանտա, Յունաստան, Ռումանիա, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան եւ այլուր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ պապ գաւառին մէջ չատ ծանր բախտներ տեղի ունեցած են առջի պիչեր եւ 30-է աւելի վիրաւոր կայ: Վիթորիայէ փողոցներուն մէջ է, որ անջատողականներու կոմմանկիչներ գոյ - ցեր կատարած են բողոքելու համար Ֆրանսական արտաքսումներուն դէմ (Ֆրանսական կառավարութիւնը 5 պապ յանձնեց Սպանիոյ): Պապ ինքնավար կառավարութիւնը զեկոյցով մը կը կրկնէ թէ «բանակցութեան համար երբեք չեն մերժեր» լուծելու համար ահաբեկչութեան հարցը Խուսքատիի մէջ (Սպանիոյ պապ չրջան): Միւս կողմէ սակայն եւ նոյն զեկոյցով, պապ իշխանութիւնները հարց կու տան Մատրիտի կառավարութեան թէ - «պապ չրջանը կիրարկուած քաղաքականութիւնը, ցարդ զուտ ոստիկանական բնոյթ ունեցող, թոյլ կրնա՞յ տալ վերջ տալու ահաբեկչութեան»:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դաղտնի սպասարկութեանց մէկ գործակալը քաղաքական սպաստանի դիմում ըրած է Մոսկուայի, որու ի նպաստ կ'աշխատէր արդէն քանի մը տարի է: Մոր. Միութիւնը քաղաքական սպաստան չնորհած է «մարդասիրական պատճառներով» կը ճշդէ ԹԱՍ-ի հաղորդումը: 1981-ին է, որ Հաուարտ կը սկսի «դասընթացքներու» հետեւիլ, զլխաւորաբար Սէ - Ի - Ա-ի Մոսկուայի գործունէութեան եւ գործելակերպին չուրջ, քանի որ հոն պիտի գրկուի կնոջը հետ: 2 տարի ետք, սակայն, յարմար չի նկատուիր, ալքոլիք է, վնասող եւ թմրեցուցիչ գործածող: Ու կը «պաշտօնազրկուի»: Դառնութենէ մղուած, ենթական կը սկսի տեղեկութիւններ ծախել Ռուսերուն եւ որովհետեւ նոր - Մեքսիքայի ժողովին երկտասան չանձնախումբին մէջ պաշտօն մը ձեռք ձգած է, չիման մէջ է Լոս Ալամոսի տարրալուծարանին հետ, ուր հետազօտութիւններ կը կատարուին դեր - զաղանի զինամբեքի վերաբերեալ: Սանթա - Ֆէ կ'ապրի, կ'ուտէ, կը խմէ, կը ծախէ, կը պինովնայ մինչեւ որ էֆ - Պի - Այ-ին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ իր վրայ: Երկու օրուան պայմանաժամ մը ձեռք կը ձգէ ու կը փախի, 1985-ի սկսած է: Նոր «դանուեցաւ»:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը «պարոն երաչա» մը նշանակեց, միաժամանակ ապահովութիւն տալով որ տուրք մը պիտի չդրուի, ինչպէս անցեալին (1976): Նախարարը, սակայն, Ֆրանսուա Կիյօմ կը խոստանայ վնաս կրող հողագործներուն որ օժանդակութիւն պիտի ստանան: Երաչեն տուժող գլխաւոր նահանգներն են. - Ավէյրոն, Առեէյ, Վիէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պիւտճէի բացի մրցանիչ մը կը նախատեսուի 1986ի համար: Ռեկլընի կառավարութիւնը 230·2 միլիառ տոլար նախատեսած էր, այսինքն 27,4 միլիառ աւելի քան սկիզբը ճշդուած դումարէն: 1985-ին բացը 212 միլիառ էր:

ՀՕՓ - ԿԱՌՈՆԻ մէջ առաւփսխաութեան մրցանիչ մը կատրուած է, մեծ մասամբ դանացի քաղաքական կեղծ ապատանեալներու կողմէ, որոնք յաղթած են 1985-ին 3 միլիոն ֆրանք կորզել գործադրկութեան (ԱՄԵՏԻՔ) սրնտուկէն: 18 ամսուան քննութենէ մը ետք է, որ կարելի եղած է երեւան հանել կատարուածը:

ՄՈՆ - ՊԼԱՆի գագաթին նուաճման 200 ամեակը կը տօնուէր Շամոնի, ուր 150-էն 200 հազար հոգի կը սպասուէր, չաբաթավերջին: Երկու առաջնորդներ, այն առնուան հազուստներով, նոյն ճամբան պիտի կտրեն: 1786-ին փաքար եւ Պալմա յաջողած են, թէեւ նախափորձեր չեն պակսած: 1760-ին, գեռ ոչ ոք գիտէր լերան բուն բարձրութիւնը, բայց ամէն ոք համոզուած էր որ Եւրոպայի գագաթնակէտն է:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Thomas KLEINKNECHT
Imperiale und internationale Ordnung*
Eine Untersuchung zum anglo-amerikanischen Gelehrtenliberalismus am Beispiel von James Bryce (1838-1922)

Գրեց՝ Ա. ՊԻՅԼԻՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. տոհթէօր)

Հայ ժողովուրդի ժամանակակից պատմութեան մէջ չկայ օտար դէմք մը որ, ինչպէս ատենին նաեւ մինչեւ մեր օրերը, այնքան ժողովրդականութիւն եւ յարգանք վայելած ըլլայ որքան ձէյմս Պրայս: «Անգլիայի քաղաքագէտ», «պատմաբան» եւ «իրաւաբան» ինչպէս այս դիրքին հեղինակը զայն կը կոչէ, Պրայս իր ժամանակին եզաւ եզակի դէմք մը որ դիւանագիտութիւնը եւ մարզասիրութիւնը համահաւասար արժէքներ նկատելով ուզեց զանոնք նոյնացնել ու ի սպաս դնել յանուն մարդկութեան պայմաններու բարելաւման: Ըստ Անգլիոյ մէջ տարածուած սովորութեան, Պրայսի մահուընէ քանի մը տարի յետոյ, իր բարեկամ Հէրպերթ Ֆիշէր, Պրայսի կենսագրութեան պատրաստութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնած էր: Այս հատորը 1927-ին Լոնտոնի մէջ լոյս տեսաւ: Անկէ յետոյ, զանազան պատմաբաններ, ուսումնասիրողներ իրենց աշխատութիւններուն համար Սկովտիացի մարգասէրին դիւանները պրպտեցին, որոնց կարգին նաեւ այս տողերը գրողը եւս որ մօտ երկու տասնեակ տարիներ առաջ, Լորտ Պրայսի վերջերս մահացած եղբօրորդիկան Լէյտի Պրայսի արտօնութեամբ անոր դիւանները թղթատելու առիթը ունեցած էր:

Այս անգամ գերմանացի հեղինակ մըն է, որ մեծանուն Պրայսի զրական թէ քաղաքական վաստակը քննարկելու եւ վերլուծելու ձեռնարկած է:

Պրայս 1838-ին սկովտիացի ընտանիքէ մը սերած էր: Իրաւաբանութիւն ուսանած եւ դեռ 26 տարեկանին տը Հօլի Ռոմբն Ըմբաւայր խորագիրը կրող գիրքը հրատարակելով, արդէն որոշ համբաւի մը տիրացած էր թէ Անգլիոյ եւ թէ միջազգային զրական շրջանակներուն մէջ:

Բլայնքնէթթի այս հատորը որ 277 էջերէ կը բազկանայ, լոյս տեսած է Պատվառիոյ (Արեւմտ. Գերմանիա) Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիայի պատմական դիւութիւններու հատաքածոյին մէջ: Հեղինակը կը ներկայացնէ Պրայսի կեանքն ու գործունէութիւնը, զրական թէ քաղաքական, կը վերլուծէ անոր հեղինակութիւններու մէջ իր արտայայտած գաղափարներն ու համոզումները եւ զայն կը դասէ անցեալ դարուն ապրող դիտակից, մարգասէր եւ ազատամիտ անկրեւսական մը տիպարը:

Պրայս 1880-ին է որ հարաւային Ապրրայնի (Սկովտիա) շրջանէն ազատական կուսակցութենէն երեսփոխան ընտրուելով իր ժամանակուան մեծանուն քաղաքական դէմքերէն Կլատսթընի Բ. գահլիճին մաս կը կազմէր: Մեզի ծանօթ է թէ Պրայսի այդ ընտրութիւններուն տարած յաղթանակը օրքան խանդավառած ու յուսադրած էր արեւմտահայութիւնը որ կը կարծէր թէ այլեւս ժամը հնչած էր այնքան առնչէ ի վեր սպասուած ազատութեան: Անգլիական Խորհրդարանէն Պրայսի հարցապնդումները արդարեւ այդ թուականին սկսան եւ գրեթէ 40 տարի առանց ընդմիջումի չարունակուեցան ի նպաստ մերթ Հայերու, մերթ Կրետէցիներու եւ մերթ ալ Իրլանտացիներու, այսինքն միշտ ազատութիւն եւ արդարութիւն տենչացող ժողովուրդներու: Պրայս Հայոց մէջ մեծ հեղինակութիւն վայելել սկսած էր 1877-ին լոյս տեսած իր Թրանսֆոխպիա էնտ Արարատ խորագիրը կրող հատորով որ յետ Կովկաս կատարած ճամբորդութեան մը գրած էր:

Պրայս յաջորդաբար բազմաթիւ երկար ճամբորդութիւններ կատարելով մօտէն ուսումնասիրեց Ամերիկայի, Հնդկաստանի եւ Հարաւային Ափրիկէի ժողովուրդներու ընկերային պայմանները: Այս ճամբորդութիւնները որ կատարեց, տեղւոյն վրայ իրեն պատեհութիւն տուին այդ ժողովուրդներու կեանքին, քաղաքական ձգտումներուն մասին լուսաղբյր կերպով արտայայտուելու Անգլիոյ Խորհրդարանի բեմերէն: Քաղաքական իր միջամտութիւնները ի նպաստ սա կամ նա զրկուած ժողովուրդներու արդար դատին, հիմնուած իրաւաբանական տուեալներու եւ սկզբունքներու, պահպանողական կուսակցութեան անդամներու եւ կարգ մը նախկին ազատականներու որոնք Խորհրդարանին մէջ ազակոզմեան խմբակ մը կը ներկայացնէին, խտիւ քննադատութեան կը հանդիպէին: Ժոզէֆ Չէմպըրլէյն զայն «իրոֆէսօր» կ'որակէր, որ կարծես Օքսֆորտի իրաւաբանական ֆաքիւլթէի ամպիոնէն կը խօսէր «արդարութիւն» ու «ճշմարտութիւն» քարոզելով:

Պրայսի զրական վաստակը այլազան եւ բերրի է: Ան ունի աւելի քան 15 հատորներ, որոնցմէ ամենք իր ազգութեան արդէն Բ. հրատարակութեան արժանացած են: Ան գրած է նաեւ բազմաթիւ յօդուածներ եւ զրախօսականներ, որոնք հրատարակուած են զանազան հանդէսներու եւ թերթերու մէջ: Որքան որ կրցանք հաստատել հեղինակին ցուցակէն, Բլայնքնէթթի յաջողած է իր հատորին մէջ ամենից զրեթէ լրիւ ցանկը տալ: Պրայսի ատորագրութիւնը կրող այս աշխատութիւնները ինչպէս բոլոր այլազան նիւթեր կը չօշափեն, ըլլան անոնք իրաւաբանական, պատմական, ընկերային թէ ճամբորդութեան նօթեր: Գիտենք նաեւ թէ իր ժամանակի անգլիական հանդէսներուն եւ մամուլին մէջ, հայկական հարցի առաջին մէկ չորքանչն մինչեւ իր մահը բազմաթիւ յօդուածներ ատորագրելով չանազան է Աբեւմտահայասատանի արդար դատին իսկական պատկերը ներկայացնել ու ճար մը ցոյց տալ որ պիտի վերակենդանացնէր հայ ժողովուրդը, անոր ապահովելով քաղաքակիրթ ազգերու մէջ իր արժանի տեղը:

Պրայսի այս հայասիրութիւնը կը կապնար նաեւ այն պատճառաբանութեան մէջ, որ իր ժամանակուան բազմաթիւ քաղաքական դէմքերուն նման, համոզուած հակառուս մը չէր: Ան կը խորհէր թէ եթէ Անգլիա գօրաւոր Հայաստան մը ստեղծէր փոքր Ասիոյ մէջ, ռուսական միջամտութիւնը չէր կրնար պատրուակ մը ունենալ եւ օսմանեան Կայսրութիւնն ալ անդամահատութենէ պերճ կը մնար: Բայց եւ այնպէս, բոլշեվիկ յեղափոխութեան նախանշանները իր վրայ կը թուի թէ, խորապէս ազդած էին որ, 1914-ի Յուլիսին դեռ պատերազմէն առաջ, անգլիացի լրագրողի մը կը դրէր. «...մեզի համար Ռուսաստան չատ աւելի վտանգաւոր է քան Գերմանիա» (տե՛ս էջ 214):

Բլայնքնէթթի առանձին էջերու մէջ կ'ամփոփէ Պրայսի փոքր ժողովուրդներու առհասարակ, բայց Հայոց մասնաւորաբար, ազատութեան պայքարին համար կատարած ձեռնարկներուն, եւ անոր բերած մասնակցութիւնը (տե՛ս էջեր 220 - 230): Հոս է որ հեղինակը կ'անդրադառնայ նաեւ Սան Սթէֆանոյի նախադաշինքի ծանօթ 16-րդ յօդուածին, Պերլինի վեհաժողովի չարաչուք որոշումներուն (61րդ յօդուած), Համիտեան ջարդերուն, որոնք 80·000 զոհեր խլեցին, ու կը հասնի մեծ եզեռնին երբ Երիտթուրքերը «...հաւրիւր հազարներով Հայեր Սուրիոյ եւ Միջագետքի անապատները քչելով 1915էն 1918-ի միջեւ, հայկական հարցը կարգադրած եղան վերջնականապէս»: Պրայսի գերը այս չարաբաստիկ տարիներուն փոխանակ վրայ հիմնուելով հեղինակը կը ներկայացնէ ընթերցողին:

Արդարեւ հետաքրքրական կենսագրութիւն մըն է որ հեղինակը մեր ժողովուրդին իսկական բարեկամի մը յատկացուցած է յիշելով անոր մարդկութեան եւ արդարութեան համար ունեցած ակն ու համակրանքը, որ թէեւ արդար, չգտաւ դժբախտաբար այն թիկունքը եւ աջակցութիւնը, որոնց չնորհիւ բազմաթիւ ոճրագործութիւններու եւ արիւնահեղութիւններու առաջքը կարելի պիտի ըլլար առնել:

Հատոր մը որ մեր պատմագիտական կեդրոններն ու գրադարանները պէտք չէ անտեսեն:

* Göttingen. *Vandenhoeck und Ruprecht Verlagssbuchhandlung*. 1985. DM 72 (235 Francs).

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱԽՏԱԽՈՐՆԵՐԸ

ԱՐԱՄ ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Անմոռանալի էր Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի համերդներէն ստացուած ապաւորութիւնը: Արուեստի կախարդիչ ուժով լեցուած էր անոր զեկավարած երգչախումբին իւրաքանչիւր մեկնաբանութիւնը: Արամ Տէր-Յովհաննիսեան բազմակողմանի, ստեղծագործական լայն կարելիութիւններու տէր երաժիշտ էր: Ան պայծառ անհատականութիւն մըն էր, որ ինքզինք արտայայտեց որպէս վիպագրուն խմբավար, մանկավարժ, թատերական արուեստագիտներու եւ երաժշտական թատրոններու զեկավար:

Նախակրթութիւնը ստացած է Թիֆլիսի Ներսիսեան զպրոցը, ուր երաժշտութիւն կը դասաւանդէին Մակար Եկմալեան, Կարա - Մուրզա, իսկ յատուկ երաժշտական զպրոցին մէջ աշակերտած է Նիկոլայեւի, Փալիաշվիլիի, Բրոմլի եւ ուրիշներու: Թիֆլիսի արուեստով լեցուն միջավայրը, ուր կային օփերայի եւ դրամատիկ հոյակապ թատրոններ, չատ բան տուաւ իրեն: 20-ական թուականներուն Արամ Տէր-Յովհաննիսեան արդէն իրրեւ երգիչ - մեկնաբան ու նաեւ խմբավար հանդէս կու գար Կարա - Մուրզայի, Փալիաշվիլիի երգչախումբերուն մէջ: Իր բարեկամ, երգահան Ռոմանոս Մելիքեանի հետ ան ծրագիրներ կը մշակէր հայկական երաժշտական արուեստի պարզացման համար: Ուսումը չարունակելու համար 1907-ին Արամ Տէր-Յովհաննիսեան կը մեկնի Պետերբուրգ, ուր դաշնակի դասեր կ'առնէ Լիսթի աշակերտ Ռանուչեւիչէն եւ հանդէս կու գայ ինքնուրոյն համերգներով: 1913 - 1918 թուականներուն ուսումը կը չարունակէ Պետերբուրգի Երաժշտանոցին մէջ, դասեր առնելով Ժիտոմիրսկիէն, Սակէմիէն, Շտայնբերգէն:

1929-ին առաջին անգամ այցելելով Հայաստան, երաժշտութեան անուանի տեսարան եւ երգահան Քուչնարեանի հետ ան կը չրջի քաղաքէ քաղաք, գրի կ'առնէ ու կը ձայնագրէ ժողովրդական երգեր, կապեր կը հաստատէ հայ մշակոյթի դէմքերու հետ: Այնուհետեւ կը վերադառնայ Թիֆլիս, ուր այդ ժամանակ կ'ապրէր հայ երաժիշտներու մեծ մասը եւ կը բանէր Հայկական Մշակոյթի Տունը («Հայարտուն»): Իր համերգները «Հայարտուն» երգչախումբին հետ մեծ յաջողութիւն կ'արձանագրեն: Արամ Տէր-Յովհաննիսեան երաժշտական չրջանակին մէջ կը գտնուար այն վտանգաւոր անհատականութիւններէն մին, որուն կը կպցուէր հայ նոր երաժշտութեան յոյսը: 1940-ին իրեն կ'առաջարկեն Հայաստանի պետական երգչախումբի զեկավարի պաշտօնը: Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի կեանքին մէջ կը սկսի իսկական ստեղծագործական ներուաճումներու չրջանը: Յաջորդաբար կ'իրագործէ հետաքրքրական ծրագիրներ: Անոր ինքնատիպ մեկնաբանութիւնները աչքի կը գարնէին զեղարուեստական բարձր ճաշակով: Յատկապէս հիացում կը պատճառէր Կոմիտասի խմբերգներու մեկնաբանութիւնը: Ժամանակակիցներէն Ռ. Թերլեմեզեան կը վկայէ. «Ահա մի արուեստագէտ, որը վերջապէս մեծ ճաշակով ու արուեստով ի ցոյց դրեց հանճարեղ կոմպոզիտորի արժանիքները»: «Ես յաճախ եմ լսել Կոմիտասի խմբերգները, բայց այդ օրուայ «Հորովել»ը, «Փեսացուի գովերգ»ը, «Գարուն» եւ յատկապէս «Լօ - լօ» խմբերգերի կատարումը մի նոր յայտնութիւն է մեզ համար... Բացատրել Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի արուեստը, նշանակում է բացատրել անբացատրելին», - հիացումով գրած է Հայաստանի ժողովրդական նկարիչ Մարտուն Եսայեան:

Պետական երգչախումբի, հրաւիրուած մենակատարներու եւ սէնֆոնիք նուագախումբի ուժերով Արամ Տէր-Յովհաննիսեան կ'իրականացնէ Զայքովսքիի «Եղանակ» օփերայի մեկնաբանութիւնը, որ մեծ ոգեւորութիւն յառաջացուց արուեստասէր հասարակութեան մէջ: Ծանօթ թատերագէտ, թեմատիք Ա. Բուրջալով այդ առիթով գրած է. «Եթէ հարկ ըլլայ ներկայացում մը ստեղծելու, ի՞նչ պէտք է ուելցնելու, ամբողջացնելու, ուղղելու համար: Գրեթէ ոչինչ: Հոս ամէն բան կատարուած է եւ կը մնայ միայն ստեղծել, աւելցնել ակբորներ ու դերասաններուն ցոյց տալ միայն ելքը, մուտքը»:

Երեւանի երաժշտական կեանքին մէջ իսկական նորութիւն էր երգչախումբ - սէնֆոնիք չարքի հոյակապ մեկնաբանութիւնը՝ Մոցարթի «Ռեքուիեմ»ը, Պէթհովէնի «9-րդ Համանուագ»ը:

«Այդ փոքրիկ մարդը արուեստում խիստ պահանջկոտ էր, - կը գրէ իր մասին անուանի երգչուհի Հայկանոյշ Դանիէլեան: Նա անկրկնելի կախարդ - երաժիշտ է, տարուեցէք նրանից եւ ընդմիշտ յիշեցէք նրա խորհուրդները... Արամ Տէր-Յովհաննիսեանը վտանգաւոր է...»:

1941-ին, երբ Երեւանի մէջ կազմակերպուեցաւ օփերէթային թատրոնը, Արամ Տէր-Յովհաննիսեան զարձաւ անոր պետական զեկավարը: Հոս բացայայտուեցաւ անոր անսպառ տպաւորչին միւս կողմը, եւ իրականացաւ հին երազը, ձգտումը՝ աշխատիլ թատրոնի մէջ: Այդ թատրոնին բացումը յատկանշական երեւոյթ էր: Պատերազմ էր, այնպէս կը թուէր որ երկիրը ծիծաղելու վիճակ չունի, երկիրը ուրախանալու տրամադրութիւն չունի եւ այդ ծանր տարիներուն Երեւանի մէջ կը սկսի բանիլ ամէնէն ուրախ ու կենսախինդ սեռի թատրոնը: Տարօրինակ է, ոչ, երբեք: Աւելին, տակիկ օրհնք էր, որ կը խարհրդանշէր ժողովուրդի կենսունակութիւնը եւ լաւատեսութիւնը, անոր կամքը եւ յաղթելու հաւատքը: Այդ բոլոր ամբողջ էութեամբ կը զգային ու կը հասկնային գլխաւոր զեկավարն ու անոր տաղանդաւոր գործակիցները՝ թատրոնի զեղարուեստական զեկավար, երգիչ Շարա Տալեան, երաժիշտ Արտեմի Այվազեան, զերասան Թադեւոս Սարեան եւ ուրիշներ: Շատեր մինչեւ այսօր ալ մասնաւոր հիացումով կը յիշեն այդ տարիներու ներկայացումները՝ Տ. Զուլոմեանի «Կարինէ», Ա. Այվազեանի «Ուշ լինի, նուշ լինի», Կարմանի «Բայազերա», «Սիլվա», Վալենտինովայի «Կրակի քրմուհի» եւ այլ օփերէթները:

Բ. Աչխարհամարտէն վեր երկու տարի Արամ Տէր-Յովհաննիսեան աշխատած է Ծրունդ քաղաքը, ուր հրաւիրուած էր կիրգիզ օփերայի գլխաւոր զեկավարի պաշտօնով: Հոս մեծ յաջողութիւն ունեցաւ իր բեմադրած «Մանաս» օփերան: Այնուհետեւ հրաւիրուեցաւ Լենինգրադ, ուր աշխատեցաւ փոքր օփերայի արուեստաոցին մէջ:

1955-ին, զարձեալ Հայաստան էր, ուր երաժիշտներու հետ միասին կը պատրաստէր 1956-ին Մոսկուա տեսի ունենալիք հայկական զրականութեան եւ արուեստի երկրորդ տասնօրեակին: Պետական երգչախումբը տասնօրեակին պիտի ներկայանար տարբեր սերունդներու եւ ոճերու երգահաններու զործերէ կազմուած յայտագրով: «Սովետական կուլտուրա» թերթին մէջ փրոֆ. Կ. Պոիցա այն օրերուն գրած է. «...Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի վարպետութիւնը մեծ տպաւորութիւն կը թողու: Անոր ուժեղ կամքը, անկեղծ ոգեւորութիւնը կ'օգնէ խումբին դնելու բանաստեղծութիւն, յոյզ հաղորդելու բեկնաբանուող երգին, գործին»: Հայկական երաժշտական արուեստի մարզին մէջ մատուցած ծառայութիւններուն համար Հայաստանի կառավարութիւնը 1956-ին Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի չնորհեց ժողովրդական արտիստի կոչում:

Ալբերով մեծ, պայծառ, անսակարկ նուիրումով կեանք մը, Արամ Տէր-Յովհաննիսեան հայկական մեկնաբանական արուեստի պատմութեան մէջ անկրկնելի էջ գրեց եւ այսօր իրաւամբ կը համարուի այդ մարզի նորարար եւ իր արժանի տեղը ունի խորհրդային հռչակաւոր խմբավարներու չարքին:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ՏԷՐ-ՍԻՄՈՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
Բեմականացում Գր. Շահինեանի

Հրատարակութիւն՝ «ԵՐԻԱԿ» հրատարակչատուն, Պէյրութ, 1986:

«ՈՋՆԻ»Ի ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՆՆԵՐԷՆ

ՄԻ ԿՏՈՐ ՀՈՂԻ ԵՕԹ ՏԷՐԵՐԸ

Հին եզվարդում Սահակ անունով մի երդունի էր ապրում, որին չատերը յարգանքով Սահակ պապ էին անուանում, ոմանք եւ՝ Աննման Սահակ: Սիրում էր նա մարդկանց, սիրում էր արդար աշխատանքը, բայց ամենից չատ սիրում էր հողը:

Հարեւնի պլուզի մօտաքայքում քարքարոտ ու ամայի մի տարածութիւն կար: «Աչքի՝ մչակեմ, հող դարձնեմ», - միտք արեց ծերունին եւ 50 տարի հատաքեց քարերը, մեն - մինակ, արեւախանձ:

Ամէն ինչ աճում էր այդ օազիսում: Ամէն ինչ ծաղկում էր: Տանձն ու խնձորը արեւի տակ փայլփլում էին, ինչպէս՝ խաղալիքները Նոր տարուայ եղեւնու ծիւղերին: Կանաչ վարունգի փչերը խոտասի նման ձեռք էին ծակում. այնքան համեղ էին այդ փչուտ վարունգները: Լիալուսնի ժամանակ խաղողի յակէնթը դիմաներում կարող էիր տեսնել նրա հէքեաթային արտացոլումը:

Ներսնին ապրում էր օազիսում՝ հասնելով արբած քողարկում: Եղվարդեցիները համար մուսաքը բաց էր: Սկզբում հաճախողները գալիս էին միայն խընդրելու, իսկ յետոյ տանում էին առանց խնդրելու դիտաւորութեան:

Բայց ահա մի անգամ օազիսում անծանօթներ յայտնուեցին: Մէկը՝ լայնեզր գլխարկով եւ առանց փողկապի, միւսը՝ փողկապով, բայց առանց գլխարկի: Եւ ասացին. «Այդպէս չի՛ լինի»: Սահակ պապը զարմացաւ. «Ի՞նչը այդպէս չի լինի կամ՝ «ինչպէս պիտի լինի»: Բացատրեցին, որ հողը իրենը չէ, կոլտնտեսութեանն է, ուրեմն՝ օազիսը պէտք է մրցոյթ անեսութեան պլանի մէջ: Նոյնիսկ խոստացան օգնել այդ հարցում: Ու օգնեցին օգնել: Մարդիկ եկան: Շա՛տ: Ոմանք՝ փողկապով, ոմանք՝ գլխարկով: Սահակ պապը չատ զարմացաւ, որ լոլիկն ու վարունգը մի՛ հիմնարկ է պլանաւորում, խաղողը՝ մէկ ուրիշ: Նա պարզապէս չգիտէր, որ վարունգներն ունին իրենց մինիատրը, խաղողի ողկոյզները՝ իրենցը: Շատ բան չգիտէր Սահակ պապ. նոյնիսկ՝ այն, որ եթէ իր տնտեսութեան այսպէս ասած թափօնների բազայի վրայ կով պահէր, եւս մէկ մինիատր կը դառնար կովի եւ օազիսի տէրը...:

Սահակ պապի հողամասը մտցուած էր եօթ մինիտրութեան եւ դերատեսչութեան պլանների մէջ: Տէրերը յայտնուում էին այն ժամանակ, երբ բերքը հասունանում էր: Պատահում էր՝ վիճում էին, իրարից խռովում: Պապը նրանց վրայ ուշադրութիւն չէր դարձնում. դրութիւնը կախ աշխատում էր: Որ փոս փորից: Ոչ այն է՝ անճաւ էր, ոչ այն է՝ որջ: Հողի դարակները ծածկեց յարդով եւ չորից մի քանի ծառի տանձն ու խնձորը: Մնացած հարիւրաւոր ծառերը թափ էին տալիս եօթ տէրերը: Բարձում էին մեքենաները եւ տանում, ինչպէս իրենք էին ասում՝ բազա:

Նոր տարուայ նախօրեակին եօթ տէրերը մէկը միւսի հետեւից ներկայանում էին Սահակին: Մէրզ էին խնդրում տան համար, ընտանիքի համար, նոր տարուայ համար: Պապը խղճում էր, իր ազգակիկ պաշարից բաժին հանում: «Էս ինչքանն չատ են իմ էկ հեկտարնոց հողամասի տէրերը, - խորհում էր պապը, - պէտք է երկրորդ հողամասն սկսել»: Նրա աչքին մի ամայի, քարքարոտ տարածութիւն էր ընկել: Փառք Աստծոյ, ժամանակ չատ կայ, ուժ էլ կայ, չէ՞ որ անմահ է Սահակ պապը: Նա համոզուած է, որ եթէ հողը մէկ տէր ունենայ, քարե՛րն էլ կը ծաղկեն:

ՋՈՐԻ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

×

Ա Ր Տ Ա Շ Ա Տ

Մարկոսը դատարանից ծանուցագիր է ստանում: Ցաջորդ օրը ծանուցագիրը ետ է ուղարկում՝ «Հասցէատէրը մեռել է» մակագրութեամբ: Դատական կատարածուն երկրորդ ծանուցագիրն է ուղարկում: Այս անգամ Մարկոսը մակագրում է. «Հասցէատէրը դեռ մեռած է»:

×

Դատաւորը հարցնում է վկայ Մարկոսին.

- Երբ տեսաք մեղադրեալներն աթոռներով կռւում են, ինչո՞ւ չմիջամտեցիք:

- Ախր ես աթոռ չունէի, - պատասխանում է Մարկոսը:

×

Կ Ի Ր Ո Վ Ա Կ Ա Ն - Լ Ո Ւ Ի

- Աքնի ազջիկ, - ասում է Հանէսը կնոջը, - մտս մօտ է, ոզեքիս կանչի, թող դան լսեն իմ վերջին խրատները:

Բոլորը հաւաքւում են:

- Բալա ջան, - դիմում է Հանէսը աւագ որդուն, - լինճ լսի ու էս տարի տունդ մի տարքիր, առանց էդ էլ պարտքդ չատ ա:

- Չէ՛, - միջամտում է Հանէսը միջնակ որդուն, - ուսումդ կ'աւարտես, յետո՛յ կ'ամուսնանաս:

- Չէ՛, կրկին ընդհատում է Հանէսի կինը, - հենց եկող ամիսն էլ կ'ամուսնացընենք:

- Աքնի ազջիկ, - անքալով ասում է Հանէսը, - չհասկացայ՝ մեռնողը դո՞ւ ես, թէ ես...:

×

- Հիմնարկի այն աենեակում, ուր ես նստում եմ, չորս կոմս աւանակներ են:

- Երեւի չորս կոմդ հայելիներ են դըրւած հա՞...

×

Ուսուս Աչոյի կինը մեքենայի տակ էր ընկել: Ընկերները հանդիպելով Աչոյին, հարցրին.

- Մեզաւորից լաւ փող առա՞ք: Հիմա կնիկդ ո՞նց ա, կնիկդ:

- Շատ լաւ, - պատասխանում է Աչոն, - թէ մի հետ էլ մաշինի տակ ընկաւ, ե՛ս էլ մաշինա կ'առնեմ...:

×

Հ Ո Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր Ե Ա Ն

ԼՈՒՐՋ ՆԱՄԱԿ

Սիրելի Ոզնի, խնդրում եմ միջնորդէք՝ Գրողների Միութեան անդամատոմս տան ինձ, քանի որ նախապատրաստւում եմ գրող դառնալ:

Գ. Գ.

ՎԻՃԱԿԱԽՍՂԸ

«Լօթօ» բառը (իտալերէն՝ վիճակ) Ֆլորանսերէնի մէջ կը սկսի գործածուիլ 1732-ին: Դիպուածի խաղ մը կը ստիպէ ան, Իտալիային ներածուած, որ չուտով կը տարածուի հանրութեան մէջ: Վիճակահանութիւններու սկիզբի շրջանին կը զուգադիպի: Աբբունի վիճակահանութիւնը, որ նախահայրն է ազգային վիճակահանութեան, կը ստեղծուի 1776-ին: Այդ թուականէն առաջ այս խաղերը - յատկապէս լօթօն- տարածուած էին միայն ընկերութեան բարձր դասին, արքունիքին մէջ:

Վիճակախաղերը սակայն ծանօթ էին Ֆրանսայի մէջ 15-րդ դարէն: Շարլ Է. կամ Ֆրանսուա Ա.ի շրջանին պինուորներու համար ժամանցի միջոց մըն էին անոնք: Ծանօթ է, որ վիճակախաղը տոպրակէ մը թիւեր դուրս քաշելու մէջ կը կայանայ. թիւերը կը համապատասխանեն քարտերու, որոնք նախապէս բաժնուած են խաղացողներու միջեւ: Ամէն քարտ 15 թիւ ունի վրան: Այն խաղացողը որ առաջին լրացնողը կ'ըլլայ իր քարտը, չահած է...:

Եթէ վիճակի թուադրուած գնդիկները ընդհանրապէս բոլորովին միօրինակ են, որպէսզի պարզ հպումով մը կարելի չըլլայ դուչակել, մեծ զանազանութիւններ կը ներկայացնեն սակայն խաղացողներու բաժնուած քարտերը. չատ հիները ուղղակի արուեստի գործեր են: Հոն ներկայացուած են զանազան նիւթեր:

19-րդ դարուն մանուկներու համար պատրաստուած քարտերը յաճախ դաստիարակիչ բնոյթ ունին: Թուադրուած կամ պարապ քառակուսիները զարդարուած են պատմական, աշխարհագրական կամ ճամբորդական նիւթերով. կառաւել այբբենարան մը, ընթերցումի մղելու համար ոգեկը:

Առանդական վիճակախաղին կարելի է տակաւին հանդիպիլ երկրին հարաւարեւմտեան շրջանին մէջ: Ժողովրդական աւանդութեան մը մնացորդներէն է ան, որ կ'անհետանայ օրէ օր:

ԱՍԻԱՅԻ ՓԻՂԵՐ ԱՓՐԻԿԵԱՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Ք. Ա. 217 թուականին Եգիպտոսի թագաւորը Պաղեստին քաղաքին մէջ կը կռուէր Սուրիոյ թագաւորին դէմ: Պատերազմական դիրքաւորումը նոյնն էր երկու զօրքին մօտ. կեդրոնը՝ հետեւակները, իսկ երկու թեւերուն վրայ՝ փիղերով պաշտպանուած ձիաւորները: Եգիպտական բանակին փիղերը ափրիկեան ցեղին կը պատկանէին, իսկ միւսները՝ Հնդկաստանէն բերուած էին: Եգիպտացիները ունէին 73 փիղ, իսկ Սուրիացիները՝ 102:

Երբ կռիւը պզտնչանը արուեցաւ նախ առաջ մղուեցան փիղերը. սակայն եգիպտական զօրքին փիղերէն մէկ քանին միայն յարձակումի անցան: Մեծ մասը մերժեց կռիւին մասնակցիլ, հետեւելով ափրիկեան փիղերու սովորութեան: Որովհետեւ անոնք չէին հանդուրժեր հոտերու, ագռաղակներու, եւ կը սարսափէին հընդկական փիղերու մեծդի հասակէն եւ զօրութենէն: Եւ ահա ինչ որ պատահեցաւ. փիղերը կարկերը խանդարելով խուճապ առեղծեցին իրենց իսկ զօրաբաժնին մէջ, ու եգիպտական պահազօրքը կոխկրտուած փիղերէն սկսաւ տեղի տալ. իսկ Սուրիացիները փիղերը անցնելով կը զրոհէին ու կ'իյնային թշնամի ձիաւորներուն վրայ: Այսպէսով Եգիպտացիներու ձախ թեւը ամբողջովին փճացաւ: Այսուհանդերձ անոնք դարմանեցին պատահածը, թէեւ մեռած էին իրենց փիղերէն տասնըվեցը, ու գրեթէ միւս բոլորը խճած էին թշնամիին ձեռքը: Յաղթանակը տանելէ ետք անոնք չորս փիղ զոհեցին Աթեւնի:

Այս սարսափելի կռիւը մեծ տպաւորութիւն գործեց. այնքան որ հին դարերուն, ինչպէս Միջին Դարուն, ասիական փիղերը աւելի հսկայ ու աւելի զօրաւոր կը նկատուէին, քան ափրիկեանները: Եգիպտացիներու փիղերը եկած էին Նուպիայէն ու Եթովպիայէն. իսկ Քէնիայի եւ կեդրոնական Ափրիկէի փիղերը, հակառակ որ աւելի հսկայ են ասիականներէն, երբեք չեն մասնակցած հին շրջաններու պատերազմներուն:

- Ուսուս Վարոս, ասում են գինու հետ լաւ բարեկամ ես եղել, կեանքիդ մէջ հինգ կարաս խմած կը լինե՞ս:

- Փա՛ռ, քու հօրն ողորմի, է՞դ ա քու հաչուապահութիւնը: Հինգ կարաս միայն բեզերիցս ա կաթել...:

×

- Ինչպէ՞ս եղաւ, որ փճացաւ ձեր հեռատեսացոյցը:

- Զգիտեմ, հեռուստացոյցով կին էի նայում եւ մեխով ականջիս մէջ քորում: Մէկ էլ... հեռուստացոյցի ձայնը կորաւ:

Վերջացաւ: Կեանքիս մէջ մերկ կին մը պիտի չկարենամ տեսնել այլեւս: Ինծի համար փակուած է այդ էջը: Ինծի համար փակուած է, քանի որ վճռած եմ կեանքիս մինչեւ վերջին օրը մնալ հիւանդանոցի մը սենեակին մէջ: Եւ քանի՞ տարի սպասել պէտք պիտի ըլլայ որպէսզի օր մը կին մը տիպարի գիշերել հիւանդ մանուկի մը քով եւ մոռնալով իմ ներկայութիւնս, հանէ վրայի հագուստը, պիջերանոց մը հագնի: Ինչ որ ըրաւ երէկ գիշեր Տիկին Ալիս անհասկնալի պարզութեամբ մը, անգամ մըն ալ պիտի չկրկնուի, գիտեմ: Անհասկնալի պարզութիւն, այո: Այնքան անհասկնալի, որքան անհասկնալի՝ այսօրուան իր որոշումը, գիշերանոցը առնել եւ պէտքարան երթալ վրան փոխելու համար: Ի՞նչ բան փոխուեցաւ երէկուընէ այսօր, Աստուած իմ: Զա՞ց որ ուշադրութիւնս գրաւեց իր այդ չարժումով: Զա՞ց որ այդ վայրկեանէն ի վեր միտքս կը պտտի իր մերկութեան չուրջ: Հակակա՞ռ վերջապէս, որ միայն գինքը այդպէս կիսամերկ տեսած ըլլալս բաւած էր, որպէսզի համակրանք մը ստեղծուէր իմ մէջ իրեն հանդէպ:

(Շար. 80)

Այս գիշեր հերթապահ հիւանդապահը Հիւսէյնն է: Սա պահուն սենեակները կը շրջի հիւանդներուն հարցնելու համար թէ բանի մը պէտք ունի՞ն: Անսովոր փութկոտութիւն մը, անսովոր զուրգուրանք: Նաեւ աւելորդ: Չէ՞ որ սկզբուն - քով, բանի մը պէտք ունեցողը զանգակ կը հնչեցնէ: Բայց Հիւսէյնին ակնարկները մի առ մի կը պտտին հիւանդներուն վրայ, իւրաքանչիւրին կը հարցնէ թէ բանի մը պէտք ունի՞ն քնանալէ առաջ: Ցաւանի է որ այդպէս հրահանգուած է հերթապահ բժիշկին կողմէ, որ կ'ուզէ առաւօտեան առ քիչ առաջուան անհաճոյ ու անակնկալ մահը: Դարձեալ աւելորդ փութկոտութիւն: Այս գիշեր ո՞վ պիտի ձանձրանայ այդ չարաշուք դէպքը: Առանկը, որ մեռնողին կնոջը կոդմէ առաքուցաւ, կարծես քարացած է նըրբանցքին մէջ, ժայռի կտոր զարձած ապառիկի մը կը նմանի: Կը չարունակեմ լսել հիւանդանոցին սա ահաւոր լռութեան մէջէն: Սիրտս պատառ - պատառ կ'ըլլայ դային լսելով ու կրկին լսելով: Մինչդեռ կինը հասած է առանց նոյնիսկ սպասելու որ ամուսնին մարմինը վար իջեցնեն: Աչքերը չոր են հիմա, չի լար: Թերեւս խոհանոց մտած է ու տղոց համար բաներ մը կը պատրաստէ, եթէ զաւակներ ունէին: Տղաքն ալ բացառաբար լուռ են այս դիշեր մանաւանդ եթէ պզտիկ են, անչափահաս: Զգալով որ ապէտ մը պատահած է, ո՛չ աւելորդ հարցում կ'ուզղեն, ոչ ալ չատախօսութիւն կ'ընեն իրենց միջեւ...:

Հիւսէյնն լինճմէ չատ չախորժիր, բայց երէկ որքան զուրգուրանք ցոյց տուած էր բաժակ մը տաք թէյ քերելով: Այդ զուրգուրանքին փոխադարձելու փափաքը էր թերեւս, որ քիչ առաջ, երբ հիւանդապահը հարցուց թէ բանի մը պէտք ունի՞մ, լինձի ըսել տուաւ.

Հիւսէյնն, չատ չնորհակալ եմ, դուն չատ լաւ մարդ ես, ողջ ըլլաս: Բայց ես բանի մը պէտք չունիմ:

Արդէն նախազգաստութիւնս չէի վերջացուցած, որ Հիւսէյնին մօտեցած էր Տիկին Ալիսին, կեղծաւոր ժպիտ մը դէմքին, նայած էր փոքրիկ հիւանդին, եւ հարցուցած էր.

- Ա՛յս պզտիկ պարոնը լա՞ւ է այլեւս:

- Լաւ է, Հիւսէյնն, չնորհակալ եմ:

- Բանի մը պէտք ունի՞:

- Ո՛չ, ողջ ըլլաս, չնորհակալ եմ:

- Ա՛յս գիշեր հերթապահը ես եմ, եթէ բան մը ուզէք, մի վարանիք:

«Շունչանորդի, ըսած էի մաքէս, ապուր կինը տեսաւ, քովէն բաժնուիլ չուզեր»:

Յետոյ Հիւսէյնին մեկնած էր դառն առջեւէն գիշեր բարի մը ըսելով: Դեռ կը լսեմ անոր պոռոյտ ներքնոցքին մէջ, հատակ այն ճիպերուն, զոր կը վատնէ իբր թէ ազմուկ չընելու համար: Զուր - տեղ կը յոդնի. ոչ մէկ ազմուկ այս գիշեր կրնայ խանգարել լռութիւնը: Այն լռութիւնը, որ ծնունդ կ'առնէ երբ մեռել մը կը տանին ներքնոցքէն: Ուրիշներ ալ կը լսե՞ն արդեօք այդ լռութիւնը: Տիկին Ալիս ալ կը լսե՞: Չեմ գիտեր: Այս մէկը այն լռութիւնն է սակայն որ արդելք կ'ըլլայ քնանալուդ: Հազար անգամ պիտի նախընտրէիր ազմուկը, գուարթութիւնը, ռանտչչուկները, բացագանչութիւնները...:

Տիկին Ալիս ոտքի կ'ելլէ հառաչանք մը արձակելէ ետք: Դանդաղ քայլերով կը յառաջանայ դէպի հանդերձակալ ու հոնկէ գիշերանոցը կը վերցնէ: Սիրտս ուժգին բաբախել կը սկսի: Գլուխս քիչ մը դէպի անդին կը դարձնեմ ակամայ: Բայց այնքան անդին, որքան դարձեալ պիտի կարենամ իր չարժումներուն հետեւիլ աչքիս ծայրովը: Տիկին Ալիս իր սենեկապետն ալ կ'առնէ հանդերձակալէն եւ երկուքը կը նետէ թեւին վրայ: Կը մօտենայ անկողնին: «Հիմա պիտի հանուի» կը խորհիմ ու կը զգամ որ խուճապ մը ծայր տուած է հոգիիս խորը: Բայց Տիկին Ալիս Արամիկին վրայ ակնարկ մը նետելէ վերջ, առանց բան մը ըսելու դէպի դուռը կը քալէ ու սենեակէն դուրս կ'ելլէ:

-ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ-

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 17

ՓԱՐԻԶ
Ս· ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Վերափոխումն է Սուրբ Աստուածածնի:

Այս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Ծովհ·- Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ· ՆԱԳՂԱՇԵԱՆ

Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պատարագի աւարտին՝ խաղողի օրհնութիւն *կը կատարուի:*

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Յիշատակ է Մեռելոց:

Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ *կը կատարուի* վասն համօրէն ննջեցելոց:

×

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11·15-ին
խաղողօրհնէք՝ ժամը 11·45-ին

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Յիշատակ է Մեռելոց:

Ժամը 11-ին ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ *կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:*

×

Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին:

Այս առթիւ կը կատարուի աւանդական մատաղ եւ խաղողօրհնէք:

Կը խնդրուի հոգեհանգիստներու համար նախապէս արձանագրուիլ:

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՎՐԹԱՆԷՍ ԱՒԱԳ ՔՀՆԱ· ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին տեղւոյն ՇՆՈՐՀԱԼԻ *երգչախումբին կողմէ, վեկավարութեամբ՝ Պ· Յակոբ Աբրահամեանի:*

Պատարագի աւարտին խաղողօրհնէք *կը կատարուի:*

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Յիշատակ է Մեռելոց:

Յետ աւարտման արարողութեանց հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:

Պատարագ, Կիրակի՝ ժամը 10-ին
Երկուշաբթի՝ ժամը 10-ին:

×

ՊՕՄՈՆԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ 11·30ին:

×

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւ՝

ՎԱՉԷ Ծ· ՎՐԴ· ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-ին
խաղողօրհնէք:

×

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Պատարագ եւ խաղողօրհնէք:

Կը հրաւիրուին վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,

նախաձեռնութեամբ՝

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին

ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ
(գունաւոր)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն:

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
- ՎԱԼԱՆՍ -

Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, Երկրորդ Աշխարհամարտին, վալանսի ռմբակոծման հետեւանքով մահացած զոհերուն հոգւոյն Ուրբաթ, Օգս· 15, ժամը 10-ին, պատարագ ու հոգեհանգիստ կը կատարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

Fête Champêtre

A SAINT-RAPHAEL

HOME ARMENIEN

VENDREDI 15 AOUT

10 h *Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN en la chapelle St Jean*

MARTEN YORGANTZ
animera l'après-midi

—— *Bar — Spécialités arméniennes — Tombola* ——

Tél : 94 - 95 - 00 - 30
— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

EN EXCLUSIVITÉ

OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans

Vous propose

VOLS DIRECTS **PARIS ➤ EREVAN** **EREVAN ➤ PARIS**

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 3 au 19 Septembre	7.580 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F	Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS	A MARSEILLE
SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 — PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON	**A SAINT CHAMOND**
JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 22 18 22

—— A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI ——

—— *ՆԻՍԻ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ* ——

ՊԱՐՈՒԱՄԵԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ

ԿԱՒՈՒՑՄԱՆ ԱՒԹԻԻ
ՀՈԳԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՐԻ ՋԵՏԵՂՄԱՆ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի Տօնին, կիրակի, Օգոստոս 17, եկեղեցիիս անուանակոչութեան եւ Ուխտի Խրուան 58րդ տարելիցի առթիւ՝

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր
Պատարագ

Կը պատարագէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ ԳՈՒՍԱՆ *երգչախումբը վեկավարութեամբ՝ Տիկին Ժիւլիէթ Եըմտգեան-ի*

Սկիզբ Պատարագի . . . . . ժամը 9·45
Մատաղօրհնէք . . . . . ժամը 11·45

Պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենան Հողի օրհնութեան եւ Առաջին քարի դնեդման հանդիսութիւնները:

Ապա՝ Ուխտաւորի աւանդական սեղանը կը հրաւիրէ ձեզ բոլորդ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր պաղութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել· - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն· - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6–րդ, 5–րդ եւ 4–րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Ասնուվիլ, Վիլիէ լը Պել, Օլնէ սու Պուա, Սրվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մոնֆերմէյ, Վիլիէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բաժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
12
MARDI
12 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.288 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.288

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ-ՀԱՄՈՒՏԻ ՕԴՐԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

ՄԻՋԿՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ

Օգս· 6-ի եւ 8-ի մեր թիւերով հաղորդած էինք Պուրճ - Համուտի մէջ կատարուած ոճրափորձին մանրամասնութիւնները: Այժմ կու տանք Պէյրութի մեր պաշտօնակիցին՝ «Ազդակ»ի Օգս· 9ի իր թիւով տուած արձագանգը այս առնչութեամբ·-

«Ճգնաժամի ձեռքերու կոզմէ լարուած պահերու կոյր ցանքին ու միայն անվերներու կեանքերու հունձքի անվարղային խաղը նոր քայլ մը եւս արձանագրեց երէկ, երբ ականուած պայուսակ մը պայթեցաւ Պուրճ Համուտի կամուրջին մօտ, ոտնիկանաւտան կնոջ զբաղուող սրճարանին արեւմտեան պատին տակ, խլելով կեանքը 2 անմեղներու եւ վիրաւորելով 31 այլ անմեղներ:

Պայթումը տեղի ունեցաւ ժամը 10·25-ին, վիճակ սրճարանին պատին մօտ, վաճառի քանդելով սրճարանն ու վնասներ պատճառելով մինչեւ 75 մեթր հեռու գտնուղ բնակարաններու եւ վաճառատուներու: Ջինուորական մանագէտի մը համաձայն, ականը կը պարունակէր 7 քկ· ամանակ եւ պահուած էր պայուսակի մը մէջ:

Այն ծրմմանէն, Պարպիրի, Տորայի եւ Ալ Տիպի մէջ տեղի ունեցած ոճրային պայթումներուն օզակներով կապուած պայքային վրայ, արձնալի նոր օզակ մը աւելցնող այս խափանարարութիւնը բարձացուց ընդվզումի եւ զաւապարտումի ալիքան զօրաւոր ալիք մը:

Պայթումէն անմիջապէս ետք, Հ·Յ·Դ· Լիբանանի կեդրոնական Կոմիտէի անդամները եւ Պուրճ Համուտի քաղաքապետը այցելեցին դէպքին վայրը եւ հրապարակեցին զոհերու փրկութեան աշխատանքին: Այս առիթով, Հ·Յ·Դ· Լիբ· Կեդր· Կոմիտէի բաները կատարեց հետեւեալ յայտարարութիւնը·

Պուրճ Համուտի կամուրջին մօտ պատահած վերջին պայթումը մէկ օզակն է ոճրութեան եւ դաւադիր ոճիրներու այն շղթային, որ սկսաւ վերջին չորս տարիներուն Ալ Ռիմմանէի մէջ, տարածուեցաւ դէպի Պարպիր, Տորա եւ ձէյ Տիպ:

Հ·Յ·Դ· Լիբ· Կ· Կ· ոչ մէկ իմաստ եւ պատճառ կը տեսնէ նման դէպքերու դատապարտութեան մէջ, այլ կը պահանջէ բոլոր կողմերէն եւ գործօն ուժերէն՝ լրջօրէն աշխատիլ, վերջ տալու համար նման ոճրագործութեանց, որուն զոհերը ծերերը, կիներն ու երախաներն են: Մխակ ելքը կը գտնայ բոլոր կողմերուն միասնական կեցուածքին, հինիչ տիալոկին եւ Լիբանանի չորս այլ հատուածական հաշիւներէ վեր դնելու կարելիութեան մէջ, յատկապէս այս օրերուն, երբ Լիբանանի պատասխանատուները չարունակ կոչ կ'ուղղեն պատերազմի դադրեցման եւ խաղաղութեան վերադարձին»:

Մինչ արեւմտեան - Պէյրութի մէջ, երկին թնդարձ - կառք մը կը պայթէր, Ուրբաթ օր, որու հետեւանքով 13 մեռնելու կար եւ 92 վիրաւոր: Կիրակի օր, արեւելեան - Պէյրութի մէջ է, որ քրիստոնեայ քաղաքագործքեր ներքին բախումներու կը դիմէին: Լիբանանեան ուժերու պանագան խմբակներն են որոնք դէմ առ դէմ կ'ելլէին:

ՎԵՆԵՏԻԿ - ՆԱՓՈԼԻ - ՎԱՆ - ՏԱՐՕՆ···

O sole mio-ին «զարթիր լաւ» եւ «տղէ եաման»

o—o—o—○—o—o—o

Վենետիկի զբօսաշրջիկութեան թաղապետական խորհրդատուն նոր դիւա մը ըրած է, որու նպատակն է օտար երգերը արգիլել Վենետիկի մէջ: Այս պարագային, օտարը՝ Նափոլիի հանրածանօթ մեղեդիներն են, որոնք այնքան կ'անուշցնեն մեղրալուսին ապրող զոյգերը, Հառաչանքի կամուրջին տակ, երբ կ'օրօրուին կոնտոլներու մէջ, ականջ տուած կոնտոլիէին, որ կ'երգէ «o sole միo» կամ «Ֆունիֆուլի Ֆունիֆուլա»:

Առնկուսթօ Սալվարոտի, թաղապետական այս խորհրդատուն որոշած է որ կոնտոլիէները այլեւս միայն վենետիկեան երգացանկ գործածեն: Նամակով մը՝ անոնց կը պրէ·- «Սեռենատները պէտք է մի միայն վենետիկեան երգերէ ու մեղեդիներէ բազկանան»: Բուական անակնկալ պատճառած է այս «կեզապաչտ» վճիռը, բայց մարդը ինքզինքը կ'արդարացնէ պատճառաբանելով թէ այս կարգադրութեան միակ նպատակն է վերահաստատել վենետիկի երաժշտական ուսանդութիւնը: Եթէ վենետիկցիները պոհ են, կատպած է նափոլիցին: Ան կ'աւարկէ·- «Մեր մեղքը չէ եթէ մեր երգերը հանրածանօթ են համայն աշխարհին մէջ»: Եւ իւմուռ ցոյց տալու համար, սրճարանէ սրճարան, նափոլիցիները սկսած են վենետիկեան երգեր երգել, մինչեւ իսկ չանալով տեղւոյն չէջտը գործածել···: Ժողովրդական թաղրոնին «արքան» ալ կը յայտարարէ·- «Այո, վենետիկեան հրաշալի երգեր կան, բայց որո՞ւ ծանօթ են: Աչխարհի մէջ, մեր երգերն են ամէնէն աւելի ծանօթ: Եւ յետոյ, ի՞նչ փոյթ: Բոլորս ալ խոտլացի ենք»:

Ի՞նչ փոյթ, մենք ալ բոլորս Հայեր ենք··· բայց··· բայց, ա՛յս վենետիկեան պատմութիւնը կրկին մեր միտքը բերաւ ուրիշ մը, զոր անդամ մը ոգեկոչած ենք, հոս, այլ առիթով: Տարիներ առաջ էր, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին մէջ կը ծնուէր Հայր Սահակ Տէր - Մովսէսեանի յոբելեանը ու ի պատիւ իր հայրենակիցին Մշեցի մը երգ մը երգեց: Այնքան երկար էր որ ասիպուեցաւ կէս թողել, երբ յանկարծ ոտքի ցատքեց··· Վանեցի մը, ճղղելու համար թէ այդ երգը չէր պատկաներ Տարօնի այլ՝ վասպուրականի աչխարհի: Ինչ որ այսօր մտածել կու տայ թէ անկարելի չէ, որ նման վենետիկցիներուն, օր մըն ալ Վասպուրականի քաղքապետը արդիլէ «Զարթիր Լաւ»ն ու փոխ վրէժի դիպ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՆՈՒՆ

Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Մեր մշակոյթի անկապտելի մասը յատուկ անուններու համակարգն է. իսկ այս վերջինին ամէնէն կարեւոր արտայայտութիւններէն է անձնանուններու ամբողջութիւնը՝ ազգանուն, անձնանուն, մականուն եւն.:

Այս մարզին հայ քանասիրութեան նուաճումները գլխաւորապէս կը պարտինք Հ. Աճառեանի, յատկապէս անոր հինգ հատորնոց «Հայոց անձնանունների բառարան»ին: Ակադեմական Գ. Բ. Ջահուկեան կը նշէ. «Ինքը, Աճառեան այս նիւթը խմբաւորած եւ պիտական մեկնաբանութեան ենթարկած է միայն համբնդհանուր դիծերով: Ան բնիկ հայերէն արմատներով կազմուած անձնանուններու մասին կը խօսի. «Բուն հայկական անուններ», «Հայ ժողովրդական անուններ» եւ «Հայ ազգային անուններ» հատուածներուն մէջ, որոնք իրար համառօտ են (միասին չուրջ երեք էջ) եւ չատ հեռու են հայ անձնանուններու այդ կարեւոր շերտի ծաւալուն բնութագիրը ըլլալէ»:

Անկասկած հայ անձնանուններու պիտութեան կարեւոր նուաճումներու շարքը պէտք է դասել Գ. Բ. Ջահուկեանի վերը յիշուածէն զատ Մ. Խորենացիի «Հայոց պատմութիւն»ի առաջին գիրքի անձնանուններու լեզուական ազբիւրներուն նուիրուած յօդուածները:

Ինչպէս տեսանք, հայկական անձնանուններու համակարգը թէեւ ուշադրութեան արժանացած է, մինչդեռ հայկական ազգանունը արժանի է համակողմանի ուսումնասիրութեան:

Անհրաժեշտ ըսենք, որ մենք իրարմէ կը զանազանենք «հայկական ազգանուն» եւ «Հայոց ազգանուն» բացատրութիւնները: Հայկական ազգանուն ըսելով կը հասկրնանք հայկական անձնանուններու այն միաւորները, որոնք ձեւաւորուած են գլխաւորապէս -եան, նաեւ -ուկց, -ունի -եանց ածանցներով, որոնցմէ առաջ դրուած հատուածը՝ ազգանուանական հիմքը, վկայուած է Հայերու մէջ իբրեւ անձնանուն, մականուն եւ ասոնց կոչական, փաղաքշական, կրճատուած, ժողովրդախօսակցական տարբերակ, որ կը արուէր արական արհնակցական կապով միաւորուած մարդոց ամբողջութեան: Հայոց ազգանունը, բնականաբար, ուելի ծաւալուն է, եւ իր մէջ կ'առնէ նաեւ հայկական ազգանունը եւ անկէ սերած այն տարբերակները, որոնք այլաձեւ միջավայրեր փոխադրելով յանձին անձնանաչելիօրէն փոխուած են: Հայկական ազգանուններու ահռելի մէկ կ'երեւի որ ան անձնանուններու չարքի վերջին արտայայտութիւնն է, քանի որ միւսները՝ անձնանուն, մականուն, տոհմանուն եւն. իրենց հիմնական գործառոյթով հիմ ծառայած են ազգանուններու ձեւաւորումին:

Ազգանուններու ձեւաւորման ընթացքը բաւական երկարատեւ եղած է, եւ առաջին հերթին կապուած հասարակութեան զարգացման ուելի բարձր աստիճանին հետ: Ազգանուններու զարգացման համապատասխան պայմանները հասունցեր են միայն այն ժամանակ, երբ անուանումի միւս ձեւերը այլեւս բաւարար չէին անհատը ներկայացնելու եւ տեղի կու տային աստիճանաբար այսօր գործածական եռանուն ձեւին. -անուն, հայրանուն, ազգանուն-, ուր վճռական դերը կը պատկանի ազգանունին:

Հայ իրականութեան մէջ ազգանուններու գանգուածային առաջացումը կը կապուի 19-րդ դարու առաջին քառորդի, յատկապէս 30ական թուականներու հետ: 30ական թուականներու կէսերէն մինչեւ 60ական թուականներու վերջերը Հայերու անուանումի ձեւերու բազադրիչները կ'անցնէին վերիմաստաւորումի փուլ մը. եւ այս շրջանի վերջաւորութեան տոհմական հիմքի վրայ երեւան կու գայ ազգանունը, իբրեւ անձնանուանական նոր երեւոյթ: Կը նկատուին ազգանունին կազմութեան գուգահեռ ձեւեր -եան եւ -եանց ածանցներով եւ ասոր հետ կապուած զգալի անորոշութիւն ու չափօք:

Բնականաբար, կարելի է հարցնել թէ ինչ յարաբերութեան մէջ են հայկական նախաբարական տուներու անուանումները՝ Մամիկոնեաններ, Շաւարշեաններ, Գեղամեաններ, Աբրահամեաններ եւ այլոք նաեւ սրբութեամբ պահպանուեցան տանդական ձեւերը, եւ երբ առարկայական պատճառները հասունցած էին Հայերու կողմէ ազգանուն ունենալու համար, բնիկ հայկական տանդական ձեւերը եւ յատկապէս անոնցմէ մէկը, պարձան անձնանուանական նոր միաւորի՝ ազգանունի ձեւաւորումի լաւագոյն հիմ:

Արդէն 9 - 10-րդ դարերուն նախաբարական տոհմանուններու անհետացման պայմաններու տակ անհրաժեշտութիւն կը տեսնուի հետեւեալ ձեւերու. «Արլխարիի Հայոց մարզպան որդի Գրիգոր իշխանի որդոյ Ապուզամրի յազգէ Պահլաւունի»: Աւելցնենք նաեւ Տուէսորդի, Զուլհակաձագ օրինակները, որոնց երկրորդ բազադրիչները՝ որդի, ձագ, կը վկայեն մէկ կողմէ հայրանուանական բազադրիչի տարածումին, միւս կողմէ տեսր համար նոր միջոցներ առեղծելու մասին:

Ուշադրութիւն կը գրաւեն Հաճով հայրանուն - բազադրիչներու կազմութեան պատճառները՝ Մուշեղեան, Գուրգէնեան, Ասպիրատեան եւն.:

Քիչ մը ուելի ուշ վկայուած են Ամատունեաց, Մամիկոնց, Անգրիատանց ձեւերը, որոնք նորութիւն են հայկական անձնանուններու համակարգին մէջ, տոհմի, դերդաստանի, բնտանիքի պատկանելու համար եւ կազմութեամբ մեծ մասով պատճառականի են: Հետզհետէ ուելի կը տարածուի անձնանուններու բանաձեւին նոր բազադրիչին՝ պատկանական ներմուծումը, որ կը կատարուէր մեծ մասով Թոռն բառով. Ճար որդի պարոն Ոսկիին Թոռն Ճարին: Սակայն այս ձեւը սկզբնական չրջանին յատուկ էր միայն բարձր խաւի ներկայացուցիչներուն: Նոյնիսկ -ան / -անց ածանցով կազմութիւնները, որ ժողովուրդի լայն զանգուածներուն համար չատ սովորական գործառոյթ, տակաւին կը չարունակուէին նշանաւոր անձերու մենաչնորհը մնալ:

Հարցին համար հետաքրքրական են 15-րդ դարէն հետեւեալ օրինակները՝ Մուսաբէկեանց, Նահապետեանց եւն., որոնք հոգեւորականներու կը պատկանին, որ ծանօթ էին Հայերու յատուկ -եանով եւ ուելի ուշ չրջանի -ենք / -ենցով կազմութիւններուն: Մեր կարծիքով, գործ ունինք ուանդականի եւ ժամանակակիցի համադրումով կազմուած նոր ձեւի մը հետ, որ աստիճանաբար տարածուելով պիտի հասնէր նոյնիսկ մինչեւ մեր օրերը: Ծանօթ է, որ 19-րդ դարու մինչեւ 70 - 80ական թուականները Հայերու ազգանուններր կը ձեւաւորէին -եանց ածանցով, որ 80ական թուականներու վերջերէն տեղի կու տայ -եանով կազմութիւններու: Արդէն մեր դարու 10ական թուականներուն գործընթացը աւարտած էր. աւելցնենք նաեւ, որ -եանցով ազգանունը յատուկ էր առաւելապէս արեւելահայերու: Պատահական չէ, որ այսօր -եանցով ազգանուններու երբ հանդիպինք անմոռան կրնանք ըսել, որ զանոնք կրողներու նախնիները Արեւելեան Հայաստանէն են ու անցեալ դարու վերջաւորութեան կամ մեր դարու սկիզբին արուստագործած են Մէջին Ասիա, Մոսկուա, Հիւսիսային Կովկաս եւ այլուր:

Ոչ նուազ հետաքրքրական է հայկական ազգանուններու ծագման քննութիւնը: Հոս վճռական դերը կը պատկանի անձնանուններուն, այսինքն, յատուկ անուան այն կարգին, որ անհատին կը տրուի ծնելէն ետք: Ի դէպ, նշենք, որ անձնանուներ ժամանակի նկատմամբ ամէնէն դգայուն լեզուական տարրերէն է: Բաւական է ծանօթանալ արձանագրութեան պրասեներակները յանձնարարուող հայկ. անձնանուններու ցանկին, համոզուելու համար: Իսկ եթէ աւելցնենք նաեւ Հայերու յարաբերական ազատութիւնը անուանադրութեան բնագաւառին մէջ, եւ արտաքին չարք մը գործօններ, ապա պէտք է տարակոյս չունենալ այն կէտին, որ անձնանուններու հիմով հայկ. ազգանուններու մէջ ներկայացուած են բազմաթիւ չերտեր՝ բնիկ եւ փոխառեալ (իրանեան, հին հրէական, յունական, արաբական, թրքական եւն.), անձնանունի՝ բարբառային, փաղաքշական, կոչական, կրճատուած, հնչիւնափոխուած տարբերակներ:

Անձնանունի ուղիղ կամ անփոփոխ ձեւը մեր ազգանուններու սերտման հիմնական ազբիւրներէն մէկն է: Որու համաձայն նման ազգանունները նկատելի են ոչ միայն իրենց քանակով այլ նաեւ տարածաւորութեամբ ու յաճախականութեամբ: Բաւական է բերել տուեալներ քան երեւանի հեռախօսի անուանացրքին՝ Յարութիւնեան - 2500, Յովհաննիսեան - 2200, Սարգսեան - 2100, Գրիգորեան եւ Մկրտչեան - 1950...:

Ինչպէս նշեցինք հայկական ազգանուններու մէջ ներկայացուած են բազմաթիւ փոխառութիւններ. մէջին դարերուն մեր ժողովուրդը հարկադրուած ըլլալով այս փոխառութիւնները կատարելու այլ ժողովուրդներէ, այնուամենայնիւ անհրաժեշտ եղաւ, ու զանոնք հակադրած իրանականութեան, արաբականութեան կամ թրքականութեան, որոնք մատ են մեր ամենաընդարձակ, պատմական որոշ ժամանակաշրջաններ. յատկապէս կապուած արաբական ու թրքական գերիշխանութեան հետ, որոնք տակաւին բաւական կարճ ժամանակ ետք դուրս մղուած են գործօն անուանարանէն:

Ինչպէս արդէն ըսինք, հայկական ազգանուններու հիմը ներկայացուած է նախանուններու, եւ անձնանունէ տարբերակներէ, որոնց չարքին կ'անցնին կոչական եւ փաղաքշական տարբերակներով: Այս տարբերակները ձեւաւորուած են -իկ, -ուշ, ուկ ածանցներով, ինչպէս՝ Արեւիկեան, Ազատիկեան, Գրիգոր - Գիգուշ, Սարգիս - Սաքուլ եւն.:

(Ամփոփուած)

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ՀԻԹԼԷՐԻ ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Տրէզդէն է վեր կը թուէր թէ բոցը սեւիականութիւնը զարձած է ազգ. ընկերութեան: Սակայն 1936 Օգոստոս 1-ին, Պէրլինի մարզադաշտին վրայ օլիմպիական խաղերը կարծես գտած էին իր իսկական իմաստը: 1896-ի մարաթոնին յաղթականն է, յոյն նախկին հովիւը որ ջահը կ'ներկայէ վարչապետին: Հարիւր հազար հանդիսատես իրենց չունչը բռնած կը սպասեն: Հիթլէր կը վառէ կայքարջոյնը որ պիտի բոցավառէ երկու չարթ: Այդ պահուն կը լսուի օլիմպիական զանգը «Տրաւէ'լ աչխարհի երիտասարդութեան» կ'ըսէ ան: Մարզիկներու առագնացքը կը սկսի:

Տասը օր առաջ ջահը համբոյ հանուած է Յունաստանէն: Դելփիէն, Սելանիկէն, Սոֆիայէն, Պելկրատէն, Վիէննայէն, Փրակայէն, Տրէզդէն եւաք ան՝ Պերլինը: Երեք հազար մարզիկներ օլիմպիական կեդրոններու մէկէն միւսը փոխադրած են ջահը, իւրաքանչիւրը մէկ քմ. կրելով զայն, որ յաճախ վառուած կ'ըլլար պետութեան նախապահնեռուն կողմէ:

Ցիսունեակ երկիրներ ներկայացուած են մարզադաշտին վրայ: ԱՄՆ, Գերմանիա, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Ֆինլանտիա, Իտալիա, Հունգարիա... եւ նաեւ Ճափոն, որ կը պատրաստուի իր կարգին 1940-ի օլիմպիականներուն: Կան նաեւ փոքր երկիրներ, ինչպէս Պոլիվիա, Գոլոմպիա, Կուաթեմալա, որոնց առաջին մասնակցութիւնն է: Բացակայ է Սորհ. Միութիւնը: Սակայն բոլշեւիկները սովորութիւն զարձուցած են զատ կազմակերպել իրենց խաղերը: Այդ տարին (1936) օլիմպիականները պէտք է Պարչելոնա տեղի ունենային, սակայն պայթումներ փճացուցեր էին Ռամպլաներու այն չէնքը, որ կեդրոնատեղին էր կազմակերպիչ մարմնին: Ու մարզիկները որոնք տեզուն վրայ կը գտնուէին արդէն միջազգայնական գեղեցիկ ոգի մը ցուցաբերելով, արձանագրուեցան քաղաքագործին, կազմելով առաջին ջոկատները: Զախակոդմեան մամուլին կողմէ ուշադրուած մարզական թղթակիցները առաջին տեղեկատուները կ'ըլլան Սպանիոյ պատերազմին:

Պերլին հանդիսատ չունէ մը կը քաչեն, պարզապէս որովհետեւ մարզասոնր տեղի կ'ունենայ: Գերմանիոյ մէջ ընդդիմադիրներու եւ հրեաներու ձերբակալութիւններուն թողած դէշ տպաւորութիւնր կ'ուզեն ջնջել մարզական կոմիտէի գործունէութեամբ. հանդիսատեսները պէտք է վերադառնան այն տպաւորութեամբ, թէ նացիական վարչաձեւը այնքան ալ սարսափելի բան մը չէ...:

Օլիմպիական մարզադաշտի մը կառուցումը մրցանիչ նկատուած ժամանակի մէջ, հազարաւոր մարզիկներու դիմաւորումը, տասնեակ հազարաւոր հանդիսատեսներու բնակութիւնն ու անոնցր, փոխադրամիջոցներ, կառոյցներ, ամէն

Օգոստոս 12, 1986, № 3

ՆՈՎԵԼԱՀԱՆԳԱԿ

ՀՈՄԵՐ ՇԱՏՐՅԱՆ

ՎԴԱՎ ՆՎՎԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ԻՎ ՈՒՐԱԽ ՕՐԵՐ

Ա. Ո. Ս.

Ես ինչպե՞ս կարող էի ուրախ լինել, երբ ամեն ինչ ինձ ասում էր, որ ես ոչ ոքի պետք չեմ, որ ես ոչ ոքի համար չեմ գոյություն ունենում, որ ես ոչ ոքի համար ոչ մի արժեք չեմ ներկայացնում։ Ես ինչպե՞ս կարող էի ուրախ լինել, երբ ամեն ինչ ինձ ասում էր, որ ես ոչ ոքի պետք չեմ։ Ես ինչպե՞ս կարող էի ուրախ լինել, երբ ամեն ինչ ինձ ասում էր, որ ես ոչ ոքի պետք չեմ։

(Շար· Ա· էջէն)

ՇԱՆ Ջ'ԼԻՋԷի վրայ, Օգս· 10-ին, առանկնկալ էջք մը կատարեց օգտնու մը, չուարումի բերելով ապահովութեան ուժերը, որոնք ֆիլմի մը համար, պարսպած էին աշխարհի գեղեցկագոյն պողոտան եւ դադրեցուցած երթեւեկը: Այս ամբոխութիւնը ստեղծուած էր, որպէսզի ախոյեան - երեսփոխան կի Տոթ ջահը ձեռքին բարձրանայ պողոտան եւ թռանիներ ֆիլմ պատրաստեն, ամրապնդելու համար Փարիզի թեկնածուութիւնը 1992-ի Ողիմպիականներուն համար: Ինչ որ նախատեսուած չէր, այն է որ փոքրիկ օգտնու մը լջնէ, ուրկէ չսւիլարնակ յիսնամեայ օգտչու մը ելլէ եւ իբրեւ բացատրութիւն, յայտնէ թէ ուզած էր ուշադրութիւն հրաւիրել Մարոքի իր անարդար բանտարկութեան դէմ···:

ՆՈՒՋիի փաստաբանը յայտարարեց թէ նախկին նախարարը լինք իսկ կ'ուզէ երեսփոխանական անձեռնմխելիութեան վերնալը, եթէ անհրաժեշտ ըլլայ դատական քննութեան համար:

ՃԱՏՐԱԿ

Ուրբաթ օր, Գասպարով ուզեց հանդրստանալ եւ օգտագործեց իր քայմառաքը ու խաղը յետաձգուեցաւ երկուշաբթիի:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷի
— C. I. C. A. M. —
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶի ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՋ ՄԱՐՄՆի

Դ· ՑԱՆԿ

	Ֆ· Ֆ·
Պ· Փաշայեան	2·500
Պ· Խուպէպէրեան	2·000
Օր· Գազանճեան	1·300
Ա.քմանօղլու Սերժ, Կարապետ	1·000ական
Սազայեան, Վարդուկեան, Եղիազարեան, Քիւրքճեան, Մնակեան, Կիւմիւշեան, Ա-ռաքելեան, Ուայն, Մուրատեան	500ական
Դաւիթեան, Կազարեան	300ական
Ո.Ն, Պասմաճեան	250ական
Գրիգորեան, Անտրանեան	200ական
Մաթոսեան, Խաչատուրեան, Տէր-Անդրէասեան, Քիսեան	100ական
Գումար՝	15·200

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Լիբանահայ մանուկներու ճամբու ծախքին ի նպաստ Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան 100 Ֆ· նուիրած է (ոչ՝ 1·000):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

-ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ-
ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 17

ՓԱՐԻԶ
Ս· ԳՈՒՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Վերափոխումն է Սուրբ Աստուածածնի:

Այս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Ցոհ· - Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պատարագի աւարտին՝ խաղողի օրհնութիւն կը կատարուի:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Ցիշատակ է Մեռելոց:

Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կատարուի վասն հանօրէն ննջեցելոց:

×

Ս· ԿԱՐԱՊԵՏ
ՄԱՐՍԷՑԼԻ

Պատարագ կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին մասին կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝
ՄԱՆԱՍ ԽՁԿ· ՔՀՆՑ· ՆԱՃԱՐԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին

Պատարագի աւարտին խաղողի օրհնութիւն:

×

Ս· ՑԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11·15-ին
խաղողօրհնէք՝ ժամը 11·45-ին

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Ցիշատակ է Մեռելոց:

ժամը 11-ին ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:

×

Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին:

Այս առթիւ կը կատարուի աւանդական մատաղ եւ խաղողօրհնէք:

Կը խնդրուի հոգեհանդիսաներու համար նախապէս արձանագրուիլ:

×

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՎՐԹԱՆԷՍ ԱՒԱԳ ՔՀՆՑ· ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին տեղւոյն ՇՆՈՐՀԱԼԻ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ· Յակոբ Աբրահամեանի:

Պատարագի աւարտին խաղողօրհնէք կը կատարուի:

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Ցիշատակ է Մեռելոց:

Յետ աւարտման արարողութեանց հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՔՈԼՈՄԲ· - Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան 400 Ֆ·:

ՓԱՐԻԶ· - Տիկին Ռ· Կէնճեան 100 Ֆ·:

ՓՐԻԱՆ ՇԱՂԿԵՊԱԿԻ

ԼԻՈՆ· -Հնկեր Շաւարշ Խաչատուրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Տիգրան Չէքիեան 250 Ֆ· կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
- Վ Ա Ւ Ա Ն Ս -

Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, երկրորդ Աշխարհամարտին, վայրագ ռմբակոծման հետեւանքով մահացած զոհերուն հոգւոյն Ուրբաթ, Օգս· 15, ժամը 10-ին, պատարագ ու հոգեհանգիստ կը կատարուի:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Fête Champêtre
DU HOME ARMENIEN
A SAINT-RAPHAEL
VENDREDI 15 AOUT

Sous la présidence de
Mgr. HAGOP VARTANIAN

10 h *Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN en la chapelle St Jean*

suivie de la bénédiction du raisin

MARTEN YORGANTZ
animera l'après-midi

— *Bar* — *Spécialités arméniennes* — *Tombola* —

Tél : 94 - 95 - 00 - 30
— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

ՊՕՄՈՆԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ 11·30ին:

×

ՍԷՆԹ' ԱՆԹՈՒԱՆ Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւ՝
ՎԱՉԷ Ծ· ՎԸԴ· ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Յետաբաշ պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-ին
խաղողօրհնէք:

×

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Պատարագ եւ խաղողօրհնէք:

Կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները:

voyages en arménie
vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS :

03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

Lic. A. 1037

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Levon BAGHDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	SEVAN VOYAGES	VOCA TOURS
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	10, ave. du Prado
75001 PARIS	69003 LYON	13006 MARSEILLE
Tél. 42 - 61 - 51 - 13	Tél. 78 - 60 - 13 - 66	Tél. 91 - 37 - 58 - 58

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

-Հ. Բ. Ը. Մ.-
Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ
Դ Պ Ր Ո Ց Ա Կ Ա Ն Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ւ Տ

Հ· Բ· Ը· Մ. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զուարթքաթթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երգի դասընթացքները կը վերսկսին

Չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Ալէք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ՝
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Աբեմանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝
45 - 20 - 03 - 18 թիւին
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուվիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆէռմէյ, Վիլփէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի պիչերօթիկի բաժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Ծաչի Պուլվար Օտտոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հաճելի ֆիլմ մը՝ «Արիւնապարը», Սեպտեմբեր 28-ին, կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՏՉ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F

C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.

Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

ՀԱՅՐԱՏԻ — ՔԻԻ 16.289

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.289

ՀԱՅՐԱՏԻ — ՔԻԻ 16.289

ՔԱՋԼՈՂ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐ...

(ՅԱԿՈԲ ՄՆՋՈՒՐԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Տարօրինակ մարդ էր՝ փոքրահասակ, նիհար հոզաբոյր: Ապրեց լիննատներկու տարի, որից գրեթէ եօթանասունը՝ իր ծննդավայր Արմաշէնից հեռու Սամսրուլում: Ինչ գործ ասես արեց ապրելու համար: Ատամ, գարի, յարդ, ածուխ ու հայ ծախեց, հացագործ եղաւ, գործակատար, յաճախ էլ մանեկաւ անգործ, յետոյ կերամաճառ էր, մէկ էլ տեսար՝ հաշուապահ, գրագիր՝ Սամսրուլի հանրային հիւրանոցներից մէկում, իսկ ամենավերջում՝ եկեղեցական, Ս. Յարութիւն եկեղեցում՝ մոմավաճառ... Բայց այս բոլորից առաջ ու վերջ՝ գրող էր, այն էլ՝ մեծ գրող:

Այս վերջին հարցում էլ էր տարօրինակ: Հարիւրաւոր պատմուածքներ գրեց, տասնեակ հէքեաթներ, ժամանակագրութիւններ եւ սկսեց այնտեղից, որտեղ այլեւս չկային իր հերոսները, չկար նաեւ նրանց շարունակութիւնը: Մի խօսքով՝ ամբողջ կեանքում կառուցեց նրանց պանթէոնը: Զարմանալի էր, ինչո՞ւ էր գրում. գրում էր, որովհետեւ չէր կարող չգրել, գրում էր հայ թխած ու վաճառած պահին, փոզոցներում անգործ թափառելիս, գրագիր ու եկեղեցական եղած ժամանակ, յաճախ նկատողութիւններ բառանալով, ոչ քիչ անգամ կորցնելով աչխատանքը: Գրում էր ափի մէջ պահած ատաղձի մի թղթի վրայ, յետոյ տանը վերամշակում՝ պահած դեռնին (մի կարգին գրասեղան էլ չունէր), գրում էր մոմ վաճառելիս... Բայց այս բոլորից առաջ ու վերջ, ինքն էր մոմ, որ վառուեց ու հանգաւ լոյս տալով:

Առաջին գիրքը հրատարակուեց, երբ եօթանասուներկու տարեկան էր, երրորդը, վերջինը՝ ութսունութ տարեկանում: Երեք հատորն էլ, որ նոյնիսկ մէկ երրորդը չէին կազմում իր ստեղծագործութիւնների, լոյս տեսան նրան երկիւղածօրէն սիրող երիտասարդների նախաձեռնութեամբ: Սա էլ էր անսովոր:

Բայց ամենաանսովորն այն էր, որ ապրելով Սամսրուլում, այն էլ աւելի քան եօթ տասնամեակ, նրա սիրտը հեռո՛ւ - հեռաւոր լեռներում էր... Իր ծննդավայր Արմաշը՝ Մոնձուրը եզերող «կապոյտ լոյս» լերան բարձունքներում, այնտեղ, ուր մի վիշարժան օր փուլ եկան լերան հողերը ու տակով արին յոլի մի կնոջ փեթրուն մարմինը: Դէպքից 25 օր վերջ ծնուեց մի արու երեխայ: Ինքն էր՝ Տեմուրճենց Յակոբը, թուականը՝ 1886, Հոկտեմբերի 16-ը: Ինքը՝ ապագայ Յակոբ Մնձուրին, իր հայրենի հողերի, դեռեւս նաեւ ողջ Արեւմտահայաստանի ազգագրագէտը, բանահաւաքը, վաստակաշատ գրողը, նրա քայլող ոգին, գրողը:

Գրող, որ կարգին մի գպրոց էլ չաւարտեց, բայց գիտէր անգլիական, ֆրանսիական, ռուսական գրականութիւնն ու խոշորագոյն գրողներին, գիտէր լեզուներ, տեղեակ էր միջազգային գրական բոլոր անցուդարձերին, նոյնիսկ այն բոլորին, ինչ կատարուում էր՝ սկսած մեր սովետական ու յատկապէս սովետահայ գրական կեանքում, վերջացրած մինչեւ Ափրիկէի գրական նորոյթները: Սիրում էր նահատակ Թրէմէրիք Լորքային եւ Փապլո Ներուդային: Պաշտում էր Տոսթոյեւսքուն, Թոլսթոյին, Չեխովին, Պալզաքին ու Թլօպէրին, իսկ մեզանից՝ Ակսել Բակունցին, զարմանալի էր, հասցրել էր հիանալ նաեւ Հրանտ Մաթեւոսեանով:

Իսկապէս տարօրինակ մարդ էր, նաեւ՝ «քայլող հանրագիտարան»:

Իսկ ինչո՞ւմն էր նրա գրականութեան համբերը...

Բացառիկ այն պարզութեան ու անմիջականութեան, բնականութեան, համով - հոտով պատմելու այն արտակարգ տաղանդի, հեռաւոր անցեալի ամենայիւրին մանրամասը յիշելու եւ վերապրելու այն եզակի ձիրքի մէջ, որի չնորհիւ վերակենդանում էին արեւմտահայ գիւղն ու գիւղացին, նրա նիստուկացը, վարքն ու բարքը, ոճն ու բառբառը: Վերջապէս, բանաստեղծական այն աշխարհի վերահաստատման մէջ, որ չատ էր նման մեծարենցեան աշխարհին, եւ որի միջոցով էլ հարուստ նիւթ էր մատակարարում ոչ միայն հայ գրականութեանը, այլեւ հայ բանասիրութեանն ու ազգագրութեանը: Մի խօսքով, կարօտի, վերյուշի այդ գրականութիւնը գրականութիւն էր արեւմտահայ ժողովրդի մասին ընդհանրապէս եւ հայ գիւղացիութեան մասին մասնաւորապէս: Գրականութիւն էր նրա կարօտի ու երազների, ակրերի, մարդու նկատմամբ ունեցած մեծ հաւատի մասին եւ միաժամանակ՝ պաշտամունքի ձօն՝ քնութեանը: Բայց այդ բոլորից առաջ ու յետոյ, մի հիմն էր ծանր ու արդար աշխատանքին, խոնարհ բազմաւիլիններին, աշխատասէր, պարզասիրտ ժողովրդին, որը հողի հետ տարուած ծանր ու չարքաշ աշխատանքի մէջ էր գտնում իր կեանքի իմաստն ու երջանկութիւնը: Այստեղից էլ այն հիմքը, որը «գուտ հայկական» այդ նիւթին տուեց աշխարհագրական իր նեղ սահմաններից դուրս պոեթիկացող համամարդկային հնչողութիւն: Այդ գրականութիւնը նման էր նաեւ գեղանկարչութեան, իր լաւագոյն արտայայտութիւնների մէջ նման Ի. դարի Ֆրանսիական տպաւորապաշտներին, որ Յակոբ Մնձուրու «պատառատ»ներում նկարեց, վրձնեց լեռներ, համրաններ ու կենդանիներ: Թերեւս այն տարրերութեամբ, որ եթէ կեանքում ու նկարչութեան մէջ այդ բոլորը մնում էին «լուռ», անխօս, այստեղ՝ Յակոբ Մնձուրու պատմուածք - պատառաներում, լեզու առան ու խօսեցին, պատմեցին իրենց խոկ մասին, մարդու մասին, մարդու նման, մարդացած: Այնէն իր ու տարիքայ, տատն ու անտատն իր երանգն ունեցաւ այդ գրականութեան մէջ: Վերջապէս, զուսպ ու խոր, համեստ ու դիտակից հայրենասիրութեամբ գրսեւորուեց այդ գրականութիւնը:

Ի հարկէ, Յակոբ Մնձուրին առանձին երեւոյթ չէր արեւմտահայ «գաւառական» գրականութեան, ոչ էլ սիւնեցահայ գրականութեան մէջ, նա ունէր իր նախորդները, ունեցաւ նաեւ փայլուն ժամանակակիցները, բայց իր անձով ու գործով, արուեստով յատկապէս, իւրօրինակ էր է՛ւ անցեալի, է՛ւ ներկայի «գիւղագիր»ներից, բացառապէս իւրայատուկ: Նախ՝ իր ամբողջական նուիրումովն ու միացումով թեմային, նոյնացումով նրա հետ: Մի խօսքով, այն ամէնով, ինչ կար ու եղել էր ու չկայ այսօր: Իսկ չկայի ինչո՞ւ, ինչի՞ համարը պարզ է տողատակներում, ենթիմաստային հոգեբան եւ այն բանում, որ աշխարհում իր ծննդավայր ու հայրենի հողատարածութիւններին չատ մօտ ապրում էր ու ապրեց մի մարդ, որին արտօնուած չէր իր հարազատ նախապատերից ժառանգուած, թէկուզեւ ամայացած արրազան վայրերում լինել...:

Այդ այրող կարօտն էր մրրկում նրա հոգու մէջ, այդ կարօտով էր բոցավառում նրա հոգին, կորցրածի տեղակ վերակառուցածի, վերականգնուածի, իր նոր հայրենիքի կարօտով նաեւ...

Այդ երկակի կարօտից ծնուեցին նրա գրականութեան բազմահարիւր էջերը, մոխրացնելով նրան:

Իսկ Արեւմտահայաստանի ու Արեւմտահայութեան, այսինքն իր իսկ կերտած հերոսների պանթէոնը կայ ու մնում է եւ կը մնայ իրրեւ Յակոբ Մնձուրու հոյակերտ գրականութիւն:

ԳԵՂԱՄ ՍԵՒԱՆ

«Գրական Թերթ»

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

ՍՊԱՆԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Յիսուն տարի առաջ, 1936, Յուլիս 18-ին, կը սկսէր Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմը, որ պիտի տեւէր երեք տարի ու վերջնական զոհ՝ Ֆրանքոյի յաղթանակով ու Հանրապետութեան անկումով:

Կէս դար ետք, «Հիսթորամա» գրագէտ Ժ. Սէմփրէօնի հետ հարցազրոյցով մը հաշուեփակը կը կատարէ անցած - գարձածին:

Հ. - Անակնկա՞լ էր, 1936, Յուլիսին ինչ որ պատահեցաւ Սպանիոյ մէջ:

Պ. - Չեմ կարծեր թէ կարելի ըլլայ անակնկալ կոչել: Իրականութեան մէջ պնդուորական պետական հարուած մըն էր: Մեծ քաղաքներու պնդուորական կայանները մղուեցան գլուխ բարձրացնելու, ինչ որ արամարանօրէն պիտի յանգէր պնդուորական իշխանութեան մը:

Ծանօթ է խաղը: Հանրապետութիւնը 1936 Փետրուարի ժողովրդական ճակատի համախմբման կառավարութեան յաջողութենէն եաք կարգ մը միջոցառումներու դիմած էր որոշ զօրավարներու դէմ: Անոնցմէ մէկն էր զօր. Ֆրանքօ: Ան բանակին ամէնէն երիտասարդ ու ամէնէն վարկ ունեցող զօրավարն էր, ու ծանօթ իր հակաժողովրդավար կեցուածքով: Ժողովրդական ճակատի կառավարութիւնը պինդ Քանարի կղզիները ղրկած էր որպէս հրամանատար. զգուշութեան նկատումով միջոցառում մըն էր այս: Ոչ վտարուած էր բանակէն, ոչ ալ չնորհազրկուած, այլ՝ հեռացուած միայն:

Այսօր բաց են դիւանները եւ որովհետեւ իրենք էին յաղթականները -զօրավար ու դիւանագէտ- ընդարձակ կերպով պատմած են, թէ ինչպէս պատրաստուած էր «յաղթական ըմբոստութիւնը» - ա՛յս էր պաշտօնական անունը: Ըմբոստութիւն, որ երեք տարի եաք քայքայած էր Հանրապետութիւնը: Ամէն մանրամասնութիւն յայտնի է այսօր. ժողովներ, սպանութիւններ...: Ինչ որ տարբեր է 19-րդ եւ 20-րդ դարերու պետութեան սովորական հարուածներէն, այն է, որ անմիջական չէլլար յաջողութիւնը: Յատկապէս մեծ քաղաքներու մէջ, -Մատրիտ, Պարչելոնա, Վալանս- կը ձախողի ան:

Հ. - Ի՞նչ էր զօր. Սանխուրխոյի դերը այս ապստամբութեան մէջ:

Պ. - Սանխուրխօ պետն էր, դեկավարը, ամէնէն յայտնի անձնաւորութիւնը պնդուորական դասակարգութեան: Աբժանատոր զօրավար մըն էր ան, որ արդէն 1932-ին փորձած էր անգամ մը ըմբոստութիւն կազմակերպել Հանրապետութեան դէմ: Դատուած էր, սակայն աքսորի դատապարտուած: Փորթուկալէն կը վերադառնար ըմբոստութիւնը դեկավարելու, երբ մեռաւ օդանաւային արկածով...:

Հ. - Այս մահը առիթ մը չեղա՞ւ որ Ֆրանճօ անմիջապէս գլխաւորէ ըմբոստութիւնը:

Պ. - Ոչ անմիջապէս...: Բազմաթիւ ամիսներ եաք ան կրցաւ գլուխ անցնիլ: Իր դեկավարած սերիլկեան զօրքն էր որ յառաջացաւ դէպի Սէվիլլա եւ Մատրիտ: Ակռէ, ինք որոշ տեղ մը ունեցաւ պնդուորական դեկավարութեան մէջ: 1936, Հոկտեմբերին լրեն տրուեցաւ զերզօրավարի տոհիճան, որ սակայն փոխակերպուեցաւ «Պետութեան նախագահ» կոչումին... Ինչ որ նախատեսուած չէր սկիզբը: Առիկա եղաւ պնդուորական ներքին հարուածով մը, պարտադրաբար:

Հ. - Այնպէս կը թուի, որ Սպանիոյ պատերազմը բանի մը ճակատամարտներ ունէր. ի՞նչ կը խորհիք այս մասին:

Պ. - Ճիշդ է: Նախ, կար քաղաքացիական պատերազմը, ընկերային պայքարի չեշտուած յատկանիշով. ճախը՝ աջին դէմ, ճնշուած դասակարգը տիրակալ խաւին դէմ:

Այս ընդհարումին մէջ կար նաեւ պատերազմին դեկը ձեռք անցընելու պայքար մը: Այս պայքարը մղեցին թէ՛ Ֆրանքոյականները, թէ հանրապետականները: Այս վերջիններու շարքերու մէջ տեղ գրաւած էին չէգոք արհմիութենականներ, բանուորական զանգուածներ:

Պետական հարուածէն եաք անոնք անչուչա գործան ժողովրդական հակապետութեան կորիզը, չարժուածը առնելով դէպի յեղափոխութիւն:

Այս չանքին դէմ կային անչուչա հանրապետութեան ուսանդական ժողովրդավար օրինաւորութիւնը տալ փափաքողներ. օրինաւորութիւն մը որ պիտի յարգուէը թէ՛ նեղտը եւ թէ արտաքին աչխարհէն, որպէսզի կարելի ըլլար արտասահմանեան օժանդակութիւն առնել:

Առանց պէտք է աւելցնել տակաւին համաչխարհային կուսակցութեան մասնայատուկ ռազմավարութիւնը: Երբորդ երեսակ մըն էր, Սպանիոյ պատերազմին մասին միջազգային հակամարտութիւնը:

Հ. - Շատ խօսուած է այս պատերազմին միջամտելու եւ չմիջամտելու մասին: Ո՞վ սկսաւ նախ:

Պ. - Փաստաթուղթերը ծանօթ են այսօր, բացի Խորհ. Միութեան դիւանների մէջ գտնուածներէն:

Առաջին միջամտութիւնը իտալականը եղաւ. առաջին օրէն, առաջին ժամերէն իտալական օդուժը պնդուորական պատմութեան առաջին օդային կամուրջը հաստատեց: Անոնք թիկունք կը կանգնէին Ֆրանքոյի զօրքին որ Անտալուզիա կուգար:

Գերման միջամտութիւնը կուգայ յետոյ. աւելի թէչնիք է: Իսկ Ֆրանսական ճակատի վրայ Լէոն Պլումի օժանդակութեան պատրաստակամութիւնը բախեցաւ անմիջապէս նախ ժողովրդական ձակատ չարժումին, ապա բրիտանական ընդդիմութեան: Պլում եւ իր չուրջինները երկուքի բաժնուեցան. մէկ մասը կ'ուզէր հաստատարիմ մնալ Սպանիոյ հանրապետական ձախին, իսկ միւս մասը նախմէծար կը համարէր անպլիական դաչնակցութիւնը: Պէտք չէ մոռնալ, որ պատմութեան այս չրջանին, Սպանիոյ պատերազմէն քանի մը չաբաթ առաջ Հիթլէր զրաւած էր Հռենանին:

Հ. - Ի՞նչ դիրք բռնեց Խորհ. Միութիւնը:

Պ. - Նախ որոշեց չմիջամտել: Ոչ մէկ կամակցութիւն, ոչ մէկ յանձնառութիւն: Սթալին չկրցաւ դիրք մը ճշդել. յետոյ, պէտք չէ մոռնալ, որ ան պատրաստութեան մէջ էր Մոսկուայի առաջին մեծ դատավարութեան. Զինովիէվի եւ միւսներուն դէմ: Նոյնիսկ կարելի է յարգ տալ, թէ դինքը միջամտութեան մղող ազդակներէն մէկն ալ Խորհ. Միութեան մէջ անցած - գարձածը քօղարկելու անհրաժեշտութիւնը չէ՞ր:

Երբ կը կարդանք յիչատակներ, Մալրօ, օրինակի համար, անկարելի է չմտածել, թէ որքա՛ն մարդ այդ չրջանին խուսափած է իր մտավախութիւնները յայտնել, քննադատելէ, հակակրանքը արտայայտելէ, պարզապէս Սպանիոյ պատերազմին պատճառով:

Հ. - Այսօր, յիսուն տարի ետք երբ կը խօսիքնք խորհրդային օժանդակութեան մասին, կարելի չէ՞ ըսել արդեօք, թէ միջամուխ ըլլալ էր այդ, Սպանիոյ ներքին գործերուն:

Պ. - Յիսուն տարի եաք, առանց վրանումի մը առուերին կարելի է այդպէս ըսել: Ռազմավարական անուրանալի առգանդով մը Սթալին փորձ կատարեց թափանցելու ժողովրդավար, «քաղքենի» երկրէ մը ներս ու աստիճանաբար տիրելու լէխանութեան, ու այս, առանց կարեւոր համաչխարհային կուսակցութեան մը ուժին: Որոշ է, թէ սպանական փորձառութիւնը գործի պիտի ծառայէր կեդրոնական Եւրոպայի երկիրներուն համար, 1945-էն եաք: Սպանիոյ մէջ չկար միայն կարմիր բանակի մարմնական եւ նիւթական ներկայութիւնը. սակայն գէնքերը հոն կը կատարէին խորհ. պնդուորական իշխանութեան պատուիրակութեան մը դերը:

Այսինքն, համաչխարհային կուսակցութիւնը որ չատ ազդեցիկ չէր նոյնիսկ բանուոր դասակարգին մէջ, գիտցաւ չհանդիսանալ Խորհ. Միութենէն ղրկուած գնդերով: Սպանական Դրամատան բարձր պետերով: Սպանական Դրամատան տակիի ամբողջ մթերքը սպառեցաւ այդ գնումներով: Այդ գէնքերը կը տրուէին հանրապետական զօրքին այն բաժանումներուն որոնք կը դեկավարուէին համայնավարներու կողմէ...: Այսպէսով իշխանութեան տիրանալու գանգատ գործընթացը կ'իրագործուէր, ո՛չ տակայն ընդհմայնային, գասակարգային պայքարով մը, այլ քաղաքական, տասիկանական եւ պնդուորական կորիզներու գրաւումով: Նախ կը չեզոքացուէր չեղափոխական ծայրայեղ ճախը. ապա սպառնալիք ընդդիմադարձներու. եթէ չընդունիք մեր ուղածը, համայնավար նախարարները կը քաչուին կա-

ՆՈՐՈՏԻ

ՀՈՒՇԵՐԻ ՀԱՏՈՐԸ

ՀԱՏՎԱԾ

ՀՈՒՇԵՐԻ ՀԱՏՈՐԸ

Ա. ՆՈՐՈՏԻ

Ամեն անգամ, երբ ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

Ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, որ ամեն անգամ, երբ ես սկսում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

Ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, որ ամեն անգամ, երբ ես սկսում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

Ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, որ ամեն անգամ, երբ ես սկսում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

(Շար. 82)

ՆՈՐՈՏԻ

ՀՈՒՇԵՐԻ ՀԱՏՈՐԸ

ՀԱՏՎԱԾ

ՀՈՒՇԵՐԻ ՀԱՏՈՐԸ

Ա. ՆՈՐՈՏԻ

Ամեն անգամ, երբ ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

Ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, որ ամեն անգամ, երբ ես սկսում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

Ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, որ ամեն անգամ, երբ ես սկսում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

(Շար. 82)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՕՐԱԹԵՐԹ

Հ. Օ. Ա.

Ա. Ն.

ՀՈՒՇԵՐԻ ՀԱՏՈՐԸ

ՀԱՏՎԱԾ

ՀՈՒՇԵՐԻ ՀԱՏՈՐԸ

Ա. ՆՈՐՈՏԻ

Ամեն անգամ, երբ ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

Ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, որ ամեն անգամ, երբ ես սկսում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

Ես ուզում եմ գրել մեր գյուղի մասին, որ ամեն անգամ, երբ ես սկսում եմ գրել մեր գյուղի մասին, ինձ թվում է, թե ես ոչ թե գրում եմ, այլ ինչ-որ մեկի հետ խոսում եմ, ինչ-որ մեկին պատմում եմ մեր գյուղի մասին, ինչ-որ մեկին ասում եմ, թե ինչ է կատարվում մեր գյուղում, ինչ-որ մեկին հարցնում եմ, թե ինչ է կատարվում նրա գյուղում, ինչ-որ մեկին խորհուրդ եմ տալիս, թե ինչ անի, որ իր գյուղում էլ ինչ-որ բան կատարվի։ Ես ինչ-որ մեկի հետ եմ խոսում, ինչ-որ մեկին եմ ասում, ինչ-որ մեկին եմ հարցնում, ինչ-որ մեկին եմ խորհուրդ տալիս, ինչ-որ մեկի հետ եմ վիճում, ինչ-որ մեկի հետ եմ համաձայնում, ինչ-որ մեկի հետ եմ կռվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ հաշտվում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ծիծաղում, ինչ-որ մեկի հետ եմ լացում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ուրախանում, ինչ-որ մեկի հետ եմ տխրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ ապրում, ինչ-որ մեկի հետ եմ մեռնում։

ՉԱՐՈՒՆԱԿ ՓՈՂՈՑ...

ՅՈՍՏՈՎԱՆԳ

1950-ԱԿԱՆ ՍԿԶԲԻՆ, ՀԱՄԱՓԱԹԱԿ ՆՇՈՒՄՆԵՐ ԵՆ ԱՐԴԵՆ ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅՏՆԻ ՀՆԱՑԱԾ ՄԵԾ ՔԱՂԱՔԻ ՄԱՍԻՆ։ ՆՐԱ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹՅԱՄԲ ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐ ԵՆ ԿԱՏԱՐՎԵԼ ՔԱՂԱՔԻ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՄԱՍՈՒՄ։ ՀԱՏՈՒԿ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԴԱՐՁՎԵՑ ՀԱՅ ՀՆԱԳԻՏ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄՈՒԶԵՅԻ ՀԱՐՍՏԱՑՄԱՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ։ ՄՈՒԶԵՅԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԿԱՆԳՆԵՑՎԱԾ ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ ՆՎԻՐՎԱԾ ԷՐ ՀԱՅ ՀՆԱԳԻՏ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՐԽԻՎԸ, ՈՐԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ ԷՐ ՆՐԱ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՎԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑՆԵՐԸ։ ՄՈՒԶԵՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՍԵՆՅԱԿ ՀԱՏԿԱՑՎԱԾ Է ՀԱՅ ՀՆԱԳԻՏ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ՀՈՒՇԱՏԵՂԱՅԻՆ ՊԱՏԿԵՐԸ։

ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐ ՇԵՆՔ Է ԿԱՌՈՒՑՎԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՕՐԱԹԵՐԹ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏ ՀԱՅԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ ՀՐԱՄԱՆՈՎ։ ՇԵՆՔԸ ԿԱՌՈՒՑՎԵԼ Է ՀՆԱԳԻՏ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ՀՈՒՇԱՏԵՂԱՅԻ ՄՈՏ։ ՇԵՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ՀՈՂԱՏԱՐԱԾՔԸ ՀԱՏԿԱՑՎԵԼ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՕՐԱԹԵՐԹԻՑ։

ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՇԵՆՔԸ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ Է ՀԱՄԱՐԵԱ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ։ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՖՈՆԴԸ ԿԱԶՄԱՎՈՐՎԵԼ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՄԲ։ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՖՈՆԴԻ ՀԱՇՎԻՆ ՄՏՆՈՒՄ Է ՄՈՏ 1 ՄԼՆ ՌՈՒԲԼԻ։ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՖՈՆԴԻ ՀԱՇՎԻՆ ՄՏՆՈՒՄ Է ՄՈՏ 1 ՄԼՆ ՌՈՒԲԼԻ։

ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՖՈՆԴԻ ՀԱՇՎԻՆ ՄՏՆՈՒՄ Է ՄՈՏ 1 ՄԼՆ ՌՈՒԲԼԻ։ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՖՈՆԴԻ ՀԱՇՎԻՆ ՄՏՆՈՒՄ Է ՄՈՏ 1 ՄԼՆ ՌՈՒԲԼԻ։

ՏԻՍԻՆ՝ -

Այրի Տիկին Լուիզ Վարդերեսեան,
Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պայլնտրեան,
Օր. Ռոզա Եորկանճեան,
Պ. Ղազարոս Եորկանճեան եւ զաւակները (Անիէս),

Այրի Տիկին Քիւրժոլ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Կիւլտէմիրեան, Պօյաճեան, Շիմշիրեան եւ Մանուկեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մուտքին, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 11-ին, 67 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Օգոստոս 14, ժամը 10-ին, Տէրունի Ս. Աստուածածին եկեղեցին։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այս նկատել։

×

Տիկին Վերժին Պայլնտրեան իր եղբօր՝ Պետրոս Վարդերեսեանի յիշատակին 200 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին։

ՎԱՂԱՆՍ՝ -

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տօնիկեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թասումեան եւ զաւակները (Քաշան),
Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Տօնիկեան եւ զաւակները,
Պ. Գրիգոր Տօնիկեան,
Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քէչէճեան եւ զաւակները (Հալէպ),
Տէր եւ Տիկին Տիգրան Քէչէճեան եւ զաւակները,
Պ. Մեսրոպ Արսլանեան

ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, հայրենակիցները, բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, քեռիին եւ ազգականին՝

ՅԱՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ
(ծնեալ՝ Քէչէճեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 9-ին, 69 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երեքշաբթի, Օգոստոս 12, ժամը 14·30-ին, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
- Վ Ա Լ Ա Ն Ս -

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, երկրորդ Աչխարհամարտին, Վալանսի ռմբակոծման հետեւանքով մահացած զոհերուն հոգւոյն Ուրբաթ, Օգս. 15, ժամը 10-ին, պատարագ ու հոգեհանգիստ կը կատարուի։

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
Ե· ՅԱՆԿ

	Ֆ· Ֆ·
Փարիզի եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբ	2·000
Պ. Կարապետ Նազդաչեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Կէվրկեան	1·000
Մարտիրոսեան, Շ. Նազդաչեան, Տօնիկեան	500ական
Կուրպէթեան	250
Գարակէօզեան, Ապայեան, Անդրէասեան, Ղազարոսեան	200ական
Պարտիզպանեան	100
Գումար՝	6·650
Փարիզի Հանգանակիչ Մարմնի հինգ ցանկերու ընդհ· գումար՝	102·000

-Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Ծ Ի Ն-
ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 17

ՓԱՐԻԶ
Ս· ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Վերափոխումն է Սուրբ Աստուածածնի։

Այս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Ծովհ·-Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ· ՆԱԳԾԱՇԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պատարագէն առաջ՝ խաղողի օրհնութիւն կը կատարուի։

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Յիշատակ է Մեռելոց։

Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ *կը կատարուի վասն հանգուցելոց։*

×

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՇԱՒԻԼ

Այս կէրակի, Ս· Աստուածածնայ տօնին առթիւ, առաւօտեան ժամերգութիւն կը կատարուի ժամը 9·30-ին։

Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին
Աւանդական խաղողօրհնէք՝ ժամը 12-ին։

×

Ս· ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Պատարագ կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին մասին կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝
ՄԱԿԱՐ ԹԶԿ· ՔՀՆՑ· ՆԱՃԱՐԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին

Պատարագի աւարտին խաղողի օրհնութիւն։

×

ՍԷՆ-ԼՈՒ — Ս· ԳԷՈՐԳ

Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 11-ին։
Կը պատարագէ՝
ՇԱՀԱՆ ԹԶԿՐ· ՔՀՆՑ· ՏԷՏԷԵԱՆ

×

ՍԷՆ – ԹՐԷԹԻԷՆ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Առաւօտեան ժամը 10·30-ին պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՀԱՅՏԻԿ ԱԲԵՂԱՑ ԱԽԵՏԻՔԵԱՆ

Յատուկ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութեան։

×

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11·15-ին
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 11·45-ին

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Յիշատակ է Մեռելոց։

Ժամը 11-ին ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ *կը կատարուի Վասն հանգուցելոց։*

×

Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին։

Այս առթիւ կը կատարուի աւանդական մատաղ եւ խաղողօրհնէք։

Կը խնդրուի հոգեհանգիստներու համար նախապէս արձանագրուիլ։

×

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՎՐԹԱՆԷՍ ԱՒԱԳ ՔՀՆՑ· ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Պատարագէն երգեցողութիւնները կը կատարուին տեղւոյն ՇՆՈՐՀԱԼԻ *երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յակոբ Աբրահամեանի։*

Պատարագէն աւարտին խաղողօրհնէք կը կատարուի։

Երկուշաբթի, Օգս· 18, Յիշատակ է Մեռելոց։

Յետ աւարտման արարողութեանց հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն հանգուցելոց։

Պատարագ, Կիրակի՝ ժամը 10-ին
Երկուշաբթի՝ ժամը 10-ին։

×

ՊՕՄՈՆԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ 11·30ին։

×

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ
Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւ՝
ՎԱՉԷ Ծ· ՎՐԴ· ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Յատուկ պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողօրհնէքի արարողութիւնը։

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-ին
Խաղողօրհնէք։

×

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՎԱԼԱՆՍ

Պատարագ եւ խաղողօրհնէք։

Կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները։

Fête Champêtre

DU HOME ARMENIEN

A SAINT-RAPHAEL

VENDREDI 15 AOUT

Sous la présidence de
Mgr. HAGOP VARTANIAN

10 h *Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN*
en la chapelle St Jean

suivie de la bénédiction du raisin

MARTEN YORGANTZ
animera l'après-midi

Bar — Spécialités arméniennes — Tombola

Tél : 94 - 95 - 00 - 30
— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ·Բ·Ը·Մ· - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ· 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարաէյէն
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »
մանկական երգչախումբին

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ՄԵԾ ԿԱԼԱ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
THEATRE DE PARIS

ՆԻՒԻ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ

ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԱՌԹԻԻ
ՀՈԳԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՐԻ ԶԵՏԵՂՄԱՆ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի Տօնին, Կիրակի, Օգոստոս 17, Եկեղեցիս անուանակոչութեան եւ Ուխտի Խրուան 58րդ տարելիցի առթիւ՝

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր
Պատարագ

Կը պատարագէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ ԳՈՒՍԱՆ *Երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Տիկին Ժիւլիէթ Երզմազեան-ի*

Սկիզբ Պատարագի . . . . . ժամը 9·45
Մատաղօրհնէք . . . . . ժամը 11·45

Պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենան Հոգի օրհնութեան եւ Առաջին քարի գետեղման հանդիսութիւնները։

Ապա՝ Ուխտաւորի աւանդական սեղանը կը հրաւիրէ ձեզ բոլորդ։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 3-ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ
ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-Է*Ն* 31

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
14
JEUDI
14 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ Տարի — Թիւ 16.290 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.290

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԱՏՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 5 - 11)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ

14 ՓՐԱՆՍԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Շատ ծանր բախտներ տեղի ունեցած են, առջի օր, Հարաւ - Լիբանան, Սուրբ մօտ, Ամալի ուժերուն եւ Ֆրանսացի սակաւաթուաւորներուն միջեւ:

Երկու շաբթի դիշեր, շատ ընթացիկ քննութեան մը առեն է, որ ամէն ինչ սկսած է: Սուրբ մօտ, ՄԱԿ-ի (ՖԻՆԻԼ) ֆրանսական ուժերու մէկ խումբը դիւղի մուտքին, իր պաշտօնին պլուխն է, երբ արագընթաց ճիփ մը կը խուժէ: Ամալի չորս անդամներ են, որոնցմէ մէկն ալ, պատասխանատուն է չրջանի Մաարաքէհ գիւղին: Կը կենայ անցարգելին առջեւ, բայց Շիիները կը մերժեն ընդառաջել Ֆրանսացիներու քննութեան: Ֆրանսացի մը, սակայն, կը փորձէ իր պարտադիր խուզարկութիւնն ընել (կառքին), բուռն վէճ մը կը ծագի եւ խօսքը այլեւս զէնքերուն է: Երկու չիի կառքէն կ'իջնեն ու զէնքը մէկուն կոկորդին կը դնեն, ուրիշ Ֆրանսացի զինուոր մը կրակ կը բանայ, ի վերջոյ երեք չիի սպաննուած են եւ 14 Ֆրանսացի զինուոր վիրաւորուած, սմանք՝ ծանրօրէն:

Այս բախտը անակնկալի բերած է բոլորը: Այս առընչութեամբ, կը յիշուի որ դեռ 1984-ին Նապիհ Պէրրի, Ամալի պարագլուխը կ'ըսէր· -«Ֆրանսայի դերը հոյակապ եղած է այդ չրջանին մէջ», Ֆրանսուա Միթերանի, որ զինքը կ'ընդունէր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՍԱՏԵՍՈՂԱԿԱՆԻ վերաբերող օրէնքը, որ մկրտուած է նախարար Լէոթարի անունով (թէեւ շատ բան չմնաց նախագիծէն, այնքան փոփոխութիւններ մտցուցին Ծերակոյտ, Ազգ· Ժողով, հուսկ՝ մեծամասներով ժամուն 6 հատ կառավարութիւնն իսկ) քուէարկուեցաւ Շաբաթ առաւ 4-ին, Ազգ· Ժողովին կողմէ, որ ընդհատեց իր նստաշրջանը եւ ամէն մարդ արձակուրդի մեկնեցաւ:

ՔԱՆԱՐ ԱՆՇԷնէ, Շաբաթ օր, երեւան կը հանէր նոր դայթակղութիւն մը, որ կը վերաբերի պիւտճէի նախարարին՝ Ալէն Ժիւպէի: Կեղծ հաշուեցոյցերու պատմութիւն մըն է, որմէ «բացարձակապէս տեղեակ չեմ» կը պնդէ նախարարը: Ինդիրը պարզ է (եւ հաւանարար՝ շատ ընթացիկ): Տպարանի մը հաշիւներու քննութիւնն է, որ մէկտեղ հանած է անցած - դարձածը: 1983-ի թաղապետական ընտրութիւններուն առեն, օրինակ, թեկնածուներու (ՀՀՀ եւ այլ) հանրապետութեանց կողմէ, որոնք ապնուշութեան կողմէ, որոնք ապնուշութեան կողմէ, որոնք ապնուշութեան

ՎՐԷԺԱՆԴԻՐ ԵՐԳԻՉԸ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ,
ՀԱՅԱՍՏԱՆ...»

Ա.

Ամէն անգամ, երբ Արմենակ Շահմուրատեանի անունն է միտս գալիս կամ նրա երգերի յանախական ունկնդրութիւնը կատարում Երեւանի ռատիօկայանից, յուզումով ու սարսուռով մտաբերում եմ նրա համերգը Կալկաթայում մօտ քսան-հինգ տարի առաջ, երբ դուցէ իր կեանքի ամենաանդուլ աւելութիւնը, զայրոյթը ու վրէժի զգացումը հրապարակ հանեց նենգ Աբեմատացիների դէմ:

Հայոց Մարզասիրական Ճեմարանի աշակերտների մէջ մի օր լուր ընկաւ, թէ հայ ազգի մեծ երգիչը՝ «Տարօնի սոխակ» Շահմուրատեանը, մի չարք երկրներում ճամբորդական համերգներ տալով հասել է Կալկաթա: Աւում էին, արտասահմանի Հայերի դառն յուսախաբութիւնները եւ սրտաբեկ վիճակը նկատի ունենալով, նա ձեռնարկել է դժուարին պարտականութիւն՝ այցելել հայաշատ վայրերը, իր հայրենասէր երգերով հայրենիքի ու ցեղի ոգին արթնացնել նրանց մէջ, անթեղուած կրակը խառնել, թէժացնել, մինչեւ... «արդարութիւն»ը իր անկաշառ խօսքն ասի մեր իրաւունքների մասին, մինչեւ մեր ժողովրդի վերազարթը իր հայրենիք Լօզանի խորհրդաժողովում մեր դատի հանդէպ ցուցաբերուած անարդ անտեսումը, մեր միլիոն ու կէսի անճանման մոռացութիւնը Ազգերի Լիկայում, մեր արեան ու բազկի նպաստով յաղթանակների տիրացած, չահամոլ ու եղկելի Մեծերի դատաճանութիւնը անդօր ցասումով բոցակալել ու վշտացրել էին մեր բնազդուկ ժողովրդին: Մեր ժողովուրդը իր դատի անդունդ չպրտուելը վերջնական նկատելով ելել էր իր դլխի ճարը մտածելու՝ ի խնդիր գոյատեւման, հացի պայքար սկսելով: Այդ օրերին էլ Հայութիւնը եկաւ զգալու, թէ որքա՞ն անզօր է ինքը, որքա՞ն նկուն, որքա՞ն անարժէք աշխարհի մեծ ախրերի անկուշտ աչքերում...:

Մենք մի օր միայն տեսանք Շահմուրատեանին, երբ մեր ճեմարանի ուսուցչի հետ անցաւ դպրոցի միջով, անուշադիր դէպի իր չքնաղասէր եւ ճաշակ ունեցող փոդոցի բազմութեանը: Մենք նոյնիսկ չդիտէինք իր ո՛վ լինելը. ինչպէս ամէն նորեկ հետաքրքրում էր մեզ դպրոցի անմատչելի պարիսպներից ներս, նա էլ իր առաւել ապատուրիչ արտաքինով բուռն հետաքրքրութիւն արթնացրեց մեր մէջ. ո՞վ պիտի լինէր արտասուն երկար ու ծփուն մազերով, սպիտակ, մաքրամաքուր ու վայելուչ հագուստներով, կարմիր փողկապով, լայնաճակատ ու գեղեցիկ ձեռքերով այս ազնուական օտարականը:

- Շահմուրատեա՛նը, - «Հայաստան»ի, «Ցիշեցուք»ի, «Կիլիկիա»ի, «Գունկ»ի պաշտելի երգիչը:

Ուշ խմացանք այս, եւ մինչեւ ամբողջ աշակերտութիւնը թափուեց կենտրոնական դրան առաջ, նա արդէն աներեւութացել էր փոդոցում: Ապագ ուսուցիչը Շահմուրատեանին ճամբայ դնելուց յետոյ, ներս եկաւ, մենք նախ մեր դժգոհութիւնը յայտնեցինք, որ նա թաքուն էր պահել անուանի երգչի ո՛վ լինելը եւ յետոյ վշտացած էինք երգչից, թէ ինչո՞ւ չէր ուզեցել հանդիպել հայրենակարօտ, ազգի մեծեր տեսնելու տաղտ, որբահեղձ ազանէրին: Ամէնից աննշան այցելուն անգամ ժամերով մեզ հետ էր լինում. ինչո՞ւ Շահմուրատեանի պէս մէկը, որ ազգի ամենամեծ երգիչն էր, պիտի չտեսնուէր մեզ հետ, պիտի մէկ-երկու խօսք չասէր մեր ազգի ու մեր բախտի մասին եւ վերջապէս մի երգ երգէր մեզ համար... Մեր հոգեկան ընդվզումը ու գանգատը թէպէտ սուր, բայց արդարացի էին, այդ դպց ուսուցիչը եւ համարեա այս բառերով հանգստացրեց մեզ.

- Նա չուտով համերգ է տալու. օր նոյ ու ձեռնհաս մարդիկ գրեթէ պակասում են իր համար. ինքն էլ մի օտարական է տեղի համար եւ մտահոգութեան մէջ: Այլ երկրներում նրա չուրջն է պատյա գալիս արուեստասէր հասարակութիւնը, ինքը ոչ մի աշխատանքի հետ գործ չունի, իսկ այստեղ ինքն է, որ պիտի վազվազ անի քազաքի մէկ ծայրից միւսը՝ նախապատրաստական աշխատանքների համար. յոգնած է ու սրտնեղուած: Ճետոյ սիրտը լիքն է. իր տեսած Հայերը իրենց ներկայ տխուր վիճակով չատ ծանր տպաւորութիւն են թողել հոգեկանի վրայ. այնքան է չտապում իր ճամբորդութեան մէջ, որ կարծես փախչում է Հայութիւնից... խնդրեցի հանդիպել ազգակերութեանը, նա մերժեց, բայց ասաց, որ հաւանական է այդ բանը անի իր համերգից յետոյ:

Այնուհետեւ մենք չատ նայեցինք նրա ճամբին, բայց էլ չտեսանք մինչեւ համերգի գիշերը: Այդ գիշերը ես երբէ՛ք, երբէ՛ք սրիտի չմոռանամ. այդ համերգը իր տեսակի մէջ իմ տեսած ամենանչանաւոր համերգն է կեանքումս իր թողած տպաւորութեամբ, իր բացառիկ արժէքով եւ, մանաւանդ, իր ունեցած քազաքական սատիրայով:

Համերգը տեղի ունեցաւ Կալկաթայի ամենաչքեղ ու ամենամեծ թատերասրահում: Աւելորդ է նկարագրութիւնը այն ազդեցութեան, որ նրա առնական ու անդուզական ձայնը ունեցաւ հարիւրաւոր Անգլիացիների եւ օտարների վրայ, իսկ մարաբ յուզումը, թովչանքն ու հրապոյրը հայրենասիրական երգերի՝ հայ ունկնդիրների վրայ: Հուսահները եւ կէսցկնները սրտառուչ բացագանչութիւնների վերածուած, խլացնող ծափերի հետ տեւում էին երկար պահեր, սակայն որոնց Շահմուրատեանն իր նշանաւոր յամառութեամբ կարեւորութիւն չէր ընծայում եւ կրկնութիւն չէր կատարում: Այսպէս չարունակուեց մինչեւ վերջին երգը, երբ հասարակութիւնը կարծես խօսքը մէկ արած, քանի բոլշ անզաղար ծափահարեց ու հիացական կանչերի խելագեղ ժխոր բարձրացրեց՝ իր կամքը պարտադրելու հանճարեղ երգչին՝ ծրագրից դուրս մի հատ երգ եւս տալու:

Շահմուրատեանը գժկամ ու անհնազանդ մէկ - երկու անգամ իրեն ցոյց տուեց բեմի վրայ, թեթեւակի գլուխ տուեց ու քաչուեց, բայց հասարակութիւնը մնաց անդրդուելի, եւ սրահի թնդացող ցոյցը չարունակուեց:

- Էլ չի երգի, կրկնելը կամ յայտագրից դուրս երգելը իր սովորութիւնից դո՛ւրս է... - լսուեց բեմի մօտից:

- Պիտի՛ երգի, մի հատ էլ պիտի՛ երգի, սրահը չենք թողնի մինչեւ մի ուրիշն էլ չերգի... - որպէս թեւադրական վրճիռ լսուեց մի քանի տեղից, եւ ժխորն աւելի սաստկացաւ:

Ակնուհետեւ Շահմուրատեանը կրկին յայտնուեց բեմի վրայ, զգալապէս տրբտմած ու զժգոհ, էլ գլուխ չտուեց, հայեացքը մանուկ տուեց հանդիսականների վրայ, բարկութիւնից առկայծուն ու քէնաւոր աչքերից բոցէ սլաքներ ցրեց ձախ ու աջ եւ մի պահ մնաց արձանացած՝ յայտնապէս տարուած իր ներաշխարհը վհատորիոց խոհերով: Գուցէ մտածում է, թէ ի՞նչ երգի, գուցէ մի հատ էլ օտար երգ է ուզում երգի եւ բառերն է միտը բերում, գուցէ... բայց նա յանկարծ մատի հրաւիրական չարժումով առաջ կանչեց առաջին չարքում նստած մէկին, կռացաւ, մի բան յայտնեց եւ ուղղաձիգ կանգնեց բեմի եզրին: Բոլէ ապէս ամբողջ սրահը տեղեակ դարձաւ նրա պահանջ - պայմանին՝ «Եթէ ուզում էք ծրագրից դուրս երգեմ, պէ՛տք է բոլորդ անխտիր ոտքի կանգնէք այս երգի համար...»:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Օփերան հիմնուած թագաւորին առանձնաչնորհումով- երբ 1669-ին պիտի տար իր առաջին ներկայացումը, Փարիզի մէջ չկար սրահ մը, ուր կարելի ըլլար երաժշտական ներկայացում տրքել:

Կ'որոչեն սրահներէն մէկը յարմարցնել պէտք եղած ձեւին. բեմին տակի մասը կը փորեն, հոն տեղաւորելու համար մեքենական տրքերը. կեղրոնը, ամփիթատրոնի ձեւով նստարաններ կը դնեն, իսկ չուրջն ալ օթեակներ: Մարդիին փղոցը սրահի մը մէջ այս պայմաններու տակ կը տրուի Փոմոնի առաջին ներկայացումը, 1671, Մարտ 3-ին:

Առաջին սրահներէ ետք, 1673-ին, երբ Մոլիէռ կը մեռնի, Լիւլլի արքունիքին հետ ունեցած մտերմութեան շնորհիւ կը յաջողի Փալէ Ռուայալի հոյակապ սրահը տեղաւորել դանոնք:

Հոն է որ դրծած է Փարիզի օփերան ուելի քան դար մը: Ներկայացումները կը սկսէին ժամը 17-ին, կը վերջանային 20·30-ին. ժամ մը, ուր չատ խոհեմ բան չէր քազաքին մէջ չրջիլ, մանաւանդ պատճառով: Սրահին մէջ, բեմին տակը կար նուագածուներու յատկացուած քանի մը չարք նստարան, յետոյ ընդարձակ մաս մը, ուր հանրութիւնը կը լեցուէր ոտքի դիտելու ներկայացումը, անոնց եաին՝ ամփիթատրոնը, ու օթեակները: Մեծամեծները ունէին իրենց յատուկ օթեակները: Սակայն ամէնէն ուելի փնտռուած տեղերը մարքիներու, նոյնիսկ գահաժառանգին կողմէ, նոյնիսկ բեմին վրայ դեռեզուածներն էին, ուրկէ կարելի էր խօսք ուղղել արուեստագէտներուն, ծաղիկներ նուիրել, եւլն.: Անկէ անդին կատարեալ իրարանցում կը տիրէր. անընդհատ ելումուտ մը, հրմչտուք, օչարակ կամ երգատեար ծախողներ...: Իսկ 1715-էն սկսեալ դիմակահանդէսներու սովորութիւնը Օփերայի սրահը կ'տառնորդ տաղային բարմութիւններ:

1763-ին հրոյ ճարակ կ'ըլլայ Օփերայի թատրոնը: Մինչեւ որ ուարտի նորոգութիւնը, Թիւիլըրիի պալատին մէջ սրահ մը կը տրամադրուի. ամէնէն ընդարձակն էներոպայի մէջ. 7000 հանդիսատես կրնար պարունակել. սակայն մեծդի չափերը արդելք են լաւագոյն կերպով դիտելու բեմը, յետոյ ախտիքը այնքան զէշ է, որ հանրութիւնը կը վհատի:

1770-ին Օփերան կը դրաւէ նորոգուած իր նախկին տեղը: Ամէն կանխամիջոց մտածուած է, արդիլելու համար նոր հրդեհ մը. նոյնիսկ չինուած են ջուրի երեք մեծածաւալ ընդունարաններ: Սակայն 1781-ին հրդեհը դարձեալ կ'ուերէ: Երբ հրչէջները կը հասնին, բոցերը պատած են ամբողջ չէնքը. ամէն ջանք ապարդիւն կը մնայ եւ ջուրի ընդունարանները անվնաս կը դտնուին ուերակներու միջեւ...:

Այլեւս ո՛չ թագաւորը, ոչ ալ Փարիզի քազաքապետարանը կը տանձնեն նորոգութեան ծախքը: Օփերան կը փոխադրուի Սէն Մարթէնի, ուր ճարտարապետ մը, Լընուար, կ'տաջարկէ 65 օրէն թատրոն մը կատուցանել, ծախքն ալ ինք լրնելով: «Աժամեայ» նկատուած իր թատրոնը կը տեւէ 90 տարի. 1871-ին կ'այրի: Կը վերանորոգուի. սակայն այս վայրը հեռու է քազաքի կեդրոնէն: Ատկէ պատ, արուեստապիտուհի Մոնթանոնի կառուցանել տուած հոյակապ թատրոնը՝ ռիս տը Ռիչըլիէօ, անհատական ձեռնարկ մը ըլլալով, որպէս մրցակից պիտի ներկայանայ երաժշտութեան ազդ. ակադեմիային: Մոնթանոնիէի դէմ պայքար մը ծայր կու տայ, զոր կ'ամբաստանեն Մաոի-Անթուանէթէն յատկացում ստացած ըլլալով ու նաեւ ազդ. Մատենադարանը հրկիզելու փորձով: Կը բանտարկուի, ու կը զրաւուի իր ստացուածքը: «Սարասաի»ին չրջանն է:

Կը փրկուի գլխատուելէ, սակայն կ'իյնայ նիւթական մեծ նեղութեան մէջ:

1794, Օգոստոսին, Օփերան կը վոխադրուի ռիս տը Ռիչըլիէօ. սակայն 1820, Փետրուար 13-ին, գործուած ոճիրի մը պատճառով կը փակուի: Պէրրիի դուքսը իր կնոջ հետ պալէ մը դիտելու եկած է. դիմակահանդէսէն յոգնած զգալով ինքզինք, կ'ուզէ տուն դառնալ: Իրենց կառքը մտնելու պահուն, Լուվէլ կը դաշունահարէ դուքսը: Ան նախատեսուած գահաժառանգն էր, եւ ազգային սուգ կը հռչակուի:

Կը վակուի Օփերան: Օգոստոսին թագաւորը կ'որոչէ «առժամեայ» նոր չէնքի մը չինութիւնը ու քանդումը ռիս տը Ռիչըլիէօի չէնքին:

Նորը տարիէ մը կը կատուցուի, տակի քանի մը հարիւր մեթր անդին, ճարտարապետ Տրալէյի կողմէ, որ կարելի եղած չափով կ'օգտագործէ հինին չինութիւները ու խնամքով կը վերակենդանացնէ քանդուած սրահը:

Հոն է, որ ռամանթիկ դպրոցը Ռոսսինիով, Մէյէրպէերով ու Օպէրով, նաեւ իր երգիչներով՝ -Նուրըի, Տիւփրէզ, Քորնէլի, Ֆալքոն- կը հասնի իր գերագոյն ստեղծանին:

Այս չրջանին է, որ տոքթ. Վէրոն - հաղի դէմ դեղով մը արդէն հարստացած. մեծահարուստ կը դառնայ, որպէս Օփերայի տնօրէն: Շրջան մը, ուր ան կը տիրապետէ հանրութեան հակազդեցութիւնները, ակնածանք կը պարտադրէ երգիչներու, երգահաններու, նոյնիսկ նախարարին:

Հակառակ անոր որ «առժամեայ» նը. կատուած էր, իր բացառիկ ախուսթիքին պատճառով, այս չէնքը ուելի քան կէս դար կը հիւրընկալէ Օփերան եւ առանց Օրսինիի, 1858-ի մահափորձին, ապահովարար տակաւին որոշուած չըլլար ձեռնարկել նոր մեծ թատրոնի մը կատուցումին:

Այդ տարին, Յունուար 14-ի իրիկունը, Նափոլէոն Գ. կայսրը եւ կայսրուհին Օփերա կու գան պարիճոն Մասոլը ունկընդրելու. այն պահուն երբ մուտքին մօտ կը դանդազի իրենց կառքը երեք պայթում կը լսուի. տպակիները կը փչրուին, ձիերը ծանրապէս վիրաւորուած են. զօրավարը որ կը դտնուի առաջմասի նստարանին վրայ, արիւնլուայ է: Հրաշքով, իրենց ոչինչ պատահած է: 150 մեեռալ վիրաւոր կայ. կայսերական զոյգը առանդնդեր պաղարիւն մուտք կը գործէ սրահ, ուր կ'ընդունուի բացառիկ խանդաւառութեամբ:

Այս դէպքը խորհիլ կու տայ մահափորձի վտանգին, մանաւանդ երբ նման պատահարի մը պարագային չէնքին զբաղուած նեղ փղոցը -Լը Փելլթիէ- դժուար է ասպիկանական հսկողութեան տակ առնել: Յարմարագոյնն է Օփերան կառուցանել ընդարձակ վայր մը, ուր հսկողութեան միջոցառումները դիւրին ըլլան:

Ներկայացուած բազմաթիւ ծրագիրներէն կ'ընտրուի պուլվար տէ Քափիւսինը: Գործը կը յանձնուի ռիս Մուֆթարի հասեսո բնտանիքներէն մէկուն գալին, 36 տարու Շառլ Կարնիէի, որ վկայուած է Հռոմէն:

Ձիւղ է որ 14 տարուան այս աշխատանքը գայն փառքի սլիտի առաջնորդէ, սակայն ի դին որքա՞ն չանքերու ու տառապանքի: Ճչդրիտ կերպով ի՞նչպէս գործադրեց Կարնիէ հարկաւոր դումարը կատոյցի հասուցել, որ 70 քառ. մեթր տախտակամած ու 1,5 հեկտար տարածութեամբ տանիք մը պիտի ունենայ: Սկիզբին նախատեսուած 12 միլիոն ոսկի Ֆրանքը աւարտին կը բարձրանայ 35 միլիոնի: Յաջորդական կառավարութիւններ վարանումներ կ'ունդրեն: Շէնքին բացումի օրն իսկ -1875, Յունուարին- Կարնիէ խիստ ազդարարութիւն մը կը առանայ նախարարին, նախատեսուած դումարին 50%ն աւելի յատկեալ ծախքին համար:

Շինութեան առաջին քայլէն իսկ թէքնիքի ամենաբարդ հարցեր կը ծագին. հիմերը փորելով կը հանդին ջուրի առատ բերկրեալ ծաւալուն խաւի մը: Զրհան մեքենաներու չնորհիւ հազիւ կարելի կ'ըլլայ չորցնել գետինը, ու 15 մեեր խորութեամբ հորեր փորել, ինչ որ այդ չրջանին համար հոյակապ քաջագործութիւն կը նկատուի:

Սակայն Կարնիէի տագնդին բուն արտայայտութիւնը հոն է, որ ան առած է ամէնէն զեզեցիկ կոթողը Նափոլէոն

Ոչ մեկը կարող է ասել, թե ինչ կլինի վաղը։ Ոչ ոք չգիտի, թե ինչ կլինի հաջորդ րոպեին։ Ամեն ինչ կարող է պատահել։ Ամեն ինչ կարող է փոխվել։ Ամեն ինչ կարող է կորչել։ Ամեն ինչ կարող է գտնվել։ Ամեն ինչ կարող է ոչնչանալ։ Ամեն ինչ կարող է ծնվել։ Ամեն ինչ կարող է մեռնել։ Ամեն ինչ կարող է սկսվել։ Ամեն ինչ կարող է ավարտվել։ Ամեն ինչ կարող է շարունակվել։ Ամեն ինչ կարող է կանգ առնել։ Ամեն ինչ կարող է շարժվել։ Ամեն ինչ կարող է լռել։ Ամեն ինչ կարող է խոսել։ Ամեն ինչ կարող է լսել։ Ամեն ինչ կարող է տեսնել։ Ամեն ինչ կարող է զգալ։ Ամեն ինչ կարող է հասկանալ։ Ամեն ինչ կարող է չհասկանալ։ Ամեն ինչ կարող է ներել։ Ամեն ինչ կարող է չներել։ Ամեն ինչ կարող է սիրել։ Ամեն ինչ կարող է ատել։ Ամեն ինչ կարող է վախենալ։ Ամեն ինչ կարող է չվախենալ։ Ամեն ինչ կարող է հավատալ։ Ամեն ինչ կարող է չհավատալ։ Ամեն ինչ կարող է հույս տալ։ Ամեն ինչ կարող է հուսահատեցնել։ Ամեն ինչ կարող է ոգեշնչել։ Ամեն ինչ կարող է ոչնչացնել։ Ամեն ինչ կարող է կառուցել։ Ամեն ինչ կարող է քանդել։ Ամեն ինչ կարող է ստեղծել։ Ամեն ինչ կարող է ոչնչացնել։ Ամեն ինչ կարող է պահպանել։ Ամեն ինչ կարող է կորցնել։ Ամեն ինչ կարող է գտն

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻՋ. - *Պ. Ս. Պէրպէրեան* 2000 *Ֆ.*:

ՊԱՆԵԼՕ. - *Տէր եւ Տիկին Կ. Սկլթկեան* 100 *Ֆ.*:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ պաշտաւութեան համար հետեւեալները Ազգ. Մխիթեան կը նուիրեն. - *Աբրահամ Աբրահամեան, Այրէ Տիկին Գոհար Ոսկերիչեան* 1000*ական Ֆ.*, *Տէր եւ Տիկին Ա.Ճէմեան, Պ. Սէրժ Սիմոնեան* 500*ական, Տիկին Պաշեան* 300 *Ֆ. Դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Մինասեան* 250, *Պ. Արտաշէս Փափազեան* 200 *Ֆ.*:

×

Շաւարշ Խաչատուրեանի *մահուան առթիւ փոխան ծաղիկի, եկեղեցւոյ՝ Միսաք Խաչատուրեան (Մարսէյլ)* 500 *Ֆ.*, *Պէօհան Ընտանիք* 300 *Ֆ.*:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Բ.Ը.Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մանուկցութեամբ Մարսէյլէն
« Գ Ա Բ Ո Ի Ն »
մանկական երգչախումբին

Fête Champêtre

DU HOME ARMENIEN

A SAINT-RAPHAEL

VENDREDI 15 AOUT

Sous la présidence de
Mgr. HAGOP VARTANIAN

10 h *Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN*
en la chapelle St Jean

suivie de la bénédiction du raisin

MARTEN YORGANTZ
animera l'après-midi

Bar — Spécialités arméniennes — Tombola

Tél : 94 - 95 - 00 - 30
— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ
ՄԵԾ ԿԱԼԱ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
THEATRE DE PARIS

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹՐ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շէմի

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille: **tél. 42. 89.27.47**

"Բացառիկ զեղչ «Ծառաչ»ի բաժանորդներուն"

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

-Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Ծ Ի Ն-

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 17

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Վերափոխումն է Սուրբ Աստուածածնի: *Այս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Յովհ. - Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պատարագէն առաջ՝ խաղողի օրհնութիւն կը կատարուի:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Երկուշաբթի, Օգս. 18, Յիշատակ է Մեռելոց:

Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կատարուի վասն հանգուցելոց:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՇԱՒԻՒ

Այս կիրակի, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, առաւօտեան ժամերգութիւն կը կատարուի ժամը 9·30-ին:

Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին
Աւանդական խաղողօրհնէք՝ ժամը 12-ին:

×

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԻՍԻ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին
Քարոզ՝ ժամը 11·30-ին:

Յաւարտ պատարագի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւն:

×

Ս. ԳՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ
ԱՖՈՐՎԻԼ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին:

Ցետ պատարագի՝ խաղողի օրհնութիւն:

×

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ
ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Պատարագ՝ ժամը 10-ին:

Ցետ պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

×

ՄԱՐՍԷՑԻ ՍՐՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 8-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11·15-ին:

Ցետ արարողութեան խաղողօրհնէք կը կատարուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԱՐԵԳԻՆ Վ.ՐԴ. ՊԼՓՃԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար - հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց թաղին թղթատարի գրասենեակին միջոցաւ, չծանրաբեռնելու համար «Ծառաչ»ի վարչութեան աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային, կարելի է, անշուշտ, դիմել թերթիս վարչութեան, մեկնումի թուականէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 Ֆ.ի դրոշմաթուղթ Ֆրանսայի համար եւ կամ՝ 30 Ֆ. արտասահմանի, բացի՝ Իտալիայէն, ուր թղթատարական աճկանոնութեանց եւ յապաղումներու պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ չընդունիլ:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՌԱՉ»Ի

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Պատարագ կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին մասին կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝

ՄԱԿԱՐ ԹԶԿ. ՔՀՆՑ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին

Պատարագի աւարտին Խաղողի օրհնութիւն:

×

ՍԷՆ-ԼՈՒ — Ս. ԳԷՈՐԳ

Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 11-ին:

Կը պատարագէ՝
ՇԱՀԱՆ ԹԶԿՐ. ՔՀՆՑ. ՏՆՏԷԵԱՆ

×

ՍԷՆ - ԹՐԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Առաւօտեան ժամը 10·30-ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՑ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւն:

×

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11·15-ին
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 11·45-ին

Երկուշաբթի, Օգս. 18, Յիշատակ է Մեռելոց:

Ժամը 11-ին ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կատարուի Վասն հանգուցելոց:

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին:

Այս առթիւ կը կատարուի աւանդական մատաղ եւ խաղողօրհնէք:

Կը խնդրուի հոգեհանգիստներու համար նախապէս արձանագրուիլ:

×

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՎՐԹԱՆԷՍ ԱՒԱԳ ՔՀՆՑ. ՏՂՐՏՂՐԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին տեղւոյն ՇՆՈՐՀԱԼԻ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յակոբ Աբրահամեանի:

Պատարագի աւարտին խաղողօրհնէք կը կատարուի:

Երկուշաբթի, Օգս. 18, Յիշատակ է Մեռելոց:

Ցետ աւարտման արարողութեանց հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն հանգուցելոց:

Պատարագ, Կիրակի՝ ժամը 10-ին
Երկուշաբթի՝ ժամը 10-ին:

×

ՊՕՄՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ 11·30ին:

×

ՍԷՆԹ' ԱՆԹՈՒԱՆ
Ս. ԹԱԴԷՈՍ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւ՝

ՎԱՉԷ Ծ. ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-ին
Խաղողօրհնէք:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՎԱԼԱՆՍ

Պատարագ եւ խաղողօրհնէք:

Կը հրաւիրուին վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները:

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
15
VENDREDI
15 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.291
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.291

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

Թուրք 12 ձինուորներ եւ հրամանատար մը ապաննուած են Քիւրտերու կողմէ, Իրաքի սահմանին մօտ, Ուլուաերէ (Հաքքարիի վարչ.): Ըստ թրքական զինուորական աղբիւրներուն, զինուորները թակարդ մը ինկած են, զոր լարած են քիւրտ աշխատաւորներու կուսակցութեան պատկանող քիւրտեր:

Լոս Անճելոսի Ակա օրէնքին առթիւ, ձգիտիէն տը Փարի, Հինգշաբթի օր կարծիքն առած էր կարգ մը առեղծագործողներու, ինչպէս՝ Քլօա Սանթեյլի, Թոպան տը Փլանթիէ եւ Անրի Վերնէօյլ: Գլխաւոր կէտը (քանի որ Ա. կայանը կ'ապազդայնացուի եւ Ֆիլմերու ծանուցումներով ընդհատումն ալ կ'արտօնուի) կը վերաբերի այս կարգադրութեան հետեւանքներուն: Աչօտ Մալաքեան (Անրի Վերնէօյլ) կ'ըսէ թէ ի յառաջադունէ դէմ է, անշուշտ, բայց հարկ է նաեւ այլ առաջարկներ ընել, փոխանակ ջայլամի քաղաքականութիւն վարելու: Կը նկատէ որ հեռատեսիլը նախատեսուածին պէս վճռսեց չարժանկարին եւ մինչ, սկիզբը հեռատեսիլը թշնամին կը նկատուէր պիեմային, այսօր՝ ընկերակիցն է, քանի որ միասին ֆիլմեր կը պատրաստեն: Գալով ծանուցումներով կտրատումներու, Աչօտ Մալաքեան կը խորհի որ լաւ կ'ըլլար եթէ անոնց հասոյթին մէկ բաժինն ալ բեմադիրին երթար եւ թէ կտրատումի տեղերն ալ բեմադիրը որոշէր:

Նաթագաձ Միթերան նամակով մը Մամի ընդհ. քարտուղար՝ Փերէզ տէ Քուէյարի իր մտահոգութիւնը կը յայտնէ, Ֆրանսայի զինուորներուն հետ պատահած բախումներուն առթիւ, հաստատելով նաեւ կացութեան վատթարացումը:

Ցուլիսին զինեղրու յաւելումը 0,1-էն 0,2 առ հարիւր եղած է միայն, ըստ վիճակագրութեան Ազգ. Հիմնարկի (ԻՆՍԷ) առժամեայ տեղեկութեան, ինչ որ լաւագոյն արդիւնքն է 1965-էն ի վեր, Ցուլիս ամսուան համար:

Իկէթ Պուշարօ, Շրջապատի նախկին նախարար (Փէ-էս-իւ) հարցազրոյց մը ընծայած է Լա Քոռուա օրաթերթին, ուր կ'ըսէ թէ պէտք է վերջ տալ կեղծատրութեան, եւ այս կամ այն քարկոծել գնծարարութեամբ կամ կաշառքներու յայտնութիւններով, երբ բոլոր նախարարութիւններուն մէջ նոյն բանը կ'ըլլայ: Իր կարծիքով կուսակցութիւնները պէտք է ունենան իրենց ֆինանսները, եւ թէ կտրատումի չափերն ալ բեմադիրը որոշէր:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՄԻՇՏ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄՆԵՐ

Օգս· 13ի Օռհան - լը - ժուռ օրաթերթը կը հաղորդէ որ զինեալ տարրեր, 404 փէօժօ-ով մը առեւանդած են (Երեքշաբթի) արեւմտեան Պէյրութ, Քլեմանսօ չարժառարահին առջեւ Բաֆֆի Գէորգ Քիւպերեան: Շարաթ օր ալ, դոհարաւաճառ մը՝ Գէորգ Յակոբ Քաչպաճեան առեւանգուած է Մէն - ժորժ ծովափին մօտ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 5 - 11)

ՅՕՒԹՈՒՂ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ
Ա· ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ
«ԿՈՏԱՅՔ» ԴԱՐՁԵԱԼ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Խորհրդային ախոյենութեան Ա· դասակարգի խումբերու դարձի մրցաշարքի երկրորդ հանդիպումին Արովեանի «Կոտայք»ը Օրջոնիկիձէի մէջ պարտուած է տեղւոյն «Սպարտակ»էն: 2 - 4 արդիւնքով պարտուելով «Կոտայք» միշտ կը զբաւէր դասաւորման 18-րդ տեղը (24 խումբի մէջեւ), ինչ որ վտանգաւոր դիրք մըն է դասակարգ իջնելու համար:

×

Բ· ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

Վերջ գտած է նաեւ խորհրդային ախոյենութեան Բ· դասակարգի 9-րդ էնթախումբի երթի մրցաշարքը եւ Հայաստանէն մասնակցող երեք խումբերու արդիւնքները պարզապէս յուսահատական են: Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը կը զբաւէ 9-րդ տեղը, Լենինականի «Շիրակ»ը՝ 14-րդ, իսկ Աչտարակի «Օլիմպիա»ն՝ 16-րդ (վերջինը):

×

ԵՐԵՒԱՆՑԻ ՆԿԱՐԻՉԻՆ
ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՈՒՐՄԱԼԱՑԻ ՄԷՋ

Եուրմալայի (Լատվիա) նկարիչներու Տունը տեղի ունեցած է երեւանցի նկարիչ Վլադիմիր Մարզարեանի ցուցադրութիւնները, ուր ներկայացուած են 40 գծագրութիւններ, որոնք յուշագրուած էին նախապէս Երեւանի Լրագրողներու Տունը եւ Մոսկուայի մէջ: Մարդն ու անոր հոգեկան աշխարհը, անոր խոհերն ու ըզգացումները ինքնատիպ կերպով պատկերացնող նկարիչին գործերը արժանացած են գնահատանքի:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՀԵՆՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ Է Ա· ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ

Արեւելեան Գերմանիոյ «Շախ» հանդէսի միջազգային մրցումի Ա· մրցանա-

(Շար·ը Դ· էջ)

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՐ

«...Ահա կաթիլ մի կաթին քումդ կուսութեան
յանձն իմ անձրեւեալ...»

ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Կաթնածաղիկ ու կապտերակ գիշերին մէջ,
մեղեսիկի փոշի մըշուշն ըլլամ ըսփիւռ,
եւ առիգածն արծաթ՝ ջուրին վրայ հոլանի·
ու ձա՛յն ըլլամ, ըլլամ ծաղիկ, ըլլամ զեփիւռ
ամէն իրի հրպիմ փափուկ թեւերով գէջ:
Ըլլամ ջրվէժ, ըլլամ գետափ մը գեղանի,
ըստուե՞րն ըլլամ խնկագունուած այգիներուն,
կամ գետերու հողմիկ աւաչն, ու գետածայն
հովին անցքը՝ երկնասլացիկ կատարներէն:
Կաթնածաղիկ ու կապտերակ գիշերին մէջ
պատկե՞րն ըլլամ սրբազնացած ես համայնին·
օդամանեա՞կ մ'ըլլամ ես թանկ եւ անմարմին,
ու շուշփայ մը՝ հաղորդութեանըդ կաթնածիր:
Գետէն անդին կանչե՛ս ինծի· Անցի՞ր, անցի՞ր·
մեծ դիւթութեան կայծակ մը տաս մըթար հոգւոյս,
ա՜հ, չըգայթի՛մ կոհակն ի վար ցընորքներուս·
թող համրուրէ՛ աչքս ջահումն աչքերուդ կոյս,
ու չըգայթի՛մ կոհակն ի վար ցընորքներուս:
Ահա՛ մագլիմ պիտի ցաւիս սարակն ի վեր·
երազներու սատափ ճամբէն ցրուէ ամպեր·
եւ իղձերուս կապոյտին վրայ, վարդ ամպը դուն,
վարդ ամպն եղիր՝ մերք լուսինկան պատմուճանող·
դո՛ւն, աստուածեան գեղեցկութեան արփաւո՛ր հարս,
սրբութեան կո՛յսը ձիւնածիր ու հրավարս:
Գիշերին մէջ կ'իջնէ դեռ ուղիսը լուսեղէն,
կաթիլ մը կաթ՝ ծովացած հու սրբութենէն·
ու տե՛ս, ահա՛, կը մանկանամ, Աստուածամար,
ու տե՛ս, ահա կը մանկանա՛մ գիշերին մէջ՝
ուր լըսեցի ես աստուածեան ձայնին վայրէջ՝
որ կը շաչէր աստուածարեալ հոգւոյս համար:

ՄԻՍԱԿ ՄԵՍՐՈՊՆ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ ԵՏՔ՝ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԷՆ ԱԼ ԳՈՀ ՉԵՆ...

Հալէֆօղլու, առ այժմ գոնէ, ջնջած է այն այցելութիւնը զոր պիտի կատարէր Սեպտեմբերին, Ուաշինկթըն: Ըստ երեւոյթին, այս կոդմէն ալ պաղ հով մը կը փչէ: Թէեւ հաւանական չէ, որ Ամերիկան շատ երկար ատեն էֆեոտած թողու իր այնքա՞ն սիրելի եւ թանկագին գիւակիցը...

Ստորեւ, այս առընչութեամբ, Օգս· 12-ի «Ճումհուրիյէթ»ի արձագանգը:

Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը Վ· Հա-լէֆօղլու Ջնջած է Սեպտեմբերին ԱՄՆ կատարելիք իր այցելութիւնը: Հալէֆօղլու ԱՄՆ պիտի երթար որպէս հրաւիրեալը ամերիկացի իր պաշտօնակիցին՝ Ժ· Շուլցի: Այս ընդումին որպէս պատճառ ցոյց կը տրուի այն պարագան, որ Ամերիկա չատ բացասական կեցուածք ունեցած է Թուրքիոյ ամերիկեան զինուորական կայաններուն վերաբերող բանակցութիւններու ընթացքին: Տարակարծութեան գլխաւոր կէտերն են՝ փոխադարձ համաձայնութեան տեւողութիւնը, զինուորական օժանդակութեան ձեւը եւ քանակութիւնը, հայկական հարցը եւլն·:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՑ տօնին առթիւ, «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Ուրբաթ օր (Շաբաթ / Կիրակի, Օգս· 16 / 17-ի թիւ) եւ խմբագրատունը փակ է, շաբաթավերջին: Մեր յաջորդ թիւը՝ երեքշաբթի, Օգս· 19:

ՃԱՏՐԱԿ

Ձորեքշաբթի օր, 7-րդ խաղը յետաձգուած է 41 «չարժումներէ» ետք, չարունակուելու համար Հինգշաբթի:

ՎՐԷԺԱՆԴԻՐ ԵՐԳԻՉԸ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ,
ՀԱՅԱՍՏԱՆ...»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պատմանը ոչ միայն արտասովոր, այլ սրբացնօրէն է կցել եւ այնքան հեռացել զէպի իր սրտի ու հոգու ներզօր բարձունքները, որ թուում է մի հնադարեան քուրմ լինի, որ իր գոյութեան ամբողջ էութեամբ ձայն է տալիս իր հաւատքի Աստծուն՝ ուշադրութիւն, զութ ու փրկութիւն հայցելով իր ժողովրդի համար.

Եւ անձկայրեաց ի բեզ յուսամ,
ի բեզ, ի բեզ, յո՛յս իմ միայն,
Հայաստա՛ն, Հայաստա՛ն,
Հայաստա՛ն...

Տէր Զօրի, Հալէպի, Նահր էլ Օմարի ասպղների վրայ տուայտող ու խանճուղ մնացորդների, եւրոպական ափերում սեւ ապրուստի գեհենն ապրող հոդմացրիւ դպրթականութեան մորմոքն ու անարցունք - հեծեծիւնը կայ իր երգի տարափի տակ: Գանգատար ու ցասումբ մեր երկուայ «մեծ դաշնակիցները»ի դէմ, որոնք իրենց աւարին հասած, խարոյկ էին պատրաստել մեր խողխողուած մարմրոնների ածխներից, մեր արիւնը լիած աւելի քան ութ - տասը զեկավար բորենիներին Մալթայի ափսորից ազատ ձգել եւ ժանտօրէն աճապարդի հանել մեր արիւնաթաթաւ դաշը... Ա՛ղջ ժողովուրդ:

Քեւ ապրիմ ես, քեւ միշտ ցնծամ,
քեւ, քեւ պանծամ փառք իմ միայն,
Հայաստա՛ն, Հայաստա՛ն,
Հայաստա՛ն...

Հիմա նրա աչի առաջ են գալիս մեր մեծ նահատակները՝ Զօհրապ, Վարուժան, Սիամանթօ, Զարդարեան, Կոմիտաս, եւ աչքերը մի պահ պղտորւում ու փակւում են, կուրծքը ուռչում, շրթունքները դողում են ու թուում է, թէ հիմա երեսը կը ծածկի թեւերի տակ ու թառանչիւնով կ'արտասուի... Թուում է, թէ տեսնում է իր մեծ վարպետի մատպատեայ դէմքը, Փարիզի լիմարանոցում, որի առեղծուածային աչքերը իզուր կռնկներ ու խապրիկ են որոնում օտար երկնքում: Բայց նա իսկոյն յուզթահարում է իրեն, աչքերը չանթեր են մաղում, եւ իր քրմական երգի բառերը նոր երանգ ու խմաստ են առնում... առո՛ւմ եմ ձեզ, ո՛վ ցածրաքարշ ու խարդախ Մեծ լիկայականներ. զուք Նապոլէոնցու անունով ճառով, բայց յաւէտ եղկելի նենգամիտներ, մենք մի օր ձեզ հետ հաշուեյարդարի կը նստենք, որովհետեւ դեռ կայ Արարատը, որի լանջերին կառչած մեր բզկտուած ու սովալուկ ժողովուրդը իր փոքր համբանքով այսօր որպէս փխունկ կրկին յարութիւն է առել ժայռերից հայ քամերով, որովհետեւ Լուսաւորչի անմար կանթեղը դեռ պլպլում է քառադարպաթ Ա.րագածի կատարին, որովհետեւ դեռ Հայկեան հոգ ունենք մեր ոտքի տակ եւ մեր սրբազան երգի առաջ ահա՛ զուք բարեւի կանգնած, մեր անմահութեան ձայնին էք ականջ դնում...

Հայաստա՛ն, Հայաստա՛ն,
Հայաստա՛ն...

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԵԱՆ

ԿԻՆ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ԽԵԼԱԳԱՐ
19ՐԴ ԴԱՐՈՒՆ

Ժապաւէններով, ծաղիկներով զարդարուած ընդարձակ սրահին մէջ դիմակաւոր պարահանդէսը կը հասնի աւարտին. մարքիներ՝ ընկերացած թրուպատուրներու, լուտովիկոս ԺԴ. եւ Կղէոպատրա կազմած են զարմանալի զոյգ մը: Սակայն բո՛ւն տարօրինակը տարազները չեն, այլ՝ զանոնք կրողները: Կիներ կան հոն, քիչ մը չգային չարժուձեւով, բարձրաձայն քրքիջներով, անձկութիւն արտայայտող անսեւեռ նայուածքներով... Բաներ, որոնք մտածել կուտան թէ պարահանդէսը ուրիշներու չի նմանիր: Կիներ կան, որոնք միջամտելու պատրաստ կը սպասեն, հաւանական արտասուդութեան մը պարագային: Պարոդներու միջեւ դլխարկ մը կը չքվի. Տոքթ. Լըկրան ալ. Օլըն է. այս հասակի ու միաժամանակ տարօրինակ հանդիսութեան անհերեւոյթ կազմակերպիչը: 1889 Մարիէթթիէրի բուժարանն ենք, ուր տեղի կ'ունենայ «խելագարներու» տարեկան պարահանդէսը:

Հոն կան նաեւ դուբսէն հրաւիրեալներ, սակայն թնկարելի է որոշել, թէ ո՛վ է ադողջը եւ ով՝ յիմարը: «Ադողջ» հրաւիրեալներու մէջ այնպիսի դրգռուած տիպարներ կան, որ բժիշկները կը կասկածին անոնց Ֆիզքական հաւասարակշռութենէն: Աստ փոխարէն որոշ հիւանդներ այնքան հանդարտ ու վերապահ են, որ մարդ հարց կու տայ թէ արդա՞ր է անոնց արգելափակումը:

Ո՞վ է յիմար ու ո՛վ չէ: Այս հարցումը կը ծագի 19-րդ դարու հոգեբոյժներու մտքին մէջ:

Անոնցմէ մէկն է Իւ. Թրէյա, որու կը ներկայացուի 58 տարու կին մը, որպէս մտազար. իր զործատէրն է որ զինք այդպէս կը նկատէ խոհարարական արուեստին մասին իր ձեռագիրներով ու գրական բազմաթիւ բնագիրներու մեկնաբանութեամբ չափազանց տարուած ըլլալով: Հնազանդ պաշտօնեայ մը չէ, ու յաճախ կը թոդու զործը: Ան կրնար թերեւս դահլիճի մը մէջ հիացում արթնցնել իր չուրջը, իր մտային պաշարով: Այս մասին Թրէյա կը գրէ իր օրագրին մէջ. «...կրնար դահլիճի մը թագուհին ըլլալ, ու յարգանք վայելել. արդեօք միտքն ու մտազարութիւնը երբեմն յարաբերական բաներ չե՞ն»:

Այդ հիւանդը կը մեռնի հիւանդանոցին մէջ 1854, Ապրիլ 6-ին:

1838-ի օրէնքը, որով պաշտօնապէս ըստեղծուած են յիմարանոցները, երկու միջոց կ'ընդունի արգելափակումի: Կամ ենթակային մէկ ազգականը բժշկական տեղեկագիր մը ներկայացնելով արգելափակելու գիմում կը կատարէ, եւ կամ հանրային ապահովութիւններ ընկերութեան համար վտանգաւոր նկատելով կը ըլլան մէկու մը արգելափակումը պահանջել: Երկու պարագային ալ հիւանդանոցին մանդատը պէտք է հաստատէ կատարուած ախտաճանաչումը:

19-րդ դարը սահմանած է ընտանեկան դերերը. պետ՝ այրն է: Ան է որ կ'ապրեցնէ ընտանիքը ու կը դեկավարէ կեանքը: Կինը գոյութիւն ունի միայն ընտանիքին մէջ ունեցած իր տեղով ու դերով: Այսինչին կինն է, այնինչին մայրը, կամ ապջիկը եւայլն: Սերնդագործելու պաշտօնը ունի: Ամուրին անկատար էակ մըն է: Կինը լրացուցիչն է այր մարդուն. այդ է իր կոչումը: Պարտի հնազանդիլ, համեստ, ամօթխած ըլլալ:

Ընտանեկան կեանքէն ներս բախումներ երբեմն պատճառ կ'ըլլան անարգական խօսքերու, կամ նոյնիսկ բիրտ չարժուձեւի: Կինը պէտք է հանդուրժէ բոլորին, եթէ չուզեր իր օրերը անցընել Սալփէթրիէրի պատերուն ետեւ:

Կայ ուրիշ պարագայ մըն ալ. Օրիորդ է. մայթապիճ մը, վատահ իր արդար իրաւունքին, կու գայ ոստիկանատուն, իր մեծ հօրը ժառանգութիւնը ուզելու: Սակայն կ'ենթարկուի ոստիկաններու ծաղրանքին: Ու երբ ինք կը հակադարձէ կ'անպատուէ զանոնք, կ'ապտակէ... կը բռնէ Սալփէթրիէրի ճամբան:

Ա.յսպէս է կանոնը. ապահովութեան ուժերու զէմ չարժող այրերը բանտ կ'երթան, իսկ կիները՝ յիմարանոց:

Ընկերութեան մէջ այրը աւելի բախտաւոր է: Ան կրնայ սիրային դժբախտութիւն մը արուեստի մէջ թաղել, ու հիացում պատճառել իր տաղանդով, կամ երիտասարդ մը արուեստի մարզին մէջ ձախողութիւն մը մոռնալ, յարաչարժ կեանքի մը մէջ, ու գնահատուիլ իր կորովով, յաջողութիւններով: Մինչդեռ ընկերութիւնը փախուստի ոչ մէկ ճամբայ բաց ձգած է կիներու համար: Սիրային արկածախնդրութիւն մը կը նկատուի սեռամոլութեան ախտանիշ մը. այնպէս որ զարմանալի չէ թնաւ որ ամուրի կեանքը մեծ մտավախութիւն մը նկատուի: Կիներ իրենք իրենց կոզակիցներ կը առեղծեն, երբեմն անշուք, չատ յաճախ պատկառելի ախտարներ. Արամազդէն մինչեւ Նափոլէոն: Յիմարացած կրօնաւորուհիներ իրենք զիրենք ամուսնացած կը հռչակեն, ու յիմարաբոյժին համբերութիւնը անհրաժեշտ է թարգմանելու, թէ անոնք «Աստուծոյ կիներն» են:

Իր էութեան առարկայութիւնը կնոջ մէջ կը առեղծէ մշտական յանդապարտութիւն մը: Իր յիմարութեան զլխաւոր պիծը կը կազմէ այս: Կիներու խելագարութեան պարագային, սիրական երեւոյթ է յանդապարտութեան զգացումը. հիւանդը ինքզինքը պատասխանատու կը նկատէ աշխարհի բոլոր ցաւերուն, ինչպէս նաեւ իր բնաւանիքին:

Այրերու մօտ աւելի չաճախ անհրաժեշտութիւնը կը զգացուի բռնամիջոցներու, փակեր, բռնաչապիկ... Անշուշտ իրենց մարմնական աւելի մեծ ուժին պատճառով է այս, սակայն միայն այս չէ: Փաստ որ, ծայրայեղ յուսահատութեան, անձնասպանութեան պարագաներու եւս կը տարբերին բնարուած միջոցները. կիները կապամահ կ'ըլլան, այրերը հերոսական վերջին ժեսթով մը կը դիմեն զէնքի, կամ կը կախեն իրենք զիրենք: Կիները իրենց անձին հանդէպ անուցած աւելութեան, զգացումով կը նեռուին պարապութեան, կրակին, կամ ջուրին մէջ: Իրողութիւն մը, որմէ կարելի է հետեւցնել, թէ խելագարութիւնը բնութեան մէկ արարքը չէ, այլ՝ մշակութային կառոյցին:

Թ. Օ. Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՑ ԸՆՏԱՆԻՔ - 1985

Բացառիկ թիւ նուիրուած՝
Ապրիլեան 70ամեակին
(200 էջ)

Հրատարակութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, Վենետիկ (Իտալիա):

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ
ԵՒ ՀԱՑ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԿՈՉՈՒՄԸ

(Մարկ. Նշանեան - Նորվան եպիսկ.
տեսակցութեամբ արձարծուած
կէտերու առիթով)

Գրեց՝ ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ
(Մինաս Թէօլէօլեան)

Հրատարակութիւն «ՀՈՐԻԶՈՆ»ի, 1986, Մոնրէալ, Քանատա:

ՆՈՏԱՍՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Ահ, ինչ տարօրինակ բան է կյանքը, ինչպիսի զարմանալի բաներ է պատրաստում մեզ համար ճակատագիրը։ Ոչ մեկն էր հավատում, որ Ռուբեն Ալեքսանյանի հետ ինչ-որ բան կարող է պատահել։ Ինչպե՞ս կարելի է մտածել, որ այդ ուժեղ, առողջ, ամենուր ներկա մարդը կարող է հանկարծ հիվանդանալ, ընկնել անկողին։ Ոչ ոք չէր կարող հավատալ, որ նա կարող է մահանալ։ Ինչպե՞ս կարելի է հավատալ, որ նա այլևս չկա։ Ինչպե՞ս կարելի է հավատալ, որ նա այլևս չի գրելու, չի խոսելու, չի ծիծաղելու, չի ուրախանալու, չի զայրանալու, չի վրդովվելու, չի ապրելու։ Ինչպե՞ս կարելի է հավատալ, որ նա այլևս չկա։

Ռուբեն Ալեքսանյանը մեզ համար ոչ միայն ընկեր էր, ոչ միայն գործընկեր էր, ոչ միայն ղեկավար էր, ոչ միայն ուսուցիչ էր, ոչ միայն ընկերական շրջանակի անդամ էր, ոչ միայն ընտանիքի անդամ էր։ Նա մեզ համար ամեն ինչ էր։ Նա մեր կյանքի անբաժանելի մասն էր։ Նա մեր կյանքի իմաստն էր։ Նա մեր կյանքի ուրախությունն էր։ Նա մեր կյանքի հպարտությունն էր։ Նա մեր կյանքի ամենամեծ հարստությունն էր։ Նա մեր կյանքի ամենամեծ արժեքն էր։ Նա մեր կյանքի ամենամեծ նվաճումն էր։ Նա մեր կյանքի ամենամեծ հաղթանակն էր։ Նա մեր կյանքի ամենամեծ ուրախությունն էր։ Նա մեր կյանքի ամենամեծ

(Շար. Ա. Էջէն)

կը շահած է ճաարակի մանագէտ Հենրիկ Գասպարեանի էթիւտը: Վարպետը աւելի քան կէս դար է, որ կը պրպտի էթիւտներ կազմելով: Իր 400 էթիւտներէն 290-ը նշուած են պարգեւներով, իսկ 80-ը՝ Ա. մրցանակով: 76-ամեայ Հենրիկ Գասպարեան կը շարունակէ ճաարակի ստեղծագործութեան հիանալի նմոյշներ տալ, նուաճելով «էթիւտներու արքայ»ի համբաւը: Ներկայիս ան կը դեկավարէ Հայաստանի «Տիգրան Պետրոսեան» ճաարակի Տան շարագրանքի բաժինը:

×

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ՔԱՌԵԱԿԻ
ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՖԻՆԼԱՆՏԻԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆինլանտիայի Քուոմօ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած սենեկային երաժշտութեան միջազգային փառատօնին, որ նուիրուած էր Հայրերի գործերուն, խորհրդային արուեստագէտներու կարգին մասնակցած է նաեւ Հայաստանի «Կոմիտաս» քառեակը: Խումբը մեկնարանած է Հայրենէն երեք քառեակներ, Շոստակովիչի թիւ 8 քառեակը, դաշնակի քառեակը՝ ամերիկահայ դաշնակահար Կ. Օրբելեանի մասնակցութեամբ, Մոցարթի, Ա. Բարաջանեանի, Հենռել - Ասլամազեանի եւ Կոմիտասի գործերը: Տեղական մամուլը բարձր գնահատած է քառեակին արուեստը: «Կոմիտաս» քառեակը Սեպտեմբերի սկիզբները հանդէս կուգայ Զանդեզուրի մէջ, ապա կը մեկնի Արժանթին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Բ.Ը.Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարսէյլէն
«Գ Ա Ր Ո Ւ Ն»
մանկական երգչախումբին

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը փոխան ծաղկեպըսակի ստացած է հետեւեալ նուէրները.-

Մանուշակ Թովմասեանէ (ծնեալ՝ Տատանեան) մահուան առթիւ՝ Այրի Տիկին Տատանեան եւ զաւակները, Մայտալեան ընտանիք 200ական, Տէր եւ Տիկին Սահեան Կազարեան, Տէր եւ Տիկին Օհան Զէյլեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խաչիկեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Եղիայեան 50 Ֆ.:

Վիքթորիա Սրապեանէ (ծնեալ՝ Գէորգեան) մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Թադէոս Քէօլէեան 300 Ֆ., Այրի Տիկին Գեղանոյշ Արամեան, Տէր եւ Տիկին Ժապ Արամեան, Լաֆճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէր-Կարապետեան, Ովաննէս Գալուստեան, Անթիպաճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Հայկ Քէօլէեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Քէօլէեան 100ական:

×

Ա.Լ.Ֆ.Օ.Վ.Ի.Լ. -Ս. Մեսրոպ կրթարանը եւ Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին չնորհակալութեամբ ստացած են 500ական Ֆ. Տիկին Ծնունդ Մալաթեանէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ
(գունաւոր)
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր անդամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ, Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայրը.-
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայս 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին համար որուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս Ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհանուր տնօրէնին կամ զանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին.-
Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1.- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:

2.- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր հաշուեքննութեան:

3.- Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական վարչական ժողովի:

4.- Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:

5.- Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

6.- Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ — Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր — Ատենապետ
1986, Մայիս 8
Սետլ Պրուֆ, Ն. Ճ.

ԾԱՆՕԹ.- Կը խնդրուի իրաւասու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձնապէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին, իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւասու անդամներ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

-ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ-

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 17

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Վերափոխումն Է Սուրբ Աստուածածնի:

Ա.յս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Յովհ.. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱՂԴԱՇԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պատարագի ատարաին՝ խաղողի օրհնութիւն կը կատարուի:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Երկուշաբթի, Օգս. 18, Յիշատակ է Մեռելոց:

Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵՀԱՑԻՍ կը կատարուի վասն հանգուցեալ նիւթեցելոց:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Ա.յս կիրակի, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, առաւօտեան ժամերգութիւն կը կատարուի ժամը 9·30-ին:

Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին
Աւանդական խաղողօրհնէք՝ ժամը 12-ին:

×

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10·30-ին
Քարոզ՝ ժամը 11·30-ին:

Յաւարտ պատարագի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւն:

×

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱՃՈՌՎԻԼ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին:

Յետ պատարագի՝ խաղողի օրհնութիւն:

×

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Պատարագ՝ ժամը 10-ին:

Յետ պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 8-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11·15-ին

Յետ արարողութեան խաղողօրհնէք կը կատարուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԼԻԶԵԱՆ

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose

VOLS DIRECTS
PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 3 au 19 Septembre	7.580 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F	Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԳԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
19
MARDI
19 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.292 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.292

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՇԻՐԱԿ՝

«ԸՍԻ, ԲԱՅՑ ՉԸՍԻ ՈՐ ԸՍԵՆ ԹԷ ԸՍԻ...»

ԿԱՄ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՐՑԱԶՐՈՑՑԻ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Օգոստոսեան այս ամէնէն անդորը չափաւորներին, Շիրաք փչէ մը կեր տուաւ ամուլին եւ մանաւանդ՝ առիթ, որպէսզի կրկին մէջտեղ ելլեն ժխտքարի հետ իր ունեցած հին տարակարծութիւնները: Ի՞նչ է պատահած: Շիրաքի առաջնկին վրայ իսկ է -կը ճշդէ իսրայէլացի լրագրողը- որ տեղի ունեցաւ մեր տեսակցութիւնը, Օգս· 8-ին: Նախարարապետը փարիզի իսրայէլացի դեսպանէն կ'իմանայ թէ Պէն Փորա դիրք մը կը պատրաստէ «Փոծոդութիւն՝ Բաբելոն», որ ամբողջ քաղաքական, զինուորական եւ դաշնի պատմութիւնն է Ֆրանսա - Իրաք համաձայնութեան, որու հիման վրայ Ֆրանսա հիւլէական բարդ մը կը յանձնէր Իրաքի, զոր Իսրայէլացիք կը ռմբակոծէին 1981 Յունիսին: Ի լուր այս անդրկուութեան որամադրութիւն կը յայտնէ դէպքերու իր մեկնաբանութիւնը տալու: Այս առթիւ է, որ Շիրաք ամէն բան ժխտարի եւ ճարտարարուեստի անոր նախարարին՝ ո'Օռնանոյի վրայ կը ձգէ ի մէջ այլոց ալ կ'ըսէ· - «կողմնակից եմ պղեստինեան անկախ Պետութեան գաղափարին, բայց Պաղեստինցիներուն պէտք է ապահովել իրենց հարազատ հողը Յորդանանի հետ բանակցուած լուծումի մը միջոցին: Երբեք չեմ հանդիպած Եասըր Արաֆաթի եւ ատիկա դիպուած չէ»:

Հետեւանքը պարզ է: Արաբները կատած են, իսրայէլ զոհ է· զայրով Շիրաքի, հերքումի պէս բան մը կ'ուզէ տալ, որ ոչինչ կը հերքէ: Այլ խօսքով, կ'ըսէ թէ Տրէյման թերթի մը երբեք հարցազրոյց չէ տուած (իր յայտարարութիւնները այս տեսան իսրայէլեան եռիտոք Աիարոնոթ թերթին մէջ եւ անկէ ծագեցաւ ամէն ինչ)· խօսակցութիւն մը ունեցած է, ճիշդ է, այլ բաներն ալ ըսած է, բայց հրապարակուելու համար չէին: Գոնէ իսրայէլեան թերթի մը մէջ, այս օրերս: Դեռ, ջիչ մը աւելի հեռ ալ, սրամտութիւն կ'ընէ, յայտարարելով· - «Ո՛չ պիտի ըսէի քրէական Պետութեան մը, հակառակ չափ իր արմատներուս», ինչ որ իրրեւ բազդատութիւն այնքան ալ յաջող բանաձեւ մը չէ: Ինչ կը պնդէ, որ ամէն ոք ծանօթ է Ֆրանսայի դիրքին: Կը մնայ դիտել թէ որո՞ւ բաժը Ֆրանսայի դիրքը կը ներկայացնէ, քանի որ Միթերան տարբեր բան լսած է: Զար լեզուներն ալ կ'ըսեն թէ Շիրաք արդէն իսկ հրէական ձայները կ'որսայ նախագահական ընտրութիւններու համար...:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պաշտպանութեան Նախարարութիւնը յայտնած է, Ուրբաթ օր, Քոնկրէսին որ Թուրքիոյ պիտի յանձնէ 155 մմ·նոց թնդանօթներ եւ ռազատարներ, որոնց նպատակն է թնդանօթներու վայրերը ճշդել: Ընդհանուր արժէքը 71 միլիոն տոլար է: Ըստ Պաշտպանութեան Նախարարութեան այս վաճառքները չեն վնասեր՝ «ոչ չրջանի զինուորական հաւասարակշռութեան, ոչ ալ կիպրական հարցի բանակցուած լուծումի մը»:

ՂՈՄԻ մէջ թակարդ - կառք մը պայթած է, բաւական զոհեր պատճառելով: Ըստ Իրանեան Իրնա գործակալութեան, զոհերու մէջ մանուկներ կան, պատասխանատուն ալ՝ «աշխարհակալութեան գործակալներն են»: 11 մեռեալները ուխտաւորներ էին:

ԱԼԷՆ ՓՐՈՍԹ 24րդ յաղթանակ մը տանելով Ֆորմիւլ 1 դասակարգին մէջ կը հաւասարի արժանթինցի հանրածանօթ ախոյեան՝ Խուան Մանուէլ Ֆանճիոյի: Արդարեւ, Փրոսթ յաղթեց Կիրակի օր Ցելթվէկի (Աւստրիա) մրցավազքին:

ԹՐՔԱԿԱՆ օդուժը Քիւրտերու դէմ յարձակման անցած է իրաքեան հողամասի վրայ: Ծանօթ է որ Թուրքիա եւ Իրաք համաձայնութիւն մը ունին, այդ ուղղութեամբ, 1984 Հոկ· 14-էն ի վեր, զոր որուն երկու երկիրներու ուժերն ալ «փոխադարձ իրաւունք ունին հետապնդումի» միւսին հողամասին վրայ «կենսական անհրաժեշտութեան պարագային»:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մշակոյթի նոր նախարար նշանակուեցաւ Վասիլի Զախարով, 52 տարեկան, Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումին կողմէ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔՈՆԿՐԷՍԸ բաւական նուաստացուցիչ դիրքի մէջ դրաւ նախագահ Ռեկընը, երկու կարեւոր հարցերու մէջ: Ծերակոյտը չափչափիչ մեծամասնութեամբ պատժական միջոցներ քուէարկեց Փրէթորիայի դէմ, հակառակ անոր որ Ծերակոյտը մեծամասնութեամբ հանրապետական է: Միւս կողմէ ալ, Ներկայացուցիչներու ժողովը մերժեց յատկացում կատարել պաշտպանութեան վարկերուն վրայ:

ԹՈՒԼՈՆի մէջ կառք մը պայթած է եւ չորս հոգի մեռած են: Կը կարծուի որ պայթուցիկներով լեցուն այս կառքը ռմբահարձի համար էր եւ զոհերն ալ կրնան ահաբեկիչներն իսկ ըլլալ:

ՔՐՐԲՔՔԱԼԻի (Անգարայի մօտ) զինադրծարանին մէջ զօրաւոր պայթում մը պատճառ դարձած է եօթը հոգիի մահուան, եւ 27 հոգիի վիրաւորուելուն: Զոհեբաբթի, Օգոստոս 13-ի երեկոյեան, անծանօթ պատճառներով հրդեհ ծագած է զործարանին ուժանակի մթերանոցին մէջ, պատճառ դառնալով ահռելի պայթումներու: Ապահովութեան ուժեր նկատի ունին նաեւ խափանարարութեան մը հաւանականութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Արտաքին նախարարը Վ· Հալէֆօղլու ջնջելէ ետք ԱՄՆ իր այցելութիւնը, թուրք կառավարութեան «դժգոհութիւնը» յայտնող դիր մը դրկած է Ժ· Շուլցի: Ինչպէս ծանօթ է, Թուրքիոյ դժգոհութեան պլիսաւոր պատճառն է ամերիկեան տնտեսական օժանդակութեան 33%ի զեղչը: Հալէֆօղլուէ ետք մօտ Տնտեսական նախարար Ա· Գ· Ալթեմօրին եւս ջնջած է ԱՄՆ իր այցելութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար Օգոստոսի ընթացքին:

ՓՈՒԹՊՈԼ

«ԱԽԹԱՄԱՐ»Ը

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԱԿԻՐ

Խորհրդային Միութեան դիւզական չբրջաններու պատանի մարզիկները (12 - 13 տարեկան) ամէն տարի կը պայքարին «Հասկիկ» կոչուող բաժակին տիրանալու համար: Այս տարի Հայաստանը ներկայացուցած է Սեւանի «Ախթամար» խումբը (մարզիչ՝ Մ· Մկրտչեան):

Համամիութենական մրցաշարքի իրենց առաջին հանդիպումը հայ մարզիկները ունեցած են Տաճիկիստանի Իսֆարա քաղաքին մէջ, ուր 4 - 0 արդիւնքով յաղթած են Կիրդիզիոյ, 3 - 0 պարտութեան մատնած են Ղազախստանը եւ 2 - 0 արդիւնքով Իսֆարա քաղաքի խումբը: Այնուհետեւ սեւանցի պատանիները յաղթած են միւս ենթախումբի մէջ լատվոյն արդիւնքներու հետեւանքով Ուզբեկիստանի (1 - 0) եւ հաւասար մնացած՝ Տաճիկիստանի հետ:

Մրցաշարքի եզրափակիչ խաղերը տեղի ունեցած են Մոսկուայի մարզի Կաշիրա քաղաքին մէջ: Հոս ալ հայ պատանիները յուցաբերած են անզիջող կամք ու յամառութիւն եւ յաղթած Լիթուանիոյ (3-0), Դաշնակցային Ռուսիոյ (2 - 0) եւ Լատվիոյ (2 - 1):

Խիստ հետաքրքրական եղած է աւարտական խաղը՝ Ուկրանիոյ պատանիներու հետ: Ճիշդ է, որ 4 - 2 արդիւնքով յաղթած են Ուկրանացիները, սակայն պարզուած է, որ Ուկրանիոյ խումբին մարզիչները խախտած են Փութպոլի կանոնները՝ առպարէզ հանելով կիեւի «Դինամօ»ի մասնագիտական պաշտօնեայ մը: Եւ այսպէս, իրաւարարական մարմնի կողմէ խաղին հաշիւը չեղեալ համարուած է եւ յաղթական հռչակուած Սեւանի «Ախթամար»ը, որ տիրացած է «Հասկիկ» բաժակին: «Ախթամար»ի պատանիները իրաւունք ստացած են մասնակցելու «Կաշուէ գնդակ» համամիութենական մրցաշարքին:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ա· ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

«ԿՈՏԱՅՔ» ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Աբովեանի «Կոտայք»ը, Օգս· 9-ին, իր դաշտին վրայ ընդունած է Քիչնեւի «Նիստրու»ն, որ Ա· դասակարգի ախոյենութեան դասաւորման վերջին՝ 24-րդ տեղը կը գրաւէ: 2 - 1 արդիւնքով յաղթելով «Նիստրու»ի, Աբովեանցիները՝ յաջորդական չորս պարտութիւններէ ետք, յաջողած են ապահովել (18-էն՝ 17-րդ տեղ) դասաւորման մէջ: «Կոտայք»ի կոլերը նշանակած են Պօղոսեան եւ Մուքիասեան:

×

Բ· ԴԱՍԱԿԱՐԳ

Այս դասակարգի մրցաշարքի հերթական հանդրուանին, Օգոստոս 10-ին, հայրենի երկու խումբեր՝ Լենինականի «Շիրակ»ը եւ Աշտարակի «Օլիմպիա»ն խաղացած են իրարու դէմ: Լենինականցիները յաղթած են: Հանդիպումի միակ կոլը նշանակած է Աշտարեան, երկրորդ կիսախաղի 6-րդ վայրկեանին: Միւս կողմէ, Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը Ռուսթաւիի (Վրաստան) մէջ հանդիպած է 1-ի դէմ 4 կէտով պարտութիւն կրած:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 11 / 13)

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԸ ԱՇՏԱՐԱԿԻ ՄԷՋ

Արդէն իսկ աւանդութիւն դարձած ժողովրդական Վարդավառի տօնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է Աշտարակի մէջ: Առաւօտեան կարմրաւուր եկեղեցւոյ մօտ ներկայացուած են ժողովրդական կենցաղային ծէսեր, աւանդական տեսարաններ, հմուտ վարպետները ցուցադրած են իրենց աշխատանքները: Այնուհետեւ քաղաքին հրապարակին վրայ կատարուած է տօնախմբութիւնը՝ ազգային մարզախաղերով: Աշտարակի հին կամուրջին գով, ջաղացքին մէջ իրենց արուեստը ցուցադրած են խոհարարները, տնտեսուհիները: Ներկաները համտեսած են ազգային այլազան ճաշատեսակներ ու խորտիկներ: Իրիկունը հընչած են ազգագրական երգեր ու պարեր: Այցելութիւններ տրուած են պատմա - ճարտարապետական յուշարձաններուն: Իրրեւ պարտադիր ծէս այդ օր բոլորը ջուր ցանած են իրարու վրայ: Վարդավառը՝ պաշտամունքի եւ հողի ոգեղման հետ կապուած այդ հին տօնը, կը վերածրնի Հայաստանի չատ մը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ:

×

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐՕՒԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳՈՐԻՍԻ ՄԷՋ

Խաղադութեան Միջազգային տարուան նուիրուած է Հայհամերգի կազմակերպած մեծ ձեռնարկը, որ բացուած է Գորիսի մէջ հանրաժողովով մը: Ապա հանդէս եկած են «Ախթամար» ժողովրդական երգի, «Զմրուխտ» եւ «Էրևեռուն» ճաղի, Երեւանի երիտասարդութեան պալատի եւ «Երիտասարդութիւն» մանկական համոյթները: Շրջանի մշակոյթի տուներու մէջ ներկայացուած են հակապատերազմական թեմաներով չարժանկարներ· բացուած են ցուցահանդէսներ: Հանդէս եկած են «Գիտելիք» ընկերութեան դասախօսները: Ձեռնարկը վերջ գտած է Բ· Աչխարհամարտի մեռեալներու յուշարձանին մօտ տեղի ունեցած յիշատակի համերգով:

ՃԱՏՐԱԿ

ԳԱՍՊԱՐՈՎ ԿՐ ՅԱՂԹԷ

Ուրբաթ, Օգս· 15-ին, Անատոլի Գարբով կորնչուց 31-րդ հարուածին եւ ծափահարութեանց տարափի մը տակ, Գասպարովի ձեռքը սեղմելով հեռացաւ:

Խաղացողները պէտք է երկու ու կէս ժամէն 40 հարուածներ խաղան, ինչ որ նախկին ախոյեանը չյաջողեցաւ: Մասնագէտները դիտել կու տան թէ չատ հազուագէպ է եւ միայն մէկ անգամ պատահած է 1963-ին Բոտվենիկի որ կը խաղար Պետրոսեանի դէմ:

Այս ութերորդ խաղէն ետք, Գասպարով կը յաղթէ 4,5 կէտով 3,5-ի դէմ:

ՊՈԼԻՍԸ՝ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԻՕԼԻՕԼԵԱՆ

Անգլիական ծանօթ պարբերաթերթը, Տիը Իֆոնոմիսթ («Տնտեսագէտը») իր Օգոստոս 2-ի թիւին մէջ կը վերլուծէ բնակարանային տագնապի հարցը՝ Պոլսոյ մէջ: Կը հաստատուի թէ 1975-ին Պոլիսը ունէր 1·700·000 բնակիչ (այս թիւը աստրակնհատում մը կը թուի ինծի - Խ. Թ.) իսկ 1985-ի վերջաւորութեան, տասնամեակ մը ետք, ունի 5·800·000 բնակիչ: Նոյնիսկ երբ նկատի կ'առնուի որ Պոլիս բաւական սահմանումը քիչ մը ոռնձգական է, որուան ըլլալով որ քաղաքին արուարձանները կ'ընդլայնուին, կը միանան նախկին գիւղերու, նոյնի՛սկ այս պարագան նկատի առնելէ ետք պէտք է ըսել որ այս ահը ազէատալի է:

Թուրքիոյ կառավարութիւնը գիտէ որ ահը կ'սպրդէ Պոլսոյ մէջին ու ազդած դասակարգերու բնակիչներուն, կ'ըսէ «Իֆոնոմիսթ»ի թղթակիցը, եւ ուրեմն վարչապետ Թուրկութ Էօզալի գահլիճը ձեռնարկած է նոր միջոցառումներու, որոնցմով կը յուսայ լուծել հարցը: Սակայն պիտի յաջողի՞: Կասկածելի է, կ'ըսէ թղթակիցը:

1984 Յուլիսին, Էօզալ առեղծեց փոնտ մը կամ հիմնադրամ մը, որուն գերը պիտի ըլլար նոր տուներու հապճեպ շինութիւնը կամ կառուցումը քաջալերել, անոնց ֆինանսաւորումը դիւրացնելով: Իրօք, բաւ ծրագրին՝ մինչեւ այս տարի հիմնադրամը մօտ 100·000 նոր բնակարաններու շինութիւնը պիտի կարելի դարձնէր: Այս միջոցառումով, բաւ վարչապետին, Թուրքիա պիտի լուծէր բնակարանային տագնապը եւ «կարկանոն պիտի բերէր բնակարանային չուկային», խօսք մը, որ՝ բաւ «Իֆոնոմիսթ»ի թղթակիցը, կը նշանակէ, - պիտի լուծէր դիւերարոյս կէնէգոնտու-ներու յարուցած բազմաթիւ խնդիրները:

Այս հիմնադրամին ծրագիրը յղացող տնտեսագէտները չէին ուզեր մրցիլ չուկային մէջ՝ դրամ փոխ առնելու համար: Նախ, նման հիմնարկ մը պիւրին չի գտներ դրամագլուխի փոխառութիւնը, եւ ապա՝ պետութիւնը չէր փափաքեր որ խճողուի չուկան, դրամագլուխի համար իրարու հետ մրցողներով: Լուծո՞ւմը: Էօզալի կառավարութիւնը, որուն հակառակորդները գայն յաճախ կը մեղադրեն, բանալով որ ունեւորներո՛ւն չահը պաշտպանող կառավարութիւն մըն է, յըզգայուն ունեւորներուն ծախսած դրամին վրայ տուրք մը դնելու ձեւ մը: Ակնկալուած էր, հիմնադրամը կը գոյացնի տուրքերէ, հետեւեալ ապրանքներուն վրայ, - ծխախոտ, ալքոլ, հրանիւթ (պէնզին), պերճանք համարուող իրեր, օրինակ՝ նեբծուղ ինքնաշարժեր, Թուրքիայէն դուրս ճամբորդողներուն տոմսակներուն վրայ տուրք եւն.: Բացի ծխախոտէն, բոլորը աւելի մինչեւ այս տարի հիմնադրամը մօտ 100·000 նոր բնակարաններու շինութիւնը պիտի կարելի դարձնէր: Այս միջոցառումով, բաւ վարչապետին, Թուրքիա պիտի լուծէր բնակարանային տագնապը եւ «կարկանոն պիտի բերէր բնակարանային չուկային», խօսք մը, որ՝ բաւ «Իֆոնոմիսթ»ի թղթակիցը, կը նշանակէ, - պիտի լուծէր դիւերարոյս կէնէգոնտու-ներու յարուցած բազմաթիւ խնդիրները:

Այս հիմնադրամին ծրագիրը յղացող տնտեսագէտները չէին ուզեր մրցիլ չուկային մէջ՝ դրամ փոխ առնելու համար: Նախ, նման հիմնարկ մը պիւրին չի գտներ դրամագլուխի փոխառութիւնը, եւ ապա՝ պետութիւնը չէր փափաքեր որ խճողուի չուկան, դրամագլուխի համար իրարու հետ մրցողներով: Լուծո՞ւմը: Էօզալի կառավարութիւնը, որուն հակառակորդները գայն յաճախ կը մեղադրեն, բանալով որ ունեւորներո՛ւն չահը պաշտպանող կառավարութիւն մըն է, յըզգայուն ունեւորներուն ծախսած դրամին վրայ տուրք մը դնելու ձեւ մը: Ակնկալուած էր, հիմնադրամը կը գոյացնի տուրքերէ, հետեւեալ ապրանքներուն վրայ, - ծխախոտ, ալքոլ, հրանիւթ (պէնզին), պերճանք համարուող իրեր, օրինակ՝ նեբծուղ ինքնաշարժեր, Թուրքիայէն դուրս ճամբորդողներուն տոմսակներուն վրայ տուրք եւն.: Բացի ծխախոտէն, բոլորը աւելի մինչեւ այս տարի հիմնադրամը մօտ 100·000 նոր բնակարաններու շինութիւնը պիտի կարելի դարձնէր: Այս միջոցառումով, բաւ վարչապետին, Թուրքիա պիտի լուծէր բնակարանային տագնապը եւ «կարկանոն պիտի բերէր բնակարանային չուկային», խօսք մը, որ՝ բաւ «Իֆոնոմիսթ»ի թղթակիցը, կը նշանակէ, - պիտի լուծէր դիւերարոյս կէնէգոնտու-ներու յարուցած բազմաթիւ խնդիրները:

Այս հիմնադրամին ծրագիրը յղացող տնտեսագէտները չէին ուզեր մրցիլ չուկային մէջ՝ դրամ փոխ առնելու համար: Նախ, նման հիմնարկ մը պիւրին չի գտներ դրամագլուխի փոխառութիւնը, եւ ապա՝ պետութիւնը չէր փափաքեր որ խճողուի չուկան, դրամագլուխի համար իրարու հետ մրցողներով: Լուծո՞ւմը: Էօզալի կառավարութիւնը, որուն հակառակորդները գայն յաճախ կը մեղադրեն, բանալով որ ունեւորներո՛ւն չահը պաշտպանող կառավարութիւն մըն է, յըզգայուն ունեւորներուն ծախսած դրամին վրայ տուրք մը դնելու ձեւ մը: Ակնկալուած էր, հիմնադրամը կը գոյացնի տուրքերէ, հետեւեալ ապրանքներուն վրայ, - ծխախոտ, ալքոլ, հրանիւթ (պէնզին), պերճանք համարուող իրեր, օրինակ՝ նեբծուղ ինքնաշարժեր, Թուրքիայէն դուրս ճամբորդողներուն տոմսակներուն վրայ տուրք եւն.: Բացի ծխախոտէն, բոլորը աւելի մինչեւ այս տարի հիմնադրամը մօտ 100·000 նոր բնակարաններու շինութիւնը պիտի կարելի դարձնէր: Այս միջոցառումով, բաւ վարչապետին, Թուրքիա պիտի լուծէր բնակարանային տագնապը եւ «կարկանոն պիտի բերէր բնակարանային չուկային», խօսք մը, որ՝ բաւ «Իֆոնոմիսթ»ի թղթակիցը, կը նշանակէ, - պիտի լուծէր դիւերարոյս կէնէգոնտու-ներու յարուցած բազմաթիւ խնդիրները:

Բայց եւ այնպէս, կ'եզրակացնէ «Իֆոնոմիսթ»ը, ծրագիրը այնքան ալ յաջող չէ: Նախ, կառավարութիւնը իր այս ծրագիրը չեփորելով բարձրացուց յոյսերը չատ-չատերու, որոնց համար ոչինչ կրնայ ընել, որուան ըլլալով Իսթանպուլի բնակչութեան ահռելի ահը: Անշուշտ երբ չատեր կը տեսնեն քիչերու բախտը՝ դժգոհութիւն կը յառաջանայ, աւելի՛ ծանրակչիռ, քան համեմատաբար, սակաւթիւ անձերու դոհունակութիւնը:

Երկրորդ, թէեւ հիմնադրամէն դրամ փոխ առնողները կը պարտին վճարել այդ դրամագլուխը, մաս - առ - մաս գայն եւ տարով պետութեան, պարտավճարութիւնները այնքա՛ն փոքր են, որ նշանակալից դումարներ չեն հասնիր հիմնադրամի դանձարկղին մէջ, - բեռը կը բոլոր տուրքերն են, եւ այդ դումարով կառուցուածէն աւելին կարելի չէ ընել արդիւնքն:

Երրորդ, ամէնէն չքաւոր անձերն իսկ չեն գտներ այն պայմանները, որոնք իսկապէ՛ս պիտի դիւրացնէին իրենց համար տուն մը գնելը: Նախ, օրէնքը կը սահմանէ որ անձ մը ամէնէն շատ տան մը գինին 60 առ հարիւրը կամ 60 տոկոսը կրնայ փոխ առնել, եւ կամ 3,5 միլիոն լիրա, - այս երկուքէն այն՝ որ աւելի ցած է: Արդ, Իսթանպուլի մէջ համեստ բնակարան մը նոյնիսկ 10 միլիոն լիրայի կը նստի: Ուրեմն, կառավարութեան օրէնքէն օգտուելու համար անձ մը կամ ընտանիք մը միջին հաշուով 6,5 միլիոն լիրա պէտք է արդէն խնայած ըլլայ, որպէսզի առաւելագոյն գումարը փոխ առնելով կարենայ երդիք մը ապահովել: Արդէն գնողին համար պայման է 15 տարիէն իր պարտքը վճարել պետութեան: Նման պայմանի պարտադրած մասնաւարձարները երկու անպատեհութիւն ունին, -պետութեան տեսանկիւնէն՝ չատ փո՛քր են, գանձարկղը արագօրէն չեն վերալիցներ: Սակայն տունը գնող, համեստ եկամուտ ունեցող մարդոց տեսանկիւնէն նոյնիսկ այդ անբաւարար նրկատուող մասնավճարը ծանր բեռ է, ու բնտանիքներ կը տքնին, գայն վճարելու համար:

Թուրքիոյ դրամատուները չատ քիչ անգամ պատրաստ են այս դասակարգի անձերու օգտակար ըլլալու, կ'ըսէ «Իֆոնոմիսթ»ը, եւ ուրեմն չատեր կ'սպասէլնին համագործակցութիւններու (fo - օփերաթիվ): Թուրքիոյ մէջ 3·000 նման փոքր կազմակերպութիւններ կան, սակայն թէեւ ասոնք լո՛ւ միջոց մը պիտի ըլլային դործը յաջողցնելու, ընդհանրապէս չատ փոքր են. միջին հաշուով՝ իւրաքանչիւր fo - օփերաթիվն ունի միայն 60 անդամ. ընտանիք, մինչ որ պէտք եղածին չափ լուրջ դրամագլուխ չի գոյացներ:

Աւելի՛ն: Էօզալի օրէնքը խորհականութիւն չի գներ անձերու, ընտանիքներու, համագործակցականներու եւ շինարարական մեծ ընկերութիւններու միջեւ: Վերջին տասնամեակին Թուրքիոյ մէջ դարգացան բազմաթիւ մեծ շինարարական ընկերութիւններ, որոնք լաւ եկամուտ ապահովեցին, արագ աշխարհի քաղաքով հարուստ երկիրներուն մէջ: Ներկայիս, քարիւղի գիներու անկումին պատճառաւ, տասնեակներով գործակատարներ ու հազարաւոր շինարար - բանուորներ վերադրձած են Թուրքիա, գործ կը փնտռեն: Անշուշտ ճարպիկ, մեծահարուստ գործակատարներ միջոցը գտած են տուներ շինելու եւ ծախելու՝ որոնց դրամագլուխին մէկ լուրջ տոկոսը պետութենէն փոխ կ'առնեն: Ստեղծուած է մրցակցութիւն մը, որուն զոհերը, ինչպէս միշտ, փոքր fo - օփերաթիվներն ու համեստ միջոցներու տէր անձերն են:

Թուրքիոյ կառավարութիւնը հոդ չըներ, կ'եզրակացնէ «Իֆոնոմիսթ»ը, համարակ որ յաւատեղեակ է հարցին: Հիմնադրամին գեկավար, պատասխանատու պաշտօնակալը, Վահիթ Էրեմ, կ'ըսէ որ ընդհակառակն՝ ինք գո՛հ է իրավիճակէն ու դրամին աւելի մեծ տոկոսը պիտի ուղղէ մեծ շինարարական ընկերութիւններուն: «Ինչին Հուսը այսպէս չէր շարժէր» նախադասութեամբ կը փակուի յօդուածը:

ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՎԱԼԷՐԻ ՍԷՓՐԱՆԵԱՆ

Հայկական լեռնաշխարհը հնագոյն ժամանակներէ ի վեր Առաջաւոր Ասիոյ լեռնամետաղաձուլութեան կարեւոր կեդրոններէն է: Եւ պատահական չէ, որ Աբեւելքի հին քաղաքակիրթ ժողովուրդները իրենց անհրաժեշտ պղինձը, ոսկին, արծաթը եւ ուրիշ այլ մետաղները ոչ միայն ձուլածոյ, այլեւ որպէս կենցաղի, գինքի ու զարդարանքի առարկաներ, ստացած են «դով օդով ու սառ ջուրով հարուստ լեռնային այս կղզիէն» (Կ. Ռիխթէր):

Այսօր անշուշտ դժուար է ստոյգ ըսել, թէ ո՛ւր եւ ի՛նչ քանակով կատարուած է այս կամ այն մետաղի, քարատեսակի հանածոյի, ո՛ւր եւ ինչ ուեւոզութեամբ արտահանուած է այն: Սակայն պարզ է որ այն ժամանակներուն համար հանքային պաշարներու բազմազանութիւնը, իսկ դիրաւորը՝ անոնցմէ հմուտ օգտագործումը կանխորոշած են այն մեծ դերը, որ հայկական լեռնաշխարհը ունեցած է հին Արեւելքի մշակութային կեդրոններու առեղծման ու զարգացման գործին մէջ:

Հայկական լեռնաշխարհին մէջ մարդու օգտագործած առաջին քարանիւթերէն մէկը հրաբխային ապակին է՝ օպսիտիանը: Այդ կարծր ու սուր եղրերով քարը այսօր չատ առատ է եւ նախնադարեան մարդուն ծառայած է որպէս կտրող ու հատող գործիք: Հայկական այս քարը յայնօրէն յայտնի էր նաեւ բնաշխարհի առհմանիներէն դուրս: Առաւելապէս Վանայ լճի շրջակայքէն (հոսկէ կու գայ քարին հայկական անունը՝ վանակատ) արդիւնահանուող հրաբխային ապակին յայնօրէն օգտագործուած է Խալափեան մշակոյթի կեդրոններու մէջ եւ Վերին Միջագետք (Ք. Ա. 6 - 5րդ հազարամեակներ): Հին Եգիպտոսի մէջ վանակատի սեւ տարատեսակէն քանդակուած է միջին թագաւորութեան արուեստի մեզի հասած ամենահիասքանչ կիսանդրին՝ Սենուսերթ Գ. փարաւոնի գլուխը (Լիպզոն, Կիւլպէնկեան հաւաքածոյ):

Ժամանակի ընթացքին հողագործութեան առաջացման զուգընթաց կը յայտնուին քարէ գործիքներու նոր տեսակներ, առանցք, երկանքներ, բրիչներ եւ այլ, որոնք կը պատրաստուէին պազալտէ, անթեղիտէ եւ այլ հրաբխածքարերէ:

Հանրապետութեան ոսկեհանքերուն մէջ՝ Զոդ, Մարգահովիտ, Մեղրաձոր- յայտնաբերուած են պազալտէ հսկայ ապազաքարեր, որոնք ծառայած են ոսկի պարունակող լեռնային ապարներու մանրացման համար: Խաթունարխի մօտ գրտնուող հին բնավայրէն (Ք. Ա. 5-րդ հազարամեակ) գտնուած է պազալտէ պատրաստուած ձեռակերպ տրորիչ՝ պղինձի հանքաքարի համար: Քսենոփոնը (Ք. Ա. մօտ. 430 - 355) «Անրասխս»ի մէջ կը պատմէ Եփրատի վերին հոսանքներու շրջանին բնակած ժողովուրդի մը մասին, որ ջրատպգքարեր մշակած էր, արտահանած Բաբելոն ու վաճառած զանոնք:

Հայաստանի հին մայրաքաղաքներու՝ Արմաւիրի ու Արտաշատի պեղումներէն յայտնաբերուած են քարէ բազմազան առարկաներ, այդ կարգին՝ ոչ մեծ անդեր, որոնք գործածուած են բուսական եւ հանքային նիւթերէ դեղամիջոցներ պատրաստուելու համար:

Լեռնային տեքտրաթիֆ ապարներէ՝ օճաքարէ, ծիրանաքարէ, դունատ խառնաքարէ մեծ վարպետութեամբ փորագրուած սկահակները տարածուած էին ամբողջ լեռնաշխարհին մէջ՝ Կարին, Վասպուրական, Տայք, Գուղարք, Սեւանի աւազանը...:

Մարդակերպ ու կենդանակերպ քանդակներու եւ յուշարձաններու համար Հայկական լեռնաշխարհի բնակիչները օգտագործած են մանրահատիկ կրաքար, պայծաո եւ մուգ մոխրագոյն անդեզիտ, դեղին եւ գորչնագոյն տուֆ, դեղին - կանաչաւուն օճաքար եւ այլ քարատեսակներ: Հազուագիւտ սեւ, սեւ - գորչնագոյն ոսկի երակներով մարմարը ծառայած է հին Արտաշատի Միջնարերդի եւ տուներու կառուցման ժամանակ: Այդ քարանիւթերու յղկումի եւ փայլեցման համար սկիզբէն օգտագործուած է աւազոռական եւ քուարցէ աւազը, բայց յետագային կիրառուած են աւազային կիրառութիւն ունեցած այլ յղկանիւթեր՝ մանաւորապէս կորունդ պարունակող յղկաքարը, որ կը յիշատակուի եղիպտական եւ ասորական աղբիւրներու, իսկ աւելի ուշ նախապատմական հեզինակներու մօտ: Հայկական յղկաքարի կիրառման մասին հազորդողներու առաջինները մէկն է Եւտոքս Հռոդոսացին (Ք. Ա. 3-րդ դար): Հայաստանի մէջ կը գրէ ան «կը հանուի հինքներ կտրելու եւ յղկելու համար նախատեսուած քար մը»: Այս տեղեկութիւնը Ա. դարուն կը հաստատէ Պլինիոս Աւագը իր «Բնական պատմութեան» մէջ: «Մարմարէ առարկաներու փայլեցման համար, - կը գրէ ան, - ինչպէս նաեւ թանկարժէք քարերու հատումի եւ յղկումի համար նախապատրաստութիւնը կը տրուի նախ եւ առաջ քարին՝ այսպէս կը կոչուէր Կիպրոս կղզիի յղկող քարը: Յետոյ առաւելութիւնը տրուեցաւ Հայաստանէն ներմուծուողներուն»: Կարինի պատմական տարածքէն (Քարբր Հայք) յղկաքարը կ'արտահանուէր եւ Բոպա, յատկապէս նշանաւոր վարպետներ մարմարի մշակման համար:

Մեր թուականէն առաջ, մօտաւորապէս 6-րդ հազարամեակին Հայաստան ծնունդ առած մշակոյթը: Հիմա միայն Մոր. Հրրդային Հայաստանի տարածքին յայտնաբերուած են աւելի քան 600 հնագոյն հանքավայրեր եւ զանազան մետաղաձուլական կեդրոններ:

Արեւմտեան Հայաստանի մէջ կարմիր մօտ կատարուած պեղումներէն յայտնաբերուած են Ք. Ա. 6 - 5-րդ հազարամեակներու պղինձէ քորոցներ ու այլ առարկաներ: Ք. Ա. առաջին հազարամեակին պրպինձահանքի պաշարներով հարուստ չրջաններէն առաւել յայտնի էր Մուսասիրը: Լայնօրէն կը չահագործուէին նաեւ լեռնաշխարհի արեւմտեան մասը ինկած Անդղ տան պղինձահանքերը: Համաձայն Ե. Զերնիխի, Անդղ տան հետազոտութիւնները «ցոյց տուած են, որ այդ հանքավայրը Ք. Ա. 2-րդ հազարամեակի սկիզբին Մեթեական պետութեան համար պղինձի հիմնական, եթէ ոչ միակ աղբիւրն էր»:

Մետաղաձուլութեան այլ կեդրոններու մէջ՝ Ղափան, Ալավերդի, Մեծամօր, պղինձէ կը պատրաստուէին աշխատանքի գործիքներ, դէնքեր, զարդեղէն: Պրոնզէ այդ առարկաները կը վկայեն այն մասին, որ մետաղաձուլութեան արշալոյսին անոնց մէջ մտնող հիմնական բաղադրանիւթերէն մէկը եղած է զառիկը: Զառիկաւոր պրոնզի առաջատար դերը անդրկովկասեան մետաղաձուլութեան մէջ (Կուր - արաքսեան մշակոյթ) պահպանուած է չուրջ մէկուկէս հազարամեակ ու աւարտած մօտաւորապէս Ք. Ա. 2-րդ հազարամեակի կէսերուն՝ իր տեղը զիջելով նոր բաղադրութիւններու: Զառիկի հետ հանդէս կու գան կապարը, ծարիրը, անագը: Ըստ Մեծամօրի հետազոտութիւններու արդիւնքներու, ելանիւթերու չորրորդ բաղադրութեան չնորհիւ Հայաստանի մէջ կրցած են առնուազ 14 տեսակ պրոնզ:

Ահա, թէ զառիկի մասին ինչ կը գրէ 10-րդ դարու բժշկապետ Իսկն Սինան՝ Աբիցեննա. «Լաւագոյն զառիկը կարմիրն է... յատ է նաեւ հայկական սորուն դեղինը, որն ինչպէս դեղին տալիկը կը բաժնուի ոսկեգոյն բարակ շերտերու»:

«Դեղին զառիկը» կ'օգտագործէին որպէս ներկանիւթ, մաղերը հեռացնելու միջոց, անկէ կը պատրաստէին բալասաններ: Զառիկի եռօքսիտը կ'օգտագործէին նաեւ անթափանց, դունատ ապակիի համաճուլուածքներու արտադրութեան մէջ:

Միջնադարեան Հայաստանէն կ'արտահանէին նաեւ կարմիր զառիկը: Արար պատմիչ Իպն Հաուքալ կը յիշատակէ, որ Վանայ լիճի շրջանին «կան կարմիր ու դեղին զառիկի պաշարներ, որոնք կ'արտահանուէին այլ երկիրներ»:

Լայնօրէն կը կիրառուէր նաեւ մետաղական ծարիրը, որմէ պատրաստուած ցանցկեն ականջօղեր ու կրծքազարդեր, ուկէն ականջօղեր ու լուսնքներ ու համայիլներ, կոճակներ ու այլ առարկաներ յայտնաբերուած են 2-րդ հազարամեակի յուշարձաններէն՝ Էլարէն, Լճաշէնէն, Արթիկէն:

Անդիկի, կապարի, գինկի, հնարաւոր է

ՅՈՒՇԱՏՈՒՄ

ՀՈԳԵՀԱՑՈՂ ՀԱՆԴԵՍ

Ինչպես որ ասում էր, «Ես ու-նեմ իմ կրոնը, դուք ունեք ձերը»։ Իսկ ինչո՞ւ պետք է ունենանք մենք մեր կրոնը, եթե մենք չենք հավատում նրան։ Մենք ու-նենք մեր կրոնը, որովհետև մենք հավատում ենք նրան։ Ինչո՞ւ ենք մենք հավատում նրան։ Որովհետև մենք ունենք մեր կրոնը։ Ինչո՞ւ ենք մենք ունենք մեր կրոնը։

ՔԱՆՆ - -

Այրի Տիկին Սիբան Տէրտէրեան,
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ազաճեան (Ալ-Ֆորվիլ),
Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պլուզեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ալպէր Միքայէլեան եւ զաւակները (Մարսէյլ),
Սուճըն Սուրբ եւ զաւակները (Նիս - Եորք),
Տէր եւ Տիկին Պերնար Լինեաք,
Այրի Տիկին Կարապետ Կոյեան եւ զաւակները (Կառուան)

ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Օգս. 17-ին, 81 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Օգս. 20, ժամը 15-ին,

Eglise Saint Paul
boulevard de la République
Cannes

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

«Յառաջ». -Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Արսէն Տէրտէրեանի եւ զաւակներուն։

Հ. Բ. Ը. Մ.

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ

ՀՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ՝ ԼՕԶԱՆ

կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի բերմամբ, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Հուսիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան Գրասենեակը՝ Լօզան՝ փակ պիտի մնայ Ուրբաթ, Օգոստոս 1-էն մինչեւ Երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 1։

ԴԻՒԱՆ
ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՑ

×

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻԶ

Յարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի նկատի ունենալ թէ ամառնային արձակուրդներու առթիւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Փարիզի գրասենեակն ու Ալէք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնը փակ են ամբողջ Օգոստոս ամիսը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարսէյլէն
« Գ. Ա. Ր Ո Ւ Ն »
մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ Ա. Ր Ս Է Յ Լ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ
(գունաւոր)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն։

×

Կապոյտ Խաչի Սեւբան - Լիվրի կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Վ ա ր ա մ ո ւ ս

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Փարիզի Տիկնանց
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զորեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երգի դասընթացքները կը վերսկսին՝

Զորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Ալէք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ՝
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝
45 - 20 - 03 - 18 թիւին
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17։

ՇԱՀԱՆ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ — ԳԻՆ՝ 70 ՖՐ.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ — " 60 ՖՐ.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ — " 60 ՖՐ.

ARMEN LUBIN

LES LOGIS PROVISOIRES

Prix : 48 Frs.

Դիմել՝ « Ց Ա Ռ Ա Ջ »
Թղթատարի գին՝ 10 Ֆ. 30

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարաններ, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով։

Դիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ։ Ինքնաշարժի սպասարկութիւն։

Ամէն դիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան։

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դաստիարակչական կեանքը եւ ապագան։

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան։

Դիմել։ - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն։ - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԻՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին։ Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5–րդ եւ 4–րդ դասարանները։

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Անտուվիլ, Վիլիէ լը Պել, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանշի, Մոնֆերմէյ, Վիլիէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ։

Վարժարանը ունի դիշերօթիկի բաժին։

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5։
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹ. ԱՆ.

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15–ԻՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՌՈՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՀԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

« ՅԱՌԱՋ — HARATCH »
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ
ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ
ՄԵԾ ԿԱԼԱ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
THEATRE DE PARIS

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար - հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց թաղին թղթատարի գրասենեակին միջոցաւ, չծանրաբեռնելու համար «Յառաջ»ի վարչութեան աշխատանքը։

Անկարելիութեան պարագային, կարելի է, անշուշտ, դիմել թերթիս վարչութեան, մեկնումի քառակուսին 5 - 6 օր առաջ, տալով *երկու* հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 Ֆ.ի դրոշմաթուղթ Ֆրանսայի համար եւ կամ՝ 30 Ֆ. արտասահմանի, բացի՝ Իտալիայէն, ուր թղթատարական ծախսերու կանոնութեանց եւ յապաղումներու պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ չընդունիլ։

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՀԱՅՐԱՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՏՉ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F

C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·

Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

ՀԱՅՐԱՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՏՉ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F

C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·

Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
20
MERCREDI
20 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.293

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.293

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՐԲԱՋՈՎ հեռատեսիլէն ունեցած ելոյթով մը, յայտարարած է որ Մոսկուա ներկաճպէ հիւլէական փորձերու իր «դադարը» մինչեւ Յունուար 1: Սորվերբդային դեկավարը մէկ տարի պէտք է նախ եւ Ռեյկընի հանդիպելու, այս տարի: Կորպաչով կը յուսայ նոյնիսկ որ համաձայնագիր մը առորակրուի այդ հանդիպումին առթիւ վերջ դնելու համար հիւլէական փորձերուն:

ԹՈՒԼՈՆի թաղարդ - կառքին պայթումէն ետք, հաստատուեցաւ թէ չորս զոհերը ահաբեկիչներն իսկ են, որոնք ծայրայեղ - ալ խմբակի մը կը պատկանին: Ծպտած էին Լը Փէնի չարժումէն, որու ղեկավարութեամբ զաղթողներու նկատմամբ չատ դաղջ կը գտնէին: Ըստ դտնուած թռուցիկներու, ոճրափորձը պիտի գործուէր Ս.Օ.Ս. - Ռասիզմի մէկ նախկին կեդրոնատեղիին դէմ: Իրենք ալ Ս.Օ.Ս. - Ֆրանս չարժումին կը պատկանին:

ՖՐԱՆՍՈՒԱԶ ՎԵՐՆի, ֆրանսական հրատարակչական միջավայրի ծանօթ դէմքը, կալիմարէն Ֆլամարիոն կ'անցնի, ուր աւելցած պիտի զբաղի լսատեսողական ճիւղով: 18 տարի մնալէ ետք կրաւի մօտ, անցած էր Կալիմար, ուր իր պատասխանատուներէն մէկուն՝ Իան Քէֆէնի յաջողած էր ապահովել 1985-ի «Գոնգոր»ը (Լէ Նու Պառպառ): Հրատարակչական միջավայրին այն հազուագիւտ դէմքն է, որ կրցած է հեղինակներու վարձ համբաւ չինել: Կը թուի որ չէ կրցած իր եռանդն ու նորարարութեան կիրքը փոխանցել աւանդապաշտ Կալիմարին, դլխաւորաբար լսատեսողական պլանաւորութիւն մը կնքել Կոմոնի հետ: Ըստ հրատարակչական շրջանակներու, պարտի յաջողիլ Ֆլամարիոնի մօտ, կէս - յաջողութիւնը՝ ձախողութիւն կը նկատուի:

ՀԵԼՍԻՆԿիի մէջ, կարճ բայց նշանակալից հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Խորհրդային պատուիրակներու եւ խորհրդային պատուիրակներու միջեւ, 19 տարիներու քէնէ ետք: Տեսակցութիւնը, սակայն, 48 ժամուան համար նախատեսուած էր եւ միայն 90 վայրկեան տեւած է: Ոչ ոք կ'ուզէ խզուած մասին խօսիլ, թէեւ Իսրայելացիներու «վարձ կապելը» կը վերագրուի այն դըրդապատճառին, որ իրենք ուզած են խօսիլ Խորհ. Միութենէն արտագաղթել ուզող հրեաներուն մասին եւ խորհրդային պատուիրակներն ալ՝ նիէք ըսեր են:

ՃՀՕ - ՏԸ - ՓՕՄ-ի վարիչեան Թանգարանը (Թիւիլըրի) ուր համախմբուած էին ապաւորապաշտներու գործերը փակեց իր դռները եւ պիտի չբանայ մինչեւ 1988, հիմնովին նորոգուելէ ետք: Այդ թուականին ալ, սակայն, Մոնէ, Մանէ, Փիսարօ, Սիզլէ, Տրկա, Ռընուար պիտի չվերադառնան «իրենց տունը», այլ մնան՝ ուր որ կ'երթան հիմա, այսինքն Օրսէ Թանգարանը, որու բացումը նախատեսուած է Դեկտեմբերին:

ՊԼՅՐՈՒԹի բաժանման սահմանագիծին վրայ, կրկին, ծանր բախումներ տեղի ունեցած են: 9 վիրաւոր կայ: Էշրէֆիէհի շրջանն ալ ռմբակոծութիւնները չարունակած են երկուշաբթի օր:

ՓԱՔԻՍՏԱՆի մէջ հակա - կառավարական ցոյցերը չատ կատաղի բնոյթ ստացած են: Առաջին օրն իսկ, ութ մեռեալ կար, որոնց 4-ը՝ ոստիկաններ են:

ՀԱՄՊՈՒՐկի թրքական հիւպատոսարանին մօտերը ապահովութեան ուժեր ձերբակալած են Քիւրտ մը որուն վրայէն գտնուած է 5 քիլօ պայթուցիկ եւ ատրճանակ մը: Ան ըսած է, թէ ինք «Քիւրտ մադկն» մրն է ու ծրագրած էր սպաննել թուրք հիւպատոսը:

ՃՕ ՔԵՆԵԴԻ ՀԱՅՈՑ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

—×—

ԽՄԲ· - «Հայրենիք» Օգս· 6-ի թիւով կու տայ Մասաչուսեցի Ներկայացուցչական Տան թեկնածուներէն Ճօ Քենեդիի կարծիքը Հայոց իրաւունքներու մասին:

×

Հայոց պարագան արդի ժամանակներու ցեղասպանութեան առաջին օրինակն է: Թուրք կառավարութիւնը հրահանդեց Հայոց բոնի տեղահանութիւնը իրենց պատենակոմ հողերէն, ուր ապրած էին աւելի քան երեք հազար տարի:

Ցեւտպայ ողբերգական դէպքերու հետեւանքով, մէկուկէս միլիոն Հայեր ջարդուեցան, իսկ մնացորդացը տեղահան դարձաւ եւ ցրուեցաւ ի սիւրս աշխարհի:

Միացեալ Նահանգները յատուկ յարաբերութիւն մը ունին Հայ ժողովուրդին հետ: Ամերիկեան պաշտօնատարներ, միսիոնարներ եւ լրագրողներ կարեւոր դեր խաղացած են վաւերագրելով Հայոց ցեղասպանութիւնը ու մեր կառավարութիւնը գործնապէս ատատրած է Հայաստանի կարճատեւ Հանրապետութեան:

Պատմաչինական ժպիրհ փորձով մը, թուրք կառավարութիւնը կը փորձէ հիմնաւորել իր այն պնդումը թէ Հայոց ցեղասպանութիւնը երբեք չէ պատահած: Ես չե՛մ ընդունիր անցեալի ճշմարտութեան այս ձեւով ներկայացումը: Ես զօրավիղ կը կենամ Ներկայացուցիչներու Տան այն բազմաթիւ անդամներուն՝ որոնք կ'առաջադրեն յարդել յիշատակը Հայոց ցեղասպանութեան զոհերուն, Ապրիլ 24ը- հռչակելով «Ազգային յիշատակութեան Օր՝ մարդուն անմարդկութեան մարդո՛ւն դէմ»: Բոլորս, որ, կը յարգենք մարդկային կեանքի արժանաւորութիւնը, պարտաւոր ենք զատապարտել այդ վարդապ ոճիրը:

Հայ ժողովուրդի հանդէպ պատճառ այլ վերաբերում մը եղաւ, վերջերս, Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտին կողմէ վաւերացումը «Ցեղասպանութեան ոճիրի կանխարդելման եւ պատժի միջազգային համաձայնագիր»ի: Այս համաձայնագրի հայրը՝ Ռաֆայէլ Լեմքին, երիտասարդ ուսանող էր, երբ խորապէս ազդուեցաւ Հայերու դէմ գործուած ահաւոր ոճիրէն եւ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին հետամուտ եղաւ օրէնքէ դուրս յայտարարելու ա՛յն՝ զոր ինք յետագային պիտի կոչէր «ցեղասպանութիւն»:

Այսօր, մեծ թիւով Հայեր կ'ապրին Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ Հայկական հարուստ մշակոյթը այլեւս մաս կը կազմէ մեր երկրի ազգային ժառանգութեան: Միացեալ Նահանգները պէտք է քաջալերեն եւ դիւրացնեն երկխօսութիւնը Հայկական հարցին խաղաղ լուծումին մասին, համաձայն միջազգային արդարութեան եւ մարդկային իրաւունց սկզբունքներուն:

Պէտք է ունենանք այն ապահովութիւնը որ, Հայ ժողովուրդին դէմ գործուած ցեղասպանութիւնը պիտի չմոռցուի երբեք:

ՀԱՑՈՑ ԲԱԺԻՆԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ՝ 15 ՄԻԼԻՈՆ ԹՐՔ. ԼԻՐԱ

Մեր բոլոր գաղութները ունին իրենց հոգերը: Ինչ մը աւելի ծանր են, աւելշուշտ, Պոլսոյ Հայերուն եւ մանաւա՛նդ Պոլսոյ Պատրիարքին հոգերը: Այս առնչութեամբ արդէն, Շնորհիւ Աբք· ջանք չի խնայեր եւ վերջերս ալ պարտաւորուած էր հայկ· մասնակցութիւն մը ապահովել Թուրքիոյ դպրոցաշինութեան արշաւին:

×

Կիրակի, Օգս· 3, Կիրակնօրեայ արարողութիւններէ ետք Գնալըի եկեղեցւոյ մէջ, Համայնական մարմիններու ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ խորհրդակցական կարեւոր հանդիպում մը, որուն կը նախագահէր Պատրիարքը: Համայնական Մարմինները ընդհանրապէս իրենց ներկայացուցիչները ղրկած էին, բացի Ս. Փրկիչ Ազգային Հիւանդանոցի Հոգաբարձութենէն եւ հեռաւոր մէկ - երկու եկեղեցիներու Թաղային Խորհուրդներէն:

Պատրիարքը իր դնահատանքը յայտնեց որ ներկաները Գնալը փութացած էին ընդառաջելով կատարուած հրաւէրին, զոհելով իրենց կիրակնօրեայ հանդիստը: Ապա Շնորհք Աբք· յայտնեց թէ ինչո՞ւ պէտք տեսնուած էր այսպիսի Խորհրդակցական ժողովի մը:

Ինչպէս յայտնի է, բովանդակ երկրին մէջ, յառաջ կը տարուի զպրոցաշինութեան արշաւ մը, որ յորջորջուած է «Քո՛ւ դպրոցդ, զո՛ւն չինէ»: Ասկէ միջոց մը առաջ, կուսակալին հետ կատարուած հարցազրոյցի մը ընթացքին, կուսակալը հարց տուած էր թէ այս մասին ի՞նչ կը խորհի հայ համայնքը: Շատ բնական է որ հայ համայնքն ալ հայրենակցական այս պարտականութեան մէջ պիտի ուզէ ունենալ իր բաժինը, հակառակ անոր որ այս համայնքը արդէն ունի 23 վարժարաններ, որոնց ծախքերը ամբողջովին իր ուսերուն վրայ են եւ հազիւ թէ կը յաջողի դիմագրաւել անոնց ծախքերը: Երբ այս է կացութիւնը, Շնորհք Պատրիարք յիշեցուց որ համայնական բոլոր մարմինները իրենց մասնակցութիւնը պէտք է բերեն զպրոցաշինութեան այս դրծին, որպէսզի հայ համայնքն ալ այս խնդրին մէջ իր ազն ու պզպեղը ունենայ: Ուստի թելադրեց որ մէկ չաբթուան ընթացքին համայնքին մարմինները իրենց նուէրները յանձնեն Պատրիարքարան, ուրկէ, հաւաքուած ընդհանուր դումարը պիտի յանձնուի Կուսակալութեան:

Ապա ժողովը չարունակուեցաւ քանի մը սրտցաւ հարցերու քննարկումով: Ներկաներէն ոմանք թելադրեցին որ այս առթիւ կուսակալին ուշադրութեան յանձնուին մեր վարժարաններու վերաբերեալ կարգ մը խնդիրներ, ինչպէս նաեւ մեր վազրֆներու կալուածներուն վարձքերու հարցը:

Այս խորհրդակցութիւններուն փոխադրէն Պատրիարքն ալ դիտել տուաւ որ այժմ երկրին մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի կրօնքի դաստիարակութեան: Այս իրողութեան քայլ յարմարցնելով, Ուսուցչաց Հիմնարկի ամենակարեւոր կարեւորութիւն տալ կրօնքի ուսուցիչներ եւ դաստիրքեր պատրաստելու գործին: Ուսուցչաց Հիմնարկի ամենակարեւոր պարտականութիւններէն մէկն է սա, ըսաւ Պատրիարքը, որովհետեւ մենք Թուրքիոյ մէջ կրօնական համայնք մըն ենք եւ մեզի արտօնուած է մեր վարժարաններուն մէջ ուսուցանել մեր կրօնքը:

Խորհրդակցական ժողովը որ ժամը 13·00-ին սկսած էր, աւարտեցաւ ժամը 14·00-ի չուրջ:

Այս հանդիպումէն հազիւ երկու չաբաթ ետք, Օգս 15-ին իսկ Պատրիարքը կրցած է որոշ գումար մը յանձնել, ինչպէս կը գրէ Ճումհուրիյէթ Օգս· 16-ի իր թիւով· -

Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը Շնորհք Աբք· Գալուստեան երէկ այցելած է Պոլսոյ կուսակալին ու զպրոցաշինութեան արշաւի 15 միլիոն լիրայի (150 հազար Ֆր·) չափն 15 միլիոն լիրայի նուէր մը ըրած: Շնորհք Պատրիարք յանուն հայկական վազրֆներու չէքը տալով չնորհաւորած է կուսակալ Ն· Ասլանը, ու բսած· «Ապրուստի ազութեան ու մեծ ծախքերու պատճառով մեր վազրֆները դժուարին կացութեան մէջ են: Սակայն իրենց կարելիութեան սահմաններուն մէջ սիրով կատարեցին այս օժանդակութիւնը: Մենք ալ, որպէս Պոլսոյ քաղաքացի արտանց կը մասնակցինք ձեր այս արշաւին»: Կուսակալը պատասխանած է, թէ հայ հայրենակիցներու եւս մասնակցութիւնը երջանկացուցած է զիրենք:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ա· ԴԱՍԱԿԱՐԳ

«ԿՈՏԱՅՔ»Ի ՓԱՌԱՒՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Աբովեանի «Կոտայք»ը, Օգս· 12-ին, իր դաշտին վրայ փառաւոր յաղթանակ մը տանելով ԲՄՄ. Կարպատաներու դէմ, հաճելի անակնկալ մը ըրած է հազարաւոր համակիրներու: Աբովեանցիներու սուր դրոհները կասեցնելու համար լավագի մարզիկները ստիպուած են յաճախ դնդակը դուրս հանել անկիւններէն: Միայն առաջին կիսախաղին անոնք 14 անգամ դիմած են այդ հնարքին: Այդ միջոցներէն մէկուն ընթացքին է, 15-րդ վայրկեանին, որ Ա· Սահակեան յաջողած է բանալ հաշիւը: Քսան վայրկեան ետք, կոլի վերածուած է Սահակեան - Է· Յովսէփեան - Վ· Սուքիասեան երրեակի գործողութիւնը, չնորհիւ Սուքիասեանի: Երկրորդ կիսախաղին «Կոտայք»ի տղաքը պահած են իրենց աշխուժութիւնը եւ նոյն թափով չարունակած խաղը: 65-րդ վայրկեանին, սուր դրոհի մը ընթացքին Վ· Սուքիասեան նշանակած է իր խումբի հաշուոյն երրորդ կոլը: Ապա աչքի զարկած է «Կոտայք»ի նորեկներէն Անդրանիկ Յովսէփեան, որուն անհատական երկու ճեղքումները աւարտած են մրցակցի բերդի գրաւումով: Ա.յսպէսով, 5 - 0 արդիւնքով փառաւոր յաղթանակ մը տանելով «Կոտայք» կըրցած է աստիճան մը եւս բարձրանալ դասաւորման մէջ (17-րդէն 16):

ՃԱՏՐԱԿ

Երկուշաբթի օր, Օգս· 18, Գարբով զազարի (թայմ - աութ) իր իրաւունքը օգտագործեց եւ 9-րդ խաղը յետաձգուեցաւ Չորեքշաբթիի:

բեւոր պարտականութիւններէն մէկն է սա, ըսաւ Պատրիարքը, որովհետեւ մենք Թուրքիոյ մէջ կրօնական համայնք մըն ենք եւ մեզի արտօնուած է մեր վարժարաններուն մէջ ուսուցանել մեր կրօնքը:

Խորհրդակցական ժողովը որ ժամը 13·00-ին սկսած էր, աւարտեցաւ ժամը 14·00-ի չուրջ:

Այս հանդիպումէն հազիւ երկու չաբաթ ետք, Օգս 15-ին իսկ Պատրիարքը կրցած է որոշ գումար մը յանձնել, ինչպէս կը գրէ Ճումհուրիյէթ Օգս· 16-ի իր թիւով· -

Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը Շնորհք Աբք· Գալուստեան երէկ այցելած է Պոլսոյ կուսակալին ու զպրոցաշինութեան արշաւի 15 միլիոն լիրայի (150 հազար Ֆր·) չափն 15 միլիոն լիրայի նուէր մը ըրած: Շնորհք Պատրիարք յանուն հայկական վազրֆներու չէքը տալով չնորհաւորած է կուսակալ Ն· Ասլանը, ու բսած· «Ապրուստի ազութեան ու մեծ ծախքերու պատճառով մեր վազրֆները դժուարին կացութեան մէջ են: Սակայն իրենց կարելիութեան սահմաններուն մէջ սիրով կատարեցին այս օժանդակութիւնը: Մենք ալ, որպէս Պոլսոյ քաղաքացի արտանց կը մասնակցինք ձեր այս արշաւին»: Կուսակալը պատասխանած է, թէ հայ հայրենակիցներու եւս մասնակցութիւնը երջանկացուցած է զիրենք:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ս. Ղազարի Հայկական Ակադեմիայի կազմակերպած Հայագիտական Ամառնային Դասընթացքները, այս տարի, տեղի ունեցան Յուլիս 20-էն Օգոստոս 20, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ, Վենետիկ:

Հաստատուած 1980-ին, Ֆրանսահայ խումբ մը երիտասարդներու յայտնած փափաքին եւ կատարած դիմումին դոհացում տալու համար, այս դասընթացքները կը չարունակուին, տարուէ տարի արձանագրելով մասնակցողներու թիւի յաւելում եւ դոնելով աւելի լայն արձագանգ հայ գաղութներուն մօտ:

16 երկիրներէ, Միացեալ Նահանգներ - Քանատա - Ֆրանսա - Զուիցերիա - Գերմանիա - Հոլանտա - Աւստրիա - Յորդանան - Եգիպտոս - Սուրիա - Լիբանան - Պարսկաստան - Յունաստան - Պելժիա - Հունգարիա - Իտալիա, ժամանած 62 մասնակցողներ, ամէնք ուսուցիչ - ուսուցչուհիներ, օգտակարը համելիին հետ յօրդելով, հետեւեցան մէկ ամսուան հայապիտական դասընթացքներուն եւ դասախօսութիւններուն: Ֆրանսայէն եկած էին 26 հոգի:

Այս ձեռնարկին ընդհանուր վարիչն էր՝ Յարութիւն վրդ. Պզիկեան: Իսկ, ուսուցչական կազմը կը բաղկանար՝ Ներսէս վրդ. Տէր Ներսէսեանէ (գլխաւոր), Ռափայէլ վրդ. Ազատոնեանէ (արդի գրականութիւն), Յարութիւն վրդ. Պզիկեանէ (գլխաւոր գրականութիւն, հայարեան), Սարգիս վրդ. Պօհճալեանէ (հայերէն լեզու, քերականութիւն), տոքթ. Վարուժան Պօյաճեանէ (հայերէն լեզուի դիտելիքներ), փրոֆ. Մանուէլ Քէօսէեանէ (խորհրդահայ գրականութիւն):

Դասընթացքները, բաժնուած չորս մակարգակներու՝ բարձրագոյն, միջին, հայախօս սկսնակ եւ ոչ հայախօս սկսնակ, տեղի ունեցան առաւօտները, չորս պահ: Ազատ ժամերուն, անհատական պատրաստներէն անդին, կազմակերպուեցան խմբական չրջապտոյտներ՝ Վենետիկ քաղաքը եւ մանաւորապէս հայկական Վենետիկը, բայց նաեւ Իտալիոյ այլ քաղաքները, ինչպէս՝ Ռաւէննա ուր կը գտնուի Սահակ փոխ Արքային գերեզմանը (Իտալիոյ թագաւոր 8-րդ դարուն), Ֆիրէնցէ՝ ուր կայ Ս. Մինասի վանքը եւ այլ հայկական յիշատակներ:

Յաճախ իրիկուններ եւս գրաւուած էին: Ընկերային հանդիպումներ, հայկական գեղարուեստական բաժիններ մասնակցութեամբ բոլորին, բայց մանաւանդ դասախօսութիւններ, կլոր սեղաններ, պրոյցներ: Այսպէս, երթի ունեցան՝ Յակոբ Ճէլալեան (հայ ժողովրդական արուեստ), Յարութիւն վրդ. Պզիկեան (Բիւզանդիոն եւ Հայերը), Վարուժան Պօյաճեան (հայ լուսաւորութեան հին կեդրոնները՝ Մոր Վիրապ, Տաթեւ, Սանահին... սահիկներով), Սահակ վրդ. Ճէմճէմեան Ս. Ղազարի մէջ (Մխիթարի հրատարակչական գործունէութիւնը), Ռափայէլ վրդ. Ազատոնեան (հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւնը), Ներսէս վրդ. Տէր Ներսէսեան Ս. Ղազարի մէջ (հայ ճեռագրական մշակոյթի գանձերը), Ֆ. Ֆէյտի (հայ լեզուի հարստութիւնը), Ճուզեփփէ Ֆրասոն (հայ ճարտարապետութեան գանձերը եւ Աղթամարի կղզին), Կարօ Ցովսէփեան (Սփիւռքը եւ Հայուն ինքնութիւնը կազմող ոգիները):

Դասընթացքներու աւարտին, իւրաքանչիւր մասնակցող կը առանոյ մասնակցութեան վկայագիր մը Ս. Ղազարի հայկ. ճեմարանին կողմէ, որուն նախագահն է Ներսէս վրդ. Տէր Ներսէսեան եւ վարիչը՝ Յարութիւն վրդ. Պզիկեան:

×

Ամբողջ ամիս մը մեր ցամաքամասին գանազան վայրերէն փութացած հայ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ ապրեցան եղբայրական ջերմ ու հայկական իւրայատուկ մթնոլորտի մը մէջ: Նախ դիւրաւ ճանչցան, մտիկ ըրին ու հասկըցան: Իրարու հետ հաղորդակցեցան, փոխանցեցին: Ապա, իրարմով քաջալերուեցան, խանդավառուեցան, հարստացան: Անոնք հաստատեցին թէ Թորոնթոյէն Փարիզ, Աթէնք, Թեհրան Հայը իրարու զօդող միակ կապը, հասարակաց յայտարարը՝ ԼԵԶՈՒՆ է: Անոնք համոզուեցան թէ իրենք առանձին չեն իրենց բնակած քաղաքին կամ երկրին մէջ, այլ կը պատկանին անծայրածիր շղթայի մը, միլիոնաւոր օղակներով, որոնք ունին նոյնանման ապրումային մտահոգութիւններ, որոնք կը ձգտին նոյն համահայկական իտէալներուն: Անոնք հաստատեցան թէ իրարմով թիւ են, հետեւաբար՝ ուժ:

Ամբողջ ամիս մը հայ երիտասարդներ - երիտասարդուհիներ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի մեհնաշնորհեալ ու ներշնչող միջավայրին մէջ ապրեցան, բարելաւեցին, կատարելագործեցին հայերէնը, ծանօթացան մեր պատմութեան կարեւոր դէպքերուն ու դէմքերուն, մեր հարուստ անցեալի մշակութային դանձերուն: Անոնք մտքով զարգացան, հոգիով հարստացան, կամքով զօրացան: Անոնք վայելեցին Մխիթարեան Հայրերու դաստիարակութիւնը: Անոնք տեսան թէ Մխիթարեան վարդապետը, որպէս ուխտեալ զինուոր մը, Աստուծոյ եւ Ազգին, որքան անձնուիրութեամբ, անչահախնդրութեամբ նուիրուած է իր ազգին դաւանիներուն տոհմային կրթութեան:

×

Այս արդիւնաշատ նախաձեռնութիւնը Մխիթարեան Միաբանութեան դարաւոր կրթական առաքելութեան ծիրին մէջ է: Ամէնօրեայ վարժարաններէն անդին, որոնք մէկ մէկ լոյսի կանթեղներ են, ամառնային այս դասընթացքները կ'ամբողջացնեն կրթական գործունէութիւնը, տատարելով երիտասարդ սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան գործին, հայկական գաղափարականի կազմութեան:

Այս ձեռնարկը ոչ միայն պէտք է չարունակուի, այլ տարածուի: Ոչ միայն Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ այլ նաեւ Մխիթարեան օճախներուն մէջ:

Այս ձեռնարկը խիստ կարեւոր է: Հայագիտական ամառնային այս դասընթացքները պէտք է պատրաստեն նաեւ Սփիւռքի համար հայ ուսուցիչներ: Եւ արդէն վարչութեան ծրագրին մէջ է, ինչպէս յիշեցինք վարիչը՝ հայր Յարութիւն Պզիկեան՝ «Պատրաստել հայ ուսուցիչներ օժտուած պետական բոլոր դիւրութիւններով, հաւասար օտար ուսուցչի որեւէ վկայականի»: Այլ խօսքով, հաստատել վկայական մը, որ ունենայ պետական ճանաչում եւ ըլլայ ընդունելի բոլոր համալսարաններու, ակադեմիաներու մօտ: Հոս, անշուշտ, դեռ կը մնայ կարեւոր աշխատանք մը:

×

Հայագիտական ամառնային այս դասընթացքներով, Մխիթարեան Միաբանութիւնը անդամ մը եւս ցոյց կու տայ, եթէ հարկ էր, մանաւանդ իր պատմութեան այս դժուարին օրերուն, թէ իր միակ նպատակը ծառայել է հայ մշակոյթին եւ հայ ազգին:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԻՓԵԱՆ

ՍԿՈՎՏԻՈՑ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՁԷՄՊՈՐԻՆ

1952-էն ի վեր ամէն երկու տարին անդամ մը Սկովոխոյ չրջանի սկաուտական միութիւնը ճէմպորի մը կը կազմակերպէ հիւսիսային Սկովոխոյ դեղեցիկ ու պատմական դիւղական բանակավայրի մը մէջ, Պլէռ Ամթոլ, ուր կը գտնուի երկրին ամէնէն հին դղեակներէն մին, վկայ՝ Անգլիոյ եւ Սկովոխոյ քաղաքական արիւնահեղ կռիւներուն, որոնք տեւեցին երկար տարիներ, ձգելով չատ խորունկ վէրքեր:

Դղեակին տիրոջ ժառանգորդները ամէն երկու տարին անգամ մը իրենց դաշտերն ու անտառները կը տրամադրեն 10 օրուան համար Սկովոխոյ սկաուտական միութեան, կազմակերպելու միջազգային իր «ճէմպորէթ»ը: Մասնակցողներուն թիւը որոշուած է եւ չի փոխուիր: Սկովոխոյի 250 սկաուտներ կը բանակին օտար 250 սկաուտներու հետ: Ամէն երկիր երկու խմբակներ զրկելու իրաւունք ունի, բայց երբեմն բացառութիւններ կ'ըլլան:

Ամէն խմբակ ունի կէս առ կէս սկովոխացի եւ հրաւիրուած ազգերու ներկայացուցիչներ: Բանակումը չատ լաւ կազմակերպուած է: Հիմնարկութենէն ի վեր միայն երկու պեռեր եղած են: Առաջինը՝ ճէք Սթիւարթ, 1952-էն մինչեւ 1968, իսկ այդ թուականէն մինչեւ այսօր՝ Պրայըն Ֆէրկիւհիլ, Էտինպուրկի հանրածանօթ վիրաբոյժը, որ օրինական իր բոլոր արձակուրդները չատկացուցած է սկաուտական այս հաւաքոյթին:

×

1952-էն ի վեր Հայ Աբիներու Միութիւնը մասնակցած է այս ճէմպորիին: Իրերայաջորդ սերունդներ միչտ մեծ պատիւով եւ սիրալիր ողջոյններով ընդունուած են, վայլուն մասնակցութեամբ, սկաուտական եղբայրական ոգիով եւ կարգապահ, ճգելով միչտ լաւ չիշատակներ եւ առեղծելով չատ մը նոր բարեկամութիւններ:

×

Ըլլայ անձրեւ կամ մչուշ, բանակումները միչտ յաջող կ'անցնէին՝ խաղերով, պրոյտներով, մրցումներով, բանակումի կրակներով եւ քաղաքային ընդունելութիւններով: Տասը օրուան բանակումէ ետք բոլոր մասնակցողները չարաթ մըն ալ կը հիւրընկալուին սկովոխացի ընտանիքներու կողմէ:

×

Հայ Աբիներու Միութիւնը ընդհանրապէս 2-3 խմբակներով մասնակցած է՝ 16-20 սկաուտներով եւ արենոյշներով: Այս տարի, մասնաւոր արտօնութեամբ, 4 խմբակներ մասնակցեցան՝ 28 հոգի, Փարիզի եւ Լիոնի չրջաններէն: Մասնակցողներուն կէսէն աւելին 11-12 տարեկան էին եւ կրնանք ըսել թէ բոլորն ալ արժեցուցին իրենց մասնակցութիւնը: Ճաղերու, բանակավայրի չինութեան, կարգապահութեան սկաուտական արշաւներու մէջ հայ խմբակները չատ անգամներ առաջին մրցանակները առին:

×

Բանակումը սկսաւ Յուլիս 22-ին, անձրեւոտ եւ ցուրտ օրերով, սակայն քանի մը օր ետք արեւը ելաւ...

Չատ մը երկիրներ կը մասնակցէին այս տարուան ճէմպորիին: 600 մասնակցողներ՝ 250 սկովոխացի, 50 պեռեր, 22 երկիրներէ՝ Միացեալ Նահանգներ, Ճաւոն, Ֆրանսա, Պելժիա, Սկովոխա, Միջին Արեւելք, Իտալիա եւ այլուր: Մեր արիներն ու արենոյշները ներկայացուցին հայկական պարեր ու երգեր, որոնք մեծ խանդավառութիւն առեղծեցին:

Այս տեսակ ընդարձակ հաւաքոյթներու մէջ է, որ հայ արիները կը զգան թէ որքան կարեւոր է պահել իրենց ինքնութիւնը, հպարտանալով որ Հայերը սիրուած են եւ դնահատուած: 1952-էն ի վեր ամէն անգամ որ կը մասնակցինք Պլէռ Ամթոլի ճէմպորէթին, կայմին վրայ կը պարզուի հայկական նոյն դրօչակը: Սկովոխական մչուշը կամ անձրեւը չէ վնասած հայկական փայլուն գոյները...:

Բանակումի վերջին կիրակին տեղի ունեցաւ Մեծ Դաշտահանդէս մը, որուն ներկայ էին Անգլիոյ սկաուտական պետը, նահանգապետ եւ քաղաքային անձնաւորութիւններ, պաշտօնական հիւրեր: Բոլոր ազգերը առաջին իրենց մրցանակները եւ հրաժեշտի բանակումի կրակէ մը ետք, Օգոստոս 1-ին բոլորն ալ մեկնեցան չարաթ մը հիւր ըլլալու սկովոխացի ընտանիքներու մէջ: Օգոստոս 8-ին փարիզ վերադարձան լաւագոյն յիշատակներով:

Շնորհաւորելի են Լիոնի չրջանի պետները եւ արիները եւ իրենց պետուհիները եւ արենոյշները եւ իրենց պետուհիները եւ մանաւանդ Փարիզի չրջանային երկու պետները, որոնք յանձն առած էին պատասխանատուութիւնը եւ հակառակ ներկայ դժուարին պայմաններուն, անոնք կրցան յաջողութեամբ կատարել իրենց պարտականութիւնը:

Յատկապէս աչքնաչային եւ ճմեռնային գործունէութենէն առաջ Սկովոխոյ ճէմպորէթը մեծ դնահատանք մը եղաւ եւ միեւնոյն ատեն քաջալերանք մը Հայ Աբիներու Միութեան չարունակական գործունէութեան համար: Կը մաղթենք չատ մը ուրիչ միջազգային հաւաքոյթներու մասնակցութիւն:

Այս հաւաքոյթները կը խթանեն նաեւ մեր ազգ պատասխանատուութեան զգացումները, ինչ տարիքի որ ըլլան, չայուհիները, ինչ տարիքի որ ըլլան, պատիւով եւ սիրով ծառայելու իրենց ազգը, միեւնոյն ժամանակ լաւ ըմբռնելով սկաուտական չարժումին եղբայրական եւ մարդասիրական ոգին:

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԵՍՈՏՈՒՐԵԱՆ

ՔՈՒՆԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԾԱԼԿԵՐԸ

Շատեր կը կարծեն թէ քունի ամենախորունկ չրջանը կէս գիչերէն առաջ է: Սակայն եթէ փորձենք մի քանի ժամ քնանալ կէս գիչերէն առաջ եւ արթննալ, պիտի զգանք թէ բաւական կայտառ ենք եւ արթուն: Արդ, քունի ամենակարեւոր մասն է սկիզբի խորունկ, հանգարտ չրջանը, որմէ ետք կը սկսինք երազել, արթննալ եւ կամ երազէ մը սարսափած անհանդստանալ: Քունի առաջին ժամերուն, մարմնին ջերմաստիճանը կը նուազի, բազկերակը կը դանդալի եւ կ'ուենանք կանոնաւոր չնչառութիւն: Այս չրջանէն ետք, եթէ երազենք, երազը կը չիշենք միայն եթէ ուղղակի վրայ արթննանք: Երբ ան ազդէ մեր զգացումներուն վրայ, կը փոխուին արեան ճնշումը եւ չնչառութեան կանոնաւորութիւնը: Յաճախ մղձաւանջի մը ընթացքին կրնանք արթննալ վախցած, քրտնած, լալով կամ հեւալով:

Հանգարտ եւ երազի չրջանները կը կրկնուին պիչերուան ընթացքին մի քանի անդամ, երազի չրջանը հետզհետէ երկարելով:

Քունի ընթացքին ուղեղը կը վերլուծէ անցեալ օրուան իրազութիւնները ու տուեալները, պատրաստուելով յաջորդ օրուան: Այս աչխատանքը կը կատարուի երազելու ժամանակ: Այսպէս, կրնանք հաստատել թէ քունը չատ աւելի կարեւոր է մտքին համար, քան մարմնին: Անտարակոյս, յոգնած մարմին մը կ'ազդէ մտքին եւ անհանդիստ միտք մը՝ մարմնին: Երբ անքուն ենք, կը դանանք պրկուած եւ ջղային: Դէմքերը անպայման կ'արտացոլացնեն զայն, մորթը կ'ըլլայ չոր եւ աչքերուն չուրջ երեւան կու գան մթութիւններ:

Ձղուած է թէ կիներ ենթարկուած են առաւել դժուարութեանց քնանալու համար: Կնոջ քունը եւ երազները կ'ազդուին անոր դեղձերու արտադրութենէն, յղութենէն եւ այլ մարմնային փոփոխութիւններէն:

Հանգստանալէ գիչեր մը վայելելու համար պէտք է նկատի ունենալ կարգ մը կէտեր: Նախ պէտք է մոռնալ ամէն ինչ՝ որ անկարեւոր է եւ անցողական: Ոչ մէկ ազդեցութիւն ունի մարմնին ձեր անկողնին մէջ, երբ կը գտնուիք ձեր նախընտրած անկողնին եւ բարձին վրայ: Ազդեցութիւն չունի նաեւ սենեակի մը ազդը կամ կամ հանգարտ ըլլալը: Շատ մը քաղաքաբնակները կը քնանան եռուզեռի խրոցուցիչ ազմուկին «օրօր»ով: Եթէ ապ-

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆՅԻ ՆԿԱՐԻՉ ՊԵՏՐՈՍ ԲԼՅՈՒՐԴՅԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Երեւանցի երիցապոյն նկարիչ Պետրոս Բլյուրդյանէն 9 գործեր զարձած են Մոսկուայի Տրեեակով պատկերասրահի մշտական ցուցադրութիւնը: Հայաստանի քրտնաշխատ ու ժողովուրդի կեանքը պատկերող այդ կտաւները մշկուկէս ամիս ցուցադրուած էին խորհրդային նկարիչներու կեդրոնական Տունը: Մշակոյթի նախարարութիւնն ու նկարիչներու Միութիւնը իւր հոբելական կտաւ առած են: Նկարիչը իրեն հետ բերած է ցուցահանդէսի ապաւորութիւններու երկու հատոր տպագրութիւններու երկու հատոր տպագրութիւններ, որոնց մէջ ռուսերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, լատիներէն, արաբերէն, ճապոներէն եւ այլ լեզուներով ջերմ խօսքեր արձանագրուած են անոր արուեստին մասին:

×

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՏԵԿ» ՁԱՄԲԱՐԸ 10 ՀԱԶԱՐ ԱՇԱԿԵՐՏ ԿԸՆԴՈՒՒՆԻ ԱՅՍ ՏԱՐԻ

Հայաստանէն եւ խորհրդային այլ հանրապետութիւններէ աւելի քան 2600 պիոներ - աշակերտներ այս տարի ամառնային իրենց արձակուրդները կ'անցընեն ու կը հանդիսանան Հայաստանի գեղատեսիլ վայրերէն մէկուն՝ Վանաձոր գրաւեալ «Հայկական Արտեկ» առողջարանին մէջ: Երախաներու տրամադրութեան տակ են յարմար միջոցներ՝ խաղի սենեակներով, սրահներով, մարզանքի վայրերով. անոնք կը շրջապատուին զանազան միաբարկներով: Կը կազմակերպուին արշաւներ՝ դէպի Կիրովականի եւ անոր շրջակայքի տեսարժան վայրերը, մարզական մրցումներ, համերգներ, շարժանկարի ցուցադրութիւններ: Երախաները կ'այցելեն Դսեղ գիւղը՝ Յովհաննէս Թումանեանի ծննդավայրը, կը դիտեն անոր տուն - թանգարանը, ուր կը ծանօթանան բանաստեղծին կեանքին ու գործին մասին պատմող ցուցանմոյշներուն: Կիրովականի պիոներական 15 համբարները այս տարի կ'ընդունին շուրջ տասը հազար աշակերտներ:

×

ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ՀԱՄՈԶԹԻՒՆ ՇՐՋԱՊՏՈՑԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Հայաստանի գուսանական եւ ժողովրդական երգի պետական համոյթը շրջապրտոյտ մը կատարած է Կովկասի առողջարանային քաղաքներու մէջ: Հինգ երեկոյթներ տուած է Կիսլովոդսկ, Ժելեզնովոդսկ, Եանտառնկի եւ Պեատիգորսկ քաղաքներու մէջ: Յայտագրին մաս կազմած են Սայաթ Նովայի, Զիւանիի, Շերամի, Հաւասիի եւ այլ հեղինակներու երգերը եւ «Թպւորպզովք» բեմադրութիւնը: Այս առթիւ համոյթին դեկավարը՝ Ռուբէն Ալթունեան, ըսած է. «Ասիկա համերգային մեր առաջին ուղեւորութիւնն էր Հայաստանէն դուրս: Հայաստանի մէջ շատ շրջապտոյտներ կատարած ենք, համերգներ տուած Լենինական, Կիրովական, Զանգեզուր եւ այլուր: Նոր շրջանին երաժշտասէրներուն կը ներկայացնենք կարգ մը հետաքրքրական գործեր: Արդէն պատրաստած ենք «Գարուն» («Համբարձման տօնակատարութիւն») ծաւալուն գործը, որ համերգի ամբողջական բաժին մը պիտի կազմէ: Կ'ուզէի նշել նաեւ Է. գարու կին դուսան Յոսրովիդուխտի «Զարմանալի է ինձ» երգը, Սայաթ Նովայէն եւ Հաւասիէն քանի մը այլ երգեր»:

×

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻ ՏՕՆ ՇԱՄՇԱԴԻՆԻ ՄԷՋ

Լեռնաշխարհի դպրարիկ անկիւններէն մէկուն մէջ հազարաւոր աշխատաւորներ ականատես ու մասնակից դարձած են հայրենի հողը, հոզագործ մարդը փառաբանող տօնահանդէսին: Շամշադին հասաբուած են նաեւ հիւրեր՝ Հայաստանի գանագան շրջաններէ: Ազանդական դհոլ - զուռնայի նուագակցութեամբ բռնկրած են ժողովրդական երգն ու պարը. տեղի ունեցած են մրցումներ՝ ազգային մարզաձեւերու: Ցուցադրուած են հայկական օճախի պատկերներ, սիրոյ վարպետներու պատրաստած բազմաթիւ իրեր, հնչած են ժողովրդական բանահիւսութեան սրատաօտ գրոյցներ եւ այլն:

«ՈՋՆԻ»Ի ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

- Տղայ ջան, ինչի՞ց է, որ ասեղը չեմ կարողանում թելել, բայց մինչեւ սենեակի անկիւնը լաւ տեսնում եմ:

- Ասեղը դիր սենեակի անկիւնում եւ թելիր:

×

Կոլեկտիւի պահանջով տիկին Ներսուհուն ուզարկեցին հանգստեան տուն, որպէսզի բոլորը հանգստանան:

×

Նա բոլորից չատ է դնում գործի, որպէսզի բոլորից չատ ժամանակ ունենայ ոչինչ չանելու:

×

- Մայրիկ, ի՞նչպիսի ձուկ է կայֆը:
- Ումի՞ց ես լսել այդ յիմարութիւնը:
- Հայրիկից. նա առաւօտեան հեռախօսով ինչ - որ կնոջ ասաց. «Մի չիչ օղի ունիմ, գնանք դեատի՝ կայֆ բռնենք»:

×

- Մահացաւ, տարէք անատոմիկում:

Մայրապետները պատկեցնելով հիւանդին, պատրարակի վրայ հանում են դուրս, հիւանդը ուշքի է գալիս, հարցնում է.

- Ո՞ւր էք տանում ինձ:
- Անատոմիկում, - ասում է բուժքոյրը:
- Բայց ես չեմ մեռել:
- Դո՛ւ դիահա՞ս, թէ մեր փրոֆէսօրը, - պայրանում է բուժքոյրը:

×

- Որտեղի՞ց ես գալիս:
- Կիրովականից: Թազումից:
- Լաւ անցա՞ւ:
- Ի՞նչ թազում էր, աղջի, ինչ թազում: Հարսանիքը գլուխը քարովն էր տուել...:

×

- Ո՞րն է աշխարհի ամենածանր կենդանին, որին չեն կարողանում տեղից չարժել:
- Կէտը, - պատասխանում է բնկերը:
- Ինչ միամիտ ես,- պատասխանում է առաջինը, - ոչ թէ կէտը, այլ մեր հիմնարկի պետը...:

×

Տխուր կատակ է բայց պիտի պատմեմ: Խոպան գնացած ամուսինը մահացել է. բնկերները բերում են պիւղ, բայց չգիտեն, թէ ննջ իմաց տան կնոջը: Որոշում են Անահատարին ուղարկեն, որպէսզի կնոջ հասկացնի:

- Ամուսինդ չեկաւ գիւղ,- ասում է Անահատարը,- ամբողջ օրը ռեստորաններում ուրիշ կանանց հետ քէ՛ֆ է անում, էլ քեզ չի՛ սիրում...:

- Վա՛յ, ես նրա մա՛հը տեսնեմ,- Անահատարի խօսքը կիսատ թողնելով գոռում է նա:

Անահատարին էլ դա է պէտք: Վազում է բնակիչների մօտ.

- Տղերք, համոզել եմ, բերէ՛ք...:

×

Հիւրերից մէկը հանեց ղլխարկը եւ դրեց տղայիս ղլխին:

- Քեռի, իմ գլուխը քո համար կախարան չէ,- ասաց տղաս:

×

- Քեռի՛ Օնիկ, - կանչում է հարեւանի տղան,- քնա՞ծ ես:

- Չէ՛, բալա ջան, ի՞նչ կայ:

- Հայրիկս 10 ռուբլի պարտք է ուզում:

- Հա՛, բալա ջան, քնած եմ:

×

Գիւղացի Սաքանը երեւանում բարձրանում է տրոլէյբուս: Նստելու տեղ չգտնելով՝ կանգնում է մի երիտասարդի մօտ, որը միտք չի ունենում տեղը զիջելու: Մի քանի կանգառ անցնելուց յետոյ Սաքանի համբերութիւնը հատնում է.

- Տղայ ջան, որ իջնես, տեղդ ուրիշի չտաս: Հերթում ես եմ...:

×

- Արմենակ, փելիսոփայական մտքեր ես արտայայտում:

- Դէ ի՛նչ անեմ, կիսագրագէտ մարդ եմ, իմ ձեռքից էլ դա է գալի...:

×

Շատ վազուց մի խումբ տղաներ խրմում են գիւղացու էշի կենացը: Վերջում գիւղացուն սպիտում են էշի կողմից չնորհակալութիւն յայտնել:

- Ե՛ս էլ եմ խմում էշիս կենացը,- ասում է գիւղացին,- եւ չատ ուրախ եմ, որ իմ էշը ձեզ նման լաւ չրջապատ ունի...:

×

Երիտասարդ ամուսինը գիմում է վաճառողին.

- Կինս չատ նրբանկատ է նուէրների հարցում: Հնարաւո՞ր է ես բերել այս պայուսակը, եթէ չհաւանի:

- Ի հարկէ, խնդրեմ:

-Իսկ քանի՞ անգամ:

×

Ուսուցիչ.- Ե՞րբ է վախճանուել Նարեկացին:

Աշակերտ.- Բերանս չի գոռում որ ասեմ:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԵՓԵԱՆ

Աբամիկին ձայնը արձագանգ տալով կը հեռանայ կ'անհետանայ նեբաչխարհիս մէջ եւ ատոր տեղ կը լսեմ մաեբմիկ ձայնը:

- Ասիկա չարժանկարի գործիք մըն է:

Հօրս ձայնն է այդ, որ կու գայ չատ մօտերէն, կարծես նրբանցքէն: Ինծի կը թուի թէ երիտասարդ հայրս չանկարծ պիտի մանկ դառնայ նեբս եւ անկողնիս վրայ պիտի գնէ այն չարժանկարի գործիքը, որ ինծի նուիրած էր երբ եօթը տարեկան էի: Պզտիկ, չատ պզտիկ գործիք մը, եաեւը խոշոր լսպտեբով մը, որուն առջեւէն կը քալէը հազիւ մէկ կամ մէկուկէս մեթը երկարութեամբ թափանցիկ ժապաւէն մը: Մէկ հատիկ, մխակ ժապաւէնս, որուն վրայ հիմա այլեւս չեմ լիշեր թէ ո՞ր անասնիկը ինչպիսի խաղ մը կը սարքէը: Ու ես ատկէ վերջ ամէն իրիկուն պիտի սպասէի մօրս, որպէսզի անգամ մը խաղցնէր զայն սենեակիս մէջ: Երախաներու տրամադրութեան տակ են յարմար միջոցներ՝ խաղի սենեակներով, սրահներով, մարզանքի վայրերով. անոնք կը շրջապատուին զանազան միաբարկներով: Կը կազմակերպուին արշաւներ՝ դէպի Կիրովականի եւ անոր շրջակայքի տեսարժան վայրերը, մարզական մրցումներ, համերգներ, շարժանկարի ցուցադրութիւններ: Երախաները կ'այցելեն Դսեղ գիւղը՝ Յովհաննէս Թումանեանի ծննդավայրը, կը դիտեն անոր տուն - թանգարանը, ուր կը ծանօթանան բանաստեղծին կեանքին ու գործին մասին պատմող ցուցանմոյշներուն: Կիրովականի պիոներական 15 համբարները այս տարի կ'ընդունին շուրջ տասը հազար աշակերտներ:

×

ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ՀԱՄՈԶԹԻՒՆ ՇՐՋԱՊՏՈՑԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Հայաստանի գուսանական եւ ժողովրդական երգի պետական համոյթը շրջապրտոյտ մը կատարած է Կովկասի առողջարանային քաղաքներու մէջ: Հինգ երեկոյթներ տուած է Կիսլովոդսկ, Ժելեզնովոդսկ, Եանտառնկի եւ Պեատիգորսկ քաղաքներու մէջ: Յայտագրին մաս կազմած են Սայաթ Նովայի, Զիւանիի, Շերամի, Հաւասիի եւ այլ հեղինակներու երգերը եւ «Թպւորպզովք» բեմադրութիւնը: Այս առթիւ համոյթին դեկավարը՝ Ռուբէն Ալթունեան, ըսած է. «Ասիկա համերգային մեր առաջին ուղեւորութիւնն էր Հայաստանէն դուրս: Հայաստանի մէջ շատ շրջապտոյտներ կատարած ենք, համերգներ տուած Լենինական, Կիրովական, Զանգեզուր եւ այլուր: Նոր շրջանին երաժշտասէրներուն կը ներկայացնենք կարգ մը հետաքրքրական գործեր: Արդէն պատրաստած ենք «Գարուն» («Համբարձման տօնակատարութիւն») ծաւալուն գործը, որ համերգի ամբողջական բաժին մը պիտի կազմէ: Կ'ուզէի նշել նաեւ Է. գարու կին դուսան Յոսրովիդուխտի «Զարմանալի է ինձ» երգը, Սայաթ Նովայէն եւ Հաւասիէն քանի մը այլ երգեր»:

×

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻ ՏՕՆ ՇԱՄՇԱԴԻՆԻ ՄԷՋ

Լեռնաշխարհի դպրարիկ անկիւններէն մէկուն մէջ հազարաւոր աշխատաւորներ ականատես ու մասնակից դարձած են հայրենի հողը, հոզագործ մարդը փառաբանող տօնահանդէսին: Շամշադին հասաբուած են նաեւ հիւրեր՝ Հայաստանի գանագան շրջաններէ: Ազանդական դհոլ - զուռնայի նուագակցութեամբ բռնկրած են ժողովրդական երգն ու պարը. տեղի ունեցած են մրցումներ՝ ազգային մարզաձեւերու: Ցուցադրուած են հայկական օճախի պատկերներ, սիրոյ վարպետներու պատրաստած բազմաթիւ իրեր, հնչած են ժողովրդական բանահիւսութեան սրատաօտ գրոյցներ եւ այլն:

×

Ամուսնացած զոյգը կը վիճի:

- Ես հոս հանգիստ եմ, Տոքթէօր, չնորհակալ եմ:

- Մնաք բարով, անցեալ ըլլայ:

Բժիշկը կը մեկնի սենեակէն: Տիկին Ալիս կը վաթթուի Աբամիկին ու կը համբուրէ զայն, առանց բան մը ըսելու:

Դեռ քանի մը օր առաջ բոլորովին անծանօթ էին ինծի, եւ հիմա սիրտս ուրախութեամբ կը լեցնեն, կարծես ընտանիքիս մաս կազմէին: Ո՞վ պիտի կարենայ լուծել կեանքի խորհուրդները: Ո՞վ պիտի կարենայ ինծի բացատրել թէ ինչո՞ւ մարդիկ, միլիոններով, միլիառներով մարդիկ, երկրագունտին վրայ, նոյն ժամանակամիջոցին կ'ապրին առանց իրարմէ լուր ունենալու, առանց պիրար ճանչնալու: Ոչ ոք պիտի կարենայ բացատրել: Օր մը եթէ ռումբ մը պայթի մեր գլխուն վերեւ, օր մը եթէ երկրաշարժ մը քարուքանդ ընէ մեր տուները, Աբամիկը եւ ես պիտի մեռնինք, միաժամանակ պիտի թաղուինք, բայց պիրար չենք ճանչնար: Իրարու քովէն պիտի անցնինք, երբեմն գրացի սենեակներու մէջ պիտի գիշերենք, երբեմն սրահի մը մէջ նոյն նուագախումբին նուագով պիտի օրօրուինք, բայց իրարմէ պիտի հեռանանք առանց պիրար ճանչնալու, առանց իրարմէ լուր ունենալու:

Ես ի՞նչ կ'ընէի տասներկու, կամ տասներեք տարի առաջ այն օրը, երբ աշխարհ կու գար այս մանչուկը, Աբամիկը: Ռուբիկը ծնած չէ՞ր այդ օրերուն: Ես ի՞նչ ընելով զբաղած էի արդեօք, երբ Տիկին Ալիս կը գալարուէր ծննդաբերական ցաւերով, կը պոռար, կը գոռար անկողնի մը մէջ, որ սա անկողնին կը նմանէր ապահովաբար: Ի՞նչ ընելով զբաղած էի այն օրը, երբ Աբամիկին մայրը, դեռ մանկամարդուհի, հարսանեկան հագուստով մը եկեղեցիէն ներս կը մտնէր իր փեսային հետ պսակուելու համար: Ա՛հ, ոչ ոք պիտի կարենայ բացատրել ինծի, թէ ինչո՞ւ այդ վայրկեանին այնքան հեռու էի այս կնոջմէն, եւ հիմա ինչո՞ւ այսքան մօտ...: Եւ... ի՞նչ կ'ընէր արդեօք Տիկին Ալիս, ի՞նչով զբաղած էր Յունուար 4-ի առաւօտուն, ճիշդ այն պահուն երբ ես պանտի կեղեւի մը վրայ կը կոխէի եւ դեռեն կ'իյնայի գլխուս վրայ...:

(Շար. 86)

Վ ե ր ա մ ո ւ ս

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ
ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայկերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10ին, Շաբաթ օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն.-

1.- Հայոց լեզու
2.- Հայոց Պատմութիւն
3.- Կրօնք
4.- Հայկական երաժշտութիւն
5.- Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, դեկավարութեամբ՝ Նաչիկ ԵՂԼՄԱԶԵԱՆի:-

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Շաբաթ օր 10 - 12, եւ 14 - 17ի միջեւ:

Օթոքարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները տեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին վրդ. ՊԵՐՃԵԱՆ-ի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ.-
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

U.G.A.B. PARIS
RENTRÉE SCOLAIRE

Le Comité des Dames de l'U.G.A.B. de Paris informe les parents intéressés que les cours de langue et de chants arméniens qu'il organise les mercredis après-midi à l'intention des enfants et adolescents âgés de 5 à 14 ans reprennent

— le Mercredi 10 Septembre —

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles - Paris 17ème

Pour tous renseignements complémentaires ou inscriptions téléphoner au
45 20 03 18
du lundi au vendredi de 10 à 17h.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ
ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:*

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն դիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր պաղտեթային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Բ.Ը.Մ. - ՎԱԼԱՆՍ
80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12
մասնակցութեամբ Մարսէյլէն
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »
մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ
Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:
Սալ Տը Լա Շիմի

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇԱՀԱՆ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ ԳԻՆ՝ 70 Ֆր.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ ,, 60 Ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ ,, 60 Ֆր.

ARMEN LUBIN
LES LOGIS PROVISOIRES
Prix : 48 Frs.

Դիմել՝ « Ե Ա Ռ Ա Զ »
Թղթատարի գին՝ 10 Ֆ. 30

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6–րդ, 5–րդ եւ 4–րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուվիլ, Վիլիւ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլփինթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բաժին:

Դիմել տնօրէնուհեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ՝

Մ Ա Ր Մ Ն Ի Զ Լ
Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք
(գունաւոր)
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն:

×

Կապոյտ Խաչի Սեբաստ - Լիվրի Կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15–ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Մխիթեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

o—o—o—○—o—o—o

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր անդամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ, Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայր.-

Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայս 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անճնաշխ Ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդագիրը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհանուր տնօրէնին կամ զանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին.-

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

×

ՕՐԱԿԱՐԳ

1.- *Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:*

2.- *Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր հաշուեքննութեան:*

3.- *Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական վարչական ժողովի:*

4.- *Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:*

5.- *Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:*

6.- *Գնահատանքի բանաձեւեր:*

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ *Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ*
Ատենապետ Ատենադպիր

1986, Մայիս 8
Սեն Պրուֆ, Ն. Ձ.

ԾԱՆՕԹ.- կը խնդրուի իրաւասու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անճնաշխ ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին, իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւասու անդամներ:

voyages en arménie

vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS :

03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

Lic. A. 1037

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Levon BAGHDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	SEVAN VOYAGES	VOCA TOURS
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	10, ave. du Prado
75001 PARIS	69003 LYON	13006 MARSEILLE
Tél. 42 - 61 - 51 - 13	Tél. 78 - 60 - 13 - 66	Tél. 91 - 37 - 58 - 58

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
21
JEUDI
21 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.294 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.294

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՒՔ ՇԻՐԱՒ փոքր փոփոխութիւններ ըրաւ կառավարութեան մէջ, որ թերեւս փոփոխութիւն բառին ալ չի համապատասխաներ: Արդարեւ, Ժերար Լոնկէ, ցարդ ներքին նախարար, Թղթատարի նախարար կը դառնայ, ապազգայնացման նախարարութիւնը, այլեւս անպէտ, կը ջնջուի եւ անոր գլուխը եղողը՝ Քամիլլ Քասանա կը սառնձնէ վարչական բարեփոխումը: Կը ստեղծուի եւրոպական հարցերու Ներքին նախարարութիւն մը, հատ մըն ալ՝ Պատմանութեան: Արմատական կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը՝ Իվ Կան կառավարութեան մէջ մուտք կը գործէ տեղական հաւաքականութեանց նախարարի պաշտօնով: Երկրորդ «նոր»ն է Ժաք Պօյոն, ներքին նախարար պաշտպանութեան:

ԴԱՐԵԱԶԱԿՈՒԹԵԱՆ մասին, Սէ - Էֆ - Տէ· Թէլի ընդհ· քարտուղարը Լամոն Մէտ կը առաջարկները կը ներկայացնէ Մոնտէ մէնոյա: Իր երազն է՝ պերոյի իջեցնել զործազրկութիւնը եւ այդ առընչութեամբ կը խորհի -գիւտ մը չէ անշուշտ- զարկ տալ տնտեսութեան: Ակէ զատ, Մէտ բաւական ճկուն է աշխատանքի պայմանները քննելու ընթր, այսինքն չի կառչիր անպայման մնայուն գործի մը նախապայմանին, կրնդունի մասնակի ժամանակացոյցի եւ ժամանակաւոր աշխատանքի սկզբունքը: կողմնակից է նաեւ որ գործ փնտռողները դասական նկատուած աշխատանքէ դուրս, այլ աշխատանքներ ընդունին, ընկերային գեռնի վրայ օգտակար, բայց ընթացիկ մարզերէ դուրս:

ՌՈՒԱՍԻ եւ ՕՐԼԻի օդակայաններու ազատային պաշտօնեաները 63 քիլօ քոքային վրայ ձեռք դրած են, Օգս· 15-ին, ինչ որ թմբեցուցիչի ամէնէն մեծ ձեռքերումն է Ֆրանսայի մէջ:

ԼՈՆՏՈՆի բանուկ փողոցներէն՝ Քենզինկթըն Հայ Սթրիթի վրայ զօրաւոր պայթում մը քարուքանդ ըրած է պարսիկ թերթավաճառի մը խանութը: Մէկ մեռեալ եւ 13 վիրաւոր կայ: Ահաբեկչական արարք մը անկարելի չի նկատուիր:

ԹՇՐԱՆի մէջ, ռումբ մը պայթած է երեքշաբթի առտու, որու հետեւանքով 20 մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան: Իրանեան գործակալութեան համաձայն, ահաբեկչական այս արարքը «միջազգային աշխարհակալութեան» գործն է:

ՋՈՒԻՑԵՐԻԱ կը ծրագրէ չատ խիստ միջոցներու դիմել, սահմանափակելու համար օտարներու թիւը երկրին մէջ: Այս առընչութեամբ, կեդրոնական իշխանութիւնը կը մտադրէ առաւելաբար դիպլոմատներով, ուսանողներով եւ թոշակառուներով զբաղիլ, ինչ որ դրեթէ «անձնասպանական» կը նկատուի երկու առաջին պարագաներուն համար: Այսպէս, գերն հրամանագրի մը ծնունդը ղրկած է բոլոր չրջանային կառավարութեանց, կարծիք առնելու համար, ինչպէս Սահմանադրութիւնը կը պահանջէ: Նոյեմբերին, նոր օրէնքը կը գործադրուի, եթէ մինչ այդ փոթորիկ չպայթի: Այդ օրինագիծը կը նախատեսէ որ 16 տարեկանէն վեր, ոեւէ պատանի չի կրնար Զուիցերիա մուտք գործել եւ 22 տարեկանի կը սահմանափակէ համալսարանական հաստատութեանց եւ բարձրագոյն վարժարաններու համար ընդունելի տարիքը: Նման կարգադրութիւն մը նաեւ Հարուած մըն է բազմաթիւ ոչ -պետական հաստատութեանց համար, ինչպէս համբաւաւոր Ռոզէլի վարժարանը, ուր հարիւր տարի է կոթոլիկ բոլոր գաղափարները կ'ուսանին կամ «պանդոկային» վարժարանները:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ «ՄԱՍԱԼ» ՄԸ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵՐՔՈՂ ԲՈԼՈՐ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐԸ ԳՈՂՑՈՒԵՐ ԵՆ...

Օգս· 10 եւ 11-ի թիւերով *կիւնէշ* կը հաղորդէ «զգայացուց» լուր մը եւ մանաւանդ ահազանգ կը հնչեցնէ: Յանկարծ մէջտեղ ելեր է որ օսմանեան կարգ մը փաստաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ Հայերու դէմ ցեղասպանութիւն չէ գործուած, գողցուեր են..., եւ այսօր Թուրքերուն ձեռքը այդ անհերքելի տուեալները չկան այլեւս: Իսկապէս, հրաշալի գիւտ մըն է այս մէկն ալ: 70 տարի, Թուրքերը բացարձակապէս մերժած են օսմանեան դիւանները հրապարակ հանել եւ 71-րդ տարին ալ երբ պիտի հանեն եղեր, բան որ թրքական տեսակէտը կը հաստատեն, մէջտեղ կ'ելլէ որ անոնք գողցուեր են (ի՞նչ ալ դիւրին է եղեր...) եւ ծախուեր Հայերուն:

×

Կիւնէշ *ահազանգ* կը հնչեցնէ պնդելով *որ կարգ մը օսմանեան փաստաթուղթեր գողցուած են եւ արտասահմանի մէջ ծախուած են Հայերու: Այս փաստաթուղթերը կարող էին ջրել հայկական պնդումները եւ զօրավիգ կանգնիլ հայկական խնդրի մէջ Թրքական տեսակէտին: Թերթը կը դրէ, թէ վարչապետական խորհրդատուի օգնականներէն Մէհմէտ Փէրճին Խոթանուլ եկած է եւ քանի օրէ ի վեր հարցաքննութիւններ կը կատարէ Պետական Արխիւներու Ընդհանուր Տնօրէնութեան մօտ: «Թուրք Ապահովութեան Մխուրները» որոնք նոր ռազմավարութիւն հետապնդող Հայերու դէմ պայքարելու միջոցներ կը փնտռեն, երեւան հանեցին, որ Թուրքիոյ մէջ կարգ մը կարեւոր օսմանեան փաստաթուղթեր գողցուած են անծանօթներու կողմէ: Կը պնդուի թէ հարցաքննութիւն կը կատարուի Պետական Արխիւներու Տնօրէնութեան բարձրաստիճան մէկ պաշտօնավարին մասին, որ օգնած է հայ հետազօտիչի մը:*

Թերթը կը գրէ որ պետական պաշտօնեաներ ամէն կողմէ արխիւներու մէջէն կը հաւաքեն հայկական նիւթեր եւ զանոնք կը տեղեկագրեն Անգարա: Այս նիւթերը կը ջրեն հայկական պնդումները: Այս պատճառաւ անոնց գողցուած ըլլալը, Թուրքիան կը զրկէ Հայոց պնդումներուն անհիմն եղած ըլլալը փաստելու կարելիութենէն:

Մէհմէտ Փէրճին ըսաւ որ ինք անձամբ տեղեակ չէ թէ այսպիսի փաստաթուղթեր գողցուած ու Հայոց ծախուած են: Բայց ես ալ լսեցի ենթադրական կարգ մը լուրեր, բան որոնց անցեալ տարիներու ընթացքին թալանուած են հայկական փաստաթուղթեր, բաւ Փէրճին:

Իսկ ուրիշ խորհրդատու մը սակէս արտայայտեցաւ·

«Մեր երկրին մէջ կանոնաւոր կերպով դասաւորուած չեն ոչ օսմանեան շրջանի եւ ոչ ալ հանրապետական շրջանի կարեւոր փաստաթուղթերը: Մասնաւորաբար օսմանեան շրջանի վաւերաթուղթերը չատ խառնակ վիճակ մը ունին: Բազմաթիւ թուղթեր խնամու նկուղներու մէջ պահուած եւ թրջուած են: 5 - 6 տարիէ վեր պնդումներ կան որ կարգ մը հայկական փաստաթուղթեր գողցուած են: Իսկ այսօր, Պետական Արխիւներու Տնօրէնութեան առանց արտօնութեան, ոչ թէ բէտութենէն առանց գոնէ թուղթի կտոր մը անգամ կարելի չէ դուրս հանել:

Մինչ այդ, բազմաթիւ մասնագէտներ եւ հետազօտողներ, Ընդհանուր Տնօրէնութենէն ներս չառնուեցան այն պատճառա-

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԱՅՐԻՆ

1986-ը խաղաղութեան տարի հռչակուած էր: Աշխարհի բոլոր մեծերն ու փոքրերը ջանք պիտի չխնայէին «խաղաղութիւն» կոչուած առասպելային արարածը ի վերջոյ օձիքէն բռնել ու բերելու համար մեր երկրագունտը: Ու այս անկեղծ ջանքերուն, սրտագին փափաքին որպէս գրաւական, ընտրուեցաւ խորհրդանիշական մըն ալ: Ռոսթա - Ռիֆայէն բերուած մայրի մըն էր ան, զոր խաղաղասէր, խաղաղաւէր դիւանագէտներ մեծ հանդիսութիւններով տնկեցին ՄԱԿ-ի Նիւ - Եորքի կեդրոնի պարտէզը:

Ու վերջ՝ բոլոր վէճերուն, բախումներուն, հիւլէական զէնքին, ռումբերուն, սպանութիւններուն· մայրին իր հովանիին տակ պիտի հիւրասիրէր ու պատսպարէր աշխարհի խաղաղութիւնը:

երկար չտեւեց սակայն այս ապահովութիւնն ու գոհունակութիւնը· խանդավառ դիւանագէտները առաւօտ մըն ալ զարմանքով եւ յուսախաբութեամբ նկատեցին թէ իրենց բոլոր ջանքերը, մաթաւոյները, նիգերն ու ճառերը հաւաքած, լռիկ մնջիկ կծիկը դրած է Ռոսթա - Ռիֆացի մայրին· հրաժարելով իրեն վըստահուած պատուակալ պաշտօնէն:

Խաղաղութեան տարուան մէջ տնկուած խաղաղութեան ծառը չորցեր էր Հիրոշիմայի ռումբին ու Պերլինի ամօթի Պատին տարեդարձներու նախօրեակին···:

Հիմա, կը տեղեկանանք, թէ ՄԱԿ-ի մէջ կազմուած է «ծառի ենթայանձնախումբ» մը· ու ան առանց կարեւորութիւն տալու վայրերուն նախատեսումներու, ձեռնարկած է աւելի հաւատարիմ ու անդաւաճան թեկնածու մը գտնելու «խաղաղութեան տարուան խորհրդանշան»ի պատուակալ պաշտօնին, այդ ձախաւոր մայրիին տեղ, որ իր խորհրդանշած երկրին իսկ չէր յաջողած խաղաղութիւն բերել այսքան տարիէ ի վեր:

Ա Ր Փ Ի

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 11 / 13)

ԻԶԵՒԱՆ - ՀՐԱԶԴԱՆ
ԵՐԿԱԹՈՒՂիի
ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ծանօթ է, որ վերջերս աւարտեցան Իջեւան - Հրազդան երկաթուղիի կառուցման աշխատանքները: Այսպէսով յաղթահարուած է 69 քիլոմեթր դժուար անցանելի ճանապարհը եւ երկաթուղին Ազատեւի կիրճերով, Դիլիջանի փապուղիներու շարքով, Մեղրաձորի փապուղիով կը կըտրէ Փամբակի լեռնաշղթան ու դուրս կ'ելլէ Մարմարիկի դեղատեսիլ հովիտը, ուրկէ անոր ուղին կ'երկարի դէպի Հրազդան ու Զարենցաւան, դէպի Երեւան···

Օգս· 9-ին տեղի ունեցած է պաշտօնական բացման հանդիսութիւնը, որուն ներկայ եղած են Հայաստանի կուսակցական եւ սեռական ատաձանին, ինչպէս նաեւ հոծ բազմութիւն մը: Բացումը կատարած է վարչապետ եւ Իջեւան - Հրազդան երկաթուղիի չինարարութեան յանձնախումբի նախագահ Ֆադէյ Սարգսեան: Ասոք առնելով կուսակցութեան Ա· քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան գնահատած է տարուած աշխատանքները եւ նշած թէ չինարարները հակայ գործ կատարած են: Հորատումի եւ պայթեցման եղանակով հանուած եւ տեղափոխուած է 7,5 միլիոն խորանարդ մեթր ժայռապար: Լեռնա - երկրաբանական բարդ, յարափոփոխ պայմաններու մէջ դեռեղուած է 112 քիլոմեթր դլխաւոր եւ կայարանային ուղեգիծ, կառուցուած են 7,5 քիլոմեթր յենապատ, 19 մեծ կամուրջ, ուէլլէ քան 16 քիլոմեթր փապուղի, այդ կարգին՝ Խոր· Միութեան մէջ մեծադոյն փապուղին՝ Մեղրաձորինը, որուն երկայնքն է 8,3 քիլոմեթր: Կառուցուած են նոր կայարաններ՝ Լուսաբաց, Գօշաւան, Կոյրիչեւ, Դիլիջան, Ֆիոլետովօ, Մեղրաձոր, Կաքաւաձոր, ինչպէս նաեւ ապասարկութեան, թէքնիքի եւ ճարտարագիտական սպասարկման չէնքեր եւայլն: Կառոյցի իրագործման օգնած են Վրաստանի, Ադրբեջանի, Կիեւի, Մինսկի, Խարկովի, Տաշքենդի մասնագէտները: Նշելէ եւս Իջեւան - Հրազդան երկաթուղիի ունենալիք դերը Հայաստանի տնտեսական զարգացման մէջ, Կարէն Դեմիրճեան դիտել տուած է, թէ յառաջիկայ տարիներուն հսկայ չափանիշով աշխատանքներ կը տանին փոխադրութեան մարզի չինարարները: Կը կառուցուի Վարդենիս - Ջերմուկ նոր երկաթուղագիծը:

Շնորհակալութեան եւ ողջոյնի խօսքեր արտասանած են գանազան ձեռնարկութեանց պետեր ու ներկայացուցիչներ, հուսկ՝ վահագն Դաւթեան, որ իր մէջ այլոց ըսած է· «Այս երկաթուղու չինարարութեան մէջ ես նաեւ մէկ ուրիշ մեծ խորհուրդ եմ տեսնում: Սրա չինարարները այն նոյն ազնիւ ու քրտնաթոր վարպետների հարազատ ժառանգներն են, ովքեր այս ձորերում դարեր առաջ դժուար ու դժնի ոքնանքով բարձրացրել են աքանչելի Հաղարծինն ու Գօշավանքը: Նման մի ուրիշ ճշմարտութիւն է յուշում ինձ այս երկաթուղին: Այն, որ մեր հանրապետութիւնը զարգանում է ներդաշնակօրէն· նոր երկաթուղի, բայց եւ մարզահամերգային համալիր, երեւանեան մետրոպոլիտէն, բայց եւ Տաթեւի վանքի վերականգնում··· Իսկ դա նշանակում է, որ իրագործւում է այն հին ճշմարտութիւնը, բան որի ժողովուրդն ապրում է ոչ միայն հացիւ, այլեւ բանիւ, որ ամէն ինչ արւում է հնի ու նորի կապերն անխզելի պահելու համար»:

Կարէն Դեմիրճեան կտրած է Իջեւան կայարանի կառամատոյցի մուտքի ժապաւէնը եւ առաջին կառախումբը ճամբայ ելած է:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՃԱՌՔԻ ԱՆՑԱՐՎԱԾ ՎԱՃԱՌՈՒԹՅԱՆ

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

Ք. Երևան, Կոմիտասի պող., 49, բն. 2, հեռ. 26-14-63

Վաճառվում է 1984 թ. արտադրության «Ժիգուլի» 2106 մակնիշի, 1600 խ.սմ շարժիչի ծավալով, սպիտակ գույնի, 1984 թ. հունիսի 15-ին գրանցված, 1984 թ. հունիսի 15-ին ՀՍՍՀ ՆԳՆ ճանապարհային ոստիկանության 1-ին ծառայության տրված ՀՀ 0 0 0 0 0 համարանիշերով, 1984 թ. հունիսի 15-ին ՀՍՍՀ ՆԳՆ ճանապարհային ոստիկանության 1-ին ծառայության տրված

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՆ ՈՒ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆ

ՇԱՒՂ ՎԱՐՍԵԱՆ

Կեդրոնականցին ճանչցայ աւելի չուտ, քան կեդրոնական վարժարանը: Եւ դուք չէ՛ք կրնար ըսել, որ մեծ կեդրոնականցի մը ինծի մէջ առաջին անգամ իմացայ ծալլոյ նշանաւոր կեդրոնական վարժարանի մասին:

1937 թուականին ուսարտելով Կիպրոսի Նիկոսիա քաղաքի Մելքեան - Ուզունեան նախակրթարանը, ընդունուեցայ Մելքոնեան կրթական հաստատութիւն: Այդ ատեններն մէկ անգամէն բարձրացեր էր Մելքոնեան կրթական հաստատութեան հեղինակութիւնը, մակարդակը, հաստատութիւնը թեւակոխեր էր զարգացման նոր փուլ մը: Մեծցեր, անուանուեր էր գրեթէ սերունդը, Մերճաւոր արեւելքի երկիրներու մէջ կը բացուէին հայկական նորանոր դպրոցներ, որոնց հարկաւոր էին ուսուցիչներ: Անհրաժեշտ էր ուրիշ վերանայիլ, հիմնովին փոփոխել, դասն պահանջներուն յարմարցնել նաեւ վարժարանի ծրագիրը: Այդ դործը իրականացնողը եւ Մելքոնեան կրթական հաստատութեան վարժապետանոցի հիմնադիրը տնօրէնը հանդիսացաւ Պօղոս Գէորգեան անունով, չափազանց զարգացած մտաւորական մը: Աւելի ուշ պիտի իմանայի, որ ան մինչդպրային առումով հեղինակութիւն էր մանկավարժութեան ու հոգեբանութեան աշխարհին մէջ, աւարտած էր Ժընեւի համալսարանը, մանակցած էր Գլարաբէտի հոգեբանական աշխատանոցի աշխատանքներուն, հրատարակած հոգեբանութեան ու մանկավարժութեան վերաբերեալ չարք մը արժէքաւոր գիրքեր օտար լեզուներով: Մելքոնեանի միւս ուսուցիչները եւ աւագ դասարաններու, յատկապէս վարժապետանոցի իր աշակերտ աշակերտուհիները, որոնցմէ մէկն էր նաեւ յետագայի յայտնի հրապարակագիր եւ հանրային գործիչ Գերասիմ Ահարոնեանը, անոր մասին կը խօսէին որպէս մեծ կեդրոնականցի: Երբ որոշուած էր վերափոխել Մելքոնեանի ուսումնական ծրագիրը, դիմեր էին իրեն: Եւ ան թողած ամէն ինչ՝ եւրոպական ոստաններու իր դիտա - մանկավարժական աշխատանքը, նիւթական ապահով վիճակը, եկեր էր Կիպրոս՝ աստար կանդնելու Մելքոնեանին, հոն տեղծելու Պօղոս Կեդրոնական վարժարանի նմանակը:

Մելքոնեանցիներու այն սերունդը, որ տած է Պօղոս Գէորգեանի մանկավարժութեան ու հոգեբանութեան դասախօսութիւնները, կարո՞ղ է երկիւղածութեամբ չխոնարհիլ անոր յիշատակին առջեւ: Ի՞նչ էր հոգեբանութիւնը, ըստ Պօղոս Գէորգեանի, եթէ ոչ մարդու հոգեկան աշխարհի մանրադնին ուսումնասիրութիւնը՝ լաւ ճանչնալու համար մարդու հոգեկան կերտուածքը, անոր զործօնութիւններու զրգռապատճառները: «Մանիր ըզբեզ» սոկրատեան ճշմարտութիւնը տարը կը ձգտէր: Բայց մարդ էակը միայն ներկայի մէջ զործող անձ չէ, ունի պատմական արմատներ, պատմական ինքնութիւն, իր մէջ կը կրէ, կամ պէտք է կրէ իր ժողովուրդին եւ նաեւ մարդկութեան պատմութեան յիշողութիւնը:

Այսպէս է, որ ան՝ մեր սիրելի ուսուցիչը, մեծ կեդրոնականցին մեզ կը տանէր մինչեւ մեր պատմութեան խորքերը, մինչեւ Հայկ նահապետ եւ Հեթհեթակ, ժամանակի հետ յառաջանալով մեզի կը սորվեցնէր, թէ ի՞նչ կը նշանակէ հայ մարդ ըլլալ: Հայ ամբողջական մարդ՝ անցեալը, ներկան եւ ապագայի երազները միաձուլուած:

Եւ երբ մենք հիացած, կլանուած կ'ըմբոշխնէինք ամենադեղեցիկ հայերէնով կարդացուած անոր դասախօսութիւնները, անոր բարակ պեխերուն տակ, չրթունքներու անկիւնը կ'ուրուագծուէր մեզմ ժպիտ մը, եւ մեզի կ'ըսէր.

- Այս ամէնը ես իմ ուսուցիչներէս սորված եմ կեդրոնականի մէջ. նուիրուիլ ազգի ծառայութեան, ստանձնել ազգի կեանքը կազմակերպելու սրբազան պարտականութիւնը: Աո՛ր կոչուած էր կեդրոնականը:

Այո, այդպիսի տեսլականէ մը ծնած էր կեդրոնական վարժարանը: Երբ 1878-ի Պերլինի վեհաժողովին ցնդեցան Հայոց ինքնավարութիւն ունենալու երազները, երբ 16-րդ յօդուածը դարձաւ 61-րդ, որով Հայերու կը չնորհուէր միայն տեղական պահանջներէն բխող ներքին բարենորոգումներու իրաւունք, սկսաւ բարենորոգչական չարժում մը: Առաջին հերթին պէտք էր լուսաւորութեան լայն չարժում սկսիլ, ամէնուր զպրոցներ բանալ: Իսկ զպրոցներու համար ուսուցիչներ պէտք էին. ուսուցիչներ, որոնք զարթօնքի կոչէին արեւմտահայութիւնը: Եւ ահա, օրուան պատրիարքը՝ Ներսէս Վարժապետեան, ան որ Մշոյ Առաքելոցի վանական դպրոցին մէջ ուսուցչութեան ընթացքին ուսումնասիրած էր Մխիթարեան միաբանութեան պատմութիւնը, մտածեց Պոլսոյ մէջ կրթօճախ մը բանալ, ուր ուսուցիչներ պատրաստուէին զաւառներու համար: 1886-ին պատրիարքին եւ հայ մտաւորականութեան առաջատար ներկայացուցիչներու չանքերով հիմնուեցաւ բարձրագոյն այդ զպրոցը, որ կոչուեցաւ Կեդրոնական: Առաջին տնօրէնը եղաւ յայտնի հանրային գործիչ, եւրոպական առումով բարձր մտաւորական, բազմաթիւ լեզուներու քաջատեղեակ Մինաս Զերաղը, որ գանուած էր Մշոյ Հայրիկի գլխաւորած պատուիրակութեան կազմին մէջ: Վարժարանը սկսաւ գործել 65 աշակերտներով: Այսեղ կ'ընդունուէին վեցամեայ նախակրթարանը աւարտած ամէնէն ընդունակ եւ նաեւ հանրային գործունէութեան համար խանդաւառ ունեցող պատանիները: Աւարտելով կեդրոնականը, երիտասարդները իրաւունք կը ստանային իրենց ուսումը չարունակելու եւրոպական երկիրներու, յատկապէս Ֆրանսայի ու Զուիցերիոյ համալսարանները: Ընդգծելու համար կարեւորութիւնը, որ կը տրուէր այս կրթօճախին, բաւական է նշել անունները այն մտաւորական վաստակին, որ դասաւանդած է հոն մինչեւ 1915 թուականը՝ ապահովելով վարժարանի վերելքն ու բարձր հեղինակութիւնը: Յայտնի մանկավարժներ Յովհաննէս Հինդլեան, Ռէթէոս Պէրպէրեան (ասոնք երկուքն ալ յետագային բացին իրենց սեփական վարժարանները), յայտնի պետական գործիչ եւ դիւանագէտ Գարբիէլ Նորատունկեան, Հրանդ եւ Զապէլ (Սիպիլ) Ասատուրներ, երկուքն ալ նախանձախնդիր Հայոց լեզուի զարգացման, «Թանզարան» դասագիրքերու հեղինակներ, դրողներ՝ Մելքոն Կիւրճեան, Յակոբ Պարոնեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Տիրան Զրաքեան, լեզուաբան երուանդ Տէր-Անդրէասեան, հայագէտներ՝ Եղիշէ Դուրեան, Մաղաքիա Օրմանեան, Գարեգին Սրուանձտեանց եւ ուրիշներ: Մեծն Կոմիտաս է դասաւանդած կեդրոնականի յարկի տակ եւ իր «Գուսան» երդչախումբը հիմնականին մէջ կազմած այս վարժարանի սաներէն: Կեդրոնականի մէջ թեւածող ոգեղէն այս չունչի տակ թրծուած են բազմաթիւ երիտասարդներ, որոնք յօժարակամ մեկնած են հայկական զաւառներ, մինչեւ Նոր Բայազէտ, Սասուն ու Զէյթուն, Մուշ ու Տարօն, Ատանա, Մերսին ու Զոք Մարզուան, ցրուելու խաւարը ու զարթօնքի սերմեր ցանելու մտաղ սերունդի հոսերմեր ցանելու մտաղ սերունդի հոգիին մէջ, անոր ներարկելու ազգային ինքնագիտակցութիւն: Եւ, վերջապէս, կեդրոնականէն եկած են Հրաչեայ Աճառեան, Աբրահամ Զօպանեան, Աբրահամ Ալպոյաճեան, Երուանդ Սրմաքէշխանլեան (Եղուխան), Օննիկ Չէֆթէ Սարաֆ, նկարիչներ՝ Տիգրան Խաչեան, Ռաֆայէլ Շիրմանեան եւ այլ բազմաթիւ մտաւորականներ: Այս վարժարանին մէջ է իր առաջին դասերը տուած Միսաք Մեծարենց: Մելքոնեան հաստատութեան մեր ուսուցիչը՝ Պօղոս Գէորգեան, մեզի պատմած է այդ կայտառ պատանիի մասին, որ կը կոչուէր Միսաք:

- Կեդրոնական վարժարանը, Միսաքն ու ես նոյն տարին ծնած ենք՝ 1886-ին: Միսաքը չգուտ, առողջ պատանի մըն էր, մեզ բոլորս կը զգեռնէր: Գիտէինք, որ բանաստեղծութիւններ կը դրէ: Մեզի ցոյց չէր տար, ուղիղ կը տանէր Հրանդ ցոյց չէր տար, ուղիղ կը տանէր Հրանդ Ասատուրին: Մէկ ալ լսեցինք, որ թոքախտ բոյն դրած է անոր մարմնին մէջ: Վերջին դասարանները չէրոլորած՝ ստիպուած հեռացաւ դպրոցէն:

Բոլոր կեդրոնականցիները Մեծարենցի պաշտամունքն ունին, եւ նաեւ մեր չբրպաշտամունքն ունին, եւ նաեւ մեր չբրջանի մելքոնեանցիները: Այդ սէրը կեդրոնականէն մեզի փոխանցուեցաւ Պօղոս Գէորգեանի միջոցով: Մեր ուսուցիչը կը սիրէր երբեմն դասերը դուրսը ընել: Եւ ամէն անգամ, երբ վայրի ծաղիկ կը տեսնէր, մեզմ, զգայուն կը չշնջէր.

Գիտե՞ս, ծաղիկ, անուսին ինչ է
Դողիւն, որ բեզ տուաւ հովիկ,
Եւ ձայնին, որ զիս կը կանչէ:

Կեդրոնականի ուսուցիչ եղած է հմուտ թրքագէտ Ստեփան Կուրտիկեան, որ ոչ մէկ անգամ աշակերտներու հետ հայերէն չէ խօսած, եւ վերջիններս կարծած են, թէ ան հայերէն չի գիտեր: Բայց, երբ 1915, Ապրիլ 24-ի գիշերը տարեր են հայ մտաւորականներու ասպզարոյլը, յաջորդ օրը ան դասարանին մէջ այդ եղեռնագործութեան մասին յուզուած ու վրդոված պատմեր է հայերէն:

Յետ եղեռնեան չրջանին ընդհատուեցաւ դասաւանդու համար ուսուցիչներ պատրաստելու առաքելութիւնը, որովհետեւ ոչ դասատ մնաց, ոչ աշեմտահայութիւն: Բայց, այնուամենայնիւ, կեդրոնականը չդադրեցաւ գոյատեւել. պահել իր մարդակը: Վարժարանին մէջ ապաստան գտան չատ որբեր, անոնցմէ մէկն էր Լեւոն - Զաւէն Սիւրմէլեան, որ այդ օրերուն կեդրոնականի ուսուցիչ Վահան Թէքէեանի յատուկ հոգատարութեան արժանացաւ իր բանաստեղծութիւններով:

Յետագայ տասնամեակներուն, մինչեւ չիսունական թուականներու կէսերը կեդրոնականը դեռ կը չարունակէր պահել իր երբեմնի մակարդակը՝ հայագիտական կրթութիւն չամբելով պոլսահայ պատանիներու: Գեղամ Գաւաֆեան, Պետրոս Ասրունի, Տիկին Էլիզ Ալմազեան եւ Հրանդ Տէր-Անդրէասեան կորովի տնօրէններ եղան:

Բայց օգակը հետզհետէ կը սեղմուէր ոչ մեայն կեդրոնականի, այլեւ Պոլսոյ բոլոր հայկական դպրոցներու չուրջը, կը պակսէին հայագիտական նիւթերու դասաժամերը, կը նուազէր, կը թուչնէր այն ոգին, որ դարբնուեցաւ այս յարկի տակ:

Երեք չորս տարի առաջ Պոլիս էի: Պոլսահայ իմ բարեկամները գիս կը տանէին ամէն տեղ, ցոյց կու տային յատկապէս հայկական Պոլիսը, կ'այցելէինք դերեզմանները՝ Շիշլի, Սկիւտար, Պալըքլը, ծաղկեկոդումներ կը դնէինք Պետրոս Դուրեանի, Միսաք Մեծարենցի, Յակոբ Մնձուրիի շիրիմներուն: Բայց ես չկրցայ այցելել ոչ մէկ հայկական դպրոց: Եւ երբ ցանկութիւն յայտնեցի դոնէ քանի մը վայրկեան մտնելու կեդրոնական, բարեկամներս լուռ նայեցան իրարու, եւ ես հասկցայ որ անկարելին խնդրած եմ:

Յետոյ լնծի ընկերակցող մտաւորականներէն մէկը՝ Թունդ կեդրոնականցի մը հառաչանքով բաւ.

- Աւելի լաւ, որ չտեսնես այս վիճակին մէջ: Տարիներ առաջ ճանապարհը լայնցնելու պատրուակով քանդեցին անոր ճակատային մասը: Հիմա եաեւի կողմի ատիճաններով կ'ելլեն կը մտնեն:

Զկա՞ր, ուրեմն, մարմարեայ ատիճաններով, մարմարեայ կամարակապ սիւներով մուտքը, ուրկէ ամէն օր արեւմտահայ ամենարնտիր մտաւորականներու հոյլ մը մտած էր կեդրոնական...:

Բայց եւ այնպէս, Պոլիս ես տեսայ այն ոգին, որ յատուկ է կեդրոնականցիին: Հանդիպեցայ կեդրոնականցիներու, որոնք համախմբուած են իրենց չրջանաւարտներու Միութեան չուրջը, որ կը կոչուի «Կեդրոնական Սանուց Միութիւն» եւ իր մասնաճիւղերը ունի աշխարհի բոլոր այն կողմերը ուր հոծ թիւով կեդրոնականցիներ կ'ապրին: Թէեւ իմ Պոլիս եղած օրերուն գադրեցուած էր նաեւ Սանուց Միութեան գործունէութիւնը: Նախկին կեդրոնականցիները կը ջանան օգնել մայր դպրոցին, հոգալ սաներու ուսման ծախքը, որպէսզի բոլորովին չհանդիպ այնտեղ մեզմօրէն պլպլացող Մեսրոպեան կանթեղի բոցը:

Կեդրոնականցիները իրարու եւ իրենց սիրելի մայր վարժարանի հետ հաղորդակցելու հիանալի միջոց մը հնարած են: Ամէն տարի Դեկտեմբերի երկրորդ կիրակի օրը յայտարարուած է կեդրոնականցիներու Բաժակի Օր: Ուր որ ալ ըլլան կեդրոնականցիները, միատեղ, թէ առանձին, վայրկեան մը առաջ կը կանդնին ու բաժակ կը բարձրացնեն յիշելով իրենց ուսուցիչները, իրենց ընկերները եւ Պոլիս գտնուող այն չէնքը, որ իրենց պատանեկան երազներու օրօրոցն էր, եւ որ իրենց տուաւ պատգամը՝ «միշտ եւ ամէնուր զուրգուրալ հայ մշակոյթի, մայրենի լեզուի եւ հայրենիքի վրայ»:

Հարիւրամեայ փառաւոր ուղի ա նցած է Կեդրոնական վարժարանը: Յաղթահարնելու կողքին եղած են պարտութիւններ, եղած է յետքայլ: Բայց ոգին, որ տուաւ կեդրոնականը, չի չիջնր: Փաստ, որ կեդրոնականցիները 1986 թուականը յայտարարած են յոբելեանական: Հայրենիքի մէջ, Փարիզ եւ չարք մը այլ դպրոցական մէջ պիտի նչեն իրենց մայր վարժարանի 100ամեակը, վերանորոգելով իրենց ուխտը՝ ափիւռքի մէջ բարձրացնելու նոր կեդրոնական մը:

ԼԻՈՆԷՆ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

Մօտ քսան տարիներէ ի վեր ամէն ամառ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի նախաձեռնութեամբ ափիւռքահայ ուսանողներ կը հրաւիրուին հայրենիք: Ամերիկայի եւ Անգլիոյ թեմերու երիտասարդական միութիւնները յաճախ օգտուած ըլլալով այս առիթներէն, այս տարի Հայրապետին բարեհաճ կարգադրութեամբ է որ Ֆրանսայի Հայոց Թեմէն խումբ մը երիտասարդներ հրաւիրուեցան: Խումբը կը գլխաւորէր Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբան Զաւոկ արեղայ Ասատիքեանը: Երեսուն հոգինեռէ բաղկացած խումբը Հայաստան եղաւ Յուլիս 9-էն 30 ուանկէ չատոյ մինչեւ Օգոստոս 4 Լենինգրատ եւ Մոսկուա:

Իրենց կեցութեան ընթացքին երիտասարդ Ֆրանսահայերը Բիւրականի (Աչտարակի չրջան) կաթողիկոսական ամարանոցը մնացին, իրենց համար ամէն օր Հայոց լեզուի, երգի ու պարի դասընթացքներ կազմակերպուեցան Երեւանի «Սայաթ Նովա» երաժշտական դպրոցի չէնքին մէջ, չնորհիւ «Սփիւռքահայութեան հետ Մչակութային Կապերու Կոմիտէ»ի նչանակած դասախօսներուն:

Երիտասարդ ուխտաւորները այցելեցին Հայաստանի պատմական վանքերը եւ տեսարժան վայրերը, ներկայ եղան զարուեստական բազմաթիւ ներկայացումներու եւ երկու անգամ ընդունուեցան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Հայրապետին, ինչպէս նաեւ Սփիւռքի Կոմիտէի նախագահ Կարլէն Դալլաքեանի կողմէ: Օգոստոս 4-ին, բազում յիշատակներով լի երիտասարդ ուխտաւորները վերադարձան Լիոն իրենց հետ բերելով Մասիսի Սուրբ աճիւնէն, Սեւանայ ջուրէն եւ Ս. Էջմիածնէն ափ մը հող:

ԿՈՐԻՒՆ

«ՈՋՆԻ»Ի ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

Լոռեցու մէկ ծերունու թաղման ժամանակ մի քանի ջահելներ մօտեցան հարիւրամեայ Համոյին.

- Համօ բէձա, քե՞զ երբ ենք այսպէս առաջ - վառաջ տանելու:

- Ընչի, տղերք ջան, դուք էդ ժամանակ սաղ տէք ըլի՞լ:

×

Կինոթատրոնի տնօրէնն էր: Ճաշին պատահում էր, որ դահլիճում տղմիկ երեխաներին սաստում էր՝ «երեխանե՛ր սուս մնացէք»: Ակնիկս դա նկատել էր: Մանկապարտէզի դաստիարակչուհու այն հարցին, թէ հայրիկդ ի՞նչ է աշխատում, պատասխանել է. «Երեխաներ սուսացնող է»:

×

Կարոյի հարսը աշխատում է ծխախոտի կրպակում: Մի օր ինչ-որ պատճառով չի գնում աշխատանքի եւ ամբողջ ներքան փոխարինում է Կարօն:

Կրպակին է մօտենում մի անծանօթ:

- Ծխախոտ ունէ՞ք:

- Չեմ ծխում, - պատասխանում է Կարօն:

×

- Էդ ինչու եւ հիմնարկում կուզկուզ ման գալիս:

- Չեմ ուզում պետից բոյով երեւալ...

Օր. Գեղանոյշ Ազապէկեան,
Տիկին Լուիզ Լը Ռուա - Ազապէկեան,
Տիկին Արամ Ազապէկեան,
Տէր եւ Տիկին Աստուր Ազապէկեան եւ զաւակները,

Օր. Սօնա Բարելեան
սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի եղբօր եւ զարմիկին՝

ՀՐԱՆԴ ԱՂԱՊԻԿԱՆԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուելու Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ եկեղեցին, Օգոստոս 8-ին, ընտանեկան մաքրիմ շրջանակի մէջ, ուրկէ մարմինը փոխադրուելու Թլիլի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները Տիկիններ՝ Գեղանոյշ Ազապէկեանի եւ Լուիզ Լը Ռուա - Ազապէկեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տօնիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թասումեան եւ զաւակները (Ֆրանսա), Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Տօնիկեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Տօնիկեան ինչպէս նաեւ Քէչէճեան եւ Աբրահամեան ընտանիքները խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ եւ աղգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ
(ծնեալ՝ ՔԷՉԷճեան)

մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Տօնիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թասումեան եւ զաւակները (Ֆրանսա), Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Տօնիկեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Տօնիկեան ինչպէս նաեւ Քէչէճեան եւ Աբրահամեան ընտանիքները խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ եւ աղգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ
(ծնեալ՝ ՔԷՉԷճեան)

մահուան առթիւ:

Այրի Տիկին Լուիզ Վարդերեսեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պայընտրեան եւ իրենց բնտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց եւ մասնաւորի Տէսինի՝

Clinique du Grand - Large ի անօրէնութեան, բժշկական կազմին, եւ պաշտօնէութեան, որոնք անձամբ, դրաւոր, հեռագրով եւ ծաղիկով մասնակցեցան իրենց սուգին

ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

CEREMONIES DU 42e ANNIVERSAIRE DE LA LIBERATION

L'A.N.A.C.R. et sa Filiale arménienne
RAVIVENT LA FLAMME
Samedi, 23 août à 18h30

Rassemblement à partir de 17h45 à l'angle de la rue Balzac et de l'Avenue des Champs - Elysées.

×

CELEBRATION DE LA LIBERATION DE PARIS

Samedi,30 août à 16 heures
PLACE DU 18 JUIN - Métro Montparnasse

Rassemblement à partir de 15h30
rue de Rennes

Face aux complices des falcificateurs turcs de l'Histoire, s'opposant à la reconnaissance du génocide arménien, l'Amicale des Anciens Résistants Arméniens invite ses compatriotes à manifester par leur participation à ces cérémonies, leur fidélité active à la mémoire des martyrs de la Résistance,dont ceux du réseau arménien, et à leur engagement au service de la FRANCE ET DE LA CAUSE ARMENIENNE.

U.G.A.B. PARIS
RENTRÉE SCOLAIRE

Le Comité des Dames de l'U.G.A.B. de Paris informe les parents intéressés que les cours de langue et de chants arméniens qu'il organise les mercredis après-midi à l'intention des enfants et adolescents âgés de 5 à 14 ans reprennent

—— le Mercredi 10 Septembre ——

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles - Paris 17ème

Pour tous renseignements complémentaires ou inscriptions téléphoner au
45 20 03 18
du lundi au vendredi de 10 à 17h.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դաղութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

Վերամուտ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ
ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10ին, Շաբաթ օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն. -

1- Հայոց լեզու
2- Հայոց Պատմութիւն
3- Կրօնք
4- Հայկական երաժշտութիւն
5- Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, դեկավարութեամբ՝ Նաչիկ ԵՂԻԱԶԵԱՆի:

Դասատուութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Շաբաթ օր 10 - 12, եւ 14 - 17ի միջեւ:

Օթոքարի ապասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին վրդ. Պերպերեան-ի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12
մասնակցութեամբ Մարսէյլէն
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »
մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ. ՄԵՍՐՈՊ. ԿՐԹԱՐԱՆԻ
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ
Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:
Սալ Տը Լա Շիմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ. ԿՐԹԱՐԱՆԻ
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԱՐԿՈՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՒ ՊԱԶԱՐ
Կիրակի, Նոյեմբեր 2-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2-ին:
Սալ Տը Լա Շիմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ
ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԱՐԿՈՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՒ ՊԱԶԱՐ
Կիրակի, Նոյեմբեր 2-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2-ին:
Սալ Տը Լա Շիմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐԻ
Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ
(գունաւոր)
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

×

Կապոյտ Խաչի Պուրվար Օսմոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս ֆիլմ մը՝ «Աբրնապարար»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ
ՄԵԾ ԿԱԼԱ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
THEATRE DE PARIS

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille.
tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ գեղչ «Ցառաջ»ի բաժանորդներուն"

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
22
VENDREDI
22 AOUT
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.295
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.295

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՐՏԵՐՈՒ ԴԷՄ ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ ՄԻՆՉԵՒ ԻՐԱՔ

Գրած էինք, առջի օր, թէ լատ փոխադարձ համաձայնութեան մը, որ զօրացած է Անգարայի եւ Պաղտատի միջեւ 1984 Հոկտեմբերին, , Թուրքերը կըբանան իրաքեան հողամասին վրայ ալ հետապնդել Քիւրտերը (ինչպէս Իրաքցիները կրնան Թրքական հողամաս մտնել, նոյն նպատակով): Այս համաձայնութեան հիման վրայ է, որ Թուրքերը ռմբակոծութիւններու ձեռնարկած էին: Լատ Նոզալի, այս ռմբակոծութեանց հետեւանքով 150-էն 200 մեռեալ կայ, մինչ Քիւրտերու պարագլուխը՝ Մասուտ Պարզանի 600 մեռեալի եւ 1000-ի չուրջ վիրաւորի մասին կը խօսի: Ամէն պարագայի մէջ, պարզ է որ զոհերու թիւը մեծ է: Թուրքերը առաջին անդամ կը դիմէին օդուժին, ինչ որ կը փաստէ թէ օրէ օր կը սաստկացնեն Քիւրտերու դէմ լրջիկ պայքարը: Մաթէն բաւական տեղ կու տար, Հինգշաբթի օր, Թուրք - քիւրտական մշտական բախումներուն եւ կը տեսնէր թէ Պայրամի նախօրեակին (Աբրահամի զոհաբերում), Թրքական տասը միջոց 104 Հաքքարիէն եւ Տիարպէքիրէն վճած եւ մատած են իրաքեան սահմանները մինչեւ 30 քիլոմեթր եւ ռմբակոծած 22 քրտական կայաններ: Կ'լսուի թէ Թուրքերը ճափաղմ իսկ գործածած են: Այս ռմբակոծութիւնը -եւ լատ ոմանց յաղորդ օրերն ալ չարունակուած է- չատ մեծ հարուած մը եղած է Քիւրտերուն համար եւ Թրքական զինուորական ազբիւրներն ալ կ'ըսեն թէ կրցած են, այս ձեւով, քրտական դիմադրութիւնը այնպիսի վիճակի մը մէջ դնել, որ այլեւս վտանգ «մնասել»:

Այս մասին Օգս· 21-ի Թուրք մամուլը տեղ կու տար դիմաւորելով Լիբիոյ գեկաւար Քատաֆիի հակազդեցութեան. ան ձայնափոխուած ելոյթով մը բողոքած է կատարուած յարձակումին դէմ ու ըսլած որ Թուրքիա չկրկնէ նման արարք մը: Ան բսած է. «Թուրք օդային ուժերու այս գործողութիւնը ուղղուած Իրաքի անջատողական ուժերուն, մեզի համաձայն անընդունելի է ու դատապարտուած ամբողջ աշխարհին կողմէ: Այս գործողութեամբ քարուքանդ եղան մարզոց տուները, դիւղերը. իրենց կիներն ու զաւակները սպանուեցան: Նման արարք մը ոչ մէկ տարբերութիւն ունի սիոնականութեան ու հարաւ Ափրիկեան ցեղապաշտ վարչութեան Արաբներն ու Ափրիկէցիները բնաջնջելու ծրագիրէն: Կը յաղթեմ որ չկրկնուի նման գործողութիւն մը որ մեծ զայրոյթ պատճառած է ինծի»:

Թուրք պինուորական մըն ալ որ չէ ուզած անունը հրապարակել, բսած է. «մեր ռմբակոծումով բազմաթիւ զաւաճաններ սպանուեցան. սակայն տեղեակ չենք, թէ բարձրաստիճան անձեր ալ կա՞ն անոնց մէջ: Սակայն քիւրտ ուժերը առնուազն 2-3 տարուան կը կարօտին կրկին ոտքի կանգնելու համար: Օգը հանուեցան նաեւ իրենց պինամթերանոցները»:

Աղդարայի Արտաքին նախարարութիւնը անհանդիստ եղած ըլլալ կը թուի յատկապէս Քատաֆիի հակազդեցութենէն. նախարարութեան մէկ պաշտօնատարը բսած է, թէ «տեղեակ չեն իրենց զրկուած նման դիրք մը»: Մինչ թուրք թերթերու համաձայն կ'բսուի նաեւ թէ, գործողութեան ընթացքին սպանուած են Քիւրտերու օժանդակող ԱՄԱԼԱ-ի ահաբեկիչներ եւս:

Թրքական յարձակումէն առք քիւրտ պարագլուխներ՝ Պարզանի ու Թալապանի իրենց ռատիոկայաններէն կոչ ուղղած են քիւրտ մարտիկներուն որ չդրուին: Պարզանի բսած է. «Մինչ համախումբ պտուտեցէք. մի՛ ցրուիք. Սատամ մեծ հակազդեցութիւն տեսաւ այս արտօնութենէն առք. գործողութիւնը արտօնելէն առք մեր չարքերուն միացան 105 զինուորականներ. մօտ է օրը երբ մեր նպատակին պիտի հասնինք: Մենք Թուրքիոյ հետ հարց մը չունէինք, բայց մենք ետդանք վնասը կրողը: Սակայն արարքը կրկնուելու պարագային հանդիստաս պիտի չմնանք»:

×

Ի ԲԱՆԱՆ

ՁՈՒՄՊԼԱԹ Կ'ՈՒԶԷ ԷՋԸ ԴԱՐՁՆԵԼ ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒ ՀԵՏ ՆՍՏԻԼ

Բաւական դժայցունց նորութիւն մը կը նկատուի Վալիտ Ճումպլաթի յայտարարութիւնը, Լիբանանեան Ուժերու օրկան՝ Լիպընիզ Պրոտեսթանթիկ Քորփորէյշընին, որ մեծ մասով ալ սխռուած է Հեռատեսիլին կողմէ: Այս անգամ յառաջդիմական - ընկերվարական պարագլուխը չատ աւելի հաշտարար լեզու մը կը դործածէ եւ քրիստոնեաները կը հրաւիրէ էջը դարձնելու: Կը կրկնէ թէ Լիբանանի համար անհրաժեշտ է մենաշնորհել եւ յատակ յարաբերութիւններ մշակել Սուրիոյ հետ, բայց և այնպէս կարելի է երբեակ համաձայնութենէն անդին անցնիլ: Պէտք է լռեցնել զէնքերը եւ խօսիլ, մանաւանդ սիւրիի - քրիստոնեայ համակեցութեան մը համար: Հարաւ - Լիբանանի Մորհուրդէն գատ, պէտք է նաեւ լերան խորհուրդ մը հաստատել, աւելի ճիշդ՝ լերան դաղթականներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ կը չարունակէ որոշ անորոշութիւն մը ձգել, ինչ կը վերաբերի իր մտադրութիւններուն, ընտրական կարաւոտմի հրամանագրին ատրգրութեան: Կասի մէջ, ուր կ'ողեկոչուէր ապատպրման 42-րդ տարեդարձը, երկդիմի մէկ - երկու նախադասութիւններով, նախագահը առիթ տուաւ թրղթակիցներու որ մեկնաբանութիւններու տարափի մը մէջ նետուին եւ չգանան դուշակել թէ ի՞նչ կար բսածին ետին: Միթերան բսած է, օրինակ. - «Երկրին սէրը բան մը չէ մկրատուիր բան քաղաքական քարը չէ մկրատուիր բան յատակ ատլին քմահաճոյքին», ինչ որ յատակ բան մը չէ նշանակեր իր ընելիքին առնչութեամբ: Շեչտած է նաեւ Մորհրդարանին դերը. - «կողմնակից եմ Մորհրդարանի մը որ կը դրաղի բոլոր նիւթերով պարանի մը որ կը ձեռնհասութիւնը խոյս եւ որմէ իր ոչ ձեռնհասութիւնը խոյս կու տայ»: Մեկնաբաններուն կը մնայ... մեկնաբանել:

ՊԱԿ-ի բանները՝ Իպրահիմ Սուս, Հինգշաբթի օր կ'ընդունուէր արտաքին նախարար՝ Ժ. Պ. Ռեմոնի կողմէ: Սուս դիմում կատարած էր այս առնչութեամբ, Շերաքի յայտարարութենէն հրաժարականի վաղորդայնին: Ռեմոն ընդունած էր նաեւ արաբական Լիկայի Փարիզի դրասենեակին պետը եւ ապահովութիւն տուած որ Ֆրանսական քաղաքականութեան մէջ փոփոխութիւն չկայ Մերձաւոր - Արեւելքի հարցերուն լուծման ուղղութեամբ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դործազուրկներու թիւը մրցանիշ կոտրեց Յուլիսի վերջ, հասնելով 2 միլիոն 474 հազարի, որ աշխատանքի դիմում կատարողներու պաշտօնական թիւրն է: Այս պատկերը կրնայ միայն հաստատել, թէ դործազրկութեան փանասէն ոչ ոքի ձեռքն է, ոչ՝ ձախին, ոչ ալ աջին:

ԱՒԻՒի կայարանին մօտ, Սէն-Մարթէն որ Քոռ պինելու կողոպուտ մը կատարուած է Հինգշաբթի առտու, ժամը 1-ին մօտ, դրամ փոխադրող կառախումբի մը դէմ: Շուրջ տասը աւազակներ չատ դիւրութեամբ կրցած են բանեցնել երկաթուղիին ազդալոյսերը եւ կարմիրը վառել յարձակին ուղեվարին վրայ եւ 3 հոգի վիրաւորելով (մէկը՝ հոդեվարք է) ամբողջ դրամները պարունակող 23 տոպրակներ դիծերուն վրայ կը նետեն, բայց ոստիկանութեան միջամտութիւնը արդելք եղած է որ կարենան առնել տանիլ:

ՕԲԼԱՀՈՄԱՑԻ մէկ փոքր քաղաքին մէջ, ցրուիչ մը առտուն գործատեղին փութալով, հրացանով մը, տեղնուտեղը սպանած է 14 գործակիցներ, 6 ուրիշներ՝ վիրաւորած, հուսկ՝ անձնասպան եղած է: 44 տարեկան, նախկին մառին մըն է, մտային խանդարումէ տառապող, որ աշխատանքէն ալ հանուած էր նախորդ օրը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Քաղքանձեան խոյրեր

Եթէ մեր մարզասէրը ընթերցողներէն ոմանք կը հետեւին, տեղական թերթերուն մէջ աթլէթիզմի արդիւնքներուն, կը հանդիպին երբեմն Գաֆթանձեան անունին, բարձր մակարդակի մրցումներու մէջ:

Երկու քոյրեր են ասոնք. կը բնակին Քան (Նորմանտի)՝ ուր իրենց հայրը, մարզիկ ըլլալէ վերջ, եղած է մարզիչ եւ աթլէթիզմի ակումբի վարիչ:

Աղջիկներէն մէկուն անունն է Պէաթրիս, միւսինը՝ Իզապէլ:

Պէաթրիս՝ որ ներկայիս 22 տարեկան է, բարձրահասակ օրիորդ մը, լրագրողներուն ուշադրութիւնը դրաւեց 1979-ին, երբ կոտրեց Ֆրանսայի բարձրութեան ֆատէք դասակարդի մրցանիշը ցատքելով 1,77 մեթր: Անկէ յետոյ, դրեթէ յարատեւօրէն, մասնակցեցաւ մրցումներու առանց սակայն յուսացածին չափ յառաջդիմելու: Իր լաւագոյն արդիւնքը, անցեալ տարի, 1,84 էր: Այս տարի, Ֆրանսայի առաջնութեան մէջ, դասուեցաւ 7-րդ, 1,75-ով: Ֆրանսայի իդական մրցանիշն է 1,96· դժուար թէ Պէաթրիս այլեւս հասնի այդ բարձրութեան:

Իր քոյրը, Իզապէլ սկսաւ փայլիլ հէպթաթլոնի մէջ (7 փորձեր՝ վազել, ցատքել, նետել) եւ մաս կազմեց Ֆրանսայի ներկայացուցչական խումբին: Ճաշող է նաեւ 100 մեթր արգելարշաւի մէջ: Ֆրանսայի առաջնութեան աւարտականին, 6-րդ էր 13''73-ով: Առաջինը՝ 12''94 արդիւնքով: Աղջիկներու մէջ ալ մրցակցութիւնը սուր է: Իրարու համարժէք մարզուհիներ չատ կան: Իզապէլ հետաքրքրութիւն ալ կը ցատքէ· անցեալ տարի յաղթողացաւ 6,15 մեթրի ոստում մը:

Անցեալ Կիրակի Իզապէլ Գաֆթանձեան Աթէնք էր· կը մրցէր, Ֆրանսայի ազգային երկրորդ խումբին մէջ, յոյն եւ հունգարացի խումբերուն դէմ: Առաջին հանդիսացաւ 100 մեթր արգելարշաւի մէջ՝ 13''·78-ով:

Վերջին մանրամասնութիւն մը՝ Իզապէլ եւ Պէաթրիս իրենց մեծ հօր կողմէ միայն Հայ են... Մեծ հօրը ծնողքը Պոլսեցի էին:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԻՔՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ՝

ԱՆԱՏՈԼԻ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

Հայաստանի Գերագոյն Մորհուրդի պրէզիտիումը Արտաքին նախարար նշանակած է Անատոլի Աչոտի Մկրտչեանը: Նոր նախարարը եղած է Հայաստանի համայնավար Կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի բաժնի վարիչ· դիւանագիտական պաշտօնով ղրկուած է Միացեալ Նահանգներ, ուրկէ վերադարձած էր վերջերս: Ինչպէս յանօթ է, Հայաստանի Արտաքին նախկին նախարարն էր՝ պատմաբան՝ Ջոն Կիրակոսեան, որու մահէն (1985, Յունիս 20) ի վեր նոր նախարար չէր նշանակուած:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Բ· ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

Օգոստոս 14ին տեղի ունեցած է հայրենի երկու խումբերու հանդիպումը՝ Շիրակ - Սպարտակ: Արդիւնաւէտ եղած է խաղին առաջին քառորդ ժամը, որու ընթացքին արձանագրուած են երկու կոլեր: Տակաւին 10-րդ վայրկեանին, «Սպարտակ»ի յառաջապահ Պէրպէրեան բացած է հաշիւը: Հինգ վայրկեան առք Կոսեան օգտուելով լենինականցի իր ընկերներու գործողութենէն, նշանակած է հաւասարութեան կոլը: Կիսախաղի աւարտէն քանի մը վայրկեան առաջ «Շիրակ»ի մարզիկները առիթ ունեցած են նոր կոլ մը եւս նշանակելու, սակայն Կարապետեանի հեռուէն հարուածած գնդակը դպած է մրցակիցի բերդի ձողին: Կարապետեան երկրորդ կիսախաղին չէ կրցած կոլի վերածել նաեւ փենալթի մը: Ակտուհանդերձ, 83-րդ վայրկեանին Յաչատրեան յաջողած է նշանակել «Շիրակ»ի յաղթանակի կոլը:

Միւս կողմէ, Աչտարակի «Օլիմպիա»ն Ռուսթաւիի մէջ պարտուած է տեղւոյն «Մեհալուրգ»էն, 1 - 3 արդիւնքով:

ՃԱՏՐԱԿ

Գասպարով - Գարբով փոխ - վրէժի հանդիպումին 9-րդ խաղը -Զորեքշաբթի- վերջ գտաւ հաւասար արդիւնքով: Ներկայիս՝ Գասպարով կը յաղթէ 5 / 4: Յաջորդ խաղը՝ Ուրբաթ:

— ՀԱՅԱՍՏԱՆ —

ԹԵՄԱՆ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ Է

Սեպտեմբեր 15-ին, Երեւան կը բացուի Մ.իջազգային գիտաժողով մը՝ նուիրուած հայ միջնադարեան գրականութեան հարցերուն: Ամէն բան կ'ըլլայ, որպէսզի այդ գիտաժողովը պատշաճ մակարդակով տեղի ունենայ: Ստեղծուած է գիտաժողովի կազմկոմիտէ մը, զոր կը ղեկավարէ նախարարաց խորհուրդի նախագահի տեղակալ Եուրի Խոջամիրեան: Գիտաժողովի էութեան ու բովանդակութեան, աշխատանքի ծրագրին վերաբերեալ հարցումներով «Գրական Թերթ»ի աշխատակիցը դիմած է կազմկոմիտէի նախագահի տեղակալ, Մ. Աբեղեան գրականութեան Հիմնարկի տնօրէն, ակադեմիկոս Է. Զրբաշեանին:

- Ի՞նչով պայմանաւորուած է հայ միջնադարեան գրականութեան առանձին գիտաժողով կազմակերպելու փաստը:

- *Վերջին տասնամեակներուն, Հայաստանի գիտութիւններու Ակադեմիան կազմակերպած է չարք մը գիտական համաժողովներ, սիմպոզիումներ, նուիրուած հայագիտութեան տարբեր ճիւղերուն: Առնչմէ են Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500ամեակի առթիւ կազմակերպուած միջազգային գիտաժողովը, հայ արուեստի ուսումնասիրութեան, Հայոց լեզուի հարցերուն նուիրուած սիմպոզիումները եւն.: Երկար առեն է ի վեր հասունցած է հայ ժողովուրդի հոգեւոր մշակոյթի ամենակարեւոր եւ հարուստ բնագաւառներէն մէկուն՝ միջնադարեան մատենագրութեան հարցերու լայն քննարկումի գազափարը, ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ Մոսկուայի, Թիֆլիսի, Լենինկրատի, Բաքուի չարք մը գիտնականներ, ինչպէս նաեւ արտասահմանեան մօտ քառասուն հայագէտ, որոնք Երեւան կը ժամանեն աշխարհի տարբեր երկիրներէն: Մեր միջնադարեան գրականութեան խնդիրներուն մասին իրենց գիտական խօսքը կ'ըսեն խորհրդային գիտութեան ակադեմիկոս Դ՝ Լիխաչով, գիտութիւններու տոքթէօրներ՝ Ս. Աւերինցեւ, Մ. Գասպարով, Լ. Մենարդէ եւ ուրիշներ:*

Արտասահմանեան գիտնականներու զեկուցումներով հանդէս կու գան Վ. Խոդրոյկ, Կ. Լաֆոնտէն (Պելժիա), Ռ. Թոմսըն, Ճ. Ռասլէր, Կ. Վինիլէր (ԱՄՆ), Ֆ. Ֆէյտի, Ժ. Փ. Մահէ (Ֆրանսա), Սվիչի Կիթագավա (Ճափոն), Լըլուար (Լիւքսէմպուրկ), Հ. Կոյց, Ֆ. Կեոկեբա (Գերմանիա), Ե. Շոկալսկի (Լեհաստան) եւ ուրիշներ:

Գիտաժողովին զեկուցումներ կը կարդան նաեւ խումբ մը սփիւռքահայ գիտնականներ՝ Քալիֆորնիայի համալսարանի փրոֆ.ներ՝ Ա.ետիս Սանճեան ու Ռիչըրտ Յովհաննիսեան, Միչիկընի համալսարանի փրոֆ. Աբրահամ Տէրեան, Վենետիկի համալսարանի փրոֆ. Լեւոն Զէքիեան, Պոլոնիայի համալսարանի փրոֆ. Կապրիէլա Ուլուհոճեան, Սոֆիայի ճարտարապետական - թէքնիք հիմնարկի փիլիսոփայութեան ամպիոնի վարիչ Սարգիս Սարգսեան:

Գիտաժողովի աշխատանքի օրերէն մէկը կը տրամադրուի դէպի Լենինական ուղեւորութեան, որու միջոցին հիւրերը կը ծանօթանան պատմական յուշարձաններու, մեր ժողովուրդի մշակութային առանգոյներուն եւ ներկայի նուաճումներուն: Լենինականի Մ. Նալբանդեան մանկավարժական հիմնարկի դահլիճը այդ օրը տեղի կ'ունենայ լիագումար նիստերէն մէկը:

Միջազգային գիտաժողովի առթիւ կը տպագրուին գունաւոր աղդագրեր, որոնք կը տարածուին մայրաքաղաքի հասարակական - մշակութային օճախներուն մէջ: Հայերէն, ռուսերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով «Սովետական Գրող» հրատարակչատունը լոյս կ'ընծայէ գիտական հանրամատչելի գրքոյկ մը, նուիրուած՝ հայ միջնադարեան գրականութեան զարգացման հիմնական փուլերուն (հեղինակներ Վ. Նալբանդեան, Վ. Ներսիսեան, Հ. Բախչինեան): Գիտաժողովի բացումին նախօրէին երեք առանձին դիրքերով՝ հայերէն, ռուսերէն եւ օտար լեզուներով կը հրատարակուին զեկուցումներու դրոյթները: Պէտք է յստակել, որ տպագային կը տպագրուին նաեւ զեկուցումներու լրիւ շարագրանքները:

- Ի՞նչ հիմնական խնդիրներ կան մեր գիտնականներու առջեւ հայ միջնադարեան գրականութեան յետագայ ուսումնասիրութեան գործին մէջ:

- *Վերջին տարիներուն այդ գրականութեան նկատմամբ մեծցած է հետաքրքրութիւնը: Բնական է յիշել, թէ ինչքան ընդլայնած է Գրիգոր Նարեկացիի համազգային եւ համաշխարհային հռչակը: Ի դէպ, պէտք չէ պատահական համարել, որ համաժողովին ամէնէն մեծ թիւով զեկուցումները նուիրուած են Գրիգոր Նարեկացիին, ինչպէս նաեւ Մովսէս Խորենացիին: Մեր միջնադարեան հեղինակներու երկերուն թարգմանութիւնները ռուսերէն եւ այլ լեզուներով մեծ չափով նպաստեցին անոնց միջազգային ճանաչումին: Ի հարկէ, յառաջիկային եւս կը շարունակուին աշխատանքները անոնց բանասիրական ուսումնասիրութեան եւ թարգմանութեան ուղղութեամբ: Կարելի չէ, օրինակ, համակերպիլ, որ մինչեւ հիմա մենք չունինք միջնադարու մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկուն՝ Ֆրիկի բնագրերու քննական հրատարակութիւնը, ինչպէս նաեւ Սայաթ - Նովայի ժառանգութեան լիակատար հրատարակութիւնը երեք լեզուներով: Շատոնց հասունցած է Մովսէս Խորենացիի ռուսերէն նոր թարգմանութեան անհրաժեշտութիւնը:*

Սակայն կը կարծեմ, այսօր մեր առջեւ կանգնած կարեւորագոյն խնդիրը պէտք է համարիլ հայ միջնադարեան գրականութեան զարգացման ընդհանուր օրինաչափութիւններու, ոճերու եւ ուղղութիւններու, անոր ժանրային համակարգի լայն եւ բազմակողմանի քննութիւնը ժամանակակից գիտութեան պահանջներու դիրքերէն: Այս առումով մենք չատ ետ մնացած ենք, եթէ համեմատենք մեր կատարածը, ըսենք, ռուս միջնադարեան գրականութեան ուսումնասիրութեան արդիւնքներուն հետ:

Այնուհետեւ, չատոնց ժամանակը հասած է մեր հին եւ միջնադարեան գրականութեան պատմութիւնը չարադրելու եւ ներկայացնելու ամենայն մանրամասնութեամբ, երեքէն - չորս հատորով: Մեծ հայագէտ Մ. Աբեղեանի յայտնի աշխատութիւնէն յետոյ անցած է աւելի քան չորս տասնամեակ: Այսօր ալ այդ աշխատութիւնը չատ կողմերով կը պահպանէ իր գիտական լուրջ արժէքը, սակայն ժամանակը նոր պահանջներ կ'առաջադրէ մեզմէ, եւ ատկայ նիւթը հնարաւորութիւն կու տայ վերստին անդրադառնալու միջնադարու գրականութեան պատմութեան: Ասոր համար անհրաժեշտ է հոգատարութեամբ նոր գիտական չարքեր պատրաստել. բան մը, որ այդ բնագաւառին մէջ մեր ժամանակներուն կարելի չէր իրականացուիլ: Այս եւ դիւրութեամբ չերկարաձգուին հարուրիւ խնդիրներու իրագործումին համար հարկաւոր է համախմբել գրականութեան հիմնարկի, Մատենադարանի, Երեւանի պետական համալսարանի եւ միւս բուհերու ուժերը:

Վստահ ենք, որ յառաջիկայ գիտաժողովը, բացի իր չօչափելի արդիւնքներէն, կ'օգնէ նաեւ ստեղծելու այնպիսի գիտական - հոգեբանական մթնոլորտ, որ հայ նարատութիւն կու տայ լուծելու հայ միջնադարեան գրականութեան ուսումնասիրման յիշեալ եւ ուրիշ խնդիրները:

ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՕՐԵՐԷՆ

Ք. Ե. 69-ին Ներոն իր մահուան անկողնին մէջ կ'արտասանէր հետեւեալ խօսքերը «Որպիսի՛ արուեստագէտ մը կ'անհետանայ ինձմով»: Կայսրը վերջին անգամ մը եւս կ'ոգեկոչէր այս խօսքերով, հռոմէական պատմութեան ամէնէն պայթակղելից քաղաքական ծրագիրը. ան ուզած էր Որփէոսին նման, իր երգին զօրութեամբ իշխել մարդոց: Ուրիչ խօսքով, ան ուզած էր խեզկատակին տեղած անարգ համբոյրին տիրել իր աստուածային ձիրքով:

Ներոն՝ դերասանը, երգելով եւ ճառախօսելով անչուշտ պայթակղութիւն ստեղծած էր աւանդապաշտ ծերակուտականներու չրջանակին մէջ, սակայն հիացում պատճառած էր ամբիկ խաւերու, եւ նոյնիսկ ազնուականութեան մէկ մասին մօտ:

*Գէչ համբաւն ու փառքը անբաժան եղած են հռոմէացի դերասանէն, յատկեանական թատրոնին ծագումէն ի վեր: Բեմական առաջին ներկայացումները տեղի կ'ունենան Ք. Ա. 364-ին: Այդ տարին պայքարելու համար ժանտախտին դէմ ու հաչտութիւն հաստատելու աստուածներու հետ, Հռոմէացիները Ետուարիայէն պարոյներ կը հրաւիրեն եւ բեմական ներկայացումներ կը սարքեն: Այս պարոյները, կամ դերասանները կը խաղային տնակի մը առջեւ որ չինուած էր յարդարուած տախտակներէ ու նկարազարդ պաստառներէ եւ երեք դուռ ունէր: Ներկայացումը սիրեց եւ իւրացուց հռոմէացի ժողովուրդը: Խաղերը բազմապատկուեցան: Յետոյ դպրեցան Եարուարիայէ արուեստագէտներ հրաւիրելէ, Հռոմի մէջ բեմի արուեստագէտներու մարմին մը կը կազմուեցաւ, խաղացի կամ յոյն ծագումով դերիներէն եւ ազատ/արձակուածներու կոդմէ: Հռոմէացիները իրենց աւանդական խաղերուն -ֆարչաներուն ալ ցոյցին նաեւ թատերական ներկայացումներ: Արուեստագէտները կ'երդէին ու կը պարէին սրինդի ընկերակցութեամբ, առաջմեայ բեմի մը վրայ, որ հաստատուած կ'ըլլար կրկէսին մէջ, կամ այլուր: Ք. Ա. 3-րդ դարէն է միայն որ կան թատերական բնագիրներ, երբ լատին բանաստեղծներ յունական ողբերգութիւններէ եւ զաւեշտներէ յարմարեցումներ կ'ընէին, խաղերուն մէջ նիւթ մը ներմուծելու համար: Սակայն չատ փոփոխութիւն չէր եղեր անոնց խաղը. ներկայացումները միչտ կը սրուէին սրինդի ընկերակցութեամբ երգով ու պարով: Հռոմէական թատերդութիւնները տեսակ մը պալէ կամ օփերա - քոմիքները էին, ուր ծանր կը կշռէր երաժչտական բաժինը. լինչ որ կը համապատասխանէր հանրութեան մչակոյթին եւ ճաչակին. հռոմէացին երաժչտասէր ժողովուրդ էր: Ինչպէս ժամանակակից Իտալացիները, նոնք մեծ սէր ունէին երգի ու պարի հանդէպ:

Կիկերոն անոնց կը վերագրէ նաեւ երաժըչտական ականջ ունենալու ձիրքը: Անոնց համար թատրոնը նախ երաժչտութիւն էր. իսկ երաժչտութիւնը՝ արուեստ մը. այսինքն արուեստական բան մը: Հանրութիւնը արուեստագէտին ձիրքին, անոր պարզի չնորհին եւ ձայնային թէքնիքի կատարելութեան կը հետաքրքրուէր: Ո՛չ իրապաչտութիւն կ'ակնկալէը անկէ, ոչ ալ բնական ըլլալ: Դարեր եռք, երբ ծնաւ բեմական նոր ներկայացում մը՝ մնջախաղը, հռոմէացի հանրութեան տեսակէտը չփոխուեցաւ:

Մնջախաղի դերասանը որ առանձին է բեմին վրայ, կը խոսի, կը պարէ, կը մարմնաւորէ ողբերգութեան մը բոլոր անձնաւորութիւնները, մինչ բնագիրը կ'երգուի երգչախումբի մը կողմէ, որուն կ'ընկերանայ նուագախումբ մը: Մնջախաղի դերասանը հոյակապ խառնիճիմն է, որ կը խոսի միաժամանակ իր մարմնին բոլոր մասերով: Լատին դերասանները ունէին մարմին մը, որ «կը խօսէր» այնքան լաւ, որքան իրենց լեզուն. կայսերական մնջախաղին եւ բեմական առաջին ներկայացումներու արուեստագէտին միջեւ հիմնապէս փոխուած բան չկայ: Անչուչտ, թատրոնը մեծցած էր չատ: Արուեստագէտները դարձած էին հարուստ եւ համբաւաւոր: Սակայն միչտ անարգ արարածներ էին անոնք, մարդկութեան աւելցուքը: Հռոմ, որ կ'ուտէր արքաները, կրնար հանդուրժել կայսր մը, սակայն երբեք պետի չընդունէր դերասաններ:

Հռոմէական օրէնքը յստակ էր ու վճռական. ան կ'արհամարհէր ու քաղաքական կեանքէն կ'արտաքսէր ձախաւոր դերասանը. հիներու համար սարսափելի էր այս. անոնք հաւատացած էին, թէ բռնական արժէք մը ներկայացնող մարդը քաղաքացին էր: Ու զրկուիլ իր քաղքին իրաւունքներէն, կը նչանակէր կորնցընել իր բոլոր բնական ինքնութիւնը, քաղաքակրթուած իր մարդկայնութիւնը: Ինչ որ պատահած էր օր մը քերթողի մը՝ Լատէրիոսի. լաւ ընտանիքի զաւակ, որ ունի ասպետի աստիճան: Յուլիոս Կեսար կ'ուզէ որ իր տողերը արտասանէ անվախճան տարուան անստուեր կեանքէ մը եւ, զժբախտ մարդը կը զառնայ անպատուուած մէկը, թէեւ Յ. Կեսար զայն դուներով կը հրատարակուին զեկուցումներու դրոյթները: Պէտք է յստակել, որ ապագային կը տպագրուին նաեւ զեկուցումներու լրիւ շարագրանքները:

- Ի՞նչ հիմնական խնդիրներ կան մեր գիտնականներու առջեւ հայ միջնադարեան գրականութեան յետագայ ուսումնասիրութեան գործին մէջ:

- *Վերջին տարիներուն այդ գրականութեան նկատմամբ մեծցած է հետաքրքրութիւնը: Բնական է յիշել, թէ ինչքան ընդլայնած է Գրիգոր Նարեկացիի համազգային եւ համաշխարհային հռչակը: Ի դէպ, պէտք չէ պատահական համարիլ, որ համաժողովին ամէնէն մեծ թիւով զեկուցումները նուիրուած են Գրիգոր Նարեկացիին, ինչպէս նաեւ Մովսէս Խորենացիին: Մեր միջնադարեան հեղինակներու երկերուն թարգմանութիւնները ռուսերէն եւ այլ լեզուներով մեծ չափով նպաստեցին անոնց միջազգային ճանաչումին: Ի հարկէ, յառաջիկային եւս կը շարունակուին աշխատանքները անոնց բանասիրական ուսումնասիրութեան եւ թարգմանութեան ուղղութեամբ: Կարելի չէ, օրինակ, համակերպիլ, որ մինչեւ հիմա մենք չունինք միջնադարու մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկուն՝ Ֆրիկի բնագրերու քննական հրատարակութիւնը, ինչպէս նաեւ Սայաթ - Նովայի ժառանգութեան լիակատար հրատարակութիւնը երեք լեզուներով: Շատոնց հասունցած է Մովսէս Խորենացիի ռուսերէն նոր թարգմանութեան անհրաժեշտութիւնը:*

Սակայն կը կարծեմ, այսօր մեր առջեւ կանգնած կարեւորագոյն խնդիրը պէտք է համարիլ հայ միջնադարեան գրականութեան զարգացման ընդհանուր օրինաչափութիւններու, ոճերու եւ ուղղութիւններու, անոր ժանրային համակարգի լայն եւ բազմակողմանի քննութիւնը ժամանակակից գիտութեան պահանջներու դիրքերէն: Այս առումով մենք չատ ետ մնացած ենք, եթէ համեմատենք մեր կատարածը, ըսենք, ռուս միջնադարեան գրականութեան ուսումնասիրութեան արդիւնքներուն հետ:

Այնուհետեւ, չատոնց ժամանակը հասած է մեր հին եւ միջնադարեան գրականութեան պատմութիւնը չարադրելու եւ ներկայացնելու ամենայն մանրամասնութեամբ, երեքէն - չորս հատորով: Մեծ հայագէտ Մ. Աբեղեանի յայտնի աշխատութենէն յետոյ անցած է աւելի քան չորս տասնամեակ: Այսօր ալ այդ աշխատութիւնը չատ կողմերով կը պահպանէ իր գիտական լուրջ արժէքը, սակայն ժամանակը նոր պահանջներ կ'առաջադրէ մեզմէ, եւ ատկայ նիւթը հնարաւորութիւն կու տայ վերստին անդրադառնալու միջնադարու գրականութեան պատմութեան: Ասոր համար անհրաժեշտ է հոգատարութեամբ նոր գիտական չարքեր պատրաստել. բան մը, որ այդ բնագաւառին մէջ մեր ժամանակներուն կարելի չէր իրականացուիլ: Այս եւ դիւրութեամբ չերկարաձգուին հարուրիւ խնդիրներու իրագործումին համար հարկաւոր է համախմբել գրականութեան հիմնարկի, Մատենադարանի, Երեւանի պետական համալսարանի եւ միւս բուհերու ուժերը:

Վստահ ենք, որ յառաջիկայ գիտաժողովը, բացի իր չօչափելի արդիւնքներէն, կ'օգնէ նաեւ ստեղծելու այնպիսի գիտական - հոգեբանական մթնոլորտ, որ հայ նարատութիւն կու տայ լուծելու հայ միջնադարեան գրականութեան ուսումնասիրման յիշեալ եւ ուրիշ խնդիրները:

ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԳԱՂԱՓԱՐ

ԼՈՆԴՈՆԻ Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ սրբատաշ մէջ, Յուլիս 19-ին, նշուած է Միասք Մեծարենցի ծննդեան հարիւրամեակը, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մշակութային Յանձնախումբին նախաձեռնութեամբ: Կարպիս Եսայեան ներկայացուցած է բանաստեղծին կեանքն ու գործը: Դասախօսը Մեծարենցի Միածման եւ Նոր Տաղեր հատորներուն մէջ ամփոփուած ու եաքէն գրուած քերթուածները բաժնած է երեք մասերու՝ ա) ապրելու հրճուանքին ու տենչանքին, կանխահաս մահուան մորմոքին եւ սիրոյ երազին ձօնուած տաղեր, բ) բնութեան գեղեցկութեան եւ գ) համամարդկային եւ համայնականին ձգտող տաղեր, եւ անդրադարձած քնարերգակին արուեստի հանգանակին, քերթողութեան խորքին եւ ձեւին ինքնատպութեան, չեչտելով Մեծարենցի բանաստեղծութեան բացառիկ նկարագրութիւնը, երաժշտականութիւնը, քնքշութիւնը, ձեւի եւ պատկերի ներդաշնակութիւնը եւ լեզուին բիւրեղ գեղեցկութիւնն ու ճոխութիւնը: Թեմին առաջնորդը՝ եղիշէ եպիսկ. Կիպիրեան, գնահատած է Մշակ. Յանձնախումբին ճիգը: Ի դէպ, ընթացիկ չորեքշաբթի Մշակութային Յանձնախումբը երեկոյթներ կազմակերպեց նուիրուած Վահան Տէրեան, Րաֆֆիի, Դանիէլ Վարուժանի, Գրիգոր Զօհրապի, Սիամանթոյի, Կոմիտասի եւ հուսկ՝ Միասք Մեծարենցի:

×

ՇԻՐԱԿՈՑԻ մէջ, Յուլիս 20-ին, կատարուած է նոր եկեղեցւոյ մը հիմնարկէքի արարողութիւնը: Հայ կեդրոնի «Շահնազարեան» սրահին մէջ պատարագած է Անուշաւան վրդ. Դանիէլեան: Արարողութեանց նախագահած է թեմին առաջնորդը՝ Մեսրոպ Արք. Աշճեան: Ներկայ եղած են աւելի քան 400 Հայեր: Պատարագիչը քարոզով մը պատմականը րնած է հայ ժողովուրդի եկեղեցաշինութեան, սկսելով Ս. Էջմիածնէն. ապա չեչտած է եկեղեցւոյ դերը հայ կեանքէն ներս: Յաւարտ պատարագի, կառուցուելիք եկեղեցւոյ խորանին վայրը տեղի ունեցած է հիմնարկէքի արարողութիւնը: Հոդին մէջ խառնուած է Հայաստանէն բերուած բուռ մը հող: Գնահատանքի խօսք արտասանած է Առաջնորդը: Արարողութենէն ետք, սրահին մէջ ներկաները հիւրասիրուած են մատաղով: Խօսք առած են հոգաբարձութեան կողմէ Յարութիւն Տէր-Յիրմէնճեան, Մարգրիտ Մարգարեան եւ Նիւ Օհանջանեան: Փակման խօսքը արտասանած է Մեսրոպ Արք. Աշճեան:

×

ԼՈՍ ԱՆՃԼԷՍԻ Հիլթըն պանդոկին մէջ, Յուլիս 27-ին, Լիբանանի Տիկնանց Մշակ. Ընկերակցութեան կազմակերպութեամբ ընդունելութիւն մը արուած է ի պատիւ Լիբանանի ընդհանուր հիւպատոսի Միշըլին Ասլի Սամրայի: Ներկայ գտնուած են նաեւ Միացեալ Նահանգներու կիլիկեան զոյգ թեմերու առաջնորդները՝ Տաթեւ Արք. Սարգիսեան եւ Մեսրոպ Արք. Աշճեան:

Միւս կողմէ, Արեւմտեան Ամերիկայի Հ.Յ.Դ.ի եւ Հայ Դատի Յանձնախումբի ներկայացուցիչները հանդիպում մը ունեցած են ընդհ. հիւպատոսուհիին հետ: Խօսակցութեան նիւթ եղած են Քալիֆորնիոյ հայ գաղութը եւ Լիբանանի Հայոց կացութիւնը: Միշըլին Ասլի Սամրա, որ պաշտօնավարած է Ուաշինկթընի լիբանանեան դեսպանատունը, 1984-էն ի վեր Լիբանանի նախագահական պալատի մամլոյ կցորդն էր: Մայիսին նշանակուած էր նոր պաշտօնին: Մայրը Հայ է. աղջիկն է Անժէլ Զաքարեանի:

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՑ ՏՕՆԸ

ՇԱՐՎԻԷՕ - Ս. ՆՇԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Օգոստոս 17-ին, Կիրակի առաւօտ Շարվիէօյի Սուրբ Նշան եկեղեցւոյ մէջ Աստուածածնայ Տօնը մեծ չուքով կատարուեցաւ, որքան որ ամարանոց մեկնած է մեր սիրեցեալ ժողովուրդը, սակայն եւ այնպէս դանագան դպրոցներէ եկող ժողովուրդը եւ տեղւոյն հաւատացեալ ժողովուրդով եկեղեցին բազմութիւնով մը լեցուած էր. այս տարի եկեղեցիին բազմութիւնը բացառիկ նշանակութիւն մը ունէր:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէր տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Վրթանէս աւագ քհնյ. Տէրտէրեան, իսկ Ս. Սեղանին կը սպասարկէին դպիրներ Երուանդ Եանըգուշ, եւ Պօղոս Գրիգորեան:

Պատարագի երգեցողութիւնները տեղի ունեցան տեղւոյն Շնորհալի երգչախումբին կողմէ իրենց անխոնջ վարիչ Պ. Յակոբ Աբրահամեանի ղեկավարութեամբ:

Հայր Մերի ժամանակ Վրթանէս աւագ քհնյ. Տէրտէրեան քարոզ մը խօսեցաւ բնաբան առնելով -Ահա յայտմիեւտէ երանեսցին ինձ ամենայն ազգ, զի արար ինձ մեծամեծս հզօրն (Ղուկ. Ա. 48 - 49) եւ այսպէսով արտայայտուեցաւ քրիստոնէութեամբ է որ կինն բարձրացաւ, սրբացաւ հետեւաբար ընտանիքի այս սրբացումով ալ բարքերն փոխուեցան: Տիրամօր Ս. Աստուածածնի շնորհիւ մայրերու ճակտի սեւ ադտը կը սրբուի: Մայր մը որ սուրբ է քան զՄերովբէս, մաքուր է քան զԲերովբէս եւ անհամեմատ առաւելութեամբ փառաւորապոյն է քան զզօրութեան երկնից:

Հաւատացեալ Չերմեռանդ քրիստոնեան բարեխօսութեամբ միայն պիտի կրնայ մերձենալ Աստուծոյ չնորհած եւ անհուն զօրութեան: Սուրբ Կոյս Մարիամու միջնորդութեամբ խնդրելինք, երանեալ է օրհնեալ մօր բարեխօսութեամբ, երանեալ եւ օրհնեալ երկրէն եւ երկինքէն:

Պատարագի աւարտին կատարուեցաւ խաղողի օրհնութիւն եւ ժողովուրդին մէկմէկ ծարաւներով բաժնուեցաւ օրհնուած խաղողը տեղւոյն Ազգ. Մխիթեան կողմէ:

Այս առթիւ ժողովուրդը իր խորին գնահատանքը յայտնեց Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւին, Երգչախումբին եւ Ազգ. Մխիթեան որ ձեռք ձեռքի կու տան եկեղեցին պայծառ պահելու, ինչպէս նաեւ պէտք չէ երբեք մոռնալ մեր եկեղեցաչէն բարերարները Տէր եւ Տիկին Ճեպրայէլ եւ Ազատուհի Պահատուրեանը, միշտ զօրավիգ կ'ըլլան թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս օգտակար հանդիսանալով Շարվիէօյի Սուրբ Նշան եկեղեցին պայծառ պահելու:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՏՏԱՑԱՆՔ

ԳԵՐԵԶՄԱՆ ԵՒ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ
Երկրորդ Հատոր

Վէպ Մեծ եղեռնի Շրջանէն
(Երեք հատորով)

Հեղինակ՝ Անդրանիկ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ
Տպարան՝ «Պայքար», Պոսթըն, 1985:

×

Ազգային Վիպակներ
ՍՈՒՏ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ (1)
ՄՈՒՐԱՏԻ ՎՐԷԺԸ (2)
ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԵՐԵՔ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ (3)

Հեղինակ՝ Հ. Միքայէլ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Վէնեաիկ, Ս. Ղազար:

ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԳԱՂԱՓԱՐ

լաւ կերպարանափոխութեան: Կը ծերանայ կամ կ'երիտասարդանայ, կ'անցնի մէկ դերէն միւսը:

Բեմի արուեստագէտները հոն «կէս - աշխարհ» մը կը ներկայացնեն: Կ'ունենան դիրենք հովանաւորող մը Հոոմի մէջ: Որովհետեւ ազնուականներն են որոնք խաղեր կը սարքեն յաղթանակ մը տօնելու, կամ մեռեալ մը ոգեկոչելու համար:

Մեծերու հետ այս մտերմութիւնը հոոմէացի դերասանները կը վերածէ «տիվա»-ի: Քմայքներ կ'ունենան. պիտի երգէ՞, թէ ոչ: Մինչ նախապէ դերասան մը կը մերժէ բեմ բարձրանալ որովհետեւ Տիբերիոս սահմանափակած է արուեստագէտներու յառկացուած գումարը, եւ ահա Հոոմ կը փոթորկի. մինչեւ իսկ Մերակոյտը արտակարգ ժողովի կը հրաւիրուի լուծելու համար հարցը:

Հոոմի բնակչութիւնը բռնուած է թատերական կիրքէ մը. այս երեւոյթէն ծընունդ կ'առնէ Ներոնի քաղաքական ծրագիրը, որ հիւանդագին մոքի մը արտադրութիւնը չէ միայն, այլ նաեւ մինչեւ ապօրինութիւն հասնող լրապաշտ ոգիի մը. ան կ'ուզէ իրեն վերապահել արուեստագէտի արժանիքն ու ամենազօրութիւնը: Ներոն դէմ էր բռնութեան (ան էր որ արգիլած էր սուսերամարտիկներու մինչեւ մահ կռուելու կանոնը) եւ կը մերժէր մենաշնորհական իշխանութիւնը: Ան կ'ուզէր իշխել մեղմութեամբ ու իր ճայնին համբոյրով այնպիսի ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր ճառախօսութիւնը -ոչ-բիրտ իշխանութեան մը այլ արտայայտիչը- մեռած էր այլեւս. ահա թէ ինչու Ներոն կ'երազէր Հոոմ մը, ուր իշխողը արուեստագէտներու գլխաւորը պիտի ըլլար ու ատոզերու մեծագոյնը:

- մարմնամարզ, ձայնային վարժութիւններ - դերասանը հոն կարող է ամէն տեսակ կերպանափոխութեան: Կը ծերանայ կամ կ'երիտասարդանայ, կ'անցնի մէկ դերէն միւսը:

Բեմի արուեստագէտները հոն «կէս - աշխարհ» մը կը ներկայացնեն: Կ'ունենան դիրենք հովանաւորող մը Հոոմի մէջ: Որովհետեւ ազնուականներն են որոնք խաղեր կը սարքեն յաղթանակ մը տօնելու, կամ մեռեալ մը ոգեկոչելու համար:

Մեծերու հետ այս մտերմութիւնը հոոմէացի դերասանները կը վերածէ «տիվա»-ի: Քմայքներ կ'ունենան. պիտի երգէ՞, թէ ոչ: Մինչ նախապէ դերասան մը կը մերժէ բեմ բարձրանալ որովհետեւ Տիբերիոս սահմանափակած է արուեստագէտներու յառկացուած գումարը, եւ ահա Հոոմ կը փոթորկի. մինչեւ իսկ Մերակոյտը արտակարգ ժողովի կը հրաւիրուի լուծելու համար հարցը:

Հոոմի բնակչութիւնը բռնուած է թատերական կիրքէ մը. այս երեւոյթէն ծընունդ կ'առնէ Ներոնի քաղաքական ծրագիրը, որ հիւանդագին մոքի մը արտադրութիւնը չէ միայն, այլ նաեւ մինչեւ ապօրինութիւն հասնող լրապաշտ ոգիի մը. ան կ'ուզէ իրեն վերապահել արուեստագէտի արժանիքն ու ամենազօրութիւնը: Ներոն դէմ էր բռնութեան (ան էր որ արգիլած էր սուսերամարտիկներու մինչեւ մահ կռուելու կանոնը) եւ կը մերժէր մենաշնորհական իշխանութիւնը: Ան կ'ուզէր իշխել մեղմութեամբ ու իր ճայնին համբոյրով այնպիսի ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր ճառախօսութիւնը -ոչ-բիրտ իշխանութեան մը այլ արտայայտիչը- մեռած էր այլեւս. ահա թէ ինչու Ներոն կ'երազէր Հոոմ մը, ուր իշխողը արուեստագէտներու գլխաւորը պիտի ըլլար ու ատոզերու մեծագոյնը:

- Բարի եկար, հոգիս, բարի եկար, կ'ըսեմ կակազելով ու երջանկութեամբ:

Ռուբիկ կը նետուի վրաս, կը գրկէ, երկու երեսներս կը համբուրէ երկար: Մէկ ձեռքիս օգնութեամբ կը սեղմեմ զայն կուրծքիս, չեմ թողուր որ հեռանայ:

- Աս ինչ ազուոր անակնկալ, Ռուբիկս, աս ինչ ազուոր անակնկալ:

Ռուբիկ կասկարմիր զարձած է: Անկողնին եզերքը կը նստի, մինչ Սաթենիկ ալ կը մօտենայ ու կը համբուրէ զիս.

- Տեսա՞ր, հայրիկ, Ռուբիկը բերի ժամանակիդ: Ի՞նչպէս պատր զինքը:

- Նստեցէք, նստեցէք, կ'ըսեմ ու կը նայիմ Ռուբիկիս, որուն երեսը կարծես ամիսներէ ի վեր չէի տեսած: Նստեցէք, բարի եկաք:

Ռուբիկ աչքերուս մէջ կը նայի միշտ: Իր ոսկի մազերէն խուրձ մը ինկած է ճակտին վրայ եւ կուրծքը կը հեւայ: Գիտեմ, սանդուխներէն ելաւ գրեթէ վազելով, աստիճանները երկու երկու ելլելով, եւ Սաթենիկ հազիւ կրցաւ հասնիլ անոր:

- Կեցիր, Ռուբիկ, մի վազեր, չեմ հասնիր, սիրտս պիտի կենայ:

Բայց Ռուբիկ վազեց: Անհամբեր էր զիս, իր մէկ հատիկ մեծ հայրը տեսնելու: Անհամբեր էր զիս համբուրելու, հետս խօսելու: Եւ հիմա նստած է անկողնիս եզերքը, չուարած երեւոյթ ունի, չի գիտեր թէ ինչ ըսել, ուրկէ ըսկսիլ պէտք է:

- Քեզի չարաճճի քեզի, կ'ըսեմ, ո՞ւր էիր այսքան ատենէ ի վեր:

Ռուբիկ գլուխը կը չարժէ, կը խնդայ, չի պատասխաներ:

- Դասերդ, դասերդ արդեօք եղան, չէ՞, կը չարունակեմ: Ի՞նչպէս կ'երթան դասերդ:

Ռուբիկ ճիտը կը ծռէ գէշ չէ ըսել ուզելու պէս:

- Ապրիս կ'ըսեմ: Ապրիս Ռուբիկ: Դասը կարեւոր է զաւակս, պէտք է կարդալ:

Սաթենիկ Տիկին Ասլիսին կը մօտենայ, Արամիկին որպիսութիւնը կը հարցնէ: Շատ կ'ուրախայ առացած պատասխանէն, Արամիկին երեսին կամիթ մը կու տայ, «չարժէ նայինք քիչ մը, վազը ոտքի պիտի ելլէս», կ'ըսէ: Ցետոյ Ռուբիկը կը կանչէ, անոնց կը ներկայացնէ.

- Նայէ հոս աղբարիկ մը ունիս, կ'ըսէ: Անցեալ ըլլայ ըսէ անոր:

Օ՛ այսօր գարուն կայ սենեակիս մէջ, արեւ կայ, ուրախութիւն կայ: Ցայտնի էր, պիտէի առաջին վայրկեանէն երբ աչքերս բացի: Մեղք որ չեմ ածխլուած: Ռուբիկ ի՞նչ զգաց արդեօք երբ կը համբուրէր երկարած մօրուքս: Զարմանալի. ինչո՞ւ առաւօտուն չհասկցայ, որ Ռուբիկ պիտի գայ այսօր, ի՞նչպէս չլսեցի սանդուխներէն վեր ելլելը անոր, նրբանցքին մէջ մօտենալը: Դոնէն մտնելն անգամ չլսեցի: Ի՞նչպէս եղաւ ասիկա:

(Շար. 87)

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԷՓԱՆ

Օ՛, կ'ապրէինք ահաւասիկ ամանց երարմէ լուր ունենալու: Չէինք տեսներ միւնեանք: Ամառուածնները կը տեսնէին մեզ: Ամառուածները պիտէի՞ն այդ առաւօտ, թէ օր մը, այսինքն ատոր, տասնեակի ամիս վերջ օր մը, հիւանդանոցի մը մէկ սենեակին մէջ քով քովի պիտի գայինք: Եւ նոյն Ամառուածները պիտէի՞ն հիմա արդեօք թէ երբ կրկին պիտի բաժնուինք իրարմէ, երբ կրկին պիտի օտարանանք իրարու...:

Ձիշդ է, Տիկին Ասլիս երկու, երեք օր վերջ պիտի դրկէ իր զաւակը ու պիտի մեկնի: Պիտի մեկնի, ինչպէս մեկնեցաւ Մարկոս: Ինչպէս մեկնեցաւ Ասլեքօն: Ինչպէս մեկնեցան միւսները...:

- Բարեւ մեծ հայրիկ, ի՞նչպէս ես:

Աչքերս կը բանամ: Երա՞գ է: Ո՛չ: Ռուբիկը կանգնած է անկողնիս քովը ու ինծի կը նայի ամչկոտ ու ծիծղուն ժպիտով մը: Իր հետ՝ Սաթենիկը, որ ոչինչ կ'ըսէ, միայն կը խնդայ:

- Բարի եկար, հոգիս, բարի եկար, կ'ըսեմ կակազելով ու երջանկութեամբ:

Ռուբիկ կը նետուի վրաս, կը գրկէ, երկու երեսներս կը համբուրէ երկար: Մէկ ձեռքիս օգնութեամբ կը սեղմեմ զայն կուրծքիս, չեմ թողուր որ հեռանայ:

- Աս ինչ ազուոր անակնկալ, Ռուբիկս, աս ինչ ազուոր անակնկալ:

Ռուբիկ կասկարմիր զարձած է: Անկողնին եզերքը կը նստի, մինչ Սաթենիկ ալ կը մօտենայ ու կը համբուրէ զիս.

- Տեսա՞ր, հայրիկ, Ռուբիկը բերի ժամանակիդ: Ի՞նչպէս պատր զինքը:

- Նստեցէք, նստեցէք, կ'ըսեմ ու կը նայիմ Ռուբիկիս, որուն երեսը կարծես ամիսներէ ի վեր չէի տեսած: Նստեցէք, բարի եկաք:

Ռուբիկ աչքերուս մէջ կը նայի միշտ: Իր ոսկի մազերէն խուրձ մը ինկած է ճակտին վրայ եւ կուրծքը կը հեւայ: Գիտեմ, սանդուխներէն ելաւ գրեթէ վազելով, աստիճանները երկու երկու ելլելով, եւ Սաթենիկ հազիւ կրցաւ հասնիլ անոր:

- Կեցիր, Ռուբիկ, մի վազեր, չեմ հասնիր, սիրտս պիտի կենայ:

Բայց Ռուբիկ վազեց: Անհամբեր էր զիս, իր մէկ հատիկ մեծ հայրը տեսնելու: Անհամբեր էր զիս համբուրելու, հետս խօսելու: Եւ հիմա նստած է անկողնիս եզերքը, չուարած երեւոյթ ունի, չի գիտեր թէ ինչ ըսել, ուրկէ ըսկսիլ պէտք է:

- Քեզի չարաճճի քեզի, կ'ըսեմ, ո՞ւր էիր այսքան ատենէ ի վեր:

Ռուբիկ գլուխը կը չարժէ, կը խնդայ, չի պատասխաներ:

- Դասերդ, դասերդ արդեօք եղան, չէ՞, կը չարունակեմ: Ի՞նչպէս կ'երթան դասերդ:

Ռուբիկ ճիտը կը ծռէ գէշ չէ ըսել ուզելու պէս:

- Ապրիս կ'ըսեմ: Ապրիս Ռուբիկ: Դասը կարեւոր է զաւակս, պէտք է կարդալ:

Սաթենիկ Տիկին Ասլիսին կը մօտենայ, Արամիկին որպիսութիւնը կը հարցնէ: Շատ կ'ուրախայ առացած պատասխանէն, Արամիկին երեսին կամիթ մը կու տայ, «չարժէ նայինք քիչ մը, վազը ոտքի պիտի ելլես», կ'ըսէ: Ցետոյ Ռուբիկը կը կանչէ, անոնց կը ներկայացնէ.

- Նայէ հոս աղբարիկ մը ունիս, կ'ըսէ: Անցեալ ըլլայ ըսէ անոր:

Օ՛ այսօր գարուն կայ սենեակիս մէջ, արեւ կայ, ուրախութիւն կայ: Ցայտնի էր, պիտէի առաջին վայրկեանէն երբ աչքերս բացի: Մեղք որ չեմ ածխլուած: Ռուբիկ ի՞նչ զգաց արդեօք երբ կը համբուրէր երկարած մօրուքս: Զարմանալի. ինչո՞ւ առաւօտուն չհասկցայ, որ Ռուբիկ պիտի գայ այսօր, ի՞նչպէս չլսեցի սանդուխներէն վեր ելլելը անոր, նրբանցքին մէջ մօտենալը: Դոնէն մտնելն անգամ չլսեցի: Ի՞նչպէս եղաւ ասիկա:

(Շար. 87)

ՄԱՐՍԷՅԼ. -

Այրի Տիկին Ռվսաննա Զէօրէքճեան եւ զաւակները՝

Էլիզ, Անի եւ Կարօ Զէօրէքճեան,

Տիկին Արուսեակ Պալեան եւ զաւակը՝ Ժորժ

խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ԶԷՕՐԷՔՃԵՄԵԱՆ

(ջութակահար)

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 19-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Հինգշաբթի, Օգս. 21-ին, Մարսէյլի Սբբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արնուվիլի վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,

նախաձեռնութեամբ՝

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին

ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ

(գունաւոր)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն:

FONDATION
ARAM KHATCHATOURIAN
ATTRIBUE

UNE BOURSE D'ETUDE ANNUELLE
POUR L'ANNEE 1986

Montant : 20.000 F.

Conditions de candidature :

- ◯ Etre inscrit dans un Conservatoire National de Région ou une Ecole Nationale de Musique.
- ◯ Etre du niveau préparatoire supérieur.
- ◯ La Fondation tiendra compte de la situation matérielle et sociale du candidat.
- ◯ Date limite de dépôt des dossiers : 31 octobre 1986.

PIECES A FOURNIR

- ◯ Certificat de récompense.
- ◯ Fiche d'Etat Civil.
- ◯ 2 Photos d'Identité.
- ◯ Certificat d'Imposition fiscale, personnelle et parentale.

Selon les types de candidature le jury se réserve le droit de répartir entre les candidats le montant de la bourse.

Les dossiers doivent être adressés à :
FONDATION ARAM KHATCHATOURIAN
Conservatoire National de Région
2, place Carli — 13001 Marseille

GRANDE SOIRÉE DE GALA

ALFORTVILLE

Vendredi 3 Octobre

ANIMATION EXCEPTIONNELLE DE
PIERRE DOUGLAS

et la participation de très nombreux artistes

M.C.A — C.B.A.F. — U.J.A.

Ի ՑԻԾԱՏԱԿ

Կարօ Թապիպեանի ի յիշատակ, Այրի Տիկին Վերդին Փիլիկեան եւ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ելթմանեան 100ական Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

Tous les produits du Stand d'ARMENIE de la Foire de Paris sont en vente chez

HAY DISC

alcools, cristaux, artisanat, céramiques, cigarettes, disques, cassettes etc...

HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
M° CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Բ.Ը.Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարսէյլէն «ԳԱՐՈՒՆ»

մանկական երգչախումբին

CEREMONIES DU 42e ANNIVERSAIRE DE LA LIBERATION

L'A.N.A.C.R. et sa Filiale arménienne
RAVIVENT LA FLAMME
Samedi, 23 août à 18h30

Rassemblement à partir de 17h45 à l'angle de la rue Balzac et de l'Avenue des Champs - Elysées.

×

CELEBRATION DE LA LIBERATION DE PARIS

Samedi, 30 août à 16 heures
PLACE DU 18 JUIN - Métro Montparnasse

Rassemblement à partir de 15h30
rue de Rennes

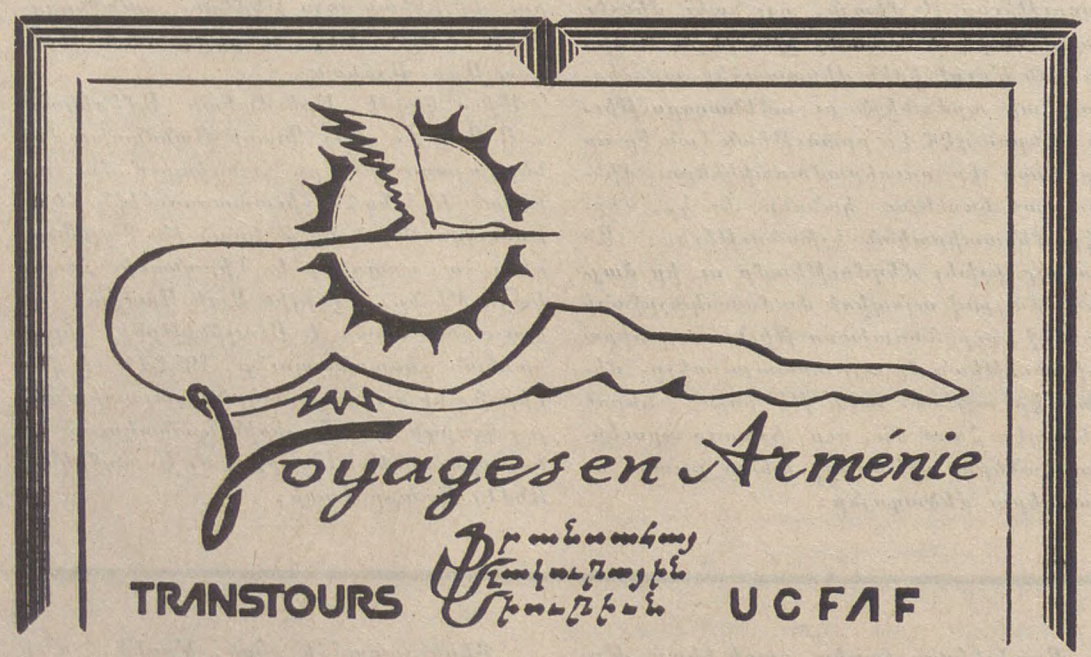
Face aux complices des falcificateurs tures de l'Histoire, s'opposant à la reconnaissance du génocide arménien, l'Amicale des Anciens Résistants Arméniens invite ses compatriotes à manifester par leur participation à ces cérémonies, leur fidélité active à la mémoire des martyrs de la Résistance, dont ceux du réseau arménien, et à leur engagement au service de la FRANCE ET DE LA CAUSE ARMENIENNE.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

6 Septembre - 19 Septembre

Paris - Kiev - Erevan - Moscou - Paris **6910 + Visa**

2 Octobre - 16 Octobre

Paris - Moscou - Erevan **6170 + Visa**

Pour **MARSEILLE** s'adresser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta 13001 MARSEILLE

6 Septembre - 19 Septembre

Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

TRANSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de 16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KARNIGUIAN, parlant arménien et français.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Վերամուտ

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զուրեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երգի դասընթացքները կը վերսկսին

Զորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝

45 - 20 - 03 - 18 թիւին

Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի վերամուտը՝ **երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 8-ին:**

Արձանագրութեանց համար կը խնդրուի այժմէն իսկ դիմել վարժարան:

Հեռաձայն՝ 43 - 78 - 92 - 91

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սբբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10ին, Զորեքշաբթի օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն. -

1. -Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵԼԼՄԱՋԵԱՆի:-

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Զորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 - 17ի միջեւ:

Օթոքարի ապասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին վրդ. Պերպերեան-ի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ. -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄԵԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-Է Ն 31

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.296 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.296

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 14 / 18)

ՁՕՆ ԱՒ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

—×—

Իմ յոյսի քերդ, Երեւան,
Լոյսի շքերք, Երեւան...

Արտի մեծ թրթիռով ու հաւատքով վարպետը ձօնած է այս տողերը մայրաքաղաք Երեւանի: Իր յոյսի, լոյսի Ազարատ լեռան դէմ - դիմաց փռուած Երեւանի մէջ, իր ապրած տան հակատին զետեղուած է յուշաքար - քանդակ մը, որ անցորդներուն կը յիշեցնէ բանաստեղծին ողեղէն ներկայութիւնը: Թարմ են յիշողութիւնները, ականատեսները կը յիշեն, թէ ինչպէս բազմութիւնը կը չրջապատէր գինք, հարցումներ կ'ուղղէր ու կը վայելէր անոր ներկայութիւնը, անոր արտայայտած խմաստուն մտքերն ու յանկարծակի պատկումները: Որքան մեծ կ'ըլլար վարպետին ուրախութիւնը, երբ մարդիկ, ծանօթ կամ անծանօթ, զրոյցի կը բռնուէին, կ'արտասանէին հատուածներ իր «Իմամանթօ եւ Ջեզարէ», «Հայոց Դանթէական», «Անի» եւ միւս պոէմներէն: Խմաստունի ժպիտը կը փայլէր անոր դէմքին, երբ իր հասցէին կը լսէր ժողովուրդին անակարկ գնահատականները:

... Ահա կը նայինք քանդակին ու մեծ բանաստեղծի աչքերուն մէջ, խորունկ հայեացքին մէջ կը կարդանք մեղի այնպան ծանօթ ու հարազատ տողեր.

Ինձ ելնելու սարեր կան դեռ,
Սարերը բարեր, դարեր կան դեռ...

Քանդակագործական այս կերպասը - րումը կ'ամբողջացնէ խորաքանդակը, ուր կան հայկական լեռները, Շիրազի վառարանած լեռները: Քանդակին վերի մասը տեղ գտած են մեծ ու փոքր Մասիսները, որոնց մէջտեղը երգող հաւքը բնաւորած է: Հոս, Մասիսներու լանջին պատկան չէ երգող հաւքի գոյութիւնը. ամէն ոք կը յիշէ Ցովհաննէս Շիրազի «Ինար Հայաստանի» երկը: Այս երգող թռչունը խորհրդանշական իմաստով ինքզինք բանաստեղծն է: Մենք՝ Մասիս Շիրազ եւ տողերուս հեղինակը, մեր մեծ եղբօր Արա Շիրազի գլխաւորութեամբ տեղեկացինք այս քանդակը, որ, յուրախութիւն մեզ, գտաւ իր ջերմ ընդունելութիւնը եւ բարձր գնահատուեցաւ: Կատարուեցաւ յուշաքար - քանդակի բացման արարողութիւնը: Յուշաքարին թարմ ծաղիկներ կան. ակամայ կը յիշես.

Մանուշակներ ձեռքերիս
Ու շուշաններ ոտքերիս...

Ահա վարպետը, գարնան օրերը աչքերուն մէջ, մանուշակներն ու շուշանները ձեռքերուն, հայեացքով կը թափանցէ հեռուները, դէպի իր ժողովուրդին սիրտը, դէպի յաւիտենութիւն:

ՍԻՓԱՆ ՇԻՐԱԶ

×

ՌՈՒԲԵՐ ԷՄՄԻԵԱՆԻ ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Մարզասէրներու յիշողութեան մէջ տակաւին թարմ են Մոսկուայի մէջ, Յուլիսին, Ռուբեր Էմմիեանի փայլուն յաջողութիւնները: Լենինականցի մարզիկը, Ֆիզկուլտուրնիկի Համամիութենական Օրը, Մոսկուայի կեդրոնական նոյն մարզադաշտին վրայ մասնակցելով թեթեւ մարմնամարզութեան խորհրդային բաժակի կիսաւարտական մրցումներուն, դարձեալ ուրախութիւն պատճառած է իր համակիրներուն: Այս անգամ մարզիկը 8,19 մեթր ցատքելով յաղթական հանդիսացած է:

ՓԻԽՐՏԵՐՈՒ ՅՈՑՅԵՐԸ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԷՋ

ՓԻԽՐՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ
ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Համպուրկի ոստիկանութիւնը Օգս· 18–ին հանրութեան յայտնեց քիւրտ երիտասարդի մը ձերբակալումը: 18 տարեկան Ֆարուք Պօզքուրթի վրայէն Համպուրկի թուրք աւագ հիւպատոսին տան յատակապիծը գտնուած է: Կ'ենթադրուի որ Ֆըրանքֆուրթէն եկող այս երիտասարդը մահափորձի մը պիտի ձեռնարկէր հիւպատոսին դէմ: Ոստիկանութեան բանբերը բսած է նաեւ Համպուրկի «Քիւրտիստանի Աչխատաւորներու Միութեան» ուղղուած մէկ նամակին իբրեւ ձեռքը անցնելը, որուն մէջ գտած են կայարանի արկղներէն մէկուն բանալին: Հոն երեւան եղած է 1,2 քիլօ պայթուցիկ եւ ատրճանակ մը: Այս բոլորը պատահած է Ուրբաթ օր, Օգս· 15–ին, ճիշդ այն օրը երբ թուրք օդային ուժերուն պատկանող տասը օդանաւեր յարձակում կը կատարէին Իրաքի հիւսիսը գտնուող քրտական դիրքերու վրայ՝ ռմբակոծելով զանոնք:

Իսկ Օգս· 18–ին, Քիւրտերը Գերմանիոյ գլխաւոր կարգ մը քաղաքներուն մէջ բողոքի ելոյթներ ունեցած են: Ֆրանքֆուրթի մէջ մօտ 50 Քիւրտեր Հէսսիչէ Բունտֆունքին մայր չէնքին մուտքը գրաւած եւ կէս ժամ յետոյ բողոքագիր մը յանձնելէ յետոյ հեռացած են, նոյնքան Քիւրտեր ԽՍՀ – Փէ – Տէ–ի Տիւսպուրկի կեդրոնը կոխելով պախարակած են թուրք օդային ուժերու վերջին յարձակումը, Հանովրի մէջ 100–ի չափ Քիւրտեր բողոքի ցոյց մը կազմակերպած են Հանովրէչ Ալկէմայնէ Ցայթունկին չէնքին առջեւ, Պոննի մէջ Քիւրտեր գերման արհմիութիւններուն պատկանող չէնքի մը մէջ ապաստացած են ծոմի դիմել իսկ Մամուլի Գործակալութեան բաց նամակ մը յանձնելով իրենց ցաւումը արտայայտած են: Ձայնասփիւռի հետ ունեցած տեսակցութեան մը ընթացքին քիւրտ պատասխանատու մը չեշտած է թէ թուրք օդանաւերը ռազմավարական նշանակութիւն ունեցող թիրախներու վրայ յարձակելէ ետքը ռմբակոծած են քրտական դիւղեր, սպաննելով հարիւրաւոր կիներ, այրեր եւ երախաներ: Նոյն անձը ետքի վերջը բսած է որ որեւէ գերման կազմակերպութիւն եւ կամ կուսակցութիւն զօրավիգ չի կանգնիր իրենց եւ միայն իրենք են որ գերման կառավարութենէն կը պահանջեն Թուրքիոյ կատարուած անտեսական օժանդակութիւնը դադրեցնել վերոյիշեալ դէպքերու բերմամբ:

Ց. Կ.

×

Շուրջ 30 Քիւրտեր Պերնի Ազգ· Ձայնատուփի կեդրոնը գրաւած են, Զօրեքշաբթի օր, բողոքելու համար Թրքական ռմբակոծութեան դէմ: Կ'ուզէին ձայնատուփի կայանէն դատապարտումի յայտարարութիւններ կատարել: Պաշտօնեայ մը բսած է, որ ցորչափ դրաւումը խաղաղ է, ոստիկանութեան դիմելու հարկ չկայ:

"Errare sovieticum est"

Փոխարերաբար գործածելով ծանօթ ասացուածքը՝ սխալիլը մարդկային է, որ պէս խորագիրը, Լիպերասիոն իր խմբագրականով կ'անդրադառնայ խորհրդային իշխանութեանց խոստովանութիւններու 400 էջնոց տեղեկագրին: Ապրիլ, Չերնոբիլի արկածէն (Ապրիլ 26) չորս ամիս ետք, Օգս· 14–ին Մոսկուա Հիւլէական ուժանիւթի միջազգային Գործակալութեան յանձնած է 400 էջնոց տեղեկագիր մը, որ պատրաստուած է երկար քննութենէ մը ետք, համակարգիչի օգնութեամբ կատարուած: «Անկարգ եւ անպատասխանատու» կ'որակուին Չերնոբիլի աշխատաւորները: Այլ խօսքով, Լիպերասիոնի համար յեղինները (Ֆրանսային՝ լամփիսք կ'ըսէ) են որ կը պատժըւին, որպէսզի բուն պատասխանատուները անմեղանան եւ խնդրոյ առարկայ չըլլան հիւլէագէտները, գեկավարները եւ նոյն – իսկ կազմածներու որակը: Տեղեկագիրը մանրամասնօրէն կը պատմէ դէպքերու ընթացքը եւ հիւլէական թիւ 4 բարդին վրայ կատարուելիք փորձը: Ամէն ինչ կը սկսի Ապրիլ 25–ին, երբ (ան)պատասխանատուները չարք մը փորձեր կը համակարգեն: Որպէսզի ամէն ինչ լաւ անցնի, երկու պայմաններ անհրաժեշտ են.- բարդը պէտք է իր ամբողջ ուժին 30%–ովը դառնայ եւ իր սառեցման օդնական դրութիւնը խզուի, չորիին բարձրանալը չդադրեցնելու համար: Արդ, եթէ այս պէս չգործեն, փորձերը «ոճրային» կ'ըլլան: Բայց, խորհրդային իշխանութիւնները միայն մարդկային թերացումները կ'ուզեն մատնանշել:

Հարկ է ըսել, որ փոքրիկ հրդեհներ չարունակուած են եւ ամէն վտանգ եւ վարակում չէ վերջացած:

Յիշենք որ հիւլէական ուժի օգտագործման Պետական կոմիտէի նախագահն է – Անդրէյ (Անդրանիկ) Պետրոսեան – որ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին (Օգս· 14) ներկայացուցած է այս տեղեկագիրը, մատնանշելով անոր գլխաւոր մասերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԿՈՄՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը գտնէ որ նախարարութեան տուած թիւերը, ինչ կը վերաբերին գործազրկութեան, ճշմարտութեան չեն համապատասխաներ: Ոչ թէ 2 միլիոն 474 հազար, այլ՝ 3 միլիոն 200 հազար հոգի աշխատանք կը փնտռեն: Միւս կողմէ, Խամաիթէ–ի խմբագրապետը՝ Ռոլան Լըռուա յայտարարեց թէ կուսակցութիւնը նամակ մը ղրկած է նախագահ Միթերանի, ուր կ'ըսէ, ի մէջ այլոց, որ պէտք չէ ատորագրէլ ընտրական կտրատումի հրամանագրէն ետք ընտրական կտրատումի հրամանագիրը, որպէսզի հարցը ծեծուի Ազգ· ժողովին մէջ:

ԻՊՐԱՀԻՄ ՍՈՒՍ, ՊԱԿ–ի բանբերը, յայտարարեց թէ ոչ մէկ մտահոգութիւն ունի Ֆրանսայի դիրքին մասին, արտաքին նախարարին հետ տեսնուելէն ետք: Ան ելոյթ ունեցաւ ՊԱԿ–ի Փարիզի դրասենեակը բացուած է 1975, Հոկ· 31–ին Ֆրանսական կառավարութեան որոշումով եւ թէ ինչ ալ քանիցս ընդունուած է Շիրաքի կողմէ, Փարիզի քաղաքապետի հանգամանքով:

ՊԼՅՐՈՒԹի մէջ, Օգս· 21–էն սկսեալ օդանաւի տոմսերը 25,5% յաւելում կրած են, բայց հակառակ այս յաւելումին, որ երբորդն է տարւոյն սկիզբէն ի վեր, տոմսերը, Պէյրութի մէջ, 40% աւելի աժան են քան արտասահման: Արդարեւ, այս սակերու ճշդումին առեն, տոլարի սակն ալ՝ 28 լիր· ոսկի ճշդուած է, փոխանակ 43–ի լումայափոխութեան չուկային վրայ:

ՅՈՐՀՐԴԱԳԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ պաշտօնաթերթը «Իզվեստիա» կը հաղորդէ որ, առեւտուրի նախկին նախարար մը՝ Վլադիմիր Սուսկով ձերբակալուած է, գեղծարարութեան հետ կապ ունեցող դայթակղութեան մը համար, որու մասին, սակայն, մանրամասնութիւն չի տրուիր:

ԱՐԺԱՆԹինի մէջ, երեսփոխանները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ քուէարկեցին ամուսնալուծումը արտօնող օրինագիծը, 3 տարուան բաժանումէ մը ետք: Երեսփոխանական ժողովէն ետք, Ծերակոյտն ալ պէտք է վաւերացնէ, բայց ամուսնալուծման կողմնակիցները մտահոգ չեն: Եկեղեցւոյ ճնշումները ի վերջոյ ի դերեւ ելան եւ ծառայեցին միայն 3 տարիով ուշացնելու օրինագիծին քուէարկումը: Ամուսնալուծման պայքարը կիրակնօրեայ բազմաթիւ քարոզներու ալ առիթ տուած է: Ըստ կղերին, ամուսնալուծումը ընտանիքին քանդումն է եւ կը քայքայէ վիժումը, միասեռականութիւնը, թմրեցուցիչի գործածութիւնը, կամաւոր մահացումը, բայց այս պատճառաբանութիւնները շանսոնիէներու յայտագրերը ճոխացնելու ծառայած են եւ եկեղեցին այլ միջոցներու դիմած է: Միակ բանը, որ յաջողած է պարտադրել, հանրաքուէի հրաժարումն է:

ԱՐՄԻՆ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ նախագահ–ընդհանուր տնօրէնն նշանակուած է ՏէԼ – Փրէ–թէ Լօրոփ Էմ – Ա–ի ուր կը փոխարինէ ընկերութեան հիմնադիրը՝ Անթուան Տէլ–Փրէթէ, որ պատուոյ նախագահ կը դառնայ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ
ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՒԹԻՒ

Fluctuat nec mergitur (*)

Քառամեայ դերութիւն: Սոսրերկրեայ երկունք: Յեղափոխական, զաւազրական խլրտումներ: Ապա կռիւ ճակատ ճակատի, ներքին ու արտաքին ուժերով:

Եւ անգամ մը եւս, այս անգամ եւս փրկուեցաւ Փարիզը: (Ամբողջ Ֆրանսան):

Փարիզը՝ լուսանցնցուղ ոստան լրկըրծուն պողոտաններով.

Բոցավառ հնոց յեղափոխութեան եւ ազատութեան.

Վառարան առեղծագործ աշխատանքի եւ լուսապայծառ իմացականութեան.

Շնորհք: Քմայք: Պչրանք: Համայնապատարան առնձակոտոր վայելքի.

Կապիտոլ եւ Տարպեան Ժայռ.

Ներգաշնակութիւն եւ լարիւրինթոս.

Արգանդ խօլական փորձութեանց եւ խոր վիրապ համայնակուլ.

Պատնէշ հոգեւոր եւ ժամանակակից Անի հազարամեակ եկեղեցիներով.

Մշտավառ ատրուշան գիտութեան եւ արուեստի:

Ծագկաոստան ազգային եւ միջազգային մշակոյթի:

Բաբելոն ոսկեթաթախ եւ պանթէոն վառոց:

Բոյն սկեպտիկ անհչխանութեան եւ ակադեմական իմաստութեան:

Հանճար խազազական եւ փոթորիկ տիեզերական:

Հորիզոն անծայրածիր եւ բարձունք անվախճան:

Տապան յաւիտենական, որ «կը տատանի, բայց չի՛կործիր»:

×

Դեռ երէկ չէ՞ր, - 1944 Օգոստոս 19-25:

Կ'ըսեա՝ ընտանի երգի մը արձագանգն էր որ կը սարսէր քաղաքը.

Մեծ չեզ ուզեր ազատ կամքի բռնութիւն...

Եւ «պատնէշամարտ»: Ըմբոստացում եւ ծառացում բոլոր փողոցներուն մէջ: Սլացք չանթարձակ եւ գրոհ դէպի մահ: Ճակատամարտ անհաւասար ուժերով: Ճգնաժամ արեան եւ մահուան քրտինքներու մէջ:

Ու պատնէշներ, պատնէշնե՛ր: Բոլոր անկիւններուն եւ բանուկ փողոցներուն մէջ: Հրապարակներու վրայ:

Ծառեր արմատախիլ հասարակուն կոճղերով: Այլազան կահ-կարասիներ, խոհանոց եւ մառան եւ չռեմարան փողոց թափած: Սալայատակներ քարուքանդ: Կիսակործան կառքեր, սայլեր, ինքնաշարժներ, հեծելանիւներ, մեքենաներ, անուակներ, երկաթի կտորներ, ձողեր, դերաններ խառնիխուռն: Գամեր: Ցիցեր: Պալթուցիկներ: Ու գնդացիրը:

Սպառազէն, սպառնալի ցանց մը ամէն տեսակ խոչընդոտներու, որպէսզի թշնամին չկարենայ համբան չարունակել: Ամրոց: Թաքստոց: Նշանառութեան կայան: Խարիսխ:

Allons enfants de la Patrie !

Եթէ հայերէ՛ն գիտնային.

Յառաջ ընթանաւիք եղբայրներ,
Մարտի հրաւէր կարդալով...

Շատո՛նց արձակուած էր հրամանը, հասու եւ անդիմադրելի: Մարտակոչ՝ բերնէ բերան: Լեռնէն: Անտառէն, - այլեւս պատմական «մաքի»էն: Ազգանշան ձայնատփիւռ ալիքներով: Բազմալեզու թրռուցիկներով: Ականջ ականջի եւ աչք աչքի:

Դեռ Յունիս - Յուլիսին՝ խանգարուած էր առօրեայ կեանքը: Երկաթուղիները կրճատուած: Գետոյ յանկարծ դադար ամբողջ գիծերու վրայ: Փապուղին կանգ առած: Թղթատարը պատահական: Ոստիկանութիւնն իսկ ձեռնթափ: Գործադուլ: Օգոստոս 18-ին՝ վերջին թերթերը վերմանաշունչ:

Իսկ չարաբաստիկ ի վեր՝ անվերջ կարատաններ իրարու եռեւէ, նահանջի ճամբուն վրայ: Հրատապերով, թնդանօթներով, սպաներով եւ գինուորներով. լեռնակուտակ բեռներով: «Կ'երթա՞ն կոր»...

Եւ Օգոստոս 18-ի գիշերն իսկ՝ յարձակում նախաձեռնութեամբ ներքին ուժերու: Գրոհ դէպի Ոստիկանութեան վերատեսչութեան եւ Քաղաքապետարան: Ապստամբութիւն: Եռապո՛ղ: Մարտագոռ կանչեր փարիզի քան թազամասերուն մէջ: «Կռուեցէ՛ք, տղե՛րք»:

Տարերային էր չարժումը եւ վարակիչ:

Ամրոցած՝ նախնական միջոցներով: Պրախուսուած ներսէն եւ դուրսէն: Ե՛ւ բարոյապէս, ե՛ւ նիւթապէս: Հետզհետէ յարաճուն, ծաւալուն ալիքի մը վերածուած: Գիւղէն լեռը, լեռնէն քաղաքը: Ծայրագաւառէն մինչեւ կեդրոնը, հազարումէկ չօշափուկներով: Դպրոցէն, պահականոցէն, զարմնոցէն մինչեւ պետական պաշտօնատունն ու առեւտրական պրասենեակը: Զօրանոցէն մինչեւ չուկան: Ակադեմիայէն, թատրոնէն, Օփերայէն, Թանգարանէն մինչեւ ընտանեկան բոյները եւ Շան պ'էլիզէի «գիշերաթոյները»: (Քանի՛ հերոսուհիներ, ըմբոստներու բազմութեան մէջ):

Ոչ մէկ բացակայ որեւէ հոսանքէ: Բացական իրաւունք չունի:

Եւ առաջ համար ալ՝ ազգային միութիւն: Միաբանութիւն խօսքի եւ գործի:

Երբեք այսքան միախառնուած չէին թացըն ու չորը: Աչն ու ձախը: Կաթոլիկն ու բոլշեւիկը: Բանաստեղծն ու քահանան: Կաշկոտ կապած ափերով բանուորն ու ճերմակ ձեռնոցներով քաղքենին: Գիւղացին եւ պիտունը: Զօրավարն ու ակադեմականը:

Ու երբեք այնքան արտառուչ համերաշխութեամբ արտասանուած չէին սովորական կանչեր ու նշանախօսքեր, - Ազգ եւ Հայրենիք: Ժողովուրդ եւ Ազատութիւն: Ազգային ճակատ եւ «անցուկը մոռցուկ»: Հաւատարութիւն եւ եղբայրութիւն...

Եւ բազմազգի բազմութիւնները՝ կրակի գիծերուն վրայ: Անոնք որ «օտար» կը կոչուին ամէն երկրի մէջ: Ու նաեւ Հայեր:

Պատահա՞ծ է որ հայկական արիւնը եւ չհլլէ, որեւէ յեղափոխութեան մէջ: Որեւէ ճակատի վրայ:

Չմշկածպզի Աչոտ մը չէ՞ր որ Ամերիկայէն Սպանիա թռաւ 1936-ին, զոհուելու համար յեղափոխութեան կրակին մէջ:

Ու դեռ Հայաստանեայց զերիներ, - «լեղէոնական» - բնազդաբար լեռը բարձրացած, թեւ թեւի մաֆիականներուն հետ, մինչ կը կարծէին թէ զանոնք թեւաւորել պիտի ծառայեն:

×

Լրագրական ցիրուցան տեղեկութիւններն ու զանազան դրօշակներ դեռ չէն պարզեր Ֆրանսայի Դիմադրական ճակատին գործունէութեան ամբողջ պատկերը: Զեռնհաս պատմագիրներու յանճնախումբ մը հում նիւթեր կը հաւաքէ, լրացնելու համար անոր վաւերական յիշատակարանը:

Այսեղ ալ միայն բազուկը չէր որ ճակատ ճակատ անհնարին յանդգնութեամբ, այլ եւ գրիչը: Ինչպէս ամէն յեղափոխական չարժումի առեն:

Ամբողջ գաղանի գրականութիւն մը խմորուեցաւ թաքստոցներու եւ թաւուտքներու մէջ: Երգեր տառապանքի, առեւտրութեան ու վրէժի: Տաղեր, որ յաճախ կը յիշեցնեն մեր նախնական չրջանի ազգասիրական, հայրենասիրական, յեղափոխական տենչերն ու խոյանքները. -

Դպրոցականի տետրակներուս վրայ,
Գրասեղանիս եւ ծառերուն վրայ,
Աւազին եւ ձիւնին վրայ
Քու անունդ կը գրեմ, -
Ազատութիւն (*Փոլ Էլիւառ*).

Զա՛յն տուր, *Միքայէլ* (Նալբանդեանց).

Ես անթարթառ մի մանուկ՝
Երկու ձեռս պարզեցի,
Եւ իմ անգօր թեւերով
Ազատութիւն գրկեցի:

Սրբազան առեւտրութեան եւ ցաւումի դերապոյն պահու մը, Պետրոս Դուրեան կը մռնչէր (երգ պատերազմի).

...Արդ բաջալանջ
Նետուինք յառաջ:
Սուր մը յագուրդ
Վատ եւ անգուր՝
Թող բշնամւոյն
Խմէ արիւն...

×

1942 - Նոյնպէս օտարի լուծին տակ ըմբոստացած Ֆրանսացի բանաստեղծն է որ կը մրմնջէ.

Բարեկամ, կը լսե՞ս
Անգաւնիներուն սեւ թռիչքը
Մեր դաշտերուն վրայ:

Բարեկամ, կը լսե՞ս
Խուլ ազազակները
Շղթայակապ երկրին:

Օ հէ՛յ, ռազմիկներ,
Բանուորներ եւ գիւղացիներ,
Մարտակո՛չն է:

Այս իրիկուն թշնամին
Պիտի ճանչնայ արեան գինը,
Եւ արցունքները...

×

Չեմ գիտեր հրատարակուա՞ծ է գիրք մը, որ պատմէր լեռան դերը ժողովուրդներու ազատագրման պայքարին մէջ: Լեռը՝ խորհուրդ եւ խարիսխ ազատութեան եւ ներչնչարան երկնասլաց:

Լեռը՝ իր բարձրարերձ քարաժայռերով, որոնց կատարներուն վրայ հերոսները «Փառք ի բարձունս» կ'երգեն արծիւներուն հետ: Լեռը՝ անդաւաճան թաքստոց եւ յաւիտենական պատնէշ: Լեռը, ուր ըմբոստ հոգիները կը պայծառանան, կը ծաւալին ու կը ճարճատին փոթորիկ ճայն, ի խնդիր ազատութեան:

Այս անգամ ալ, քաղաքին հետ, քաղաքէն առաջ լեռն էր որ պոռթկաց, - այն որ «մաքի» կը կոչեն, փոխ առնելով Քորսիքային:

«Լեռնե՛ր, սէգ լեռնե՛ր» Հոթ Սավուայի եւ Իզէրի, Իոնի եւ Ռոտէզի, անդնդախոր եւ Իզէրի, Իոնի եւ Ռոտէզի, անդնդախոր ձորերով եւ անմատչելի բարձունքներով, ինչպէս մեր Հայրենիք աշխարհին մէջ: (Ոգնո՛ւյն ձեզ, Սասուն կամ Զէյթուն կամ Սիւնիք): Վերքո՛ր: Թաւուտք: Մատաղուտք: Անտառ ամէնի եւ անթառամ:

Լեռներ, ուր, ինչպէս ամբողջ երկրագունդի վրայ, բոլոր ապստամբութեան վրայ, բոլոր ապստամբ երկիրներուն մէջ, ազատութեան կանչերը կ'ուռէին, կ'աճէին, կ'արձագանգէին ահռնանգ ահռնան: Ուր, փոխան ամենակալ այլ անկար Աստուծոյ մը, օգնականներն ու անկարգելներն էին որ երկիր կ'իջնէին, ահեղ եւ արդիական սպառազինութիւններով: (Մեր Հայրենի Աստուածը ո՛չ օգնական նամիլ պիտէր, ո՛չ ալ անկարգել):

Fluctuat nec mergitur. Միայն Սէնի՞ վրայ:

Նոյն գաղանիքը չունի՞ն մեր գետերն ալ, - Արա՛քս, Եփրատ, Արածանի...

1944 Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(*) Ալիբեները կը գարնեն, բայց նաւը չընկղմիր. կը տատանի, բայց չընկղմիր: Փարիզ բաղաբին խորհրդանշանը:

ՅՈՒԹՊՈԼԸ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ

ՋԳԱՅԱՑՈՒՆՑ ՄՐՑԱՇՐՋԱՆ ՄԸ Կ'ԱԿՆԿԱԼՈՒԻ

Ֆութպոլը մուտք գործած է Ֆրանսայի մէջ անցեալ դարու վերջին տասնամեակներուն ընթացքին: Կու գար Անգլիայէն: Ճիշդ է որ՝ ըլլայ Ֆրանսայի մէջ շուտը, ըլլայ Իտալիոյ մէջ ֆալչիօն, միջին դարուն, որոշ դասակարգի մը ազնականն օրերու ժամանցները եղած են եւ կը կարծուի որ Անգլիացիք շուկէն օրինակած են մեր ժամանակներու Ֆութպոլը. այսուհարցերգ, ճիշդ ու ճիշդ Անգլիոյ կը պարտինք ներկայի ռանազդակի մարզաձեւը: Այդ մը՝ որ մարզական չարժումին տուաւ հակայ թափ մը եւ դրաւեց հետզհետէ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներու ուշադրութիւնը, հրապուրեց զանոնք: Ֆութպոլի Միջազգային Դաշնակցութեան անդամ պետութիւններու թիւը 158 է այս տարի:

Ֆրանսայի առաջին ակումբը հիմնուած է Լը Հաւրի մէջ, մօտիկ Անգլիոյ: Հիմնուած է 1872-ին: Անունն է Լը Հաւրը Աթլէթիք Քլէօպ՝ որ այս տարի ալ, վերըսկսին, մաս կը կազմէ Ֆրանսայի ընտրանիին, մէկն է արհեստավարժներու (փրոֆէսիոնէլ) քան ակումբներէն՝ որոնք կը պայքարին բարձրագոյն դասակարգին մէջ:

Ներկայիս Ֆրանսայի մէջ -առանց հաշուելու Հանրապետութեան անդրծովեայ երկրամասերը - կը գործեն չուրջ 22.000 ակումբներ՝ որոնց մէջ տասնեակ մը՝ հայկական անուններով եւ հայ վարիչներով: Կան ալ Ֆրանսահայեր՝ որոնք կը պիտուրեն տեղական ակումբներ: Ամենամէ ամէնէն ծանօթն է Շարլ Մկրեան, 1920-ին Պոլիս ծնած, Արտէշ նահանգին մէջ մեծցած, ներկայիս մեծ առեւտրական տան մը տէրը իր եղբօրը հետ: 1983, Յունուար 13-էն ի վեր, հայախօս մեր ազգակիցը նախագահն է Ֆրանսայի արհեստավարժ ակումբներէն մէկուն՝ Օլէմպիք ար Լիոնի:

×

Երկար տարիներ Ֆրանսական Ֆութպոլը մնաց չուքի մէջ, մինչ կեդրոնական Եւրոպայի երկիրները ու Սպանիա, Իտալիա, Գերմանիա նաեւ, հետզհետէ կը յառաջդիմէին այս մարզաճեւին մէջ, կը հասնէին բրիտանական մակարդակին եւ, նոյնիսկ, կը գերազանցէին զայն:

Առաջին յաջողութիւն մը 1958-ին, Աչխարհի Բաժակին ընթացքին, Շուէտի մէջ, վաղանցուկ յոյսեր տուաւ: Ֆրանսա երրորդ դասուած էր: Լաւ խումբ մը կար այդ տարին, չնորհիւ միասնաբար փայլող քանի մը աստղերու, գլխաւորաբար Մարոքի մէջ ծնած, բայց Ֆրանսայի Ժիւսթ Ֆոնթէնէն եւ լեհ ծագումով Ռեյմոն Քոպայի, երկու արգիւնաւէտ յառաջապահներ:

Լաւատեսութիւնը սակայն երկար չտեւեց ազգային խումբին համար, թէեւ Սէն Թէթիէն, Եւրոպայի ակումբներու բաբաժակախաղերուն մէջ, ունեցաւ չարք մը յաջողութիւններ՝ որոնք խանդավառեցին ամբողջ Ֆրանսան:

Ֆրանսական Ֆութպոլին իսկական վերելքը պատահեցաւ 1982-ին, աչխարհի առաջնութեան ընթացքին, Սպանիոյ մէջ: ուր Ֆրանսական խումբը, գլխաւոր պատախանատու Միշէլ Հիտալկոյի գեկավարութեան տակ, հասաւ վերատին կես աւարտականի. յետոյ, 1984-ին չհեղաւ Եւրոպայի առաջնութիւնը եւ նաեւ՝ Լոս Անճելըսի Ողիմպիականին՝ ոսկի մրցանակը: Ու, վերջապէս, քանի մը չաբաթներ առաջ, Մեքսիքայի մէջ, չարք մը յաղթանակներէ յետոյ, մանաւանդ յաղթանակներ երկու հզչակաւոր խումբեր՝ Բրազիլի եւ Պրազիլի վրայ, վերջինին առացաւ երրորդ մրցանակ: Պարտուեցաւ Գերմանիային, կէս աւարտականին:

Կարճ քանի մը տարիներու ընթացքին ձեռք բերուած այս նախանձելի արդիւնքները պատճառ եղան որ Ֆութպոլին ժողովրդականութիւնը Ֆրանսայի մէջ հասնի բարձունքներու, ինչպէս Իտալիոյ կամ Սպանիոյ մէջ էր: Անչուչտ հեռատեսլը եւ մարզական լօթոն ալ ունեցան իրենց լայն ազդեցութիւնը այս բանին մէջ: Ֆութպոլը գարձաւ վինտուող յենարան մը բոլոր տեսակի առեւտրական եւ արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու ծանօթացնելու համար: Ու նաեւ՝ քաղաքներու համբաւը չինելու, մանաւանդ միջազգային գետնի վրայ:

Դրամատէրեր ու քաղաքապետութիւններ հսկայ գումարներ տուին ակումբներուն, որպէսզի անոնք կարենան զօրացնել իրենց խումբերը արժէքաւոր խաղացողներով: Այս ներկայ մրցաչրջանին մասնաւանդ այդ օժանդակութիւնը հասած է տատրճանի մը՝ որ իրաւամբ կը նկատուի չափազանցութիւն: Ու ակումբները առաւօրէն կը վարձատրեն իրենց խաղացողները:

Կ'ըսուի թէ կան խաղացողներ, մէկ երկու տասնեակ գոնէ, որոնք կը չահին ամբողջ 300-էն 500 հազար (նոր) ֆրանք: Մէկ երկու հատն ալ թերեւս աւելի: Բայց ո՞վ հետ: Լեռը՝ անդաւաճան թաքստոց եւ յաւիտենական պատնէշ: Լեռը, ուր ըմբոստ հոգիները կը պայծառանան, կը ծաւալին ու կը ճարճատին փոթորիկ ճայն, ի խնդիր ազատութեան:

Այս անգամ ալ, քաղաքին հետ, քաղաքէն առաջ լեռն էր որ պոռթկաց, - այն որ «մաքի» կը կոչեն, փոխ առնելով Քորսիքային:

«Լեռնե՛ր, սէգ լեռնե՛ր» Հոթ Սավուայի եւ Իզէրի, Իոնի եւ Ռոտէզի, անդնդախոր ձորերով եւ անմատչելի բարձունքներով, ինչպէս մեր Հայրենիք աշխարհին մէջ: (Ոգնո՛ւյն ձեզ, Սասուն կամ Զէյթուն կամ Սիւնիք): Վերքո՛ր: Թաւուտք: Մատաղուտք: Անտառ ամէնի եւ անթառամ:

Լեռներ, ուր, ինչպէս ամբողջ երկրագունդի վրայ, բոլոր ապստամբութեան վրայ, բոլոր ապստամբ երկիրներուն մէջ, ազատութեան կանչերը կ'ուռէին, կ'աճէին, կ'արձագանգէին ահռնանգ ահռնան: Ուր, փոխան ամենակալ այլ անկար Աստուծոյ մը, օգնականներն ու անկարգելներն էին որ երկիր կ'իջնէին, ահեղ եւ արդիական սպառազինութիւններով: (Մեր Հայրենի Աստուածը ո՛չ օգնական նամիլ պիտէր, ո՛չ ալ անկարգել):

Fluctuat nec mergitur. Միայն Սէնի՞ վրայ:

Նոյն գաղանիքը չունի՞ն մեր գետերն ալ, - Արա՛քս, Եփրատ, Արածանի...

1944 Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(*) Ալիբեները կը գարնեն, բայց նաւը չընկղմիր. կը տատանի, բայց չընկղմիր: Փարիզ բաղաբին խորհրդանշանը:

Ընդմէջ վիպակել ճիշդ դումարին մասին, թոյլ տուողն եւ առնողէն...:

Երբ նկատի ունենանք որ լուրաքանչիւր 100 վայրկեան տեւող մըրցաշարքի, 90 վայրկեան մաս մը ընթացքին, ընդամէնը հազիւ երեք վայրկեան - երբեմն քիչ մը աւելի, երբեմն նուազ - անձնատուէս, ուղղակի չըլլան մէջ է գնդակին հետ, կը մնայ հաշուի առել թէ գնդակի լուրաքանչիւր հարուածը ինչ կը բերէ թիկնապահ մը, ֆէրնանտէզ մը, ժիրէսի մը եւ քանի մը ուրիշներ մը, ժիրէսի մը եւ քանի մը ուրիշներ մը: Անկասկած՝ այնքան կամ աւելի դերասան որքան կը չահի աշխատասէր մը, ամբողջ ամսուան մը ընթացքին...:

×

Իրականութիւն է որ Պէրնար Թափի եւ Փան-Լիւք լակարաէր, երկու մեծ դերասիրեր՝ որոնք Փուէթպոլի բեմին վրայ են այս օրերս, առաջինը կը հովանաւորէ Մարսէյլի ակումբը, երկրորդը Փարիզի Թափիկը, այս «պործի մարդերը» բերել տուին, արտասահմանէն, իրենց ակումբներուն համար, համաչխարհային համբաւի տէր խազացողներ: Պորտօ, Նանթ, Փարի-Սէն-Ժերմէն, Պրէսթ, Մոնաքօ եւս մեծ դումարներ ծախսեցին լաւ խազացողներով օժտուելու համար: Բերել տալն նոյնիսկ Արժանթինէն, Պրազիլէն, Ուրուկուէյէն մարզիկներ՝ որոնք վայելած կին աչխարհի այս տարուան առաջնութեան մէջ: Փուէթպոլի իսկական վարպետներ: Սուղ վարպետներ:

Ակումբներու տարեկան պիւտճէները կը հասնին քանի մը տարի առաջ անսեւակայելի բարձունքներու: Լիոն՝ որ չատ հետաքրքրական, երկրորդ դասակարգի ակումբ մըն է միայն, կը նախատեսէ 18 միլիոն ֆրանքի եկք մը: Ու այս՝ աննշան պիւտճէ մըն է, բազդատմամբ «մեծերուն»՝ որոնք ընդհանրապէս գազանի կը պահեն իրենց ելեմուտքը:

Բարձրագոյն դասակարգին քանի ակումբները, մեծ մասը գործացած նոր խազացողներով, կը պայքարին ուրեմն ներկայիս ֆրանսայի ախոյեանի տիտղոսին համար: Մրցակցութիւնը պիտի ըլլայ անկասկած զգայացունց, չատ մը յետաշրջումներով թերեւս, մինչեւ յաւուրջ Մայիս: Փարի-Սէն-Ժերմէն, անցեալ մրցաշրջանի ախոյեանը, ժխտուրութիւններ պիտի ունենայ իր մրցակիցներուն դէմ դնելու:

Բարձրագոյն դասակարգի ախոյենութիւնը ինչպէս նաեւ երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ դասակարգի ֆրանսայի առաջնութիւնները ցուցափեղկեր են սակայն՝ որոնց հետ, ամէն չարաթ, աւելի քան հինգ մը տղաք - ու աղջիկներ ալ -, չատ կ'ելլեն իրենց համակիրներուն առաջ կամ հակառակորդ մարզարանի մը դէմ:

Փուէթպոլը հմայիչ եւ մարմնակրթական անակէտով օգտակար զբօսանք մըն է եւ յուսալի է նկատել որ Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը չատ քիչ տրամադրութիւն պիտի կու տայ վազելու գնդակին հետեւիլ... Այդ է պատճառը որ հայանուն ակումբները այնքան դժուարութիւններու կ'անդիպին, երբ կը փորձեն լրացնել իրենց խումբերուն կազմերը հայածնունդ մարզիկներով:

Վերջակէտը դնելէ առաջ, նչենք թէ Ֆրանսայի Փուէթպոլի Դաշնակցութեան մօտ պաչտօնապէս արձանագրուած խազացողներու թիւը, անցեալ մրցաշրջանին, 1·558·247 էր: Ասոնց մէջ միայն 708 արհեստավարժ մարզիկներ, ինչ որ ըսել չէ թէ միւսները, բոլորը, զրամ չեն չահիր գնդակին կից տալով... վերեւի թիւին մէկ քառորդը դոնէ կը ստանայ քիչ մը թէ չատ առաւելութիւններ իր ակումբէն, բլայ ուղղակի նիւթական ձեւի տակ (փրեմիմ յաղթանակի կամ հաւասարութեան պարագային), բլայ իր առօրեայ աչխատանքին համար իրեն հայթայթուած դիւրութեամբ: Այսպէս է Փուէթպոլը Ֆրանսայի մէջ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԻՔՃԵԱՆ

ԱՆՏԻՈՔ

ԱՓՍՈՐՈՒԱԾ ՔԱՂԱՔԸ

Օգս. 16-ի *Մոնտի* մէջ, ժան - փիէր Փերոնճէլ - Չիւկոզ կ'ոգեկոչէ երբեմնի Անտիոքը: Ստորեւ՝ գլխաւոր հատուածներ:

×

Անտիոք. ո՞ւր կը գտնուի այս քաղաքը. ո՞ւր կը փնտռէք զայն: Պապն իսկ որ անգէտ մը չէ, հեռաւոյ խօսքերով կը դիմաւորէր անտիոքցի վարդապետ մը. «Ուրեմն, ի՞նչպէս կ'ըսուիոյ մէջ»: Սակայն Անտիոք կը գտնուի Թուրքիոյ մէջ: Հոն անուններն ալ թրքացուած են, ու քաղաքը այսօր կը կոչուի Անթաքիա:

Հրահանգած են նոյնիսկ Ֆրանսպվերներուն որ Անթաքիա գրեն Անտիոքի տեղ: Ի՞նչ պիտի ըսէին իրենք, եթէ մենք ալ իրենց պարտադրէինք Մարսէյլ ըսել, Մարսիլիա-ի տեղ:

Ֆրանսա եւս իր դերը ունի, պատասխանատու է հոն պատահածին. դպրոցական մօտ պաչտօնապէս արձանագրուած խազացողներու թիւը, անցեալ մրցաշրջանին, 1·558·247 էր: Ասոնց մէջ միայն 708 արհեստավարժ մարզիկներ, ինչ որ ըսել չէ թէ միւսները, բոլորը, զրամ չեն չահիր գնդակին կից տալով... վերեւի թիւին մէկ քառորդը դոնէ կը ստանայ քիչ մը թէ չատ առաւելութիւններ իր ակումբէն, բլայ ուղղակի նիւթական ձեւի տակ (փրեմիմ յաղթանակի կամ հաւասարութեան պարագային), բլայ իր առօրեայ աչխատանքին համար իրեն հայթայթուած դիւրութեամբ: Այսպէս է Փուէթպոլը Ֆրանսայի մէջ:

Ա. Աչխարհամարտի աւարտին Օսմանեան կայսրութիւնը կը քայքայուի. 1920-ին Ֆրանսայի կը վստահուի հոգեստարութիւնը Լիբանանի եւ Սուրիոյ: Այս վերջինին մաս կը կազմէ անչուչտ նաեւ «Ալէքսանդրէթի սանճաք»ը օսմանեան վարչութեան անուանումով:

Ազգաբնակութիւնը հոն մաս կ'արձակէ 7-րդ դարէն իսկ ու աւելի ուչ կ'ենթարկուի օսմանեան դպրութեան: 1925-ի չուրջ Անտիոքի 180 հազար բնակչութեան 35%-ի չափը Թուրքեր էն, արաբ մեծամասնութեան մէջ:

Ցենլով այս մեծամասնութեան, Անգարայի երիտասարդ հանրապետութիւնը կը պահանջէ սանճաքը: Դպրոցականներու եւ դինուորականներու կը սորվեցնեն թէ պարչելի Ֆրանսացիները կ'ուզեն ոչ նուազ պարչելի արաբներուն «նուիրել» օրհնեալ հողի այս պատառիկը, ուր չատ հին ժամանակներէն եկած լչած է հրաչք նեսը, ցոյց տալով թէ Աստուած օրինաւոր ատացուածքն է ծայրագոյն Ասիոյ Թուրքերուն եւն...:

Այդքան պատմութեան հարկ չկար սակայն. Ֆրանսական կառավարութիւնները հատած էին այն եղրակացութեան, որ Թուրքիոյ դէպի Գերմանիա հակումը արդիւնելու մէկ միջոցն էր անոր նուիրել Անտիոքն ու Ալէքսանդրէթը: Գեմալականներուն վարչաձեւը անչուչտ բնաւ նպատակ չունէր կրկին Պերլինի կողքին պատերազմելու, սակայն այդպէս կարծել տալու Ֆէ տ'Օրսէյ...:

Օրօրելու համար արարները «վոքրամասնութիւնները պաչտպանել»ու պատրուակին տակ, Փարիզ, 1937-ին սանճաքին համար առեղծեց ինքնավարութեան իրավիճակ մը, որ կատարի գայլոյթ պատճառեց սուրիական նորաստեղծ Հանրապետութեան: 1938-ին սանճաքի բնակչութեան Թուրքերու համեմատութիւնը արդէն բարձրացած էր 63%-ի:

Եւ 1939 Յունիսին Անտիոք եւ Ալէքսանդրէթ կ'ուղեւորան Թուրքիոյ «Հաթայ» անունին տակ: Այս նուէրը արեւելագէտ Անարէ Ռէմոնի բսել կու տայ. - «Ֆրանսայի համար քաղաքական անբարոյականութեան բացայայտ օրինակ մը, որ կը հակասէ մեծամասնութեան փափաքին ու Սուրիոյ դէմ ունեցած իր պարտաւորութեանց»:

Սուրիա երբեք չմոռցաւ այս արարքը. էր կրնար բան մը ընել իր 10 միլիոն բնակչութեամբ, 50 միլիոնոց Թուրքիոյ մը դէմ: Սակայն որքան բազմաթիւ են այն Սուրիացիները, որոնք իրենց տունը քարէ սիներ ունին ուր Անտիոք Սուրիոյ կը կազմէ:

Նախկին սանճաքը այսօր մէկ միլիոնի մօտ բնակիչ ունի: Անկասկած որ, Թուրքերը հոն մեծամասնութիւն են այլեւս: Սակայն «չեն կրցած փոխել օդը, որ արաբական կը մնայ» ինչպէս կ'ըսէր երիտասարդ արաբ մը, որ գտաւարան տարուեցաւ մերժած բլլալով Թրքական հպատակութիւնը:

Փողոցներու մէջ լսուած լեզուն արաբերէն է, հակառակ անոր, որ դպրոցներու եւ վճռատուներու մէջ պարտադիր է Թրքերէնը: Շատեր, փոխանակ Անդարայի հեռատեսիլին, կը դիտեն Դամասկոսի կայանը:

Տարին անգամ մը այդ անկիւնի մահմետականները, որոնք տարբեր պատմութիւններու տէր են, գիւրաւ կը գտնեն... քրիստոնէական ոճի մը աթիւ. Ցուքրիտոնէական ոճի մը աթիւ. Ս. Պեարոսի ոճին: Եթէ ան չբլլար, ուխտաւորներու մեծ բազմութիւնը պիտի չզար հոն, որովհետեւ քրիստոնեաները 1500-ի նման թիւ մը կը ներկայացնեն (1986) Անտիոքի մէջ: Իսկ ընդհանուր առնճաքին մէջ 20 հազարէն նուազ: 1909-էն սկսեալ Օսմանեան կառավարութիւնը բնաջնջած է տեղւոյն Հայերը:

Երբ Ֆրանսական հոգեստարութիւնը կը հաստատուի անոնցմէ 25 հազար հոգի կայ տակաւին հոն. երկու երրորդը կը մեկնին Ֆրանսայի հետ, մեծ մասը դէպի բարեկամ Լիբանանի հողը: Մնացածը անձնական քանակութեան մըն է որ սակայն դիտցած է մինչեւ մեր օրերը պահպանել բիւզանդական չարակտիները:

Ի՞նչ ապրում է ամէն պարագայի, այս քրիստոնեաներուն համար մազլցիլ լեռն ի վեր, բլլալու համար հոն, ուր «առաջին անգամ Քրիստոսի աչակերտները քրիստոնեայ կոչուեցան»: Եթէ Երուսաղէմ մայրն է քրիստոնէութեան, Անտիոք կընքամայրն է. պարիկը՝ որ լարած է համաչխարհային մեքենան, որ կը բանի մինչեւ այսօր, երկու հազար տարիէ ի վեր: Ան, Եգիպտոսի Աղէքսանդրիայէն ու Միջագետքի Կեսեփոնէն հոգ պատմական Արեւելքի երրորդ ոտանն է «Աստուծոյ Քաղաքը», որ մինչեւ 400 հազար բնակիչ ունեցած է ու 100 եպիսկոպոս:

Այսօր, երեւակայութեան դրախտն է Անտիոք. բնութիւնը գեռնին հաւասարեցուցած է հեթանոսական տաճարները, Կոստանդինի «ոսկեայ եկեղեցի»ն ու 360 աչտարակները: Անեղծ կը մնան սակայն սեւ լեռները որոնք կը պատապարեն ծովէն եկած անծանօթները:

Տեղն է միչտ Սիփիոս լեռը, որ կը հսկէ երկրին. ինչպէ՞ս չյիչել 256 տարուան այն պեղեցիկ օրը, ուր ամբողջ քաղաքը լեռան կողին յենած բացօթեայ թատրոնը դացած էր:

Մոռցած է ներկայացուած խաղը, բայց ոչ դերասանը՝ որ պոռաց յանկարծ. «Պարսիկնե՛րը, Պարսիկնե՛րը»: Անոր հաւատ ընծայելու ժամանակը չունեցած, ներկայ հանրութիւնը ահռելի իրարանցումի մը մէջ թշնամիին նետերով դամուեցաւ մնաց:

Քրիստոնէութեան պեղեցիկ չրջանին Բիւզանդիոնի օրով Անտիոք եւս բեմ հանդիսացաւ անորակելի անարժանութիւններու. ամէնը գործուած յանուն Քիստոսի: Այնքան որ անտիոքցի պատմաբանը Ա. Մարսելէն պիտի ըսէր. «Մարդոց մէջ այնքան վայրագ կենդանի մը գոյութիւն չունի, որքան քրիստոնեաներու մեծ մասն է մեկզմեկու հանդէպ»:

Դարերու անցքը այսուհանդերձ կը կերպարանափոխէ վաթարագոյնը: 1300 ական թուականներէն ի վեր արեւելեան եկեղեցւոյ ոչ մէկ իշխանաւոր կը գահակալէ Անտիոքի մէջ: Հրաչալի քաղաքը դրեթէ անհետացած է երկրի երեսէն ու Թրքական անանցանելի սահմանը մօտ կէս դարէ ի վեր կը լրացնէ մնացածը: Հակառակ ատոր, տակաւին մեր օրերուն, արեւելքցի նուաղագոյն հինգ պատրիարքներ Լիբանանի, կամ Սուրիոյ մէջ, կը չարուշտակեն Անտիոքը նկատել իրենց հովանաւորութեան աչխարհագրական սահմաններուն մէջ. այս ձեւով անոնք կ'արձագանգեն արաբական բողոքին, որ կը չարուշտակէ բարձրանալ աքսորուած քաղաքէն:

Ռուբիկ քաղաքավար անցեալ ըլլայ մը բան Աբամիկին եւ յետոյ մօրը նայեցաւ: Մայրը նչան ըրաւ որ մօտենայ Տիկին Ա-կինին եւ անոր ձեռքը սեղմէ: Ռուբիկ հնազանդեցաւ: Եւ Տիկին Ալիս սիրեց առնոր ոսկի մազերը, չոյեց երեսը, համբուրեց:

- Ինչ անուչիկ բան ես եղեր դուն:

Ռուբիկ գեռին կը նայի ամչկոտ: Մայրը կը ժպտի:

- Հիմա պնա մեծ հայրիկին քով նստէ: Թանկին երկար չունիչ մը կ'առնէ: Այո, պիտի, երկար չունիչ մը առաւ: Ան իմ քով է որ հանգիստ պիտի ընէ, իմ քով է որ ինքզինք իր տանը մէջ պիտի զգայ:

Նեկաը նստէ հոս, կ'ըսեմ: Գիտե՞ս որքան կարօտցեր եմ քեզ:

Ռուբիկ չի պատասխաներ: Շատ խօսուն չէ տակաւին, բայց հոգ չէ, քիչ վերջ պիտի սկսի խօսիլ: Քիչ վերջ տարբեր աղեկ մը պիտի գառնայ, պիտի ճըռուողէ, մէկ անկողինէն միւսը պիտի երթայ մէկ ոտքէն միւսը ցատքող թռչունի մը նման:

- Դուն դիս չէ՞ս կարօտցած:

- Կարօտցած եմ, մեծ հայրիկ:

- Ինչո՞ւ չես խօսիր ուրեմն:

Ռուբիկ աչքերուս մէջ կը նայի ու կը հարցնէ.

- Ի՞նչ խօսիմ:

Կը խնդամ:

- Չեմ գիտեր: Եթէ ես քու տեղ բլլայի, եթէ քեզի պէս ամէն օր դպրոց երթայի, փողոց ելլէի, ընկերներ ունենայի, պատմելիք չատ բան կը գտնէի.

Բայց ի՞նչ: Ռուբիկ ինծի կը նայի ու միտքէն միչտ միեւնոյն հարցումը կ'ուղղէ. ի՞նչ պատմեմ մեծ հայրիկ: Ու ես գէ. ի՞նչ պատմեմ մեծ հայրիկ. Ու ես կը կարզամ իր նայուածքին մէջ հետեւեալ նախադասութիւնները, որոնք կը յայտնդեն «ի՞նչ պատմեմ»ին: Ի՞նչ պատմեմ դեն մեծ հայրիկ, չատ կարօտցեր եմ քեզի: Անհամբեր էի քեզ տեսնելու: Դուն զայրացիր, տան համը փախաւ: Եթէ գիտնայիր թէ ինչպէս կը փնտռեմ քեզ: Անկողինդ պարապ է միչտ: Թիչերները, ճաչելու առեն, աթոռիդ վրայ մարդ չի նստիր: Սենեակիդ դուռը մարդ չի բանար: Քեզ որքան կը սիրեմ եղեր...:

Այո, Ռուբիկ չի խօսիր եւ սակայն այսպէս լսել կ'ուզէ միտքէն: Ես չեմ կրնար սխալիլ: Եթէ չի խօսիր բարձրաձայն, պատճառը այն է որ չատ բան լսել կ'ուզէ միաժամանակ: Այնքան չատ, որքան վեր է իր ուժերէն: Ա՛հ, անչուչտ, չատ լաւ կ'ըլլար որ այդ խօսքերը արտասանուէին բարձր, հնչէին այս սենեակին մէջ, բոլորին լսելի դառնային: Բայց ինչ փոյթ...: Ինծի համար գոյութիւն ունին անոնք նոյնիսկ երբ չեն արտասանուիր: Թերեւս ալ այսպէս՝ աւելի թանկագին են: Սիրոյ լաւագոյն խօսքերը անո՛նք են, զոր կ'ամչնանք արտասանելու: Անոնք՝ որոնք մէկէն միւսին կը փոխանցուին ոչ թէ օդի թրթռացումով, այլ հոգիի փոխառքով...:

Սաթենիկ, որ Տիկին Ալիսին հետ խօսելով զբաղած է, օգնութեան կը հասնի.

- Ռուբիկ, մեծ հայրիկիդ լսի՞ր որ պատմութեան դասէն տասը առած են:

Ռուբիկին աչքերը կը ժպտին: Գլխովը ոչ կ'ըսէ: Զրսի:

- Այդ ինչ ազուոր լուր, կ'ըսեմ: Ապրիս: Պատմէ տեսնեմ:

- Միայն պատմութեան դասէն չէ, աչխարհագրութենէն ալ տասը առի, կ'ըսէ Ռուբիկ խանդավառութեամբ:

- Ապրիս կ'ըսեմ: Պատմէ ուրեմն: Ի՞նչ կեցեր ես:

Եւ Ռուբիկ կը սկսի պատմել: Իրենց ուրախութիւն, իրենց խանդավառութիւն, իրենց հպարտութիւն, Աստուած իմ: Ուսուցիչը ինչպէս դասի հանած էր, ինչեր հարցուցած էր, որքան լաւ պատասխանած էր, ընկերները ինչպէս անձրկած էին, չէին կրցած հարցումներուն մէջէն ելլել: Ռուբիկ այս լուրը կը պատմէ աճապարանքով, բառերը կլլելով, խանդավառութենէն կատարմիր գարճած: Կը նայիմ իրեն, ու ինծի այնպէս կը թուի թէ սրտիս մէջ բան մը կը խաղայ յանկարծ: Հիմա ան ճիշդ այն խանդավառ աչակերտն է, զոր ես եղած էի իր տարիքին: Կարծես թէ ան Ռուբիկը չէ, ես եմ: Ես եմ, հիւանդանոց եկած՝ այցելելու հօրս, որ ապերիտութեան գործողութիւն եղած է: Ա՛հ, Ռուբիկ ո՞ւրկէ գիտնայ, որ յիսուն տարի առաջ ալ ոգաք նոյն խանդավառութեամբ տասը կ'առնէին իրենց դասերէն: Պատմութեան դասին վրայ նոր չատ բան չաւելցաւ յիսուն տարուան ընթացքին: Աչխարհագրութեան դասն ալ նոյնն է, գրեթէ ո չինչ փոխուեցաւ, եթէ ոչ երկիրներու բնակչութեան թիւը...: Միայն թէ ո՞ւր են ուսուցիչները, ո՞ւր գացին, ի՞նչ եղան: Պատմութիւն դարձան, հոգ դարձան, առանց իրենցմով բան մը փոխելու պատմութեան կամ աչխարհագրութեան մէջ... Որքան պզտիկ ենք, Աստուած իմ, որքան աննչան ենք: Եւ ատոր փոխարէն ինչ մեծ յատակներ ունինք: Ինչ անիմաստ յոխորտանքներ: Եւ ինչպէս կը պարծենանք, ինչպէս յատերժացած բլլալ կը կարծենք աննչան յաջողութիւններով, որոնց քանի մը տարի վերջ մարդիկ պիտի նային ժպտուով:

(Շար. 88)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Օր. Գեղանոյշ Ազապէկեան, Տիկին Լուիզ Լը Ռուա - Ազապէկեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց սիրեցեալ եղբօր՝

ՀՐԱՆԴ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։ Մասնաւոր շնորհակալութիւններ Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեանի, իրենց անձնուէր հոգածութեան համար։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՏԻՒՐԻՆ. - Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Հաթէյեան, ընկեր Շաւարշ Խաչատուրեանի մահուան առթիւ 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տիկին Վերժին Գարպիկեան իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Աբսէն Տէրտէրեանի եւ զաւակներուն, իրենց մօրաքոյր եւ հօր՝ Աբսէն Տէրտէրեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղիկի 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեան եւ իրենց զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեան 600 Ֆ. կը նուիրեն Կապոյտ Ծաչի Լիբանահայ տղոց ճամբու ծախքին ի նպաստ (տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Ծաչի Սեւրան - Լիվրի կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ։

EN EXCLUSIVITÉ

OPTIMA TOURS, spécialiste

des voyages en ARMÉNIE

depuis 17 ans

Vous propose

VOLS DIRECTS **PARIS ➤ EREVAN** **EREVAN ➤ PARIS**

Caractéristiques techniques :

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 3 au 19 Septembre	7.580 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F	Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :

○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN

○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE

M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON

JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND

JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI

— OPERA DE MARSEILLE —

- 2 CONCERTS - EXCEPTIONNELS

organisés par la Fondation
ARAM KHATCHATOURIAN

CHŒUR ACADEMIQUE D'ARMENIE
(90 Choristes)

ORCHESTRE DE CANNES PROVENCE - COTE D'AZUR

Direction

OHANES TCHEKIDJIAN

Vendredi 26 Septembre à 21 h.

Chœur et Orchestre

Au programme :

GLORIA ..... *VIVALDI*

FANTAISIE POUR PIANO - CHŒUR ET ORCHESTRE ..... *BEETHOVEN*

Soliste : Myriam BIRGER

EXTRAITS DE « NABUCCO » ..... *VERDI*

Dimanche 28 Septembre à 15 h.

Au programme :

KOMITAS - YEGMALIAN - DIKRANIAN -
NOVIKOV - VERDI - ROSSINI - GOUNOD - GERSHWIN

LOCATION :
du lundi 1er au vendredi 19 Septembre, de 9h à 12h au Centre Culturel de l'Eglise Arménienne - 339, ave. du Prado, 13008 Marseille -
Tél. : 91 - 77 - 84 -70
du samedi 20 au samedi 27 Septembre à l'OPERA de MARSELILE.
PRIX DES PLACES . *Concert du 26 Septembre : de 130 francs à 40 francs*
Concert du 28 Septembre . de 90 francs à 30 francs

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Բ.Ը.Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարսէյլէն
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »
մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ա.ընուվիլի Վարպապ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ
(գունաւոր)
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։
Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ խաչուհիներուն։

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս ֆիլմ մը՝ «Աբիւնապարտը»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը։

Վերամուտ

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զուարճաշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երգի դասընթացքները կը վերսկսին՝

Շորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Աւելի մանրամասնութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝

45 - 20 - 03 - 18 թիւին
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17։

×

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի վերամուտը՝ երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 8-ին։

Աւելի մանրամասնութեանց համար կը խնդրուի այժմէն իսկ դիմել վարժարան։
Հեռաձայն՝ 43 - 78 - 92 - 91

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՑ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10ին, Շորեքշաբթի օր։

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ։

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն.

1. - Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵՂԼՄԱՋԵԱՆի։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Շորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 - 17ի միջեւ։

Օթոքարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են։

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեղւոյն՝ Գարեգին վրդ. Պետիկեանի մօտ, ամէն օր։

Հասցէ.
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
26
MARDI
26 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.297 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.297

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ՓԱՆԱՏԱ ՄԵԿՆԱԾ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսը Հինգշաբթի օր, Օգս· 21–ին, Թորոնթօ մեկնած է անձնական բնոյթ ունեցող այցելութիւն մը կատարելու համար: Կաթողիկոսը Քանատայէն Միացեալ Նահանգներ կ'անցնի բժշկական ընթացիկ քննութեան մը համար:

Մեկնած առեն, Գարեգին Բ. անդրադառնալով Լիբանանի կացութեան, յայտարարած է ի մէջ այլոց· – «Կ'ապօթենք որ բրօտեսեան չարքը, ոճրախորհները, ահաւորապար թակարդ – կառքերը, ահաւնգումները եւ բիւրա ուժի ամէն ևէ գործածութիւն վերջ դանեն: Ամբողջ ժողովուրդը գանած է կոյր բռնութեան նման արարքներէ»: Հակառակ այս կացութեան, Հայրապետը իր պատրաստակամութիւնը յայտնած է որ խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան եւ մազած որ թափուած բոլոր ճիգերը յաղթութեամբ պսակուին:

×

ՌԱՓՓՈՐՋԵՐՈՒ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐԸ

«Վազակ»ի Օգս· 14–ի եւ 15–ի թիւերէն կը տեղեկանանք որ Օգս· 13–ին իր մահճակալին կնքած է Սամուէլ Թօփալեան (ծնած 1908–ին), որ շարաթ մը առաջ վիրաւորուած էր Նահրի կամուրջին մօտ պատահած ռմբային խափանարարական տարբին ընթացքին:

Օգս· 14–ին ալ, Տորայի շրջանին մէջ ինկարդ – կառքի մը պայթումին հետեւանքով մեռած են Ներսէս Ասլանեան (ծնած 1945–ին), անդամ Հ·Մ·Ը·Մ·–ի եւ Համազգայինի Պէյրութի մասնաճիւղերուն եւ Մեգա Գուլումճեան (ծնած 1964–ին), անդամ Հ·Յ·Դ· ԼԵՄ–ի Արշակ Ներկեան, 1.Ի–ի Աչխէն մասնաճիւղերուն, նաեւ գործունեայ անդամ «Թարան 67»ի:

×

«ՇԻՐԱԿ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱՏՈՒՆԸ ՀՐՈՅ ՁԱՐԱԿ ԴԱՐՁԱԾ Է

Մաք Մխայէլ – Նահրի կամուրջ շրջանին մէջ տեղի ունեցած դէպքերուն եւ բախումներուն հետեւանքով, կոյր հրքիռներու եւ փամփուշտներու թիրախ դարձած է նաեւ «Շիրակ» հրատարակչատունը, որ շուրջ 50 տարուան ծառայութիւն մը ունի հայկական մշակոյթին: Հրոյ ճարակ դարձած են «Շիրակ»ի պրասանութը, թուղթի պահեստը եւ տպարանի ապքատորմիները: Նիւթական վնասները կը հասնին շուրջ 2 միլիոն լիրանահան ոսկիի: Կորուստներուն չարքին է հրատարակչատան 50 տարուան դիրքերու պահեստանոցը:

ՃԱՏՐԱԿ

Ուրբաթ օր, Օգս· 22–ին, Գասպարով – Գարրով փոխ – վրէժի հանդիպումին 10րդ խաղը յետաձգուեցաւ երկուշաբթի օրուան 43 չարժումներէ ետք:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՒՐ Տ'ԱԶԻԻՐ

ԱՆՆԱԽԷՆԹԱՑ ՀՐԴԵՀՆԵՐ

ՁՈՐՍ ՄԵՌԵԱԼ, ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՀԵԿՏԱՐ ՀՐՈՑ ՃԱՐԱԿ ԵՒ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐ

Շաբաթ, Կիրակի, Քուրմ Տ'Ազիւրը իր ամէնէն սեւ ժամերը ապրեցաւ, աննախընթաց հրդեհներով, որոնք դժոխային կացութիւն մը ստեղծեցին, կլխաւորաբար Մանտրլիչօնէն՝ Կռաս եւ շրջակայքը: Տեղացիներու համաձայն իսկ, 30 տարի է նման ապէտ չէր պատահած: Ինչո՞ւ կը ծագին այս հրդեհները եւ ինչո՞ւ նման համեմատութիւններ կ'առնեն: Պատասխանները, դժբախտաբար, նոր չեն եւ հարն ալ չի պտնուիր: Հրդեհները արկածի հետեւանք չեն, այլ «հրդեհասէր»ներու գործ, ոմանք՝ հիւանդագին բնազդներէ տարուած, ուրիշներ՝ չինարարական չահերէ: Անկէ ետք, կան հակահրդեհ պայքարի անբաւարար միջոցները եւ հովը: Այս ամբողջը, ուղղակի կը սպանեն Քուրմ Տ'Ազիւրի անասուններն ու բնութիւնը: Այս չարաթավերջի հալածիկշիռը չատ ծանր էր· – տասը հազար հեկտար չատ ծանր էր· – տասը հազար հեկտար չատ ծանր էր· – տասը հազար հեկտար հրոյ ճարակ, չորս մեռեալ, մօտ 200 թեթեւօրէն վիրաւորուած անձեր եւ 2000 անասուններ, տուն–տեղ կորսնցուցած: Ապահովութեան նախանախարարը Օրսէք ծրագիրը հռչակեց բայց ապէտ չատ մեծ է, կիրակի իրիկուն նոր օճախներ կը ծագին, այս անգամ էքս – ան – Փրովանսի շրջակայքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ճելալ Պայար, Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախկին նախագահը, մեռաւ 104 տարեկանին: Քառորդ դար առաջ, տարիքին չնորհիւ, վրկուած էր կախաղանէն, երբ 1961–ին զինուորական պետական հարուածէն ետք, քաղաքական դատավարութեամբ մը մահուան կը դատապարտուէր: Հանրապետութեան նախագահ եղած է 1950–էն 60: Ձէնքի ընկերը եղած է Աթաթիւրքի 1919–էն 22 եւ պարապլուխը Թրքական ազին: Մինչեւ վերջը խելքը գլուխն էր եւ պահպանողականները գեռ իր կարծիքին կը դիմէին: Երկու տարի առաջ, պարծենալով որ՝ թէ՛ գլուխը, թէ՛ ականները տեղն են, կ'աւելցնէր· – «Ձեմ փափաքիր 200 տարեկանիս մեռնիլ, 150–ը կը բաւէ»:

Քամանտի յաջողած է երկու էտպիւս պնեղ արեւմուտքէն, հակառակ իր երկրին դէմ եղած արգելքին: Անգլիական, Պրիթիչ Քալետոնիըն ընկերութիւնը չատ պրպտած ապպրանքին բուն տէրը չէ պրպտած ապպրանքին բուն տէրը չէ պրպտած ապպրանքին բուն տէրը չէ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՒԱՏԱՔՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ...

Ա.

Ն. Ք. 3-րդ եւ 2-րդ հազարամեակներու Հայաստան երկիրը, որ առեւտրական աշխոյժ կապերու մէջ էր հին աշխարհի այլ երկիրներու հետ, կը գրկէր թանկագին մետաղէ պատրաստուած բարձրարուեստ իրեր, պրոնզէ եւ մետաղէ կոփածոյ գէնք, զրահ ու նաեւ մարտական կառքեր, առեւտրական իր ճամբաները զարդարած էր ատաղաձեւական քարակերտ քարէաններով ու ատաղձիտական այլ կեդրոններով եւ արդէն առաջին հազարամեակին դժուար պայքար կը մղէր աշխարհակալ պետութիւններու դէմ:

Այդ նոյն ժամանակ Եգիպտական ծովու ափերը բնակող հելլէնները, չնորհիւ իրենց աշխարհագրական նպաստաւոր դիրքին, կրցան կազմակերպուած ճակատամարտներ մղել Արեւելքէն արշաւող պարսից զօրքերու դէմ: Յոյներու յաղթանակը Պարսիկներու նկատմամբ մարդկութեան պատմութեան մէջ նշանաւորուեցաւ նոր գարաշրջանով, որ ընդունուած է կոչել հելլենական: Հայկական պետութիւնը առնուեցաւ հելլենական պետութիւններու ոլորտին մէջ:

Այդ շրջանին էր, որ հայկական դիցաբանի հերոսները համապատասխանութեան յատկանիշ. Արամազդը՝ Զեւսի, Միհրը՝ Հելիեսոսի, Աստղիկը՝ Աֆրոդիտէի, Նանէն՝ Աֆինայի, Տիրը՝ Ապոլոնի: Սակայն սխալ պիտի բլլար համարիլ, որ հայկական աստուածները նմանցուած են յատկանիշ: Ամենեւին: Հայերը կարծիք չունէին սեփական աստուածները փոխարինելու օտարներով, այլ պարզապէս յարմարելով ժամանակի զարգացող ընկերային - քաղաքական պայմաններուն եւ համաչխարհային քաղաքակրթութեան հետ հաղորդակցելու լայն կարելիութիւններ տեսնելով հելլենականանալ էին, այժմէականացուցած եւ համապատասխանեցուցած են իրենց հոգեւոր գինարանը՝ հոգեւոր «պանթէոն»ը:

Հայկական հարուստ դիցաբանութենէն մնացած պատառիկները առաջին հերթին կը պարտինք Մովսէս Խորենացիի: Անոր չնորհիւ մեզի հասած են Վահագնի ծննդոց, Վահագն Վիշապաքաղի եւ բանաստեղծական սքանչելի այլ պատումներու չարադրանքները:

Խորենացիի գործին մեծութիւնը այն էր, որ ան՝ քրիստոնէութեան հաստատման ժամանակ, երբ անխնայ կ'ոչնչանար ամէն բան, որ չէր համապատասխաններ քրիստոնէական կրօնքի գրութիւններուն, փրկեց մեր դիցաբանութեան կարգ մը հատուածները:

Հայկական դիցաբանութիւնը եւ առասպելաբանութիւնը ունին հին ժամանակներէ եկող արմատներ: Նման հնութեան մասին կարելի է պատկերացում ունենալ հայ ժողովուրդի նահապետ Հայկի մասին պատմական արմատներ ունեցող հերոսապատումէն: Ըստ Մովսէս Խորենացիի, Հայկ Թիկնեղ, հուժկու մարմնով նետաձիգ էր, որ իր երկու չուներուն հետ միասին կը հետապնդէր վայրի գազաններ: Հայկ զինուած էր նիզակով եւ լայնալիճ ազեղով: Հայաստանի մէջ վերջերս հնագիտական կարեւոր յայտնաբերում մը եղած է՝ գտնուած է լայնալիճ ազեղ մը, որուն երկայնքը 2 մեթրէն աւելի է, յատ եւ նման անոր, զոր կրած է Հայկ (ըստ Խորենացիի): Հայկ մահկանացած է Բաբելոնի աշտարակաշինութեան, բայց գժտելով Բաբելոնի տիրակալ Բելի հետ, վերադարձած է իր հայրենիքը: Հայկ կը մերժէ Բելի առաջարկը՝ վերադառնալու Բաբելոն հնազանդելու իրեն: Բել կ'արշաւէ Հայկի երկիրը, ուր տեղի կ'ունենայ անոնց մենամարտը: Հայկի յայնալիճ ազեղէն արձակուած նետը մահացու կը խոցէ ու գետին կը տապալէ Բելը: Այդ առնելով, Բելը պաշտպանող մարտիկները սարսափահար կը փախչին ու կը վերադառնան Բաբելոն: Յաղթական Հայկ փառքով կը ջրկի իր հայրենի երկիրը, կը կառուցանէ հզօր ամրոցներու դոյութիւնը Հայաստանի տարածքին կը վկայէ այդ ճշմարտութեան մասին), կը վերարնակեցնէ ու կը չէնցնէ իր հայրենի երկիրը:

Այնպէս, ինչպէս Բաբելոնի աշտարակաշինութիւնը, անոր ահռելի Բելը եւ անոր ժամանակագրական կարգը (Յոյն հազարամեակի կէսեր, Ն. Ք.), կը համարուին պիտութեան չհակասող պատմական իրողութիւններ, այնպէս ալ Խորենացիի ժամանակագրութիւնը Բաբելոնի, Բելի ու Հայկի մասին չեն հակասեր պատմական իրականութեան, այլ զիրար ամբողջացնելով փայլուն կերպով կը հաստատեն հայ մեծ պատմիչ Մովսէս Խորենացիի «Հայոց Պատմութիւն»ի հանճարեղ ու եզակի ըլլալը:

Հայկ նաեւ տիեզերաբնականութեան յատկութիւններ ձեռք կը ձգէ: Ան երկինք կը բարձրանայ եւ կը գառնայ դեղեցիկ ու լուսաւոր աստղերէն մին: Այդ բանը կը տեսնուի թարգմանական մեր գրականութեան կարգ մը երկերէն եւ Աստուածաշունչէն, ուր Հայկի համաստեղքը կը համապատասխանէ Օրիոնի համաստեղութեան: Հայկական ժողովրդական երգերէն մէկուն մէջ համաստեղութիւն մը ուղղակի Հայկ (Ձէկ) կը կոչուի:

Վերջին հարիւրամեակի հետազօտութիւնները, գրս կատարած են միջագետքեան աստղագիտութեան պատմութեան հանրածանօթ հետազօտողներ Շէյարց, Մասնաէր, Ֆլամարիոն, Օլբոթ եւ ուրիշներ, հերքեցին ընդհանուր տեսակէտը աստղագիտութեան սաղմնաւորման եւ զարգացման նախնական վայրի մասին: Հին յունական եւ Եգիպտական քարտէսներու մանրազնին, բազմակողմանի քննարկման արդիւնքները պարտադրեցին դիտնականները վերանայելու ընդունուած կարծիքները: Պարզուեցաւ որ ո՛չ Եգիպտոս եւ ո՛չ ալ Միջագետքի կրնային ըլլալ այն երկիրները, ուր հին աշխարհը կազմուած են աստղային առաջին քարտէսները: Աստղաբաշխական լայն դիտելիքներով զինուած եւ բանականութեան հաստատրիմ այդ դիտնականները աստղային քարտէսներու ստեղծման վայրը սահմանեցին աշխարհագրական հիւսիսային լայնութեան 42° - 36° միջեւ ընկած տարածքը, որ է՝ Փոքր Ասիան եւ Հայաստանը: Գիտնականները հշդած են նաեւ երկնակամարը բաժանելու համաստեղութիւններու բաժնելու ժամանակը՝ Ն. Ք. 2800 թուականը:

Հայաստան հրաբխային սառած լաւաներու եւ այլազան տուֆաքարերու երկիր է: Հազարամեակներ առաջ, երբ չկար ո՛չ մագաղաթ, ո՛չ ալ թուղթ, Հայերը իրենց արձանագրութիւնները յանձնած են քարին: Քարը, քարէ մատեանները, իրրեւ մեր հնագոյն պատմութեան եւ մշակոյթի վկաներ, մնացած են կանգուն եւ այսօր կը պատմեն այդ մասին, ինչ որ կարելի չէր ընել մագաղաթի միջոցով: Անոնք առաջին հերթին նոր քարէ դարու եւ պրոնզէդարեան ժայռապատկերներն են: Ժայռապատկերներ կը պատմեն Հայկի եւ Տաւրոսի (Ցուլի), Վահագնի, Աբեւի, Լուսնի, չար ուժերու մարմնացում վիշապներու եւ վիշապամարմին գետերու, որոնց ու կայծակ խորհրդանշող այծերու, երկինք եւ տիեզերք աւետող թռչուններու եւ խորհրդաւոր չղարշով ծածկուած դիցաբանական հերոսներու մասին:

Հնագոյն պատմութեան եւ մշակոյթի բացօթեայ թանգարանի նմոյշները նոյն ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ՀԱՒԱՏԱՔՆՈՒԶ ՄԸ

Անչուշտ կարդացած էք Միջնադարի դիւանագէտ երեւոյթներէն մէկուն՝ Հաւատաքննութեան (Ենիֆիզիսիոն) մասին, որուն զոհ գացին բազմահազար անմեղ կաթոլիկներ Եւրոպայի մէջ: Հաւատաքննութիւնը՝ մերժումն էր անհատի ազատ մտածողութեան, եւ պարտադրումը՝ ի վերուստ որուած եւ անհարցաքննելի օրէնք - կրօնքին:

Կը խորհէի թէ Հաւատաքննութեան դարերը անցած էին: Եւ սակայն ահաւասիկ դէմս կը ցցուի նորելուկ Հաւատաքննիչ մը, այն ալ հայ, որ ընդարձակ պատմագիրով արտասահմանի Հայերուս իր հրամանները կու տայ մեր նիւթական, մեր քաղաքական եւ ազգային ուղղութեան, Հայաստանի հետ մեր յարաբերութեան մասին: Ան կը պատգամէ – կը հրամայէ: Մեզի կը մնայ միմիայն հնազանդիլ անտրտունջ:

Սակայն նախքան հաւատքատնտեսական սեղմին մեր վրայ լծկիլ - տարածուիլը, կ'ուզեմ ներկայացնել այդ հաւատաքննիչին մատածումները:

Լոնտոնաբնակ «Պրոֆեսոր» Յովհաննէս Փիլիկեան իր պատմագիրը խորագրած է՝ «Սիփուքահայը ինչպէ՞ս կրնայ նպաստել Հայաստանին» (Նոր Սերունդ ամսաթերթ, Նոյեմբեր 1986, էջ 2, 5, 6, 8: Լոս Անճելըս, Գալիֆորնիա (*): Արգէն խորագիրը ամէն բան կ'ըսէ: Սակայն Պրոֆեսոր Փիլիկեան, որ վերջերս Հայաստանի մէջ պատուիրեցաւ Ազգային Թատերական պետական մրցանակով, հայրենիքին տրուելիք մեր նպաստէն աւելի՝ իրագործում մը կը կատարէ Հայաստան - արտասահման կապերուն եւ յարաբերութիւններուն, եւ տարօրինակ հասուցումներ կ'ընէ:

Մի քանի օրինակներ տամ՝ բացատրելու համար:

Պրոֆեսոր Փիլիկեանի գրչին տակ հայ ժողովուրդը հոդեպէս, բարոյապէս, ատանդութեամբ եւ պատմութեամբ իրարմէ զատուած ու բաժնուած երկու հատուածներ կ'ունենայ - սիփուքահայը եւ հայաստանահայը: Պատգամագիրին համաձայն՝ մենք չենք սիրեր Հայաստանի մեր եղբայրները, մինչ անոնք մեզ անհնօրէն կը սիրեն: Եւ անոնց սէրը կ'արտայայտուի, օրինակ, «Իր պետութեան բոլոր զեկավարներով Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդին տարեկան երթը դէպի Ծիծեռնակաբերդի յուշարձանը... Սովետական Հայաստանի ժողովուրդին խորըզղած, անմխիթարելի եւ անահման տառապանքը սիփուքահային վիշտով՝ պատմական երեւոյթ մըն է որ չի բացատրուիր միմիայն Ջարդէն կովկասահայոստան ապաստան գտած սիփուքահայ խլեակներու դոյութեամբ...»: Այսպէս, համաձայն Փիլիկեանի, հայաստանցին չնորհք մը կ'ընէ կարծէք (եւ ասիկա «պատմական երեւոյթ մըն է») մեզի՝ Ջարդուածներուս՝ տարին անգամ մը Ծիծեռնակաբերդ բարձրանալով, որպէս թէ հոն աշտակարուզ Ցուշարձանը յոյնին պատկանէր կամ խըրխըզին կամ վիչխնամոլին: Մեծ եղեռնը՝ տառանորդումն էր ամբողջ հայ ժողովուրդին, ներառեալ արեւելահայերը՝ որոնք մարդկային մեծ կրնտանեներու ենթարկուեցան: Հայ ժողովուրդն էր որ սպանուեցաւ, եւ Ծիծեռնակաբերդը այդ կը խորհրդանշէ: Հայաստանցի Հայը, որ վերապրող մըն է Ցեղասպանութենէն, Ցուշարձանին մեխակ մը զետեղելով պատուած չըլլար արտասահմանի իր եղբայրը կամ քոյրը, ա՛չ ալ իր ... սիփուքահայասիրութիւնը պատուած:

Բայց աւելի խորանալով այս «...սիրութեան» բա՛րդ խնդրին մէջ, Պրոֆեսորը կը գրէ.

«Պատմական չոր փաստարկութեամբ, «պետականօրէն» խօսելով, Հայաստանի ժողովուրդը ոչ մէկ պատճառ եւ կարիք ունի ուշադրութիւն դարձնելու (այ ուր մնաց բուռն սիրելու) արեւմտահայը որը այնքան տարբեր է իրմէ աշխարհագրականօրէն եւ պատմականօրէն, կարծես բլլար ուրիշ որեւէ այլ ժողովուրդ...: ...Այսպէս ուրեմն, Սովետական Հայաստանի ժողովուրդին տառապանօրէն անհուն սէրը հանդէպ սիփուքահային, խորհրդաւոր, առեղծուածային, անբացատրելի, անհամեմատելի պատմական երեւոյթ մըն է»:

*Այս տողերուն եաին թաքնուող անհամեմատելի հեգնութիւնը կը պատմէ ամէն ինչ: Այդ փաստը ցոյց կու տայ, որ հին քարաւանային ճամբան, որ սիփուքի կ'առնէ Զօդիի ոսկիի հանքերէն, կարեւոր դեր ունեցած է Հին Հայաստանի տնտեսական եւ քաղաքական կեանքին մէջ: Ժամանակաշրջանային թանկագին գոհարներու չարքը պէտք է դասել Գեղամայ լեռնաշարքը պէտք է դասել Գեղամայ լեռնաշարքի Պայտասարի առորոտը, աղբիւրի պարի Պայտասարի առորոտը, աղբիւրի մօտ ժայռաբեկորներէն մէկուն վրայ դալջուած մարդու, կենդանիներու, առանձնապելական էակներու խիտ ռմաւորուած եւ կարապի նկարները: Պատկերացուած բոլոր կենդանիները ուղղուած են դէպի աջ, անոնք կարծէք կորուած են Հոդէն եւ կը ճախրին երկնքին մէջ: Ի՞նչ կը խորհրդանշէն այդ պատկերները եւ ի՞նչ նպատակով կը զարդարեն կեանք հարցը պարզելու համար պէտք դիմեցինք Ժէ. դարու լեհ ծանօթ աստղագէտ եան Հեվելեսիուսի «Աստղային երկնքի ատլասս»ի օգնութեան: Ատլասի մէջ պատկերացուած է Հին Հայաստանի տնտեսական եւ քաղաքական կեանքին մէջ: Ժամանակագրական թանկագին գոհարներու չ

ՅՈՒՏՈՒՄ

Մարիկին խղճում էր ամբողջ դասարանը և մանավանդ՝ Լուսիկ Հարությունյանը։ Ամեն անգամ, երբ Մարիկը ուզում էր ինչ-որ բան ասել, Լուսիկը ձեռքը բարձրացնում էր ու ասում.

- Ես գիտեմ, Լուսիկ ջան, ես գիտեմ։

Ու Մարիկը ստիպված էր նստել։

Լուսիկը ամեն ինչ գիտեր։ Ամեն ինչ գիտեր, որովհետև ամեն ինչ ինքն էր անում։ Ինքն էր ամեն ինչ անում, որովհետև ամեն ինչ ինքն էր ուզում։ Ինքն էր ուզում, որովհետև ամեն ինչ ինքն էր գիտենում։

(Շար· Ա· էջէն)

պահաս եւ ողբերգական մահուան, «Աշխարհի Գրականութիւն» հանդէսին մէջ գրած է գերբէն պատասխանատու խմբագրապետը՝ Կամիլ Մորեակ, Զարենցի վիճակուած էր դառնալ հայ նոր գրականութեան մեծ դասականը... Զարենց միշտ իր մեծ սրտով անսահման սիրած է գինք ծնած ժողովուրդը, երկրպագած անցեալի մեծերուն: Բոլոր Հայերու նման Զարենց եւս ծռնկի եկած է միջնադարու վեհացուք կոթողներուն առջեւ, Խորենացիի, Նարեկացիի, Շնորհալիի, Սայաթ – Նովայի եւ Աբովեանի հանճարին առջեւ: Նոյն ատեն Զարենց այն եզակի մեծութիւնն էր, որ աւելի ու աւելի պարզօրէն կը գիտակցէր, որ պատմութեան եւ աւանդներու հանդէպ յարգանքը չի նշանակեր անցեալին կառչիլ, մինչ որ յաճախ պատրանքի կը վերածէ խէտալները... «Երկիր Նայիրի»ն մնաց հայ գրականութեան ոսկէ գանձարանին մէջ եւ հայ ժողովուրդի բնաւորութեան ուժեղ ու թոյլ կողմերու անկողմնակալ պատկերացում այսօր ալ կը յուզէ ու կ'ոգեշնչէ»: Չեխ հրատարակչականը վերջին տարիներ մեծ ուշադրութիւն կը դարձնէ հայ դասական գրականութեան: Յառաջիկայ տարիներուն «Օտէոն» հրատարակչականը տարբեր մատենաշարներով լոյս կ'ընծայէ Խորենացիի «Հայոց Պատմութիւն»ը, «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպը, Նարեկացիի «Մատեան Ողբերգութեան»ը, Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն եւ այլն:

×

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԷՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՈՒՅՔԵՐ
ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՍՆԵԱԿ ՄԸ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Ամառուան արձակուրդի օրերուն չուրջ հազար Լենինականցիներ այցելած են Լենինգրատ, հնարաւորութիւն ունենալով ծանօթանալու տեսարժան վայրերուն եւ իրենց արձակուրդը անցընելու պալթիք ծովու ափին: Լենինականցիները ճամբորդած են օդանաւով: Ամիս մըն է, որ բացուած է Լենինական – Լենինգրատ օդանաւային ուղղակի գիծը: Շաբաթը եւ րեք անգամ «Տու – 134» օդանաւը կանոնաւոր թռիչք ունի, տեղ հասցնելով հարիւրաւոր ուղեւորներու եւ ժողովրդական տնտեսութեան բեռներ: Ներկայիս Լենինականէն օդանաւային գիծեր կան դէպի Խորհ· Միութեան տասնեակ մը քաղաքներ՝ Մոսկուա, Կիեւ, Կոյբիշեւ, Ռոստով, Կրասնոդար եւ այլն: Լենինականի օդանաւակայանը իր գործունէութեամբ դասի կերպով թեթեւցուցած է երեւանէն մեկնող ճամբորդներու փոխադրութեան գործը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝

ԹԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

Տիկին Բիւզանդ Խոտիկեան – Տամլամեան,
Տէր եւ Տիկին Հայկազ Խոտիկեան,
Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տամլամեան, զաւակները եւ թոռները,
Տէր եւ Տիկին Վահէ Տամլամեան,
Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Խոտիկեան եւ իրենց որդին,
Տէր եւ Տիկին Տոքթ· Նազարէթ Լեմմէճեան եւ զաւակները,
Իր զարմիկները, զարմուհիները եւ բոլոր ընտանիքը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօրեղբօր, եղբօր, ազգականին՝

ԲԻԶԱՆԴ ԽՈՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգս· 22–ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Խի–լէ–Մուլինոյի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6, ավընիւ Պուրկէն, Շաբաթ, Օգս· 27, ժամը 14–ին եւ մարմինը կ'ամփոփուի Գամառի Քոմիւնալ գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»· – Մեր ցաւակցութիւնները Խոտիկեան եւ Տամլամեան ընտանիքներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ· – Այրի Տիկին Աստղիկ Միրաքեան եւ ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղիկով, գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Օգս· 7–ին, 82 տարեկանին: Թաղումը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Օգս· 11–ին, Տէրունի դերեզմանատունը:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Էլիզ Մկրտիչեան 250 Ֆ· կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի (Լիբանանահայ ազգ ճամբու ծախք) եւ 100 Ֆ· «Յառաջ»ին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս· Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ պատասխանատուութեան համար հեռեւեալները Ազգ· Միութեան կը նուիրեն, խաղողօրհնութեան առթիւ· – Օրիորդ Նոյեմի Սուքմէճեան 1·000 Ֆ·, Ամն, Տիկին Աբրուեակ Ասլանեան, Հայթեան ընտանիք 500ական Ֆ·, Այրի Տիկին Գոհար Ոսկերիչեան 250 Ֆ·, Գարագիւլահեան ընտանիք, Ժիրայր Սիմոնեան 200ական Ֆ·, Մաղմանեան, Տիկին Շահնար Գրիգորոֆ, Տիկին Աբաքի Խաչատուրեան եւ Տիկին Ասլանեան 100ական Ֆ·, Տիկին Նահապետեան 50 Ֆ·:

ՓՈՒԼԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Արեգ Տէրտէրեանի մահուան առթիւ, Շերինեան – Տակառեան ընտանիքը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Արսէն Տէրտէրեանի եւ զաւակներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆ· կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ· Բ· Ը· Մ· – ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ·Բ·Ը·Մ· - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ· 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարսէյլէն
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »
մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ· 28-ին:

×

ՄԱՐՍԷԼ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ
(գունաւոր)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ խաչուհիներուն:

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս ֆիլմ մը՝ «Արիւնապարտը»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւբան - Լիվրի կառանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս· ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15–ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

Վ ե ր ա մ ո ւ ս

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ· Բ· Ը· Մ· Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զատիկ շաբթուան օրուան հայերէն լեզուի եւ կրօնի դասընթացքները կը վերսկսին՝

Շորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին

Ակեռ Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Աբեմանագրութեանց եւ յատկացում տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝

45 - 20 - 03 - 18 թիւին

Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

Ս· ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

Ս· Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի վերամուտը՝ Երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 8-ին:

Աբեմանագրութեանց համար կը խընդրուի այժմէն իսկ դիմել վարժարան:
Հեռաձայն՝ 43 – 78 – 92 – 91

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ
ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10ին, Շորեքշաբթի օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն·-

1· - Հայոց լեզու
2· - Հայոց Պատմութիւն
3· - Կրօնք
4· - Հայկական երաժշտութիւն
5· - Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, դեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵՂԼՄԱԶԵԱՆի:-

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Շորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14· - 17ի միջեւ:

Օթոքարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին վրդ· Պետճեանի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ· -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՈՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՋԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
27
MERCREDI
27 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՆԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.298

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.298

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Պեւուէթեան Խորհուրդին յանձնեց Ֆրանսայի ընտրական ցուցանիներու նոր կառաւարում մը, ուր Փաքթա, որոշ հատիով, նկատի առած է վիճաւորներու յանձնախումբ»ին նկատողութիւնները: Պեւուէթեան Խորհուրդը յայտնած է թէ 3 չաբաթէն միայն կրնայ կարծիք յայտնել: Երեքշաբթի օր, Օգս· 26–ին, Ռոման Լրռուա Իւմանիթէի խմբագրականին մէջ, անդամ մը եւս կը գրգռէ իր կուսակցութեան տեսակէտը եւ կը կրկնէ որ Հանրապետութեան նախագահը պէտք չէ ստորագրէ հրամանագիրը: Լրռուայի համար, կառաւարութիւնը կը միտին վնասել համայնավար կուսակցութեան: Անկէ պարագայի մէջ, ընդդիմութիւնն ալ, որ համեմատականը կը նկատէ (մանաւանդ համայնավարներու եւ ընկերվարականներու կողմէ) չատ չը նպաստեց համայնավարներուն, բայց կը փնտր բերաւ Ազգ· Ժողով 15 երեսփոխաններով: Ընել թէ Փաքթա իր կիրարկած կառաւարմով ուզած է նպաստել Ճիրաքի կուսակցութեան, լափալիսեան կառաւարութեան կը համապատասխանէ: Նման բաներ ալ ըրած էր, առեներին, Տըկօ, երբ ներքին նախարար էր: Մնաց որ, առաջին ակնարկով, համամասնական ներկայացուցիչներու թիւը կրնայ 20–ի հասնիլ, մինչ Ազգ· ձակատի 1 – 2ի իջնել: Ուրեմն, Փաքթա նկատի առած է 62ի վրայ 47 դիտողութիւն, 5 պիներու մասամբ հետեւած է եւ 9 ալարկներու բնաւ չէ հետեւած:

ՀԱՆԵՖՕՂԼՈՒ Թեհրան պիտի չերթայ, գոնէ այս օրերս: Ստիպուեցաւ յետաձգել իր այցելութիւնը, իբրեւ հետեւանք Իրանեան բացառական հակազդեցութեան Պաղեստինի հակաքիւրտ յարձակումներուն դէմ, Իրաքի մէջ: Թեհրանի արտաքին նախարարութեան բանբերը, ոչ միայն յաստապատած է այդ յարձակումը, այլեւ հրաւիրէ Անգարայի իշխանութիւնները որ դադրեցնեն հալածանքները Քիւրտերու դէմ «որոնք Իրանի հետ նոյն պայքարը կը տանին Պաղտատի վարչակարգին դէմ»: Անգարա, եւ չի մնար, անուշադրութեան մէջ եւ առաջին առիթին, կը չեչտէ որ երբորդ մը խառնուելու իրաւունք չունի այս գործին մէջ: Ըստ երեւոյթին, Հանեֆօղլու դատապարտուած կը զգայ առ այժմ, Անգարա մնալու, քանի որ Թեհրանէն առաջ, Ուաշինկթըն կատարելիք այցելութիւնն ալ ջնջած էր:

ՔԱՄԲՈՒՆի ազէտը չատ աւելի ծանր պիտի է, քան ինչ որ կ'ըսուէր սկիզբը: Մահի ամբողջ գաւառն է որ աւերի վերածուած է: Պաշտօնապէս 1200 մեռեալի մասին կը խօսուի, բայց անկարելի չի նկատուիր որ բուն թիւը 2000–էն աւելի ըլլայ: Աչքէն կորմէ, օդնութեան կը փութան:

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ազգային հիմնարկին համաձայն, պիներու յաւելումին տարեկան թիւը 0,1% է Յուլիսին հասած, ինչ որ կը հաստատէ նախապէս յայտարարուածը:

ՅՈՐՁԱԿԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ժամանակացոյցը 1986 / 87 վերամուտին հաստատուած, հետեւեալ ձեւով ճշդուած է· – Ա– Նախնարդոց՝ Հոկ· 25–էն Նոյ· 6, Ուսուցիչ՝ Դեկ· 20–էն Յունուար 5, բայց Փետրուար 6), Զմրան՝ Փետ· 14–էն Մարտ 2, թիւ 1 չրջանին համար եւ Փետ· 21–էն Մարտ 9, թիւ 2 չրջանին համար, գարնան արձակուրդ՝ Ապրիլ 11էն 27 (1), Ապրիլ 18–էն Մայիս 4 (2), ամրան՝ Յունիս 30–էն բոլորին համար:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՋՐԱԳՆԴԱԿԻ ՄԷՋ

Անցեալ չաբաթ, Մարտիի մէջ, անսպասելի դէպք մը պատահեցաւ, որ պիտի արձանագրուի Ֆրանսայի մարզական պատմութեան մէջ: Ջրագնդակի (ուոթըր փօլօ) ազգային խումբը, յաջողութեամբ անցընելէ եօք գոռոզական հանդիպումները, իրաւունք ստացաւ պայքարելու աւարտական մրցաշարքին մէջ, ի հաշիւ աշխարհի առաջնութեան: Առաջինն ան – դամն էր որ կը պատահէր այդ: Անկէ առաջ Ֆրանսան կը նկատուէր զանցառելի մրցակից մը:

Մարտիի մէջ, ուրեմն, ան մուտք գործեց աշխարհի ութ լաւագոյն խումբերու չարքին մէջ:

«Եօթը տարիներու երապի մը իրականացումն է» ըսաւ խումբին պետը:

Մարզապետը Հայ մըն է· հարիւր առ հարիւր հայածնունդ՝ Արման Միքայէլեան: Ծնած է Մարսէյլ 1949, Փետ· 2–ին, Իր ծնողքն ալ Մարսէյլ ծնած են: Ծարբերդի՝ հօրը կողմէ, Սեբաստացի՝ մօրը:

Արման 13 տարեկանին սկսած է լողալ ու մրցիլ ու ջրագնդակ խաղալ 1964ին: Երկու տարի վերջ, դէրք կը բռնէր ազգային խումբին մէջ, նախ պատանեկան, յետոյ չափահասներու՝ որուն մաս կը կազմէ, անկէ ի վեր, առանց ընդհատումի, թէ՛ իբրեւ բերդապահ եւ թէ՛ տասնեակ մը տարիներէ ի վեր, իբրեւ խմբապետ ու մարզիչ:

Իր ակումբն ալ, Մարսէյլի Սէրֆլը տէ Նաժէօր Ֆրանսայի անընկճելի ախոյեանն է այս տարի ալ, ինչպէս նախորդներուն:

Արման Միքայէլեան, վերեւ յիշուած յաջողութենէն եօք, թերեւս բերդապահի իր պաշտօնը փոխանցէ այլեւս աւելի երիտասարդի մը, բայց անկասկած չատ մօտէն պիտի հետեւի Ֆրանսայի ազգային կազմին յառաջիկայ ելոյթներուն, իբրեւ մարզիչ – խորհրդատու:

Նոյն խումբին անդամ է նաեւ Պրիւնօ Պօյաճեան, ան՝ Հայ, հօրը կողմէ միայն: Ջաւակն է յիսունական թուականներուն Տօֆինէ – Սաւուա չրջանին մէջ համբաւի տիրացած, վալանսցի, Ժորժ Պօյաճեանի, որ յաճախ կը յաղթէր լողի երկար մրցումներու մէջ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԻՔՃԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ – ՕԳՈՍՏՈՍ 18 / 21)

ՈՐՈՏՆԱՎԱՆՔԸ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ

Բացուած է պրօսաչրջիկութեան ճամբան դէպի Սիսիանի չրջանի Որոտան գետին վրայ գտնուող Որոտնավանքի ճարտարապետական հինաւուրց համադրոյթը (ԺԱ· դար), զոր հիմնած են Սիւնիքի իշխանուհին Շահանդուխտ եւ իր որդին Սեւադա: Քանի մը հին յուշարձաններէ բաղկացած համադրոյթը միջնադարու իմաստական եւ մշակութային մեծ կեդրոն եղած է եւ քանդուած 1931–ի երկրաչարժէն: Ներկայիս ամբողջովին վերանորոգուած է: Վերակենդանացած են ցանցառիւս նախշերը, քարի վրայ փորագրուած հարթաքանդակները, տուֆի ու բազալտի հարիւրաւոր կտորներով վերականգնած պատերը, որոնք կը վկայեն միջնադարեան Հայաստանի վարպետներու եւ ճարտարապետներու բարձր մակարդակի մասին: Որոտնավանքը պատմական այն 60 յուշարձաններէն մին է, որոնց վերականգնումը կ'իրականացնէ պատմութեան եւ մշակոյթի յուշարձաններու պահպանութեան ու վերականգնումի վարչութիւնը: Արդէն աւարտած է միջնադարեան Հայաստանի լուսաւորական մեծ կեդրոններու՝ Գօշավանքի (ԺԲ· – ԺԳ· դարը), Տաթեւի վանքի համադրոյթի, Գլաձորի համալսարանի վերահաստատումը: Կը չարունակուի Հաղբատի եւ Սանահինի ճարտարապետական համադրոյթներու վերականգնումը· կը վերակերտուին Երեւանի, Լենինականի, Դիլիջանի ու Աշտարակի քաղաքային ազգագրական թաղամասերը, որոնք պատկերացում մը կու տան աւելի ուշ չրջանի՝ ԺԹ· դարու ճարտարապետական յուշարձաններու մասին:

×

ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ՄԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԿԱՐՄԻՐԱՇԷՆԻ ՄԷՋ

Ազիզբեկովի չրջանի Կարմիրաշէն գիւղին մէջ բացուած է 50 տեղնոց մսուր – մանկապարտէզ մը: Արփա – Սեւանի չինարարներու նախկին բնակութեան վայրի չէնքերէն մէկուն վերակառուցումէն եօք ստեղծուած են բոլոր յարմարութիւնները երախաներու խնամքի համար:

×

ԱՐԱՐԱՏԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Արարատ քաղաքի «Ա· Խանջեան» կոլտնտեսութիւնը՝ Խորհ· Միութեան գեղապոյն Խորհուրդի պրեզիտիումի հրամանագրով, պարգեւատրուած է Աչխատանքի Կարմիր Դրօշ չքանչանով, գիւղատնտեսական մթերքներու արտադրութեան եւ

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՅԱՂԹԵՑ ԹԻՓԼԻՍԻ «ԴԻՆԱՄՕ»Ի

Օգս· 25–ի խաղերու արդիւնքներն են·–

Դինեպր – Դինամօ Մ·	1 – 2
Չերնոմորեց – Սպարտակ	0 – 1
Չենիթ – Շախտեոր	1 – 0
Ժալգիրիս – Մետալիստ	1 – 0
Նեֆթչի – Տորպեդօ Ռ·	1 – 1
Արարատ – Դինամօ Թ·	2 – 0
Տորպեդօ Մ· – Դինամօ Մինսկ	0 – 0

Այս խաղերէն եօք գասաւորումը կը դլխաւորէ Չենիթ 24 կէտով, որուն կը հետեւին Տորպեդօ Մ·, Սպարտակ եւ Դինամօ Մ· 23–ական, Դինամօ Կ·, Շախտեոր եւ Նեֆթչի 22–ական, Դինեպր 21, Դինամօ Թ·, Ժալգիրիս 20–ական, Չերնոմորեց 19, Կայրաթ, Դինամօ Մինսկ եւ Արարատ 18–ական, Մետալիստ 17 եւ Տորպեդօ Ռ· 14 կէտերով:

×

Ա· ԴԱՍԱԿԱՐԳ «ԿՈՏԱՅՔ» ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Օգս· 18–ին, Աբովեանի «Կոտայք»ը հանդիպում ունեցած է Տաչքենդի «Պախտակոր»ի հետ, այս վերջնոյն դաշտին վրայ: Խազի հինգերորդ վայրկեանին արդէն դաշտին տէրերը բացած են հաչիւը: Երկրորդ կիսախաղը հազիւ սկսած, Տաչքենդցիները նշանակած են երկրորդ կոլ մը (52րդ վայրկեան): Այնուհետեւ խազի նախաձեռնութիւնը անցած է Աբովեանցիներուն եւ երկու վայրկեան եօք Սարգսեան յաջողած է նշանակել կոլ մը: «Կոտայք»ի տղաքը մեծ ճիգ թափած են կարենալ հաւասարեցնելու եւ կէտ մը ապահովելու համար, սակայն վերջին վայրկեաններուն, երբ Աբովեանցիները ամբողջ խումբով նետուած են մրցակիցի բերդին առջեւ, Տաչքենդցիները հակագրոհի անցնելով նշանակած են երրորդ կոլ մը, ամբողջացնելով իրենց յաղթանակը:

Ի դէպ, երթի մրցաշարքին, «Կոտայք» 4 – 0 արդիւնքով յաղթած էր «Պախտակոր»ի:

Այս խաղէն եօք «Կոտայք» դասաւորման 18–րդ տեղը կը գրաւէր (24 խումբերու մէջեւ):

11–րդ հնգամեակի ծրագրի կատարման մէջ ձեռք ձգած յաջողութիւններուն ի դնահատութիւն:

×

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՊԱՆԴՈԿԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Խորհ· Միութեան արտաքսհմանեան պրօսաչրջիկութեան պետական կոմիտէի եւ նոյն ճիւղի արհեստակցական միութեան կեդրոնական կոմիտէի փոխանցելի կարմիր դրօշակը երեք ամսով տրուած է Երեւանի «Արմենիա» պանդոկին: 1986–ի երկրորդ եռամսեակի արդիւնքներով պանդոկի անձնակազմը յաղթական հրաչակուած է համամիութենական մրցումին եւ արժանացած կարմիր դրօշի եւ Ս· կարգի վկայագրի: Հայաստանի արտաքսհմանեան պրօսաչրջիկութեան գլխաւոր վարչութեան ժողովի ընթացքին պարգեւը յանձնած է Ի· Նորգման, յաջողութիւն մաղթելով «Արմենիա»ի անձնակազմին՝ հիւրերու սպասարկման եւ անոնց չրջապտոյտներու կազմակերպման գործին մակարդակը բարձրացնելու մարզէն ներս:

ՃԱՏՐԱԿ

11–րդ խաղին, երկուչաբթի օր, Գաբրով եւ Գասպարով չանք չխնայեցին յաղթելու համար, բայց ի վերջոյ խաղը հաւասար արդիւնքով վերջ գտաւ: Գասպարով գլուխն է 6 կէտով 5–ի դէմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ԲԱՐԵՒ ՁԵԶ»

ՕՕՕՕՕՕՕՕՕՕՕՕ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԵՄ

ՀԱՅՈՒԱՍՏԱՆԵԱՑ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ...

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեր կատարած պրպտումներէն պարզուեցաւ, որ ժայռապատկերներու եւ տարօրինակ պատկերներու մէջ գտնուող պատկերներու մէջ կան նոյնութիւններու եւ պատկերներու դասաւորման յաջորդականութիւն, որ, անկասկած, կը լուծէ մեր ժայռապատկերի առեղծուածը: Երկու մեծերնոց քարաբեկորի վրայ պատկերացուած են Ցեփէոսի (հայկական համարժէքը ծանօթ չէ), Վիշապէ, Հերակլէսի (Վահագնի), Փոռաբի, Կարապէ, Պեգասի (Հրեղէն ձիու)), Թագի, Դելֆինի, Ցուլի եւ այլ համաստեղութիւններ խորհրդանշող պատկերներ, որոնք նոյն յաջորդականութեամբ կը կրկնեն տարօրինակ պատկերները: Ըստ ինք, եթէ միայն տուեալ քարաբեկորը գտնուած ըլլար, այդ ալ կը բաւէր փաստելու, որ իսկապէս Հայաստանի մէջ ծնունդ առած է հնագոյն աստղագիտութիւնը: Իսկ մեր հետաւոր նախնիքները ի՞նչպէս պատկերացուցած են երկիր մոլորակը քանի մը հազարամեակ առաջ: Որքան ալ զարմանալի է, դառնալով Պայտասարի ժայռապատկերէ մը, մեր նախնիքները երկիր մոլորակի մասին ունին ճիշդ պատկերացում մը, այսինքն երկրագունդը պատկերացուցած են գնդաձեւ, որուն չորս հակադիր մասերը կը բնակին մարդիկ: Այս պատկերը մինչեւ այսօր այլ մեկնաբանութիւն չունի: Է. դարու հայ հանճարեղ աշխարհագրագէտ, աստղագէտ եւ տոմարագէտ Անանիա Շիրակացի եւս մեր մոլորակը պատկերացուցած է գնդաձեւ: Ինչպէս կը տեսնենք Հայաստանի մէջ հնագոյն ուսանդութիւնները ունեցած են աւելի քան խորունկ արմատներ: Մեր մոլորակի մասին կան նաեւ առասպելական-դիցաբանական պատկերացումներ: Ահա անոնցմէ մին՝ Ցուլի եղջիւրներուն վրայ պատկերացուած է երկրագունդը: Երբ Ցուլը շարժի, երկրաշարժ կ'ըլլայ (մեկնաբանութիւնը ըստ ակադեմական Սուրէն Երեմեանի), շարժման մէջ կը դրուին երկնային միւս լուսատուները: Բազմաթիւ են այն ժայռապատկերները, որոնց մէջ ցոլացած են մեր հարուստ դիցարանութիւնը եւ առասպելաբանութիւնը: Գեղամայ լեռներուն մէջ ափուած են տասնեակ քարաբեկորներ, որոնց վրայ պատկերացուած է Հայկ Նահապետը իրրեւ քաջ որսորդ:

Ցուլի դէմ Հայկի մենամարտը պատկերացնող երեք ժայռապատկերներն ալ պէտք է դասել հնագոյն արուեստի պլուպորձողներու շարքը: Երեք պարագաներուն ալ Հայկի դիցաբանական կերպարը իր գեղեցիկ մարմնաւորումը ստացած է երկնային համաստեղութիւններու մէջ. տեղ մը՝ Աղեղնաւորի, ուրիշ տեղ մը՝ Ցուլի եւ Հայկի, վերջապէս իրրեւ յաւերժ հերոսի՝ կեռ խաչի խորհրդանշանով: Հին մշակոյթի գանձերէն են նաեւ Վահագնի առասպելական կերպարը ներկայացնող ժայռապատկերները:

Ինչպիսի՞ պայծառ երեւակայութիւն ունեցած են մեր նախնիքները: Հոս պատկերացուած է արարչագործութիւն. փայլատակած է կայծակը, որոտացած է երկինքը (կայծակի ու ամպրոպի խորհրդանիշն է այծը): Երկունքի մէջ են երկինքն ու երկիրը, որոնք ծնունդ տուած են արեւածին մանկիկին: Ծանձարուրուած մանկիկը աշխարհին կը ներկայացնէ Տիրամայրը: Իրրեւ վկայ այն բանի, որ մանուկը սովորական ծնունդ չէ, այլ արեւածին, դիմացը պատկերացուած է հսկայ խաչը՝ արեւի հնագոյն խորհրդանիշը:

Դեռ պիտի մեծնայ, հզօրնայ Վահագնը եւ կեանքի ու մահուան կռիւ մղէ չար ուժերու՝ վիշապներու դէմ, յաղթէ անոնց եւ կեանք ու ազատութիւն պարգեւէ իր ժողովուրդին: Ահա եւ Վահագնը իրրեւ առնականացած դիւցազն կը մարտնչի հրէշամարմին, յաղթական վիշապի դէմ: Պէտք է նշել, որ Վահագնի անմահացող այդ երկու ժայռապատկերները կը գտնուին իրարմէ ոչ հեռու: Կ'ենթադրուի, որ այս երկու պատկերներու մէջ Վահագնը պատկերացուած է իրրեւ համաստեղութիւն մը՝ որ կը համապատասխանէ Հերկուլէսի համաստեղութեան:

Ընդունուած է այն տեսակէտը, որ կեռ խաչը՝ Արեւի յաւերժական շարժման եւ կեանքի յաւերժութեան հնագոյն նշանը՝ յօրինած եւ զործածած են հնդեւրոպական ժողովուրդները: Կեռ խաչը լայն տարածում գտած է Հայաստանի ժայռապատկերներուն մէջ, ունի տասնեակ ենթաձեւեր, կը գտնուի խեցեղէնի եւ մետաղէ պատրաստուած իրերու վրայ: Այդ նշանը տարածուած է Եւրոպա, նաեւ Ասիա (Հնդկաստան, Իրան, Միջագետք, Փոքր Ասիոյ լեռներ):

Պատմական տեղեկութիւններու համաձայն, 3–րդ հազարամեակին Փոքր Ասիան դէպի Արեւելք արտագաղթ տեղի ունեցած է: Անկարելի չէ, որ կեռ խաչի տարածումը դէպի արեւելեան երկիրներ կատարուած է Հայկական բարձրաւանդակէն:

Գիտական նորագոյն յայտնագործութիւններով եւ հետազօտութիւններով ապացուցուած է, որ հնդեւրոպական ժողովուրդներու մայր հայրենիքը Փոքր Ասիան է: Ամենայն հաւանականութեամբ, ժողովուրդներու արտագաղթը Փոքր Ասիայէն դէպի արեւելեան երկիրներ իր զբօսիմը գրած է արեւելեան ժողովուրդներու մշակոյթին վրայ: Ատով կարելի է բացատրել ժայռապատկերներու զարմանալի նմանութիւնը, երբեմն նոյնութիւնը, որուն կը հանդիպինք մեր եւ Արեւելքի ժողովուրդներու մօտ:

Հեթանոս Հայերը, Պարսիկները, Հնդիկները իրենք զիրենք համարած են արեւածիններ: Լեզուաբաններու (Իվանով, Գամկրելիձէ) նորագոյն հետազօտութիւնները ցոյց տուած են, որ այդ ժողովուրդներէն միայն Հայերու լեզուն կը ծագի հնագոյն հնդեւրոպական մայր լեզուէն: Ուրեմն, պէտք է ենթադրել, որ այդ «արեւածին» ժողովուրդը կրնայ իր հոգին վրայ ստեղծել Արեւի նախնական նշանը՝ կեռ խաչը եւ խաչը, զոր իրենց հետ տարած են անոնք՝ որոնք զաղթած են դէպի Արեւելք՝ Իրան, Հնդկաստան եւ դէպի Արեւմուտք՝ եւրոպական երկիրները:

Գիտնականները Հայաստանը իրաւամբ կը կոչեն քաղաքակրթութեան օրրան: Հնագոյն աստղագիտութիւնը եւ հազարաւոր դիցարանական ժայռապատկերները այդ հիմնաւորեց քաղաքակրթութեան ցայտուն վկաններն են:

Մենք ունինք պատկերագրերու մինչեւ այսօր չվերծանուած եւ չպարզաբանուած համակարգ, որ ըստ ամենայնի, խորունկ հետք ձգած պէտք է ըլլայ հայ դիրերու ստեղծման վրայ:

Սեպագրերը եւ պատկերագրերը հասարակութեան ընկերային – տնտեսական զարգացման որոշ հանգրուանին այլեւս չեն գոհացուցած ժողովուրդներու հոգեկան պահանջները եւ խոչընդոտ եղած են պետութեան եւ արուեստի զարգացման: Մարդիկ մտածած են կատարելագործել եղած դիրերը, դիւրացնել գրելու ձեւն ու ընթերցումը: Անհրաժեշտ նկատուած է մէկ հնչիւնը մէկ նշանով արտայայտել: Այդ հարցը հին աշխարհի տասնեակ մը ցեղերը եւ Հռոմէացիները, որոնք մեր դարաշրջանէն չատ առաջ ստեղծած են իրենց այբուբենները:

Ըստ հայկական պատկերագրերու, մենք կազմած ենք աղիւսակներ, ուր դետեղած ենք այն նշանագրերը, որոնք իրենց ձեւով կը կրկնեն յունական, հռոմէական եւ աւելի ուշ ստեղծուած մեսրոպեան դիրերը: Աղիւսակներէն պարզօրէն կ'երեւայ, որ այդ երեք ժողովուրդներու այբուբեններու տառերու 65 – 70 տոկոսը նոյնութեամբ կը կրկնեն պատկերագրերու նշանագրերը: Ասիկա առայժմ վարկած մըն է, որ գիտական լուրջ քննութիւն կը պահանջէ:

Մովսէս Խորենացի կը պատմէ, թէ ինչպէս Մաշտոց տառապած է, պայքարած, թափառած երկրէ երկիր, հանդիպած բանիմաց մարդոց, հետապնդելով նպատակ մը՝ ստեղծել այնպիսի տառատեսակներ, որոնք հարազատ ըլլան իր ժողովուրդի խառնուածքին եւ կատարեալ ըլլան ձեւով: Թէ ինչպէս Մաշտոց լուծած է այդ հարցը, կը պատմէ Պատմահայրը, հաղորդելով որ երբ Մեսրոպի թափառումները դրական արդիւնքի չհասան, ապաւինեցաւ աղօթքին եւ աչքերուն առջեւ երեւցաւ ժայռ մը, որուն վրայ գրուած էին հայկական տառերը: Մեսրոպ կ'առնէ այդ տառերը եւ կը ստեղծէ մեր այբուբենը:

Դժուար, չատ դժուար գործ է ստեղծել այնպիսի դիրեր, որոնք ըլլան տուեալ ժողովուրդի հոգիին հարազատ, կենսունակ ու կատարեալ՝ իրենց ձեւերուն մէջ: Եթէ չըլլային հայաստանեան պատկերագրերը, որոնք հազարամեակներու ընթացքին ստեղծուած եւ յղկուած էին, կը կարծենք, որ Մեսրոպ Մաշտոց չէր կրնար կերտել Հայոց այբուբենը այն յղկուած ու կատարեալ ձեւով, զոր մենք ունինք այսօր: Եթէ չըլլային Եգիպտական եւ Միջերկրական ծովափներու պատկերագրերը, որոնցմէ հատուածաբար օգտուած են Ցոյները եւ Հռոմէացիները իրենց այբուբենները ստեղծելու ատեն, ապա, ըստ ամենայնի, անոնք ալ չէին ունենար իրենց սրտին մօտ ու կատարեալ գիրերը:

Գոյութիւն ունին զանազան թիւր կարծիքներ, որ իբրեւ թէ հայկական գիրերը փոխ առնուած են: Հայկական տառերու հեռաւոր նմանութիւնը յունականերու հետաւոր նմանութիւնը պէտք է վհատեցնէ այդ եւ հռոմէականին պէտք է փնտռել այդ երեք գիրերու նախահիման՝ պատկերագրերու մէջ:

Ենթագրութիւն մը եւս: Մեսրոպեան տառերը կը կոչուին երկաթագիր: Այդեօք այդ անուանումը կապուած չէ՞ պատկերագրերը երկաթէ գործիքով փորագրելու հետ: Սկիզբը ժայռապատկերներ ըստեղծուած են քարէ, ապա մետաղէ գործիքներով: Երբ բացակայած է մետաղէ դրիչը, պատկերներ ստեղծելու համար գործածուած է վանակաւոր՝ օբսիդիանը: Երբ մարդիկ սորվեցան մետաղ ձուլել եւ պատրաստել երկաթէ գործիքներ, այն ատեն անոնք դիմեցին այդ գործիքներու օգնութեան: Մեր կարծիքով, այն նշագրերը՝ որոնք ստեղծուած են երկաթէ գործիքի օգնութեամբ, յետագային կոչուած են երկաթագրեր:

Մաշտոց կազմեց երկաթագիր տառերու դօրագունդ մը, որ կոչուած էր լուսաւորելու իր ժողովուրդի յարատեւման ճամբան ուղին:

ՍՈՒՐԷՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՍՈՒՏԱՆ

ԱՆԵԼՔ ՍՈՒՏԱՆԻ ՄԷՋ

Քանդումը սուտանական պարզ օգանաւի մը՝ Օգոստոս 16–ին, Սուտանի Ազատագրութեան Ժողովրդական Բանակին կողմէ, կը մնայ նշանակալից, իբրեւ նոր յառաջդիմութիւն մը Հարաւային Սուտանի մէջ, զոր կը մղէ Հարաւային Սուտանի, – քրիստոնեայ եւ ոգեպաշտ –, ընդդէմ կեդրոնական մահմետական կառավարութեան: Տրամը, որուն ընթացքին կը մեռնին վաթսունէ աւելի քաղաքացիներ, տեղի կ'ունենայ քանի մը օրեր եռաքայլ հանդիպումէն, որուն տեղի կ'ունենան Ատիս–Ապեպա, Ափրիկեան Միացեալ կազմակերպութեան շրջափակին ենթարկուած Սուտանի վարչապետ Սաատիք Էլ Մահտիի եւ Գնդ. Կարանկի միջեւ: Այս վերջինը ըմբոստներուն ղեկավարը: Խօսակցութեանց նիւթը՝ հաւանական համաձայնագիր մը Սահմանադրական, ուր կը նախատեսուին երկրին բոլոր քաղաքական ուժերը:

Ատիս–Ապեպայի ժողովը նոյն դրժարութեան կը բախի, նոյն անելին: Արդարեւ, ամիսներէ ի վեր տեւող կիսապաշտօն հանդիպումներն ու ժողովները դըլեաւարաբար Շարիայի օրէնքին կը վերաբերի, – Իսլամական օրինագիծը –, պարտադրուած նախկին նախագահ Նեմէյրի կողմէ: Վերջինները կը պնդեն ասոր վրայ: Ոչ մէկ յոյս երկու Սուտաններու ըմբոստութեամբ հաստատելի խաղաղութեան պայմաններու մասին: Եթովպիոյ մայրաքաղաքին մէջ արձանագրուած ձախողութիւնը, ըստ երեւոյթին, առաւել եւս խոց կը փորէ վատահութեան դեմ մաքառող նոյնիսկ անցեալ է, որ Զօրանքը մոռացումի մէկն է եւ չի յիշուի մէկ անգամ արդէն արածն ու ասածը: Ինչպիսին էլ՝ չէ: Յիշողութիւնս տեղն է եւ պիտեմ, որ մի երեկոյի ընթացքում դեղ էլ եմ մի քանի անգամ բարեւում, ուրիշ ծանօթներիս էլ:

Երեւի նկատեց դէմքիս նատած հարցականը:

– Ասեմ, եւ ամէն ինչ կը հասկանաս, – այն մեղմութեամբ խօսքը չարունակեց նա: – Երիտասարդ ես, իմանալը չի խանգարի: Աչխարհը լիքն է բարի մարդկանցով: Իսկ, դժբախտաբար, չար մարդիկ էլ կան, որոնք պատրաստ են ցեխոտել ուրիշներին: Այն քանի – քանհինգ րոպէն որ բաժանում է մեր մի հանդիպումը միւսից ի՞նչ իմանամ, դուցէ քեզ, ուրիշ ծանօթներիս երես երեսի է բերել ահա այդ պահուն: Ես երեսի է բերել ահա այդ պահուն չար մարդկանցից մէկի հետ, ու նա չարախօսել է ինձ: Լսելով նրան, դու կամ ուրիշները դուցէ փոխում էք ձեր կարծիքը իմ մասին: Եւ երբ, նոր հանդիպման ժամանակ, առաջուայ պէս բարեւում ու առանում եմ քո, ուրիշների պատասխանը, մտածում եմ, որ չէ, չարը եթէ անգամ կայ, բարին աւելի ուժեղ է նրանից: Պա՞րզ է հիմա ասածս:

Իմ դէմքին էլ մեղմ ժպիտ երեւաց:

Ոչ միայն դա, ուրիշ բան էլ էր պարզ յետագայ մեր բոլոր հանդիպումների ժամանակ, նրա բարեւին իսկոյն հետեւում էր իմը: Հաւատացած եմ, որ նոյնն էլ կատարւում էր նրա՝ ուրիշ ծանօթների հետ: Նրան չարախօսող մարդ չկար ու չկար:

ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՁԱՓՈՆԵՐԷՆ

Որքան մենք պիտենք, աչխարհի քաղաքակիրթ բազմաթիւ ժողովուրդները՝ յօդուածներէ, հանրապետարաններէ, հաստոցներէ թէ առհասարակ քաղաքական լուրերէ ծանօթ են Հայութեան անցեալին եւ ներկային: Սակայն, կան նաեւ մեծ ապդեր, որոնց կարգին՝ Ճափոն, որոնք ոչ մէկ ծանօթութիւն ունին մեր մասին: Եւ երբ, տարիներու յոգնատանջ աչխատանքէ եաք մեր սեղանին վրայ կ'ունենանք ճափոներէն ղրուած առաջին գիրքը, որ կը ներկայացնէ Հայոց հին ու նոր պատմութիւնը, չենք կրնար այս աչխատութեան հեղինակին գործը աննախանձութեամբ եւ չգնահատել զայն, որպէս ամէն տեսակ խրախուսանքի եւ քաջալերանքի արժանի:

Գիրքին հեղինակը՝ Նապուօ Սաթոհ, մասնագէտ է հնդեւրոպական լեզուներու եւ դասախօս Թոքիոյի Համալսարանի: Ան քանի մը անգամ դանուած է Լոս Անճըլըս, յաճախ այցելած է Նաւասարդ ամսագրի խմբագրատուն, ուր, վարիչ – խմբագիր Արմէն Տօնոյեան անոր տուած է ամէն տեսակ անվերապահ աջակցութիւն: Գիտնալով հայերէնէ զատ անգլերէն եւ Ֆրանսերէն, ան կրցած է այդ լեզուներով կարդալ դիրքեր հայ ժողովուրդի պատմութեան վերաբերեալ, ապա ուրեւելագիտական եւ բանասիրական իր պաչարով կատարած է համարձակ դատումներ:

Այսպէս, Նաւասարդի խմբագրութեան իր տուած բացատրութիւններէն կ'իմանանք, թէ Հայութեան նուիրուած ճափոներէն առաջին այս հրատարակութեան մէջ, մանաւանդ ներածականին, փրոֆ. Նապուօ Սաթոհ փորձած է դիտական յայտնագործումներ կատարել: Ճիշդ կամ սխալ, այդ չէ կարեւորը. մանաւանդ որ մենք ի վիճակի չենք զանազանելու զայն, բայց ճափոնցի բարեկամներ, այս աչխատանքէն տեղեակ ըլլալով, արդէն իսկ առաջարկած են մեզի այդ դիրքը անդլերէնի թարգմանել:

Կ'ուզենք չեչտել, թէ կարեւորը նման պարագայի՝ երեւոյթն է: Մենք չունէինք ոչ նիւթական եւ ոչ չիման, ծանօթութեան միջոցները նման հսկայ իրագործումի մը համար: Աւելին, հազիւ թէ ուեւէ մէկուն մտքէն անցնէր հայ ժողովուրդի մասին ճափոներէն դիրք մը հրատարակել:

Ուստի, ուրախութեամբ պէտք է արձանագրել, որ Նապուօ Սաթոհ մեծ գործ կատարած է, մեծ ծառայութիւն մատուցած հայ ժողովուրդին:

Ասիկա առաջին լուրջ աչխատանքն է նաեւ հայ եւ ճափոն ժողովուրդներու մշակութային կապի ու մերձեցման:

Որքան ուրախ պիտի ըլլայինք այս իրագործումը յանձնել հայրենիքի ուչադրութեան:

ԱՐՄԷՆ ՏՕՆՈՑԵԱՆ
ԹՈՔԻՕ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

«Հայաստան՝ երկիր մարդկային ծննդոց եւ Աղէտներու» խորագիրը կրող Հայոց պատմութեան ճափոներէն այս դիրքին պաչտօնական դինեճօնին առիթով Թոքիօ հրաւիրուած է Նաւասարդ ամսագրի վարիչ – խմբագիրը՝ Արմէն Տօնոյեան, որ նաեւ ճափոնի մայրաքաղաքին մէջ պիտի տայ երկու դասախօսութիւններ՝ նուիրուած հայ մչակոյթին եւ հայ դրականութեան: Այս առթիւ, Արմէն Տօնոյեան փրոֆ. Նապուօ Սաթոհի հետ հիմը կը դնէ հայ – ճափոնական մչակութային կապի կեդրոնին, մասնակցութեամբ տեղւոյն փոքրաթիւ հայ գաղութին անդամներուն:

Արդէն հայերէն, անդլերէն եւ Ֆրանսերէն մեծ թիւով դիրքեր ղրկուած են այս կեդրոնին, որպէսզի այցելուները առաւել եւս գաղափար ունենան հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ մչակութային պատմութեան մասին.

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

«ՈՋՆԻ»Ի ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

– Ո՞ր գրողին ես սիրում:
– Ո՛չ մէկին: Բոլորի պատճառով էլ երկու եմ ատանում:

×

– Պետհամալսարանն ուսուցողներն ի՞նչ են դառնում:
– Պետ...:

×

... մեր ընտանիքը ապրում է նախապարեան համայնական կարգերում. ամուսինս իրեն կալուածատէր է զգում, իսկ ինձ տուել է տրուկի հասաիք»:

×

«Մեր կոլտնտեսութեան առաջաւորներից եմ: Ամենաչատ կաթը ես եմ տալիս»:

Նաեւ հայ եւ ճափոն ժողովուրդներու մշակութային կապի ու մերձեցման:

Որքան ուրախ պիտի ըլլայինք այս իրագործումը յանձնել հայրենիքի ուչադրութեան:

×

ԱՐՄԷՆ ՏՕՆՈՑԵԱՆ
ԹՈՔԻՕ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

«Հայաստան՝ երկիր մարդկային ծննդոց եւ Աղէտներու» խորագիրը կրող Հայոց պատմութեան ճափոներէն այս դիրքին պաչտօնական դինեճօնին առիթով Թոքիօ հրաւիրուած է Նաւասարդ ամսագրի վարիչ – խմբագիրը՝ Արմէն Տօնոյեան, որ նաեւ ճափոնի մայրաքաղաքին մէջ պիտի տայ երկու դասախօսութիւններ՝ նուիրուած հայ մչակոյթին եւ հայ դրականութեան: Այս առթիւ, Արմէն Տօնոյեան փրոֆ. Նապուօ Սաթոհի հետ հիմը կը դնէ հայ – ճափոնական մչակութային կապի կեդրոնին, մասնակցութեամբ տեղւոյն փոքրաթիւ հայ գաղութին անդամներուն:

Արդէն հայերէն, անդլերէն եւ Ֆրանսերէն մեծ թիւով դիրքեր ղրկուած են այս կեդրոնին, որպէսզի այցելուները առաւել եւս գաղափար ունենան հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ մչակութային պատմութեան մասին.

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԵՓԱԵԱՆ

Ռուբիկին դէմքին վրայ խնդուքը յանկարծ կը քարանայ: Թոռնիկս պահ մը դէպին կը նայի, կը մտածէ, չի կրնար պատասխանել:

– Լաւ ուրեմն, ըսէ տեսնեմ, ծիծղուն ինչ ըսել է:

Ռուբիկ անճրկած է: Կը կարմրի, զարձեալ կը մտածէ, բայց չի պատասխաներ:

– Մոռցեր ես, հա՞, կ'ըսեմ: Ճիշդ, յիշ...

Կը զգամ որ Ռուբիկ ահաւոր կերպով պրկուած է: Շատ նեղ կացութեան մատնուած է, փոքր մնացած, նուաստացած: Ճիշդ այդ պահուն է որ ան իր գլուխը անկարծ կը վերցնէ ու հոգիին խորերէն նեղ հակայարձակման մղումով մը կը գոչէ.

– Մեծ հայրիկ, դուն ըսէ նայիմ, կուտ մոռնի՞նկ:

Ի՞նչ ըսել ուզեց Ռուբիկ, ինչո՞ւ հարցուց այս անդլերէն բառը:

– Ըսէ նայիմ, թէկուզ ի՞նչ ըսել է, սդուլ ի՞նչ ըսել է:

– Ա՜հ, կ'ըսեմ յանկարծակի անդրադարձումով մը, գուն անդլերէ՞ն ալ սորվիլ սկսար, պզտիկ չարաճճի:

Թէկուզ սեղան ըսել է, սդուլ՝ դպրոց:

– Ապրիս, ապրիս, բայց ըսէ նայիմ, ե՞րբ սկսաք անդլերէնի:

– Չսկսանք: Ես մասնաւոր դաս կ'առնեմ: Շաբաթը երկու անգամ:

– Շաբաթը երկո՞ւ անգամ:

– Մայրս կ'ըսէ որ անդլերէն սորվելու եմ: Հոն պէտք պիտի ըլլայ:

– Ո՞ւր պէտք պիտի ըլլայ:

– Գիտնատա:

– Ռ ո ւ բ ի կ · · ·

Սաթենիկն էր որ յանկարծ Տիկին Ա-լիսին հետ իր խօսակցութիւնը ընդմիջեց եւ պոռաց.

– Ռուբիկ:

Ես կը չչմփմ: Բայց բառը արտասանուած է: Սաթենիկ զուր տեղ արձակեց աննեակիս օդը պատռող այդ ազդարարութիւնը, այն պահուն, երբ իր ականջին զարկաւ Գիտնատա անունը: Բառը արտասանուած է, այո: Եւ այդ բառը ռումբ դարձաւ, մէկ երկվայրկեանի մէջ պայթեցաւ, ամբողջ աչխարհ մը փլցուց վրաս:

Ահաւոր լռութիւն մը կը տիրէ աննեակին մէջ: Սաթենիկ պոռաց ու արդէն հասկցաւ որ ուշ մնացած էր: Ռուբիկ կասկարմիր դարձաւ: Ճիշդ. բերանէն փախցուցած էր արդիլեալ բառ մը, զոր խոստացած էր երբեք չգործածել իր մեծ հօրը դիմաց: Շշմած եմ, չեմ նայիր ոչ մէկուն: Եթէ նայիմ, պիտի տեսնեմ թէ-բեւս որ խեղճ Թոռնիկս իր չրթները կը խածնէ հիմա, աչքերէն արցունք հոսեցընել սկսաւ: Չեմ նայիր ոչ Սաթենիկին, ոչ Տիկին Ալիսին, ոչ ալ Սիրուկին: Կը նայիմ վեր, առաստաղիս, որ հոն է տակաւին, հակառակ որ քիչ առաջ կործանեցաւ պայթող ռումբին մեւսաղէ կտորներուն տակ: Գիտնատա: Գիտնատա, կը կրկնեմ ես ինծի: Գիտնատա, կուտ մոռնինկ, թէկուզ, սդուլ···:

Հիմա ամէն ինչ կը գառնայ չուրջս, կը գառնայ գլխու պտոյտ տալու արագութեամբ, այնքան որ՝ կը գոցեմ աչքերս: Օգուտ չունի: Մութին մէջ երերը աւելի կը լուսաւորուին ու աւելի արագ կը գառնան: Սիրտս կը խառնուի: Ի՞նչ է այն որ սրտիս խորերէն կարծր ուռի մը նման կը մեծնայ, կը մեծնայ ու կը բարձրանայ մինչեւ վեր, խցելու համար շընչառութեանս ճամբաները: Նոզկա՞նք, սարսա՞փ, բարկութի՞ւն: Պիտի խեղդուիմ: Ա՜հ, քիչ մը մաքուր օդ, քիչ մը հով, քիչ մը արեւ···:

Այս առաւօտ գարուն կար աննեակիս մէջ եւ հիմա պիտի խեղդուիմ: Անգամ մը եւս բնութեան օրէնքը անդթօրէն կիրարկեց իր գարաւոր խաղը: Աղէտը զիս ձերբակալեց այն պահուն, երբ ամէնէն քիչ կը սպասէի անոր: Եւ այս անգամ, մէկը՝ ամէնէն անողորմելի աղէտներէն: Ես դնա օր, մի ծաղիր, ես գացէք դէպքեր· որ պատահեցաք առաուան կանուխ ժամերուն աննեակս լեցնելով կեղծ գարունով մը եւ զիս երջանկացնելով տխմար գինովի մը նման: Ես գացէք, պատահած մէ ըլլաք: Ածիլուիլ ուզած էի, չէ՞: Դաւաճանը զիս որքա՞ն լաւ պատրաստել ուզած էր գլխատմանս արարողութեան: Որքա՞ն լաւ բեմադրած էր տէքորը, որպէսզի հարուածը իջնէ աւելի ուժեղ եւ ցընցող: Որպէսզի հիմա անտեսանելի անկիւնէ մը դիտէ զիս ու փորը բռնելով քրքջայ իր չարագործ ուրախութենէն: Որպէսզի լուրերուն ամէնէն տխուրը լսեմ աչխարհի արարածներուն ամէնէն անմեղին, ամէնէն սիրելիին բերնէն: Ես դնա, Ռուբիկ, եկած մի ըլլար այսօր: Խեղճ Թոռնիկս, խեղճ գաւակս, ինչո՞ւ դո՛ւն բնաւրուած ըլլայիր կոխելու՝ այն կոճակին վրայ, որ օդը պիտի հանէր իմ աչխարհս: Ինչո՞ւ քու մաքուր սրտիդ մէջ դնէին ակամայ գործուած սխալի մը դղջումը, որմէ պիտի կրծուիս երկար տարիներ···:

(Շար· 90)

Այրի Տիկին Անիէս Նիկողոսեան,
Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեան,
զաւակներն ու թոռները,
Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան զաւակներն ու թոռները,
Պ. Արթին Շիրինեան, զաւակներն ու թոռները,
Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւմչճեան, զաւակներն ու թոռները,
Այրի Տիկին Մարի Թրիւֆիրեան, զաւակներն ու թոռները
եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները յայտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, պապին եւ ազգականին՝

ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 25–ին, 95 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Օգս. 28, ժամը 14·15–ին, Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին, ուր Սէն – Ժիւսթ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր գաւակցութիւնները Նիկողոսեան եւ Թուֆանեան ընտանիքներուն:

CEREMONIES DU 42e ANNIVERSAIRE DE LA LIBERATION

L'A.N.A.C.R. et sa Filiale arménienne

CELEBRATION DE LA LIBERATION DE PARIS

Samedi,30 août à 16 heures

PLACE DU 18 JUIN - Métro Montparnasse

Rassemblement à partir de 15h30
rue de Rennes

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր անդամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ, Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայր·-
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայս 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհանուր անօրէնին կամ զանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին·-
Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1·- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:

2·- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր հաշուետուութեան:

3·- Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական վարչական ժողովի:

4·- Մասնակի ընտրութիւն հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:

5·- Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

6·- Գնահատականի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Պ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ — Ատենապետ
Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ — Ատենադպիր

1986, Մայիս 8
Սեղ Պրուֆ, Ն. Ճ.

ԾԱՆՕԹ·- Կը խնդրուի իրաւասու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձնապէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր ժողովին, իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւասու անդամներ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Անկէնի եւ շրջակայից «Նարեկ» Միօրեայ վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 10-ին մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ միջնակարգի Ա. դասարանով ու նաեւ ՊԱՓ-ի պատրաստութեամբ: Յանելեալ տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար հեռաձայնել՝ Յուլիս ամսուան ընթացքին եւ Սեպտեմբերին՝ 34 - 10 - 71 - 71 թիւին:

Իսկ Օգոստոսին՝ 34 - 17 - 14 - 57 թիւին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15–ԻՆ

GRANDE SOIRÉE DE GALA

ALFORTVILLE

Vendredi 3 Octobre

ANIMATION
EXCEPTIONNELLE
DE
PIERRE DOUGLAS

et la participation de très nombreux artistes

M.C.A — C.B.A.F. — U.J.A.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ՍՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շեմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ՍՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շեմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտոտրոմ (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս Ֆիլմ մը՝ «Արիւնապարտը»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի կառանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

×

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ
(գունաւոր)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարանների՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

FONDATION
ARAM KHATCHATOURIAN
ATTRIBUE

UNE BOURSE D'ETUDE ANNUELLE

POUR L'ANNEE 1986

Montant : 20.000 F.

Conditions de candidature :

- ◯ Etre inscrit dans un Conservatoire National de Région ou une Ecole Nationale de Musique.
- ◯ Etre du niveau préparatoire supérieur.
- ◯ La Fondation tiendra compte de la situation matérielle et sociale du candidat.
- ◯ Date limite de dépôt des dossiers : 31 octobre 1986.

PIECES A FOURNIR

- ◯ Certificat de récompense.
- ◯ Fiche d'Etat Civil.
- ◯ 2 Photos d'Identité.
- ◯ Certificat d'Imposition fiscale, personnelle et parentale.

Selon les types de candidature le jury se réserve le droit de répartir entre les candidats le montant de la bourse.

Les dossiers doivent être adressés à :
FONDATION ARAM KHATCHATOURIAN
Conservatoire National de Région
2, place Carli — 13001 Marseille

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Բ.Ը.Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարսէյլէն «ԳԱՐՈՒՆ» մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտոտրոմ (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս Ֆիլմ մը՝ «Արիւնապարտը»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի կառանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

×

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

Վերամուտ

-Հ. Բ. Ը. Մ.-

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զուրբեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երգի դասընթացքները կը վերսկսին

Զորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին

Ակեռ Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courceiles — 75017 Paris

Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝
45 - 20 - 03 - 18 թիւին

Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10ին, Զորեքշաբթի օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն·-

1·- Հայոց լեզու
2·- Հայոց Պատմութիւն
3·- Կրօնք
4·- Հայկական երաժշտութիւն
5·- Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, դեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵԼՄԱՋԵԱՆի:-

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Զորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14·17ի միջեւ:

Օթոքարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին վրդ. Պետճեանի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ·-
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՌՈՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՁԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
28
JEUDI
28 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

ՁԱՐԿ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.299 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNEE — No 16.299

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Դեռ ամառ է: Բայց արձակուրդի եւ տաղիաի օրերը վերջացան: Ծովափի հանգիստներն ալ, խաղերէն յետոյ, հարկ է թաղել դպրոցական պիտոյքներուն, պատրաստուիլ դպրոցական պարտականութեան: Սեպտեմբեր 3-ին, տասներկու միլիոն աշակերտ կը վերադառնան դպրոցի ճամբան: Վերամուտի անսովոր թուական մը, ըստ ոմանց յառաջացած անցեալ եւ նահանջել տարիներու բազդատմամբ, ինչ որ փոփոխութիւններ պիտի մտցնէ դպրոցական ժամանակացոյցին մէջ, քանի դպրոցականները աւելի երկար արձակուրդներ պիտի ունենան տարեշրջանի ընթացքին:

Նաւատորմիղի նախարարը քանիցս յայտարարեց որ «Մոնոռի բարենորոգում» պիտի չըլլայ, եւ իրը ըրաւ իր նախորդին կարգ մը նախաձեռնութիւնները եւ ընդհանուր նպատակները՝ ուսուցման մակը բարձրացնել, նոր թեքնոլոժիներ մտցնել, դպրոցական ձախողութեան դէմ պայքարիլ եւ մինչեւ 2000 թուականը հարիւրին ութսունի բարձրացնել պաքալորէայի յաջողութիւնները: Արդ, չտեսնելու կամ չուզելու քաղաքականութիւն եւ ընկերվարական վարչակարգէն ազատական, ինչ որ արտակարգ երեւոյթ կրնէ, եթէ նկատի ունենանք այս վերջին տասնամեակին յաջորդական Լուսաւորութեան նախարարներու բերած կամ դիտած ծրագրած փոփոխութիւնները:

Այսպէս, նախակրթարանին մէջ, անց – ալ տարի սկսած բարեփոխումը կը շարունակուի եւ միշտ դպրոցական ծրագիրներուն մաս կը կազմեն քաղաքացիական կրթութեան դասընթացքը եւ էնֆորմաթիքը: Գոլէժին բարեփոխումը եւս կը շարունակուի: «Ջանալով մանկավարժութեան» դրութիւնը կը հաստատէ մակարդակներու համային ազնուական խմբակներ, դլխաւոր ուղիներուն մէջ, պիտի ընդարձակուի: Վերջերը դասարանի աշակերտները դէմ առ դիմի պիտի դնուին ուսումնական նոր ծրագիրներուն եւ մասնաւորապէս էնֆորմաթիք ուսուցումի մը, ինչպէս նաեւ քաղաքացիական կրթութեան դասընթացքներով: Այս նոր ծրագիրները յաջորդ տարիներուն պիտի տրուին պլլ դասարաններուն մէջ: Լիսէներուն մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն: Հասունացիտական լիսէները կը շարունակեն իրենց իւրայատուկ ուսուցումները եւ կը պահպանեն արուեստագիտական պաքալորէան:

Հինգ ամիս է որ Ռընէ Մոնոռի հաստատած է ռիւ տը Կրընէլ: Նորհրդարանի Հոկտեմբեր մը դուցէ Լուսաւորութեան նախարարին համար որ ընդհանուր միտքեր արտայայտած էր դպրոցական ժամանակացոյցի եւ դպրոցական քարէի վերատեսութեան մը համար: Նոյնպէս կարգ մը որոշումներ տըրուած էր գոլէժներու ընդհանուր ուսուցման վրճռֆէյօրներու նկատմամբ, սահմանափակէ որոշումներ, որոնք հակադրութեան մղեցին Ազգային Կրթութեան տարուր Դաշնակցութիւնը (Ֆ. Է. Ն.): Ուսուցչական եւ ծնողական սէնտիքաները որոնք 1981-էն 1986 արձանագրեցին անկումներու թիւի նուազում, հասկնալի պատճառներով, այժմ պիտի անցնին յարձակողականի, օգտագործելով նախ եւ առաջ վերամուտի անխուսափելի անկանոնութիւնները ու դժուարութիւնները:

Վերամուտ մը որ կը կատարուի անցեալ տարուան սկզբունքներուն վրայ, բացառելով, թերեւս, հասունական փոփոխութիւններու մօտալուտ ապագայի մը:

Կ. Ե.

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԻԱԹԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ – ՕԳՈՍՏՈՍ 18 / 21)

ՀԵՆՐԻԿ ԹԱԼԱԼԵԱՆԻ ԱՆՈՒՆԸ ՏՐՈՒԱԾ Է ԿԱՄՈՑԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով կամօ քաղաքի երաժշտական դպրոցին չնորհուած է երաժիշտ Հենրիկ Թալալեանի անունը: Շուրջ 25 տարի Թալալեանի գործունէութիւնը կապուած է «Կոմիտաս» քառեակի անունին հետ: Որպէս դասախօս Մոսկուայի Գնեսիններ երաժշտական – մանկավարժական հիմնարկի, ան դասախօսական է քառեակներու մէջ մեծ ջութակ (ալթօ) նուագող բազմաթիւ արուեստագէտներ, որոնք մեծ յաջողութիւններ արձանագրած են միջազգային մրցումներու մէջ:

×

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ ՎԱՐԴԵՆԻՍԻ ԳԻՒՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Վարդենիսի շրջանի Ախպրաճոր լեռնային գիւղի աշակերտները ուսումնական նոր տարեշրջանը կը դիմաւորեն նոր դպրոցին մէջ: Աչխատասիրած են 192 տեղնոց դպրոցական համադրոյթը, որ ունի նաեւ տարրալուծարաններ, արհատրական ուսուցման արհեստանոց – ներ, մարզական դահլիճ եւ բացօթեայ խաղի հրապարակներ: Ընթացիկ հնգամեակի տարիներուն շրջանին մէջ կ'իրագործուի դպրոցական ծաւալուն շինարարութիւն մը: Համաձայն գիւղի զարգացման ծրագրի, մինչեւ 1990 թուական նոր 2836 տեղնոց դպրոցական շէնքեր կը կառուցուին Վերին Շորժա, Սուլետակերտ, Ազատ եւ Տորֆաւան գիւղերուն մէջ:

×

«ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ» ՁԱՄԲԱՐ

Նայիբի շրջանի Նոր Գեղ գիւղը կազմակերպած է «Բարեկամութիւն» միջազգային ճամբար մը, ուր իրենց արձակուրդը կ'անցընեն Հայաստանի բարձրադոյն ուսումնական հաստատութիւններուն մէջ սորվող արտասահմանի ուսանողները: Ճամբարին մէջ ստեղծուած են ամէն յարմարութիւններ հանդիստի համար. մշակուած են այլազան ծրագիրներ՝ երեկոյթներ, մարզական մրցումներ, հանդիպումներ եւայլն:

×

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Մանկական նախադպրոցական հիմնարկներու մէջ երախաները տեղաւորելու բոլոր դիմումները դրական լուծում կը ստանան Նոյեմբեր 1 – Դեկ. բնակելի շրջաններու մէջ: Հարցը կարգադրուած է նոր թաղամասերու մէջ բացուած մանկապարտէզներու լայն ցանցի շնորհիւ: Մանկական հիմնարկներու կառուցման հարցը ժողովրդական երեսփոխաններու հոդածութեան առարկան է: Վերջերս 8-րդ թաղամասի բնակելի շէնքերու կողքին աւարտեցաւ առաջին մասը – մանկապարտէզի շինութիւնը եւ սկսան նախադպրոցական երկու հիմնարկներու կառուցման աշխատանքները: 1985 – 1986 ուսումնական տարեշրջանին կառուցուած են 6 մանկապարտէզ եւ 3 միջնակարգ դպրոցներ: Երախաներու Ֆիզիքական դաստիարակութեան, անոնց առողջութեան ամրապնդման եւ կոփման մտահոգութեամբ շրջանային ժողովրդական կրթութեան բաժինը նախատեսած է կարգ մը մանկապարտէզներու մէջ կառուցել լողարաններ, մարզանքի կահաւորուած սրահներ: Աչխատանքներ կը տարուին մանկական նախադպրոցական հիմնարկներու մէջ 6 տարեկանէն մանուկներու ուսուցումը սկսելու ուղղութեամբ: Սեպտեմբեր 1-ին դպրոցական աշխատանքի կ'անցնին շրջանի 7 մանկապարտէզներ: Այդ նպատակով ալ արբքաւորուած եւ կանոնաւորուած են դասարանները:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ՞ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ քրիստոնեայ պարապլուխները կոչ մը ըրած են, երեքշաբթի օր, որ կռիւները դադրին եւ նկատի առնուի վարչապետ Քարամէի խաղաղութեան ծրագիրը: Քաղաքական եւ զինուորական 40 դեկավարներու հանդիպումը տեղի ունեցած է արեւելեան Պէյրութի եւ զեկոյցը կարդացած է քաթայէպներու կուսակցապետը՝ Սաատէհ: Նախորդ օրն ալ, նախագահ Ձեմայէլ տեղեկացուցած էր արաբ եւ միջազգային միւս դեկավարներուն, որ նոր դիրքաւորում մը կայ ապային հաշտութիւն իրագործելու նպատակաւ: Քրիստոնեաներու այս դիրքը ոմանց յոյսեր կը ներշնչէ, բայց, 11 տարի է, բանական նման յոյսեր եղած են եւ բոլորն ալ ի դերեւ ելած, քանի մէկուն կամ միւսին հաշւոյն չէր գար:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ոմոչեց 1,3 միլիառ Ֆ. տրամադրել այն հոզագործներուն, որոնք առաւելարար վնաս կրած են երաչտէն:

ԿԱՅԾԱԿ, ՓՈԹՈՐԻԿ, ՏԵՂԱՏԱՐԱՓ ԱՆՁՐԵՒ, նոր –այլ տեսակի– աւեր դործեցին Հարաւային Ֆրանսայի վրայ, գլխաւորաբար Քոթ տ'Ազիւր եւ Մարսէյլ: Երաչտէն եւ հրդեհներէն ետք, հակառակ անոր որ այնքան կը սպասուէր անձրեւին, պատահածը փրկարար չեղաւ: Բազմաթիւ տեղեր ողողումներ եղած են, Վիէօ – Փորի եւ Քանըպիէրի վրայ ալ, Ջորեքշաբթի իրիկուն, երթեւեկը խանդարուած է, տեղ – տեղ ջուրը մինչեւ 40 սանթիմեթր հասած է: Այն – Մարսէյլի եւ Վալպարէյլի արուարձանները, առաւելարար տուժած են, բայց զոհ չկայ:

ՎԻԻՆՆԱ հաւաքուած արեւմտեան հիւլէապետները, յայտարարած են, երեքշաբթի օր, որ 24 հազար հոդի, հաւանաբար, մեռնի խլիրդէ, Չերնոբիլի արկածին իրրեւ հետեւանք: Այս ենթադրութիւնը կարելի եղած է կատարել հիմնուելով խորհրդային տեղեկագրին վրայ:

Լ.Ը ՓԼԻՆԻ Ագց. ձակատը հակազդեց, իր բանբերին միջոցաւ, Փասքուայի ընտրական կարատումին, որուն գլխաւոր գոհը կը նկատուի: Ներքին նախարարութեան ծրագրողները 1–էն 2 աթոռ կը չընորհեն միայն Ագց. ձակատին եւ բանբերը՝ Սթիրպուա «Ֆոնպիճացիոնէ» օրակից կատարուածը, պնդելով հանդերձ որ իր կուսակցութիւնը պիտի չհակառակ, այլ ընդհակառակն զօրանայ, մանաւանդ Մանթօն եւ Փերիինեանի չրջանը: Ըստ բանբերին, Փասքուա այնպէս կարգադրած է որ ընկերվարականները աթոռ չկորսնցնեն, որպէսզի «չատ ձայն չբարձրացնեն»:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԷՎՐԻՆԻ թիկնապահը իր օդաչուին հետ մեռած է, երեքշաբթի օր, իրենց թռանին արկածին հետեւանքով, արեւմտեան Թուրքիա: Գնդ. էրթէկն եւ օդաչուն մեռած են, երբ թռանը ճզմուած է Պոլուի մօտ:

ՀԱԼԵՖՕՂԼՈՒ, ի վերջոյ թեհրան ըզնաց, Իրանի արտաքին նախարարը չանք թափած ըլլալով, Դամասկոսի մէջ, որ Թրքական քէնը վերջ գտնէ եւ անցած – դարձածը «անոյշ կապեն»: Քիւրտերու դէմ յարձակումի դատապարտումէն զատ, Խոմէյնիի ալ մէկ յայտարարութիւնը չատ հաճոյք չէր պատճառած: Արդարեւ, Այաթոլան ըսած էր որ Աթաթիւրք մեծ Թըշնամի եղած է կրօնքին:

ԲԱՄԲՐՈՒՆԻ արկածը, օրէ օր, աւելի մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ: Մեռելներու պաշտօնական թիւը 1534 է, բայց վիրաւորներ եւ անապատատան մնացածներն ալ հազարաւորներ են:

ՔՈՓԸՆՀԱԿԸՆի (Դանիա) ՄԱԿ-ի չէնքը դրաւած են Քիւրտեր, կարճ ժամանակով, իրենց բողոքը յայտնելու համար Անդարայի ճնշութեան դէմ:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ օրինաւոր դատ Արդարութեան նախարար՝ Շալանսոնի օրինագիծը, որ կը նախատեսէ ինքնութեան ստուգումներ, նախընդունչական գեանի վրայ:

ՀԱՑՏԸԼՊԻՐԿԻ մէջ է, որ Միթերան եւ Քոհլ խօսած են քանի մը ժամ եւ մանաւանդ՝ պատրաստ հակառակ անձրեւին: Հոսակցութեանց նիւթերը ընթացիկ բնոյթ ունեցած են՝ արտաքին քաղաքականութիւն, հիւլէական հարցեր եւայլն:

ԵԻԿԻՆի ԷՎՏՈՒՇԵՆՔՕ, խորհրդային բանաստեղծը, Փարիզ եկած է իր Փիլմին՝ «Մանուկներու պարտէզ» ներկայացման առթիւ: Երեքշաբթի օր, հիւրը եղած է Իմանիթէի: Բաժակաճառին ընթացքին, բանաստեղծը ցաւ յայտնած է որ բանաստեղծութիւնը հարկ եղածին չափ արձագանգ չունի Ֆրանսայի մէջ:

ԻՐԱՆի վարչապետը ազդարարութիւն մը ըրած է Սաուտի Արաբիոյ, պահանջելով որ իրանցի ուխտաւորները անմիջապէս ազատ արձակուին: «Մեր համբերութիւնը սահմաններ ունի, կ'ըսեն Պարսիկները, եւ Իրան դեռ երկար պիտի չհանդուրժէ այս կացութեան: Եթէ Սաուտի Արաբիա մերժէ ազատ ձգել այն հարիւրաւոր ուխտաւորները, որոնք Օգոստոսին ուխտագնացութեան եկած էին, Իրանի ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը ձեռնածալ պիտի չկենան»:

ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 30ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Շահան Պէրպէրեան ծնած է Պոլիս, 1891–ին: Զաւակն էր յայտնի մանկավարժ Ռեթէոս Պէրպէրեանի: Վերջինս իրրեւ կրթական մշակ հայ ազգին ծառայելէ զատ՝ պարգեւած է քանի մը զաւակներ, որոնք իրենց արուեստագէտ հօրմէն ժառանգած են արուեստի պաշտամունքը եւ հայ կեանքին մէջ կրցած են գրաւել իրենց ուրոյն տեղը: Անդրանիկ որդին՝ Օննիկ Պէրպէրեանը, ծանօթ է իր երաժշտական ձիրքերով եւ արդիւնքով: Մաննիկ Պէրպէրեան ծանօթ է իրրեւ երգչուհի եւ, հայ գրականութեան մէջ՝ իրրեւ արձակ բանաստեղծութեան սեռը մշակած գրագիտուհի: Ասոնց մէջ ամէնէն տազանդաւորը Շահան Պէրպէրեանն է, որ օժտուած է այլազան ձիրքերով:

Շ. Պէրպէրեան իր կեանքին մեծագոյն մասը նուիրած է հայ ժողովուրդի կրթական գործին: 1906 Յուլիսին, 15 ու կէս տարեկան հասակին կ'աւարտէ հօրը դպրոցը՝ Պէրպէրեան Վարժարանը, իսկ յաջորդ կրթական տարեշրջանին՝ նոյն հաստատութեան մէջ կը դասաւանդէ գրականութիւն եւ դիաւթիւններ: 1907 Ապրիլին կը մահանայ հայրը եւ ինք կը ստանձնէ իմաստասիրական ամպիոնին պատասխանատուութիւնը՝ 16 ու կէս տարեկանին: Ստանձնելը հարց չէ. արդիւնքն է կարեւոր: Զեռնհասութեամբ կը վարէ ամպիոնը:

1908 Հոկտեմբերին կը մեկնի Փարիզ՝ Սորպոնի Համալսարանին մէջ իմաստասիրական դասընթացքներու հետեւելու եւ մանագիտանալու նպատակով: Հոն կ'աշակերտէ Ֆրանսացի մեծանուն իմաստասէր եւ յայտնաբանութեան հիմնադիր Հանրի Պերկսոնի: Հոգեբանութեան իր դասախօսը եղած է Տիւման: Մաննիկ Պէրպէրեան Շահանի Սորպոնի մէջ ապրած ուսանողական կեանքէն կը պատմէ մանրամասն մը, զոր կը մէջբերենք.

«Կ'րսեն թէ՝ օր մը, երբ Շահանը կ'անցնէր Սորպոնի բակին մէջէն, իր փոքր հասակով, կրելով գիրքերու խոշոր պայուսակը թեւին տակ, իր ուսուցիչը՝ Տիւման, պատուհանէն գինք տեսնելով ըսած է հովիւներուն. «*En voilà un qui est quelqu'un*». («Ահաւասիկ մէկը՝ որ մէ՛կն է»): Որովհետեւ Շահան Պէրպէրեան «Ուսուցչագրութեան» նուիրուած իր թէզով, այնքան ուշագրաւ դիտողութիւններ ըրած էր, որ արդէն իր աշակերտին դիտողութիւնները կը թուէր իր դասերուն մէջ»:

1911–ին կը վերադառնայ Պոլիս եւ կը ստանձնէ Պէրպէրեան Վարժարանի տնօրէնութիւնը: Կարելի է երեւակայել հոգեկան խռովքը 20ամեայ երիտասարդ Շ. Պէրպէրեանի, որ կրթական անցեալ ունեցող Վարժարանի մը տնօրէնութեան բեռը իր ուսերուն կ'առնէր, նաեւ կեցուածքը աշակերտութեան՝ հանդէպ իր նորատի տնօրէնին: Սակայն ան իր պիտութեամբ եւ փլիսոփայական ժպիտով հնազանդութեան կը հրաւիրէ բոլորն ալ: Սակայն 1915–ին դպրոցը կը փակուի:

Չինուոր երթալու կամ աքսորուելու վախէն ապահովաբար՝ Շահան կ'ապաստանի Պոլսոյ տուներէն մէկը:

1918–ի Զինադադարը Պոլսահայութեան կու տայ չունչ մը առնելու, իր նահատակները ոգեկոչելու եւ ազգային խաղարուած մեքենան վերակազմելու առիթը: 1918 – 1922, Շ. Պէրպէրեանի ամէնէն եռուն եւ գործօն շրջանն է՝ ազգային գործունէութեան անկիւնէն դիտուած: 1919 Ապրիլ 24–ին՝ Եղեռնի Ա. ոգեկոչման հանդիսութեան օրը, ան կը բանախօսէ: 1919 Դեկտեմբերին՝ Պոլսոյ Հայ Ուսուցչական Միութիւնը, վերսկսելով իր գործունէութիւնը, գինք կ'ընտրէ անդամ կեդրոնական վարչութեան, որուն տեսչութիւնը կը վստահուի Շ. Պէրպէրեանի:

Ուսուցչական Միութիւնը կը հրատարակէ իր պաշտօնաթերթը՝ «Ճակատամարտ» (մանկավարժական յաւելուած) ամսաթերթը, որուն ուղղութեան մշակման եւ խմբագրական մարմնին իր մտահոգութիւնը կը բերէ: Միութեան հաստատած մանկավարժական դասընթացքներուն ընթացքին, կը դասախօսէ մանկավարժութեան պատմութեան մասին:

1919 Օգոստոսին կ'ընտրուի Պոլսոյ Կեդրոնական Ուսումնական Խորհուրդի անդամ: Գործօն մասնակցութիւն կը բերէ Պոլսոյ Հայ Արուեստի Տան հիմնադրման եւ ծրագիրի մշակման աշխատանքներուն մէջ: Կը ստանձնէ Տան նախագահութիւնը:

1922 Յունուարին, Գ. Գաւաֆեան, Վ. Թէքէեան, Կ. Զարեան, Յ. Օշական եւ Շահան Պէրպէրեան կը հիմնեն «Բարձրավանիճ» արուեստի եւ մտածման ամսաթերթը: 1922–ի ամառը, Քեմալական չարժման յաղթանակին պատճառով, կը լքէ Պոլիսը: Կը դադրին Պէրպէրեան վարժարանն ու «Բարձրավանիճ»ը:

1924–ին Գահիրէ է: Իր եղբօր՝ երաժիշտ Օննիկ Պէրպէրեանի հետ կը վերաբանայ Պէրպէրեան Վարժարանը, որ կ'ունենայ 10ամեայ կեանք (1924 – 1934): Այս տասը տարին իր յօրինողական, պարագրական եւ խմբավարական գործունէութեանց ամէնէն արգասաւոր շրջանն է:

1934–ին կը փոխադրուի Երուսաղէմ եւ կը ստանձնէ Դպրեվանքին իմաստասիրական ամպիոնին պատասխանատուութիւնը: Մինչեւ 1944 կը մնայ այդ պաշտօնին վրայ:

Ստեղծագործական բեղուն շրջան մը կը բոլորէ այս միջավայրին մէջ: Իր լայն ընծայած ուսումնասիրութիւններուն եւ դրութիւններուն մեծ մասը կու գայ այս շրջանէն: Կ'աշխատակցի «Սիոն»ին եւ Հ. Բալուեանի «Ցուարթնոց»ին (Փարիզ):

1944–ին կը փոխադրուի Անթիլիասի Դպրեվանքը: Հոս է, որ մենք վայելցինք գինք: Մեր հայ լեզուի եւ դրականութեան ուսուցիչն էր, իսկ Ընծայարանի Բաժինին կը դասախօսէր իմաստասիրութիւն: Իր իսկական արժէքը կը յայտնաբերուէր իր դասախօսութեանց ընթացքին: Ունկնդրութեան պահերուն կը զգայինք, թէ զէմ յանդիման կը գրանուինք դասախօսի մը, որ տէրն է իր նիւթին: Տեղեակ էր իր ունկնդիրները կատարելու գաղտնիքին: Պէտք չկար արուեստակեալ ճիգի՝ հոն հասնելու համար, իր սիրապատութիւնը դասաւանդած նիւթին՝ կը բաւէր աշակերտը լրիւն կապելու: Տարիներու իր դասաւանդումի ընթացքին ձերբազատած էր ճեռագիրներու գերութենէն եւ դասախիւթը դարձած էր իր արեան մասը:

Գիտէր գրական դէմքերու վերլուծումը համեմել իր անձնական յուշերով՝ այդ գրողներուն կեանքին հետ կապուած: Մինչեւ հիմա կը յիշենք Տիրան Զրաքեանի բուռն բանական հետքքրքրութիւնները գրականութեան վերաբերեալ իր յուշերը: Պէտք է խոստովանիլ, որ իրեն կը պարտինք ո՛չ միայն մեր սէրը, այլեւ՝ գրականութեան ուսումնասիրութեան եւ մեկնաբանման մեր ճեւը: Զենք կարծեր, որ մեզ ուսուցիչ ա՛յնքան խոր ազդեցութիւն ձգած ըլլայ իր աշակերտներուն վրայ, որքան ինք: Հոս կարելի է նշել իր ազնուական մէկ բարեկամին պարագան՝ Յ. Օշական, որ հանդիսութեան եզրեր ունի իրեն հետ: Սակայն, մինչ Օշական բախտաւոր եզաւ գրական սերունդներ հասցնելով, Շ. Պէրպէրեան չունեցաւ իր արժանաւոր յաջորդները, որոնք մեր արդի իմաստասիրութեան գրեթէ խոպան արտը կարենային հերկել (ակնարկութիւնը կը վերաբերի Արեւելքին):

Անշարան եւ առանց խղճահարութեան կրնանք յայտարարել, որ մեր համալսարական ուսման շրջանին իսկ չկրցանք գտնել իր հմտութիւնը ունեցող դասախօս մը: Ասիկա ձրի կամ ժամանց հաստատում մը չէ՝ ուղղուած յարգելի ուսուցիչի մը յիշատակին, իր մէկ աշակերտին կողմէ, այլ՝ բացարձակ իրականութիւն: Ինք կոչուած էր հայկական համալսարանի մը պետութը զարգը կազմելու, սակայն երկրորդական վարժարաններու մէջ անցուց իր կեանքը:

Բացառիկ դէմք մըն էր: Իր ունեցած ձիրքերէն միայն մէկը պիտի բաւէր անմահութեան տանելու ուրիշ մը: Գրական քննադատ, արուեստի տեսաբան, իմաստասէր, յօրինող, պարագրող, խմբավար եւայլն: Եւ այս բոլորին մէջ ո՛չ թէ միտքի սովորական աշխատաւոր մը, այլ՝ տաղանդ մը: Ամէնէն աւելի, սակայն, անոր մէջ կը չեշտուէին իմաստասէրն ու դեղագէտը:

Հմուտ էր՝ բառին իսկական առումով: Տեղեակ էր հոգեբանութեան, ընկերաբանութեան, բնազանցութեան, տրամաբանութեան, բարոյագիտութեան եւ այլ գիտութիւններու: Եւ տակաւին տեղեակ էր ատոր արուեստի վեց ճիւղերուն – եռաժշտութիւն, քանդակագործութիւն, պարարուեստ կամ թատերապար, գրականութիւն, ճարտարապետութիւն եւ նկարչութիւն: Կրցած էր ամբարել ո՛չ միայն տեսական ծանօթութիւններ, այլեւ օժտուած էր կարգ մը արուեստներ գործնականապէս բեմադրելու, արտասանելու եւ յօրինելու ձիրքերով:

Կը սիրէր առանձնակեացի կեանքը: Անթիլիասի մէջ երեք տեղ կը կազմէին իր առօրեայ կեանքին առանցքը – դասարանը, սեղեակը (որուն վրայ երբեմն կախուած թղթիկ մը կը յայտնէր իր անդորրութիւնը չխանգարել) եւ հին վեհարանին մէջ դրուած երգէոնը: Եւսպաշտ եւ եսկեդրոն մարդ չէր. ընդհակառակն՝ այլասէր էր, սակայն կը նախընտրէր մարդոց հաւաքականութենէն հեռու ապրիլ: Ու չատ հասկնալի այս ձգտումն է, որ գինք մղած է նախընտրելու վանքերու մխոթիճ մթնոլորտը, հեռու՝ քաղքերու ազմուկէն: Առանձնացած իր զբաղներու աշխուժին մէջ, ընկերակցութեամբ իր անձնական ծխամորճին, կը պեղէր իր ներաշխարհը: Իր այս սէրն է, որ գինք մղած է հեռու մնալ հանրային կեանքէ: Զանազան յանձնախումբերու իր մասնակցութիւնը՝ պարագաներու բերումով եղած է: Անմիջապէս վերապրածն է իր խուցին մտերմութեան:

1950ական թուականներուն կ'երազէր վերաբանալ Պէրպէրեան Վարժարանը՝ Փարիզի մէջ: Զայջողեցաւ այս ծրագիրը: Մեծ հարուած էր իրեն՝ իր երկրորդ որդին՝ Պարէտի անժամանակ մահը (1952): Այս առիթով, յայտնենք, որ իր երէց որդին է նկարիչ Արուեստը Պէրպէրեանը, որուն նկարներէն ոմանք կը զարդարեն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Մայր Տաճարին պատերը:

1956–ի ամառը մեկնեցաւ Փարիզ: Արդէն ունէր սիրտի տարութիւն: Մահացաւ Փարիզի մէջ՝ 1956, Հոկտեմբեր 13ին, որտի տագնապի հետեւանքով:

Ա. ՏԻՐ – ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՏՈՐՔ ԱՆԳԵՂԻ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐԸ

Հայկական ծանրաթարձութեան 60ամեայ տարեգրութեան ամենալաւ էջերը գոյացած են Պերճ Օհանեանի «Հայ ծանրորդները» գիրքին մէջ, զոր մեծ տպաքանակով լոյս ընծայած է «Հայաստան» հրատարակչականը: Գիրքին հեղինակը, որ իր եղբօր՝ Հրանտի հետ 1930–ական թուականներու վերջերէն սկսած հանդէս եկած է Հայաստանի խումբին, մասնակցած Հայաստանի, համամիութենական եւ միջազգային մրցումներու, սերունդներուն յանձնած է հայ ծանրաթարձներու մարզական սխրանքները, անոնց կեանքի հետաքրքրական դրուագները ներկայացնող աշխատութիւն մը: Անցնող 60 տարիները մարզասէրներու յիշողութենէն չեն ջնջած հայ առաջին դիւցազուններու՝ Սերգօ Համբարձումեանի, Ռուբէն Մանուկեանի, Իվան Ազգարովի, Ռոֆայէլ Զմչկեանի աքանչելի ելոյթները: Այսօր ալ համաշխարհային համբաւ ունին անոնց աւանդութիւնները չարունակողներն ու զարգացնողները՝ Եուրի Վարդանեան, Վարդան Միլիտոսեան, Եուրի Սարգսեան, Օգսէն Մխրգոյեան եւ միւս սխոյեանները, որոնք նոր աստիճանի, համաշխարհային նոր մակարդակի մը հասցուցին հայկական ծանրաթարձութեան հռչակը: Սորհ. Միութեան ծանրաթարձներէն Սերգօ Համբարձումեան առաջիններէն մին էր, որ սահմանեց համամիութենական եւ համաշխարհային մրցանիշներ: Միայն 1934–ին ան սահմանեց համաշխարհային երեք մրցանիշներ, իսկ տարի մը ետք սխոյեանի պատանդանին վրայ կանգնեցաւ Փարիզի մէջ, ուր հրաւիրուած էր մասնակցելու եւրոպական մրցումներու: Հայ դիւցազունը յաջողութիւններ արձանագրած է Երեւան, Թիֆլիս, Մոսկուա, Փարիզ, Գերմանիա, Պելժիա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան եւ այլուր:

Բ. Աչխարհամարտէն ետք, 36ամեայ մարզիկը Սորհ. Միութեան խումբին հետ մասնակցած է Փարիզ տեղի ունեցած աշխարհի սխոյենութեան եւ սահմանած իր վերջին՝ համաշխարհային մրցանիշը, ձախ ձեռքով բարձրացնելով 100,8 քիլօ:

Մարզական փառաւոր կենսագրութիւն ունի նաեւ Ռոֆայէլ Զմչկեան, որուն անունը ծանօթ դարձաւ 1952–ի ոլիմպիական խաղերուն, ուր միայն մէկ երեկոյթի ընթացքին ան սահմանեց երկու համաշխարհային եւ երկու համամիութենական նոր մրցանիշներ: Ան բազմիցս բարձրացած է պատուոյ պատուանդանի տարբեր աստիճաններուն վրայ՝ անգամ մը ոլիմպիական խաղերու, չորս անգամ աշխարհի, վեց անգամ Եւրոպայի, 16 անգամ Սորհ. Միութեան պաշտօնական առոյգնութիւններու եւ միջազգային հանդիպումներու ժամանակ: Եւրոպան զինք կոչած է «Փոքր հրաշք»:

Հայ ծանրաթարձներու նոր սերունդի կազմին մէջ նոր չունչ բերաւ Գարուչ Կապամեան, որ քանի տարիէ ի վեր դարձած է իրաւարար: Իրեն չնորհուած է միջազգային կարգի իրաւարարի կոչում, իսկ Ծանրաթարձութեան Միջազգային Դաշնակցութիւնը զինք կոչած է աշխարհի երեք լաւագոյն իրաւարարներէն մին: Հրացոլք աստղերով հարուստ է հայ անունի ծանրաթարձներու համաստեղութիւնը: Անոնց կարգին են Ռոբերը եւ Գուրգէն Գալոյեան, Վլադիմիր Կիպոդեան, Օհանեան, Մկրտումեան եղբայրները, Աչոտ Զէյրանեան, Յովհաննէս Մարութիոսեան: Մարզական «աւար»ով հարուստ մարզիկներէն է պուլկարահայ Նուրիկեան, որուն կուրծքը կը զարդարեն 15 ոսկէ եւ 17 արծաթէ ու պրոնզէ մետալներ:

«Եկաւ, տեսաւ, յաղթեց», այսպէս բնորոշած են լենինականցի Վարդան Միքիտոսեանի՝ 1976–ի պեւլինեան մրցումը, ուր ան դերազանցեց կէս – միջին ծանրութեան դասակարգի բոլոր ծանրաթարձները: Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը վերջին տարիները ծանրաթարձութեան հայ վարպետներէն չատեր կը սերին Լենինականէն՝ աշխարհի սխոյեան Եուրի Վարդանեան, Աչոտ Մելքոնեան, Արթուր Բագոյեան, Ս. Յարութիւնեան: Մարզական երկնակամարին վրայ այսօր կը բոցկլտայ Հայաստանի գերազոյն խորհուրդի երեսփոխան, «Լենին» չքանչանակիր Եուրի Վարդանեանի աստղը, որ, մինչեւ այսօր սահմանած է համաշխարհային 43 մրցանիշներ: Անոր իրաքանչիւր ելոյթը դէպք մըն է մարզական աշխարհի մէջ եւ բնական է, որ անոր հետքերով կը քալեն էջմիածնեցիներ Եուրի Սարգսեան, Օգսէն Մխրգոյեան, արտաչատցի Սամուէլ Մուրադեան:

Գիրքին հեղինակը ընթերցողին կը ներկայացնէ հայկական ծանրաթարձութեան պատմութեան խօսուն էջերը, կը նկարագրէ համամիութենական, միջազգային եւ այլ մրցումներու ընթացքին մարզանքի վարպետներու ձեռք ձգած նուաճումները, անոնց յաջողութիւնները համարելով նաեւ հմուտ մարզիչներու արքունական աշխատանքի արդիւնք: Հեղինակը կը չօշափէ ծանրաթարձներու մարզումի, անոնց սնունդի, ֆիզիքական մարզավիճակի պահպանման կարեւոր հարցեր: Գիրքին մէջ տեղ գտած են ծանրաթարձութեան մասնեռներու տարբեր տարիներու յուսանկարներ, իսկ մրցումներու մասնակցողներու, ծանրաթարձութեան մրցանիշներու, սխոյեաններու բազմաթիւ ցանկերը կ'օգնեն այդ մարզաճիւղի պատմութիւնը ուսումնասիրող մասնագէտներուն:

ԱՆՈՑԵ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Ս. ՓՐԿԻՉ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ 154ԱՄԵԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ԹԱՆԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բիւզանդ Քէչեանի «Պատմութիւն Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի» (1888) Տարեդրքէն կը քաղենք հետեւեալ շահեկան ծանոթութիւնները Ազգիս Տան վերաբերեալ: 1830-ին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքն էր Կաբրիպա Աբք., որուն պաշտօնավարութիւնը տեւեց 1823 Նոյ.էն մինչեւ 1831 Մեպ.: Ս. Փրկչի Հիւանդանոցը Կարապետ Պատրիարքի օրով չէ հիմնուեցաւ: Այդ հինութեան պէտք եցած կայսերական յատուկ արտօնութիւնը առնելու համար խնդրագիր մուտքի Ստեփանոս «Ազատեան» Պատրիարքի, ինչպէս կը յայտնուի արտօնութեան հրովարտակէն եւ յարակից պաշտօնագրերէն: Ենիչէրիներու չրջանին յատուկ խստութեամբ, կանխաւ կառավարական հրաման եւ մինչեւ իսկ քանի մը տրամաններ չառնուած ոչ մէկ ազգային հիմնութեան կրնար ձեռնարկուիլ:

Յակոբ Լֆ. Ոսկան, դրագէտ, բանասէր, ուսուցիչ Ֆրանսերէնի եւ հայ դրականութեան, 1879, Մայիս 10–ին, Ս. Հաղարձման Տօնին առթիւ, դեղեցիկ ճառ մը արտասանեց Ս. Փրկչի հաստատութեան 45–րդ տարեդարձի առթիւ ի ներկայութեան հոգելոյս Տ. Ներսէս Պատրիարքի եւ հանդիսականներու խուռն բազմութեան:

Այս ճառով մեծայարգ ուսուցիչը ի մէջ այլոց յայտնեց թէ հաստատութեան սկզբնական բարերարը եւ հիմնադիրը Յարութին Ամիրա Պէզճեան, 1830–ին ի հիմանց կառոյց այս չէնքը, իր ժամանակի բարեյիշատակ եւ վեհանձն Սուլթանին ձրի, ի նորհս ազգիս առած անգաստանին մէջ, միայն իճար մը վճարելով, որ ցարդ կը չարունակուի, նոյ փոխադրեց 1803–ին Նարլը – Գափուի մէջ հինուած հիւանդանոցը, ուր տեղւոյն անձկութիւնը եւ օդի անյարմարութիւնը, հիւանդներու առողջութեան նպաստաւոր չէին թուեր:

Ըստ հինգերորդ չէնքին վրայ, ոչ հիւանդանոցի տոմարաց եւ արձանագրութեանց մէջ ունինք չինութեան ճչգրիտ թուականը: Բայց թէ չինութիւնը Ստեփանոս Պատրիարքի օրով տեղի ունեցած է այս մասին տարակոյս չեն թողուր համանակի հրովարտակները ու կոնդակները: Ստեփանոս Պատրիարք 1831 Մեպ.ին սկսաւ իր առաջին պաշտօնավարութիւնը, եւ մինչեւ իսկ եթէ անմիջապէս խնդրած եւ ստացած ըլլար չինութեան արտօնութիւնը, պիտներեւ է, թէ չինութիւնը 1832 թուականէն առաջ չէր կրնար սկսիլ: Շինութիւնը վերջացած է 1833–ին, ինչպէս կը տեղեկանանք Մեծ Պատրիարքի տոմարին մէջ արձանագրեալ պաշտօնական յայտարարութենէ մը, որ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին կառուցումը կ'աւետէ Ազգին:

Բայց նորաչէն Հիւանդանոցին բացումն ո՛չ իսկ 1833 թուականին տեղի ունեցած է: Մեր ձեռք հասած է Նարլը – Գափուի Հիւանդանոցին ելմտական մատակարարութեան տոմար մը, ուր կը գտնենք հաշուեկշռի պէս բան մը, մահմետական թուականով, որ կը համապատասխանէ 1833 տարուան սկիզբէն մինչեւ 1834 Մարտի չրջանին: Կը հետեւի թէ այս թուականներուս Նարլը – Գափուի Հիւանդանոցը տակաւին կար եւ ունէր ուրոյն մատակարարութիւն մը, այսինքն՝ հիւանդներ ու պատսպարեալներ, որոնք դեռ չէին փոխադրուած նորակերտ Հիւանդանոցը:

Իսկ Պէզճեան Ամիրա վախճանեցաւ 1834, Յունուար 3–ին, որ հանրածանօթ է տապանագրէն եւ այլ վաւերական արձանագրութիւններէ: Պէզճեան, Հիմնադիրը Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի մեռաւ իր ամէնէն հոյակապ ձեռակերտին պաշտօնական բացումը չտեսած, թէպէտ դիտենք ժամանակակից ծերունիներու վկայութենէն թէ, չինութիւնը փութով յառաջ տարուած էր ճշդիւ այն նպատակաւ որ հիմնադիրը – բարերարն, որուն հիւանդութիւնը հոգ կը պատճառէր, կրնայ ըլլար ներկայ գտնուիլ բացման հանդիսին:

Նուրեան Նշան ազա քալ կը յիշէ թէ Տիգեան Յակոբ Զէլէպի, Պէզճեանի յաջորդը Փողերանոցի Տնօրէնութեան, եպրդը Օաեան Պօղոս Ազայի հետ ներկայանալով վարպետ Ամիրային (Պէզճեանին) անոր մահէն հազիւ մէկ քանի օր առաջ բարերախտութիւնը ունեցած էր նորաչէն Հիւանդանոցին բանալին մատուցանելու հիմնադրին: Հետեւաբար Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին հիմնաքարը դրուեցաւ 1832–ին, չինութիւնը աւարտեցաւ 1833–ին եւ նորաչէն Հիւանդանոցին բացումը կատարուեցաւ 1834–ին: Աւետիս Վարժապետ Պէրպէրեան, որ ժամանակակիցն էր Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի չինութեան, 621 էջերէ բազկացեալ իր «Պատմութեան» մէջ (1772 – 1860) ոչ մէկ տեղեկութիւն կ'ընէ Հիւանդանոցի չինութեան մասին: Շինութեան թուականէն վերջ, նկատելի պարագան չինութեան վայրն էր: Անցեալի մէջ Եափըուլէի դուրսն չատ ամայի տեղ մըն էր: Յունաց նոր հիւանդանոցն ալ չինուած էր հոն, ուրուհետեւ Յունաց Հիւանդանոցին Ղալաթիայէն Եափըուլէի դուրսը փոխադրութիւնը մեր Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի չինութենէն քանի մը տարի վերջն է:

Եափըուլէի դուրսը Հիւանդանոցի չինութեան յարմար դաւառած էր նախ՝ որովհետեւ առանձին տեղ մէր, քաղաքէն դուրս եւ նաեւ Եափըուլէի օդը, բազդատմամբ մայրաքաղաքի օդին, չատ աւելի առողջարար կը նկատուէր իրաւամբ:

Հետաքրքրաշարժ պարագայ մըն է սակայն, որ բատ վկայութեան իրազեկ ծերունեաց, Պէզճեանի առաջին դիտաւորութիւնը նոր Հիւանդանոցը Մարմարայի «Իշխանաց Կղզիներէ» միոյն մէջ չինել էր, միեւնոյն առողջապահիկ նկատումներով: Բայց Կարապետ Ամիրա Ագնանի մը, որ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին կառուցումը կ'աւետէ Ազգին:

Բայց նորաչէն Հիւանդանոցին բացումն ո՛չ իսկ 1833 թուականին տեղի ունեցած է: Մեր ձեռք հասած է Նարլը – Գափուի Հիւանդանոցին ելմտական մատակարարութեան տոմար մը, ուր կը գտնենք հաշուեկշռի պէս բան մը, մահմետական թուականով, որ կը համապատասխանէ 1833 տարուան սկիզբէն մինչեւ 1834 Մարտի չրջանին: Կը հետեւի թէ այս թուականներուս Նարլը – Գափուի Հիւանդանոցը տակաւին կար եւ ունէր ուրոյն մատակարարութիւն մը, այսինքն՝ հիւանդներ ու պատսպարեալներ, որոնք դեռ չէին փոխադրուած նորակերտ Հիւանդանոցը:

Իսկ Պէզճեան Ամիրա վախճանեցաւ 1834, Յունուար 3–ին, որ հանրածանօթ է տապանագրէն եւ այլ վաւերական արձանագրութիւններէ: Պէզճեան, Հիմնադիրը Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի մեռաւ իր ամէնէն հոյակապ ձեռակերտին պաշտօնական բացումը չտեսած, թէպէտ դիտենք ժամանակակիցն ծերունիներու վկայութենէն թէ, չինութիւնը փութով յառաջ տարուած էր ճշդիւ այն նպատակաւ որ հիմնադիրը – բարերարն, որուն հիւանդութիւնը հոգ կը պատճառէր, կրնայ ըլլար ներկայ գտնուիլ բացման հանդիսին:

Նուրեան Նշան ազա քալ կը յիշէ թէ Տիգեան Յակոբ Զէլէպի, Պէզճեանի յաջորդը Փողերանոցի Տնօրէնութեան, եպրդը Օաեան Պօղոս Ազայի հետ ներկայանալով վարպետ Ամիրային (Պէզճեանին) անոր մահէն հազիւ մէկ քանի օր առաջ բարերախտութիւնը ունեցած էր նորաչէն Հիւանդանոցին բանալին մատուցանելու հիմնադրին: Հետեւաբար Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին հիմնաքարը դրուեցաւ 1832–ին, չինութիւնը աւարտեցաւ 1833–ին եւ նորաչէն Հիւանդանոցին բացումը կատարուեցաւ 1834–ին: Աւետիս Վարժապետ Պէրպէրեան, որ ժամանակակիցն էր Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի չինութեան, 621 էջերէ բազկացեալ իր «Պատմութեան» մէջ (1772 – 1860) ոչ մէկ տեղեկութիւն կ'ընէ Հիւանդանոցի չինութեան մասին: Շինութեան թուականէն վերջ, նկատելի պարագան չինութեան վայրն էր: Անցեալի մէջ Եափըուլէի դուրսն չատ ամայի տեղ մըն էր: Յունաց նոր Հիւանդանոցն ալ չինուած էր հոն, ուրուհետեւ Յունաց Հիւանդանոցին Ղալաթիայէն Եափըուլէի դուրսը փոխադրութիւնը մեր Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի չինութենէն քանի մը տարի վերջն է:

Եափըուլէի դուրսը Հիւանդանոցի չինութեան յարմար դաւառած էր նախ՝ որովհետեւ առանձին տեղ մէր, քաղաքէն դուրս եւ նաեւ Եափըուլէի օդը, բազդատմամբ մայրաքաղաքի օդին, չատ աւելի առողջարար կը նկատուէր իրաւամբ:

Հետաքրքրաշարժ պարագայ մըն է սակայն, որ բատ վկայութեան իրազեկ ծերունեաց, Պէզճեանի առաջին դիտաւորութիւնը նոր Հիւանդանոցը Մարմարայի «Իշխանաց Կղզիներէ» միոյն մէջ չինել էր, միեւնոյն առողջապահիկ նկատումներով: Բայց Կարապետ Ամիրա Ագնանի մը, որ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին կառուցումը կ'աւետէ Ազգին:

Բայց նորաչէն Հիւանդանոցին բացումն ո՛չ իսկ 1833 թուականին տեղի ունեցած է: Մեր ձեռք հասած է Նարլը – Գափուի Հիւանդանոցին ելմտական մատակարարութեան տոմար մը, ուր կը գտնենք հաշուեկշռի պէս բան մը, մահմետական թուականով, որ կը համապատասխանէ 1833 տարուան սկիզբէն մինչեւ 1834 Մարտի չրջանին: Կը հետեւի թէ այս թուականներուս Նարլը – Գափուի Հիւանդանոցը տակաւին կար եւ ունէր ուրոյն մատակարարութիւն մը, այսինքն՝ հիւանդներ ու պատսպարեալներ, որոնք դեռ չէին փոխադրուած նորակերտ Հիւանդանոցը:

Իսկ Պէզճեան Ամիրա վախճանեցաւ 1834, Յունուար 3–ին, որ հանրածանօթ է տապանագրէն եւ այլ վաւերական արձանագրութիւններէ: Պէզճեան, Հիմնադիրը Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի մեռաւ իր ամէնէն հոյակապ ձեռակերտին պաշտօնական բացումը չտեսած, թէպէտ դիտենք ժամանակակիցն ծերունիներու վկայութենէն թէ, չինութիւնը փութով յառաջ տարուած էր ճշդիւ այն նպատակաւ որ հիմնադիրը – բարերարն, որուն հիւանդութիւնը հոգ կը պատճառէր, կրնայ ըլլար ներկայ գտնուիլ բացման հանդիսին:

Նուրեան Նշան ազա քալ կը յիշէ թէ Տիգեան Յակոբ Զէլէպի, Պէզճեանի յաջորդը Փողերանոցի Տնօրէնութեան, եպրդը Օաեան Պօղոս Ազայի հետ ներկայանալով վարպետ Ամիրային (Պէզճեանին) անոր մահէն հազիւ մէկ քանի օր առաջ բարերախտութիւնը ունեցած էր նորաչէն Հիւանդանոցին բանալին մատուցանելու հիմնադրին: Հետեւաբար Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին հիմնաքարը դրուեցաւ 1832–ին, չինութիւնը աւարտեցաւ 1833–ին եւ նորաչէն Հիւանդանոցին բացումը կատարուեցաւ 1834–ին: Աւետիս Վարժապետ Պէրպէրեան, որ ժամանակակիցն էր Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի չինութեան, 621 էջերէ բազկացեալ իր «Պատմութեան» մէջ (1772 – 1860) ոչ մէկ տեղեկութիւն կ'ընէ Հիւանդանոցի չինութեան մասին: Շինութեան թուականէն վերջ, նկատելի պարագան չինութեան վայրն էր: Անցեալի մէջ Եափըուլէի դուրսն չատ ամայի տեղ մըն էր: Յունաց նոր Հիւանդանոցն ալ չինուած էր հոն, ուրուհետեւ Յունաց Հիւանդանոցին Ղալաթիայէն Եափըուլէի դուրսը փոխադրութիւնը մեր Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի չինութենէն քանի մը տարի վերջն է:

Եափըուլէի դուրսը Հիւանդանոցի չինութեան յարմար դաւառած էր նախ՝ որովհետեւ առանձին տեղ մէր, քաղաքէն դուրս եւ նաեւ Եափըուլէի օդը, բազդատմամբ մայրաքաղաքի օդին, չատ աւելի առողջարար կը նկատուէր իրաւամբ:

Հետաքրքրաշարժ պարագայ մըն է սակայն, որ բատ վկայութեան իրազեկ ծերունեաց, Պէզճեանի առաջին դիտաւորութիւնը նոր Հիւանդանոցը Մարմարայի «Իշխանաց Կղզիներէ» միոյն մէջ չինել էր, միեւնոյն առողջապահիկ նկատումներով: Բայց Կարապետ Ամիրա Ագնա-

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼՈՍ ԱՆՁԼԼԷՍԻ Եու – Սի – Էլ – Էյ համալսարանին մէջ կը հաստատուի Հայոց պատմութեան ամպիոն մը, որուն հիմնադրութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարուի Սեպ. 12–ին, Հայ Կրթական Հիմնարկութեան տարեկան ճաշի թնթացքին, որուն ներկայ կ'ըլլան նահանգապետ Ճորճ Տէօքմէճեան եւ համալսարանի բարձրաստիճան պաշտօնեաներ: Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը ամպիոնի հիմնադրութեան համար տրամադրած է 500 հազար տոլար:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Ազգային Գերեզմանատան մէջ, Օգս. 16–ին, տեղի ունեցած է Նահատակաց Յուշարձանի բացումը: Ծօսք առնելով Գէորգ Գարամանուկեան ներկայացուցած է Յուշարձանին գանազան մասերը: Հայ Կեդրոնի Վարչութեան անունով խօսք առած է Զաքար Ամհահունի: Նուիրատուն՝ Տիկին Աչխէն Սերապկոփեան, բատ է, թէ «այս տեսակի յուշարձաններ թող ըլլան գոհուած հոգիներու խնկարկուն եւ յաւերժացման մէջոց մը»: Փակման խօսքը արտասանած է Գրիգորիս եպիսկ. Բուենոսթեան: Յուշարձանը նախագծած եւ կառուցած է ճարտարապետ Սարգիս Թիւֆէնքճեան:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

Փառք Աստուծոյ, տակաւին հասուն չեմ ոչքան, որպէսզի հասկնամ, թէ ինչպէս պիտի սպաննեց այն մէկ հատիկ բառը, որ Քաւ բերնէդ, երբ անմեղօրէն կը յորդորէր անպէրէն քառերու քու նոքաղող մաեբմիկութեամբ: Կուտ մորենի, Ռուբիկ: Մայրդ իրաւունք ունի, որ մը չատ պէտք պիտի ունենաս այս երկու քառերուն, չատ պիտի գործածես զանոնք: Գանի մը ամիսէն, քանի մը տարիէն գուն արդէն պիտի պատկանիս տարիքի, չատ տարբեր աշխարհի մը: Այնքան տարբեր, որքան ես կը պատկանիմ գառացի հօրս դիմաց, այս մեծ քաղաքին մէջ: «Վերջացաւ» ըսած էի Վերժինին, երբ հայրս մեռած էր: Վերժինն չէր հասկցած, թէ ինչ բանի ակնարկած էի: Ես ակնարկած էի այն միւս չունչին, ի՛նչ տարբեր այն միւս օդին, որ կը ծծենք հօրս Թոքերը: Հօրս մահով վերջացած էր գաւառէն եկող գիծը, գաւառին մէջ վառուած լապտեր մը: Հիմա ահաւասիկ հոս, հօրս աշխարհէն այնքան տարբեր այս մեծ քաղաքին մէջ պիտի լսէին հարազատներս ու պիտի երթային օտար ափեր: Հոն է որ օր մը պիտի լսէին իրենց ծերունի ու կաթուածահար հայրիկին մահը: Սաթենիկ, իր արցունքոտ աչքերուն նայուածքը պիտի սեւեռէր տառած ապակիի մը, ու Ռուբիկ պիտի հարցնէր. «Ի՞նչ եղաւ, մամի, ի՞նչ եղաւ, տէտի»: Ու Սաթենիկ պիտի պատասխանէր. «Վերջացաւ Ռուբիկ, վերջացաւ»: Ռուբիկ պիտի կարծէր որ վերջացողը մեծ հայրիկին Թանկագին կեանքն է: Մինչդեռ ուրիշ բան լսել պիտի ուզէր Սաթենիկ մեբամազճոտ իր նայուածքով: Միքին Արեւելքն էր որ այդ օրը պիտի վերջնար մեր ընտանիքին մէջ: Դարեր առաջ հոն վառուած լապտեր մըն էր որ պիտի մարէր հիւանդանոցի մը սենեակին մէջ...:

– Հայրիկ, մի տրտմիր, դեռ հոս ենք: Տաքուկ ձեռք մը կը չոյէ երեսներս: Աչքերս կը բանամ ու կը նայիմ Սաթենիկին արտասուաթոր աչքերուն: Ոչինչ կ'ըսեմ, միայն կը ջանամ ժպտիլ, գիտնալով հանդերձ որ գառն պիտի ըլլայ այդ ժպիտը:

– Մի տրտմիր, հայրիկ, դեռ հոս ենք:

– Ինչո՞ւ պահեցիք ինձմէ, կը հարցնեմ վերջապէս:

– Պիտի ըսէի, պիտի ըսէի, բայց կը դժուարանայի: Դեռ առեն ալ կայ...: Դեռ չատ առեն կայ: Արդէն մինչեւ որ երթանք...:

... Ես թերեւս մեռած կ'ըլլայի: Ա՞յդ էր որ ըսել կ'ուզէր Սաթենիկ: Այդպիսի ահնկալութե՞մբ մըն էր որ ամէն օր կը ձգձգէր իրենց որոշումը ինձի հաղորդելու դժուարին պարտականութիւնը: Ո՛չ: Թէեւ այս ակնկալութիւնն ալ կրնար իր գաղտնի տեղը ունենալ ամէն տեսակ հաշուի ու ծրագրի մէջ: Բայց պիտեմ, ես լաւ պիտեմ, Սաթենիկին համար մահ էր խօսիլ այդպիսի որոշումի մը մասին: Իմ մէկ հատիկ աղջիկս: Կը հասկնամ թէ քեզի համար ինչ կը նշանակէ հայրդ Թողուլ ու երթալ: Կը կռահեմ, յօժար կամքով չէ որ պիտի երթաս օր մը պայուսակներդ չալկած: Եւ հոն չատ պիտի տառապիս ամէն օր իմ մասիս մտածելով: Բայց ինչո՞ւ չըսիր ինձի, ինչո՞ւ իմ ալ կարծիքս չհարցուիցիք: Այս մտածումը սիրտս կը ծակէ հիմա: Ինչո՞ւ զիս չպատրաստեցիք այն առանձնութեան, որուն պիտի դառապարտիմ: Հասկցայ, Յակոբին գործը չատ չէր: Իր ոսկերիչ եղբայրը զինքը համոզեց: «Եկուր հոն միասին գործ կ'ընենք, իմ արհեստս հոն դրամ կը բերէ» ըսաւ: Վերջին հաշուով առարկութիւն չեմ կրնար ունենալ: Ա՛հ, ես որքան տխմար եմ: Ի՞նչպէս չէի կրցած հասկնալ այս բոլորը, ի՞նչպէս չէի կրցած տեսնել այս պատրաստութիւնները, եւ որ ամէն վայրկեան կը պարծենամ ամէն ինչ տեսնելու ու հասկնալու կարողութեամբ:

– Տարիէ մը առաջ չենք կրնար երթալ, կը չարունակէ Սաթենիկ: Մի տրտմիր, դեռ ամէն օր միասին պիտի ըլլանք: Այս գործերը, գիտես, դանդաղ կը քալեն ու ես...:

Սաթենիկ կը խօսի, բայց մտիկ չեմ ըներ ես: Չեմ ուզեր լսել այդպիսի խօսքեր: Գիտեմ, կեղծ չեն անոնք, արտաբուխ են, բայց չեմ ուզեր լսել: Անօգուտ են: Ինչպէս անօգուտ՝ այն արցունքները որոնք հատաքուած են սա պահուն մեր սենեակը պտնուղներէն իւրաքանչիւրին աչքերուն մէջ: Տիկին Ա. լիսին աչքերն անգամ կարմրած են: Ա՛հ, ան ալ գիտէր: Երբ չչուկներով կը խօսակցէին, միայն թաց սրճագոյն վերարկուի մը մասին չէր որ կարծիք կը փոխանակէին: Ան ալ գիտէր: Սաթենիկ անոր ալ պատմած էր...: Եւ ես կը քնանայի երբ անոնք կը խօսէին այդ մասին: Կամ ով գիտէ ինչպիսի մեծամտութեամբ մը կը վճռէի, թէ անչահ բաներ կը խօսին այս կիները իրենց միջեւ: Ես՝ միամիտս, ես՝ տխմարս:

(Շար. 91)

Տէր եւ Տիկին Փօլ Փիսթէկ,
Տէր եւ Տիկին Շառլ Թամեան,
Պ. Տքնի Փիսթէկ,
Պ. Ֆրանսիս Փիսթէկ,
Պ. Ժերար Թամեան,
Այրի Տիկին Սթեֆան Օսմանճեան – Վասէօր,
Այրի Տիկին Կարապետ Օսմանճեան,
Այրի Տիկին Աբշակուհի Դաւիթեան,
եղբօր եւ քրոջ զաւակները, զարմիկները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, տատի, եղբօր ազգական, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱՃԵԱՆԻ
(ծնեալ՝ Տիրուհի Օսմանեւեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 25–ին, Մոնմորանսի, 84 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Օգս. 29, ժամը 14·30–ին, Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէնթ – Պրիս Սու Ֆորէի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

18, rue Béranger
95350 Saint Brice sous Forêt

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները Օսմանեան ընտանիքներուն եւ Տիկին Թաւիթեանի:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ միջոցով հետեւեալ նուէրները եղած են «Յառաջ»ի բարգաւաճման՝

Տիգրանուհի Սուլեանի *հոգեհանգստեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Քլոտ Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Ֆեռնան Համբարձումեան* 100ական Ֆ., *Տիկին Սիրարփի Բէրպիքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրէ Պէնչէթրիթ* 50ական Ֆ.:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՔԱՌԱՍՈՒՆԻՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Լա Սիոթայլ Ս. Կարապետ Մատրան մէջ, Յուլիս 27–ին կատարուած Մարգրիտ Կաղնիեանի քառասունքի հոգեհանգստեան առիթով եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները. – Ողբացեալին ազգիկը Ռոզա Կաղնիեան է. պ. 500 Ֆ., *Եկեղեցւոյ հովանաւորած դպրոցին* 500 Ֆ., *Մարսէյլի Համազգային Վբժ.ին* 500 Ֆ., *Մարսէյլի Կապոյտ Խաչին* 500 Ֆ., «Յառաջ»*ին* 500 Ֆ., *Տէրոյեան Յարութիւն* 100ական Ֆ. *եկեղեցւոյ պայծառութեան, Մշակոյթի Տան եւ «Յառաջ»ին, Յակոբ Ա.էմեան եւ ընտանիքը* 200 Ֆ. *Լա Սիոթայլ հայկ. Դպրոցին, Տիկին Արուսեակ Ղազարեան եւ զաւակները* 200 Ֆ. *է. պ., Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան Լա Սիոթայլ հայկ. Դպրոցին* 500 Ֆ., *Տէր եւ Տիկին Ա–սատուրեան Հայկազ է. պ.* 250 Ֆ.:

Վերոյիշեալ նուիրատուութիւնները բաժնել փոխան ստացագրի Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները. –

Տիգրանուհի Սուլեանի *հոգեհանգստեան առթիւ՝ Սիրարփի Բերպիքեան, Սրբուհի Բէշիչէֆ եւ Ազատնի Էլմասեան* 500 Ֆ., *Մուրատ – Սիրուհի – Գեղեցիկ Թիրէքեան, Հերմինէ Թիրէքեան եւ զաւակները* 200ական Ֆ., *Սիրարփի Բէրպիքեան եւ զաւակները, Անդրանիկ Էլմասեան, Յովակիմ Էլմասեան, Թանօ Թիրէքեան, Տէր եւ Տիկին Տքնի, Ֆէռնան Համբարձումեան, Զուբուբեան բնտ.* 100ական Ֆ., *Յովակիմ Էլմասեան, Հրանդ Տէմիրճեան* 50ական, *Մարի Ժամկոչեան* 20 Ֆ.:

Լեւոն եւ Անահա Վարդիսեանի *յիշատակին՝ Ժորժէթ Վարդիսեան* 50 Ֆ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՎԵՆԵՅՈՒԵԼԱ. – Պ. Վ. Երէցեան 700 Ֆ.:

ՌԻՒՈՄ. – Պ. Տ. Սողոմոնեան 400 Ֆ.՝ «իր լաւագոյն բարեկամին՝ Յառաջի»:

Վերամուտ

ԼԻՈՆԻ Ա.Զ.Գ. ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԻՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1986 / 87 *տարեշրջանի վերամուտը* Զորեքշաբթի Սեպ. 10, *առաւօտեան ժամը* 9–ին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 9–էն 12, *կէսօրէ վերջ* 14–էն 16 *եւ Շաբաթ օրերը ժամը* 14–էն 16·30:

Փափաքողները կրնան օգտուիլ երթեւեկի սպասարկութենէն եւ Զորեքշաբթի կէսօրուան ճաշէն:

Յաւելեալ տեղեկութեանց եւ արձանագրութեանց համար վերամուտի թուականէն առաջ, դիմել Ազգային Տան գրասենեակը / ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆԸ / Հասցէ՝
40 ,ռիւ տ'Արմէնի – Հեռ. 78 – 60 – 47 – 18

×

-Հ. Բ. Ը. Մ.-

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5–էն 14 *տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զորեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ կրպի դասընթացքները կը վերսկսին՝*

Զորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին

Ակեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝
45 . 20 . 03 - 18 թիւին
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 *տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր* 10*ին, Զորեքշաբթի օր:*

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 *տարեկանէն սկսեալ:*

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն. .

1. -Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, դեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵՂԻՄԱԶԵԱՆի:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Զորեքշաբթի ժամը 10 - 12, *եւ* 14 - 17*ի միջեւ:*

Օթոքարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին վրդ. ՊԵՔՃԵԱՆ-ի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ. -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:*

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն դիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դարաւոր ազգային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի Կառականի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Բ.Ը.Մ. - ՎԱԼԱՆՍ
80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12
մանկական երգչախումբին
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Անկլէնի եւ շրջակայից «Նարեկ» Միօրեայ վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 10-*ին մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ միջնակարգի Ա. դասարանով ու նաեւ ՊԱՔ-ի պատրաստութեամբ: Յաւելեալ տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար հեռաձայնել՝ Յուլիս ամսուան ընթացքին եւ Սեպտեմբերին՝*
34 - 10 - 71 - 71 *թիւին:*
Իսկ Օգոստոսին՝ 34 - 17 - 14 - 57 *թիւին:*

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի* 6–*րդ,* 5–*րդ եւ* 4–*րդ դասարանները:*

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Ա.նտնուվիլ, Վիլիէ լը Պել, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանճի, Մօնֆերմէյ, Վիլիէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի պիշերօթիկի բաժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–*էն կէսօրէ ետք ժամը* 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-*ին, կէսօրէ վերջ ժամը* 2·30-*ին:*

Սալ Տը Լա Շեմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89.27.47
à 20km de Marseille.

" Բացատիկ. զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն "

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55035

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
29
VENDREDI
29 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՆԴԱՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

ՁԱՐՄ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.300
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.300

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՊՐՈՑԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Կը բացուին դռները դպրոցական հաստատութիւններուն եւ ուսումնական տարեշրջան մը եւս կը սկսի:

Մինչ աշակերտները կը վերապատրաստին դպրոցին նստարանները եւ ուսուցիչները իրենց ամպլիոնները, դեռ ամառնային արձակուրդի թարմ յիշատակներով լեցուն, դարձեալ կը փորձենք սահմանել ինչը՝ որ վերապահուած է Հայ Դպրոցին:

Հայ Դպրոցը զարերէ ի վեր մեր ցեղի գոյութեան անհատնում կռուանն եղած է, մանաւանդ Սփիւռքի պայմաններուն մէջ: Եւ այսօր, որեւէ ժամանակէ աւելի կը չարունակէ ըլլալ մշտարթուն պահակը մեր մշակոյթին, մեր բարքերուն եւ աւրութիւններուն, մեր ազգային դիմագիծի անաղարտ պահպանման, այսինքն մեր գոյապայքարին:

Դպրոցը հայկական դրաւականն է մեր ինքնապահպանութեան ու ներքին անընկճելի կորովին: Որեւէ ժողովուրդ պիտի բարոյալքուէր ու կազմալուծուէր այն ահաւոր ճակատագրին առջեւ որ մերը եղաւ, երէկէն այսօր, մանաւանդ ի. դարու սկիզբին: Որեւէ ժողովուրդ պիտի չկարենար այնքան արագ եւ այնքան վճռակամ կերպով բարձրացուլ մոխիրներէն, եւ իր անպարտելի կամքը գործնականապէս ցոյց տալ, հաստատելով դպրոցները, Մեսրոպ Մաշտոցի վիրերով զրահաւորուած Հայը պահելու, որովհետեւ դպրոցը եղաւ միշտ վառ օճախ մը ինքնաճանաչումի, ազգանուիրութեան եւ ազգային տեսիլքի ու ճգտումներուն:

Հայ Դպրոցին նպատակն է՝ ջամբել սերունդ եւ տոհմիկ դաստիարակութիւն, այլ այն կրթութիւնը որ հայ ազգ եւ ընտանիքներուն անհրաժեշտ է, ամէնէն աղէտալի տարիքէն մինչեւ երկրորդականի ուժգնարաններու աւարտը, որպէսզի անոնք լաւագոյն զէնքերով զինուած գոյատեւ օտար եւ բացասական ազդեցութիւններէ: Միայն նման դաստիարակութեան մը ստացումով է որ անոնք պիտի կարենան դնահատել ու պաշտպանել իրենց յանձնուած աւանդը, նախանձախընդիր տէրերը դառնալ այն բոլոր լիմացական եւ ոգեկան հարստութիւններուն ու արժէքներուն որոնք դարերով կուտակուած են մեր մշակոյթի գանձարանին մէջ եւ որոնք մեր գոյութեան զլխաւոր երաշխիքն ու ապաւէնն են:

Գիտութեան եւ մրցակցութեան այս աշխարհին երբ բազմապիսի եւ բազմակի քաղաքակրթութիւններ իրարու հանդիպին ու կը բախին, Հայ Դպրոցն է որ առաքելութիւնն է ներշնչել ու տալ առաջ հանդէպ մեր սեփական մշակոյթի զգեցկութեան, ինքնատիպութեան ու հարստութեան: Հայ Դպրոցին դերն է՝ զգալի մեր կարիքներն ու անհրաժեշտութիւնները բանաձեւելով ինքնագիտակցութեան առաջնորդել ենթականները: Ինքնագիտակցութիւնն է որ պիտի տայ ինքնավստահութիւն կեանքի մարտահրաւէրը դիմադրաւելու համար: Իսկ ինքնագիտակցութեան պէտք է միանայ ինքնահաստատումը: Գիտակցիլ, ճանչնալ իր արժանիքները, ահաւասիկ վճռական եւ անհրաժեշտ ուժը որ միայն Հայ Դպրոցն է որ կրնայ տալ, Հայուն գոյատեւումը ապահովելու համար:

Դպրոցը հայկական բարձր բերդն է հայ լեզուին ու ոգիին:

Կ. Ց.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԼՈՎ

Հալեֆօղլուի Թեհրան հասած է եւ խօսակցութիւններ ունեցած Զորեքշաբթի օր իսկ Իրանի վեկավարներուն հետ: Նախագահ Խամենէի ըսած է թուրք նախարարին թէ կ'ակնկալէն որ Թուրքիա չէզոք մնայ Ծոցին պատերազմին մէջ: Հալեֆօղլու ալ պատասխանած է որ բան չէ փոխուած այդ ուղղութեամբ: Ի պատասխան Իրանեան բողոքին Իրաքի Քիւրտերու դէմ եղած յարձակման, Հալեֆօղլու ըսած է որ պաշտպանելու համար էր Թուրքիոյ հողային ամբողջականութիւնը:

«ԺԻՍՔԱՐ ՆԱԽԱԳԱՀ, ժխքար նախագահ», կը կրկնէին երիտասարդ ժխքարտիչները, Զորեքշաբթի օր, Շամոնիի ամառնային քամիփիւսը, ուր տեղի կ'ունենար չարժումին ամրան համալսարանին փակման նիստը: Նախկին նախագահն ալ –որ լինքզինքը ապագայ նախագահ կը տեսնէ– նաեւ լինքզինքը կը ներկայացնէ որպէս այն անձը, որ կրնայ հաշտեցնել Ֆրանսացիները: Միշտ 3–ի վրայ 2 Ֆրանսացի կը փնտռէ, բայց արդէն իսկ ըսել ուզածն այն է, որ մեծամասնութեան նախագահական թեկնածութեան թեկնածու է: Այլ խօսքով՝ մրցակից է Շիրաքի, ինչ որ բաւական հաճելի կրնայ ըլլալ ձախին համար, պայմանաւ անշուշտ, որ հոն ալ պառակտուած պատկեր մը չպարզուի: Իշխանութիւնէն չկշտանալու այս կիրքը, ցոյց կու տայ, որ տարիքի սահմանափակումը, այսինքն թոշակի անցնիլը, միայն հասարակ մահկանացուներուն կը վերաբերի: Ցաճախ ամէնէն հասարակ աշխատանքներուն համար անկարող կը հռչակուի մէկը, երբեմն 60–ին դուռն ալ չհասած, բայց մեծ պետութիւն մը ղեկավարելու եւ տասնեակ միլիոնաւոր մարդոց ճակատագրին պատասխանատուութիւնը բտանձնելու համար, տարիքը դեր չի խաղար: Կը բաւէ նկատել որ Ամերիկացիներ կան, որոնք կ'ուզեն որ 74ամեայ Ռեյկըն, կրկին ներկայանայ:

ՍՕՈՒԷԹՈՑԻ մէջ (հարաւի Ափրիկէ) ոստիկանական ուժերու հետ բախումները ծանր հետեւանքներ ունեցած են: Սեւամորթները չեն գիտեր ի՞նչ միջոցի դիմել, իրենց ձայնը լսելի դարձնելու համար: Վերջին փորձը կը վերաբերէր վարձքերը չվճարելու որոշում մը տալ եւ այդ առընչութեամբ դումարուած ժողովը ցրուելու համար է, որ ապահովութեան ուժերը բիրտ միջամտութիւն մը կատարած են: Կարգ մը բնակիչներ փողոց իջած էին, որպէսզի արգելք հանդիսանան արտաքսումներու եւ ոստիկանութիւնը կրակ բացած է: 13 մեռեալ կայ եւ 69–էն 200 վիրաւորի մասին խօսք կ'ըլլայ: Անշուշտ, եթէ հաշուեկշիռը՝ մէկ է, որուած բացատրութիւնները տարբեր են, ըստ կողմերու: Իշխանութիւնները համաձայն, 300 ցուցարարներ պատնէշներ կը բարձրացնէին եւ ձեռնառումբ մըն ալ նետած են ոստիկանական կառքի մը վրայ:

ՌԻՄՈՆ ՍՊԵԼԼԻՕ, փիլիսոփայ եւ վիպագիր, մեռաւ առջի օր, Նիսի հիւանդանոցը, 78 տարեկանին: Ապելլիոյի մտածողութիւնը մեր ժամանակաշրջանին ամէնէն հակասական եւ յատկանշական միտքերէն մէկը կը նկատուի՝ այդ իսկ պատճառաւ, երկրպագու աշակերտներէ զատ, ունի նաեւ թշնամիներ: Եղած է տրոցկիստ, ապա՝ ընկերվարական, յետոյ պարճած դէպի Ֆաշիզմ եւ շրջան մը Զուիցերիա ապաստանած, փախուստ տալով թէ Դիմադրութենէն թէ Գերմանացիներէն: Այն առեն է, որ կը գրէ իր առաջին գործը՝ «Երջանիկ՝ խաղազաւէրները», ուր արդէն համախմբուած են իր գլխաւոր գաղափարները, տիեզերքի բմբրռնումին չուրջ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃԵՄԱՅԵԼ երեք օրուան համար Նիս կու գայ: Հանդիպումներ ալ պիտի ունենայ արաբ թէ այլ անձնաւորութեանց հետ:

ՈՒԶԲԵԿԻՍՏԱՆի կառավարութեան մէկ նախկին անդամը՝ Ուսմանով մահուան դատապարտուած է, որովհետեւ կեղծած էր բամպակի հունձքին արդիւնքները եւ կաչառք կերած:

ՃԱՏՐԱԿ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ՝
ԼԵՆԻՆԳՐԱԴ

Զորեքշաբթի, Օգս. 27–ին, Գարբով – Գասպարով փոխ – վրէժի հանդիպումին 12–րդ խաղը վերջ գտաւ հաւասար արդիւնքով՝ Գասպարովի առաջարկով:

Այս առաջին մասին դլուխը կը մնայ Գասպարով 6,5 կէտով 5,5ի դէմ, պահելով համաշխարհային ախոյեանի տիտղոսը:

Լոնտոնէն առք, հանդիպումին Բ. մասը տեղի պիտի ունենայ Լենինգրադ, չաբաթ մը առք:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՔԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ – ՕԳՈՍՏՈՍ 18 / 21)

ԲԱԶՄԱՑԱՐԿ ՆՈՐ ՇԷՆՔ ՄԸ ԿԱՌՈՒՑՈՒԱԾ ՋԵՐՄՈՒԿ ԱՒՈՂՋԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Հայաստանի արհեստակցական միութիւններու առողջարաններու ցանկը հարստացած է հանգստեան նոր տունով մը, որ բացուած է Ջերմուկ քաղաքին մէջ: Բարձր լեռներու մէջ կառուցուած բազմայարկ շէնքը ունի թուժման ու հանգիստի բոլոր յարմարութիւնները: Հոն կան ընդարձակ ննջասենեակներ, ճաշասենեակներ, մարզական չինութիւններ, բուժական առանձնասենեակներ: Տունը կրնայ ընդունիլ աւելի քան 200 հոգի:

Համամիութենական ջրաբուժարան մը դարճած է Ջերմուկ քաղաքը: Հոն կլիման մեղմ է, ամառը՝ տաք եւ չոր: Հանքային ջուրը, որ իր քիմիական բաղադրութեամբ նման է Կառլովի Վարիի ջուրին, կը նպաստէ կարգ մը հիւանդութիւններու բուժման: Ներկայիս Ջերմուկը խորհրդային ամէնէն ծանօթ առողջարաններէն է, ուր կան հինգ համալոյթներ, Հայաստանի մանկական մեծագոյն առողջարանը եւսայլն:

×

ԼԻՃ
ՀՐԱԲՈՒԽԻ ԽԱՌՆԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Աժդահակ լեռնադագաթը (3.597 մ.) ամէնէն անմատչելին է Գեղամայ լեռնաշղթային: Ամէն մարդ չի կրնար հասնիլ հոն, բայց անոնք՝ որոնք կը յաջողին մինչեւ վերջ յաղթահարել այդ ուղին, չեն ափսոսար ի դործ դրուած ջանքերուն համար: Լեռնադագաթէն անզուգական պեղեցկութիւն ունեցող տեսարաններ կը բացուին դէպի Սեւանայ լիճի երկնադոյն ջուրերը եւ զայն շրջապատող լեռները: Սակայն տեսարժան դլխաւոր վայրը կը մնայ փոչ մը վար փռուած բոլորաձեւ լիճը, որ կարծէք կարկինով գծուած ըլլայ: Լիճին տրամագիծն է մօտ 200 մեթր: Ան գոյացած է ձիւնի հալած ջուրերէ, հոն նոյն աւեն բանող հրաբուխի խառնարանին տեղը:

ՄԱՀ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԵՍԻ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Օգս. 21–ի թիւէն ցաւով իմացանք, թէ Երեւանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է արձակագիր, թատերագիր եւ թարգմանիչ Գարեգին Բես (Գարեգին Բախչիի Սարինեան): Գրչանունը կազմած է հօրը անունով եւ մականունով:

Ծնած էր 1910–ին՝ Շուշի: Նախակրթութիւնը ստացած է Ստեփանակերտ: 1920–ին աւարտած է Պաքուի «Ցովհաննէս Թումանեան» միջնակարգ վարժարանը, իսկ 1932–ին՝ Երեւանի պետական համալսարանի պատմագրական լսարանը: 1931 – 1933 թուականներուն Գարեգին Բես Պետական Հրատարակչութեան մանկապատանեկան գրականութեան խմբագրութեան, իսկ 1933 – 1936–ին՝ Հայաստանի Գրողներու Միութեան բաժնի վարիչը եղած է: 1939–էն 1941 պատասխանատու պաշտօն վարած է լուսաւորութեան ժողովրդական կոմիսարութեան մէջ: 1944ին որպէս քարտուղար աշխատած է «Սովետական Գրականութիւն» ամսաթերթին մէջ: 1945 – 1955 թուականներուն Գարեգին Բես պատասխանատու քարտուղարն էր հայկական թատերական ընկերութեան:

Աւելի քան կէս դար Գարեգին Բես ծառայած է հայ գրականութեան: Նորավէպերու առաջին եւ երկրորդ գիրքերը, «Հարազատներ», «Երգը կանչում է», «Կեանքի կենացը», «Ցուշանովելներ» եւ այլ հատաքածոներ մեծ հռչակ ապահոված են հեղինակին: Իր գրական վաստակին մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ յուշապատում արձակը եւ յատկապէս «Իմ Զարենցը» գործը, ուր փաստական հարուստ նիւթի, անձնական չփումներու հիման վրայ ան անկեղծ ներշնչումով ստեղծած է Զարենցի հատաստի ու խորունկ կերպարը:

Գարեգին Բես օժտուած է մարդկային ու բարոյական բարձր յատկանիշներով, որոնց չնորհիւ կը վայելէր գրչակից բնկերներու եւ ընթերցողներու սէրն ու յարգանքը: Ան նաեւ թատերագիր էր ու թարգմանիչ: Անդրկովկասի թատրոնները բեմադրած են իր «Հերոսների ըստուերում» (1938 – 40), «Գրատար մարդիկ» (1966), «Աղաֆոնը եւ իր փեսաները» (1966 – 68), «Ադիւտէ մարդը» (1957 – 58) թատերախաղերը: Թարգմանած է Տուրգենեւէ, Վերա Պանովայէ, Գալինա Նիկոլայեւայէ, Վ. Կոչետովէ, Գ. Տրոյեպոլսկիէ, Կրիչան Չանդրէ գործեր: Գարեգին Բեսէն գործեր թարգմանուած եւ առանձին գիրքերով հրատարակուած են ռուսերէն եւ լիթուաներէն:

×

«Ցառաջ»ի ընթերցողներուն ծանօթ եւ ընտանի անուն մըն է Գարեգին Բես, որու պատմուածքներն, յուշերը թէ երգիծական գրութիւնները միշտ լայն տեղ գտած են թերթին մէջ: Վերջինը՝ «Բարեւ Ձեզ»՝ լոյս կը տեսնէր 3 օր առաջ (Օգս. 27) երբ գրագէտը արդէն մեռած էր:

ԿԵՂԾԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՃՇՄԱՐԻՏ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԼՈՑՄԻ ՏԱԿ

ԲԱԳՐԱՏ ՈՒԼՈՒԲԱԲԵԱՆ

Ա.

Վերջերս Թուրքիայում անպլերէն լեզուով լոյս է տեսել մի գրքոյկ, որի վերնագիրն է «Ճշմարտութիւնը Հայերի մասին», հեղինակը՝ Ահմէդ Վէֆիկ: Թուրքիայում՝ անպլերէն լեզուո՛վ: Ասել է, թէ՝ անպլերէն կարդացողների՛ համար: Ասել է, թէ աշխարհի՛ համար: Ասել է, թէ աշխարհը սխալ պատկերացում ունի Հայերի մասին, այն պատճառով էլ Թուրքն իրեն պարտաւորուած է զգում ցրել մոլորութեան մշուշը, Հայերի մասին ասել մի ճշմարտութիւն, որն այնպէ՛ս անհրաժեշտ է աշխարհին եւ, ինչո՞ւ չէ, նաեւ իրեն՝ հայ ժողովրդին:

Իսկ ո՞րն է Թուրքի տարփողած ճշմարտութիւնը: Ասում է՝ Հայերն են եղել առաջին ցեղասպան ազգը: Ո՛չ աւել, ո՛չ պակաս: Չի թաքցնում նաեւ «կատարուած» ահաւոր ոճրի ժամանակն ու հանգամանքները: Մնդրե՛մ. «Հայերը հնդեւրոպական ծագում ունեն, նրանց բնիկ հայրենիքն է Թեսալիան՝ Յունաստանը: Փոքր Ասիա են եկել Քրիստոսի ծննդից առաջ, 7րդ դարի վերջերին, գրաւել են ուրարտացիների հայրենիքը եւ բնակչութիւնը ոչնչացրել»:

Եթէ մարդիկ հարց տան, թէ ո՞ւր են այս յայտարարութեան հիմքերը, աւելի հիշղ՝ ո՞ւր են ասի ոտքերը, Թուրք «պիտնական»ը դրա տեղն էլ կ'ասի: Չէ՞ որ կան պիտնականներ, որոնք պնդում են, այո՛, ասոկ պնդում են, թէ հնդեւրոպական նախամայր ցեղը բնակուել է Եւրոպայում, եւ եթէ Հայերն էլ նրանցից են առաջացել, ապա պարզ է, որ տեղում ինքնուրոյն լեզուացեղային միաւոր դառնալուց յետոյ միայն Թեսալիայի վրայով հասել են Փոքր Ասիա, այնտեղից թափանցել յետագայում հայկական բարձրաւանդակ կոչուած տարածքը: Եւ այստեղ էլ փոքրաքանակ տեղով, իբր, իրենց հետ ձուլել են տեղաբնիկ, քաղաքակիրթ, մինչ այդ հզօր պետութիւններ ունեցած, առաջնակարգ քաղաքակրթութիւններ ստեղծած ուրարտներին, խուռիներին, խեթերին, լուվիացիներին, եւ նրանց միւս մանր ու մեծ հարեւաններին: Այս տեսակէտը պնդողների կարծիքով հայկական բարձրաւանդակում էլ նախապէս պոյութիւն է ունեցել բնիկ մի պետութիւն, անունն Ուրարտու, որը Ք. Ա. 7–րդ դարի վերջին միանգամից եւ առհասարակ ոչնչացել է իր հայրենիքից՝ տեղը զիջելով Հայերին ու նրանց հայկական պետութեանը:

Սա, ի հարկէ, բուն դիտական այրերից ոմանց թխած կարծիքն է, որից էլ Ա. Վէֆիան ու իր գաղափիցները հնարաւոր են համարում եզրակացնել, թէ այս դրութիւնը տեղի է ունեցել Յարղով, ուսում եւ Հայերը երկրագնդի առաջին ցեղասպանութեան հեղինակներն են: Յարգը էլ պէտք է կատարուած լինի ա նողոք ու համատարած, թէ չէ այդ ինչպէ՞ս կարող էր երկրի երեսից ի սպառ ջնջուել մի ուրարտ ժողովուրդ իր պետութեամբ, ստեղծած վիթխարի քաղաքակրթութեամբ, որպէսզի դրափոխութեանն անմիջապէս յաջորդած չրջանո՛ւմ իսկ ազբիւրներն այլեւս նրա հետքը տեսած չլինեն, անունն անգամ չյիշեն:

Բայց արդեօ՞ք ապացուցուած է, թէ հնդեւրոպական նախամայր ցեղի հայրենիքը եղել է Եւրոպան, որպէսզի նրանից սերուած հայ ժողովուրդն էլ համարւի թեսալացի, յետագայի Հայաստանում՝ եկուոր:

Այս հէքեաթը, որ հայկական աւանդութեամբ ու գոնէ վերջին աւելի քան մէկ հարիւրամեակի գիտական հետազոտութիւններով մերժուում էր հիմնովին ու անառարկելի, ահա վերստին քննութեան դրուեց խորհրդային ականաւոր արեւելագէտներ Թ. Վ. Գամկրելիձէի ու Վ. Վս. Իվանովի կողմից եւ ստացաւ փայլուն լուծում, որը չի կարելի չողջունել:

Մի տառնամեակից աւելի է, ինչ մեր երկրի պարբերական մամուլի տարբեր մարմիններ ընդարձակ հաղորդումներ ու հարցազրոյցներ էին հրատարակում Գամկրելիձէի ու Իվանովի կատարած բազմամեայ պրպտումների, դրանց արդիւնքների ու եզրակացութիւնների առթիւ: Լոյս էին տեսնում նաեւ համառօտ թեւր դիտոզութիւնները, որոնք անկարող եղան կասեցնել ճշմարիտ գիտութեան, ազբիւրագիտական, հնագիտական եւ այլազան վիթխարի նիւթերի ամենատրծախնդիր քննութեան արդիւնքի պտղաբերումը: 1984–ին լոյս տեսած Գամկրելիձէի եւ Իվանովի աշխատութիւնը՝ «Հնդեւրոպական լեզուն եւ հնդեւրոպացիները» երկու ծանրակշիռ հատորով, աւելի քան 1300 մեծադիր էջերի վրայ:

Մեր հարցի համար կարեւորն այն է, որ լեզուաբանութեան, հնագիտութեան, պատմական ազբիւրների տուեալների ամենարազմակողմանի քննութեամբ, մարդաբանական հետախուզումների, կենդանական ու բուսական աշխարհների պատմութեան ընձեռած հնարաւորութիւնների լոյն վերլուծութեամբ որոշւում է հնդեւրոպական լեզուի նախահայրենիքը. Ք. Ա. 5 – 4րդ հազարամեակներում այն ընդգրկել է Արեւելեան Անատոլիան, Հարաւային Կովկասը եւ Հիւսիսային Միջագետքը: Հարաւային Կովկասը հայկական բարձրաւանդակն է, հետեւապէս եւ այս բուն կամ պատմական Հայաստանն էլ մտնում էր նախամայր լեզուի տարածման ոլորտի մէջ: Այս միջավայրում է կատարուել նոյն լեզուի ճիւղաւորումը տարբեր բարբառների, որոնցից էլ առաջ են եկել ցեղակից լեզուների ընտանիքներն իրենց ստաերով: Յամենայն դէպս, ապացուցուած է համարւում, որ հնդիրանեան, հայկական ու յունական լեզուներն իրրեւ հարազատ ճիւղեր բաժանուելով մայր լեզուից, տարածուել են իրենց բնակութեան այն վայրերում, որոնցում եւ պրաւոր պատմութիւնն է նրանց արձանագրել:

Ուրեմն, հայ ժողովուրդն իր հայերէն լեզուով ծագել է պատմական Հայաստանում: Այստեղ է ապրել իր ամբողջ կենսագրութիւնը, հետեւապէս եւ կարիք չէ պակաս է ունենայ չուելու ուրիշ երկիրներ, որպէսզի Ա. Վէֆիայի ու նրան անունդ տրուած ուսումնասիրողների հակապատմական մարգանքների միջոցով մէկ էլ վերադառնար իր ծննդավայրը եւ այնտեղի ամէրը գտնէր՝ իր հետ ձուլելով երեւակայական ցեղեր ու ժողովուրդներ:

Շատ կարեւոր է նաեւ Թ. Վ. Գամկրելիձէի ու Վ. Վս. Իվանովի հիմնաւոր տեսակէտը հայ ժողովրդի ու հայերէնի յատկացյ ընթացքի մասին: Այստեղ կեդրոնական տեղ է բռնում հայ ժողովրդին վերաբերող տարբերակումների խնդիրը: Նրանց կարծիքով՝ ՀԱՑ ցեղանունն ու ՀԱՑԱՍԱ տեղանունը «որոշակի կապ» ունին իրար հետ, քանի որ երկիրը Հայասա է կոչուել խեթական սեպագրերում, իսկ խեթերէնում ասա–ն տեղանունական վերջաւորութիւն է: Նկատի է առնուում նաեւ Կարքեմիշի լուվիական չինարարական հերոկլիֆ արձանագրութեան մէջ յիշատակուող ՀԱՅԻ քաղաքանունը: Եւրատի վերին աւազանի մօտերքի առումով (10րդ դար) ինչպէս նաեւ Սալմանասար Գ–ի (858 – 824) սեպագիր արձանագրութեան մէջ յիշատակուող ՀԱՅԱՆԻ քաղաքանունը՝ Կարքեմիշի, Նայիրիի ու Հաթթի հետ միասին (էջ 913):

Գիրքը տպագրութեան յանձնուած է եղել 1979–ին: Սրանից յետոյ կատարած իր հրապարակումներում Վ. Վս. Իվանովը միջագետքեան սեպագիր նորայայտ ազբիւրներից քաղած թարմ փաստերով առաւել հաստատեց, որ հին արեւելեան ազբիւրներում Ք. Ա. 2–րդ հազարամեակի կէսերից ի վեր յիշատակուող հայա ցեղանունն – տեղանունը, ինչպէս եւ արդեն յաճախ փոխարինող ԱՐՄ եւ ԱՐՄԱՆԻ կամ ԱՐՄԱՆՈՒՄ ձեւերը հայ ժողովրդին վերաբերող անուններ են, Հայր՝ Հայոց ինքնանուանումն ու նրանց հայրենիքի անունը, իսկ ԱՐՄՆ ու ԱՐՄԱՆԻ – ԱՐՄԱՆՈՒՄՆ էլ՝ բնականաբար համապատասխան օտար յորջորջումները:

Այսքանից յետոյ էր, որ ականաւոր պետնականը եզրակացրեց, թէ չարաչար սըխալւում են այն հետազօտողները, որոնք հայ ժողովրդի ու հայերէնի ծագումը կապում են ինչ – որ այլազան ցեղերի խաչաձեւումների հետ, եւ միանգամայն իրաւացի է եղել Գր. Ղափանցեանը՝ հայ ժողովրդի օրրանը համարելով ՀԱՅԱՍԱ – ՀԱՅՔԸ եւ ՀԱՅ ինքնանուանման հետ առընչելով հայ ժողովրդի վաղնջական պատմութիւնը, նրա ցեղամշակութային զարգացումը:

Թ. Վ. Գամկրելիձէի ու Վ. Վ. Իվանովի տեսութիւնն ստիպուած եղան ընդունել նոյնիսկ նրա հակառակորդներից շատերը: Այժմ նրա հետ են կապւում հնդեւրոպական լեզուաբանութեան զարգացման հեռանկարները:

Յիշենք, սակայն, որ այս տեսութիւնը կար դեռեւս անցեալ դարի երկրորդ կէսից, իսկ եթէ հայերէնն անառարկելիօրէն հրդեւրոպական բնաւանիքին պատկանող լեզու է, ապա նրա ասիանիկ ծագման վերաբերեալ բուն – հայկական աւանդութիւնն արդէն 1500 տարեկան է (յիշենք մեր Պատմահայր Մովսէս Խորենացու յիշած ծննդաբանական զրոյցները, որոնք անպայման ունին ճշմարիտ պատմական հիմք ու առաջք):

Ինչ վերաբերում է պետական լեզուաբանութեանը, ապա այստեղ եւս չի կարելի մոռանալ 19–րդ դարի այն իրաւտես հետազօտողներին, որոնք հնդեւրոպական մայր լեզուի նախահայրենիքը տեսնում էին Առաջաւոր Ասիայում ու յարակից շրջաններում, օրինակ, Թուսատանի ակադեմիայի հայագդի ականաւոր ներկայացուցիչ Քերովբէ Պատկանեանը դեռեւս 1881ին գրել է, որ նորայայտ պատմական ազբիւրների տուեալներով հաստատւում է հայկական աւանդութիւնը հայ ժողովրդի տեղական ծագման վերաբերեալ եւ ամէն տեսակ հիմքից ու տրամաբանութիւնից զուրկ է նրա եկուորութեան, մանաւանդ Եւրոպայի ինչ – որ մասից գալու առասպելը:

Հնդեւրոպական մայր լեզուի նախահայրենիքը Փոքր Ասիան էր համարում նաեւ Եոհաննէս Շմիտը (1843 – 1901) որի տեսութեամբ հայերէնը տեղադրուած է հնդիրանեան եւ թրակեան – փռիւգիական լեզուների միջեւ: Վերջապէս, հրդեւրոպացիների նախահայրենիքի ասիանիկ տեսութիւնն ընդունելով՝ իրենց աշխատութիւններում այն նոր փաստերով հաստատել են խորհրդային լեզուաբաններ Օլեգ Եիրսկովը, Վ. Իլիչ – Սվիտիչը, Ա. Կորոլեովը, Գ. Կլիչկովը, Ա. Բ. Դոլգոպոլսկին, Վ. Ն. Տոպորովը եւ ուրիշներ:

Ահա այսպէս է բանը. Թ. Վ. Գամկրելիձէն ու Վ. Վ. Իվանովը ոչ թէ ասպարէզ են եկել յանկարծակիտ տեսակէտով, այլ հրապարակ են հանել մի տեսութիւն, որն ահա չուրջ մէկ հարիւրամեակ գիտական քննութիւնների ու փորձութիւնների է ենթարկւում եւ այժմ էլ ապացուցւում, հաստատւում – արդարացւում է երկու բազմահմուտ դիտնականների երկարամեայ լայնախոհ ու խորագնաց հետազօտութիւններով:

Հիմա լինէ թոյլ տամ եզրակացնելու որ արդէն որոշուած է հնդեւրոպական մայր լեզուի նախահայրենիքը: Այն ընդգրկել է Արեւելեան Անատոլիան, Հիւսիսային Միջագետքն ու Հարաւային Կովկասը: Հարաւային Կովկասն ուրիշ անունով կոչւում է Հայկական Բարձրաւանդակ, որի հիմնական մասն էր զբաղեցնում պատմական Հայաստանը: Ուրեմն, հայ ժողովրդի ծնունդը կամ բաժանումը հնդեւրոպական մայր լեզուից կատարուել է այստեղ՝ բնօրրանում: Գիտութեանը յայտնի է նաեւ ժամանակը: Վերոյիշեալ գրքում (եւ առհասարակ հնդեւրոպական լեզուաբանութեան մէջ) նախամայր լեզուի հիւղաւորման չրջան են համարւում Ք. Ա. 5 – 4րդ հազարամեակները:

Հայոց լեզուի վաղնջական սերտ առընչութիւնը հայկական բարձրաւանդակի հետ, աւելի որոշակի՝ տեղաբնիկ լինելը, ամէնից առաջ, ապացուցւում է հայերէնի բառապաշարում պահպանուած հնադրյն փոխառութիւններով, որոնցից ակնյայտօրէն նկատւում է Հայերի անմիջական հարեւանութիւնը հին միջագետքեան ու փոքրասիական այնպիսի ժողովրդների հետ, որոնք Ք. Ա. 2–րդ հազարամեակից ի վեր մեռած էին համարւում: Հասկանալի է, որ փոխառութիւնները կատարելու համար հայ ժողովուրդն այդ լեզուները կրողների հետ անմիջական առընչութիւններ պիտի ունեցած լինէր այն ժամանակ, երբ նրանք դեռեւս խօսում էին իրենց լեզուներով, այսինքն՝ Ք. Ա. 3–րդ հազարամեակի սահմաններում: Նչուած փոխառութիւնները յայտնի են պիտական աշխարհին հայտնի պետութեան պատականներն եւ նորերի վերջերս հրապարակած ուսումնասիրութիւններից:

Բարեբախտաբար, այս ամէնը հասանելու են եկել նաեւ վերջին տարիներին միջագետքեան հնատայրերից պեղուած մեծաքանակ սեպագիր ազբիւրները: Օրինակ, եփրատ գետի վերին աւազանում գտնուող էբլա քաղաքակրթութեան սեպագիր յիշատակարանների Ք. Ա. 3–րդ հազարամեակի կարտոնների տուեալներով առումով պահպանուել է ՀԱՅԸ որպէս ցեղանուն եւ տեղանուն: Կարեւորն այն է, որ նոյն էբլայի սեպագրերում յաճախ նոյն «Հայ»ին փոխարինում է «արմ»ը, «Արմին» կամ «Արմի քաղաքի երկիրը»: Այսպիսին են Աքքադի Թագաւոր Սարգոնի եւ Նարամ – Սուէնի (Ք. Ա. 23 դար) սեպագրերը, որոնցում դարձեալ յիշատակուած է «Արմանում» երկիրը:

(Շար. 1)

ՊՐՊՏՈՒՄՆԵՐ

ՆԻԿԻԱ ՔԱՂԱՔԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Քաղեց՝ ԾՐԱՐՈՒՆԻ

Նիկիա (այսօրուան Իզնիքը), հնութեան մէջ Բիւթանիայի հին ու կարեւոր քաղաքներէն մին եղած է: Նախապէս Բիւթանացի Թագաւորներու երկրորդ մայրաքաղաքն էր: Կառուցուած է Ասքանիոս լճին (Իզնիք կէօլիւ) արեւելեան ափին վրայ եւ չուրջն 8 – 10 մեթր բարձր է: Այս լճին տարածութիւնը 303 քմ. քառակուսի է եւ տեղ տեղ խորութիւնը մինչեւ 65 մեթրի կը հասնի:

Նիկիա, Մուսթաֆիներու ձեռքով կործանուած Անգորէ քաղաքին փլատակներուն վրայ 316–ին (Ք. Ա.) Ագեքսանդր Մեծի զօրավարներէն Անթիկոնի կողմէ կառուցուած է, Անթիկոնիա անունով: 301 Թուականին (Ք. Ա.) Լիւսիմաքոս զայն զրաւելով, իր կնոջ անունով Նիկիա կը կոչէ եւ այնուհետեւ, այդ անունով քաղաքը պատմութեան կ'անցնի:

Հռոմէացիք, 71–ին (Ք. Ա.), զայն իրենց կարգին դրաւելով, Փոքր Ասիոյ կարեւորագոյն քաղաքներէն մին դրած են:

Պլինիոս կրտսեր, Բիւթանիայի հռոմէական կուսակալը, Նիկիայի վերանորոգման ու բարեզարդութեան մեծապէս սատարած է: Այս քաղաքը, որ Հիւբրարքոս ատաղաձէին ու Գասսիուս պատմագրին ծննդավայրն էր, եղած է նաեւ քրիստոնէական առաջին չրջաններուն հատատուած, եպիսկոպոսական թեմ մը: 1065 Թուականին, թէեւ երկրաշարժէ մը մեծապէս վնասուած, բայց կրցած է չուտով վերականգնիլ: Նիկիա, Բիւզանդական կայսրութեան կարեւոր մէկ սահմանաբերդն էր: Յուսթինիանոս կայսրը եւս, Զ. դարուն, անոր բարեզարդումին համար, մեծամեծ գումարներ տրամադրել չէ խուսափած:

1078–ին, Նիկիա, Սելճուքներէ կը գրաւուի, «Իզնիք» կ'անուանուի, բայց խաչակիր բանակները 1097–ին կը գրաւեն զայն: 1209–ին խաչակիր նոր բանակ մը, որ Եւրոպայէն Բիւզանդիոն կը ժամանէր, դժբախտաբար այդ քաղաքը կը գրաւէ ու կայսրը Թէոտոր Լասգարիս, փախչելով, Նիկիա կ'ապաստանի, եւ այս քաղաքը իր Փոքր Ասիական տէրութեան մայրաքաղաքը կ'ընէ: 1261–ին, Բիւզանդիոն եւս առնուեցաւ խաչակիրներէն, իսկ Նիկիա, Ուսկան անունով իշխանի մը կողմանէ, ձեռք անցուեցաւ ի հաշիւ Թուրքերու:

1329–ին Օրհան կայսրը, վերջնականօրէն գրաւեց այս քաղաքը եւ զայն իրեն մայրաքաղաք ըրաւ:

Այսօր Նիկիա կամ Իզնիք, լաւ պահպանուած պարիսպներով եւ իր հարուստ աւերակներով, պատմական արժէք ունեցող վայր մըն է: Ան, եկեղեցական պատմութեան մէջ եւս, նշանաւոր է իր տիեզերական երկու ժողովներով: Առաջինը՝ 318 եպիսկոպոսներու մասնակցութեամբ, 325–ին տեղի ունեցած է՝ Արիոսի դէմ: Ս. Ժողովի հայրերը, այս առիթով, խմբագրած են «Հաւատամք»ը, որ այսօր բովանդակ եկեղեցւոյ մէջ, իբր հա-

տասը հանգրանակ՝ կ'արտասանուի։

Երկրորդ նիկիական տիեզերական ժողովը, 350 եպիսկոպոսներու մասնակցութեամբ, 787–ին կը դումարուի,, կայսրուհի Ձոէնկի հրաւէրով, որպէսզի Մ. Ժողովը պատկերամարտութիւնը դատապարտէ եւ պատկերներու յարգանքը, կըրկին վերահաստատէ։

Նիկիա, 3 դիմաւոր չրջան կը ճանչնայ։ Առաջին չրջանը 258–էն կը սկսի։ Երկրորդը 368–ի երկրաշարժէն վերջ եւ երրորդը Լատերանի չրջանը։

Այսօր, քաղաքին մէջ կան հեթէականաւերակներ։ Քաղաքը ունի երկու մայր պողոտայ եւ չորս դուռ։ Պարիսպները ոչ թէ հեթէական են։ Առանց մօտաւոր երկարութիւնը 4 քիլոմեթրէ աւելի է 114 աշտարակներով։ Պարիսպները զանազան ժամանակներ, նորոգած են ու վերջին նորոգութիւնը, Բուրքերու կողմէ կատարուած է։ Արտաքին պարիսպը մօտաւորապէս 6 մեթր բարձրութիւն ունի եւ երկու մեթր բարձր է։ Ներքինը 9 մեթր լայնք ունի եւ որուն բարձրութիւնը երեքուկէս մեթրի կը հասնի։ Պարիսպները չորս դիմաւոր եւ տասներկու երկրորդ կարգի դռներ ունեցած են։ Քաղաքին մօտը կայ Տրայիանոս կայսեր ժամանակէն մնացած թատրոնի մը աւերակները եւ քաղաքին մը դերեզմանը, իսկ քաղաքին ճիշդ կեդրոնը, կը գտնուի Այա Սոֆիա եկեղեցին մնացորդները (Օրհան ճամիի)։

Այս եկեղեցին չորրորդ դարուն (Ք.Վ.) Թեոդոսիոսի մօր, Հելինէ Թագուհիի հրամանով կառուցուած է։ Ան 1065–ի երկրաշարժէն կործանած ու կրկին նորոգուած է։ Պատերը որմնանկարներով օժտուած են։ 1331–ին մզկիթի վերածուած եւ «Օրհան ճամիի» անունը առած է, ապա այլ ժամանակներ Միքրէզներ եւ ապահոց աւերներ, հեթէական թաղրոնը, որ գարերու ընթացքին բաւական աւեր կրած է։ Այս քաղաքը զբօսաշրջիկներու եւ մանաւանդ պատմաբաններու համար պրպտումներ կատարելու չահեկան վայր մըն է։ կ'արժէ անգամ մը այցելել ու վայելել զայն։

ԻՐԱՔԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՒ 6 – 1986

ԹԼՓԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ 1986–Ի ԾՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒՆ

Այլեւս Առաջնորդարանիս աւանդութիւններէն մին հանդիսացող հայ ընթացքաւարտ աշակերտներու հետ հանդիպումը գահլիճին մէջ, այս ամառ տեղի ունեցաւ Յուլիս 20–ին, հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Սրբազան Հօր, հրաւէրով Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Առաջնորդարանիս առընթեր յանձնախումբերու եւ քաղաքիս մէջ գործող հայկական միութեանց ներկայացուցիչներուն։

Այս տարի ընթացքաւարտ հայ աշակերտներու հունձքը կը հաշուէր 66 երիտասարդ ու երիտասարդուհիներ որոնք Պաղտատի տարբեր երկրորդական վարժարաններէ, ինչպէս նաեւ համալսարաններու տարբեր ճիւղերէ չրջանաւարտ ըլլալով, ահաւասիկ կու գան պատկանելու Լրաքահայ ուսեալ հոյլին։

Սոյն երեկոյթին բացումը կատարեց Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Ատենապետ Տօքթ. Պօղոս Պօղոսեանը։ Յարգոյ Ատենապետը անդրադարձաւ մարդ էակի ներքաշնակ զարգացման բացատրելով թէ ամէն անհատ պարտաւոր է զարգացնելու իր հոգին, միտքն ու մարմինը որպէսզի իր մատուցած ծառայութիւնը իր ազգին ըլլայ աւելի հիմնաւոր։ Տօքթ. Պօղոսեանը ապա հրաւիրեց Առաջնորդ Սրբազան Հայրը տալու իր հայրական պատգամը չրջանաւարտներուն։

Դիմելով չրջանաւարտ երիտասարդութեան, Սրբազան Հայրը իր պատգամին մէջ հաստատեց թէ.–«Մեզի համար այս պահը նուիրական է ու հրաչազործ որովհետեւ պահը ինքնին արդիւնքն է երկարատեւ տարիներու աջնջման աշխատանքի՝ վաստակուած ձեր ծնողքներու արդար քրտինքով եւ ձեր իսկ արամադրած անհաշիւ ժամերու եւ օրերու որպէս ճշմարիտ հաստատում։ Պահը տեսիլքի պահ մըն է եւս, ձեր անձնական տեսիլքը՝ բացուած ապագային։ Մի մոռնաք որ ամէն մէկ հրաչքի սկզբնաւորութեան տեսիլք մը կայ։ Հրաչագործ ըլլալու համար տեսիլք հարկ է ունենալ եւ պիտի՛ք, համայն ստեղծագործութեան մէջ Աստուծմէ բացի, միայն ու միայն մարդ էակն է, որ կարողութիւնը ունի հրաչք գործելու եթէ երբեք իր տեսիլքին քաջութիւնը եւ նուիրումի խոր գիտակցութիւնը ունենայ։ Աստուածաշունչը, Սուրբ Գիրքը մեզի կը սորվեցնէ թէ Աստուած մարդը ստեղծեց որպէս Տէր եւ Իշխան միւս բոլոր արարածներուն վրայ. այսինքն՝ բարին Աստուած աշխարհը մարդուն յանձնեց։ Մեզմէ իւրաքանչիւրը նչանակուած է որպէս հոգատար ու խնամակալ։ Մէկ խօսքով ամէն մէկս ունի իր պարտականութիւնները։ Մեզի յանձնուած պարտականութեանց կատարումի ընդմէջէն կ'իրագործուի հրաչքը եւ մենք կը դառնանք յաջողակ ու երբեմն՝ Մեծ։ Եւ ընդհակառակն, ձախող կը մնայ այն անհատը, որ կը զանազատ իր պարտականութիւնները կատարելու, այսինքն կը մերժէ իր անձը նուիրաբերելու, իր անձը քիչիկ մը զոհելու»։

Իր պատգամի վերջաւորութեան Սրբազան Հայրը հրաւէր կարդաց չրջանաւարտներուն, ունենալու ծառայութեան դիտակցութիւնը՝ իրենց տաղանդէն ու զարգացումէն բաժին հանելով իրենց մայրենի Եկեղեցւոյ ու ազգին, ինչպէս նաեւ չինարար քաղաքացիներ հանդիսանալ Իրաքի օրհնեալ հողին։

Ապա յաչանուէրներ բաժնուեցան անխտիր բոլոր չրջանաւարտներուն, որմէ ետք բոլոր ներկաները հիւրասիրուեցան ճոխ սեղանի մը չուրջ։

Նման հանդիսութիւններ նաեւ տեղի ունեցան Իրաքի այլ հայաչատ կեդրոններէն՝ Քէրքիւկի եւ Պասրայի մէջ։

Վերոյիշեալ գաղութներու մէջ Սրբազան Հօր տուած հովուական այցելութիւնէն օգտուելով, տեղւոյն Թագաւոր Խորհուրդները եւս դնահատանքի երեկոյթներ կազմակերպած էին իրենց չրջանաւարտ զաւակներուն համար։ Քէրքիւկի մէջ 15, իսկ Պասրայի մէջ 34 ընթացքաւարտներ կային։ Սրբազան Հայրը տուաւ իր յորդորները եւ ապա յաչանուէրներ բաժնուեցան չրջանաւարտներուն։

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՀԱՅՑՈՑ
ԻՐԱՔԻ

Պաղտատ, Յուլիս 30

ՀՈԼԱՆՏԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ՝ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՄՍԹԵՐՏԱՄԻ ՄԷՋ

Համաձայն Փարիզի եւ Շրջակայից Հայոց Առաջնորդին բարեհաճ անօրինութեան, Մովսէս Ա. Քհնյ. Գալէնեանեան, Օգս. 15, Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10·30–ին, Լիոնէն օդային պիճով Ամսթէրտամ մեկնեցաւ, ուր ժամը 12–ին դիմաւորուեցաւ տեղւոյն ազգայիններուն կողմէ։

Օգս. 17, Կիրակի օր, Աստուածածնի ծնեան տաճարով, Մովսէս Ա. քհնյ. կէսօրին ժամը 12–ին, հանդիսաւոր հայկական ձեւով պատարագ մատոյց եւ քարոզեց Ամսթէրտամի Հոլանտական Սէն Նիքոլա – Պարպարա Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ։

Պատարագի երգեցողութիւնները օրինակելի ներդաշնակութեամբ մեկնաբանուեցան յատկապէս հրաւիրեալ երկսեռ դպիրներու կողմէ առաջնորդութեամբ՝ դպրապետ Յարութիւն Փիլիկեանի։ Ս. սեղանին կը սպասարկէր ուրարակիր դպիր Ս. Մոմճեան, որ կարգաց օրուան Ճաշու Աւետարանը եւ յատակ առոգանութեամբ արտասանեց՝ քրիստոնեայ եկեղեցիներու հիմնական օրէնքներու մասին կը դառնանք յաջորդակ ու երբեմն՝ Մեծ։ Եւ ընդհակառակն, ձախող կը մնայ այն անհատը, որ կը զանազատ իր պարտականութիւնները կատարելու, այսինքն կը մերժէ իր անձը նուիրաբերելու, իր անձը քիչիկ մը զոհելու»։

Իր պատգամի վերջաւորութեան Սրբազան Հայրը հրաւէր կարդաց չրջանաւարտներուն, ունենալու ծառայութեան դիտակցութիւնը՝ իրենց տաղանդէն ու զարգացումէն բաժին հանելով իրենց մայրենի Եկեղեցւոյ ու ազգին, ինչպէս նաեւ չինարար քաղաքացիներ հանդիսանալ Իրաքի օրհնեալ հողին։

Ապա յաչանուէրներ բաժնուեցան անխտիր բոլոր չրջանաւարտներուն, որմէ ետք բոլոր ներկաները հիւրասիրուեցան ճոխ սեղանի մը չուրջ։

Նման հանդիսութիւններ նաեւ տեղի ունեցան Իրաքի այլ հայաչատ կեդրոններէն՝ Քէրքիւկի եւ Պասրայի մէջ։

Վերոյիշեալ գաղութներու մէջ Սրբազան Հօր տուած հովուական այցելութիւնէն օգտուելով, տեղւոյն Թագաւոր Խորհուրդները եւս դնահատանքի երեկոյթներ կազմակերպած էին իրենց չրջանաւարտ զաւակներուն համար։ Քէրքիւկի մէջ 15, իսկ Պասրայի մէջ 34 ընթացքաւարտներ կային։ Սրբազան Հայրը տուաւ իր յորդորները եւ ապա յաչանուէրներ բաժնուեցան չրջանաւարտներուն։

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՀԱՅՑՈՑ
ԻՐԱՔԻ

Պաղտատ, Յուլիս 30

Օրհնեալ կանուխ ժամերէն խակ, Ամթերտամէն, Ամսթրտամէն, Հայրընէն, Պարըսընէն եւ այլ հեռաւոր արուարձաններէն անօրինակ հոծ բազմութիւն մը փութացած էր լեցնել տեղւոյն այս պատմական, փառաւոր եւ ընդարձակ տաճարը։ Գրեթէ հին Հայաստանի անբաժան չրջաններէն՝ Սասունէն, Սղերդէն, Շերնաքէն, Տիգրանակերտէն, Սեբաստիայէն, Կեսարիայէն եւ այլ գիւղերէն վերջերս խումբ առ խումբ գաղթած, հայ ժողովուրդին վերջին բախտագուրկ մնացորդացն էին անոնք, որոնք եկած էին զէթ հանդչելու հոլանտական հիւրընկալ երկրի երդիքին տակ աչխատելու, իրենց զաւակներն ու թոռնիկները մեծցնելու եւ զարգացնելու, տեւականացնելու իրենց գոյութիւնը, հոս գտնել առանց եկեղեցիի եւ գպրոցի, եւ սակայն այսօր Պոլսէն, Լիբանանէն, Պարսկաստանէն եւ այլ երկիրներէ գաղթող հայ հաւատացեալներուն հետ մէկտեղուած կ'ապօթէին այս պատմական տաճարին մէջ եւ խոր երկիւղածութեամբ կը հետեւէին արարողութիւններուն։

Օրուան պատարագիչը խօսեցաւ իր չինիչ եւ տպաւորիչ քարոզներէն մին, բնական առնելով Յովհաննէսի Աւետարանէն «Որ պինչ ասիցէ ձեզ արասջիք» հատուածը, որով խօսեցուց Առաքեալները, որուն հնազանդեցան սպասաւորները, թակոյկները ջրով լեցուցին եւ ջուրը գինիի վերածուեցաւ Կանա Գալիլեացիներու հարսանիքի այդ տան մէջ ուրախութիւնը տեւականացաւ։

Արարողութեանց աւարտին՝ հաւատացեալներուն կողմէ առաւօրէն ընծայաբերուած աւանդական Խաղողօրհնէքը կատարուեցաւ եւ ծրարիկներու մէջ բաժնուեցաւ։ Տեղի ունեցաւ նաեւ ընդհանուր հոգեհանգստեան պաշտօն գաղութիս եւ հեռաւոր արուարձաններէն անդարձ մեկնող բարի հոգիներուն համար, որոնք գժբախտութիւնը ունեցած էին օտար բայց հիւրասէր հորիզոններու տակ դանագան գերեզմանատուներու մէջ հոգին յանձնուելու հեռու իրենց սիրելիներու հոգակոյտերէն։

Քահանան կատարեց նաեւ կարգ մը մկրտութիւններ։

Հուսկ յետոյ, եկեղեցւոյ հանդիպակաց սրահին մէջ ճոխ սեղան մը սարքուեցաւ մկրտեալներու ծնողքներէն Տէր եւ Տիկին Ի. Սարըճանեանի կողմէ։ Կը նախագահէր Աւագերէց Հայրը, որ իր կարգին իր քով հրաւիրեց եւ սեղանակից ըրաւ քաղաքին ծանօթ եւ ամենաերէց ազգայիններէն Պ. Գինեպանեանը եւ իր հայախօս կինը, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ նուիրեալ հովիւը։ Հոս եւս տեղի ունեցան կարճիքի փոխանակութիւններ հոգեւոր եւ ազգային հարցերու մասին։

Մովսէս Ա. քհնյ. ինչպէս իր քարոզին մէջ, այս անգամ եւս այստեղ յանձնարարեց բաժանորդագրուիլ մեր ամենատարածուն օրաթերթերէն զէթ միոյն եւ կարդալ զայն սեղեակ պահուելու համար մեր ազգային կեանքին։ Զի բաւ ան, օրաթերթերն ալ մէկմէկ չրջուն եկեղեցիներ եւ գպրոցներ են, սիրենք զանոնք եւ աչխատինք տանելի կեանք մը ապահովել անոնց։ Ժամերը յառաջացած ըլլալով, հանդէսը փակուեցաւ Տէր հօր՝ «Պահպանիչ»ով եւ ներկաներու միաբերան երգած «Հայր Մեր»ով։

Մ. Ա. Ք. Գ.

Աչքերս գոցել ու քնանալ կ'ուզեմ, ոտքերս կարծես թէ պիտի վախեմ։ Կ'ուզեմ ամէն ինչ մոռնալ ու զգայարքներ պահել։ Երթան ու առանձին թողուն զիս։ Ուրիշ օր մը, զարձեալ կը խոհրդածեմ այս մասին, բայց այսօր, վերջը չը բաւէ։ Նոյնիսկ կրնամ հրել ձեռքը Մաթիներկին, որ երեսներս կը չոյէ ու զգաստացին կը խօսի.

– Հայրիկ, խօսք տուր, սիրտդ պիտի չնեղես։ Խօսք տուր, ինչ կ'ըլլայ...։

Բայց ո՞վ է ըսեր որ այս ճայնին մէջ ալ չկայ այնքան տառապանք, որքան իմ լուռեցանս մէջ։ Ո՞վ է ըսեր որ ցորեկ աւելի քիչ կը տագնապի, քան թէ գիշերը։ Ես իրաւունք ունի՞մ կրկնապակելու ողբերգութիւնը։ Մանո՞ւկ եմ։ Ես չի՞մ պիտեր, որ մէկ հատիկ աղջիկս արդէն չարաքներէ է վեր գիշեր ցերեկ իր ամբոխէը լուրը լինի հազորդելու համար։ Ես չե՞մ կրնար հասկնալ, որ Ռուբիկս ամբողջ օրը թունաւորուեցաւ, այն Ռուբիկս՝ որ այդքան ուրախութեամբ եկած էր իր մեծ հայրը տեսնելու։

Օ՛, Աստուածային հանդարտութիւն։ Իմ մէջ խաղաղութիւն մը կը զգամ հետզհետէ։ Թերեւս անհատապալի։ Աչքերս կը բանամ, չուրջս կը նայիմ ու Ռուբիկը կը փնտռեմ։

– Հոս եկուր, կ'ըսեմ։ Քովս նստէ նայիմ։

Ցանցաւորի մը նման կու գայ։ Ես որքան կ'ուզէի գոնէ անգամ մը կարենալ զործածել զոյգ թեւերս ու կուչս ու կուռ սեղմել զայն կուրծքիս։ Մէկ ձեռքով կը չոյեմ անոր ոսկի մազերը, կը ժպտիմ ու կ'ըսեմ.

– Գիտե՞ս, ես անգլերէնն կը հասկնամ քանի մը բառ։ Քիչ առաջ ժամանակ չէը– պեցիր որ պատասխանեմ։ Կուտ մորնինկ բարի լոյս կը նշանակէ, բարի առաւօտ։ Թէյսըլն ալ գիտէի...

Ռուբիկ չի փոխադարձեր խնդուքս։ Գլուխը հակած, կը սպասէ յանցաւոր եւ անտրամադիր։ Սիրտ չունի կատակելու, չարունակելու խօսակցութիւն մը որ այնքան ողբերգականօրէն ընդմիջուեցաւ։ Ես կը պնդեմ, եւ որպէսզի փոխուի մթնոլորտը, կը չարունակեմ.

– Բայց նայէ, հոգիս, իմ գիտցած անգլերէնս յիսուն բառէ աւելի չէ։ Գիտե՞ս թէ ինչ կը նշանակէ ասիկա։

Ռուբիկ գլխովը ոչ կ'ըսէ։

– Ասիկա կը նշանակէ թէ դուն պիտի ստիպուիս ինծի հայերէն դրել քու նամակներդ։

Ռուբիկ գլխովը այո կ'ըսէ ու կը սկսի հեծկլտալ։

– Երբեք մի մոռնար։ Ազուոր նամակներ պիտի դրես ինծի։

Սաթենիկ կը միջամտէ.

– Հայրիկ, կ'ըսէ։ Կարծես թէ վաղը կը մեկնինք։ Դեռ հոս ենք... դեռ չատ երկար հոս ենք...։

Այո, գիտեմ որ հոս են դեռ։ Հոս են դեռ, թէեւ հիմա մեկնեցան ու գացին։ Գացին հազար անգամ համբուրելով զիս, ազջիկս ու թոռնիկս։ Գացին ու ես քաջութիւն չունիմ նայելու Տիկին Ալիսին կողմը։ Քիչ մը ժամանակ պէտք է անցնի, որովհետեւ այսօր երկրորդ Ցունուար 4 մրն է ինծի համար։ Քիչ առաջ պանտնի նոր կեդեւի մը վրայ կոխեցի ու ինկայ։ Եւ այս անգամ, այն թակարդը որ լարուած էր ոտքիս տակ, իրեն թիրախ ընտրած էր ոչ թէ ուղեղս, այլ սիրտս։ Ու եթէ ուղեղս կրցաւ տոկալ, վերապրիլ, սիրտս ալ անկասկած պիտի կարենայ նոյնը ընել։ Միայն թէ քիչ մը ժամանակ, քիչ մը համբերութիւն։ Ես գիտեմ, ես կը սեպնեմ զայլիքը։ Պարտութիւնը գոյութիւն չունի, որքան ատեն որ չընդունինս զայն։ Ու երջանկութիւնը միշտ երջանկութիւն է, որքան ալ նահանջէ, որքան ալ հարուած ստանայ։ Կը բաւէ որ կարենաս զայն ապրեցնել։ Մնուդ տաս անոր, չթողուս որ կուլ տրուի գժբախտութեան կողմէ...։

Ի՞նչ։

Աստաստաղիս վրայ սաւառնակ մը ահա այժմէն թռչիլք կ'առնէ։ Թռչիլք կ'առնէ ու քանի մը անգամ կը չրջի օգակայանին վերեւ, կարծես չուզելով հրաժեշտ առնել, հեռանալ։ Ինծի այնպէս կը թուի նոյնիսկ, որ մէկը թռչկինակ կը չարժէ անոր պատուհաններէն։ Յետոյ սաւառնակը զարձեալ վայրկեան կ'ընէ ու կը թռուի պետին։ Այն ատեն կը նշմարեմ որ սաւառնակը սաւառնակ չէ, այլ ճանճ մը։ Մէկը՝ ամէնօրեայ իմ ճանճերէս, զոր ես չիսթեցի սաւառնակի մը հետ։

Ճանճերը անձնասպան կ'ըլլա՞ն։ Ճանճերը անձնասպան չեն ըլլար։

Ես զատապարտուած եմ ապրելու...։

(Շար. 92 եւ վերջ)

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ ԺԵ· ՅԱՆԿ

	Ֆ· Ֆ·
Պուք Պէլ–Էոի Մ.Ը· Մխիթարեան	50·000
Տէր եւ Տիկին Ժաք Մելքոնեան	5·000
Տէր եւ Տիկին Ա· Ալթունեան	3·000
Պ.Ը· Օտաոյի եկեղ· կրօն· Ընկ·	2·500
Մարթիկի Հայկ· Մխիթարեան	2·100
Տէր եւ Տիկին Ժ· Ճնգիկեան, Ա· Զորպաճեան, Տէր եւ Տիկին Ֆ· Խօրէնքեան	1000ական
Լ· Տեւանեան, Բ· Շահպազեան, Տէր եւ Տիկին Պ· Մերիքեան, Տէր եւ Տիկին Փ· Կարապետեան	500ական
Տիկին Ա· Հոթոթեան	250
Ս· Տէր Մինասեան, Տիկին Ա· Անանաքեան, Ա· Ալֆինեիթօ, Մ· Զորպաճեան, Ժ· Զորպաճեան, Տիկին Պալանցեան	200ական
Տէր եւ Տիկին Ժ· Ցովհաննէսեան, Ժ· Թանապաչեան, Տէր եւ Տիկին Է· Ղազեան, Ա· Ղաչատուրեան, Ռ· Զաթալեան	100ական

Կ· Փոլոտեանի մահուան առթիւ· – Ս· Տէր Մինասեան 200, Մանկեան եւ Ղաչատուրեան ընտանիքները 50ական:

Քէօրօղլեանի մահուան առթիւ· – Ա· Շեխիկեան, Տէր եւ Տիկին Տէր – Մինասեան 200ական, Տիկին Հ· Շալճեան 100:

Մարգրիտ Կարնեանի մահուան առթիւ· – Տէր եւ Տիկին Ճարայեան 200:

Գումար՝ 71·550
Մարսէյլի նախորդ ցանկերու

Գումար՝ 311·770

Ընդհ· Գումար՝ 383·320

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Ղազէ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ն· Տօնապետեանէ 1000 Ֆ· իրենց հօր՝ Շաւարշ Ղազարեանի մահուան առթիւ եւ իրենց մօր՝ Թագուհի Ղազարեանի յիշատակին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ· 28-ին:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝

ՆՈԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ
(գունաւոր)
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ Խաչուհիներուն:

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտաոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս ֆիլմ մը՝ «Աբրնապարտը»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

CEREMONIE DU 42e ANNIVERSAIRE DE LA LIBERATION

L'A.N.A.C.R. et sa Filiale arménienne

CELEBRATION DE LA LIBERATION DE PARIS
Samedi 30 août à 16 heures
PLACE DU 18 JUIN - Métro Montparnasse

Rassemblement à partir de 15 h 30
rue de Rennes

Face aux complices des falcificateurs turcs de l'Histoire, s'opposant à la reconnaissance du génocide arménien, l'Amicale des Anciens Résistants Arméniens invite ses compatriotes à manifester par leur participation à ces crémonies, leur fidélité active à la mémoire des martyrs de la Résistance, dont ceux du réseau arménien, et à leur engagement au service de la FRANCE ET DE LA CAUSE ARMENIENNE.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահազդ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանտուք	300	(355,80)
Մկնունդ	300	(355,80)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷ·ՎԷ·Ա· (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ· գումարը):
Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող) մահազդներու պարապային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:
Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱԽԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր անդամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ, Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայրը· -
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայ 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին համար արուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւատու անդամներէն, որ անձնապէս Ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդագիրը յանձնեն Հ· Բ· Ը· Մ· Միութեան ընդհանուր տնօրէնին կամ զանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին· -
Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1·- *Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:*
2·- *Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր հաշուեքննութեան:*
3·- *Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական վարչական ժողովի:*
4·- *Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:*
5·- *Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:*
6·- *Գնահատանքի բանաձեւեր:*

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ· ՎԱՐՉ· ԺՈՂՈՎԻ
Պ· ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ — Ա· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր — Ատենապետ
1986, Մայիս 8
Սետլ Պրուֆ, Ն· Ճ·

ԾԱՆՕԹ·· Կը խնդրուի իրաւասու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձնապէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին, իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւասու անդամներ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

Վերամուտ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ· ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԻՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1986 / 87 տարեշրջանի վերամուտը Զորեքշաբթի Սեպ· 10, առաւօտեան ժամը 9–ին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 9–էն 12, կէսօրէ վերջ 14–էն 16 եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14–էն 16·30:

Փափաքողները կրնան օգտուիլ երթեւեկի ապահովութենէն եւ Զորեքշաբթի կէսօրուան ճաշէն:

Յաւելեալ տեղեկութեանց եւ արձանագրութեանց համար վերամուտի թուականէն առաջ, դիմել Ազգային Տան գրասենեակը / ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆԸ /

Հասցէ՝
40, rue de Lübeck – Tél· 78 – 60 – 47 – 18

×

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ· Բ· Ը· Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զորեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երդի դասընթացքները կը վերսկսին՝

Զորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին

Ակնթ Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝

45 - 20 - 03 - 18 թիւին

Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10ին, Զորեքշաբթի օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն· -

1· -Հայոց լեզու
2· - Հայոց Պատմութիւն
3· - Կրօնի
4· - Հայկական երաժշտութիւն
5· - Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵՂԼՄԱԶԵԱՆի:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Զորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 - 17ի միջեւ:

Օթոքարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին վրդ· Պետճեանի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ· -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ընթերցասէր Օղնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՌՈՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻԷ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
30-31
SAMEDI-DIMANCHE
30-31 AOUT
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

ՀԱՐԻ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.301
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.301

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վիլի ՊՐԱՆՏ, 72 տարեկանին, սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ Վերընտրուեցաւ, Նիւրէնպէրկի մէջ, ուր ժողովն ունեցաւ կուսակցութեան համագումարը: Վիլի Պրանտ, որ արեւմտեան Գերմանիոյ սոցիալ – դեմոկրատ առաջին վարչապետը եղած է, հայրն է նաեւ իր տիպին «Օսթ – փոլիթիք»ին, այսինքն ազնիւ բայց քաղաքականութիւն մը համապատասխար աշխարհին հետ:

ՏՐԱՆՍԻ օրէ օր կը ծերանայ, այսինքն ոչ գործօն բնակչութիւնը կ'աւելնայ, ինչպէս նաեւ առանձին անձերու թիւը: Այսպէս վիճակագրական Ազգ· Հիմնարկը յայտնի) 2000 թուականին համար բաւական մտայղ նախատեսութիւններ կ'ընէ: Այն ատեն վեր անձերը 12 միլիոն պիտի ըլլան: Ներկայիս համեմատութիւնը 18% է, 2000ին 28%ի կը հասնի: 85 տարեկան եւ աւելի անձերու թիւն ալ 2 ու կէս միլիոն կրնայ ըլլալ: Ամուսնութեանց նուազումը եւ այլ պարագաները պատճառ են նաեւ որ առանձին մնացած անձերու, որեւէ տարիքի, թիւը զգալի չափով մը կրէ:

ԼԻՊԼԲԱՍԻՈՆ, Մաթէնէն հազ պիմպիճ պիտի փոխէ Սեպ· 2–ին: Այս ատենի Սերժ Ժիւլի կը բացատրէր իրենց հետապընդած նպատակը Մաթէնի մէջ: Թերթին աւելի մակագինի քնոյթ պիտի տըրուի, օրը՝ 48–էն 64 էջ: Ժիւլիի համաձայն ինչ որ անպլեսաքսըն նկարագիր տայ Ֆրանսական մամուլին դրական է: Հակառակ երեւոյթին այն է նաեւ Լիպէի, որ իր համբաւն ու վարկը համապատասխան տարածում չեն ապահոված, քանի որ տարածումը 165 հազարը չէ անցած 1985ին:

Ժ. ԼԸՔԱՆԻԻԻ բարկացած է եւ խիստ կերպով կը ձաղկէ անձնական փառամոլութիւնները, հին կարօտները եւ խաղերը: Պարզ է, որ ԻՒ – ՏԻ – ԼՖ–ի նախագահին բարկութիւնը Ժիւքարի դէմ է եւ չի վարանիր ըսելու՝ «Այս խառնիճաղանճին վրայ մխայն այն կը պակսի որ ես ալ նախագահական թեկնածութիւնս դնէի»···, ինչ որ, իրաքին մէջ, դըներու ձեւ մըն է: Ուռուցաւ սակայն, որ մեծամասնութիւնը միայն մէկ թեկնածու պիտի ունենայ 1988–ին: Շիրաք, Պառ, Ժիւքար· ո՞վ տեղի պիտի տայ:

ԼՕՐԱՆ ՖԱՊԻՒՍ, նախկին վարչապետը հարցազրոյց մը տուած է Մաթէնի, ուր կ'անդրադառնայ նոր վարչակարգին հինգ ու կէս ամսուան քաղաքականութեան: Իրեն համար, կառավարութիւնը աւելի կը քանդէ քան կը չինէ եւ բոլոր մարզերուն մէջ ալ, ամէն ինչ դէշ կ'ընթանայ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՅՈՑՑԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ

Քիւրտերուն ցոյցերը Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ (հոն կ'ապրին շուրջ 300·000 Քիւրտեր) կը շարունակուին: Օգս· 19–ին խումբ մը Քիւրտեր կիսընկ քաղաքապետ Լօթհար Շուլերի (ԷՍ–ՓԷ–ՏԷ) գրասենեակը մտած եւ լրմէ պահանջած են, որ հանրութեան խօսք Թրքական ռմբակոծումներուն մասին: Նոյն օրը ցոյցեր կազմակերպուած են նաեւ Օլտընպուրկի եւ Համպուրկի մէջ: Իսկ շուրջ 20 Քիւրտեր Ֆրանքֆուրթի երկաթուղիի կայարանին մէջ գտնուող Թրքական սրճարանի մը մէջ թռուցիկներ բաժնել ուզած են, որու ընթացքին բախումներ տեղի ունեցած են: Քիւրտերը լախտերով ուժոց մը քաշած են սրճարանի տիրոջը եւ սպասաւորներուն: Նիւրնպերկի մէջ ալ խումբ մը Քիւրտեր ԷՍ–ՓԷ–ՏԷ–ի կեդրոնը գրաւած են:

Օրերս ցոյցերը կը շարունակուին, օրուան նիւթը այս անգամ Ֆարուք Պօզքուրթի ձերբակալումն է («Ցառաջ», Օդոստոս 23 / 24): Քիւրտերը կը պահանջեն անոր ազատ արձակումը եւ նաեւ Համպուրկի Ներքին Գործոց ծերակուտական Ալֆոնս Փաւելչիքին հրաժարումը: Սոյն նպատակին կը ծառայէին Օգս· 25–ի Շաբաթ-Կիրակի, Հանովրի, Պոխումի, Սարպրիւքընի եւ կարգ մը այլ քաղաքներու ԷՍ–ՓԷՏԷ–ի կեդրոններու գրաւումը, Քիւրտերուն հետեւողականութիւնը սկսած է տալ իր առաջին պտուղները· ԷՍ–ՓԷ–ՏԷ–ն համաձայնած է կանոնաւոր տեսակցութիւններ ունենալու Քիւրտերուն ներկայացուցիչներուն հետ:

Հոս կ'արժէ յիշեցնել թէ ասկէ քանի մը ամիսներ առաջ Քիւրտերը ուրիշ հարցի մը առթիւ Հիւսիսային Գերմանիոյ Ռատիոկայանին Հանովրի կեդրոնը գրաւած էին: Սոյն կայանը ատկէ ի վեր աւելի մօտէն կը հետաքրքրուի Քիւրտերուն ճակատագրով եւ պարբերաբար արձագանգ կը հանդիսանայ անոնց ելոյթներուն:

Մինչ այդ Թուրքիա բանակցութիւններու մէջ մտնել կ'ուզէ Սուրիոյ եւ Իրանի հետ, կնքելու համար համաձայնութիւն մը որ արգէն գոյութիւն ունի Թուրքիոյ եւ Իրաքի միջեւ, ըստ որուն Թուրքերը կրնան Իրաքի հողամասին վրայ ալ հետապնդել Քիւրտերը:

Ե. Կ.

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՄԱՐԶԱՒԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ

Թեհրանէն նոր ստացուած մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Օգս· 20–ի թիւէն կ'իմանանք, թէ նոյն օրը՝ առաւօտեան, Ամաքենէ Օմումի հիմնարկութեան կողմէ վերաբացուած է «Արարատ» մարզաւանը: Ծանօթ է, որ պարսկական իշխանութիւնները Յունիս 21–ին փակած էին մարզաւանը, առանց պատճառաբանութեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՍՈՆԱ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Յաւով խմացանք որ Կիրակի դիշեր, Օգս· 24–ին իր մահկանացուն կնքած է Սոնա Թօփալեան, Այրին մեր սիրելի Բիւզանդին, ինք ալ արուեստագէտ, ինչպէս իր ողբացեալ ամուսինը:

Սոնա Մարզարեան – Թօփալեան ծնած էր Ադրիանապոլիս, 1908–ին: Փոքր տարիքէն Պոլիս անցած, յաճախած ու աւարտած է Էսաեան վարժարանը:

Ընտանեօք Փարիզ կը փոխադրուէին 1924–ին, ուր Սոնա պիտի հետեւէր նկարչութեան՝ Աքատէմի տը լա Կռանտ Շօմիէռ, Քասթելուչիոյի եւ Նման վարպետներու մօտ: Սկիզբէն մասնակցած է հասարական ծանօթ ցուցահանդէսներու, ինչպէս «անկախ»ներու կամ «աշնան» սալոններու: Բազմաթիւ անհատական ցուցահանդէսներ ալ տուած է ոչ միայն Փարիզ, այլեւ Ֆրանսայի զանազան քաղաքները (Լիոն եւայլն) ինչպէս նաեւ Պոլիս եւ Պէյրութ: Իր վերջին ցուցահանդէսները տեղի ունեցան Փարիզ (Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնը) եւ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

Արուեստագէտի նուրբ խառնուածքի տէր, Սոնա Թօփալեան կ'իրարկած է պատկերաւոր (ֆիկիւռաթիֆ) նկարչութիւն մը եւ իր բնանկարներն ու ծաղիկները լաւագոյնս կ'արտայայտեն իր նկարագիրը:

1946–ին ամուսնացած էր նկարիչ – բանաստեղծ՝ Բիւզանդ Թօփալեանի հետ, զոր դժբախտութիւնը պիտի ունենար կորսընցնելու 1970 Ապրիլին:

×

Վերջին չրջանին առողջութիւնը բաւորովին խանգարուած էր: Քանի մը շաբաթ առաջ, խմբագրատուն կ'այցելէր եւ յուզումով կ'արտայայտուէր իր քայքայուած վիճակին մասին:

Ցուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները տես՝ Դ· էջ:

Մեր ցաւակցութիւնները՝ իր քրոջ՝ Մայսա Մարզարեանի եւ եղբօր՝ Նուրհան Մարզարեանի:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒԲԵՐ ԷՄՄԻԵԱՆԻ ԴԻՐՔԸ

Շաբաթկարտ տեղի ունեցող մարմնամարզութեան Եւրոպայի ախոյեանութեան մասնակցող հայ մարզիկը՝ լենինականցի Ռուբեր Էմմիեան, Հինգշաբթի (Օգս· 28) օր զոյամի մրցումներուն որակաւորուեցաւ մասնակցելու ոստումի աւարտականին: Արդարեւ, որակաւորուելու սահմանը 7,90 մ· էր, Էմմիեան ցատքեց 8,24 մ·, եաին թողլով Իվանճելիսթիին (Իտալիա) 7,87 մ·, Լայեւսքին (Սորհ· Միութիւն) 7,85 մ· եւ այլ մարզիկներ: Յաջորդ օր տեղի ունենալիք աւարտականին լենինականցին ամէնէն հաւանական չաթիականը կը նկատուէր մասնագէտներու կողմէ: Արդէն Եւրոպայի մրցանիշը իրեն կը պատկանի:

ԿԵՂԾԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՃՇՄԱՐԻՏ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԼՈՅՍԻ ՏԱԿ

ԲԱԳՐԱՏ ՈՒԼՈՒԲԱԲԵԱՆ

Բ.

Ցիշենք, որ ամենահնագոյն ժամանակներից ի վեր հայ ժողովուրդն իրեն կոչել է Հայ, նկատի առնելով լեզուն՝ հայերէնը, որով խօսել է եւ «Հայ»ը – «Հայաստան» է յիշել այն երկիրը, որի ափերն է եղել ինքը՝ հայ ժողովուրդը: Եւ օտարներն էլ ԱՐՄ – ԱՐՄԵՆ են կոչել հայերէն խօսող ցեղին, ԱՐՄԱՆԻ – ԱՐՄԻՆԱ ԱՐՄԵՆԻԱ՝ այդ ցեղի երկիրը: Ք. Ա. 3–րդ հազարամեակից սկսած էլ հարեւան քաղաքակրթութիւնների հնագոյն գրաւոր աղբիւրների մէջ յիշատակուած են այդ երկակի ցեղանունն ու երկրանունը:

Այս անունները ժամանակավրէպ մի երեւո՞յթ էին, որ պիտի անհետ կորչէին յետագայ դարերում: Ո՛չ, ներանցով լինքն է Ք. Ա. 2–րդ հազարամեակը: Այս հազարամեակում երկու անգամ վիթխարի վերելք ու ծաւալումներ ապրած Աստղի – Խեթական պետութեան դահակալները իրենց սեպագրերում հաղորդում են, որ զարեր չարունակ իրենց հարեւանութեամբ, Վանայ լճի արեւելեան ափից մինչեւ Սեւ Ծովի ափերը տարածուած գոյութիւն է ունեցել մի պետութիւն, որի անունը Հայասա է եղել: Եւ այս անունն էլ, մասնագէտների աներկբայելի բացատրութեամբ կազմուած է «Հայ» ցեղանուանական հիմքից ու «ասա» տեղանուանական (խեթերէն) վերջաւորութիւնից: Հասկանալի է, որ եթէ այն հայրավարի դարձնենք, կը լինի «Հայք» կամ «Հայաստան»:

Այստեղ, ի միջի այլոց, պիտի միայն դարմանալ, թէ հայերէն մասնագիտական գրականութեան մէջ ինչո՞ւ «Հայասա»յի տեղ չի գործածւում «Հայք» կամ «Հայաստան», երբ այդ գրականութեան հեղինակները Հայեր են, գրում են հայերէն եւ, մանաւանդ, հայ ընթերցողի համար:

Ասում են՝ այդ ժամանակների համար դեռ պարզուած չէ՝ Հայասան եղե՞լ է Հայք, այսինքն՝ ունեցե՞լ է հայ բնակչութիւն, թէ՞ ոչ:

Բայց չէ՞ որ խեթերի «Հայասա»ն պարզապէս նշանակում է «Հայի երկիր»:

Նաեւ ասում են՝ Հայասա երկրին վերաբերող խեթական աղբիւրներում չի պահպանուել որեւէ անուն, որի հայկականութիւնը բացայայտ լինի եւ վկայի երկրի հայ բնակչութեան առկայութիւնը:

Բայց չէ՞ որ խեթերի սեպագրերը խեթերէն են եւ ոչ թէ հայերէն, գրուած են հայերէնից անտեղեակ խեթերի կողմից: Եւ մեր պատմութեան բազմադարեան փորձից էլ յայտնի է, որ օտարները մեր տեղանուններն ու անձնանունները միշտ օգտագործել են կամ թարգմանաբար, կամ էլ այնպէս են աղաւաղել, որ բնագրերը վերականգնելը պարզապէս դառնում է անհնար: Օրինակ, եթէ յարակից օժանդակ նիւթերը չլինէին, ո՞վ կարող էր ենթադրել, թէ յունական աղբիւրների Սոֆենան մեր Ծոփքն է, Բոսորոպեան՝ Վասպուրականը, արարների կողմից ձուռնա կոչուածը՝ մեր Գառնին, Թուրքերի Ուչքիլիսան՝ մեր Էջմիածինը:

Կամ, եթէ Բեհիստունեան տարեգրութեան մէջ նշուած չլիներ, թէ Հայ են եղել Դադարշիշ զօրավարն ու Բաբելոնի ինքնակոչ թագաւորը՝ Հալդիտայի որդի Արախան, այն ո՞վ էր, որ պիտի դուշակէր, թէ այդ Դադարշիշ եւ Արախա անունների տէրերը եղել են Հայեր: Եւ առհասարակ այս ծուռ արամաբանութեան թելադրութեամբ մի՞թէ մենք պարտաւոր ենք հրաժարուել Երուանդունիների, Արտաշէսեանների, Արշակունիների, Բագրատունիների, նոյնիսկ մեր նահանգային թագաւորութիւնների ու նրանց դահակալների հայկականութիւնից: Եւ դա այն պատճառով միայն, որ նրանք բոլորը կրում էին ոչ հայկական անուններ:

Խեթական պետութիւնը կործանուել էր Ք. Ա. 13–րդ դարի վերջում: Դրանից յետոյ Հայքի մասին վերստին սկսեցին տեղեկութիւններ հաղորդել ասորեստանեան սեպագրերը: Այսօրինակ աղբիւրներից առայժմ յայտնի առաջին վկայութիւնները պահուում են Ասորեստանի Թագաւոր Թուկուլթի Նինուրտա Ա.ի (1243 – 1221) արձանագրութիւններում: Այստեղ Հայասա – Հայքի փոխարէն երկրի անունը Նայիրի է կամ Ուրուատրի:

Ի՞նչ անուններ են սրանք, ի՞նչ է նրանց նշանակում եւ ինչպէ՞ս են առաջացել:

Մէկ հարիւրամեակից աւելի է, ինչ պրոնականները գտնում են, որ «Նայիրի»ն առաջացել է սեմական «նայ» – «պեա» բառից ու «իրի» տեղանուանական վերջաւորութիւնից եւ «Նայիրի»ն բացատրում են իբրեւ «գետերի երկիր»:

Այս բացատրութիւնը ոչ միայն չատ հաւանական, այլեւ պարզապէս միակ ճշմարիտն է, եթէ նկատի առնենք, որ Ասորեստանի նուաճող թագաւորները սկզբնապէս գործ են ունեցել Հայքի ծայր – հարաւային շրջանների՝ Տիգրիսի ու Եփրատի վերին աւազանների գետաւատ միջուխայրի հետ, ուստի եւ երկիրը կոչել են Նայիրի – «գետերի երկիր»: Յետագայում, երբ ասորեստանեան նուաճումների երթուղին միրճուեց Հայկական բարձրաւանդակի խորքերը, եւ երեւաց լեռնաստանն իր երկնաքեր գագաթներով, սեպագրերի մէջ երկիրն սկսեց կոչուել այն անունով՝ Ուրաշտու – Ուրարտու, որ նոյն Արարատն է՝ իր «լեռնաստան» – «լեռների երկիր» նշանակութեամբ:

Ցիշենք, որ Ուրարտու – Արարատի միւս համանիշը՝ «Մասխ»ը, եւս «սար» կամ «լեռ» բառից գոյացած անուն է: «Սխ»ը հնդեւրոպական լեզուից հնդկերէնում պահպանուած բառ է, որ նշանակում է «սար», իսկ «մա»–ն՝ «մայր» – «մեծ»: Ուրեմն, «Մասխ» կը նշանակի «մայր կամ մեծ սար», «Սխա – Մասխա»ն էլ՝ «Փոքր եւ Մեծ սարեր»:

Ի միջի այլոց, հին հայկական նահանգներից մէկի՝ Սիսականի անունը եւս կազմուած է «սխա» – «սար» հիմքից եւ պարզապէս նշանակում է «լեռնաստան»:

Ասորեստանեան սեպագրերի եւ երրայերէնի «Ուրարտու» – «Արարատ»ն ունի իր տարբերակները՝ «Ուրարտու», «Ուրուատրի», «Ուրաշտու», որոնց հետ սկզբնական շրջանում նոյն նշանակութեամբ օգտագործուել է նաեւ «Նայիրի»ն: Անկասկած է, որ այս անունները տրուել են խեթական աղբիւրների Հայասային եւ զարգացել ուրիշ բան չէին կարող նշանակել, քան նոյն Հայք երկիրը:

Ուշագրաւ է, որ բուն Հայքի տէրերն իրենց երկիրը կոչում էին Նայիրի, բայց նաեւ Բիաինա, որ բացատրւում է «Բիային (Վան) քաղաքի երկիր», քանի որ պետութեան մայրաքաղաքն էր դարձել նորակառոյց Բիային – Վան քաղաքը: Այ՛, Նայիրի, Բիաինա, բայց երբե՛ք Ուրարտու, եթէ հաշուի չառնենք առ այսօր յայտնի միակ դէպքը՝ այն երկրագրեան սեպագիրը՝ պահուած Թուխուզաւայից, որի աքքադական բնագրում Ռուսա Ա.ը (835 – 713) նորխուռիերէնի «Բիաինա»յի փոխարէն գրել է «Ուրարտու»:

Ուրեմն, մեր հայրենիքին տրուած անուններից «Նայիրի»ն նշանակել է «գետերի երկիր», «Ուրարտու» – «Ուրաշտու» – «Արարատ»ը՝ «լեռների երկիր», «Բիաինա»ն՝ «Բիային – Վան քաղաքին երկիր»: Միայն «Հայք» – Արմենիա»ն է, որ կապ ունի երկրի բնակչութեան ցեղային պատկանելութեան հետ, այսինքն՝ նշանակում է «հայ կամ արմէն ժողովրդի երկիր»: Մնացածները երբեք ցեղանուանական ոչ մի իմաստ չեն արտայայտել եւ նոյնիսկ ոչ մի նշանակութիւն էլ չունեն վարչական – քաղաքական հարցեր պարզելու համար, քանի որ նրանք (Նայիրի, Բիաինա, Ուրարտու – Արարատ) հետեւանք էին ոչ թէ երկրի ցեղային խմբերի կամ նրանց վրայ իշխանութիւն հաստատած քաղաքական կազմաւորումների փոփոխութիւնների, այլ մեր հայրենիքի հնագոյն վիճակի եւ իրողութիւնների մասին **խօսող տարբեր** լեզուների յորջորջումներն են՝ իրենց տեմինաչինական առանձնայատկութիւններով:

Հետեւապէս, պատմական իրականութիւնն են ազատագրում այն ուսումնասիրողները, որոնք այդ անունների մէջ տեսնում են ցեղային պատկանելութեան որոշիչներ եւ սկսում են խօսել, այսպէս կոչուած, ուրարտական ցեղերի, կամ նոյնիսկ ուրարտ ժողովրդի, բիաինական կամ նայիրեան ցեղերի ու ցեղային միաւորումների մասին:

Այս քնութիւնից պէտք է եզրակացնել, որ յիշատակուած բոլոր անունները՝ Հայք, Արմենիա, Հայասա, Նայիրի, Ուրարտու, Բիաինա՝ իրենց տարբերակներով հանդերձ, հին Հայաստանի անուններն են: Նրանք նոյն նշանակութիւնն ու իմաստ ունեն այն տեսակէտից, որ վերաբերում են նոյն երկրին: Չնայած տարբեր պատմաշրջաններ ներկայացնելով արուած են եղել տարբեր տարածքային ընդգրկումների: Օրինակ, չատ հասկանալի է, որ ասորեստանեան սեպագրերում յիշուած Հայք – Արմենի երկիրն աւելի փոքր ընդգրկում է ունեցել, քան խեթական աղբիւրների Հայասա – Հայքը: Նայիրին՝ աւելի ընդարձակ էր, քան Հայասա – Հայքը: Բիաինա – Ուրարտուի կամ Արարատեան թագաւորութեան ծաւալումներին քայլ առ քայլ կարելի է հետեւել նրա արքաների սեպագրերով: Ամենակարեւորը կորիզն է՝ «Հայք – «Արմենիա»ն, որի տարբերակներն են մնացած բոլորը: Եւ այս մնացածները պատմական հետազօտութիւններում օգտագործելիս պիտի զգոյշ լինել՝ հակապատմական եզրակացութիւնների չյանգելու համար:

Օրինակ, պատահում է սեպագրի այն տեղեկութիւնը, որ ասում է՝ Նայիրին ունէր 60 թագաւորութիւններ, բացատրում են իբրեւ վկայութիւն 60 ցեղերից կազմուած պետական միաւորի մասին: Սա, ի հարկէ, կոպիտ սխալ է, քանի որ սպրիւրը խօսում է լոկ գաւառական եւ նոյնիսկ առուել մանր վարչական միաւորներից:

Շատ անհետեւողականների տեղիք է տուել նաեւ «Ուրարտու» անունը: Որոմանք գրան այնքան մոլորութիւններ են խառնել, որ ուրիշներն էլ կարծում են, թէ միակ վերկութիւնն այն է, որ ի սպառ մոռացութեան տրուել օտար, տեղբնիկներին միանգամայն խորթ «Ուրարտու» անունը, եւ մասնագիտական գրականութեան մէջ օգտագործուին նրա տեղական ու հարազատ համանիշները՝ Նայիրի, Բիաինա, Արարատ:

Եւ, իսկապէս, եթէ «Ուրարտու»ն մեր «Արարատ»ի օտար հնչումն է, ապա ի՞նչ մի մեծ մեղք կը լինի, որ մենք նախընտրենք մերը, հարազատը, հասկանալին եւ չկառչենք օտարին ու այն աչքի փուշ դարձրած՝ սկսենք խարխափել հին պատմութեան բաւիղներում:

Գալով երկրի բնակչութեան լեզուի հարցին, ցաւով պիտի նշել, որ այսօրեայ բաւական ջուր ու արիւն են պղտորում սխալ պատկերացումներն ու բացայայտ մոլորութիւնները:

Վերը ես յիշեցի Գ. Պատկանեանին, որը համոզուած էր, թէ Վանի թագաւորութիւնը հայկական է եղել, նրա բնակիչները՝ հայ, իսկ լեզուն, որով նակիչութիւնը՝ հայ, իսկ լեզուն, որով պրուած են նրանց սեպագրերը, հայերէն չէ կամ այն հայերէնը չէ, որ գիտենք **այսօր**:

Արդէն տատիճանաբար հեռանում է նաեւ սեպագրերի վրայի մչուշը: Հիմա որոմանք գտնում են, որ Հայասայի սեպագրերի լեզուն խուռիերէնի մի տարբերակն է՝ նորխուռիերէն:

(Շար. 2)

ՖԵՏԵՐԻՔՕ ԿԱՐՍԻԱ-ԼՈՐՔԱ

– ԿՐԱՆՆԱՏԱՑԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՐԴԸ –

Բանաստեղծը, որու եղերական մահուան յիսնամեակը կ'ոգեկոչուի, ծնած է Փուէնթէվաքերոս, Կրանատա, 1899–ին: Հին աւանդութեանց սէրը առած է Մանուէլ ան Ֆալայէ: 1919–ին, երբ կը հաստատուի Մատրիտ, նախ կը հետաքրքրուի սպանական յառաջապահ գեղարուեստական հետազօտութիւններով –երաժշտութիւն, թատրոն, նկարչութիւն–: Այդ շրջանին, ազգ. մշակոյթը կը փորձէ ներմուծել եւրոպական մշակոյթին մէջ, առուգելու համար նաեւ թէ Սպանիա ի՞նչ կը կրէ իր մէջ, որպէս ինքնատիպ ճակատագիր: Կը յաճախէ շրջանակը մտաւորականներու, որոնք Սպանիա կը փոխադրեն ապագայապաշտ, տատայական եւ դերիրապաշտ փորձեր՝ Տալի, Պիկասսիէլ: Ուր որ ալ ըլլայ, կապը չի խզուիր Կրանատայի հետ:

×

Ի՞նչ մնացած է Կրանատայի մէջ կարմիր-Լորքային. հոն՝ ուր հետքերը կան տակաւին իր անցքին. այդ քաղաքին մէջ, զոր բանաստեղծը կ'ատէր բուռն սիրով մը, եւ որուն մօտ սպաննուեցաւ 1936–ի Օգոստոսի օր մը:

Սան – Վիսէնթէի մէջ սպիտակ տուն մը կայ ծաղիկներով ու կանանչութեամբ շրջապատուած: Լորքայի բնտանեկան պարագաներէն մանրակազմ կին մը երբեմն կը բանայ գային այցելուներուն:

Ներանցքի մը ծայրը կը գտնուի բանաստեղծին սենեակը, դրեթէ ամբողջովին գրաւուած հսկայ գրատեղանով մը: Դիմացը բազկաթոռ մը, պատին վրայ Պարագայի մէկ որմազդը. համալսարանականներու այն շրջուն թատրոնը, զոր կը դեկավարէր Լորքա:

Մանրակազմ կինը կը քաշէ անկողնին ծածկոցը, շարժումով մը կը շտկէ բարձր ու կը բանայ պատշգամին դուռը: Դաշտերն են չուրջ բոլորը.

«Երբ ես մեռնիմ
պատշգամս բաց թող մնայ
տղան ճարիճօքներ կ'ուտէ
(պատշգամէս կը տեսնեմ գայն)
Մշակը ցորեն կը հնձէ
(պատշգամէս կը լսեմ գայն)
Երբ ես մեռնիմ
պատշգամս բա՛ց թող մնայ:

Լորքա եւ Կրանատա: Սիրոյ ու տեսլութեան պատմութիւն մը: 1916 – 1936 բանաստեղծը յաճախ կու գայ հոս, որ անցած են իր կեանքին առաջին 20 տարիները: Հակասութիւններու միջավայրն է ան Լորքայի համար, որու մասին կը գրէ.

«Դպրոցներու մէջ հակառակը կը սորվեցնեն թէեւ, սակայն աղէտալի պահ մըն է ան, երբ հոյակապ բաղաձակերպութիւն մը, բանաստեղծութիւն, աստղաբաշխութիւն, ճարտարապետութիւն ու անզուգական ընթաւարութիւն մը կ'աճեհետանայինի, իրենց տեղը զիջելու համար ագէատիկ բազաթի մը, անշճացած, քշտուառ, ուր ներկայիս կ'ապրի սպանական վատթարագոյն բաղեենութիւնը»:

Ու յետոյ կը գրէ նաեւ. «Օր մը եթէ փառքի հասնիմ, կէսը պիտի պատկանի Կրանատայի, որ կազմաւորեց ու ձեւաւորեց արարածը՝ որ ես եմ. ի ծնէ բանաստեղծ ու անկարող դարմանելու այդ ախտը»:

Դարասկիզբին, ու մինչեւ 1930, քաղաքը իր արուեստի պատմութեան բացառիկ մէկ շրջանը կ'ապրի: Երիտասարդ մտաւորականներ կանոնաւորապէս կը հաւաքուին սրճարան մը. երգահաններ, նկարիչներ, գրողներ: Անոնց մէջ չուտով կ'առանձնանայ Լորքայի բացառիկ անճնաւորութիւնը: Անոր մասին բանաստեղծ Վ. Ալեքսանդր կ'ըսէր. «Սպանիա շատ մը մեծ բանաստեղծներ ունեցած է, սակայն իր պարագային, իր անճնաւորութիւնը կր ճառագայթէր իր բանաստեղծութեան մէջ: Հանճարեղ անճնաւորութիւն մըն էր ան. անդիմադրելի էր մարմնական

տեղեկութիւնը, որ ասում է՝ Նայիրին ունէր 60 թագաւորութիւններ, բացատրում են իբրեւ վկայութիւն 60 ցեղերից կազմուած պետական միաւորի մասին: Սա, ի հարկէ, կոպիտ սխալ է, քանի որ սպրիւրը խօսում է լոկ գաւառական եւ նոյնիսկ առուել մանր վարչական միաւորներից:

Շատ անհետեւողականների տեղիք է տուել նաեւ «Ուրարտու» անունը: Որոմանք գրան այնքան մոլորութիւններ են խառնել, որ ուրիշներն էլ կարծում են, թէ միակ վերկութիւնն այն է, որ ի սպառ մոռացութեան տրուել օտար, տեղբնիկներին միանգամայն խորթ «Ուրարտու» անունը, եւ մասնագիտական գրականութեան մէջ օգտագործուին նրա տեղական ու հարազատ համանիշները՝ Նայիրի, Բիաինա, Արարատ:

Եւ, իսկապէս, եթէ «Ուրարտու»ն մեր «Արարատ»ի օտար հնչումն է, ապա ի՞նչ մի մեծ մեղք կը լինի, որ մենք նախընտրենք մերը, հարազատը, հասկանալին եւ չկառչենք օտարին ու այն աչքի փուշ դարձրած՝ սկսենք խարխափել հին պատմութեան բաւիղներում:

Գալով երկրի բնակչութեան լեզուի հարցին, ցաւով պիտի նշել, որ այսօրեայ բաւական ջուր ու արիւն են պղտորում սխալ պատկերացումներն ու բացայայտ մոլորութիւնները:

Վերը ես յիշեցի Գ. Պատկանեանին, որը համոզուած էր, թէ Վանի թագաւորութիւնը հայկական է եղել, նրա բնակիչները՝ հայ, իսկ լեզուն, որով պրուած են նրանց սեպագրերը, հայերէն չէ կամ այն հայերէնը չէ, որ գիտենք **այսօր**:

Արդէն տատիճանաբար հեռանում է նաեւ սեպագրերի վրայի մչուշը: Հիմա որոմանք գտնում են, որ Հայասայի սեպագրերի լեզուն խուռիերէնի մի տարբերակն է՝ նորխուռիերէն:

(Շար. 2)

արտայայտչականութեան կարողութիւն – ըլլ, մեծ համակրութիւնը: Անհատ կա– րզութիւններու տէր ան մըն էր ան»: *Ջուարթ մէկն էր Լորքա, անտալուզեան* աթլար մը, որ կը չարունակէ մինչա հմա– ֆնել մահուընէ առքն լսկ: «Ձեմ գիտեր թէ մահուընէ ետքն լսկ: «Ձեմ գիտեր ֆնիլու, կ'ըսէ իր քեռորդին, սակայն Լոր– ֆա ցնցիչ ուժ մըն է: Իր կեանքին, գոր– ֆին մէջ կայ բան մը, որ կ'արձագանգէ մարդոց ենթագիտակցութեան մէջ: Մեծ էթիւը անոնց, որ իրենէ գիրենէ յարաբե– րութեան մէջ կը գտան անոր հետ: Ահա' Լորքայի խորհուրդը»:

Այսօր գոյութիւն չունի այլեւս այդ արձարանը. ճաչարան մը կայ տեղը: Հը– բատարակին մեծ ծառերը կեցած են մի– այն: Ո՞ւր գտնել Լորքան: Փալանգաւոր բանաստեղծ Լուի Ռոզալէսի տա՞ն առջեւ, որ Ֆէօէրլիքոյի մէկ բարեկամն է ու մա– չէն քանի մը օր առաջ պահած զայն իր տունը: Մարիանա Փինկաս հրապարակի՞ն վրայ, որ կրանատայի մէկ հերոսուհին է ու Լորքայի մէկ թատերգութեան տի– պարը, որուն արձանը կը տեսնուէը իր պարզ պատչգամէն: Թէ գինքը պէտք է գըտ– նել արարական այն հին թաղին մէջ զոր կը սիրէր այնքան:

Ո՛չ: Կրանատայի մթնոլորտին մէջ է ան. այն ատանին, «ուր ժամերը աւելի երկար ու հաճելի են քան սպանական ու– րիշ որեւէ քաղաք, հոն՝ ուր սիրահարը կրնայ աշխարհի որեւէ անկիւնէն աւելի դիւրաշրջել հողին վրայ իր սիրածին ա– մուսինը»: կամ նաեւ այցելելով մահուան վեհամեհին նուիրուած քերթողին նը– կարներու, եւ «27–ի սերունդին երաժըշ– տութիւնը» ցուցահանդէսը:

Տակաւին քիչ բան գիտենք Լորքայի բանաստեղծական դործին մասին, սա– կայն բոլորովին կ'անգիտանանք թէ ան նաեւ նկարիչ էր ու երաժիշտ:

Լորքա եւ Կրանատա. սիրոյ ու ատե– ղութեան պատմութիւն մը: Ատելութիւն՝ ծայրայեղ կաթոլիկէ ընկերութեան մը հանդէպ, որ 1936–ի ամառնային առաւօտ մը սպաննեց զայն, աւանդական չարքին վրայ աւելցնելով արդէն համաչխարհա– յին բանաստեղծ մը: Ինչո՞ւ ատկայն: «Ո– մոյիեներ, կը պատասխանէ կրանատա– ցի վիրաբոյժ մը, փոքր ինչ անհչանա– կան, ան կը յաջողէր ամէն բանի մէջ· ան էր որ առաջին անգամ զգաց ու ար– ատայայտեց արդիականութիւնը, որ ան– ատուգեան ֆաղեցիութեան ցոյց տուաւ իր նեղմտութիւնը, անգիտութիւնը: Մէկն էր, որ իր իւիճութեան մէջ ամէնէն ա– ռին խորապէս կը կրէր խզումի մը, փո– ոխութեան մը գաղափարը: Եւ Անտա– ղիայի լճացած ընկերութիւնը չէ ներած զին այս բոլորը»:

×

Յիսնամեակի յանձնախումբը դործու– նէութեան լայն ծրագիր մը մշակած է· ցասխօսութիւններ, ցուցահանդէսներ, բանաստեղծութեան, թատերգութիւննե– րու, անդամանելի բնագիրներու եւ քեր– թողին նուիրուած բանաստեղծութիւննե– րու յատկացուած հատորի մը հրատա– րակութիւնը. Թերեզա Պէրկանզա կ'երգէ իր երգերը, կը բեմադրուին Լորքայի թա– տերգութիւնները:

Կայ նաեւ անոր նուիրուած թանգարա– նի մը ծրագիրը· ամէն բան պատրաստ է, որպէսզի Հուէրթա ատ Սան Վիչէնթա, Լորքայի ընտանեկան տունը վերածուի թանգարանի· սակայն ընտանիքին ու քա– ղաքապետութեան միջեւ անհամաձայնու– թիւններ առ այժմ պատճառ կ'ըլլան որ իրագործումը ուշանայ:

Սպանական հեռատեսիլին համար կը պատրաստուի ժապաւէն մը. «Լորքա՝ բա– նաստեղծի մը մահը»: Զայն մարմնաւորե– լու համար ընտրուած է Ռոյըլ Շէյքսփիր Քըմփէնիի» նախկիններէն՝ Ն. Կրէյս: Արտադրութիւնը պիտի արժէ 400 միլիոն փէսէթա· ցարդ աննախընթաց յատկա– ցում մը սպանական լսատեսողական մար– դին համար:

Այս բոլորը, սպաննուած քերթողին հա– մար որուն եաեւէն լացին սերունդներ· ու տակաւին, ինչպէս կը վկայէ ընտանի– քին մէկ սպասաւորը՝ «Ֆրանքոյի չէրջա– նին ծածուկ ուխտադնացութեան կու գա– յին հոս»:

×

Միսաքի հայրը՝ կարապետ Մեծատուր– եան, գործունեայ եւ խելացի մէկն էր, կը զբաղի նախ առեւտուրով, յետոյ սե– ղանաւորութեամբ: Բնաւորութիւնը՝ լուրջ, խստաբարոյ եւ ուղղամիտ: Հե– տանական կայսրութիւն մը, որուն համազ կ'ըսէին, թէ անոր հողերուն վրայ արեւը մարը չէր մտներ: Այդ կայսրութեան տե– ղը այսօր մենք բռնած ենք: Աչխարհի ա– մէն կողմը հայկական հատամնքներ կան՝ Աւստրալիա, Նոր Զելանտա, Հնդկաստան, Միջին Արեւելք, Ամերիկաներ եւ այլուր: Կրնանք ըսել որ հայ ժողովուրդին վրայ արեւը մարը չի մտներ: Բայց կարեւորը այն է՝ որ արեւը մարը չմտնէ մեր սրտե– րուն մէջ, մեր հոգիներուն մէջ: Ամէնքս ալ Լուսաւորչի թոռներն ենք: Այն է որ ամբողջ հայ ժողովուրդը քրիստոնէու– թեան լոյսով լուսաւորեց: Դժուար օրեր ապրեցանք, բայց չնորհիւ այդ լոյսին, մենք դեռ պահեցինք»: Քամփը 9·250 քա– ռակուսի մեթր հող ունի, չբնակատուած դեպատեսիլ սրահներով: Կրնայ պատսպա– րել 250 մանուկներ: Ունի յատկուածական չէնքեր, որոնք կ'օգտագործուին անատուն– ներ բուծանելու համար:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Խրիմեան Կրթական Հիմնարկութեան մէջ, Օգս· 8–ին, բա– ցումը կատարուած է Վահէ Զընտոզեան հիմնարկութեան տեղեկատուութեան բա– ժանմունքին: Կրօնական արարողութիւնը կատարած է թեմին առաջնորդը՝ Գրիգո– րիս եպիսկ· Բունիաթեան: Խօսք առած են երկրորդական բաժնի տեսչուհին՝ Ֆա– րիքա Դաւիթեան, յանուն Հատատուութեան վարչութեան Յովսէփ Օզուլեան, բարե– բար Վահէ Զընտոզեան եւ Առաջնորդը: Ներկայ եղած են 500 հոգի:

×

ՊՈԼՍՈՅ մէջ Օգս· 15–ին, իր մահկա– նացուն կնքած է Բանկալթիի Մխիթարեան վարժարանի ուսուցչական տարինե– րու ուսուցիչ Յոզէֆ Մաքսուտեան: Ծը– նած էր 1913–ին՝ Անգարա, ուր ստացած էր իր նախակրթութիւնը: Փոխադրուե– լով Պոլիս յաճախած է Մխիթարեան վար– ժարան, զոր 1934–ին աւարտելով վարած է հսկիչի եւ ուսուցիչի պաշտօններ, ամ– բողջ քառասուն տարի: Թաղումը կա– տարուած է Օգս· 21–ին:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ, Օգս· 17–ին, իր մահկանացուն կնքած է Կրասէյա Կէկ– եան – Ճէրէճեան, 27 տարեկանին, յետ անողոք հիւանդութեան: Նախակրթու– թիւնը ստացած է Խրիմեան Կրթական Հիմնարկութեան մէջ, ապա աւարտած Ֆրանսերէն լեզուի ուսուցչութեան ճիւ– ղը: Քանիցս մաս կազմած է Հ·Ց·Դ· Ա– մենայն Երիտասարդաց Միութեան Կեդ– րոնական Վարչութեան եւ եղած Հ·Ց·Դ· Ազգային Ուսանողական Միութեան եւ Հ·Օ·Մ·Ի գործօն անդամներէն մին:

×

ԼՈՍ ԱՆՃԷԼԷՍԻ Ֆերահեան վարժա– րանի Ալեխեան սրահին մէջ, Օգս· 8ին, տեղի ունեցած է ճաչ – պարահանդէս մը, ի մի համախմբելով ճեմարանականները եւ ճեմարանի բարեկամները: Բացումը կատարելով Լեւոն Գասպարեան նչած է, թէ այս տարի կը տօնուի Պէյրութի ճե– մարանի Շրջ· Միութեան հիմնադրու– թեան 50ամեակը եւ 1961–ի Հունձքին 25– ամեակը: Պէյրութի ճեմարանի Շրջա– նաւարտից Միութեան Վարչութեան ա– նունով Նորա Վարդիվառեան կարդացած է նամակ մը, ուր ի մէջ այլոց նչուած է· «Նոր 50ամեակի սեմին, պէտք է նոր թափով ճամբայ ելլենք իրականութեան վերածելու համար նոր ճեմարանի հա– մալիրը: Այսօր աւելի քան կենսական, պահանջ է Անթիլիասի մեր հողին վրայ ունենալ ճեմարանը, որովհետեւ 11 տա– րիներու պատերազմը ստիպեց մեզ, որ լքենք մեր գեղեցիկ ճեմարանը ու հաս– տատուինք Պուրճ Համուտ, զպրոցական ոչ մէկ յարմարութիւն ունեցող չէնքի մը մէջ»: Սեղա Մարտիրոսեան խօսք առնե– լով բացատրութիւններ տուած է կազ– մակերպական աչխատանքներու մասին: Ճաչին ներկայ եղած է ծանրաբարձու – թեան աչխարհի ախոյեան Եուրի Վար – դանեան, որ այցելութեամբ կը գտնուէր Լոս Անճըլըս: 1974–ի ճեմարանի շրջա– նաւարտները 1150 տոլար նուիրած են Ներսէս Խուտավէրտեանի յիչատակին, ճեմարանի մէջ իր անունով հիմնուելիք համակարգիչներու բաժնի Ֆոնտին: Ներ– կաները սրտաբուխ նուէրներ ըրած են Լոս Անճըլըսի մէջ ճեմարան մը բանալու Ֆոնտին, գոյացնելով աւելի քան 17 հա– զար տոլար: Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած երգիչ Վաչէ, իր նուագա– խումբով:

ՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿ

Միսաք Մեծարենց

ԹՈՐՈՍ ԱԶԱՏԵԱՆ

ՆԻՒՅՈՐՔ

Մեծատուրեաններու նախահայրը Ծա– ատուր (Մեծատուր) Ղարարագի Մելիքնե– էն սերած ըլլալ կը կարծուի: Ան կը պաղթէ ԺԸ. դարուն Պարսկաստանէն բինկան, ուրկէ առեւտրական դործով կը ճամբորդէ մինչեւ Հնդկաստան եւ հոն կը մեռնի 5 միլիոնի հասնող հարստու– թեան մը տիրանալէ յետոյ:

Բազմաճիւղ այս ընտանիքը ունեցած է ձեչտակութեան արժանի ուրիչ դէմ– քեր· ատոնցմէ ժամանակակից են՝ Ատա– ատուր Մեծատուրեան գիւղապետ (Ձիւնիք) Բինկեանի 96–ի դէպքէն առաջ· Ֆրանսպէտ եւ տեսուչ՝ տեղւոյն ազգ· վարժարանին:

Ղազարոս Մեծատուրեան, որ Հնչակ– եան փրայրի գործակիցը եղած է, նոյն– պէս լեզուագէտ, երկար ատեն կը վարէ Գէորգ, աչակերտած է Ց· Գուրգէնի· յետոյ վկայուած՝ Պոլսոյ Օամ· Իրաւա– գիտական համալսարանէն: 1891 – 1909 Սվազի մէջ կը զբաղի փաստաբանութի– նով· իր մասնակցութիւնը նաեւ կը բե– րէ տեղական ազգ· գործերու մէջ: 1909– ին կը կոչուի Կարնոյ Նախ· Ատեանի ընդհ· դատախազութեան պաչտօնին, զոր կը վարէ 3 տարի: Յետոյ Պոլիս գալով տեղն մը կը պարապի իր մասնագիտու– թիւնով: Այդ տեն է որ ազգ· երեսփո– խան կ'ընտրուի Տիվրիկէն: Գէորգ Մեծա– տուրեան Պալքանեան պատերազմէն յե– տոյ Ազգ· Պատրիարքարանի կողմէ իբր քննիչ կը զրկուի Մալկարա, ուր Պուլ– կարներուն մեկնումէն վերջ սպանութիւն– ներ գործուած էին Թուրքերու կողմէ: Իսկ ընդհ· Պատերազմի սկիզբները դա– տական ընդհ· քննիչի պաչտօնով կը մեկ– նի Կարին, ուր կը նահատակուի տարա– դրութեան օրերուն:

Երկրորդ զաւակը՝ Սարգիս առուտուրով կը զբաղի: Իսկ աղջիկը Թագուհի, հարս կ'երթայ Բինկեան, Արսլանեաններու երի– ցուհին՝ Տ Վարդան քհնյ· Արսլանեանի, որ աքսորի մէջ ոգին խաղաղ պայմաննե– րու մէջ կը նահատակուի· իր կինը՝ ան– հետ՝ տարագրութեան մէջ:

(Շար· 1)

(Շար. Ա. Էջէն)

իրարմէ խօթապէս տարբերող իմ հեղինակները՝ Շէյքսփիր, Փիրս, Շօ եւ ուրիշներ, իրարմէ տարբերին նաեւ իմ թարգմանութիւններուս մէջ: Սարոյեանի վէպը սքանչելի նիւթ մըն է ինքնահաստատման փորձառութեան մը համար: Երազ մը ունէի. Սարոյեան յաճախ կ'այցելէր իր նախնեաց հողը՝ Հայաստան, եւ ես կ'ուզէի իմ դիրքով ներկայանալ անոր ու յարգանքի տուրքս ընծայել մեծ մարդուն:

Հ. – Արեւստավարժ թարգմանիչին քեռւս անտեղի չէ հարցնել՝ դիւրին թէ դժուար կատարուեցաւ թարգմանութիւնը:

Պ. – Իսկապէս, «դիւրին» եւ «դժուար» բառերը այնքան ալ ճիշդ չեն գոլացներ այն վիճակը, որ կը առեղծուի թարգմանութեան ընթացքին: Ամէն անգամ թարգմանիչին առջեւ անխուսափելի կերպով կը յառնուն այլազան յատկանիշներ: Գլխաւորը այն է՝ որ թարգմանիչը սիրէ ձեռքին տակ եղած գործը, իր ամբողջ էութեամբ նուիրուի անոր: Միայն այդ պարագային կրնայ հրաշք կատարուիլ: Կարելի է, անշուշտ, թարգմանութիւն ընել արհեստավարժ ձեւով, բայց՝ առանց սրտի: Անկիւ կրնայ ճիշդ ըլլալ, բայց քնաւ չի դառնար զոհացումի աղբիւր: Արտաքին դիւրութեան տակ միշտ ալ հակայ դժուարութիւն թաքնուած է: Սարոյեան իր այդ վէպը, օրինակ, գրած է մէկ ամիսէն, բայց չենք կրնար ըսել, որ այդ երկունքը դիւրին եղած է, քանի որ անոր նախորդած է ընդարմացնող աւելկոծումը, որու տարերքին պահ մը ծնունդ առած է այդ գործը: Այս բոլորը կը վերաբերի նաեւ թարգմանիչին: Ես փորձեցի խորութեամբ ընկալել սարոյեանական կերպարները, ընդարմացնող ոճը, լեզուն, յատկանիշները եւ այլն: Եւ այն աստեն թարգմանութիւնը «դիւրին» եղաւ. ձեռքս պարզապէս չէր հասներ մաքիս եւեւէն: Այդ աշխատանքը ինձմէ խլեց մօտ չորս ամիս:

Պ. Նուրհան Մարզպետեան,
Օր. Մայոտա Մարզպետեան,
Տէր եւ Տիկին Փաթրիք Մարզպետեան
սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԻԼԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ
(ծնեալ՝ Սոնա Մարգարեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 24ին, 78 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի, Սեպ. 2, ժամը 10·30–ին, Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Տէօյլ – լա – Պառի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները. –

Ատուածածնայ տօնին առթիւ՝ Պ. Խաչիկ Գումրու, Պ. Աբթօ Խանլըեան, Պ. Ժաք Յակոբեան, Տիկին Ճլորա Անդրանիկեան, Տիկին Եղիսաբէթ Գումրուեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Շերինեան 200 Ֆ.:

Խաղողօրհնութեան համար իրենց մասնակցութիւնը բերած են՝ Պ. Ժաք Ոնանեան, Տիկին Սիրանույշ Սինանեան, Տիկին Արշալոյս Գէորգեան, Տիկին Արմէն Գալիկեան, Տիկին Սարգիս Պօղոսեան, Սանդիկեան ընտանիք, Պ. Սենեքերիմ Մուրատեան, Պ. Թաշճը, Տէր եւ Տիկին Ատուչան Կիւլիւքէր, Պ. Մանուկ Աքրինար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները. –

Անուանակոչութեան առթիւ՝ Պ. Խաչիկ Գումրու, Պ. Աբթօ Խանլըեան, Պ. Ժաք Յակոբեան, Տիկին Ճլորա Անդրանիկեան, Տիկին Եղիսաբէթ Գումրուեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Շերինեան 200 Ֆ.:

Խաղողօրհնութեան համար իրենց մասնակցութիւնը բերած են՝ Պ. Ժաք Ոնանեան, Տիկին Սիրանույշ Սինանեան, Տիկին Արշալոյս Գէորգեան, Տիկին Արմէն Գալիկեան, Տիկին Սարգիս Պօղոսեան, Սանդիկեան ընտանիք, Պ. Սենեքերիմ Մուրատեան, Պ. Թաշճը, Տէր եւ Տիկին Ատուչան Կիւլիւքէր, Պ. Մանուկ Աքրինար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Բիւզանդ Խոտիկեանի մահուան առթիւ, Տիկին Արփինէ Խաբրեան փոխանակ ծաղիկի 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչէ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Վահէ Սահակեանէ 500 Ֆ. իրենց եղբօր՝ Յարութիւն Սահակեանի մահուան առթիւ:

Շնորհակալութեամբ առացած է նաեւ Տիկին Արփինէ Միքայէլեանէ 200 Ֆ.:

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը առացած է հետեւեալ նուէրները կարօ Թապիպեանի մահուան առթիւ. –

Անդրանիկ, Սեդա, Էվլին Թապիպեան 500 Ֆ., Յակոբ Մուրատեան 250 Ֆ., Վրէժ Ելթովանեան, Ֆրանք Փիլիկեան, Էրվէ Տրիկէզ, Հրայր Փիլիկեան 200ական Ֆ., Վերժին Փիլիկեան, Համազասփիւռ Փիլիկեան, Մխիթար եւ Մկրտիչ Նազարեան, Ժիրայր Պետրոսեան, Ռէմոն Օժէ, Ռէ Տընի, Տիգրան Ղազարեան, Ֆիլիփ եւ Ֆաբիէն Ղազարեան, Պօղոս Քէչէվեան, Գրիգոր Ելթովանեան, Ժաժան եւ Նազելի Ղարիպեան 100ական Ֆ., Մխիթարեան Ալպէռ, Վարդան Գասպարեան, Ռիվուալան, Անդրանիկ Գասպարազալեան, Անժէլ Գաբայի, Հայկազ Զուքուրեան, Անդրէ Գորգոյեան 50ական Ֆ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահազդ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանտուք	300	(355,80)
Մնուցիկ	300	(355,80)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս վաճառքի մէջ ընդհ. գումարը):
Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:
Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

×

Կապոյտ Ափի Սեբաս - Լիվրի Կաուկասի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

×

Կապոյտ Ափի Պուլվար Օսման (Մարսէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս ֆիլմ մը՝ «Արեւնապարտը»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

Վ ե ր ա մ ո ւ ս

ԼԻՈՆԻ Ա.Զ.Գ. ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ
ՄԻՕՐԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1986 / 87 տարեշրջանի վերամուտը Զորեքշաբթի Սեպ. 10, առաւօտեան ժամը 9–ին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 9–էն 12, կէսօրէ վերջ 14–էն 16 եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14–էն 16·30:

Փափաքողները կրնան օգտուիլ երթեւեկի ապահարկութենէն եւ Զորեքշաբթի կէսօրուան ճաշէն:

Յաւելեալ տեղեկութեանց եւ արձանագրութեանց համար վերամուտի թուականէն առաջ, դիմել Ազգային Տան գրասենեակը / ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆԸ /
Հասցէ՝
40, rue d'Arcueil – Հեռ. 78 – 60 – 47 – 18

×

-Հ. Բ. Ը. Մ.-

Հ. Բ. Ը. Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զորեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երգի դասընթացքները կը վերսկսին՝
Զորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ՝
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
Աբեմանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել՝
45 - 20 - 03 - 18 թիւին
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՑ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10ին, Զորեքշաբթի օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն. -

1. -Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, դեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵՐԼՄԱԶԵԱՆի:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, մէն Զորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 - 17ի միջեւ:

Օթոքարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գաբեգին վրդ. Պեճճանի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ. -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ՄԵԾ ԿԱՂԱ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
THEATRE DE PARIS

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose

VOLS DIRECTS
PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 18 Septembre au 3 Octobre 7.250 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
	Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935